

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

یادی مهردان

به رگی پیکم

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مه لاجبدا کریمی مدرس

دایه ساوه

له چاپکراوه کانی کوژی زانیاری کورد

یادی مه روان

به رگی یه که م

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مه لاجبند الکریمی مدریس

دایناره

چاپخانه ی کوژی زانیاری کورد - به عندا

۱۹۷۹

مدرس، عبدالکریم، ۱۳۸۳ - ۱۳۸۴.

یادی مهردان/عبدالکریمی مدرس. -- سندج انتشارات کردستان، ۱۳۸۵.

ج ۲

ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6 (دوره)

ISBN: 964 - 7638 - 88 - 4 (ج ۱)

ISBN: 964 - 7638 - 89 - 2 (ج ۲)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

مندرجات: ج. ۱. مهولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی. - ج. ۲. شیخه نه‌قشبه‌ندی‌کانی هه‌ورامان
هه‌ندی له‌ موری و مه‌نسویه‌کانیان.

۱. کردان -- سرگذشتنامه. ۲. شعر کردی -- مجموعه‌ها. ۳. نقشبندی، خالد. ۴۱۹۳ -
۱۲۴۲ق. -- سرگذشتنامه. الف. عنوان.

۸۶۹

م ۸۱ الف/۳۲۵۶ PIR

/۲۱

۱۳۸۵

کتابخانه ملی ایران.

م ۸۴ - ۴۶۸۹۳

یادی مهردان

✓ ناوی کتیب (نام کتاب):	یادی مهردان (به‌رگی ۱)
✓ دانراوی (تألیف):	مه‌لا عبدالکریمی مدرس
✓ کهره‌ق چاپ (نوبت چاپ):	یه‌که‌م (اول): ۱۳۸۵
✓ ژماره‌ی چاپ‌کراو (تیراژ):	۳۰۰۰ ده‌وره‌ی دوو به‌رگی (دوره‌ی دو جلدی)
✓ ژماره‌ی لایه‌ره‌و قواره (تعداد صفحه و قطع):	۶۵۶ صفحه‌ی وزیر (دو جلد ۱۳۲۴ صفحه)
✓ بلاو‌که‌ره‌وه (ناشر):	بلاو‌که‌ره‌وه‌ی کوردستان (انتشارات کردستان)

انتشارات کردستان

سندج، پاساژ عزتی ☎ ۲۲۶۵۳۸۲

شابک دوره: ۶ - ۹۰ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴	ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6
شابک ج اول: ۴ - ۸۸ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴	ISBN: 964 - 7638 - 88 - 4

نوخ‌ی ده‌وره‌ی دوو به‌رگی: ۱۰۰۰۰ تمه‌ن

بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس و ستایشی بڼ پیاښ بۆ ټو په روه ردگار په پايه داره که دل له
 ټه نديشه ی دهریای به خششی بڼ ټه ندازه په ریشانه و ، زمان له بهیانی بارانی
 فیض و ئیحصانیا بڼ زمانه و ، خامه له نووسینی نامه ی میهره بانی و
 تاوان به خششی و ژاپوشی ټه ودا سرگرده رانه . دروودی بڼ ټه ندازه ییش بۆ
 گیانی خاوه نیشانی سهرداری ژه به ران ، ټه و (محمد المصطفی) په که چرای
 ژئ نوما ی هیدایت و خو و ژه وشتی به رزی عالم ټارایه و ئوستادی
 دهرزی ټه نديشه ی پاک و کرده و هی چاک و سرکه و تنی پله پله ی بورجی
 وهفا و صفا یه . هه روه ها بۆ گیانی ټه و ئال و ټه صحابهانی که هه ریه کڼ
 له وان هه تا هه تایه وه کو ټه ستیره ی جیهان تابی ئاسمانی ژووی دنیا یه .

له پاش پیشکهش کردنی ټه م سوپاس و ستایش و سهلامه ، عه رزی
 خوینده وارانی ئازیز ټه کم که واکه لڼ جار بیرم له ژۆژانی زا بوردووی ژیانم
 ټه کرده وه و ټه و باسه جوانانه م ټه هاته وه یاد که له دۆستانی زانای خو م
 بیستوون دهر باره ی پیاوه ناوداره کانی ولاته کم ، که هه ریه کڼ له وان وه کو
 گهر دن به نديکی گه وه ر وا بوون له ملی گه ردوونا ، یا وه ک شمشیرکی
 دهبان بوون به دهست پالنه وانانی مهیدانه وه . ته ماشام ټه کرد ها وه خه
 ټه و باسه شیرینه له یادم دهر چن ، چ جای ټه وه که که سی تریشم نه ده بینسی
 لڼ پان ئاگادار بڼ . به م ټه نديشانه دلم ژور په ریشان ټه بوو . له بهر ټه وه له م
 دواژوانه ی ژیاندا که و تمه په له بۆ نووسینه وه ی ټه وه ی له یادم ماوه ته وه ،

له گه ل ئه وانه ی تریش که له هه ندی به لگه و کتیدا بهرچاوم که وتوون ^(۱) .
 ئه مانهم کرد به کتییکی به قه در و نیشان و ناوم نا (یادی مهردان) و ،
 سه ره تام له هه زه رتی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی یه وه دامه زراند و ئهم
 بهرگهی کتیه که مم بو ئه و ته رخا ن کرد . له بهرگه کانی پاشه وه شدا له
 ناودارانی له وه و پاش ئه دووم و ، هیوام وایه ئهم کارهم بیه به پیژهو بو
 لاوانی ولاته که مم بو به زیندوو زاگرتنی یادی ئه و مهردانه ی که هه لکه وتووی
 ولاته که یان و مایه ی شانازی بوون بو هه موو جوړی ئاده میزاد .

(۱) من وه کوو که سیک که هه زی له ده رخستنی ناوی پیاوانی که وه ری ئابین و
 ئه ده ب و زانستی میله ته که ی ب و وه کو مه لایه ک و یه کیک له مه نسووبانی
 ته ریقه تی (مجددییه) که له ناو کوژی مه لایان و مه نسووبانی ئهم ته ریقه ته دا
 ژیاوم ، له زووه وه هه و لم داوه هه ندی ئاناری مه ولانا خالید و خه لیفه کانی
 کو بکه مه وه . به پیتی باری ولات و کات هه و لم داوه و گه لێ به لگهی تاکه تاکه و
 به کو مه لم ده ست که وتوووه و گه لی سه رگوزه شته ی گیزراوه شم له که سانی
 باوه ژ پێ کراو بیستوه ، وه ک :

(۱) مه کتووباتی فارسی مه ولانا که لای مه لا زاهیدی پاوه یی بوو که له بیاره
 ئه یخویند و لای خۆم ئیجازه ی مه لایه تی وهرگرت .

(ب) سه رجه می مه کتووباتی مه ولانا که له مالی حاجی شیخ مه عصومی کوژی
 حاجی شیخ عارفی کوژی شیخ حوسهینی هۆزینی بوو له قه زله بات .

(ج) هه ندی نوو سراوی ورده و تاک تاک که له سوله یمانی له خانه قای مه ولانا
 دهستم که وتوون .

(د) هه ندیکی تر که له بیاره له کتیبخانه ی خانه قادا هه بوون .

(ه) کتیی (ریاض المشتاقین) که مه لا حامیدی کاتبی شیخ عثمان
 سیراجه ددین دایناوه و نوسخه ی لای شیخ عه لانه ددین هه بوو له بیاره .

(و) کتیی (بغیة الواجد في مکتوبات حضرة مولانا خالد) که شیخ موحه مه مد
 ئه سعه د صاحبی برازای مه ولانا دایناوه .

(ز) کتیی (الفیوضات الخالدية) که ئه ویش هه ر شیخ موحه مه مد ئه سعه د
 صاحب دایناوه و نوسخه ی له کتیبخانه ی بیاره دا هه بوو .

(ح) کتیی (الفیض الوارد) علی روضة مرثیه مولانا خالد ، تالیف ابی التناء
 الالوسی .

گهلی پتوسته بۆ ئینسان له ژینا
 به هیممهت بێ له دنیا و له دنیا
 نههێلێ و ن بێ ناوی نهوانه
 که پێشهنگ بوون له زێبازی به قینا
 نهوی ناوی نهوانی وا له سهردهم
 نهژی و نهمری له گهڵ (روح الامین) ۱

ط) کتیبی (التعریف بمساجد السلیمانية و مدارسها) ی شیخ موحهممهدی قز لجی .

ی) له کتیبی (المجد التالد في مناقب الشيخ خالد ی) (ابراهیم فصیح الحیدری) ی ش هندی مه علوماتم دهس که وتوووه .

وهختی خۆی که من ئەم مه علوماتهم کو کردوه تهوه ، شارهزای ئەو
 زۆی و شوینه تازهیه نه بووم که ئەبێ ناوی کتیب و لاپهزه ی و سال و
 شوینی له چاپدانی بنووسری . بۆیه لهم زوووه داوی لی بووردن
 ئەکەم . به لام ئەبێ خوینده واران دلتیا بن لهوه کهوا هه رچیم له کتیب
 وه گر تیب به ئەمانه تهوه وهرم گرتوووه و ، هه رچیشم به بیستن بیستی
 له کهسانی وام بیستوووه که جیگای متمانه و باوه ژ بن .

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مهولانا و بن و بنه‌چه‌ی

ناوونیشان و زشته‌ی باوک و باپیر و تیره‌ی ئەم ذاته به‌م‌جۆریه‌ :
مهولانا ناوی خالید و کوژی ئەحمەدی کوژی حوسەینه و له تیره‌ی جافی
مکایه‌لی‌یه‌ . دایکی مهولانا ناوی فاطمه‌یه‌ و له ساداتی پیر خدری‌یه‌ . مکایه‌لی
تیره‌یه‌کن له جافی کۆچەری له نه‌ته‌وه‌ی پیر میکائیلن که مه‌شه‌ووره به پیر
میکائیلی شەش ئەنگوس (شەش په‌نجە) ، کۆزی زستانه‌یان له ناحیه‌ی
قەرەداخی سەر به شارستانی سوله‌یمانیی ئیستا بووه . به هاوینانیش چون
بۆ کوستانه تایه‌تی‌یه‌کانی خۆیان له کوردستانی ئێران ، به‌لام ئیستا
خانه‌نشین بوون و گه‌رمیان و کوستان ناکهن .

(پیر میکائیل) یه‌کیک بووه له ئەولیا و صالحانی زۆزگار . ئەم ذاته
له نه‌وه‌ی خەلیفه‌ی سێهەم هه‌زره‌تی عوثمانی کوژی عه‌فقانه و له ٧٣٨ی
هه‌جریدا کۆچی کردووه بۆ ناوچه‌ی (جوازۆ)ی سەر به شارستانی (سنه)
له کوردستانی ئێران و بۆ زۆنموونی کردنی موسولمانان له دێی (ده‌ودان)
که دێ‌یه‌که له‌ نزیک چه‌می سیروان له ناوچه‌ی جوازۆ دانیشتووه و له‌وێ
کۆچی دوا‌یی کردووه و قه‌بری له‌وێ‌یه‌ . پاش خۆی به ماومه‌یه‌ک نه‌وه‌کی
هاتوون بۆ ناوچه‌ی قەرەداغ و سه‌نگاو و له‌وێ نیشته‌جێ بوون .

سهردهمی منالی و تازه پیگه‌یشتنی مهولانا

مهولانا له ۱۹۳۱ی هجری (۱) له شاری قهره‌داغ له‌دايك بووه . له باوهشی باوکی و له کۆشی دایکیا په‌روه‌رده بووه . له ته‌مه‌نی شه‌ش هه‌وت سالی‌دا ناویانه‌ته به‌ر خویندن و هه‌ر له قهره‌داغ قورئانی خه‌تم کردووه و کتیبه‌ ورده‌کانی وه‌ک ته‌صریفی زه‌نجانی و عه‌وامیلی جورجانی و کتیبی‌تریشی تا نه‌گاته (المحرر)ی فیهی شافعی خویندووه . پاشان که به‌ته‌واوی پین‌گه‌یشتووه و وای‌لی‌هاتووه بتوانی دوور له باوک و دایکی بژی ، ناردوو‌بانه بۆ سوله‌یمانی و به‌ئوسوولی ئه‌و سهرده‌مه و تا ئه‌م‌دوایی‌هش ، له یه‌کیک له مزگه‌وته‌کانا بووه به‌فه‌قی و خه‌ریکی خویندن بووه .

ئهم‌ذاته هه‌ر به‌مندالی نیشانه‌ی گه‌وره‌یی و به‌خته‌وه‌ری و هوشیاری و هه‌لکه‌وتوویی به‌ ناوچاوانیه‌وه دیار بووه . زیره‌ک و به‌ئه‌ده‌ب و ده‌م‌پاراو و زه‌فتار و گو‌فتار جوان بووه و چه‌شی شیعر و ئه‌ده‌بی بووه . له‌ناو میره‌کانی باباندا که له‌و سهرده‌مه‌دا حوکمرانی ناوچه‌ی سوله‌یمانی بوون به‌حورمه‌ت و قه‌دره‌وه ته‌ماشای کراوه و چ له‌به‌ر به‌هره‌ی خۆی و چ له‌به‌ر زۆی و شوینی باوک و باپیر و هۆزه‌که‌ی به‌خۆشه‌ویستی ژیاوه . پاشانیش نامه‌ی زۆر له‌تیوان ئه‌و و ئه‌و میرانه‌دا هاتووه و چووه که له‌جیتی خۆیدا ئه‌و نامانه‌ بلاقو ئه‌که‌ینه‌وه .

خویندنی مهولانا

جاران فه‌قیکانی کوردستان به‌ ئازادی و به‌ ئاره‌زووی خۆیان بۆ هه‌رکوێ هه‌زیان بکردایه ئه‌چوون بۆ خویندن و لای هه‌ر مه‌لایه‌ک به‌ دلیان

(۱) له کتیبه‌ی شیخ ئه‌سه‌د صاحیبا نووسراوه زاسته‌که‌ی ئه‌وه‌یه مه‌ولانا له ۱۹۰۱دا له‌دايك بووه .

بوايه ئه يانخويند . به همجۆره به هه موولايه کي کوردستانا ئه گهزان و تا
خوينديان تهواو ئه کرد و ئيجازه يان وه ئه گرت ئه م شار و شار و ئه م دئ و
دئ يان ئه کرد . ئيجازه نامه که يان زشته ي ناوي ئه و مامۆستايانه ي تيا بوو که
زنجيره ي ئيجازه که ياني ئه چوه وه سهر تا ئه گه يشته وه سهر حه زره تي پيغه مبه ر
دروودي خوي لي بي . ئيجازه نامه به به لگه يه کي بايه خدار دائه نرا بو
ده رختني پايه ي مه لا ئيجازه دراوه که .

مه ولانا خاليديش ، وهك هه ر فه قيه کي سه رده مي خوي ، به م
ده ستووره له سه رده مي فه قيه تيدا گه لي مه دره سه ي ديوه و لاي گه لي
له زانا پايه بلنده کاني سه رده مي خوي خويندوويه ني . ئه و مامۆستايانه ي
که بۆمان ده رکه وتوو مه ولانا لاي خويندوون ، وهك له کتيبي (المجد
التالد في مناقب الشيخ خالد) ي (ابراهيم فصيح الحيدري) و (التعريف
بمساجد السليمانية ومدارسها) ي شيخ موحه مده ي قزلي و (الشيخ
معروف النوده ي) ي شيخ موحه مده ي خالدا نووسراوه ، ئه مانه ن :

سه يد عه بدولکه ريمي به رزنجي مامۆستاي مزگه وتي عه بدولزه حمان
پاشا له گه زه کي (سه رچيمه ن) له سوله يمانی . سه يد عه بدولزه حيمي براي
سه يد عه بدولکه ريم . شيخ عه بدوللای خه رپاني . مه لا ئيره ايمي ياره يي .
مه لا جه لاله دديني خورمالي . مه لا مه حموودي غه زايي . مه لا صالحی
ته زه ماري^(۱) . مه لا عه بدولزه حيمي زياري^(۲) . مه لا موحه مده ي باله کي
که مه شه ووره به ئينوئاده م . شيخ موحه مده قه سيمي سنه يي که ئيجازه شي
له خزمه تدا وه رگرتوو .

(۱) ته زه مار : دئيه که له ناوچه ي (سورداش) له شارستاني سوله يمانی .

(۲) زياره ت : دئيه که له نزیک (شه قلاوه) ، مه لاکانی به (مه لازاده) ناويان
ده رگرتوو .

ئەوێ کە زانراوە ئەوێ مەولانا (شرح شمسى) و (مطوّل) و (حکمة) و (کلام)ى لە سوله یمانى و دەورووبەرى سوله یمانى خوێندووێ .
 حاشیەى (جلال الدینى دوآنى) لەسەر (تهذیب المنطق) یشى لای مەلا
 عەبدولزەحمى زیارەتى خوێندووێ . عیلمى حیساب و هەندەسە و
 ئوستورلاب و فەلەکیاتیشى لای شیخ قەسیم خوێندووێ (۳) . شەرحى
 (مختصر المنتهى) ى (اصول الفقه) یشى لە بەغدا خوێندووێ (۴) .

بە هەرچۆر مەولانا لە هەموو عیلمە عەقلى و ئەقلى بەکانى ئەو
 سەردەمەى خوێندنگا ئىسلامى بەکاندا ، وەك صرف و نەحو و مەعانى و
 بەیان و بەدیع و وەضع و مەنطق و ئادابى بەحث و موناظرە و حکمەت و
 هەيئەت و حیساب و هەندەسە و عرووض و قافیە و ئەدەب و لوغەت و
 شەرع و ئوصولى فیه و ئوصولى دین و حدیث و تەفسیر و تەسەووف ،
 زۆر بەرز و هەلکەوتوو خاوەن پایە بوو ، بەچەشنێ کە هەر ئیشکال و
 ئالۆزى بەك پەیدا بووین لە ناوچەکەدا لای ئەو چارەى دۆزراوەتەوێ و
 زانایانى سەردەم دانیان بە بەرزى پایەیدا ناوێ .

ئىبراھیم فەصیحى حەیدەرى نووسیویە هەر شوئیتىكى گران و
 موشکیل لە تەفسیری بەیضاوى یا توحفەى ئیبنو حەجەر یا شەرح مەواقیف
 یا شەرح تەجرید یا شەرح مەقاصید یا شەرح مەطالع و حاشیەکانى سەید
 شەریف لەسەر شەرح مەطالع یا حاشیەکانى عەبدولحەکیم لەسەر
 شەرح شەمسى یا شەرح مەواقیف یا حاشیەکانى شەرحى
 موختەصرى مۆتتەها یا موخاکەماتى ئەحمەدى کۆزى حەیدەر لەسەر
 شەرحى جەلالى دەووانى لەسەر عەقایدی عەزودى یە یا شورووحى
 ئیشارات یا شورووحى تەذکیرە لە عیلمى هەيئەتدا یا لە غەبرى ئەم کتیبانەدا

(۳) الفیض الوارد علی روضة مرثیة مولانا خالد ، تالیف ابی الشاء محمود
 الألوسی .

(۴) المجد النالد فی مناقب الشیخ خالد ، تالیف ابراھیم فصیح الحیدری .

بوایه و پرسیار له مهولانا بکرایه لهبارمهوه ، بهئاسانی ژوونی ئەکردنهوه و ئیشکالی پرسیارکهرهکانی نهئهیشت بهجۆری که زانیانی سهردهم لهو جۆره تهقریر و ژوون کردنهوهیه سهرسام ئەبوون . بههۆی ئەم زانسته زۆرهیهوه له ههموولایهکی کوردستانا لهناو ئەهلی عیلم و مهعریفهتدا شۆرهت و ناوبانگی پهیدا کردبوو . که ئیجازهی مهلایهتیی له مامۆستای گهورهی خۆی شیخ قهسیمی مهردۆخهیی سهنیی وهرگرت و هاتهوه بۆ خاکی بابان و گهیشهوه شاری سولهیمانی ، لهناو مهلایانی ولاتهکهدا پهنجیان بۆ ژانهکیشا . عهبدولزهحمان پاشای بابان داوای لێکرد به وهزیفهی دهرزوتنهوه له مزگهوتی له مزگهوتهکانی سولهیمانی دامهزرێ ، بهلام ئەو قوبوولی نهکرد و بیانویی بهوه هینایهوه کهوا شایستهی پایهی دهرزوتنهوهی فهقیان نییه^(۵) ، تا سهید عهبدولکهریمی بهرزنجی مامۆستای خۆی له سالی ۱۲۱۳دا به دهردی تاعوون کۆچی دوايي^(۶) ئەکا ئەوسا مهولانا به فهرمانی پاشا له شوینی مامۆستايدا به وهزیفهی دهرزوتنهوه دائه مهزری و له ههموولایهکهوه فهقی له دهور کۆئهبنهوه و دهست ئەکا به دهرزوتنهوه پێیان ، بهجۆری که له ههموولایهکی ولاتدا ناوبانگ دهرئهکا ، بهتایهتی له زانستی حیکمت و کهلامدا . کاتیکیش که کاری دهرزوتنهوهی نابج ، خهریکی کتیب دانان ئەبج و گهلی حاشیهی بهقیمهت

(۵) وادیاره مهولانا زۆر مهلا چاک بووه و عیزهتی نهفشی زۆر بووه ، بۆیه له شوینی بێناوا دهرزی نهوتوتهوه و تا ماوهیهکی شوینی گهوره و ناوداری دهست نهکوتوه . له سهید ئهحمهدی کۆری شیخ عهبدولزهحمانی عازهبانیم بیست وتی : مهولانا بهرلهوهی بزواته مزگهوتی عهبدولزهحمان پاشا که ئیستا به مزگهوتی شیخ بابعهلی بهناوبانگه ، له مزگهوتی ناوبازارا دهرزی وتوتهوه که عهزیز ناغای مهسرهف له سهردهمی ئهحمهد پاشادا تهعمیری کردوتهوه .

(۶) مهولانا به پارچه شیعرێکی فارسی ئەم مامۆستایهی خۆی لواندوهتهوه و رستهی (کفام خالدا داری النعم) ی بۆ کردوه به میژووی کۆچکردنی .

له سهر گهلې كښې بایه خدار نه نوو سین وهك له مه ولا له باسی ته ئلیفاته كانیډا
باسی نه كه ین .

مه ولانا له وماوه یددا كه خه رېكي دهرزوتنه وه بووه ، گهلې به عیززه تی
نفس و ئیستیفنا له خه لكه وه ژباوه و گهلې له دنیا و نه هلی دنیا دوور بووه و
به شیوه ی ئینسا ټیكي قانع و واریع ژبانی خوی ژا بواردووه . هه میشه وه كو
كه سیك كه شتیكي زور به نرخی ون كړدې و بگه ژی بیدوژیته وه ، موشتاق
بووه به ختی یار بې بگات به مورشیديكي ژوحي خاوه ن ته صه ژوف و هیز
عیلی ته صه وفی لې وه ربگری و له چالی مادده و دنیا خواهی یه وه بگات به
پایه ی به رزی معنه وی و به كه مالاتی ئینسانی و له پیوه ندی یه نه فسانی یه كان
نازاد بیخ .

كورته يهك له باره ی ماموستا كانی مه ولانا و ژښته ی سښه دی ئیجازه یانه وه

یه كه م : سید عه بدولكه ریمی به رزنجی كه زانایه کی به رزی ولانی
سوله یمانی بووه و ماموستای چنده عالمی گوره بوود وه كو مه لا ئیبراهیمی
بیاریی كه هه لكه وتووی سږده می خوی بوود . هم ذاته خوی و سید
عه بدولزهیمی برای سښه دی ئیجازه نامه یان نه چیته وه سر سید
موحه مه دی كوزی خضری حیدره ی .

دووه هم : شیخ عه بدوللای خه ربانی كوزی سید ئیسماعیلی كوزی
سید موحه مه دی مشهور به شیخ موحه مه ده كوسه له سیدده كانی
ته کیه ی قهره داغ كه له نه وه ی ئیمام حمزه ی كوزی ئیمام موسای كاظم
بووه . هم شیخ عه بدوللایه سښه دی ئیجازه ی نه چیته وه سر سید
موحه مه دی كوزی خضری حیدره ی . هم ذاته له عولومی دینیدا له

سهرامه دانی ژۆژگار بووه و عومریکی ژۆری به دهرزوتنه ووه بر دووه ته
 سه ر . مه شهووره یه کښ له فه قیکانی مه دره سه ی نه و پاش خویندنی کتیبی
 موطنه ووهلی مه لا سه عدی ته فتازانی و ئیجازه وهر گرتن ژۆیشتووه و له سه ر
 دهرزوتنه ووه دامه زراوه و ژنی هیناوه . کوزی نه م فه قیه یش هه روا له
 خزمه تی شیخ عه بدوللادا موطنه ووهلی خویندووه و ئیجازه ی وهر گرتووه و
 چووه بووه به موده ژژیس و ژنی هیناوه و کوزی نه ویش پیگه یشتووه و
 هاتووه ته خزمه تی شیخ عه بدوللا موطنه ووهلی خویندووه و ئیجازه ی
 وهر گرتووه .

شیخ عه بدوللای خه ربانی لای میره کانی بابان ژۆر به قه در و حورمه ت
 بووه و به رو بوومی دینی خه ربانی و گه لښ له باخه کانی چه می ته ویلله ی بسۆ
 دیاری کراوه بۆ مه سرفه ی خۆی و فه قیکانی مه دره سه که ی و ژۆر به
 خۆشی و فره حی ژایوار دووه . مه شهووره یه کښ له سانه کانی (له مۆن)
 له و سه رده مه دا و یستوو یه تی به گه ژ و بیانوی ئیجاره یا چاودیری کردنه ووه
 خه ربانی و باخه کانی چه می ته ویلله له دهستی شیخ عه بدوللا دهر بکا .
 به م بۆ نه یه ووه مه لا جه لالی خورمالی که براده ری شیخ عه بدوللای خه ربانی
 بووه و یه کښ بووه له زانا گه وره کان نه م به یته فارسی به ی بۆ نووسیوه :

از بهر تست مخصوص خربانی و طوبه
 آگاه باش نستانندت به مکر و حيله

شیخ عه بدوللا به زستان له مزگه وتی ناودیتی خه ربانی و به هاوین
 له سه ر ئاو و باخی (هۆبه) له سه رووی دینی خه ربانی به ووه دهرزی
 وتوه ته ووه . ناو دیتی خه ربانی هاوینان گه رمه ، بۆیه فه قیکان له گه رمای
 ناودیتی وهر ژ بوون . یه کښ له فه قیکان قه سیده یه کی له زه می خه ربانیدا
 وتووه نه مه به یتیکیه تی :

گر جهنم بود چو خربانی و قنای رنای عذاب النار

شیخ عابدوللا لهشی ساغ بووه و هیزی لهش و چای زور باش
بووه . نه گیزنهوه چهند جار هندی له فهقیکانی چون کیتی دهرزبان
له بهر حویره بالاخانه کیدا کردووه تهوه و بویان زاگرتووه ، نهویش
له سهروه له پهنجهری حویره که یهوه کتیه کهی خویندووه تهوه .

سیهم : مهلا جهلالی خورمالی . نه میش یه کی بووه له زانا گوره کانی
هاوچه رخی شیخ عابدوللا و تیوانیان زور خوش بووه و گه لی نامه ی پز
له نوکته یان له تیواندا هاتووه و چووه . مهلا جهلال له ناو بابانه کاندا زور
به قدر و حورمهت ته ماشای کراوه و گه لی باخت و زهوی وزاری له
خورمال و دی زهلم و چه می بیاره دراوه تی بۆ نان دانی فهقیکانی و
تائیشاش باخیک له چه می بیاره هیه پیی نه لین (کزگای مزگوت) وه قمی
مزگوتی خورمال بووه . مهلا جهلال گه لی جار هاوینان له چه می بیاره
زایواردووه و فهقیکانی له گه ل خوی بردووه ته نهوئ .

هرچهند له کتیه کهی ئیبراهیم فه صیح و شیخ موحه مهدی خالدا
باسی نهوه نی به که مهولانا لای مهلا جهلالی خورمالی خویندییتی ، به لام
له بناری هه ورامان له ناو مهلا کاندا باوه که مهولانا له خرمه تی مهلا جهلالدا
خویندوو یه تی . ته نانهت کاتی که مهولانا له خورمال بووه ، مهلا جهلال
نه خوش بووه و چهند زوژی نه هاتووه ته دهره وه بۆ مه درسه . مهولانا
چهند شیعریکی بۆ نووسیوه و تکای لی کردووه ته شریف ییتی بۆلایان .
نه مه چهند به یتیکه لهو شیمرانه که به نازناوی (نووری) نووسیونی
چونکه لهو سه رده مه دا نازناوی شیعی (نووری) بووه :

میرزام وهفاتهمن .. میرزام وهفاتهمن
 قهدهم زهنجه گهر ، وادهی وهفاتهمن (۱)
 شهههنشای شادییم مات تاماتهمن
 بت بهرسا ناسا نهروام جه لاتهن (۲)
 جه حوجرهی سهراو کهی مبی زاهی
 هیند مهههرو ماه جه بورج ماهی (۳)
 قهدهم زهنجه گهر تامان صد تامان
 توژ تامانت شیفان بهی زامان (۴)
 وهرنه ها تهمام نایرهی دووری
 وه کوی نووره گهرد سهرتابای (نووری) (۵)

بهلام من خۆم له مهکتوباتی مهولاناوه بۆم دهرکهوتوووه کهوا مهولانا
 له خزمهتی مهلا موحهمهدی کورزی مهلا جهلالدا خویندووویهتی . لهمهوه و
 لهوهوه که مهولاناله سهردهمی مهلا جهلالدا له خورمال بووه ،
 دهرئهکهوئی ئهگهر ههر بۆ ته به زۆر و کیش بووبی ئه بێ هیچ نه بێ چهند
 دهرزیکي لای خویشی خویندبێ .

-
- (۱) واته : گه ورهه ! وادهی وهفاکردنته به گفته کهی خۆت که بیت بۆ
 لامان ، یاخود وادهی مردنمانه له بهر دووری تو ، دهسا فهرموو
 نازاری پیتی خۆت بده و وهفا به گفته کهی خۆت بکه و بێ بۆ لامان .
- (۲) واته : شاههنشای شادمانی من ماتی نههاتنی تو به ، منیش وهک
 بت بهرست گیانم لای تو به و یادت ئه که مهوه .
- (۳) واته : کهی له ژووهره کهی خۆنهوه که کهوتوووته سه سهرچاوهی
 ئاوهکه ، ئه که ویته زۆ و دیتی بۆ لامان ؟ من سهرم سوژ ماوه تو
 ئه وهنده له جیتی خۆندا نهجووتی . ههرگیز مانگ ئه وهنده له برجی
 ماسیدا خۆی زاناگرێ . (سهرنجی پتوهندی [سهراو] و [ماسی] بده) .
- (۴) واته : نازاری پیتی خۆت بده و بێ بۆ لامان ، چونکه توژی بهری بیت
 که دیتی بۆ لامان ئه بێ به مایه ی چاک بوونهوهی زامهکانی دگمان .
- (۵) واته : ئه گینا ئه گهر نه بهیت ، ها ئه وهندهت زانی ئاگری دووری
 سهرتابای (نووری) ی سووتاند و کردی به کوی نووره ..

ئىستان لە مزگەوتى خورمالدا حوجرەيەك ھەيە مەشھورە بە
 حوجرەي مەولانا و ئەلەين مەولانا لەو حوجرەيەدا ژياوہ . بەلام من
 لاموايە ئەم حوجرەيە ھيى ئەو سەردەمەيەتى كە بۆ ئيرشاد چووہ بۆ
 ھورامان و لە خورمال دانىشتووہ ، نەك ھيى سەردەمى فەقىيەتى ، چونكە
 كەم وائەبى فەقىيەك حوجرەي تاييەتتى خۆى ھەبى بۆ خويندن و بە
 جيا لە فەقىكانى تر بژى .

ئەم مەلا جەلالە چەند كۆزىكى بووہ ، لەناو ئەم كۆزانەيدا ناوى
 مەلا موحمەد و مەلا مصطفىا و مەلا موحمەد ئەمينان ديارە . پاشان
 كە مەولانا دەستى كردووہ بە ئيرشاد ، ئەم مەلا مصطفىايە و كۆزەكانى ترى
 مەلا جەلال و ھەروەھا مەلا مصطفىاى براى مەلا جەلالىش لەسەر دەستى
 مەولانادا تەرىقەتيان وەرگرتووہ .

وەك لە مەكتووباتى مەولانا خۆيەوہ دەرئەكەوتى مەلا جەلال لە
 ١٢٣١ى ھىجرىدا كۆچى دوايى كردووہ . لە خوالى خوش بوو شەيخ
 عەلەئەددىنى عوئمانىم بىستووہ ئەفەرموو مەلا جەلال لە چەمى بيارە
 بووہ نەخۆش كەوتووہ و كۆچى دوايى كردووہ و جەنازەكەيان بردووہ تەوہ
 بۆ خورمال و لە گۆزستانى خورمالدا ناشتويانە .

چوارەم : شەيخ موحمەد قەسىمى كۆزى شەيخ ئەحمەدى
 مەردۆخەيى ، مامۆستاي مزگەوتى دارولئىحسانى سەكە زانايەكى گەورەي
 كوردستانى سەردەمى خۆى بووہ . ئەم ذاتە براى شەيخ موحمەد
 سەعیدی باوكى شەيخ قادەر كە شەرحى لەسەر كىتەبى (تەھذيب الكلام)
 نووسيوہ . كاتى كە مەولانا لە ھىندستان ئىجازەي ئيرشادى ئەدرىتتى و
 ئەگەزىتەوہ بۆ كوردستان و ئەگاتە شارى سەكە ، شەيخ موحمەد قەسىمى
 مامۆستاي تەمەسسوكى پىئەكا و ئەبى بە خەلىفەي و ئاخىرى عومرى لە

تہ صہ ووف و ئیرشاددا صہ رف ءہ کا تا لہ ۱۲۳۶ ی ہجرہ تدا کڑچی دواپی
ءہ کا .

پنجم : مهلا ئيراهيمي بياريه که ئه ويش ئيجازه دراوی سهيد
عبدولکريمي به رزنجي بووه و عالميکي گه وره ي سه رده مي خوی بووه و
له ده وره بيري ۱۲۵۰ي هيجره تدا له بياره کۆچي دوايي کردووه .

شەشەم : مەلا موخەممەدى بالەكى كە مەشھورە بە ئىينو ئادەم .
ئەم ذاتە عالمىكى زۆر گەرە و ھەلەكەتوو و موئەللىفىكى خاوەن قەلەم
بوو . وا مەشھورە لە ھەموو عىلمىكى عەقلى و نەقلیدا تەئافى ھەيە .
بەداخووە ئەو كىتیبانەى لە چاپ نەدراون و نازانم ئاخۆ چەندىان لای
نەوەكانى و لای مەلایانى ناوچەى بالەكايەتى ماون و چەندىان فەوتاون .
ئەم ذاتە ئىجازەى لە خزمەتى مەلا عەبدوللای بايەزىدا وەرگرتوو ،
ئەویش لە خزمەتى صىيغەتوللا ئەفەندىيەى ھەيدەرىدا ئىجازەى وەرگرتوو و
وەك خوالىخۆش بوو شىخ موخەممەدى قزەجى نووسىويە لە دەورووبەرى
١٣٣٠ى ھىجرەتدا كۆچى دوايى كردوو .

ئەم مەلا موخەممەدی ئیبنو ئادەمە مامۆستای مەلا موخەممەدی خەتیی بوو. • ئەمیش مامۆستای حاجی مەلا ئەحمەدی ئۆتشییی و مەلا عومەری خەیلانی بوو. • ئەم زەواندز مەدرەسەیی بوو. • مەلا عومەریش مامۆستای حاجی عومەر ئەفەندیی باوکی مەلا ئەفەندیی ھەولێر بوو. • ئەمانە ھەموو لە کەلە مەلاکانی کوردستان بوون لە سەر دەمی خۆیاندا زەحمەتی خویان

چه و ته م : مه لا صالحی ته زه ماری که ئیجازه ی مه لایه تیی له
 صالح ئه فه ندیی چه یدهری وهر گرتوو که ئه ویش ئیجازه ی له ئیسماعیل
 ئه فه ندی چه یدهری و ئه ویش له صبیغه توللا ئه فه ندیی چه یدهری وهر گرتوو .

هه‌شتم : مه‌لا عه‌بدولزه‌جیمی زیاره‌تی که ئه‌ویش ئیجازه‌ی هه‌ر له‌
صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی وه‌رگرتوو .

سه‌نه‌دی ئیجازه‌ نامه‌ی عالمانی بنه‌ماله‌ی حه‌یده‌ری ئه‌چیتته‌وه‌ سه‌ر
باپیره‌ گه‌وره‌ی خۆیان ، زانای به‌ناوبانگ حه‌یده‌ری یه‌که‌م . ئه‌م ذاته‌ گه‌لن
ته‌ئلیفاتی به‌نرخ‌ه‌یه‌ وه‌کو حاشیه‌ی له‌سه‌ر (اثبات الواجب) ی جه‌لاله‌ددینی
ده‌ووانی و له‌سه‌ر شه‌رخ عه‌قایدی جه‌لال له‌سه‌ر عه‌قایدی عه‌ضودیه‌ و
گه‌لن ته‌ئلیفی نایابی تر .

ئه‌م ذاته‌ له‌ نه‌وه‌ی شیخ صه‌فی‌بوددینی ئه‌رده‌بیلی‌یه‌ که باپیره‌ی
پادشاهانی صه‌فه‌ویی ئێرانه‌ . پاش ئه‌وه‌ی که صه‌فه‌ویی‌یه‌کان یه‌ زه‌سمی
ئیعلائی مه‌ذه‌به‌بی شیعه‌یان کرد ، بنه‌ماله‌که‌یان کۆچیان کرد بۆ کوردستانی
عوسمانی . حه‌یده‌ری یه‌که‌م که هاته‌ کوردستانی عوسمانی ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی
لای شیخ عومه‌ری باله‌کی وه‌رگرت که قه‌بری له‌ دێی (زینوی شیخ) .

بنه‌ماله‌ی حه‌یده‌ری که هاته‌ کوردستانی عوسمانی له‌ به‌شی باکووری
شارستانی هه‌ولێری ئیستا نیشته‌جێ بوون و ده‌ستیان کرد به‌ بلاوکردنه‌وه‌ی
زانست و خزمه‌تی موسولمانان و زینگا پیشان‌دانیان . حه‌یده‌ری یه‌که‌م
له‌ ۱۰۷۰ی هه‌جره‌تدا له‌ هه‌ولێر کۆچی دوایی کردوو . ئه‌م بنه‌ماله‌یه‌
نزیکه‌ی ۳۰۰ ساڵ له‌ کوردستانا خزمه‌تی عیلم و دینیان کردوو . ده‌یان
زانای گه‌وره‌ و هه‌لکه‌وتوویان تیا په‌یدا‌بووه‌ و فه‌ق له‌ هه‌موولایه‌کی
کوردستان و ولاتانی ده‌وروپشته‌وه‌ له‌ تورک و عه‌ره‌ب هاتوو نه‌ لایان
خوێندوو‌یان و ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی‌یان لا وه‌رگرتوون . ئه‌م بنه‌ماله‌یه‌ ده‌یان
ته‌ئلیفی بایه‌خ‌داریان نووسیوه‌ . میژووی ئه‌م بنه‌ماله‌یه‌ و خزمه‌تی به‌
زانست و ئاین له‌ کوردستانا پیوستی به‌ ته‌ئلیفیکی تایه‌تی هه‌یه‌ .

بچینه‌وه‌ سه‌ر باسی ئه‌ینو ئاده‌می مامۆستای مه‌ولانا .

شیخ موحه مەدی خال له کتێبه کهیدا که له باره‌ی شیخ ماری نوڤتووه نووسیویه ئەلێ : ئەم ذاته موحه مەدی کوژی ئاده‌می کوژی عەبدوللایه له ده‌وروبه‌ری ١٧٤٧ی میلادیدا له دێی (ژۆستی) له ناحیه‌ی (باله‌ک) له‌دایک بووه و له خزمه‌تی باوکیدا خویندووێه‌تی که ئه‌ویش زانایه‌کی پایه به‌رز بووه و ورده حاشیه‌ی له‌سه‌ر هه‌ندێ کتیب نووسیوه . ئەنجا چووه‌ته خزمه‌تی مه‌لا عەبدوللای پایه‌زید بۆ خویندن و لای ئەو ئیجازه‌ی وه‌رگرتوووه و وه‌ک پیشتر باسمان کرد ئەم مه‌لا عەبدوللایه‌ش فه‌قیی صیغه‌توللایه‌فه‌ندی بووه .

ئینو ئاده‌م سه‌فه‌ری ئەم‌لا و ئەولای زۆر بووه . له ١١٩٢ی هه‌جره‌تدا چووه بۆ سابلاخ بۆ فێربوونی فارسی . ئەمه‌ش پاش چهند سال مه‌لایه‌تی بووه . که گه‌ژاوه‌ته‌وه چووه‌ته زه‌واندز و له سه‌رده‌می موحه‌مه‌د پاشادا له‌وێ بووه به مه‌لا و ده‌ستی به ده‌رزوتنه‌وه و کتیب دانان کردوووه . موحه‌مه‌د پاشایش زۆر به‌حورمه‌ت له‌گه‌ڵی جوولایه‌ته‌وه . پاشان له‌به‌رئەوه که ناکۆکی که‌وتوووه تیوان ئەو و موحه‌مه‌د پاشاوه ، زه‌واندزی به‌جێهێشتوووه و چووه‌ته دێی (دێلزه) و له‌وێ ماوه‌ته‌وه تا له ١٢٥٢ی هه‌جره‌تدا کۆچی دوایی کردوووه و له (که‌ونه خانووان) تێژراوه . ئینو ئاده‌م له زه‌واندز فه‌قیی زۆر چاکی هه‌بووه و له هه‌موو لایه‌کی کوردستانه‌وه زوویان تی کردوووه که مه‌ولانا و مه‌لای خه‌تی و مه‌لا عه‌لیی وه‌سانی له‌مانه‌ بوون .

ئینو ئاده‌م یه‌کیك بووه له مه‌لا هه‌ره به‌ناوبانگه‌کانی سه‌رده‌می خۆی . ئیبراهیم فه‌سیح هه‌یده‌ری له کتیبی (عنوان‌المجد)دا نووسیویه ئەلێ : یه‌کیك له گه‌وره‌ترینی ئەو عالمانه که له سه‌رده‌می منالێی خۆمدا به خزمه‌تیان گه‌یشتووم لای باپیرم ، هه‌ره زانای زه‌مان (علی‌الاطلاق) ، پایه‌به‌رز به‌سه‌ر هه‌موو زانایانی عێراقدا ، خاوه‌نی ته‌ئلیفاتی هه‌لثمیراو و

تهقریراتی سوودبهخش ، مامۆستای هه موان له هه موو شتیکندا ، مهولانا موحه مهه دی کوژی ئاده می کورده ، گوژی پز بی له نوور ، که مهولانا خالید له خزمه تیا خویندوووه و زۆر له زانایانی عیراق لای خویندووویانه و باپیری زانام سهید ئه سهد صه دره ددینی ههیده ری و مهولانا مهلا یه حیای مزووری و مهولانا شیخ عه بدولزه حمانی ژۆزه یانی که له مهلا گه وره کانی عیراقن ، دانیان به عیلم و فه لیدئا ئه نا و له پایه ی فه خره ددینی ژازیدا بوو و زیاتر له صه د کتییی له عولوومی عه قلی و نه قلیدا نووسیوو و شه رحی له سه ر (اثبات الواجب) ی جه لالی ده ووانی کردبوو که له وردترین کتیه کانی عیلمی کهلامه و ، ته نها پشت به زانستی خۆی شه رحی کردبوو بی ئه وه ی ته ماشای هیچ کتییکی تری عیلمی کهلامی بۆ بکا .

ئه م ذاته به شی زۆری کتیه کانی له دبی (ژۆستی) ته لیف کردوو .
ئه مه ش لیسته ی ناوی ئه و کتیه انه :

۱ - مشکاة المنقول في اربعة فنون : النحو والصرف والعروض والمنطق . له سالی ۱۲۰۵ دا دیناوه ، نوسخه ی به خه تی خۆی ماوه .

- ۲ - مصباح الخافية في شرح نظم الكافية في النحو .
- ۳ - تعليقات على شرح السيوطي على الفية ابن مالك في النحو .
- ۴ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعصام الدين الاسفرائینی .
- ۵ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعبدالفور اللاري .
- ۶ - تعليقات على الجاربردی على شرح الشافية في الصرف .
- ۷ - كتاب في الوضع والبيان والآداب .
- ۸ - تحرير البلاغة .
- ۹ - شرح تحرير البلاغة .

- ۱۰- تعليقات على المطول للتفتازانى و على حواشيه للسيد الجرجانى
وحسن چلبى وعبدالحكيم .
- ۱۱- حاشية على شرح مقدمة التلخيص .
- ۱۲- مرآة المأمول في المنطق .
- ۱۳- ميقات المعقول في شرح مرآة المأمول في المنطق .
- ۱۴- مرآة المعقول المشتمل على الميزان في المنطق والهندسة والحساب
والهيئة والحكمة الطبيعية والالهيّات والكلام ، ثم شرح الميزان
والهندسة والهيئة والحساب .
- ۱۵- شرح رسالة الحساب لبهاء الدين العاملي .
- ۱۶- شرح اشكال التأسيس في الهندسة .
- ۱۷- مفتاح المغيب في العمل بالربع المجيب .
- ۱۸- تذكرة الاحباب في العمل بالاسطرلاب .
- ۱۹- تعليقات على الجفمينى للقاضى زاده الرومى في الفلك .
- ۲۰- شرح على زيچ النجيب .
- ۲۱- روزنامه (التقويم) .
- ۲۲- مفتاح التجيم في شرح التقويم .
- ۲۳- تشريح السيارات في الفلك .
- ۲۴- تعليقات على شرح الروزنامه الجديدة والقديمة .
- ۲۵- شرح فرائض المنهج في الفقه .
- ۲۶- مجالس النواميس في الوعظ .
- ۲۷- سلسلة الذهب .

ئەم كتيبه دوايى ميژووى ژيانى خويتهى له سالى ۱۲۳۴هـ
هيجرەتدا دايانواه ، باسى خوى و ئەو دەرەد و مەينەتەى تيايە كە بەهوى
كيشەى تىوان خوى و ميرى گەورەى زەواندزەوہ چەشتوويەتى . ئەم كتيبه

کټيټيکي بایه خداره ، دانه يه کي له کټيټيخانه ي جاراني عه بياس عه زوايدا
هه يه که ئيستا که وتووه ته ده ست کټيټيخانه ي ئاسار . کټيټه کاني تريشي
هه نديکيان لاي نه وه کاني ماون له ناوچه ي زه واندز .

ئينو ئادهم دوازده کور ي بووه ، هه نديکيشيان له زانستدا سه رامه د
بوون و کټيټيشيان داناوه . ئيستا ش نه وي له دتي زوستي هه ن .

ئينو ئادهم ئاره زوي شيعر وتنيشي بووه و نازناوي شيعري
(و اجم) ه .

له مه لا عوسماني شه قلاوهم بيستووه که وهختي خوي لاي مه لا
عه بدولاي کوزه زاي ئينو ئادهم خوئندوويه تي ئه يوت له ناو بنه مالهي
ئينو ئادهمدا مه شه ووره کاتي که مه ولانا فه قئ بووه و لاي ئينو ئادهم
خوئندوويه ، ئينو ئادهم هه موو جاري پي وتووه : خاليد تو فه قئ يه کي
تيگه يشتوويت و ئه بي به مه لايه کي چاڪ ، هه رچه ند له سيمات واده رنه که وي
ئاره زوي ته ريقه ت و شيخه تيشت هه بي و لام وايه ئه بي به شيخي
ئيرشاد . به لام من ئيستا پيت ئه ليم نه وه ك له وکاته دا ته رجيجي
شيخايه تي به کت بده ي به سه ر مه لايه تي و دهرز وتنه وه که تدا ، چونکه
له دنيا دا له فه ضيله تي زانست به رزتر ني به .

بگه زينه وه سه ر باسي مه ولانا :

هوزي مکايلي هاوينا ن زويشتوون بو کويستاني هه وراماني به شي
ئيران و له (قه لاخاني) و ده وروبهر ي (کاني حه وش و باراني)
هاوينه که يان به سه ربردووه . مه ولانا که به منالي ئولفه تي له گه ل ئه و
ناوچه يه گرتووه ، له سه رده مي فه قئ يه تيشدا چووه بو ئه و ناوه و له وي
خوئندوويه تي ، به لام نازاين لاي چه مه لايه ك له وناوه خوئندوويه تي .

ههروا پاش ئه وهش که دهستی کردوو به ئیرشاد چو وه ته وه بۆ
 هه ورامان و له چهوش و بارانی ژیاوه . به زوبانی مهولانا وه ئه گێڕه وه
 که فرموویه تی : « له هه واری که راویه دۆله وه تا به ندهنی قه لاخانی
 به ههشتی سه رزه وه ی یه » .

دایکی مهولانایش له یه کێ له و هاوینه گه شتانه ی هۆزی مکایه لیدا
 مردوو و قه بری له قه برستانی (داری به رمه ژان) ه له نزیککی بیاره وه .

باسی سه فه ری مهولانا بۆ چه ج و زیاره تی ئارامگای پیغه مبه ر دروودی خوای لی بی

وه کو له کهسانی خاوه ن معریفه ت و شاره زا و خه به رداره وه به ئیمه
 گه یشتوو مهولانا هه ر له و کاته وه که فامی په یدا کردوو و ئاوزه ویه تی ،
 نیشانه ی بلیمه تی و هه لکه وتوویی و دووری له دنیا په رستی و چه ز له
 هیمه تی به رز و پایه ی بڵندی پتوه دیار بووه . به دڵ پتوه ندی له گه ل
 پیاوانی خوا بووه و ئاره زووی لی بووه تووشیان بیج و له گه لیاندا
 هه لسی و دانیشی و له به ره که تیان به هره مه ند بیج . به تاییه تی پاش
 ته واکردنی خویندن و ده ست کردنی به ده رزوتنه وه ئه م سۆزه زیاتر له
 دلیدا په ری سه ندوو .

له سه ر ئه م بناغه یه ئاره زووی به جێ هێنانی فه زری چه ج و زیاره تی
 ئارامگای پیغه مبه ر (د) له دلیدا جێ گیر ئه بی و بزیاری سه فه ر ئه دا . له
 سالی ۱۲۲۰ دا ئه که ویته ژێ بۆ زیاره تی مه ککه و مه دینه و له ژینگه ی
 مووسله وه ئه ژوا تا ئه گاته دیمه شقی شام . پاش چه سانه وه ئه چیته خرمه تی
 مامۆستای عیلمی هه دیت شیخ موحه مه دی که زبه ری و بۆ به ره که ت

ئىجازەى زىوايەتى ئەھدائى شەرىفەى لىن وەرئەگرئ • ھەروا ئەزوا بۆ
 زىارەتى شىخ موصطەفاى كوردى كە ئەوئش ھەر لە دىمەشق بوو و
 ئىجازەى زىوايەتى ھەدئ لەوئش وەرئەگرئ و ئىجازەى تەرىقەتى
 قادرىشى پىن ئەدا

لەپاش ئەمە ئەكەوئتە زئ بۆ مەدئنەى مونەووەرە • لە زىگادا بەدەم
 سۆز و شەوقەووە چەند قەسئدەى كى فارسى دائەنئ • وا لئزەدا يەكەم بەىتى
 ئەو قەسئدانە ئەنووسمەوہ :

- (١) ساربانا رحم كن بر آرزومندان زار
 وعدە شد نزديك ، نبود بعد از اين جاى قرار
- (٢) چون منش بىخود كن از ذوق خودى بهر خداى
 دل ز جا شد تا بكى محمل نمىجنبد ز جاى
- (٣) اين نه بس يثرب كه وصفش چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است
- (٤) السلام اى چهرەات شمع شىستان وجود
 السلام اى قامتت سرو بهارستان جود
- (٥) اى پناه عاصيان سويت پناه آوردهام
 كردهام بىحد خطا و التجا آوردهام
- (٦) سرور عالم من دل داده حيران توام
 واله و سرگشته سوداى هجران توام
- (٧) حق آنانى كه تا در قيد هستى بودهاند
 دم بدم در جستجوى خواهشت افزودهاند

كە لە مەدئنەش نزىك ئەكەوئتەوہ و كئۆھكانى دەورى شارى لىن
 دەرئەكوئ قەسئدەى كى تر ئەلئت كە ئەم بەىتە سەرەتاكەى تى :

عجائب نشاهای زين دامن كهسار مى آيد
 تو گویی با نسيم صبح بوى يار مى آيد

له پاش ئەم قەسیدە یەش چەند قەسیدە یەکی تری له مەدحی پێغه مبهردا
وتوووه ، ئەنجما قەسیدە یەکی شیی بۆ مەدحی خولەفای ژاشیدین و
ئەصحابە ی موهاجیرین و ئەنصار وتوووه که ئەمە یە کهم به یتیە تی :

به بزم قلسیان چون نکتە از فضل بشر رانم
نخستین از مهاجر وانگه از انصار می آید

هه روا بهم سۆز و شه و قهوه ئەگاته مه دینه ی مونه ووهره و زیاره تی
ئارامگای پێغه مبه ر (د) ئەکا و پاشان ئەکه و یتە گه ژان بۆ دۆزینه وه ی یه کێ
له ئەولیا به لکو له به ره که تی ئەو وه لی یه وه بگاته ئەو مه به سته ی خۆی •
لهم گه ژانه یدا به خزمه تی پیاوچاکیکی یه مه نی ئەگات • پاش سه لام و ده ست
ماچ کردن داوای ژێ پێشان دان و دل ژوون کردنه وه ی لی ئەکات •

ئەگێژنه وه ئەلین ئەم پیاوچاکه به مه ولانای وتوووه بچۆ بۆ مه ککه •
ئەگه ر که سیکت دی له ده وری که عبه کردم وه یه کی ناپه سه ندی لی ده رکه وت
په له په ل مه که بۆ ئینکار کردنی کرده وه که ی و ده ربژینی ناژه زایی لیبی ، به لکو
ئەمە خوایه به مه به سته ی خۆت بگه یت •

که مه ولانا ئەگاته مه ککه سه بیه نی یه کی ژۆژی جومعه ئەچێ بۆ
به یت • له پاش به جێ هێنانی ئادابی زیاره ت له به رابه ری که عبه دا دائه نیشی و
ده ست ئەکا به خۆتێدنی قورئانی پیرۆز و (دلائل الخیرات) • له و کاته دا
چاو هه ل ئەبژێ کابرایه ک ئەبینێ پشته ی داوه به دیواری که عبه وه و
ژووی کرده وه ته ئەم ، ئەکه و یتە دلیه وه که وا ئەو پیاوه کابرایه کی بێ ئەده به
چونکی پشته ی له که عبه کرده وه و ژووی کرده وه ته ئەم • لهم خه یالا ته دا
ئەبێ کابرا بانگی لی ئەکا ئەلی : تۆ نازانی که وا حورمه تی ئینسان لای
خودا له حورمه تی که عبه ژۆرت ره ، ئیتر بۆچی ژمخه له وه ئەگری که وا
من پشتم له که عبه و ژووم له تۆیه ؟ ئاخۆ له مه دینه ی مونه ووهره

نامۆزگاری یان نه کردی ؟

مهولانا به بیستی ئەم قسانه گومانی لهوه دا نامینێ که ئەم پیاوه
یهکیکه له دۆستانی خودا و خۆی بهم جۆره کردهوانه ئەشاریتتهوه . ئەزوا
دهستی زیارهت ئەکا و داوای لێبووردن و بهخشینی لێ ئەکا و تسکای
لێ ئەکا که زینگای پیشان بدا و دلی ژووناك بکاتهوه . ئەویش له وهلامدا
پیتی ئەلێ : فوتووحاتی تۆ لهم ولاته دا نیه و به ئیشاره تیی ئەگهیهنێ کهوا
له هیندستانهوه ئیشارهتییکی بۆ دئی و فوتووحاتی ئەو لهوئیه .

مهولانا دلنیا ئەبێ لهوه که کاری ئەو له حیجاز نیه . لهپاش
بهجێ هینانی ئاداب و مهناسیکی ههج^(۱) ئەگهزیتتهوه بۆ مهدينه^(۲) و لهوێوه
بۆ شام و بۆ عێراق و له سولهیمانی لهسهر شێوهی جارانی دهست ئەکاتهوه
به دهرسوتهوه له گهڵ خواپه رستیهکی زیاتر له جاراندای . بهلام ههر
چاوهزوانی ئیشارهتهکه ئەبێ که لهسهر فهرموودهی پیاوچاکهکی مهککه
له هیندستانهوه بۆی بیت .

لهوهمه دا رۆژێ دهرویشیک خۆی ئەکا به مزگهوتی عهبدولزهحمان
پاشادا که مهولانا لهوئ دهرزی وتوتهوه . ئەم دهرویشه خهکی
هیندستان و له مریدهکانی قوطبی زهمانه شاه عهبدوللای دیلهوی (قدس

(۱) مهولانا که مهککه بهجێ دێلێ قهسیده بهکی مالاوایی بۆ ئەلێ ئەمه
سهرة تاکه بهتی :

وا حسرتا جدا شدم از خانه خدا
از غصه وقت گشته شود دل ز هم جدا

(۲) کاتیکیش که مەدینه بهجێ دێلێ مالاوایی له پێغمه بهریش ئەکا به
قهسیده بهکی که ئەمه سهرة تاکه بهتی :

ای جلوه گاه ایزد دادار ، الوداع
وی قهوه گاه احمد مختار ، الوداع

سره) ئه بچ ، ناوی دهر ویش موحه ممه د و له قه بی میرزا زه جیموللا ئه بچ .
 له گه ل مه ولانا ئه بچ به ئاشنا و دۆستی و هه مووژوژی گفتوگۆی له گه ل
 ئه کا . هانی ئه دا که به یه که وه بژۆن بۆ هیندستان بۆ خزمه تی شاهه عه بدوللای
 دیله وی بۆ ته ریه قه ت وهر گرتن له سه ر ده ستیدا . مه ولانا دیته سه ر قسه ی و
 بژیار ئه دا بکه ویته ژۆ بۆ هیندستان .

چوونی مه ولانا له گه ل دهر ویش موحه ممه ددا بۆ دیله ی

مه ولانا هه والی نیازی سه فهری خۆی بۆ هیندستان له ناو فه ټیکانی و
 له ناو دۆستان و براده رانیا بلاو ئه کاته وه . هه رچه ند به سه ریا دین و
 هه ول ئه دهن په شیمانی بکه نه وه سوودی نابچ . مه ولانا ژۆژی له ژۆزان
 ئه که ویته ژۆ و سوله یمانی به جئ ئه هیلئ و به ئیرانا له ژینگای
 موکریانه وه ئه ژوا تا ئه گاته تاران . له وئ چه ند جار له گه ل موخته هیده
 به ناوبانگه کانی شیعه کو ئه یتته وه و ئه که ویته گفتوگۆ . به تایه تی له گه ل
 موخته هیدیکی ناوداریان که ناوی میرزا ئیسماعیلی کاشی بووه و له هه موو
 عولوومی عه قلی و نه قلیی ئیسلامی شاره زا بووه ئه که ویته موناظه ره وه .
 مه ولانا میرزا ئیسماعیل بۆژ ئه دا و پاشانیش به شیوه ی موخامه له هه ندئ
 موغاله طه ی له گه ل ئه کا ، له وانه ئه وه بووه که پیتی ئه لئ له باره ی عیصمه ت و
 بچ گونا هبی پیتغه مبه رانه وه ئه لیتی چی ؟ میرزا ئه لئ پیتغه مبه ران هه موو
 مه عصوم و بچ گونا هن . مه ولانا ئه لئ ماده م وایه ئه ی بۆچی خوا
 ئه فه رمو یت : « عَقَا اللهُ عَنْكَ لِمَ اذِنْتَ لَهُمْ » واته : خوا لیت
 خۆش بچ ، بۆ ژینگه ت دان ؟ خۆ تۆ ئه زانی عه فو وانه گه یه نئ که له پیش
 عه فوه که دا تاوا یتک کرابچ ؟ موخته هیده که یش وه لام ئه داته وه ئه لیت : ئه و
 ئایه ته قسه له گه ل پیتغه مبه ر ناکات به لکو له گه ل ئه بووبه کیه تی .
 مه ولانا یش ئه لی : جا ماده م خوا خه به ری داوه که وا ئه بووبه کری عه فو

کردووه ، ئه‌ی ئیوه ، کۆمه‌لی شیعه ، بۆ عه‌فوی ناکه‌ن ؟ لیسه‌دا میرزا
ئیسماعیل شه‌رم دای ئه‌گرێ و بێ ده‌نگ ئه‌بێ . مه‌ولانا ئه‌م باسه‌ی خستوووه‌ته
ناو ئه‌و قه‌سیده‌ عه‌ره‌بیه‌یه‌وه که پاش گه‌یشته‌نی به‌ دیه‌لی دایناوه و
سه‌ره‌تاکه‌ی ئه‌م به‌یته‌یه :

كَمَلْتُ مَسَافَةَ كَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش ماوه‌یه‌ک مه‌ولانا تاران به‌جێ دیتێ و ئه‌چێ بۆ شاری (به‌سطام و
خه‌رقان و سه‌منان و نیشاپور) و زیاره‌تی قه‌بری شیخ بایه‌زیدی به‌سطامی
ئه‌کا و به‌ قه‌سیده‌یه‌کی فارسی مه‌دحی ئه‌کا که ئه‌مه سه‌ره‌تاکه‌یه‌تی :

يا رب بحق تربت سلطان بايزيد
يا رب بقاطعيت برهان بايزيد

پاشان ئه‌زوا بۆ شاری (طوس) له‌ خوراسان بۆ زیاره‌تی ئارامگای
ئیمام عه‌لی زه‌ضای کۆزێ ئیمام مووسای کاظم و به‌ قه‌سیده‌یه‌ک که
سه‌ره‌تاکه‌ی ئه‌م به‌یته‌یه‌ ته‌عریفی ئه‌ویش ئه‌کات :

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وز نور گنبدش همه عالم منور است

هه‌روا له‌ مالاواایی شه‌دا له‌ ئیمام عه‌لی زه‌ضا قه‌سیده‌یه‌کی تر ئه‌لێت
که ئه‌مه سه‌ره‌تاکه‌یه‌تی :

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضه‌ (رضا) بدل و جان سلام کن

له‌وێشه‌وه‌ زوو ئه‌کاته (جام) و زیاره‌تی ئارامگای شیخ ئه‌حمه‌دی

نامیتمی جامی‌ش نه‌گات . نه‌نجا نه‌چن بۆ شاری (هرات) له ولاتی
نه‌فغان و چاوی به زانایانی نه‌و شاره نه‌کوئی که یه کیکیان شیخ عه‌بدوللای
ههراتی بووه که پاش گه‌زانه‌وه‌ی مه‌ولانا بووه به‌ مرید و به‌ خلیفه‌ی شی
وه‌کو له‌مه‌ولا باسی نه‌که‌ین .

له‌ ههراتیشه‌وه نه‌زوا بۆ (قه‌نده‌هار) و (کابول) و دارولعلمی
(پیشاور) و چاوی به‌ مه‌لا و زاناکانی نه‌م شاره‌ی دواپی نه‌که‌وئی، نه‌وانیش
پرسیاری گه‌لچ موشکیلات و گیروگرفتی لښ نه‌که‌ن ، نه‌میش وه‌لامی
همووی نه‌داته‌وه . نه‌وه نه‌بڼ به‌ مایه‌ی ژیز و قه‌در لښ گرتنیکی زوری .
له‌ پیشاوه‌ره‌وه نه‌زوا بۆ (لاهور) و له‌ویوه نه‌چن بۆ شاروچکه‌یه‌که
که‌ خواناسی گه‌وره شیخ نه‌نائوللای دیله‌وی هاوژتی شاه عه‌بدوللای
دیهله‌وی له‌وئی نیشته‌چن بووه .

مه‌ولانا خۆی نووسیویه نه‌لښ : شه‌و له‌ میوانخانه‌ی شیخ نه‌نائوللادا
خه‌وم‌دی ، له‌ خه‌وما شیخ نه‌نائوللای گازنکی له‌ زوومه‌تم گرت و ویستی
به‌ دان زامکیشنه‌ بۆ لای خۆی ، به‌لام بۆی زانه‌کیشرام . که‌ سبه‌ینڼ
چوومه‌ خزمه‌تی شیخ نه‌نائوللای بڼ نه‌وه‌ی من هیچم وتبڼ فهرمووی خالد !
بزۆ بۆ لای برام شاه عه‌بدوللای دیله‌وی . به‌جۆریکیش تپی گه‌یاندم که‌وا
فوتووحی من له‌ خزمه‌تی نه‌ودا نه‌بڼ . له‌م قسانه‌ی شیخ نه‌نائوللایوه
تپی گه‌یستم که‌وا هیمه‌تی خۆی به‌ کاره‌یتناوه بۆ نه‌وه‌ی بمکا به‌ مریدی خۆی،
به‌لام بۆی زئی نه‌که‌وتووه چونکه‌ هیمه‌ت و جاذیبه‌ی شیخ عه‌بدوللای
به‌هتیزتر بووه

هه‌روه‌ها مه‌ولانا خۆی نووسیویه : جا له‌و شاروچکه‌یه‌ ده‌رچووم و
زووم‌کرده دیله‌ی . به‌ ماوه‌ی سالتیک گه‌یستمه‌ نه‌وئی . چل زۆژ به‌ره‌وه‌ی
بگه‌مه به‌ره‌وه نیسبت و نه‌شنه‌ی به‌ره‌که‌تی شیخ عه‌بدوللای بۆ نه‌هات .

شیخ عەبدوللّا خەبەری دابوو بە هاوژێ تایبەتی یەکانی خۆی کەوا من
بەژێوەم بۆلای و بۆ خزمەتی ئەو ئەژۆم .

بەمجۆرە مەولانا ئەزوا تا ئەگاتە دیهلی و قەسیدە یەکی عەرەبی لە
باسی سەفەرەکی و لە مەدحی شاھ عەبدوللادا دائەنێ کە ئەمە
سەرەتا کە یەتی :

کَمَلْتُ مَسَافَةَ كَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش حەسانەووە مەولانا بۆ سەبەینیی ئەو شەووە کە ئەگاتە (جیھان
ئاباد) ، کە ژێکەوتی ژۆژی جومعە ی کردوو بە خزمەتی شیخ عەبدوللّا
ئەگات و شیخ ئادابی تەریقەتی نەقشبەندیی پێی فێر ئەکات . مەولانا
دەست ئەکات بە سولووک و بەجێ هێنانی ئادابی تەریقەت و هەندێ خزمەتی
زاویەش ئەگریتە ئەستۆی خۆی . وا مەشهورە ئەم خزمەتە بریتی بوو
لە سەقایی کردن و ئاودان بە هەزارانی ئەو شوپێنە . بەمچەشنە مەولانا
ژۆژبەژۆژ ئەبێ بە جینگای تەوہججوەهاتی شیخ عەبدوللّا ، بەجۆری کە لە
ماوەی پێنج مانگدا مەقامی حوزوور و موشاھەدە ی بۆ پەیدا ئەبێ و
سینە ی ئەبێ بە طووری تەجەللیات و ئەنواری حەق بە جۆری کە
مورشیدی گەورە مژدە ی ئەداتێ بە گەلی مژدە ی کە شفی و ئەوہندە
لە حوزووری شیخ عەبدوللادا خۆشەویست ئەبێ وەک لە پێشترین
خۆشەویستکی لە دایدا جێ ئەگری .

بەمشێوەیە مەولانا بەردەوام لە بەرزبوونەوہدا ئەبێ و مەقامی
(فەنا) و (بەقایی) بۆ ژێ ئەکوی و بە هەموو جۆری ئیستیحقاقی
ئێجازە ی ئەبێ . وەکو لە هەندێ نامە ی شاھ عەبدوللادا نووسراوە کە
مەولانا ئەگاتە ئەم پایە یە شاھ عەبدوللّا بە ئیشارەتیکی ژۆحانی لەلایەن

حه زهراتی گه وره گهورانی ئه ولایاو له جه ماعه تی نه قشبه ندی (قدس الله
 اسرارهم) ئیجازه ی ئه دا له هر پینج ته ریه ته به ناوبانگه که دا که بریتین له
 (نه قشبه ندی) و (قادری) و (سوهره وه ردی) و (کوبره وی) و
 (چه شتی) • هه روا ئیذنی ئیرشادیشی ئه دا و زینگای ئه دا بو ئیجازه دانی
 حه دیت و ته فسیر و ته سه ووف و ئه حزاب و ئه وراد و ئه دعیه و غیری
 ئه مانه • ئه م ئیجازه پین دانه ی له پاش ماوه ی سالی ئه پین له گه یشتی به خزمه تی
 مورشییدی خوی • هه روا فه رمانی پین ئه دات که چاوی به عالمی گه وره
 موده زۆرس و واعیظی صوفی شیخی پیر سال مه ولانا عه بدولعه زیزی
 حه نه فی نه قشبه ندیی هیندی یش بکه وئی که کتییی (تحفه اثناعشریه) ی
 له به ریه رچ دانه وه ی زافزی به کاندانا داناوه که وینه ی دانه زاو • ئه ویش
 به خزمه تی ئه گات و ئیکرام و ئیحتیرامییکی زۆری ئه گری و ئیجازه ی
 عیلمی بو هه موو عیلمه کان ئه داتی و ئیجازه ی ئه دا که وا زبویه تی کتیه کانی
 صیاح و غیری ئه وانیش بکات و ئیجازه نامه ی بو ئه نووسی و له ئیجازه
 نامه که دا به مچۆره ناوی ئه با « صاحب الهمة العلیة فی طلب الحق » •

پاش ئه مانه شاه عه بدوللا ئه یه وئی ته وه ججوه له مه ولانا بکات و
 عالمی زه بیانی شیخ ئه بووسه عیدی هیندی و وه لیبی خواناس شیخ به شاره توللا
 بانگ ئه گا و مه ولانا له تیوانیا نا دانه نیشتین و له یه که کاتدا زوو ئه کاته هر
 سهریان و زووی دم ئه کاته مه ولانا و لیبی ئه پرس: چیت چاو پین ئه که وئی ؟
 مه ولانا ئه فه رمویت : ئه بینم زۆحانی به تی سولطانولته ولایا حه زره تی علیی
 مورته ضا (کرم الله وجه) وا به سه ر شاتته وه • له ویدا شاه عه بدوللا
 فه یض و به ره که تیکی زۆر ئه زۆژی به سه ر حه زره تی مه ولانا دا که ئه نه جامه که ی
 له پاشه زۆژدا ده رکوت به بلاو بوونه وه ی ته ریه تی نه قشبه ندی به گه لپی
 لای ولاتی موسولماناندا •

گه‌زانه‌وه‌ی مه‌ولانا بۆ کوردستان

پاش ئه‌وه‌ی مه‌ولانا سالی له‌ خزمه‌تی شاه‌ عه‌بدوللای دیله‌ویدا ئه‌مینیتته‌وه‌ و به‌ فویر و وضاتی ئه‌و ئه‌گا به‌ پایه‌ی که‌مال و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌ت و ئیرشادی لی وه‌ر ئه‌گر ئی ، شاه‌ عه‌بدوللای ئه‌مری پێ ئه‌فرمویت که‌ بگه‌زێته‌وه‌ بۆ کوردستان و ده‌س‌بکا به‌ زێگا پیشان‌دانی ئه‌وانه‌ی به‌دوای زێنگای خواناسیدا ئه‌گه‌زێن . مه‌ولانا به‌ شاه‌ عه‌بدوللای ئه‌لێ که‌وا کوردستان پزه‌ له‌ مه‌لای پایه‌ به‌رز و به‌حورمه‌تی وه‌کوو به‌رزنجیه‌یی‌یه‌کان و حه‌یده‌ری‌یه‌کان و که‌سانی‌تر له‌ خانه‌دانه‌کانی عیلم و فه‌ض‌ل و حورمه‌ت و پایه‌ی دینی و دنیایی . ئه‌ویش ئه‌فرمویت تو بۆ خه‌ریکی ئیرشاد‌کردنی خۆت به‌ ، ئه‌وانه‌ هه‌موو خزمه‌ت ئه‌که‌ن ، پیاوه‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کانی دنیایش ده‌ست و پیت ماچ‌ئه‌که‌ن . مه‌ولانایش ئاماده‌یی خۆی بۆ به‌جێهێنانی فه‌رمانه‌کانی شاه‌ع‌بدوللای پیشان‌ئهدات . ئه‌نجا شاه‌ عه‌بدوللای ئی ئه‌پرسیت : ئیتر چیت ئه‌وئ ؟ مه‌ولانایش ئه‌فرموئ : دینم ئه‌وئ و دنیاشم ئه‌وئ بۆ به‌هێزبوونی دین . شاه‌ عه‌بدوللای ئه‌فرمویت : « برو همرا بشما دادم » واته‌ : بۆ ، وا هه‌موویم دایتی .

پاش ئه‌مه‌ مه‌ولانا ئه‌که‌وێته‌ زێ ییتته‌وه‌ بۆ کوردستان . شاه‌ عه‌بدوللای به‌ خۆی و مریده‌کانی تا ماوه‌ی چوار میل به‌زێی ئه‌که‌ن و پێشی ئه‌فرمویت یه‌کن له‌ ئه‌ولیا ی گه‌وره‌ له‌ شار ئی له‌م هیندستانه‌دا هه‌یه‌ بۆ زیاره‌تی بکه‌ و سه‌لامی ئیتمه‌شی پێ‌بگه‌یه‌نه‌ و داوای دوعای خیری لی بکه‌ . که‌ گه‌یشتیشتیه‌وه‌ سوله‌یمانی بۆ زیاره‌تی ئارامگای حه‌زره‌تی غه‌وث بکه‌ له‌ به‌غدا ، جا خوا حافیظی لی ئه‌کا و زه‌وانه‌ی ئه‌فرمویت و پێی ئه‌فرمویت : « خالد برو » واته‌ : خالید بۆ . که‌ مه‌ولانا ئه‌گاته‌ ئه‌و شاره‌ که‌ ئه‌و پیاوه‌ گه‌وره‌یه‌ی تیابووه‌ ئه‌چن بۆ زیاره‌تی و سه‌لامی مه‌ولانای پێ

ئەگەيەنن و داواي دوعاي خيىرى لىن ئەكا ، ئەويش بە خوشەويستى
 وەلامى ئەداتەو و دوعاي خيىر بۆ ئەويش و بۆ مەولانايىش ئەكات و
 پىيى ئەللى : « خالد برو بە بغداد فتوح شما در انجاست » واتە : خالىد
 بۆ بۆ بەغداد ، دەرۋو لەۋى لە تۆ ئەكرىتەو .

بەمچۆرە مەولانا ھىندستان بەجى دىلى و ئەكەۋىتەزى بۆ بەندەرى
 (مەسقەط) و لەۋىۋە ئەزۋا بۆ (شىراز) و (ھەمەدان) و ئەگاتە ھەر
 شۈيىن ئامۇزگارىي خەلكى تيا ئەكا و راستىيان بۆ زوون ئەكاتەو .
 تەنانت لە ھەمەدان ھەندى لە شىيەكان نيازى كوشتى ئەكەن ، بەلام
 پىتوھ قابى و خوا زىگارى ئەكا ، جا لەۋىۋە ئەزۋا بۆ (سەنە) و چەند
 زۆزى لەۋى ئەمىنىتەو و باسى سولوك و حالى خۆي ئەكا و موسولمانان
 بانك ئەكا بۆ ۋەرگرتى ئادابى تەرىقەتى تەقشەندى . زاناي گەورە شىخ
 موھەمەد قەسىمى مەردۇخەيى كە ۋەختى خۆي مامۇستاي مەولانا بوو
 خۆي تەسلىم ئەكا و ئادابى تەرىقەتى لەسەر دەستدا ۋەرئەگرى و ئەبى
 بە مريدى .

ئەوجا لە سەنەۋە ئەكەۋىتەزى بۆ سولەيمانى و لە ۱۲۲۶ى
 ھىجرەتدا ئەگاتە ئەۋى^(۱) . زانايان و پىاوماقۇلانى شار دىن بە
 پىشۋازىيەو و بەخىر ھاتنەۋى لىن ئەكەن و خوشى و شادمانى ئەكەۋىتە
 ناو دۆستان و برادەران و خزمانى .

پاشا ماۋەيەك ھەسانەۋە لە سولەيمانى ، مەولانا بەپىي فەرمودەكەي
 شاھ عەبدوللا تەشريفى دى بۆ بەغدا و لە بارەگاي ھەزرەتى غەوث

(۱) گەيشتنەۋى مەولانا بۆ سولەيمانى زىكەۋى فەرمانزەۋايى خالىد
 پاشاى كۆزى ئەحمەد پاشاى كردوۋە ، بەلام پاشا چەند مانگى خالىد
 پاشا چوۋە بۆ بەغدا و عەبدولزەھمان پاشا بوۋەتەو بە سەركە لە
 ۱۲۲۸ .

دائه به زئی و پینچ مانگ له وی له حوږه یه کدا نه مینیتته وه .

مهولانا له ۱۲۲۶دا به شیوه ی مورشیدیکی خاوه ن پایه و به حورمه ت نه گه زیتته وه بۆ سوله یمانی و دهس نه کا به ځیرشادی موسولمانان بۆ ته ریه ته تی نه قشبه ندی^(۲) . خه لکیکی زۆر له زانایان و مه شایخ و ناوداران ی ولات و میران و دهسلات به دهستان و موسولمانانی تر به شه رهی مریدی و مه نسوییی نه و موشه زرف نه بن . گه لیک ی تریش له ده رده وه ی سوله یمانی به وه دین بۆ خزمه تی و ته ریه ته له سه ر ده ستیدا و مر نه گرن . ناوبانگ و شوهره تی به ولاندا بلاو نه بیتته وه . یه کڅ له وانه که بووه به مریدی حه زره تی شیخ عثمان سیراجوددینی هه ورامبی ته ویله یی بووه که پینش گه زانه وه ی مهولانا له هیندستان له مزگه وتی حه زره تی غه وٹ له به غدا نیشته جی و خه ریکی خویندن و خواپه رستی بووه و نه وکاته به (فه قی عثمان) به ناوبانگ بووه . فه قی عثمان هه ر له سه رده می خویندندا به دوی مورشیدی کدا گه زاوه که ته ریه ته له سه ر ده ستدا و مر بگری و زیگی لای خودای پښ بدوزیتته وه . بۆیه هه ر که له به غدا مهولانای ناسیوه ، ته مه سسوک ی پښ کردووه .

مهولانا که له سوله یمانی بووه به هاوین چووه بۆ هه ورامان و سه رده می گه رمای له هه واری (قه لاخانی) و (حه وش و بارانی) به سه ر بردووه که زووتر له سه رده می منالی و له سه رده می فه قی به تیدا ئاموشوی بۆ نه و ناوه بووه و شاره زای بووه . هه رچه ند چووه بۆ هه ورامان خه لکیکی زۆر له هه موولایه کی کوردستانی ځیرانه وه هاتوون بۆلای و ته ریه تیان له سه ر ده ستیدا و مر گرتووه . له م سه فه رانه ی هه ورامانیدا شیخ عثمان سیراجوددینیش که هیشتا هه ر به (فه قی عثمان) مه شه وور بووه له

(۲) نه م گه زانه وه ی مهولانا بۆ سوله یمانی زیکه وتی فه رمانزه وایی عه بدوگره حمان پاشای کردووه .

خزمه تیدا بووه و خه ریکی سولووکی ته ریه ته بووه . ههروه ها له
یه کچی له م سه فهرانهیدا مه لا موصطه فای کورزی مه لا جه لالی خورمالی ش
بووه به مریدی . گهلخ پیاوی ناوداری تری ئیران و ناوچه ی هه ورمانیش
چوونه ته خزمه تی و ته ریه تیان لا وه رگرتووه .

که ناوبانگ و شوره تی مه ولانا له هه موولایه که وه بلآو نه یته وه و
مرید و مه نسوب له م لا و له ولآوه دائه بارین به سه ریدا ، نه وانیه که
سوود و قازانجیان له گهل بوونی مه ولانا دا له سوله یمانی یه که نه که وتووه
نه بن به ناحهزی و دهس نه که نه به قسه بلآو کردنه وه له دژی و گهل شتی
نازهوا و نادروست به ده میه وه هه لئه به ستن و زۆژ به زۆژ نه م جۆره قسانه
زوو له زیادی و زۆربوون نه بن . مه ولانا هه رچه ند حیلیم و حه وسه له
پیشان نه دا و به چاکه مامه له له گهل نه م جۆره که سانه نه کا به لکو نه مه خواجه
بگه زینه وه بو سه ر زینگای راست و گهلخ جاریش دوعای خیریان بو نه کا که
خوا چاکیان بکا ، هیچی سوود به خشن نابن ، ناچار بو کوژاندنه وه ی ئاگری
ئاژاوه و فیتنه ، به تاییه تی له و سه رده مه دا که ناوچه ی بابان پزبووه له
پشیوه به هۆی هه رای نه بزاوه ی تیوان خالید پاشای کوری نه حمه د پاشا و
عه بدولزه حمان پاشای کورزی مه حموود پاشای گه ورده وه ، مه ولانا بزبار
نه دا له سوله یمانی نه مینیته وه تا نه م ناکۆکی یه نه بن به هۆی به لا و
موحیه ت بو موسولمانان و نیازی سه فه ری به غدا نه کا .

سه فه ری دووه می مه ولانا له سوله یمانی یه وه بو به غدا

که ناحهز و به دنیهادان بوختان و قسه ی پزبووچی زۆریان به ده م
مه ولانا وه بلآو کردنه وه و ، قسه کانیش نه گه یشته وه به فه رمانزه وای

رۆژ ، مهولانا له دانشتني سولهيماني ماندوو بوو . بۆيه بزياري کوچ کردني دا و له سالي ١٢٢٨ ي هيجرهدا سولهيماني بهجي هيشت و كهوته زي بۆ بهغدا . مهولانا له سهردهمي ويلايهتي سهعيد پاشاي كورزي سولهيمان پاشاي گهوارهدا گهيشته بهغدا و له مهدرسهي (ئهحسائيه) كه ئهكهوته كه ناري دهجله له بهري رهسافهوه له گهژهكي رهسولقهريه و ئيستا پتي ئهلين (تهكهي خاليديه) دانهنيش و زانايان و پياو ماقوولان و خهلكي تر له ههموولايهكهوه دين بۆ لاي و تهريقت لهسهر دهستيا وهرئهگرن و دهست ئهكهن به سولوك .

له باره‌ی دامه‌زرانی چه‌زرتی مه‌ولاناوه له‌م مه‌درسه‌یه‌دا ئیبراهیم
فه‌صیح چه‌یده‌ری له‌ کتییی (المجد الثالث) دا نووسیویه : له‌ نزیک‌ی مالی
ئیمه‌وه مه‌درسه‌یه‌که‌ هه‌بوو پێ‌یان‌ئهو‌ت (ئه‌حسائیة) وه‌ختی خۆ‌ی
عه‌بیاسی‌یه‌کان دروستیان کردبوو . ئه‌گێژنه‌وه چه‌زرتی غه‌وئیش سه‌رده‌می
له‌و مه‌درسه‌یه‌دا گۆشه‌گیر بووه‌ و زیاضه‌تی کیشاوه‌ ، پاشان
گواستویه‌تیه‌وه‌ بۆ (بابولئه‌زه‌ج) . ئه‌م مه‌درسه‌یه‌ به‌درژیایی ساڵ کۆن
بووه‌ و ژووخواه‌ . که‌ مه‌ولانا دێته‌ به‌غدا ئه‌سه‌عه‌د چه‌یده‌ریی باوکم و سه‌هید
عوبه‌یدوللای مامم و جاسم به‌گی شاوی که‌ خاڵۆزای باوکم بووه‌
هه‌ولیان‌داوه‌ و به‌یارمه‌تی سه‌عید پاشای والی مه‌درسه‌که‌یان ئاوا
کردووه‌ته‌وه‌ ، جا عه‌رزێ چه‌زرتی مه‌ولانایان کردووه‌ که‌ ته‌شرفی له‌و
مه‌درسه‌یه‌دا دانیشی و خه‌ریکی ئیرشاد و ته‌دریس بێج تیایدا ، ئه‌ویش
قوبوولی ئه‌فه‌رمویتی و مه‌درسه‌که‌ ئه‌بێج به‌ جێگه‌ی ئیرشاد کردنی و
گه‌لێج که‌س سوودی تیا لێ وهر‌ئه‌گرن . پاش کۆچی مه‌ولانایش بۆ شام
خه‌لیفه‌کانی و خه‌لیفه‌کانی ئه‌وانیش هه‌ر له‌و مه‌درسه‌یه‌دا ئیرشادیان
کردووه‌ و تا ئه‌مه‌ژوئیش ئیرشادی هه‌ر تێدا به‌رده‌وامه‌ .

ٹیبراہیم فصیح دریژہ بہ قسہ کانی ئەدا و ئەلی : رۆژنکیان سەعید

پاشا به خۆی و دەست و دائیره یهوه دئی بۆ زیارەتی مەولانا . که ئەگاتە
 تەکیە و تەماشای مەولانا و مریدەکانی ئەکات که هەموو لە زانایانی بەرز
 بەرز بوون لە حالەتی تەبیعی دەرئەچێ و ئەکەوێ بەسەر پیتی مەولانادا . که
 دیتەوه سەر خۆی داوای دوای خیر لە مەولانا ئەکا . مەولانایش دوای
 ئەنجام چاکیی بۆ ئەکات و بەشیوەی ئامۆژگاری پیتی ئەلی ئاگاداربە سەینیی
 هەرکەسێ پرسایاری لە حال و کردەوی خۆی لێ ئەکری ، بەلام تۆ
 پرسیارت لە کردەوی خۆت و هەموو ئەوکەسانە لێ ئەکری که لەژێر
 فەرمانتەدان و خراپەیی ئەوانیش لەسەر تۆ ئەژمێری چونکە لە سایەیی تۆوه
 ئەتوانن خراپە بکەن . کەواتە پێویستە ئاگات لە خۆت بێ چونکە زۆریکی وا
 بەزۆریە دایک لەتاو سەختیی ئەوژۆژە ئاگای لە منالی شیرەخۆری خۆی
 نامینێ و دووگیان بەرەکەیی لە تاواندا ئەخا و خەلکت وا دیتە بەرچاو که
 سەرخۆش بن ، سەرخۆشیش نین بەلام پێهۆشی ترسی ئازار و سزای خوان
 چونکە ئازار و سزای خوا زۆر سەختە . ئیبراهیم فەصیح ئەلی لەم ماوه یەدا
 که مەولانا ئەم ئامۆژگاری یانەیی بۆ سەعید پاشا ئەکرد ، ئەو بە دەنگی
 بەرز ئەگریا و نازەحتیی حالی خۆی دەرئەبزی ، تا مەولانا هەستا و
 چوو دەستی خستە سەر ملی والی و ئەویش ئارام بوووه و دامرکایهوه ،
 جا مەولانا چوووه ژوووهوه بۆ ناو مالی خۆی که دەرگای لەسەر تەکیە
 بووه و والیش چوووهوه بۆ جیتی خۆی ، پاشان مەولانا بەیانی راستیی
 ئیمان و باوەژی والیی فرموو .

پاش ئەوه که مەولانا لە بەغدا دائەمەزری ، زانایان و پیاو چاکانی
 ولاتان لە هەموولایه کهوه ژووی تی ئەکەن بۆ تەریقەت لێ وەرگرتن و بۆ
 سوود وەرگرتن لە عولومی ظاهیری و باطینی لای ئەو . یەکم کەس لە
 زانایانی بەغدا که پایەیی خەلیفەیی لەسەر دەستی ئەودا وەرگرتوووه سەید
 عوبەیدوللای حەیدەری بووه . هەروا گەلی مەلای گەورەیی عەرب و

تورك و كورد هاتوون بۆ لای داخلى تهريقه تى نه قشبه ندى بوون .

گه زانه وهى جارى دوو هه مى مهولانا له به غداوه بۆ سوله يمانى

تا ئەم ماوهيه وه زعى سوله يمانى گۆزا و مه محمود پاشاى كۆزى
عه بدولزه محسان پاشا بوو به فرماندارى ولاتى بابان و تىوانى به غدا و
سوله يمانى باش بوو . جا مه محمود پاشا به سه فر هات بۆ به غدا و چو
بۆ زياره تى مهولانا له ته كيهى خاليديه . كه پايهى حورمهت و ئيرشادى
مهولاناي له ته كيه دى و چاوى پين كهوت كه چۆن گه لى پياوى گه و ره و
زاناي به رزى ولات له خزمه تى مهولانادان و حالى بوو كه وا ئەمانه هه مو
دان به گه و ره يى مهولانادا ئەتين ، زۆر به دل گه رمى و ئاره زووه وه تكاى
لى كرد كه بگه رتته وه بۆ سوله يمانى و چاو له عاجزى و نازه هه تى به كانى
پيشوو پيشوى بۆ نه وهى خه لكى ولاته كه زياتر سوود له نوور و به ره كه تى
وه رگرن . مهولانايش له بهر پيشوه ندى ده روونى به نيشتمان وه و له بهر
خۆشه ويستى خه لكى ولاته كه تكاكه ي په سهند كرد و گه زايه وه بۆ
سوله يمانى .

له هيج به لگه يه كدا ميژووى ئەم گه زانه وه يه ي مهولانام بۆ سوله يمانى
نه ديوه ، به لام دياره يا سالى ١٢٣١ يا ١٢٣٢ بووه چونكه تا سالى ١٢٣٠
هه ر سه عيد پاشا والى به غدا بووه . له ١٢٣٠ دا هه زل كراوه و به يارمه تى
مه محمود پاشا داوود پاشا بووه به والى به غدا و به سه ر و شاره زوور . له
سالانى ١٢٣١ و ١٢٣٢ دا تىوانى مه محمود پاشا و داوود پاشا خۆش بووه و
مه محمود پاشا توانيوه تى پى بۆ به غدا . ئەم تىوان خۆشى به له سالى
١٢٣٣ دا تىكه چووه .

هەرچۆن بچ مەولانا ھاتەووە بۆ سولەیمانی و مەحمود پاشایش
 بە ژاستی خزمەتیکە زۆری کرد و ئەم خانەقا گەورەیه که ئیستا ھەیه لە
 سولەیمانی بە ناوی مەولاناووە ، ئەو بۆی دروست کردوووە . مەولانا لەم
 خانەقا یەدا ئەھەسیتەووە و پاشا ھەندێ مولکی باشیشی وەك دێی (کەمالان) و
 چەند دێیەکی تر لەسەر خانەقا وەقف ئەکا بۆ ژيانندی ھەژاران و
 دانیشتوانی .

مەولانا دەست ئەکا بە ئیرشاد و زینگە پیشاندانی موسولمانان و ،
 پیاوانی کارامە و ژاستی پەرست لە زۆڤەلات و زۆڤاواي ولاتانی
 ئیسلامووە زوو ئەکەنە سولەیمانی بۆ وەرگرنتی تەریقەت لەسەر دەستی
 مەولانادا و بۆ کەلک وەرگرنت لە زانست و زۆحانیەتی ، وەکو شیخ
 ئیسماعیلی شیروانی و شیخ حافظی ئۆرفەلی و شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی و
 شیخ فەیزوللای ئەرزەزۆمی . زاناکانی بەغدایش که بووبوون بە مریدی ،
 ئەھاتن بۆ خزمەتی بۆ سولەیمانی . تەنانەت سەید عوبەیدوللای حەیدەری
 ھەر لەگەڵ مەولانا خۆیدا ھاتوووە بۆ سولەیمانی و لەوێ ماوەتەووە لای
 لە خانەقادا .

لە ماوەیەکی کەمدا خەلکیکی زۆر بە نووری دەروونی پیرۆزی
 مەولانا نوورانی ئەبن و تەنانەت لە ھەرەمەینی شەریفین و قودسی پیرۆز و
 شام و حەلەب و شارانی عێراقووە لە عەرەب و کورد ، ھەروا لە شەمەدینان و
 ماردین و عێتتاب و ئۆرفە و دیاربەکر و ولاتی زۆم و ھیند و ئەفغان و
 داغستان و ماوەرائەننەھر و میسر و عومان و ھەندێ ولاتی زۆڤاواوہ
 مرید دەستە دەستە ئەھاتن بۆ لای و ، لەو پەژێ ولانی مەزاکیشەوہ
 پیاوچاکی بەناوبانگ شیخ موھەممەدی مەغریبی ھات بۆ لای بۆ سولووک
 کردن و ملی بۆ کەچ کرد . ئەمە ھەمووی سەرەزای زانایانی بەناوبانگی
 وەکو سەید ئەسەد صەدرەددینی حەیدەری و سەید صیغەتوللای

حەیدەری و سەید عوبەیدوللای حەیدەری و مەلا یەحیای مزووری و
 مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەیانێ و مەلا عەبدوللای جەلی و شیخ عثمان
 سیراجوودینی تەویڵەیی و مەلا موصطەفای خورمالی کە هەموو بە گیان و
 دڵ فەرمانیان لێ وەرگرتوووە . تەنانەت ئەگێزێنەووە سەید ئەسەد
 صەروودینی حەیدەری کە موفتیی بەغدا بوو و تووێ ئەگەر مەولانا
 فەرمانم پێ بدا کاسەیی شیر لەسەر سەرم داێم و بە بازاری بەغدادا
 بگەزێم بەو شیرەووە ، فەرمان بەرداری ئەکەم . بەشی زۆری مەنسووبەکانی
 مەولانا لە زانایانی پایەبەرزێ ئاینی بوون و ، کەسی تری وەک مەولانا لەناو
 پیرانی تەریقەتدا هەلنەکووتوووە ئەو هەموو مەنسووبەیی لە زیزی مەلا
 پایە بەرزەکاندا بێت .

مەولانا وەک خەریکی ئێرشادی موسولمانان بوو لەسەر زۆ و شوێنی
 تەریقەتی نەقشەبەندی ، هەروەها چ لە بەغدا و چ لە سولهیمانی دەرسی
 عولومی دینیشی وتووتوووە ، دەرسی تەفسیری قورئان و حەدشی
 شەریف و فێقە و تەصەووفی بەدەوام بوو و ، هاوینانیش تەشریفی بردوووە
 بۆ هەورامان و لە گەلێ شوێنا لە شوێنە خۆش و ئاودارەکان تا گەرما
 بەسەر چوووە ، وەختی بەسەر بردوووە .

بیستوووە مەولانا لە یەکن لەو هاوینەخۆریانەی هەورامانیدا لە
 سەرچاوێ (حەوش و بارانی) چەند هۆدەیهک خانووشی بۆ خێزان و
 دەست و پێوەندەکانی کردوووەتەووە کە زیاتر مریدەکانی بە شانی خۆیان
 بەردیان بۆ بردوووە . یەکن لەوانەی لەم بەردگواستەووەیدا بەشدار بوون
 شیخی سیراجوودین بوو کە ئەوکاتە هێشتا بە (فەقێ عثمان) ناسراوە .
 ئەو وەستا بەناوێ کە خانووەکەی بۆ مەولانا کردوووەتەووە ، داوای لێ کردوووە
 چاوی میهرەبانی و لوطفی لە فەقێ عثمانەووە بێ .

کۆچ کردنی مهولانا بۆ جاری سییههه بۆ بهغدا و دوا سهفهري له بهغداوه بۆ ههورامان و کۆچی یه کجاریی لهویوه بۆ شام

مهولانا نزیکه‌ی شەش سالتیک له سوله‌یمانی مایه‌وه (١) . له ئاخر و
 ئۆخری ئه‌و ماوه‌یه‌دا سه‌رنج‌ئه‌دا وه‌زعی سوله‌یمانی به‌ش‌به‌حالی ئه‌و و
 مریده‌کانی باش نی‌یه‌ ، به‌تایه‌تی جه‌نگ و ئاشووبیکی زۆریش له‌ناو
 بابانه‌کان خۆیاندا هه‌ر به‌رده‌وام بووه ، ئیتر به‌جاری دلی له سوله‌یمانی و
 دانیشن له سوله‌یمانی بێزار ئه‌بن و له سه‌به‌یتی ٢٥/١٠/١٨٢٠دا که
 زیکه‌وتی ١٢٣٦ی هه‌جری کردوو له‌گه‌ڵ هه‌رمه‌کانی (٢) زیگی به‌غدا
 ئه‌گرێته‌به‌ر و مال و عه‌لاقه و پێوه‌ندو مریده‌کانی له سوله‌یمانی
 به‌جێ ئه‌هێلێ و شیخ عه‌بدوللای هه‌راتی ئه‌کا به‌ جێ‌نشینی خۆی و له‌سه‌ر
 خانه‌قای داڤه‌نی . ئه‌م شیخ عه‌بدوللای هه‌راتی به‌ خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا خۆی
 بووه و له سه‌فه‌ری هه‌ندستاندا ناسیویه‌تی و پاش ئیجازه‌ی ئیرشاد
 وه‌رگرتن و گه‌زانه‌وه‌ی مه‌ولانا بۆ کوردستان ، له‌ویوه هاتوووه بۆ خزمه‌تی و
 بووه به‌ مریدی و گه‌شته‌وووه به‌ پایه‌ی خه‌لافه‌ت .

-
- (١) واته‌ پاش گه‌زانه‌وه‌ی له به‌غداوه بۆ سوله‌یمانی ، شەش سالتی تیا
 ماوه‌ته‌وه . پێش ئه‌م‌جاره‌ش دوو سالتی تر له سوله‌یمانی بووه ، ئه‌مه
 تیکرا کردیه هه‌شت سال .
- (٢) زیچ ئه‌لێ مه‌ولانا له‌م‌کاته‌دا چوار ژنی بووه له سوله‌یمانی ده‌رچوون
 له‌گه‌ڵی . به‌لام ئیحه‌م تیکرا ئاگاداری سێ ژن له ژبانی مه‌ولانادا .

که ئەگاتە بەغدا ئەچیتەووە تەکیەى خالیدیە که جیگای جارانی بووە و چاکتر لەوسا خەریک ئەبیتەووە بە ئیرشادی موسولمانان و پەرورده کردیان و دەرس و تەنەووە بە فەقێ و ، زانایانی گەورە لە دەوری کۆئەبنەووە و والیی بەغدا داوود پاشا که لە ١٢٣٠ یەووە بووبوو بە والی و هیشتا لەو پایەدا مابوووە حورمەتیکى زۆرى ئەگرێ و خزمەتیکى زۆرى ئەکا و تەکیەى خالیدیەى بۆ ئاوەدان ئەکاتەووە . مەنسووبەکانیشی لە هەموولایەکەووە دائەبارێنەووە بەسەریدا و ئەکەونەووە وەرگرتنی دەرس و ئامۆژگاری یەکانی .

زانایانی شام و موسولمانانی ئەو ناوچەى چاوەزوانی سوود وەرگرتن لە بەرهەکتى ئەم ذاتە ئەبن ، چەند جار داواى لێ ئەکەن خەلیفەى کى بنێرێ بۆ لایان بۆ زینگا پیشان دانیان ، مەولانایش شیخ ئەحمەدى هەولێرى ئەتێرێ که خەلیفەى کى تەواو و خاوەنى تەسەزوفاتى زۆحى و پیاوێکى دەم و دەست و دل خاوێن و بەئەدەب بووە . ئەم ذاتە که ئەگاتە شام و نیشانەى تەوەججوهاى دەرئەکەوێ ، زیاتر لە جارێ زانایانی ئەو ولاتە ئومێدەوارى فەیز و بەرهەکتى مەولانا ئەبن و پەى دەرپەى نامەى بۆ ئەنوسن که تەشریفى بزوێ بۆلایان تا دوور و نزیک لەو ولاتە بەهاتنى شادمان ببن و عولوومى ئیسلامى لەوێ لە جارێ زیاتر گەشە بکا ، بەلام مەولانا بەپێى (الامور مرهونة باوقاتها) و (اذا اراد الله شيئا حيا اسبابه) چاوەزوانى ئەووە ئەبن ئەسبابى سەفەرى بۆ زێبکەوێ و جوابى جوانى پێویست بۆ ئەوانە ئەنوسیتەووە که بانگیان کردبوو بچێ بۆ ولاتى شام .

لەم لایشەووە مەولانا لەبەر پێوەندى دەروونى بە ولاتى خۆى و بەو خەلیفە و مریدانەىووە که لەپاش خۆى بەجێ هێشتبوون و ، بەهۆى گەرمای بەغدا و ئولفەتى خێزانیەووە بەهەواى کۆیستانەووە و ، بۆ زۆربوونى

سالیکانی ژیگای حقیقت له کوردستاندا ، هه‌موو سالی هاوینان به‌غدای به‌جی‌ئه‌ه‌یشته و ئه‌چوو بۆ هه‌واره‌که‌ی خۆی له هه‌ورامان و به‌م‌جۆره سالانی ۱۲۳۶ و ۱۲۳۷ و ۱۲۳۸ی ژابوارد . له سالی ۱۲۳۸دا کاتیک له هه‌وار ئه‌بێ له هه‌ورامان ، نامه و داخوازی له خه‌لکی شامه‌وه بۆ دێ و له‌سه‌ر داوای ئه‌وان بزیاری چوون بۆ شام ئه‌دا .

هه‌ر له‌م سه‌رده‌مه‌دا له کوردستانیشه‌وه به‌هۆی پایه به‌رزبوونه‌وه‌ی مه‌ولانا و به‌هۆی ئه‌وه‌وه که موسولمانان له ژۆژه‌لات و ژۆژاواوه ژووی تی‌ئه‌که‌ن و له هیندستان و ئیران و ئه‌فغانستان و تورکیا و عه‌ره‌بستانه‌وه سه‌ره‌ژای کوردستان خۆشی دینه‌لای و سوود له به‌ره‌که‌تی وه‌ئه‌گرن ، هه‌روا له‌به‌ره‌وه که بۆ هه‌موان ژوون ئه‌بیته‌وه که‌وا مه‌ولانا پیاویکی گه‌وره و خاوه‌ن فه‌یز و به‌ره‌که‌ته و تازه‌که‌ره‌وه‌ی موسولمانه‌تی‌یه ، مه‌حموود پاشای بابان له‌سه‌ر داوای گه‌وره‌پیاوانی ولات ئه‌چن بۆ هه‌وار بۆ‌لای مه‌ولانا و زیاره‌تی ئه‌کا و تکه‌ای لی ئه‌کا بگه‌ژێته‌وه بۆ سوله‌یمانی و به‌یه‌گجاری تیا نیسته‌جی بی .

به‌لام له‌سه‌ر بناغه‌ی هه‌دیشی پیرۆزی « لا یل‌د‌غُ المؤمنُ من جُح‌رٍ واحدٍ مرتین » و ، له‌به‌ر زیه‌کی و تیگه‌یشتنی دامه‌زراوی مه‌ولانا خۆی و ، له‌به‌ر د‌لسۆزی له‌ئه‌ندازه‌به‌ده‌ری بۆ ئایینی پیرۆزی ئیسلام و ، هه‌زکردنی له‌ئارامیی ولات و ، بۆ‌ئه‌وه‌ی نه‌بی به‌به‌هانه‌ی هه‌ندێ شتی نا‌ژه‌وا و نه‌گه‌نجاو له‌گه‌ڵ که‌رامه‌تی ئایینی پیرۆزی ئیسلام ، هیچ گوێی به‌ژجا و تکه‌ای پاشا نه‌دا و عوزری بۆ هه‌ینایه‌وه و بێ‌ده‌نگ و سه‌دا هه‌ر له‌کوێستانه‌وه به‌ژیگه‌ی (ده‌یروزوور)دا ته‌شریفی چوو بۆ شام و له‌سالی ۱۲۳۸ی هه‌ج‌ره‌تدا گه‌یشته‌شاری شام (۳) .

(۳) له‌به‌ره‌وه‌ی که مه‌سه‌له‌ی کۆچکردنی دوا‌جاری مه‌ولانا له‌سوله‌یمانی بووه و ئه‌بێ به‌هۆی قسه‌لی‌کردنی گه‌لی که‌س و جاروباریش که‌سانی

.....
 بئناگا به ئاره‌زووی خۆیان له مه‌سه‌له‌که ئه‌دوێن و زیاد و که‌م له ژووداوه‌کانی ئه‌و ژۆژه‌دا ئه‌که‌ن و ژاستی ئاوه‌ژوو ئه‌که‌ن به‌جۆری که ئه‌م به‌ مایه‌ی ئازاردانی دلی گه‌لیکی تر ، وستم بۆ ده‌ربڕینی ژاستی باسی غموغا و ئاژه‌ی خه‌لک به‌رابه‌ر به‌ مه‌ولانا له‌م په‌راویزه‌دا بنووسم و له‌سه‌ر مه‌علووماتی واقعی و عیلمی و به‌راوردکاری به‌لگه‌کان ژاسته‌قینه‌ی ئه‌و کاره‌ساته و هۆکانی ده‌ربخه‌م .

مه‌شه‌ووره که مه‌ولانا کاتێ ئیجازه‌ی ئیرشادی له‌سه‌ر ده‌ستی شیخ عه‌بدوللای دیله‌ویدا وه‌رگرت و له‌ هیندستانه‌وه گه‌زایه‌وه بۆ کوردستان و هاته‌وه سوله‌یمانی و ده‌ستی کرد به‌ ئیرشاد و ته‌به‌عه‌ی زۆر بوون ، مه‌رحووم شیخ مه‌عرووفی نۆدی بوو به‌ ناحه‌ز و دژی و بوو به‌ هۆی ده‌رچونی له‌ سوله‌یمانی و کوچ کردنی بۆ به‌غدا .

ئهمه ئه‌وه‌یه که له‌ناو خه‌لکدا مه‌شه‌ووره . به‌لام ئه‌م هوشیار و ئاگدار بین ئه‌و ژووداوه هه‌روا به‌و جۆره و به‌وه‌یه‌وه نه‌بوه به‌کورتی ، به‌لکو گه‌لێ ئه‌سبابی واقعی له‌و مه‌سه‌له‌یه‌دا هه‌ن بوون به‌هۆی کوچ کردنی مه‌ولانا . جاری با پێشان ئه‌م ژاستی‌یا نه‌بخه‌ینه به‌رچاو :

به‌که‌م : ئه‌و ته‌ریقه‌ته که مه‌ولانا ئیرشادی خه‌لکی بۆ ئه‌کرد ، ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بندی بوو . ئه‌م ته‌ریقه‌ته هه‌رچه‌ند له‌ زه‌مانی کوندا بووه و له‌ کوردستانیشدا نیشانه‌ی بووه ، به‌لام له‌و چه‌رخه‌دا وه‌کو ته‌ریقه‌تیکی ناسراو له‌ کوردستاندا نه‌بوه و له‌ناو خه‌لکدا ناوبانگیکی نه‌بوه . له‌ ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بندیدا ئه‌ده‌ب کردنی مرید له‌ مورشید زۆر به‌قیمه‌ته . زووبه‌ی مریده‌کان له‌ به‌رابه‌ری مورشیده‌کانیا نه‌وه وه‌کو خه‌مه‌تکار به‌رابه‌ر به‌ گه‌وره‌ی خۆیان ژانه‌وه‌ستن . ئه‌م حاله‌ته ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر ئیعتیباراتی فیز و ته‌که‌بیور بێ گوناهیکی نابار و ناهه‌مواره و دین قوبوولی ناکات .

به‌کێ له ئادابه‌کانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بندی ژابیطه‌کردنی مورشیده ، واته‌ مرید چاو به‌یه‌کدا ئه‌نێ و ژۆحانی‌یه‌تی مورشیده‌که‌ی خۆی به‌ خه‌یاڵ حازر ئه‌کات و واته‌زانی هه‌میشه به‌ره‌که‌ت و پیرۆزی له‌لایه‌ن خواوه ئه‌کات به‌ ژۆحانی‌یه‌تی پێغه‌مبه‌ر و له‌لای ئه‌ویشه‌وه ئه‌کات به‌ ئه‌رواحی ئه‌ولیا و مورشیدیش له‌ ئه‌ولیا به‌ و له‌ ژۆحی ئه‌ویشه‌وه ئه‌کات به‌ دلی مریده خاوه‌ن ژابیطه‌که .

ئهم ژابیطه‌یه هه‌رچه‌ند له‌ نوصووصی هه‌ر چوار مه‌ذهبه‌به‌که‌ی ئیسلامدا ده‌لیل و به‌لگه له‌سه‌ر ژاستی و دروستی هه‌یه ، به‌لام خه‌لکی

ههز مه و ئومه لایانهی لهم راستی به بێ ناگان ، باش تماشای ناکهن و ئینکاری ئەکهن و جار جاریش زۆر به توندی بهرەنگاری ئەوستن .

به کێ تر له ئادابی تهریقه تی نه قشبهندی تهوه ججوه کردنه که واته مورشید له بهردهمی مریددا دانهنیشی و ههردو لایان چاو نه نین به یه کدا و مورشید زووی دلی خۆی ئەکاته دلی مریده که ی بۆ ئه وهی ئه نوور و بهرە که تهی له دلی خۆیدا به بگات به دلی ئه و به نوور و بهرە کاته دلی له خه یالی خراپ پاک بکاته وه ، وه که چون زه زه بین بهر بهر به زۆر ئەگیریت و به هۆی نووری زۆره وه کاغز ئه سووتینی ، به و جۆره مورشیدیش ته ئسیر ئەخاته ناو دلی مریده که یه وه . ئه مهیش ههروه ها له ناو خه لکا نه بیسراو بووه و خه لک ئولفه تیان پتوه نه گرتوه و بووه به هۆی ئه وه که هه ندی له مه لایانی بێ ناگا ئینکاری بکهن .

به کێ له ئادابی تهریقه تی نه قشبهندی (ذیکری سیرزی) به ، واته سالیک به خه یال به شتیه به کی تایه تی که لیمه ی (الله) به سه ر دلدایا بویژی و هه ناسه ی خۆی بگری و به ته نها ئه و که لیمه به به سه ر دلدایا به یی تا دلی نوورانی ئه بێ و فیری ذیکری سیرزی ئه بێ و گه لچ نیشانه ی نوورانی به تی و بۆنی خۆش له ناو دلدایا پهیدا ئه بێ . ئه مهیش هه ر له لای تیکرای مه لایان نه زانراو و ئولفه ت پتوه نه گیراو بووه و لایان وابوو هه ر ذیکریک خاوه نه که ی به گوئی خۆی نه بیسی بێ ئیعتیاره .

دووهم : هه ر که سه ی وردبیتته وه ئەزانێ به کێ له هۆ به هتیه کانی ئاشووب و هه را له هه ر لایه که هه سوودی به . واته : که سه ی ئه بیی ئه هاوما لیکي ئەگات به پایه و مایه به کی دنیایی وه کو دارایی یا شان و شکو یا وه زیفه یا پایه کی دینی وه کو پتیه وایی و خه لک شوینی ئەکه ون ، کابرای هه سوود ناگری تی ئه چ و ئەکه و پتیه هه ول دان یا ئه و ی تر ئه فیه و تینی یا هه رایه که ئه نیتته وه یا خۆی ئەدا به قه لبه یه کدا .

گه لچ له مه لایانی ناوچه ی سوله یمانی که له خۆیندندا هاوژی مه ولانا بوون و خۆیان له و به باشت تماشای کردوه ، له وه زعی مه ولانا و له پایه ی به رزی لای میرانی بابان و خه لکی شار و ده ور و پستی نازه حه مت بوون ، به لام ده ستیان نه ژوشتوه ه یچ بکهن . به که زانای عیلم و تهریقه تیش له و زۆره دا له ناوچه که دا شتخ مه عرووفی نۆدی بووه که مه لایه کی گه وه و مورشیدیکي پایه به رز بووه و به هۆی عه شره ت و تایه فیه یه زۆر خاوه ن ده ست بووه ، چونه ته لای فیتیه یی یان کردوه و هه رشتی که به عه بیان زانیوه کردوویانه به چه ند قات و وایان نیشان داوه

.....

که ئەم مەولانایە هاتوووە دین تێکەدا و ئاشووب بێتتەووە و شتی نازدەوا دا بەمەزرێتی . ئەویش لەبەر ئامۆشێ نەکردنی مەولانا و دڵسافی خۆی و سۆتێند خواردنی ئەو کەسە درۆزنانە ئالۆز بووە و بە واجبی ئایینی خۆی زانیوە لەسەر ئوسوولی حەدیشی پیرۆزی پێغەمبەر کە ئەفەرمویت «من رای منکم منکرا فلیغیره بیده ، فان لم یستطع فلیسانه ، فان لم یستطع فلیقله » واتە هەرکامێکتان شتیکی ناپەسەندی دی ، با بە دەست بیکۆژی و ئەگەر نەیتوانی با بە زمان بیکۆژی و ئەگەر هەر نەیتوانی با بە دڵ بیکۆژی » تیکۆشاوە و لەدژی مەولانا جوولایەتەووە . سەرەنجام کە راستیی بۆ دەرکەوتوووە پەشیمان بووەتەووە و شێخ حوسەینی قازی و چەند سەیدێکی تری ناردوووە تەلای مەولانا بۆ عۆزەر هێنانەووە .

سێهەم : تاقمی لەو جۆرە مەلایانە ئاشووب گێتتر ئەو کەسانە بوون کە ئیددیعای شێخەینی و پایە ی ئیرشادیان کردوووە و لەزاستیدا خاوەنی ئەو پایە بە نەبوون . ئەمانە بەجاری ئاگریان تێ بەربوووە و هەستیان بە مەل و پیرانی خۆیان کردوووە چونکە مەولانا خاوەنی پایە بەکی بەرزی ئایینی و بووە ئەوان نەیان توانیوە بە هیچ جۆرێ پیا بگەنەووە . مەولانا کەسێ بووە بەزاستی پێژەویی شەری کردوووە و کەسێ ئینسانی بووبێ نەیتوانیوە پێچەوانەی شەری لەسەر ئیسپات بکات . هەرکەسێکیش چووبێتتە تەریقەتە کەبەووە لە ماوە بەکی کەمدا حالی گۆزاووە و دڵ و گیانی نوورانی بووە .

زۆربەی ئەوانەی کە چوونەتە تەریقەتە کەبە مەولاناووە مەلای گەورە گەورە و لە خانەدانی پایە بەرز بوون وەک شێخ قەسیمی گەورە ی تەختەبی و شێخ عەبدولقادی شەمزینانی و مەلای موصطفای کۆزی مەلای جەلالی خورماتی و مەلای عەبدوللای کۆزی مەلای عەبدولزەحمانی جەلیلی کۆبی و مەلای عەبی ی مزووری و شێخ ئیسماعیلی هەنارانی بەرزنجەبی و شێخ ئەحمەدی سەرداری سەرگەلوویی بەرزنجەبی و ئەم جۆرە کەسانە کە بەهۆی شوێن کەوتنیانەووە بۆ مەولانا عەلەمە کە بەجاری سەرگەردان بووە و سەرسام بوون لەمە کە ئەبێ مەولانا چۆن پیاوی بێ کەسانی وەک ئەمانە بێن بە مرید و مەنسویی .

بەم چەشنە کەوتە شێخەکان بەجاری ئاگریان تێ چوووە و چارەیان نەماوە مەگەر هاتوچوو کردن و پەنابردنە بەر شێخ مەرووفی ئۆدی و بوختان و درۆکردن لە خزمەتیدا وەک پێشتر باسم کرد .

بەلام لەگەڵ هەموو ئەمەشدا بە بیر و زانی من هۆی هەرە گەورە ی

کۆچی مەولانا لە سولهیمانی ئەمانە نەبوون کە باسمان کردن . بەلکو ترسی مەحمود پاشای بابان بوو . برا و ئامۆزاکانی پاشا و ھەروا گەلێ لە پیاوماقوولانی بابان لە گەل مەولانا جۆرە پێوەندی و مەنسووبی بەتێکیان بوو و خوشیان وێستوو . ھەركاتێ مەولانا ئیشارەتێکی کرد بێ ھەموو ئەمانە لە بەردەستیدا بوو . بۆیە مەحمود پاشا زۆر لەو ترساوە کە زۆژی لە زۆزان مەولانا داوا بکا لێیان شوێنی پاشا نەکەون و لە گەل کەسێکی تر بێ و زانیویە ئەمانە دەس بە جێ فەرمانەکی مەولانا بەجێ دێن . لەبەر ئەوە ھەزری لە مانەوێ مەولانا نەبوو لە سولهیمانی و ھەمیشە وێستوو بە جێ پێ لەق بکا .

ئەگەر مەسەلە ئەمە نێیە ، ئەی پاشا بۆ نەھاتوو ئەنجومەنتێکی مەلا گەورەکان پێکھێو بێ بۆ مونا قەشە و موحادەلە لە گەل مەولانا و لێکدانەوێ ئەو ژەختانەیی لە مەولانا بان گرتبو ؟ بۆچی خۆی وەك سەیران کەر تەماشای ژووداوەکانی ئەکرد ؟ ئەی بۆچی پاش کۆچی بەکەمی مەولانا لە سولهیمانی کە حالی بوو مەولانا چۆن پیاویکە و بوونی لە ناوچە کەدا مایە شەرف و شان و شکوێ بۆ ھەموان ، چوو تکای لێ کرد و ھێنا بەو ، کەچی دیسانەوێ یارمەتی نەدا و پارێزگاریی نەکرد تا بەجاری مەولانا دلگران بوو لە وڵاتەکە و غەریبی ئیختیار کرد ؟

ژاستەکی مەولانا خالید ئەوەندە خاوەن فوویوضات و زۆژەن بوو لە مەلایەتی دا تەنانەت کەسانی بێ قابیلەتیش بەشێکیان لە بەھری ئەو دەسگیر ئەبوو . ئەوانەش کە قابیلەت دار بوون لە خزمەتیا ئەبوون بە مەلای گەورە و شایان و لێھاتوو . لە عولومی مەعنەوی و ژوونا کەردنەوێ دل و دەروونیشدا سوودیکی زۆریان لێ وەر ئەگرت بەجۆری کە لە ماوەیەکی کەدا ئەبوون بە زۆنەوێ کەری خەلکیکی زۆر . لەم ژووەو خەلکیکی زۆر لە مەولانا خۆ ئەبوونەو و ھەمیشە لە دەروپشتی مەولانا دا جەماوەریکی زۆر لێشاوی کردبوو .

ھەر لەبەر ئەم ھۆیە بوو کاتێ کە مەولانا لە بەغدا بوو لە سەر دەمی والی یەتی داوود پاشادا ، خەلیفە لە ئەستەموولەو نامە بەکی نەینی ئەنێری بۆ بەغدا و ئەپرسی ئاخۆ ئەم ھەموو خەلکەکی دەوری مەولانا لەبەرچی و بەھۆی چی بەو لێ کۆبوونەتەو ؟ ئاخۆ تەماعی دنیایی مەولانا چۆنە و لە دنیا دا بەتەمای چی بە ؟ ئەویش لە وەلامی خەلیفە دا ئەنووسیتەو ئەم ذاتە مەظھەری فوویوضاتی ئیلاھی و مەناری ئەنواری خودایە و جاذیبەیی زۆحیی لە پایە بە کدایە چۆن میفناطیس ئاسن

.....
ژاله کیشی ، نهویش وا دل و دهروونی ئینسان داگیر نهکا و ژوونی
ئهکاتهوه و بهرهو لای خودای نهبا و ئهیخاته سهر ژئی طاعت و پیژهوی
کردن له سوننهتی پیغمبهر دروودی خوای لیج بی . ئارهزوویشی له مالی
دنیا وهکو ئارهزووی سازادهیهکی لاهه له کاتی تیریدا له پارچه کولیرهیهک
که سهگیکی گزوی به لیکي دهمی تهژی کردبی .

هۆیهکی تری نهسانهوهی مهولانا له ولاتی خۆماندا ئهوهیه وهک
بهراوردکراوه پیاوی گهورهی کوردهواری ئهگهر کهنار نهبی له خهک ،
واته له کتیی یا له شیوی یا له بهنایهکدا نهبی و بییهوی لهناو کومهلی
شارهوانیدا بژی دهوامناکا ، چونکه لای ئیمه وا بووه به باو قهدری
کهسانی خزمهتگوزار و گهورهی خۆمان ناگرین مهگهر ئهوکهسه خاوهن
عهشهرت و دهسهلاتیکی وا بی خهک لیی بترسن ، بهلکو ئهگهر خاوهن
عهشهرت و دهسهلاتیش بی ههر ههراسان ئهبی له خهکی ولاتهکه و ،
چهند جار ئهم ژاستیه بهراورد کراوه . تهناهت شیخ ماری نویدی
خۆیشی که به بهربهکانی کهری مهولانا دانراوه ، ویستی له کوردستان
کوچبکا و داوای ئیزنی له سولتانی ئهستهموول کرد ، بهلام سولتان
ئیزنی نهدا . کاک ئهحمدهی شیخی کوریشی زۆر زۆر له ولاتی خۆی
وهژس بووه و تهنا له بهر عهشهرتهکهی ماوتهوه که نهیانیهیشتوو و ولاتی
سولهیمانی بهجی بهیلتی . مهولانا خالیدی ش ههروا وهژس بوو
سولهیمانی بهجی هیش .

مهبهستم له درێژه پێدانه ئهوهبوو هۆی دههچوونی مهولانا له
سولهیمانی گهلی شتی زۆر له نیوان تیکچوونی ئهوو شیخ ماری نویدی
موهیمتر بووه . ئهوو شیخ ماری پاشان ئاشت بوونهتهوه و نیوانیان
چاکبوتهوه ، بهلام ئهوه هۆ موهیممانه ئهوساش بوون و ئیستاش وینهیان
بۆ ژووداوی تر ههیه و گهرد و تۆزی تهبعهتی ولاتی خۆ نهاس تا دنیا
دنیا بهتهواو نابی .

وا من لیرهدا بیر و پای خۆم لهبارهی هۆی کوچکردنی مهولاناوه له
کوردستان بۆ شام نووسی . ئاشکرایه لهم بارهوه زۆر شت نووسراوه و
ئهم شتانه لهو کتیبانهدان که بۆ لهسهکردنهوهی مهولانا یا لهدژی مهولانا
نووسراون . لهم مهیدانهدا قسهی کهسیکی تری ههیه شایانی ئهوهبی
ئاگاداری بین . ئهم قسهیه قسهی گهپالی ئینگلیز (کلۆدیۆس جهیمس
ریچ)ی نوینهری کومپانی هیندی پۆژهلاتی ئینگلیزییه که له بهغدا

.....
دانیشتوو و لهو سهردهمه‌دا گه‌شتیکی له به‌غداوه کردوو به سوله‌یسانی و کوردستانی به‌شی ئێران .

کلۆدیۆس جه‌یمس‌زیچ لهو سهردهمه‌دا که مه‌ولانا سوله‌یسانی بۆ دواچار به‌جێه‌یتوو له‌وێ بووه ، هه‌روا له سهردهمی بره‌وی شان و ش‌س‌کۆ و پێوه‌ندی شی له‌گه‌ڵ میرانی بابان هه‌ر له‌وێ بووه . ئهم پیاوه له هه‌ردوو حاله‌ته‌که‌دا باسی مه‌ولانا نه‌کا . ئێمه به نیازی ئه‌وه نا که قسه‌ی ئهم پیاوه بکه‌ین به‌هه‌ڵکه ، هه‌رچه‌ند مه‌شه‌وره (والفضل ما شهدت به‌ الاعداء : و دیاریشه کابرایه‌که که به نیازی پێچه‌وانه‌ی سوودی و لاتانی ئیسلام و موسولمانان هات‌بێته ئهم ولاته ، به‌ دۆستی پێشه‌وایه‌کی موسولمانانی وه‌ک مه‌ولانا خالید دانانج ، به‌لکو هه‌ر بۆ ئاگاداری‌یه‌کی وردتر و زووتر ، له دواوایی بیر و ژا تایبه‌تی‌یه‌که‌ی خۆمه‌وه له‌مه‌ژ کۆچی مه‌ولانا که پێوه‌ندیکی ته‌واوی به پێوه‌ندی‌یه‌وه [پێوه‌ندی مه‌ولانا] به‌ میره‌کانی بابانه‌وه هه‌یه ، زوربه‌ی ئه‌و بژگانه و درنه‌گێژمه سهر کوردی که زیچ له کتێبه‌که‌یدا له‌باره‌ی مه‌ولاناوه نووسیونی ، وه‌ک لیوا به‌هائه‌ددین نوری وه‌ری گێژاوه‌ته سهر عه‌ره‌بی .

زیچ له‌ لایه‌کی کتێبه‌که‌یدا ئه‌لێ :

« موسولمانیکی ده‌ست له دنیا داشتووی گه‌وره له سوله‌یسانی ئه‌زی . ناوی شیخ خالیده ، به‌لام کورده‌کان لایان‌وايه سووکی‌یه‌ بۆی له (حه‌زهره‌تی مه‌ولانا) به‌ولاوه‌ی پێ بووتری . موسولمانه‌کان قسه‌کانی له‌ پله‌ی حه‌دیث‌ای پێغه‌مبه‌ر ادا دانه‌نین . ئهم شیخ خالیده له خێلی جافه ، ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی ، هه‌یه ، له دیله‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی سۆفی به‌ناوبانگ سولتان عه‌بدوللادا چووته سهر ئهم ته‌ریقه‌ته . دواژه هه‌زار مریدی له ناوچه جیا‌جیا‌کانی تورکیا و ولاتانی عه‌ره‌بدا هه‌یه . کورده‌کان هه‌موو به‌ وه‌لیی دانه‌نین . زۆریشیان له زبیری پێغه‌مبه‌ری خۆیانیدا زین ئه‌که‌ن . عوتمان به‌گ پێی‌وتم ئه‌ویش و پاشایش و به‌لکو هه‌موو سهرکرده کورده‌کانیش مریدی ئه‌ون . شیخ خالید هیچ نه‌بێ له‌گه‌ڵ وه‌لیی موسولمان شیخ عه‌بدولقادر [مه‌به‌ست حه‌زهره‌تی شه‌ونه - و آی به‌ناوبانگدا له‌ به‌ک پله‌دان » .

[کلودیوس جه‌یمس‌زیچ ، رحله‌ زیچ فی العراق عام ۱۸۲۰ ، الجزء الاول ، نقلها الى العربية بهاء‌الدین نوری ، ص ۹۸ ، بغداد ۱۹۵۱] .

زیچ له‌ لایه‌کی تری کتێبه‌که‌یدا شتیکی تر نه‌گێژیتوه نیشانه‌یه‌کی گه‌ورده‌ی پایه‌ی مه‌ولانابه‌ لای میرانی بابان . زیچ ئه‌لێ :

« . که سهره‌نجام ، پێش ماوه‌یه‌کی کم ، مه‌حمود پاشا بزیری‌دا خۆی بدا به‌ ده‌ست تورکه‌کانه‌وه ، له‌گه‌ڵ عه‌بدوللا پاشای مامی و عوتمان و

گه‌یشتنه شامی مه‌ولانا

که مه‌ولانا ئەگاته شام کۆمه‌لیکی زۆر له زانایان و ئەدیان و پیاو ماقوولان و کاربه‌ده‌ستانی گه‌وره‌ی ده‌وله‌ت و خه‌لکی تری به‌پیشوازی‌یه‌وه ئەچن و قه‌در و حورمه‌تیکی زۆری لێ ئەگرن و ، هه‌ندیکیش له ئەدیان پارچه‌ شیعری و غه‌زل و قه‌سیده‌ی جوان جوان له ته‌عریف و ستایش کردنیدا

سوله‌یمانی برای چوون بۆ لای شیخ خالید ، پیاوی له‌خواترسی گه‌وره‌ی ئەو سه‌رده‌مه‌ی سوله‌یمانی . هه‌ر سێ [عه‌بدوڵڵا پاشا و عوتمان و سوله‌یمان] سویتندیان خوارد که مل که‌چ بن بۆ مه‌حمود پاشا . له‌به‌رئه‌وه‌ش که به‌دووربان نه‌ه‌زانی میری کرماشان هه‌ول‌بدا دکی یه‌کیکیان ژابکیشی بۆ لای خۆی و هانی بدا له‌دژی پاشا بۆ دوژمنایه‌تی له‌گه‌ڵ تورکه‌کان، ده‌ستیان نایه‌ سه‌ر شمشیر و سویتندیان خوارد به‌ قورئان و ته‌لاقیان خوارد که‌وا هه‌رکامێکیان نامه‌یه‌کی له‌ تورکیا یا له‌ ئێران‌ه‌وه‌ بۆ هات، له‌ مالی شیخ خالیدا هه‌لی‌پچۆی به‌ حوزووری هه‌رکس که هه‌ر چواریان بزیاری له‌سه‌ر بده‌ن . . . »

[سه‌رچاوه‌ی پیشوو ، لا‌به‌زه ١٠٣]

بۆ جاری دوایش زیج باسی مه‌ولانا ئەکاته‌وه‌ و ئەلێ :

« ٢٥ ی ته‌شرینی یه‌که‌م .

» ئەم به‌یانی‌یه‌ شیخ خالیدی به‌ناوبانگ هه‌لات . له‌گه‌ڵ ئەوه‌ش که هه‌لاتنه‌که‌ی له‌پێ و به‌ نه‌ینی بوو ، توانی هه‌ر چوار ژنه‌که‌ی له‌گه‌ڵ خۆی به‌ری . هه‌یشتا نه‌زانراوه‌ به‌ره‌و کوێ ژۆیشتووه . چهند ژۆژی له‌مه‌وه‌یه‌ر کورده‌کان له‌ پله‌یه‌کی به‌رزتر له‌ پله‌ی عه‌بدولقادر [مه‌به‌ستی حه‌زرتی غه‌وئه‌ - و] دا دایان‌ئنا . پاشا عاده‌تی وابوو له‌ به‌رده‌میا ژانه‌وه‌ستا قلیانی بۆ تێ‌ئه‌کرد، که‌چی ئەم‌ژۆ پێی‌ئه‌لێن کافر و ، داستانی زۆر له‌باره‌ی فیز و کافری و زیندیقی‌یه‌وه‌ ئەگێژنه‌وه‌ . ئەنجا ئەلێ : « له‌باره‌ی هۆی هه‌لاتیه‌وه‌ قسه‌ی جۆرجۆر ئەکرێ . هه‌ندێ ئه‌لێن ده‌ستی کردبوو به‌ ئا‌زاوه‌نانه‌وه‌ له‌نیوان پاشا و براکانیدا که و‌ستبوویان لای پاشا له‌گه‌ڵی ژووبه‌ژوو بینه‌وه‌ . . هه‌ندیکێ که‌ش ئەلێن ده‌ستی کردبوو به‌ دانانی بناغه‌ی مه‌زه‌بێکی نوێ و ئەبویست خۆی بکا به‌ گه‌وره‌ی دنیا‌یی ولاته‌که‌ . بن‌گومان زۆر شتی له‌باره‌وه‌ وتراوه‌ و شتی زۆر له‌وه‌ زیاتری دراوه‌ ته‌ پال که له‌ژاستیدا بشی بدرێته‌ پالی . مه‌لاکان و سه‌ییده‌کان و له‌ سه‌رووی هه‌موویانه‌وه‌ شیخ ماف ، هه‌موو زقیانه‌ له‌ شیخ خالید که کاتێ که ده‌سه‌لاتی به‌ده‌سته‌وه‌ بوو هه‌مووی به‌زاندبوون . . . »

[سه‌رچاوه‌ی پیشوو ، لا‌به‌زه ٢٢٧ - ٢٢٨]

ئەنوسن^(۱) . ئەوانەي كە بەدوای سولووكی زینگەي حەقیقەتدا ئەگەزین بەجاری سنگی خۆیان ئەگەنەوه بۆ داخل بوون بە طەریقەت و بۆ سولووك لە خزمەتیدا ، ھەروەھا بۆ كەلك وەرگرتن لە زانستی زۆری لە مەیدانی ھەموو زانستە ئیسلامیەكاندا ، چونكە مەولانا وەك خەریكى طەریقەت و سولووك و تەسەووف بوو ، لە ھەمان كاتدا مەدرەسەيەكی گەورەشی بوو خزمەتی زانست و دینی تیا كردوو و فەقێ لە ھەموولایەكی ولاتانی ئیسلامەوه بۆ خۆیندنیش زوویان تێ كردوو . بەمجۆرە كەسێ تەماشای حەلقەي دەرسی مەولانای كردبێ وای زانیووە بوخاری یە زیندوو بوو تەووە بۆ زیوایەتی ئەحادیثی شەریفە ، یا شافیعی یە خەریكى تەفریعاتی ئەحكامی فیقھە . كەسیكیش لە حەلقەي سولووكیدا دانیشتبێ وای زانیووە ئیمامی زەبیانی یە خەریكى ئیرشادی سالیكانە .

مەولانا كە عێراقی بەجێ ھێشت و لە شامدا نیشەجێ بوو ، شیوہەكی لەو ئەچوو پادشایەك قەرارگای حوكومەتەكەي و پیتەختی ولاتەكەي بگوێزیتەووە ، چونكە كە كەمێك تەماشای وەزعی نامەنوسینی ئیوان مەولانا و خەلیفە و مریدەكانی ئەكەین و وەلام یا نامەكانی مەولانا ئەخویننەووە واما ن دیتە پێش چاو كە پادشایەك فەرمان بۆ والی و سەرلەشكرەكانی خۆي لەم لا و لەولای ولاتەكەي دەربكا .

كەسانی وەك شیخ عثمان سیراجوددین لە بیارە و تەوێلە لە ھەورامانی بەشی عێراق و ، مەولانا مەلا ئەحمەدی كۆلەسارەیی لە ولاتی ئیلەوار لە ئیوان سەنە و كرماشان و ، شیخ موحمەد قەسیمی مەردۆخەیی لە سەنە و ، شیخ طاھای نەھرییە لە

(۱) وەك شیخ موحمەدەي كۆزی شیخ عەبدوللای خانی و شیخ شاھینی عەتتار و شیخ موسای سببەي و شیخ موحمەدەي جوملەي حەنەفی دیمەشقی خەلوەتی و كەسانی تریش .

ولاتی نه هری و ، شیخ ئه حمه دی سهردار له ساداتی بهرزنجه له
 سرگه لوو و ، شیخ مهلا عه بدوللای جهلی له کویه و ، شیخ طاهیری
 بامه زنی له دهورو بهری ئاکری و ، خلیفه کانی بهغدا ی وه کو شیخ
 عوبه بدوللای هیده ری ، ئه مانه هه موو له شوینی خویانا هه ری کی
 نوینه ری کی به قدر و قیمه تی مه ولانا و ئاوینه یه کی بالانای ئه و بوون . له
 هه مان کاتا هات و چووی هه می شه ی مریده کانی به نامه ی خلیفه کانی وه بو
 پرسیار بو چار کردنی گیرو گرفته مادی و مه عنه وی به کانیان و بو داوا کردنی
 زیاده ته وه ججوه ات و بو دهرمان کردنی دهردی ئه وانیه ی که گیرۆده ی
 زه مانه و برینداری ته ئگو چه له مه ی جۆربه جۆر بوون ، وه ک هات و چووی
 یۆسته ی ئه م سه رده مه به رده وام بووه .

ئه و نامانه ی که مه ولانا بو دهورو پشته ی نووسیون به عه ره بی یا به
 فارسی که له و سه رده مه دا به فارسی نووسین له ولاتی باباندا باو بووه ،
 به شیکی زۆر له ئه حوالی خلیفه و مرید و مه نسووبه کانی مه ولانا نشان
 ئه دهن .

سه فه ری مه ولانا بو قودس و

سه فه ری دووه می

بو حه ج و زیاره تی ئارامگای پیغه مبه ر (د)

مه ولانا پاش دامه زرانو حه سانه وه ی له شام ، به نیازی زئی پیشاندانی
 موسولمانان و به مه به ستی زیاره تیش سه فه ری کی قودس ئه کا و له ویش
 کۆمه لیککی زۆر له زانایان و پیاوماقوولانی ئه و ناوچه یه و له خه لکی تر
 ته مه سسوک له سه ر ده ستیدا ئه کهن و ئه بن به مریدی . وه ک له نامه کانی
 مه ولانا وه دهر ئه که وی له ناوچه ی فه له ستینیش خلیفه ی هه بوه .

که له قودسه وه نه گه ژیتته وه بو شام تا سالی ۱۲۴۱ ی هیجرت سه فەری هیچ کوئی نابو و هەر خەریکی ئامۆزگاری کردنی موسولمانان و دەرزو تنه وه به فەقیان و تەریقەت دادانی ئەوانه ئەبێ که ئارمزوویان له تەریقەت و سولووک بووه . له سالی ۱۲۴۱ دا به نیازی زیارەتی مەدینە ی مونه و وەرە و ئارامگای پیغه مەر (دروودی خوی لی بی) و له ویشه وه بو حج له شامه وه نه که ویتە ژێ . له وێ کۆمه لێکی زۆر له موسولمانان به تاییه تی له زانایانی خاوهن پایه و له پیاوماقوولان که هاتبوون بو حج به خزمەتی مهولانا نه گن و تەریقەت له سەر دەستیدا وەر نه گرن . مهولانا پیش نه م سه فەرەش له مەککه خەلیفە ی بووه .

کۆچی دواایی مهولانا

پاش به جێ هێنانی ئادابی زیارەت و جێ به جێ کردنی پێوستی به کانی حج ، مهولانا نه گه ژیتته وه بو شام و له سەر ژێ و شوینی عاده تی خۆی خەریکی بلاو کردنه وه ی شه ریمەت و تەریقەت نه بێ تا له سالی ۱۲۴۲ دا ، واته سالیك پاش گه ژانه وه ی له سه فەری حج ، له شه وی چوار شه مە ی یازده ی مانگی (ذی القعدة) دا تووشی نه خۆشیی تاعوون نه بێ و له شه وی جومعه ی سیازده ی هه مان مانگدا ، له تیوان نوژی شیوان و خوتناندا ، وەفات نه کا .

پاش شۆردن و کفن کردنی ، نه و شه وه خەلیفه و مرید و مه نسووبه کانی تا سبه ی نێ قورئانی له سەر نه خوینن . سبه ی نێ جه نازه که ی نه به ن بو مزگوتی (یه لبه غا) و خەلکیکی زۆر حازری نوژه که ی نه بن و شیخ عه بدولزه حمانی که زه بری گه وره ی زانایانی شام پیش نوژی یان نه کات . پاشان جه نازه که ی هه لئه گرن بو ئارامگای یه گجاری به سەر به رزایی (قاسیوون) وه و دیسانه وه نوژی له سەر نه که نه وه و نه مجاره شیخ موحه مەدی ئینوعایدین پیش نوژی یان نه کات .

وهسپه تی مهولانا

مهولانا له پيش وهفاتيدا به چەند ژۆژي لای هەندى له خەليفەکانى دەرى پزىوه کهوا نزیکه به وىصالى له گەل دۆستى راستەقینه که ذاتى خوايه ، شاد بى .

ههروهها چەند ژۆژي له پيش وهفاتيدا ، شىخ موحه مەد ئەمىن ئىينو عابيدىن که زانایه کى ژۆر گهوره و خەليفه ی مهولانا بووه له خەويدا ئەينى که حەزرتى عثمانى کۆزى عەففان وهفاتى کردووه و جهنازه کى هيتراوه بۆ تهکيه ی مهولانا بۆ شۆردن و کفن کردن و نوێژ له سه رکردنى . ئىينو عابيدىن سبهينى خهوه کى ئەگيرتتهوه بۆ مهولانا . مهولانايش ئەفه رمویت لهوانه يه ئەوه من به که له ئەوه ی حەزرتى عثمانى و ئەو جهنازه يش جهنازه ی من بى و به مزوانه بمرم .

مهولانا هيشتا که ساغ بووه سه يید ئىسماعىلى غەززی که ژن برا و خەليفه ی بووه ، بانگ ئەکا . ههروا چەند که سىکيش له خوله فا و مه نسووين بانگ ئەکا و ئەيانکا به شاهيد کهوا له پاش وهفاتى خۆى شىخ ئىسماعىلى هه نارانى خەليفه ی موطله قى بى بۆ ژى پيشاندانى موسولمانان و به سه ر هه موو خەليفه و مريده کانيا فه رمانزه وا بى و ، وه صيش بى به سه ر مال و مناله که يه وه بۆ خزمەت کردن و په زىوه برديان له هه موو بابەتيکه وه تا بىنى و ، پاش ئەویش شىخ عەبدوللاى هه راتى و پاش ئەویش شىخ عەبدولفه تتاحى عه قه ربه ی (١) . مهولانا ئەفه رمویت ماده م ئىسماعيل هه بى ،

(١) ئەمه ی نووسيم له (المجد التالدى ئىبراهيم فه صبح حەيدەريم وه رگرتوه . ئىبراهيم فه صبح خۆى و باوک و بابيره و مامى خەليفه و مه نسووبى مهولانا بوون و ، هه ميشه يه کيکيان لای مهولانا بووه يا نامه له نيوانيانا هاتوه و چوه و ناگيان له ساغى و نه خوشى و وه صيهت و ئامۆگارى مهولانا بووه .

من وه کو مردبم وایه • ههروه ها وهصیه ته کا که هه موو مولکه کانی
 کوردستانی بو شیخ مه محمود صاحیبی برای بن • جاریکی تریش هه موو
 خهلیفه کانی ولاتی شامی کوئه کاته وه و ئهم وهصیه ته یان به ناوا ژانه گه یه بنی و
 فرمانیان ته داتی که یه ک بن و یه ک دل بن و یارمه تی یه کتر بدهن له
 ژنگای ئیسلامه تی و موسولمانه تیدا • ههروا وهصیه ته کا که سی به کی
 مالی بو هه ژاران بن •

جی نشینه کانی مهولانا

له سه وهصیه تی مهولانا له پاش سپاردنی به خاک ، شیخ ئیسماعیلی
 هه نارانی له ته کیه دا دانئیشی و خه ریکی ژئی پیشاندانی موسولمانان و
 خزمه تی مالی مهولانا ته بنی ، به لام ئه ویش هه ر پاش وهفاتی مهولانا به

به لام خاوه نی (روض البشر فی اعیان دمشق فی القرن الثالث عشر) که
 شیخ موحه مه مد جه میلی شه ططبی جه به لی یه و مه نسووبی مهولانا
 نه بوه و نزیکه ی هه شتا و پینج سال پاش وهفاتی مهولانا کتیه به که ی
 داناوه ، ئه لئ مهولانا له نه خۆشی وهفاتی چوار که سی به م ژیزه دیاری
 کردوه : (۱) سه یید ئیسماعیلی هه نارانی (۲) شیخ موحه مه مد ناصیح
 که یه کیک بووه له خهلیفه گه وره کانی (۳) شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی
 (۴) سه یید ئیسماعیل ئه فهندبی غه ززه بی که خهلیفه و ژن برای بووه و ،
 ناوی شیخ عه بدوللای هه راتی له ناوا نی یه .

شیخ موحه مه دی خالیش له (الشیخ معروف النوده ی) یه که یدا ئه لئ :
 وه صبی سه یهم که مهولانا دایناوه شیخ موحه مه مد ناصیح بووه و ناوی
 شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی ناهینن . ئه شلئ به لام شیخ موحه مه مد
 ناصیح له پاش وهفاتی سه یید ئیسماعیلی هه نارانی به چه ند ژۆژی
 وهفاتی کردوه ، بۆیه شیخ عه بدوللای هه راتی له ناساغبی وهفاتی دا
 شیخ عه بدولفه تتاحی داناوه به جیکه داری خۆی . کهوابن ئه بن شیخ
 عه بدولفه تتاح به فرمانی مهولانا نه بووبن به جیکه داری ، به لکو به
 فرمانی شیخ عه بدوللای هه راتی بووبن به وه صی و له ته کیه ی مهولانا دا
 دانیشتب .

بیست و چوار زۆر گرفتاری تاعوون ئەبێ و کۆچی دواپی ئەکا و لە پشستی
قەبری مەولاناوە دەفن ئەکری .

شیخ ئیسماعیل که نهخۆش ئەکهوێ زوو نامه ئەنوسێ بەدوای
شیخ عەبدوللای هەراتیدا که لەوکاتەدا لە سولهیمانی بووه بۆئەوهی بێت بۆ
شام و تهکیه که وهربگری ، ئەویش پاش وەرگرانی نامه که دەست بەچی دێت
بۆ شام و لە تهکیه دانهێشی و دەست ئەکا بە زێ پێشاندانی موسولمانان و
خزمتی خێزانی مەولانا .

شیخ عەبدوللّاش ماوهیهك له تهکیه دا خەریکی ئیرشاد ئەبێ ، پاشان
وەفات ئەکا . ئەمیش لەسەر وەصیەتی مەولانا (۱) لە نهخۆشی وەفاتیا هەموو
کاروبار ئەسپێری بە شیخ عەبدولفەتاحی عەقەیی . شیخ عەبدوللّا
لە ۱۲۴۵ی هێجرەتدا کۆچی دواپی کردوو و لە بەرابەری قەبری شیخ
ئیسماعیلهوه لە (قاسیوون) لە شام بێژراوه .

شیخ عەبدولفەتاحیش زۆر بە دلسۆزی یهوه دەست ئەکا بە ئیرشاد و
خزمت کردنی موسولمانان و سەرپەرشتی کردنی کاروباری مال و منالی
مەولانا . تا له سالی ۱۲۵۹ی هێجرەتدا ، لە سەردهمی سولتان عەبدولەجیدی
عوسمانیدا ، زێ و شوینی کاری ئیرشاد و دەرس و تێنەوهی عولوومی دینی
ئەگۆژی و فرمانی سولتانی دەرئەچێ که شیخ مەحمود صاحب بێ
بە مورشیدی تهکیه خالیدییه له شام و ئەو جێگه که ی شیخ عەبدولفەتاح
ئەگریتهوه . شیخ عەبدولفەتاحیش پاش شام دێته بەغدا و لە تهکیه
خالیدییهی بەغدا دەست ئەکا بە ئیرشاد و پاشان لە ۱۲۸۳ی هێجرەتدا لە

(۱) ئەمه لهسەر بناغەی ئەوهیه که ئیبراهیم فەسیح نووسیویه که مەولانا
لە وەصیەتەکهیدا شیخ عەبدولفەتاحیشی کردبێ بە وهسی ، ئەگینا
ئەبێ هەر لهبەر سوودی گشتی موسولمانان دانرابێ .

ټهسته موول کوچی دوايي ټهکا و له گوزستاني (ټهسکودار) ټهټيزي .
 شيخ مهحمود صاحبش له مانگي زهجهبي ۱۲۸۳د له شام کوچی
 دوايي کردووه . سديد ئيسماعيلي غهززهيش له ۱۲۴۷د کوچی دوايي
 کردووه و له (قاسيون) ټيزراوه .

باسی کهس وکار و ژن و منالی مهولانا

مهولانا چند ټيکي هيتاوه . يه کهم : خرمي خوی و کچی یوسف
 ناغای مکايه لی بووه ، پاش و وفاتي مهولانا به ماويهک کوچی دوايي
 کردووه . دووهه م : ټيکي عهري به غدايي بووه . ټهم ژنه ی کاتي هيتاوه
 که له هيندستانه وه گه زاوه ته وه بۆ سوله يمانی و پاشان له ويوه چووه بۆ
 به غدا و پينج مانگ له مزگوتي حهزرتي غهوث ماوه ته وه . سيهم :
 ټيکي عهري به خه لکی غهززه ی فلهستين و خوشکی سديد ئيسماعيلي
 غهززي بووه که يه کيک بووه له خهليفه کانی خوی .

ټهوه ی من بيزانم ټهوه ته مهولانا تا سه فري يه که ميشی له
 سوله يمانی يوه بۆ به غدا به مال هوه ، دايکيشی له ژيانا بووه و ، دوو برای
 بووه گه وره که يان ناوی حه مه خان (موحه مه د خان) بووه و بچو که که يان
 ناوی (مهحمود) بووه که مه شهووره به (مهحمود صاحب) ^(۱) . ټهم برا
 بچو که يان تهريقه تي له سر دهستی مهولانا دا وه رگرتسووه و سولووکی
 لا کردووه و بووه به خهليفه ی و يه کيکيش بووه له خهليفه به ره داره کانی .
 مهولانا هه روا خوشکيشی بووه .

مهولانا له ژنی يه که می که کوچی یوسف ناغا بووه چوار کوزی بووه

(۱) زيچ باسی براي که کی که شى ټهکا که ناوی (يوسف به گ) بووه و فه رمانزه وای
 (بژدهر) بووه و پاش کوچی مهولانا په نای بردووه نه بهر عه باس ميرزا و
 گوايه عه باس ميرزا کردوويه به فه رمانزه وای (سه رده شت) . [زيچ ،
 سه رچاوه ی پيشوو ، ل ۲۲۸] .

(عەبدولزەحمان) و (بەها ئوددین) و (شەها بوددین) و (نەجموددین) • لە خوشکەکی سەید ئیسماعیلی غەززیش کچیکى بوو، کە سالتیک پیش وەفاتی مەولانا لە شام لەدایک بوو •

کۆزەکانیشی، شەها بوددینیان کاتێ کە مەولانا لە ۱۲۳۸ دا کۆچ ئەکا بۆ شام، لە زینگەدا لە شارێ ئۆرفە لە مالی یەکیک لە خەلیفەکانی میوان ئەبن، نەخۆش ئەکەوتی و وەفات ئەکا • مەولانا خۆی کە ئەگاتە شام باسی مەرگی ئەم کۆزەى بۆ خەلیفەکانی ئەکا و، ئەو خەلیفەیهشی کە خەلکی ئۆرفە بوو و مەولانا و هاوژێکانی لەکاتی مردنی کۆزەکیدایا میوانی مالی ئەوان بوون، لەوکاتەدا لە خزمەتی مەولانادا بوو لە شام • عەبدولزەحمانیش لە تەمەنی شەش سالی و بەها ئوددینیش لە تەمەنی پێنج سالتیدا لە شام لە مانگی شەووالدا بەر لە باوکیان هەر بەو تاعوونە کە باوکیان وەفاتی پێی کردوو، کۆچی دواییان کردوو و لە گۆرستانی (قاسیوون) تێراون •

نەجمەددین دوا منالی مەولانایە • کە مەولانا وەفات ئەکا حەرەمی یەکەمی دووگیان ئەبێ • پاش وەفاتی مەولانا بە چەند مانگێک ئەم حەرەمەى نیازی سەفەری سولهیمانی ئەکا (۲) و شیخ ئەحمەدی خەطیبی هەولێری لەگەڵی ئەزوا • حەرەمی مەولانا لە زینگادا منالەکی لێ ئەیتتەو، کۆز ئەبێ ناوی ئەتین نەجمەددین • کە شیخ مەحمود صاحیب لە سولهیمانی خەبەری هاتنی حەرەمی مەولانا ئەبیسێ بە پیشوازیەو ئەچێ و بەحورمەت

(۲) نەمدیو کەس باسی هۆی ئەم سەفەری ئەم حەرەمەى مەولانای نووسیێ • بەلام بە بری خۆم وائەزانم ئەم حەرەمەى مەولانا بۆیە وێستوویەتی بگەژیتەو چونکە زۆر دڵتەنگ بوو و وێستوویەتی کەمێک لەو پەڕیشانی بەدەرچێ و، لەوانەشە ترسانێ ئەویش تاعوون بێگرتەو و سکا کەیشی بفرۆتی، هەرۆها بۆئەو شتیکی لەو موک و مالەى مەولانا دەسکیر بێ کە بە وەسیەتی مەولانا خۆی کەوتبە دەستی شیخ مەحمود صاحیب لە سولهیمانی •

له گهل هاوژيكانيا ئه بيا ته سوله يمانى . هه رچى مولك و مالىكى مه ولاناش بووه كه پتي به خشيوو نه ذرى ئه كا له نه جمه ددنى كوژى مه ولانا و پاش ماوه يه كه له گهل شيخ ئه حمه ددا حه والهى شاميان ئه كا ته وه .

كه نه جمه ددين ئه بن به دوو سالان داىكى سه فه ريكي به غدا ئه كا و له گهل خوي ئه با . له مه سه فه ردا شيخ عه بدوللاى هه راتى شيان له گهل بووه . پاش ماوه يه كه له به غدا شه وه ئه چن بو هه ولير و له هه وليره وه ئه گه ژينه وه بو شام .

نه جمه ددين له سه ر ده ستى شيخ عه بدولفه ت تاح و شيخ مه حموود صاحييدا پي ئه كا و (٣) ته ريقه ت وه ر ئه گرئ و پاشان ژن دينى و نه وهى لى ئه كه ويته وه و كوژيكي كه ناوى شيخ موحه ممه د بووه پاش خوي بووه به شيخي ئيرشاد (٤) . شيخ نه جمه ددين له ١٢٧٠ دا له شام كوچى دوايى كردووه .

باسى ئه وانهى مه ولانايان لاواندووه ته وه پاش وه فات كردنى

كوچى دوايى مه ولانا وه كه كوشت كه وتنيكى ئيجگار گران بووه

(٣) ئيراهيم فه صيح حه يدەرى ئه لى نه جمه ددين كه گه وه بووه سه فه ريكي به غداى كردووه و له و سه فه ردا ميوانى مالى حه يدەرى به كان بووه . له كانى ئه م سه فه ردا شيخ عثمان سىراجوددينش له هه ورامانه وه هاوووه بو به غدا بو سه رليدنى و به جى هينانى حه ققى وه فا به رابه ر به مه ولاناي مورشيدي . ئيراهيم فه صيح ئه گيرژينه وه كه خويشى ئه و جاره شيخي سىراجوددينى ديوه و شيخ دوعاى خيىرى بو كردووه .

(٤) شيخ موحه ممه د جه ميل شه طلى له (روض البشر)ه كه يدا ئه لى : ئيسنا كه ١٣٢٤ى هيجرى به سنج تا قى نه قشبه ندى له ديمه شق همن ، تا قى شيخ موحه ممه د ئه فەندى و تا قى ئه سعه د ئه فەندى كوژى شيخ مه حموود صاحيب و تا قى ئه ولادى شيخ موحه ممه دى خانى كه ئيجازه ي ئيرشاديان له شيخ عه بدوللاى هه راتى وه رگرتووه .

لای مرید و مه نسووب و خلیفه کانی و لای کومه لانی موسولمانانیش له
 هه رلایه ک ناوبانگی ئه وی پخ گه بشتین . زۆریان به ته مابوون له سه ر دهستی
 ئه ودا چ له مهیدانی خویندنی عولومی دینی و چ له مهیدانی وه رگرتسی
 طه رقهت و سولووک کردن و ته سه ووفدا به پایهی بلند بگه ن . بۆیه کۆچی
 دواایی مه ولانا زیاتیکی گه و ره بووه له هه موو ئه وانه که و توه .

که مه ولانا وه فات ئه کا هه وائی وه فات کردنی به هه موو ولاتیانی
 ئیسلامدا له عه ره بستانه وه ییگره تا ئه گاته تورکیا و کوردستان و هیندستان
 بلا و ئه یته وه و ، له هه موو لایه ک مه جلیسی ته عزیه ی بۆ دانه تین و مه لایانی
 گه و ره له هه موو لایه ک به کومه ل نوژی مردووی نادیار (الصلوة علی
 الغائب) له سه ر ئه که ن . زۆری تریشیان مه رثیه و لا واندنه وه ی جوانی
 به شیعر بۆ ئه لێن .

یه کن له مانه شیخ موحه مه د ئه مینی ئینو عاییدینه که قه سیده یه کی
 ناسکی له لا واندنه ویدا و توه سه ره تا که ی به م جو ره ده ست پخ ئه کات :

ای رکن من الشریعة مالا
 فرایناه قد امال الجبالا
 قد زرننا باوحد العصر علما
 وبهاء وبهجة وکمالا

شیخ داوودی به غدایی ئه م قه سیده ی ته شطیر کردوه ، واته له تیوان
 هه ردوو نیوه به یتیکیدا به یتیکی داناوه و له پشینی نامیلکه ی (سل الحسام
 الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی) دا چاپ کراوه .

یه کیکی تریان سه ید جوادی سیا ه پۆشه که به قه سیده یه کی هه فتا و
 شش به یتی لا واندوو یه تیه وه ، ئه مه سه ره تا که یه تی :

خدين الهوى خف الخلیف المتعاضد
 واطلل احباب هونيت هوامد

زانا و تهفسیر نووسی گه وره سهید مهحمودی ئالووسی شهرچیکی
دوور و درژی له ۲۶۴ لاپهژدا لهسر ئهم قهسیده نووسیوه له سهرهتای
موحهژمه می ۱۲۴۵ ی هجره تدا تهواوی کردوه (۱) .

یه کیکی تریشیان ئه دبیی مه شهوور عه بدولله طیفی ئینولچادرچی به ،
قهسیده کی لهسر زهوی قهسیده کی سیاهپۆش و له هه مان بهر بۆ
لاواندهوهی داناوه ، ئه و نه ده بهرزه ئالووسی له (الفیض الوارد) کهیدا
ئه لێ چه ند پله له قهسیده کی سیاهپۆش جواتره ، به لام قهسیده کی
سیاهپۆش بلاو بووه تهوه و هینه کی ئهم ون بووه .

یه کیکی تریش له وانه ی مه ولانا یان لاواندوه تهوه شیخ ئیسماعیلی
هه نارانی به که پاش خۆی بوو به جێ نشینی . ئه میش قهسیده کی بیست و
حهوت به یستی بۆ وتوووه ئه مه سهره تا که یه تی :

ما للجمالِ الراسيات تميلُ
ما للندورِ یری بهنْ افولُ
ما للظلامِ یَجْزُ ذیلَ رِدايه
فوقَ الصیامِ فلم یَنْتَکْهْ مقیلُ

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تبی مه ولانا

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تبی مه ولانا چه ند لقی هه یه ، که زور به یان به سراون
به بنه ماله ی حهیده ری یه وه . مه ولانا خوێندنی لای شیخ موحه مه د قه سیمی
مه ردۆخی تهواو کردوه و ئیجازه ی لا وه رگرتوووه ، به لام ههروه ها به
ئوسوولی فه قی چاکه کانی کوردستان و به هیوا ی بهر هکت و پیروزی ،
ئیجازه ی لای مه لا موحه مه دی ئینو ئادم و مه لا صالحی ته ژمه ماری و مه لا

(۱) ئهم کتیبه له سالی ۱۲۷۸ ی هجرهت ، زیکه وتی ۱۸۶۱ ی میلادیدا ،
له چاپخانه ی (کهسته لی به) له چاپ دراوه .

عبدالرحیمی زیاری و سید عبدالرحیمی بهرنجی و سید
عبدالکریمی بهرنجی برای و شیخ عبداللای خربانی و هرگرتووه.

هرچی رشتی ئیجازی شیخ موحهمد قسیمه ، نهوه بهم جوړه به :

شیخ موحهمد قسیم ئیجازی مه لایه تی لای مه لا عبدالقادی
گورانی و هرگرتووه ، نه میش لای شیخ و سیمی گوره که مامی باوکی
شیخ موحهمد قسیم بووه ، نه میش لای حاجی مه لا زه که ریای گورانی ،
نه میش لای شیخ موحهمدی مدهنی ، نه میش لای شیخ ئینوچه جری
هه یتهمی (خاوه نی توحه ی به ناوبانگ له شرعدا) ، نه میش لای ئیمام
شیخ زه که ریای نه نصاری ، نه میش لای شیخ علی ئینوچه جری عسقلانی ،
نه میش لای ئینو عطار ، نه میش لای ئیمام به جای نه موی ، نه میش لای
زه سلانی ئیرده ملی ، نه میش لای خاوه نی شامیلی بچووک ، نه میش لای
خاوه نی حاوی ، نه میش لای نه بولقاسیمی زافیی ، نه میش لای نه بولفه ضل
شیخ موحهمدی کورزی به چیا ، نه میش لای ئیمامی غزالی ، نه میش لای
ئیمام لوجه مین ، نه میش لای موحهمدی جووه نیی باوکی ، نه میش لای
قه قالی مه روزی ، نه میش لای ئینو سورح ، نه میش لای علی نه ناطی ،
نه میش لای ئیبراهیمی مدهنی ، نه میش لای ئیمام موحهمدی کورزی
ئیدرسی شافیی ، نه میش لای موسلیمی کورزی خالیدی زهنگی ، نه میش
لای عه بدوله لیک کورزی عه بدوله زیز ، نه میش لای عه طائی کورزی زهباح ،
نه میش لای عه بدوللای کورزی عومر زه حمتی خوا له هه موانیان بڼ ،
نه میش لای حه زره تی پیغه مبر دروودی خوی لڼ بڼ ، نه میش له ریگی
حه زره تی جوړه ئیله وه له خاوه ندی گورمه توانای و هرگرتووه .

رشته کانی تری ئیجازی مه ولانا هه موو نه چنه وه سر حیدری به کان .
وا به چیا تا نه گه نه وه سر حیدری به کان به که به که یان باس نه که بڼ . له

حه‌یدهری‌یه‌کافیشموه تا ئه‌وپه‌ژ هه‌موویان به‌یه‌ک زنجیره‌ ئه‌گێژنه‌وه :

ژشته‌ی ئیجازه‌ی مه‌لا موحه‌مه‌دی ئینو ئاده‌م به‌مجۆره‌یه : مه‌لا
عه‌بدوللای بایه‌زیدی ، صیغه‌توللآ ئه‌فه‌ندی هه‌یدهری (۱) . ژشته‌ی
ئیجازه‌ی مه‌لا صالحی ته‌ژه‌ماریش به‌مجۆره‌یه : سه‌ید صالحی هه‌یدهری ،
سه‌ید ئیسماعیلی هه‌یدهری ، صیغه‌توللآ ئه‌فه‌ندی هه‌یدهری . ژشته‌ی
ئیجازه‌ی مه‌لا عه‌بدولزه‌حیمی زیاریش به‌مجۆره‌یه : مه‌لا مصطفا‌ی زیاری،
سه‌ید صیغه‌توللآ ئه‌فه‌ندی هه‌یدهری . ژشته‌ی ئیجازه‌ی سه‌ید
عه‌بدولکه‌ریم و سه‌ید عه‌بدولزه‌حیمی به‌رزنجی و شیخ عه‌بدوللای
خه‌ربانی‌ش به‌مجۆره‌یه : سه‌ید موحه‌مه‌دی کوژی سه‌ید خضری
هه‌یدهری که‌ مشهور بووه‌ به‌ (ئه‌خره‌س) ، سه‌ید صیغه‌توللآ ئه‌فه‌ندی
هه‌یدهری .

سه‌ید صیغه‌توللآ ئه‌فه‌ندیش له‌گه‌ل سه‌ید ئیسماعیلی هه‌یدهری بای
ئیجازه‌یان لای باوکیان وهرگرتوو که‌ سه‌ید ئیبراهیمی هه‌یدهری‌یه‌ (۲) .
ئهمیش ئیجازه‌ی لای سه‌ید هه‌یدهری هه‌یدهری باوکی وهرگرتوو، ئهمیش
لای سه‌ید ئه‌حمه‌دی هه‌یدهری باوکی (۳) ، ئهمیش لای سه‌ید هه‌یدهری
هه‌یدهری باوکی، ئهمیش لای سه‌ید موحه‌مه‌دی هه‌یدهری باوکی ، ئهمیش
لای سه‌ید هه‌یدهر پیروددینی هه‌یدهری باوکی ، ئهمیش لای سه‌ید
بورهانوددین ئیبراهیمی هه‌یدهری باوکی ، ئهمیش لای خواجه‌ عه‌لاؤددینی
هه‌یدهری باوکی ، ئهمیش لای سه‌ید سه‌دروددینی هه‌یدهری باوکی ،

(۱) صیغه‌توللآ ئه‌فه‌ندی حاشیه‌یه‌کی له‌سه‌ر ته‌فسیری به‌یضاوی نووسیوه‌ .

(۲) سه‌ید ئیبراهیمی هه‌یدهری ته‌فسیرێکی قورئانی نووسیوه‌ به‌ زمانی
ئهللی شهرع و ئهللی ته‌صووفوه‌ .

(۳) ئهم‌ ذاته‌ کتییکی هه‌یه‌ به‌ ناوی (موحاکمه‌ات) له‌سه‌ر شهرحی جه‌لالی
ده‌وانی له‌سه‌ر عه‌قابیدی عه‌ضودییه‌ له‌ عیلمی که‌لامدا .

ئەمیش لای سەید شەیخ سەفەر بۆددەن ئەبولفەتح ئیسا حەق ئەردەیللی
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ ئەمینو ددەن جویرائیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەیخ سەلحە باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ قوٹبۆددەن باوکی ،
 ئەمیش لای سەید سەلاخو ددەن زەشیدی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ
 موھەممەد حەفزی باوکی ، ئەمیش لای سەید عیوھەزی باوکی ، ئەمیش لای
 فەرۆز شاھ خوارەزمیی باوکی ، ئەمیش لای سەید موھەممەد شاھ
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەرەف شاھ باوکی ، ئەمیش لای سەید شەيخ
 موھەممەد باوکی ، ئەمیش لای شەيخ حەسەن باوکی ، ئەمیش لای سەید
 شەيخ موھەممەد باوکی ، ئەمیش لای سەید ئیبراھیمی ئەدھەمی باوکی ،
 ئەمیش لای شەيخ سەید جەغھەری باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید
 موھەممەد باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید ئیسماعیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەيخ موھەممەد باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید ئەحمەدی ئەعراپی
 باوکی ، ئەمیش لای ئیمام ئەبوو موھەممەد لقا سە باوکی ، ئەمیش لای
 ئیمام ئەبولقاسم حەزەری باوکی ، ئەمیش لای ئیمام مووسای کاظمی باوکی ،
 ئەمیش لای ئیمام جەغھەری صادقی باوکی ، ئەمیش لای ئیمام
 موھەممەد لباقری باوکی ، ئەمیش لای ئیمام علی زەینولعایدینی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەرتی حوسەینی باوکی ، ئەمیش لای حەزەرتی علی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەرتی پیغمبەر (د) و ، ئەمیش لە زینگای حەزەرتی
 جویرەئیلەو لە خواوەندی گەورە و توانای وەرگرتوو .

باسی دەرس و تەوھە میھولانا

وەك پێشان وتمان مەولانا بە زیرەکی بەکی زۆری خۆی و بە زەنجو
 تەقەلای فەقە بەکی بە راستی حەز لە خوێندن کردو ، لە خزمەتی مەلا
 گەورەکانی کوردستاندا خوێندوویەتی و لە ھەموو ئەو عیلمە عەقڵی و

نه‌قلی‌بان‌دا که خویندنیان له‌و سه‌رده‌مه‌دا باو بووه ، بووه به سه‌رامه‌د و ، سه‌ره‌نجام لای شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی مه‌ردوخه‌یی ئیجازه‌ی ته‌دریسی و مه‌رگرتووه .

ئوسوول وایه که فه‌قی ئیجازه وه‌رئه‌گرئ پهیمان و گفت ئه‌دا به ماموستاکه‌ی که‌وا به زاستی و زیک و زه‌وانی له‌سه‌ر زئ و شوینی شه‌ریعت بجوولیتته‌وه و ده‌رس به فه‌قی بلیتته‌وه و خزمه‌تی عیلم و دین بکا . مه‌ولانایش به‌پیتی ئه‌م گفت و په‌یمانه ده‌ستی کردووه به ده‌رس و تنه‌وه و قسه‌ی خۆی بردووه‌ته سه‌ر .

مه‌ولانا له سوله‌یمانی له‌پیشاندنا ، وه‌ک باسمان کرد ، له مزگه‌وتی سه‌یدعه‌بدولکه‌ریبی به‌رزنجه‌یی دانیشتووه و ده‌ستی کردووه به ده‌رس و تنه‌وه و له هه‌موولایه‌که‌وه فه‌قی زیره‌ک و تیگه‌یشتووی هاتوونه‌ته لا . پاش سه‌فه‌ری هیندستان و گه‌زانه‌وه‌ی له هیندستانیش له شوینی پیشووی و له خانه‌قا ده‌رسی وتوه‌ته‌وه ، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ی جاران نه‌پیه‌رژاوه‌ته سه‌ر ئه‌م بابته‌ چونکه مه‌سه‌له‌ی ئیرشادی طه‌ریقه‌ت به‌شیکی زۆری وه‌ختی داگرتووه . له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا له‌لاوه ده‌رسی به‌میرد و مه‌نسوبه خوینده‌واره‌کانی هه‌ر وتووه . بۆ نمونه شیخ ئیسماعیلی هه‌نارانی که خه‌لیفه‌ی بووه و پاش خۆی جیی گرتووه‌ته‌وه و مه‌لایه‌کی پایه‌بلندیش بووه ، پازده سال له‌گه‌ل مه‌ولانا بووه له‌م ماوه‌یه‌دا سوودی زۆری له مه‌یدانی زانستیشدا لی وه‌رگرتووه .

شیخ هیدایه‌توللای هه‌ولیری که ته‌ریقه‌تی له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌ولانادا وه‌رگرتووه ، فه‌قی بووه . له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا سولوکی ته‌ریقه‌تی ته‌واو کردووه و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌تی موطله‌قه‌ی لی وه‌رگرتووه . جاریکیان مه‌ولانا پیتی فرمووه : هیدایه‌توللا ! سه‌رده‌میکی‌وا دئ به‌سه‌رتا ئه‌گه‌ر ده‌رسی عولوومی عه‌قلی و نه‌قلی نه‌لیتته‌وه له ولاتی خۆت ده‌رت‌ئه‌که‌ن و ،

فرمانی داووتی که له هر کتیبی هندیکی له سه ره تا که یه وه بخوینی .
 شیخ هیدایه توللا بهم جوړه له خزمه تی مه ولانا خویدا دهست ئەکا به
 خویندن و پاشان ئیجازهی تەدریسی لا وەر ئەگرئ . پاش وەفاتی
 مهولانا به ماوه یه ک میر موحه مه د به گی زه واندر ههولیر ئەگرئ و ،
 له بهر ئەوه که زور ئاره زووی له خویندن و خوینده واری بووه فرمان
 ئەدا هر مه لایه ک له مزگوتی یا له تهکیه یه کدا بی ، دهرس بلیته وه به
 فهقی ئەگینا ئەبن ولات به جی بیلئ . به پتی ئەم فرمانه شیخ هیدایه توللاش
 دهست ئەکا به تەدریس له هه موو عیلمه کانی مه لایه تیدا به جوړئ که
 مه لاکانی ههولیر سه رسام ئەبن له پایه ی زانستی و لهو ته حقیق و
 ته دقیقه ی که له دهرسا ئەیکا . میر موحه مه د ئەمه ئەبیستنه وه و حالی
 ئەبن که ئەمه که رامه تی ئەولیا یه ، داوای لی بووردنی لی ئەکا به را بهر به
 قوصووری . به لام شیخ هیدایه توللا هر بهرده وام ئەبن له سه
 دهرس و تنه وه ی خو ی شان به شانی ئیرشاد کردنی خەک ، تا پاشان
 ئەگوژیته وه بو به غدا و لهو ئیش هر بهرده وام ئەبن تا له به غدا کوچی
 دواپی ئەکا و له قه برستانی ئیمامی ئەعظم له ته نیشته قه بری مه لا یه حیای
 مزووری و له نزیک قه بری شیخ عه بدولزه حمان ئەبولو وه فای کورئ شیخ
 عوتمان سیراجو ددینی ته ویله وه که پیشتر وه فاتیان کردووه ، ئەسپێرئ به
 خاک .

شیخ شه هابو ددینی ئالووسی خاوه نی ته فسیری (روح المعانی) له
 کتیبی (أصفی الموارد) دا نووسیویه ئەلی : «ئەوه ی ئینه دیومانه له ئەحوالی
 حه زره تی مهولانا له باره ی دهرس و تنه وه وه ئەوه یه که خه ریکی دهرس
 و تنه وه ی کتیبی فیه ئەبوو وه کو (نهایه ی زه مه لی له مه ذه بی شافعیدا ،
 یا وه کو شه رحی عه قایدی نه سه فی و حاشیه ی خه یالی و حاشیه ی
 عه بدولحه کیم له ئوصوولی دیندا و نزیکه ی ده جزه تعلیقاتی له سه ر

عه بدولحه کیم هه بوو . هه روا ئه مان بیست کهوا نه هیی له موتالای هه ندی کتییی موته سه وویفه ئه کرد وه کوو (الفتوحات المکیة) و (فصوص الحکم) ی ئینو عه ره بی و ئهم جۆره کتییانه . له هه مان کاتیشدا ئه گهر له باره ی هه ندی ته دقیقاتی موته سه وویفه وه پرسیاری لێ بکرایه ، له وه لامدا وه کو ده ریا شه پۆلی ئه دا و گوئی گرانی به مه عنای بهرز و فاسک ته نور ئه کرد و دلیانی ژوون ئه کرده وه .

ههروه ها شیخ شه ها بود دین ئه فه رمویت له کاتیکا حاشیه کانی عه بدولحه کیمی سیاله کوو تیم به سه ر خه یالی به وه ئه خویند ، نه قلیکم دی له موحه ققیقی ده ووانی به وه له شه رحی عه قایدی عه ضودیه که ئه فه رمویت بزانه مه سه له ی زیاده ی صیفاتی خوای ته عالا له سه ر ذات و نازیادی یان له و ئوسوولانه نیه که کافر کردنی (احد الطرفين) ی پتوه به سترئ . له هه ندی پیاوانی خواشیم بیستوه کهوا ئهم جۆره باسانه به که شف نه بێ ده رنا که ون و خراپه یه که له وه دا نیه که ئینسان باوه زی به هه ر لایه کی نه فی یا ئیسیات هه بێ له م مه سه له یه دا . له م مولا حظه یه وه ئاره زووم هه بوو ئهم مه سه له یه لیک بده مه وه و ویستم له مه ولانا بیرسم تا ژاستی مه سه له که م پیشان بدا ، به لام شه رم ئه کرد له وه که بچه لای و له حوزووریدا قسه بکه م . به چه ند شیعر لیک پرسیارم لێ کرد و ئاردمه خزمه تی . که شیعره کانی خوینده وه ناردی به دوامدا و فه رمووی نزیك بکه ومه وه لئی . ئه نجا پیتی فه رمووم زه و نیه ئینسان له وه رگرتنی زانست و له مه يدانی فیربووندا شه رم بکا . منیش کتیه که م کرده وه و عیاره ته که م بۆ خوینده وه . مه ولانا سه ری نزیك کرده وه بۆ سه ر کتیه که م و فه رمووی ئه وه ی که ژاسته و پشتی پێ ئه به سترئ ئه وه ته که بلێن صیفات زیادن له ذات و عینی ذات نین و چه ند به لگی عه قلی وای به یان کرد که نه مبیستبوون و به بیرمدا نه ها تبوون و ژووی شوبه ی موخته زیله کانی زه د کرده وه تا ئه وه ی حق و ژاسته به سافی له

دڵمدا چی گیر بوو . جا فەرمووی هیچت لە شوبهەیی ئەوان لا ماوه ؟
 عەرزەم کرد نەخەیر ، خوا بتهێلێ و بە ژبانت سوودمەند و بە بەرە کەت
 نوورانیمان بکات . ئەمجار لە ژووی تەواضوع و خۆ بە کەم زانیەوه
 فەرمووی گومان نەبەیی من لە ژووی کەشفەوه ئەم مەسەلەیهەم زانیوه ،
 نەخەیر لە کتیی زانا موحەققیقەکانم وەرگرتوو ، منیش دەستم ماچ کرد و
 گەلێ دوعای لەش ساغیم بۆ کرد . مەولانا لەم جۆرە تەحقیقاتەیی ئەوەندە
 هەن نازمێرین .

مەولانا کە چووشەتە شام گەلێ لە زاناکانی ئەوێ بە حەلقە دەرسی
 نیهایی زەمەلێیان لا خوێندوو لە گەل لیکدانەوهیهکی نایابدا .
 لەوشوێتانهیدا کە لەتیوان زەمەلی و ئینو حەجەر و خەطیدا خیلاف هەیه و
 قەسیان ناکەوتتەیک ، مەولانا دەمعی خیلافەکی ئەکردن و قەسیانانی
 کۆئەکردهوه بە جۆرێ کە هەمووان لایان پەسەند بوو .

بیستوو مەولانا حەلقەیهکی دەرس و تەوهی صەحیحی بوخاری
 شەریفی لە شام بوو گەلێ لە زانایانی شام لەو حەلقەیهیدا حازر بوون . لەو
 سەردەمەدا زانایەکی خەریکی شەرح کردنی بوخاری ئەبن ، کە باسی ئەم
 حەلقەیی دەرسی مەولانایە ئەبیس ، چەند زۆژێک دیت بۆ گوێ گرتن .
 ئێتر دەس لە شەرح کردنەکی خۆی هەڵسەگرێ و ئەبن بە گوێ گری
 هەمیشەیی حەلقەیی دەرسەکی مەولانا . یەکی لە دۆستانی لێی ئەپرسی
 بۆچی وازی لە شەرح کردنەکی بوخاری هێناوه ؟ ئەویش لە وەلامدا
 ئەلێت پێویستە ئێنسان ئێنسافی بێ . ئەوهی من لە شەرحە کەمدا
 ئەینوسم لە هەندێ لە تەقریرەکانی مەولانادا هەیه ، ئەوی تری تەقریرەکانی
 هەمووی سوودی زیاتری ئەوتۆن لای غیری مەولانا دەست ناکەون . بۆیه
 ئەگەر حازری دەرسەکی ئەو نەبم و گوێی بۆ ژانەگرم ، لە دەستم
 دەرئەچێ و پێویستیشم بێ بەتی .

ئەمە شىتەكى زۆر نايابە عالمىك لە كوردستانا پىنگە يىشتى و خوێندنى
تەواو كردى ، ئەوەندە شارمزاى عىلى حەدىث بى ، چونكە وتەوێ
حەدىث لە كوردستاندا باو نى .

ئىبراھىم فەسەح حەيدەرى لە (المجد التالذ) دا لە باسى مەناقىبى
مەولانا دا نووسىوێ : ئەلە : زانای پاىە بلند شىخ عەلى سوویدی كە لە
گەورەترىنى حەدىث گىزەوێ كانی بەغدا بوو ، زۆڤى كيان دىت بۆ خزمەتى
مەولانا بۆ تاقى كردنەوێ لە عىلى حەدىثدا . كە ئەگاتە بەرەو موصافەحەى
لە گەل ئەكا و ھەر بە زاوستانەوێ حەدىثك لە ئەحادىثى ئەووەلىيە
ئەخوینتەوێ . لەكاتىكا كە هشتا دەستیان لەناو دەستى يەكدا بوو . ھەر
لەكاتەدا مەولانايش حەدىثكى لەو چەشنە ئەخوینتەوێ . كە دائەنیشن
شىخ عەلى سوویدی بە ژمارە سى حەدىث لە حەدىثەكانى شەش صەحىحە كە
ئەخوینتەوێ و ئىسنادەكانیان ھەل ئەگىزەتەوێ ، يەنى ئىسنادى حەدىثى
ئەدا بە حەدىثكى تر و بەم جۆرە بەنەيازى تاقى كردنەوێ ، جا پاش ئەو تەواویان
ئەكا . حەزەرەتى مەولانا ئەو حەدىثانە ھەرىكەى بە عەلى ئىسنادى راستى
خوێنەوێ ئەخوینتەوێ ، جا شىخ عەلى ئەكەوێ بەسەر دەستى حەزەرەتى
مەولانا دا و داواى لى بووردنى لى ئەكا .

كە شىخ عەلى سوویدی لای مەولانا ھەلئەستى و ئەزوا ، ئەلە ئەم
ذاتە لە ئەولیا گەورەكانى خواىە و عەلومى ظاھىر و باطنى پىكەوێ لە
خۆیدا كۆكردووەتەوێ و ەك دەرباى بى لىوار واىە و ئىمەمانان لەچاو ئەودا
ەك دلۆپە ئاوىكەن لە چاو دەرباىەكدا و پىوستە ھەموومان ھەول بەدەن
بۆ سوود وەرگرتن لە عەلومى زەببانی و ئەفاسى قودسى ئەم پىاو .

مەولانا بەدرىزایی ماوێ خەرىك بوونىشى بە ئىرشادەوێ . دەرسى
بە فەقەى ھەر وتووەتەوێ ، ھەرچەند جاروبار دەرتەتانی بۆ دەرس وتەوێ كە
ھەندىك كەم بوو . ھەر بۆیەشە كە خەرىكى عەلومى ظاھىر و باطن بوو

لای زانایان و خواپه‌رستان به (ذو الجناحین) واته (خاوه‌نی دوو بالی ظاهر و باطین) ناوی دهر کردووه . به‌زاستی وهك چۆن جه‌نابی (جونهدی به‌غداپی) به (سید الطائفتین) واته (گه‌وره‌ی هه‌ردوو هۆزه‌كه) ناوی دهر کردووه ، چونكه شان‌به‌شانی خه‌ريك بوونی ته‌سه‌ووف ده‌رسی فه‌قیكانشی پشت‌گوئی نه‌خستوو ، مه‌ولانایش له سه‌رده‌می خۆیدا (سید الطائفتین) بووه و جه‌هانی ئیسلامی به‌ نووری ظاهر و باطین نوورانی کردووه ، به‌لام نوورانی کردتیکی ده‌وام‌دار ، چونكه له‌وژۆزه‌وه تائیتا ئیرشاد‌کردنی موسولمانان له‌ناو مرید و مه‌نسووبه‌كانیدا به‌رده‌وامه و سوودیان لی وهرئه‌گیری .

ئهو کتیبانه‌ی که مه‌ولانا دایناون

به‌پیتی ئه‌وه‌ی له هه‌ندی سه‌رچاوه‌ی باوه‌زین‌کراوی وهك (الشیخ معروف النوده‌ی) به‌که‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نووسراوه ، مه‌ولانا گه‌لێ ته‌ئلیقاتی هه‌یه که ئه‌مه ناوه‌کانیا نه‌ له‌گه‌ل ورده باسیکیاندا :

- (١) شه‌رحی له‌سه‌ر (اطباق الذهب) ی زه‌مه‌خشه‌ری به‌ فارسی .
- (٢) شه‌رحی له‌سه‌ر مه‌قاماتی جه‌ری ، به‌لام ته‌واوی نه‌کردووه (١) .
- (٣) حاشیه‌ی له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌ کیمی سه‌یاله‌کووتی که مه‌شه‌وره به (تمة) ، چونكه حاشیه‌که‌ی عه‌بدولغه‌فووری لاری که تا (اصوات) ژۆیشتوو و به‌س ، عه‌بدولحه‌کیم بۆی ته‌واو‌کردووه . ئه‌مه له‌پیش سه‌فه‌ری هیندی‌دا بووه .
- (٤) جالیه‌ الاکدار ، فی تقلبات الامصار .

(١) له کتیبخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نوسه‌یه‌کی ده‌سنووسی مه‌قامات هه‌یه مه‌ولانا به‌ فارسی به‌ خه‌تی خۆی ته‌علیقاتی له‌سه‌ر نووسیوه .

(۵) ته‌علیقاتی موده‌ووه‌نه‌ی له‌سه‌ر حاشیه‌ی (خه‌یالی) له‌سه‌ر شه‌رحی عه‌قایدی نه‌سه‌فی و له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌کیمی خه‌یالی له‌عیلمی که‌لامدا که‌له‌ سالی ۱۳۰۷ی هه‌جرت ، ژنکه‌وتی ۱۸۸۹ی میلادیدا له‌ئه‌سته‌موول چاپ‌کراوه .

(۶) العقد الجوهري ، في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري ، له‌ عیلمی که‌لامدا . شیخ عه‌بدولحه‌میدی خه‌ربووتی شه‌رحی له‌م ژساله‌یه کردووه و ناوی ناوه (السمط العبقري ، في شرح العقد الجوهري) . ئیبراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ریش شه‌رحی له‌سه‌ر کردووه .

(۷) کتیه‌ بچکۆله‌یه‌ک له‌باسی عیاداتدا ، بۆ‌ئه‌و مریدانه‌ی که‌ هه‌نه‌فی مه‌ذهب بوون و چوونه‌ته‌سه‌ر مه‌ذهبه‌ی ئیمامی شافعی خویان لێ ژازی بێ .

(۸) حاشیه‌ی له‌سه‌ر (نهایه‌ی ژمه‌لی له‌فقه‌ی شافعییدا ، تا باسی نوژنی جومعه‌ی له‌سه‌ر ژۆیشتووه‌له‌دوو به‌رگدا .

(۹) شه‌رحی له‌سه‌ر عه‌قایدی عه‌ضودیه‌له‌عیلمی که‌لامدا .

(۱۰) حاشیه‌ی موده‌ووه‌نه‌ی له‌سه‌ر کتیبی (جمع الفوائد ، من جامع الاصول و مجمع الزوائد من کتب الحديث) که‌موحه‌مه‌دی کوژی سوله‌یمانی مه‌غریبی هه‌دیته‌کانی چوارده‌موسنه‌دی تیا کۆکردووه‌ته‌وه .

(۱۱) شه‌رحی له‌سه‌ر هه‌دیثی (ئیمان) به‌زمانی فارسی ، عه‌قایدی ئیسلامی تیا کۆکردووه‌ته‌وه‌و ناوی ناوه (فرائد الفوائد) (۲) .

(۱۲) جلاء الأکدار ، والسيف البتار بالصلوة على النبي المختار . له‌م کتیه‌دا ناوی ئه‌صحابی غه‌زای به‌دری به‌پیتی هه‌رفه‌کانی ئه‌لف‌وبین کۆکردووه‌ته‌وه .

(۲) دانه‌یه‌کی ده‌سنووسی ئهم کتیه‌له‌کتیبخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا هه‌یه .

(۱۳) کتیبه بچکۆلهیهك له ئادابی ذیکردا له طهریقتهی نهقشبندیدا .
 ئەم کتیبه له گهڵ نامه عه ره بیه کانییدا له کتیبی (بنیة الواجد) دا کۆکراوه ته وه .
 (۱۴) کتیبه بچکۆلهیهك له باره ی ئادابی مریده وه له گهڵ شیخی
 مورشیدیا ، له م دوایی یه دا له شاری قازانی پایتهختی تاتارستان له چاپ درا وه .
 (۱۵) کتیبه بچکۆلهیهك بو ئیسبانی (رابله) . له کتیبی (بنیة الواجد) دا
 چاپ کرا وه .

(۱۶) نامه عه ره بیه کانی که ئه سراری ته سه ووفی تیا یاندا باس کردو وه .
 ئه سه د صاحیبی برازای له بهرگیکی گه وره دا کۆی کردو وه ته وه .
 (۱۷) نامه فارسی یه کانی که ئه سه د صاحیب له بهرگیکی گه وره دا
 کۆی کردو وه ته وه (۳) .

(۱۸) دیوانی شیعی به سێ زمان کوردی و فارسی و عه ره بیه له
 ۱۲۶۰ ی هجرت ، ژێکه وتی ۱۸۴۴ دا له ئه سه ته موول له چاپ درا وه (۴) .

ئهو کتیبانه ی له ستایشی پایه ی مه ولانا نووسرا ون

مه ولانا وهك زانایه کی گه وره ی ئاین و وهك مورشیدیکی پایه بلندی
 طه ریه ت ، له باره ی ژیا ن و ژه وشت و ده رزوتنه وه یه وه به فه قی کانی و
 ئی رشاد کردنی بۆ مرید و مه نسو به کانی ، هه رو مه ها بۆ دا کۆکی لی کردنی

(۳) هه ندێ له م نا مه لای شیخ مو حه مه دی خا ل و هه ندیکیشیا ن له
 کتیبخانه ی ئه سه د صاحیبدا ن له شا م . مه ولانا نامه ی تری شی بو وه که
 بۆ ئەم و ئەو ی نووسی وه ، به لام فه وتا ون و نه که وتو ونه ته نا و کۆمه له ی
 مه کتو وباته عه ره بیه فارسی یه کانیه وه .

(۴) جگه له و شیعرانه ی که له دیوانه کهیدا له چاپ درا ون ، مه ولانا
 شیعی تری شی هه یه له م لا و له ولا به ده گمه ن ده سگیر ئە بن . دیاره ئە بن
 وهك هه ر شاعیریکی تری کورد شیعی ژۆری شی فه وتا بن .

به رابەر بهو هێرشه نازده وایانهی که کراونه ته سه ری ، گه لێ کتیب نووسراوه .
وا لێره دا ناوی ئهو کتیبانه ئه هێنین :

(١) أصفی الموارد فی سلسال احوال الامام خالد ، تألیف الشیخ عثمان ابن سند الوائلي النجدي نزیل البصرة (١) .

(٢) الفیض الوارد ، علی روضة مرثیه مولانا خالد ، تألیف ابی الثناء محمود الآلوسی (٢) .

(٣) المجد التالد ، فی مناقب مولانا خالد ، تألیف ابراهیم فصیح الحیدری البغدادي (٣) .

(٤) سلّ الحسام الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی ، تألیف الشیخ محمد امین الشهیر بابن عابدين (٤) .

(٥) الأساور العسجدية ، فی المآثر الخالدية ، تألیف الشیخ حسین بن احمد البصري الدسوري .

(٦) الحديقة الندية والبهجة الخالدية ، تألیف الشیخ محمد بن سلیمان الحنفي البغدادي (٥) .

(٧) النشر الوردي ، باخبار مولانا خالد النقشبندی الكردي ، تألیف الشیخ ابی بکر محمد الحنفي الاحسائي (٦) .

(١) به لکه به کی ئه وتۆم ده سگير نه بوه لێ به وه بزانه ناخۆ ئهم کتیبه له چاپ دراوه یا له چاپ نه دراوه .

(٢) ئهم کتیبه له سالی ١٢٧٨ ی ههجره تدا له چاپ دراوه .

(٣) ئهم کتیبه له سالی ١٢٩٢ ی ههجره تدا له ئهسته موول له چاپ دراوه .

(٤) ئهم کتیبه له سالی ١٣٠١ ی ههجره تدا له چاپخانهی (معارف الولاية) له شام له چاپ دراوه .

(٥) ئهم کتیبه له پهراویزی کتیبی (اصفی الموارد) وه له چاپ دراوه .

(٦) دانه به که له کتیبه له کتیبخانهی گشتی ئه و قافی بهغدادا ههیه ، نمره ی (٤٨٢٠) .

- (٨) القول الصواب ، برد ما سمي بتحرير الخطاب ، تأليف محمد امين مفتي الحلة .
- (٩) السهم الصائب ، لمن سمي الصالح بالمبتدع الكاذب ، تأليف محمد امين السويدي البغدادي .
- (١٠) البهجة السنية ، في آداب الطريقة العلية الخالدية ، تأليف محمد ابن عبدالله الخاني ^(٧)
- (١١) حصول الأنس ، في انتقال حضرة مولانا خالد الى حضرة القدس ، تأليف السيد اسماعيل الغزي العامري مفتي الشافعية بدمشق الشام .
- (١٢) رياض المشتاقين ، في مناقب مولانا خالد ضياء الدين ، تأليف الملا حامد البياري الشهرزوري ^(٨) .
- (١٣) مسلّى الواجد و مثير النواجد ، في تشطير مرثية مولانا خالد ، للشيخ داود بن سليمان بن جرجيس ^(٩) .
- (١٤) بغية الواجد ، في مكتوبات مولانا خالد ، للشيخ محمد اسعد صاحب ^(١٠) .
- (١٥) نور الهداية والعرفان في سر الرابطة والتوجه وختم الخواجگان للشيخ محمد اسعد صاحب زاده ^(١١) .
- (١٦) الفيوضات الخالدية ، للشيخ محمد اسعد صاحب زاده ^(١٢) .

-
- (٧) ثم كتيبه له ١٣٠٣ هـ هجره تدا له چاپ دراوه .
- (٨) دانه بهك لهم كتيبه له كتيبخانه‌ی خانه‌قای بیاره‌دا هه‌بوو .
- (٩) دانه بهك لهم كتيبه له كتيبخانه‌ی گشتی ئه‌وقافی به‌غدادا هه‌به ، نمره‌ی (٥٧٦٥) .
- (١٠) ثم كتيبه له سالی ١٣٣٤ هـ هجره ت ، زێكه‌وتی ١٩٢٤ هـ میلادیدا له دیمه‌شق چاپ‌كراوه .
- (١١) ثم كتيبه له سالی ١٣١١ هـ هجره تدا له چاپخانه‌ی عیلمیه له قاهره له‌چاپ‌دراوه .
- (١٢) ثم كتيبه له به‌راویزی كتیبی (نور الهداية والعرفان)ه‌وه له‌چاپ‌دراوه .

(١٧) جمع القلائد و مجمع الشوارد ، في فرائد حضرة مولانا خالد ،
للشيخ محمد اسعد صاحب زاده .

(١٨) الرحمة الهابطة ، في ذكر اسم الذات والرابطة ، تأليف الشيخ
حسين بن احمد الدسوري ، صاحب كتاب الأساور العسجدية في المآثر
الخالدية .

(١٩) الأنوار القدسية ، في مناقب السادة النقشبندية ، لمحمد بن احمد
الرخاوي (١٢) .

گهلی خاوهن هونه ر و ناوداری تریش له باسی سیره تی پیروژ و
زه وشتی بهرزی مه ولانا دا ته ئلیفیان کردوو و ده ک سه یید عوبه یدوللای
حه یده ری و شیخ ئه حمه دی طه رابلوسی ئه رواوی و شیخ ئیسماعیلی کوژی
علی دووره کی و حاجی شوکری ئه فهندی زۆمی ئه سته موولی و
کهسانی تریش .

ههروه ها باسی سیره تی مه ولانا و خووزه وشتی له گهلی کتیی تریشا
هاتوو و که ته رخا ن نه کراون بۆ باسی ئه و ، و مک (جامع الکرامات) ی شیخ
یوسفی کوژی ئیسماعیلی نه بهانی و ، (الاعلام) ی خه یرو ددینی زه رکه لی و ،
(نشوة الشمول) و (نشوة المدام) و (غرائب الاغتراب) ی ئه بوولته نای
ئالووسی و ، (عنوان المجد) ی ئیبراهیم فه صیح هه یده ری و ، (قاموس
الاعلام) ی شه مسو ددین سامی و ، (المسک الأزفر) ، فی علماء القرن الثالث
عشر) ی مه حموود شوکری ئالووسی و ، (السعادة الابدیة) ، فی ما جاء به
النقشبندیة) و (الحدائق الوردیة) ، فی حقائق اجلاء النقشبندیه) ی
عه بدو لمجیدی کوژی موحه مه دی خانی و ، (معجم المؤلفین) ی عومه ر زه ضا
که ححاله و ، (منتخبات التواریخ) ی دیمه شقی و ، (المقامات السعدیة) ی

(١٢) ئه م کتیبه له سالی ١٣٤٤ ی هجره ت ، زیکه وتی ١٩٢٥ ی میلادی له
میسر له چاپ دراوه .

شیخ موحه‌مه‌د مه‌ظه‌ری مه‌عصوومی و ، (القافله)ی دادیار
 مه‌حموود و له‌بطه و ، (مشاهیر الشرق فی القرن التاسع عشر)ی جورجی
 زه‌یدان و ، (هدیه العارفین ، فی اسماء المؤلفین)ی ئیسماعیل پاشای به‌غداویی
 بابانی و ، (معجم المطبوعات العربیة)ی یووسف ئیلیان سه‌رکیس و ،
 (حدیقه الأولیاء)ی خواجه زاده ئه‌حمه‌د حیلمی و ، (الکشاف ، فی مخطوطات
 خزائن الاوقاف)ی دوکتور موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د طه‌لس و ، (مطالع السعود)ی
 شیخ عوثماني ئینولسه‌نه‌د و ، (تنویر القلوب)ی شیخ موحه‌مه‌د ئه‌مین
 هه‌ولیری و ، (حسب حال السالك)ی ئه‌حمه‌د شه‌وکت و ، (التراث الروحي)ی
 موحه‌مه‌د عه‌بلوولونعیمی خه‌فاجی و ، (مجمع الأدباء)ی مه‌ستوره خانمی
 ئه‌رده‌لان و ، (التعریف بمساجد السلیمانیة و مدارسها)ی شیخ موحه‌مه‌دی
 قزلجی و ، (خلاصة تاریخ الكرد و کردستان) و (مشاهیر الكرد و کردستان) و
 (تاریخ السلیمانیة و انحاءها)ی ^(۱۴) موحه‌مه‌د ئه‌مین زه‌کی و ، (الاکراد فی
 به‌دینان)ی ئه‌نوه‌ر مائی و ، (مفتی زه‌هاوی)ی شیخ موحه‌مه‌دی خال و گه‌لجی
 کتیبی‌تری جگه‌ له‌مانه .

وا بۆ نموونه دوو پارچه له‌ دوو له‌و کتیبانه ئه‌نووسه‌وه که یا بۆ
 داکوکی له‌ مه‌ولانا نووسراون ، یا باسی ئه‌ویان تیا به . پارچه‌ی یه‌که‌میان
 له‌ کتیبی (سلّ الحسام الهندي ، فی نصره مولانا خالد النقشبندی)
 وه‌ر ئه‌گرم که موحه‌مه‌د ئه‌مینئینو‌عا‌بی‌دین دایناوه که خۆی یه‌کێ بووه
 له‌ مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا . ئینو‌عا‌بی‌دین ئه‌لێ :

« هو الامام الشهير ، والعارف الكبير ، الذي ورث من الموارد
 والمعارف كل طارف وتالد ، ولم ينكر فضله الا الجاحد المعاند والكابر
 الحاسد ، الامام الأوحده والعلم المفرد ، الهمام الماجد ، حضرة سيدي الشيخ

(۱۴) ئه‌م سێ کتیبه له‌ ئه‌سلدا به‌ کوردین ، به‌لام ئیمه وه‌رگیزراوه
 عه‌ره‌بی‌یه‌کانیانمان لا‌بوو .

خالد ، الذي غدا قطب العارفين في سائر الآفاق ، وملاذ المريدين على الاطلاق ، واشتهرت به سائر الطريقة النقشبندية في عامة البلاد الاسلامية ، مع ما حاز من علوم باهرة بهية ، وتأليفات شائعة شهية ، فلا تبدو نقائص لآلى التحقيق من بحار التدقيق الا بغواص افكاره ، ولا تجلى عرائس جوارى الترقيق على منصات التسميق الا لخطاب اظهاره فلذا شاع صيته وذاع ، وعم النواحي والبقاع ، وتليت آيات فضائله على السنة الأصائل والبكور ، ونشرت رايات فواضله على رماح الظهور ، وظهر ظهور البدر التام ، معتقدا بين الخاص والعام . ثم ان حضرة هذا الامام الافخم ، قد تفضل الله به على اهل الشام وأنعم ، حيث جعلها محل قراره ، ومحط رحاله وتسياره ، ودخلها سنة ثمان وثلاثين والف ومأتين ، بخدمة وحشمه وجملة من الخلفاء والمريدين ، فغصت ابوابه بالزحام ، وهرع الى خدمته الخاص والعام ، يتبرك بزيارته الامراء والحكام ، نافذ الكلمة فيهم بلا نقض ولا ابرام ، تتوارد عليه المكاتبات من اعيان الدولة المنصورة ، وامراء عامة الاقطار المعمورة ، وهو مع ذلك لم ينشغل عن نشر العلوم الشرعية ، ورفع شعار الطريقة النقشبندية ، وارشاد السالكين ، وتربية المريدين ، واحياء كثير من مساجد دمشق الشام ، التي قد آلت الى الاندراس والانهدام ، باقامة الصلوات والأوراد والاذكار وارشاد الخلق الى طريق السادة الأبرار ، حتى صار المشار اليه من بين اهلها والمعول عليه في رفع الملهمات وحلها ، الى ان أصيبت بعين الزمان ، ورميت بطوارق الحدثان ، بسبب الطاعون الداعى الى الهلاك والحتف ، الواقع عليه عام اثنين واربعين وميتين والف ، فلبى داعيه المجاب الى دار المقام ، في ليلة الجمعة لاربع عشرة خلون من ذى القعدة الحرام من ذلك العام . ولقد زرته يوم الثلاثاء الحادي عشر من ذى القعدة قبل الغروب من ذلك اليوم ، فذكرت له انى رأيت منذ ليلتين في النوم ان سيدنا عثمان بن عفان ميت وانا واقف اصلى عليه ، فقال لي أنا من أولاد عثمان . فكأنه يشير الى أن هذه الرؤيا تومىء اليه ، ثم

أخبرت انه لما صلى العشاء التفت الى مريديه ، فاستخلف وأوصى ، وفعل ماأراد واستقصى ، ثم دخل الى بيته فطعمن في تلك الليلة ليفوز بقسم الشهادة، وينال الحسنى وزيادة ، فروح الله روحه ، ونور مرقده وضريحه ، وقلت فيه اندبه وأرثيه ، وأذكر بعض فضائله الجمّة ، بقصيدة جعلتها للخاتمة تنمة » .

پارچه‌ی دووه‌میش له کتیبی (غرائب الاغتراب) ی سه‌یید
شه‌ابوددین مه‌حمودی ئالووسی و مرئه‌ گرین که بو باسی پیر و ماموستا کانی
خوی دایناوه . ئالووسی ئەلێ :

« وقرأت مسألة الصفات من الخيالي ، على حضرة مولی لا یصل الى حقيقة فضائله خیالی ، حضرة مولانا ضیاء‌الدین الشیخ خالد النقشبندی ، وهو صاحب الاحوال الباهرة والكرامات الظاهرة ، والانقاس الطاهرة ، الذي تواتر حديث جلالتة ، وأجمع المنصفون على ولايته ، وعنت بركاته الحاضر والبادی ، وانتشر صيته في كل واد ونادی ، امتدت في المقامات والأحوال باعه ، وعمرت بالفضل والافضال رباعه ، كان حريصا على سلوك طريق اهل السنة والجماعة ، لا یعرف من اوقاته ساعة ، في غیر حل دقيقة علم او طاعة ، حسن السمّت والسيرة ، نیر القلب والسریرة ، ان توجه الى قلب مرید ملاه نورا ، او ربط على اكرام معدم أنعم وادیه بأيدي ایاديه سرورا .

الامام الجلیل غوث البرایا
غیثها المرتجى ندی احسانه
ذو سجایا مثل الریاض سقاها
وابل القطر من ندی هتانه
بحر جود له جداول عشر
في یدیه تدفقت من بئانه
سار في الخافقین ذکر علاه
وعلا قدره على کینوانه
فانض العلم عن رویة فکر
کاد یجلو سر القضا بعیانه

ثاقبُ الذَّهنِ كم خفايا علومٍ
قد جلاها بالكشفِ عن برهانه
فهو كشافُ مشكلاتٍ معانٍ
جلُّ الفاظها بديعٍ بياضه

وبالجملة ما حوى احد في عصرنا من فضله ، لم أر مثلاً له ، واظن انه هو ايضا ما رأى مثله ، وانكار بعض الاجلة عليه ، وتوجيههم سهام الطعن (وحاشاه) اليه ، كان بعضه محض نفسانية ، وبعضه الآخر كان من غير روية على ان ذلك انما نقص قدر من آذاه ، ولم ينقص قدر ذرة من شامخ علاه .

من كان فوق محلّ الشمس رتبته
فليس يرفعه شيء ولا ينقصه

چهردهیه که له مهناقیبی مهولانا

وهك ئیبراهیم فهصبح ههیده ری له (المجد التالد) دا ئه یگیزیته وه مهولانا ذاتی بووه هه میسه به پیتی پیژه وی قورئان و سوننه ت جوولا وه ته وه . به درتایی ژیا نی ته رک ی نوژی جهماعه تی نه کردووه . له هر شوینی نیشته جی بووبی پیش نوژی خوی بووه که له خلیفه و مه نسوبه گه وره کانی بوون . مهولانا هه میسه شه نوژی کردووه و سبه ینان زوو له خه و هه ستاوه و به رد موام خه ریکی ذیکر و فکر و تاعه ت و ئاموژگاری و ئیرشادی موسولمانان بووه و هه رگیز له سوننه تی پیغه مبه ر لای نه داوه . ئیبراهیم فهصبح ئه لن شه خصیک ماوه ی سالتیک مورا قه به ی مهولانا ی کردووه نه یدیوه تا قه جار ی له سوننه ت لابدا . سه رنجی داوه هه رچه ند ئه چیته ناو مزگه و تیکه وه پیتی زاستی پیش ئه خا و که دیته ده ره وه پیتی چه پی پیش ئه خا .

مهولانا له گه ل ئه وه هه موو ئیش و کاره ی که بوو یته ی هه رگیز

دهس بهرداری دهرسی فهقیکانی نه بوه ، دهرسی تهفسیر و حمدیشی شهریف و فیهقه و ئوصوولی دین و ئوصوولی فیهقی وتوه تهوه . فهقیکانی دهرسی تهریبی بهی ژۆخی و مریده کانی دهرسی عولوومی ظاهیری یان لا وهرگر توهوه .

مهولانا ئینسایتیکی زاهید بووه ، ههرچی به کی بووبی صهرفی هزاره کانی ته کیه و خانه قاکه ی و هه تیو و بیومژن و هزارانی دهوورپشتی کردووه . قهرزی قهرزارانی لښ داوه تهوه و یارمه تیی ئهوانه ی داوه که موحتاجی یارمه تی بوون .

مهولانا که سیکی به صهربر و تهحه ممول بووه . دهرد و ئازاریکی زۆری نه دهووربه ری خۆی هه لگرتووه چ هیی قسه و چ هیی کردهوه . سهره نجامیش نیشتمانی خۆی به جڼ هیشتووه و چووه بۆ دوورولات ته نها له پیناوی بیروباوه ژ و خواناسیدا و بۆ ئه وه ی موسولمانان به هۆی ئه وه وه تووشی دهرد و مهینه ت نه بن . له گه ل ئه وه ش هه میشه ئاماده بووه بۆ چاپووشی لهوانه ی ئه زیه تیان داوه و بۆ لی خوش بوونیان ، وهك هچ زووی نه دابڼ .

عیزه تی نه فس و له دنیا دووری و دهس بلاویی مهولانا

(۱) پیشترباسی ئه وه مان کرد که مهولانا له خورمال له مه دره سه ی مهلا جهلالی خورمالیدا فه قڼ بووه ، کابرایه کی هیندی ژڼی که وتووه ته خورمال و له وی نه خوش که وتووه . مهولانا له ژڼگای خوادا خزمه تی ئه و کابرایه ی کردهوه و چیی پیویست بووبی بۆی هیتاوه ته دی . کابرا که ئومیدی ژبانی ئه بژڼی ، بانگ ئه کاته مهولانا و دهست ئه با تووره که بهك له باخه لی دهر ئه هیڼی ئه ی داتڼ ، پیی ئه لی ئه مه ئیکسیره هه لی بگره بۆ

خۆت ، ههركاتێ که پێویستی به کت بوو به پاره ئهوهندهی دهنگه گهنیکی
لێ بکهره ناو پیاڵهیهك ئاوهوه ئهیکا به زێڕ . پاش مردنی کابرا مهولانا
ئهکهوتته مهراقهوه که ئهگهر قسهی ئهم کابرا راست بێ و ئهم تۆزه ی لهم
تووهره که دایه ئاو بکا به زێڕ ، ئهو چی بکا لهو زێزه و چون خۆی لهو داوی
دنیا به ززگار بکا ؟ ئهچیتته قهراخ چه می زهلم و بۆ ئهوهی بهجاری له خهیاڵی
دنیا و دنیاداری ززگار بێ تووهره که که زهپ و راست فزێ ئه داته ناو چه می
زهلمهوه و ئهگه زیتتهوه بۆ سه ر خۆینده که ی .

(۲) له گه ئ ئهوه شدا که مهولانا لای بابانهکان زۆر به قهدر و حورمهت
بووه و ولاته کهش ئاوه دان و زازاوه بووه ، مهولانا زووی له دنیا نه کردووه و
به داوی ئهوه دا گه زاوه که مورشیدیکی تهواو و شایانی دهسگیر بێ له
دنیا ی دوور بختاوه و ، هه ر که ئیشاره تی سه فهری وه رگرتووه ولات و
زێ و شوینی خۆی به جێ هێشتووه و زێگای هیندستانی گرتووه ته بهر و
زۆیشتووه .

(۳) که دوا جار بزیاری سه فهری شام ئه دا ، له گه ئ ئهوه شدا که له
کوردستاندا مرید و مه نسوویکی زۆری بووه و مه محمود پاشای بابان
زۆری له گه ئ هه ول داوه که بگه زیتتهوه بۆ سوله یمانی و زۆر دلی ئه داته وه و
هه موو هۆیه کی زه حه تیی دڵ و ده روون و ژیا نی باشی بۆ ئاماده ئه کا ، مهولانا
بۆ ئه وه ی که به هۆی ئه وه وه هه را و ئاشو به له سوله یمانیدا نه بێ و یتوانی
موسولمانان تیک نه چێ هه موو داواکانی پاشا زه ت ئه کاته وه و بزیاری سه فهر
ئه دا و ولات به جێ دیلی و ئه زوا بۆ شام .

(۴) مهولانا له سه ر ده می ئیرشادیدا ، وه کوو شیخه کانی تر ، دیاری و
خزمه تی خه لکی قوبوول نه کردووه ، به لکو به ده رامه تی که می ئه ملاکی
خۆی قه ناعه تی کردووه و ، گه لێ جاریش قه رزی له سه ر بووه به بار و هه ندێ
له مه نسو به کانی به بێ ئاگاداریی خۆی قه رزه کانیان بۆ بژاردووه ته وه .

(۵) ئىبراهيم فەصيح ھىدەرى لە (المجد التالد) دا نووسىيە : واڭەبوو مەولانا بەجارتى پتر لە ۵۰۰ ھەزار قرووشى ئەبەخشى . بۆنمۇنە كاتىپى كە عالمى گەورە و خواناس سەيىد ئىبراهيمى بەرزنجەيى لە بەغدا وەفات ئەكا پەنجا ھەزار قرووش قەرزىز ئەبى . خاوەن قەرزەكان سەيىد موھەممەدى كۆزى ھەل ئەپپىچن بۆ ئەو قەرزە . ئەویش غەيرى ئەو مالى تيا ژباون و ھەندى كىتیبى باوكى ھىچى لە دەستدا نابى . ھاوار ئەبا بۆ مەولانا . مەولانايىش خاوەن قەرزەكان بانگ ئەكا و سەنەديان بۆ ئەنوسى كە لە ماوەى مانگىكدا قەرزەكانيان بداتەو . مانگە كە پزنايىتەو ھەموو قەرزەكانيان بۆ ئەبژرئەو .

(۶) لە زەمانى داوود پاشادا سوپاى عەجەم بەھۆى ھەندى بابانى بەو دەوروپشتى سولەيمانى تالان ئەكا . لەو تالاندا كىتەبخانەى مەلايە كىش لە دىيە كدا سەرى تيا ئەچن . مەلا كە ئەچن بۆ بەغدا بۆ شكات لای مەولانا . مەولانا ئەفرمۆيت ھەرچى كىتیبى كىتەبخانە كەى خۆى ھەيە بىدەن بەو مەلايە . مەلايش دەستى مەولانا ماچ ئەكا و كىتەبەكان ئەبات و ئەگەزئەو .

(۷) عەبدولباقى عومەرى لە مووسلەو بە فرمانى يەحيا پاشاى والىى مووسل دىت بۆ بەغدا بۆلاى داوود پاشا بۆ ھەندى كاروبار و لە مالى موھەممەد ئەفەندىى ھىسابدارى خەزىنە دائەبەزى . ماوەيەكى پىن ئەچن ئىشە كەى بۆ جى بەجى نابى ، خەرجى پى نامىنى . زۆژىكيان خزمەتكارە كەى پى ئەلچى ئەم مەولانا خالیدە كە تۆى ئەوئەندە خوش ئەوئى ، ئەگەر شىخ پى ئەبى ھەندى خەرجىت بۆ بىترى . لەم قساندا ئەبى ئەدرى لە دەرگا . خزمەتكارە كەى عەبدولباقى دەرگا كە ئەكاتەو ئەبىنى خزمەتكارىكى مەولانايە دەستەسزىكى سىپى بەدەستەو ، لە بەردەرگا كەدا زاوەستاو . كابرا دەستەسزە كە لە بەردەمى عەبدولباقىدا دائەننى و ئەلچى مەولانا ئەمەى بۆ ئاردووت . كە كابرا ئەزوا عەبدولباقى دەستەسزە كە ئەكاتەو ، ئەبىنى

بیست هزار قرووشی تیا به • زۆری پێ خوش ئەبێ و ئەزوا بۆلای مەولانا
بۆ سوپاس •

خەلیفەکانی مەولانا

لە گەڵ ئەوەشدا کە ناحەزان و گومراهان بەوپەڕی توند و تیژی
بەربەرە کاتی مەولانایان ئەکرد و تەگەرەیان ئەهێنا بە ژێ و ئەیانویست
نەهێلن ژینگای شەریعت و طەریقەت پێشانێ موسولمانان بەدا ، بەلام
ئەستێرە بەختی مەولانا لە تاریکایی شەوی نەزانی و گومراھیدا ھەر لە
درەوشانەویدا بوو ، تا سەرەنجامی کار زۆر لەوانە ی ھەڵخەڵەتێنرابوون
گەژانەو بە سەر ژینگای راست و زۆر لە ستەمکاران لە ستەمی خۆیان
پەشیمان بوونەو و زۆری تریش لە طالیبانی نووری طەریقەت بە بەرە کەتی
ئەرواحی ئەولیا دلیان لە گەردی دنیا پاکبوووە • خەلیفەکانی مەولانا لە
ھەموولایەک موومفەق بوون ھێز بە حەقیقەتی ئیسلامەتی بدەن و بوونیان
بوو بە چرای زوون کەرەوێ ژینگای تاریکی ژیانی خەلک و بە نیشانە ی
پایە ی بلند و بیر بەرز و دل و دەستی خاوینی مەولانا خالیدی نەقشبەندی •

ژمارە ی ئەم خەلیفانە ی مەولانا بە من ناکرێ ، بەلام ئەوانەیان کە
ناویان لە سەرچاوە ی باوەر پێ کراودا نووسراوە ، ناویان ئەنووسم و
ھەرچەندیش لە میژووی ژیانی ھەر کامیان بزاتم بەیانی ئەکەم • ئەوانەش
کە ناویان نازاتم یا ئاگاداری میژووی ژیانیان نیم با بپێننەو بۆ لەمەوپاش
بەلکو کەسی وا ھەلکەوێ بتوانێ تۆزی گەردوونیان لەسەر زوو داتەکێنێ و
زووی زووناکیان پێشانی خۆتێندەواران بەدا •

خەلیفە کوردەکانی مەولانا ئەمانە بوون :

(۱) شیخ عثمان سیراجوددین •

- (۲) مه‌لا موصطه‌فای کوژی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- (۳) سه‌ید ئه‌حمه‌دی مه‌شه‌ور به‌سهرداری خه‌لکی سه‌رگه‌لوو •
- (۴) شیخ‌عه‌بدولقادی به‌رزنجه‌یی سه‌رگه‌لوویی •
- (۵) شیخ‌مه‌حموود صاحیبی برای باوکی و دایکی خۆی •
- (۶) شیخ‌ئیسماعیلی به‌رزنجه‌یی کونه‌کوتری •
- (۷) شیخ‌ئیسماعیلی هه‌نارانی •
- (۸) حاجی مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لی •
- (۹) شیخ‌مه‌لا عه‌بیاسی کوچی •
- (۱۰) شیخ‌مه‌لا موحه‌مه‌دی قزله‌ری •
- (۱۱) مه‌لا عه‌بدولغه‌فووری که‌رکووکی •
- (۱۲) شیخ‌مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری •
- (۱۳) شیخ‌ئه‌حمه‌دی خه‌طیبی هه‌ولیری •
- (۱۴) شیخ‌مه‌لا به‌کری کوردی گه‌لالی •
- (۱۵) شیخ‌عه‌بدولغه‌تتاحی عه‌قره‌یی •
- (۱۶) شیخ‌ئیسماعیلی شیروانی •
- (۱۷) شیخ‌موحه‌مه‌د حافظی ئورفه‌لی •
- (۱۸) شیخ‌مه‌لا عه‌بدولزه‌حمانی کوردی •
- (۱۹) شیخ‌مه‌لا موحه‌مه‌دی مه‌جدووب •
- (۲۰) سه‌ید طاها‌ی نه‌هری‌یه •
- (۲۱) شیخ‌عه‌بدولقادی شه‌مزی‌نی •
- (۲۲) شیخ‌خالیدی جه‌یری •
- (۲۳) شیخ‌موحه‌مه‌دی فیراقی •
- (۲۴) مه‌لا ئه‌حمه‌دی کۆله‌ساره‌یی •
- (۲۵) سه‌ید عوبه‌یدوللای جه‌یده‌ری •

- (۲۶) شیخ طاهیری عهقرهیی بامهزنی •
- (۲۷) مهلا زهسوولی سابلآخی •
- (۲۸) شیخ عومه‌ری قهره‌داغیی مه‌شه‌وور به شیخ هۆمه‌ر •
- (۲۹) شیخ مه‌سه‌وودی ئامیدی •
- (۳۰) مهلا ئه‌حه‌دی هه‌کاری •
- (۳۱) شیخ مه‌حه‌مودی کوژی عومه‌ری سووسنی •
- (۳۲) شیخ موحه‌مه‌دی قهرمه‌شلی •
- (۳۳) شیخ مهلا خالید •
- (۳۴) شیخ خالیدی کوردی •
- خه‌لیفه‌کانیشی له‌غه‌یری کورد ئه‌مانه‌ بوون :
- (۱) شیخ عه‌بدو‌ل‌لای ئه‌فغانیی هه‌راتی •
- (۲) سه‌یید عه‌بدو‌ل‌غه‌فووری مه‌شاهیدی به‌غدایی •
- (۳) شیخ موحه‌مه‌دولجه‌یدی به‌غدایی •
- (۴) شیخ مووسای جبووری •
- (۵) شیخ موحه‌مه‌دی ئیمام •
- (۶) مهلا ئه‌بو‌به‌کری به‌غدایی •
- (۷) شیخ ئیسماعیلی به‌صری •
- (۸) سه‌یید ئیسماعیلی غه‌ززی •
- (۹) شیخ مه‌عرووفی تیکریتی •
- (۱۰) شیخ موحه‌مه‌د ناصیح •
- (۱۱) شیخ عه‌بدو‌لقادری دیملانی •
- (۱۲) شیخ مووسای به‌نده‌نیجی •
- (۱۳) شیخ عیسای به‌نده‌نیجی •
- (۱۴) سه‌یید مه‌حه‌مود ئه‌فه‌ندی گه‌یلانی •

- (۱۵) شیخ موحه مەدی خانی
- (۱۶) شیخ ئەحمەدی سەمین
- (۱۷) شیخ حەسەنی قۆزانی
- (۱۸) شیخ عەبدوللای فەرد
- (۱۹) شیخ موحه مەدی کۆزی سولهیمانی طەراپلوسی
- (۲۰) شیخ موحه مەدی کۆزی سولهیمان
- (۲۱) شیخ موحه مەد صالح
- (۲۲) شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی
- (۲۳) شیخ موحه مەدی عاشقی میصری
- (۲۴) شیخ یۆسف ئیسلام یولی
- (۲۵) شیخ فەیزوللای ئەرزۆومی
- (۲۶) شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی
- (۲۷) شیخ عەلیی بالوولی
- (۲۸) خواجە عومەر زاسیم ئەفەندی
- (۲۹) شیخ ئەحمەدی قەسطەموونی
- (۳۰) حاجی حوسەین ئەفەندی
- (۳۱) شیخ جەودەت ئیبراهیم
- (۳۲) شیخ موحه مەدی ھەراتی
- (۳۳) سەید ئەحمەد ضیائوددینی گوومشخانی

ئەم ذاتانە ھەموویان ئیجازە ی ئیرشادی عامیان لە مەولانا وەرگرتوو و
 خاوەنی پایە ی بەرز بوون لە تەسەووفدا و بە زیاضەت کیشان و عیادەت و
 شوێن کەوتنی کیتاب و سوننەت لەبەر تەوہججوات و بەرە کەتی مەولانا
 پیگەشتوون و دلیان بوو بە مەظھەری تەجەللای نووری خوا . ئەناو
 ئەمانەدا ھەندیکیان لە ھەندیکی تریان مووہفەق تر و سەرکەوتووتر بوون

وهك شیخی سیراجوددین و سید طاهاى نه‌رى و شیخ عه‌بدولقادرى
شه‌مزینى و شیخ طاهیری بامهرنى و شیخ ئه‌حمه‌دى سهردار و هه‌ندیکیشیان
به‌مجۆره مووه‌فقه‌ق نه‌بوون .

ئه‌حوال و مه‌ناقیبى ئه‌و خه‌لیفانه‌ی مه‌ولانا که ئاگام له‌ ئه‌حوال و مه‌ناقیبانه

یه‌که‌م — شیخ عثمان سیراجوددینه که له‌ سالى ۱۱۹۵ی هه‌جره‌تدا له
دینى ته‌ویله‌ی سه‌ر به‌ قه‌زای هه‌له‌بجه له‌دایک‌بووه . باوکی ناوی خالید
ئاغای کورزی مه‌حموود ئاغای کورزی عه‌بدوللا ئاغای کورزی سید
موحه‌مه‌د ده‌رویشی کورزی سید طاهیری کورزی سید جومعه‌یه . وه‌ك
مه‌شه‌وره ئه‌م سید جومعه‌یه له‌ ساداتى (نعیم) و له‌ نه‌وه‌ی هه‌زره‌تى
حوسه‌ینه . وه‌ختى خۆی له‌ ده‌ورو به‌رى چیاى چیمینه‌وه هاتووه بۆ دینى
ته‌ویله‌ و له‌وێ ماوه‌ته‌وه . دایکی ناوی (حوله‌یه) ى کچی فه‌قێ ئه‌بووبه‌کری
ته‌ویله‌ییه که له‌ ناو خه‌لکا به‌ (فه‌قێ هه‌ی به‌کری) مه‌شه‌وور بووه . ئه‌م فه‌قێ
ئه‌بووبه‌کری له‌ نه‌وه‌ی فه‌قێ ئه‌حمه‌دى غه‌زایییه که ئه‌میش له‌ ئه‌مولادى شیخ
زه‌کریای کاکۆ زه‌که‌ریایی و له‌ نه‌وه‌ی شیخ ئه‌بولحه‌سه‌نى شاذلییه که ئه‌میش
ئه‌چینه‌وه سه‌ر هه‌زره‌تى هه‌سه‌ن (۱) .

شیخ عثمان له‌ هه‌وت سالی‌دا نراوه‌ته به‌ر خویندن و قورئانی پیرۆز و
هه‌ندێ وردە کتیبی خویندوووه . ئه‌نجا بۆ وه‌رگرتنى ده‌رسی عه‌ره‌بى و
شه‌ریعت ته‌ویله‌ی به‌جێ هه‌شتوووه . له‌ بیاره و خه‌رپانی و خورمال
خویندوووه‌تى . پاشان بۆ خویندن چووه بۆ به‌غدا و له‌وێ یش له‌ ته‌کیه‌ی

(۱) شیخی سیراجوددین و ئه‌مولادى خۆیان به‌ ئیددیعاى سیدییه‌وه خه‌ریک
نه‌کردوووه ، به‌لام ئه‌م شه‌جه‌ریان که ئه‌تیه‌ باسمان کرد ژاسته و تا سه‌ر
سید جومعه به‌ خه‌تى شیخی ضیا ئوددین نووسراوه .

هزره تی غه و ژۆری خویندوو • هر له وێش ته صادوفی مه ولانا خالیدی کردوو و بووه به خهلیفه ی و گهژاوه ته وه بۆ هه ورامان و دهستی کردوو به ئیرشاد تا له ۱۲۹۵ ی ههجره تدا وهفاتی کردوو •

دووهم : مه لا موصطه فای کۆژی مه لا جهلالی خورمالی که له کتییی (المجد التالد) دا زۆر به قه در و حورمه ته وه ناوی هه تراوه و ، له سهرده می باوکی و پاش وهفاتی هه ویش سه ره ژای بلا و کردنه وه ی طه ریه ت خه ریه کی ته دریه ی فه قه کانه یی بووه •

سه یهم : سه یید هه حمه دی سه رگه لووییه به رزنجه یی که مه شه ور بووه به سه یید هه حمه دی سه ردار • پاش هه وه ی مه ولانا له هه ندستانه وه هه گه ژه ته وه بۆ سوله یمانی و ده ست هه کا به ئیرشاد و مرید له هه موولایه که وه دین بۆ خزمه تی ، ناحه زان هه یانه وێ زبانی پێ بگه یه نن ، سه یید هه حمه دیش به م نیازه له سه رگه لووه وه دیت بۆ سوله یمانی • مه ولانیش له ژۆژی جومه دا له پاش نوێژی جومه که له مزگه وتی گه وره دیته ده ره وه ته وه ججه ویه کی لێ هه کا و ، هه ویش جه ذبه هه یگرێ • له مه وه ته ریه ت له سه ر ده ستی مه ولانا دا وه ره گه رێ و ده ست هه کا به سولووک کردن لای تا به پایه ی خه لیه یی هه گاو ئه جازه ی ئیرشاد وه ره گه رێ • مه ولانا له نوو سراوه کانه دا به (اخونا احمد) ناوی سه یید هه حمه د دیتێ • هه م ذاته خزمه تی کی ژۆری له ژبانیا به موسولمانان کردوو •

چوارهم : شه یخ عه بدولقادی به رزنجه یی سه رگه لووییه • هه م ذاته له کوردستانه وه هه جره تی کردوو بۆ مه دینه ی مونه ووه ره و له وێ نه شه جێ بووه و پاشان ئه نیه یسه یی کردوو به مه ولانا و ماوه یه ک هه میشه هه ر له گه لی بووه و خه ریه کی سولووکی طه ریه ت بووه تا پێگه یشتوو ، هه نجا مه ولانا کردوو به خه لیه و ئه جازه ی ئیرشادی پێ داوه و له مه دینه ی مونه ووه ره خه ریه کی ژینگا پێشاندانی موسولمانان بووه تا کۆچی دوایی کردوو •

پینجهم : شیخ مهحمود صاحبی برای باوك و دایکبی مهولانا • ئەم
 ذاته له ۱۱۹۷ی هجرهتدا له قهره داغ له دایك بووه و پیش ئهوه که بالغ
 ببی باوکی کوچی دواایی کردووه ، جا که وتووته ئیداره ی مهولاناوه که
 بهختوی کردووه و پهروه رده ی کردووه و قورئانی پیرۆز و ورده کتیبه
 سه رتهایی به کانی پی خوتندوو • پاشان بهرنامه ی خوتندنی فقه قیانی لای
 مهولانا خوتندوو و مه لایه کی موناسبی لی دهرچوو •

پاش ئهوه ی که مهولانا گه یشتووته پایه ی ئیرشاد ، مهحمود صاحب
 ته ریه تی له سه ر ده ستیا وهر گرتوو و مهولانا ییش ئیجازه ی ئیرشادی
 پی داوه و کردووه به خه لیفه ی خۆی • پاش ئه وهش که مهولانا چوو به بۆ
 به غدا ، ئەم له خانه قای سوله یمانیدا ماوه ته وه له گه ل شیخ عه بدوللای
 هه راتی و له وێ دهوامی کردوو • پاش ئه وهش که مهولانا کوچی کردوو
 بۆ شام شیخ مهحمود هه ر له خانه قای سوله یمانی ماوه ته وه و خه ریکی
 ئیرشاد و زینگا پیشاندانی موسولمانان بووه • پاش وهفاتی مهولانا ش له
 شام شیخ مهحمود تا ماوه ی پینج سال له سوله یمانی خه ریکی ئیرشاد بووه
 به لام به ته نها خۆی چونکه شیخ ئه حمه دی هه راتی پاش وهفاتی مهولانا چوو
 بۆ شام • پاش ئه و پینج ساله ئه میش چوو به بۆ شام و له مزگه وتی (عه دداس)
 ده ستی کردوو به ئیرشاد و خه لک زوویان تی کردوو • له م ماوه یه دا مولک و
 مال و وه قعی خانه قای مهولانا ی له شام به زێوه بردوو که گه لیکی زالم پاش
 وهفاتی مهولانا داگیریان کردبوو بۆ خۆیان • پاشان له شامه وه چوو به بۆ
 مه که که ی موکه ززه مه و حه وت سال له وێ له پال مالی که عه دا خه ریکی
 زیاضه ت کیشان و عیاده ت بووه ، جا ها تووه ته وه بۆ شام و وه ک جار ان
 ده ستی کردوو ته وه به ئیرشاد و مه نسووبی له گه لی لای ولاتانی ئیسلا مه وه
 ها توونه ته لا و گه لی خه لیفه ی پی گه یاندوو وه ک شیخ خه لیلی مووسلی و
 شیخ سه لیم خه له فی حومسی و شیخ موحه مه دی هه رانی دایشتوو

(ئەدەلب) و سەيید موحەممەد تەقی بوددینی دیمەشقی و کەسانی تر •
لەم ماوەیدا هەر شیخ عەبدولفەتتاهی عەقرەیی بەسەر خانەقayı مەولاناووە
بوووە لە شام •

لە ١٢٥٩ی هێجرەتدا سولتان عەبدولەجیدی عوسمانی فەرمان دەرتەکا
بە دانانی شیخ مەحموود صاحیب بە مورشید و مودەززیسی خانەقayı مەولانا
لە شام و شیخ مەحموود صاحیب لە شوینی جارانیووە ئەگوێزێتەووە بۆ
خانەقا و تا لە مانگی رەجەبی سالی ١٢٨٣دا کۆچی دواپی ئەکا (٢) لەم
وەزیفەیدا ئەمینیتەووە • شیخ مەحموود صاحیب بۆیە ناوێراووە بە صاحیب
چونکە هەمیشە هاوژی مەولانا بوووە •

شەشەم : شیخ ئیسماعیلی بەرزنجەیی کونەکوتری • ئەم ذاتە لەوانە
بوووە کە هەمیشە لە گەڵ مەولانا بوون ، لەپیش سەفەری مەولاناووە بۆ
هیندستان لە تەمەنی مندالیی ئەمەووە و تا وەفاتی مەولانا • لە خزمەتی
مەولاناییدا خوێندووینەتی و خوێندنی تەواو کردووە و بەهرەیهکی گەورە
لە زانستەکانی شەرع و عەرەبی و ئەدەبدا بوووە و لە گەڵ ئەوەشدا قورئانی
پیرۆز و مەقاماتی حەریری لەبەر بوووە • خەتی زۆر خۆش بوووە ، گەلی
کتیبی بۆ مەولانا نووسیوەتەووە • پاش سولووکی تەریقەتی نەقشبەندی بوووە
بە خەلیفەیی مەولانا بەلام ئیرشادی نەکردووە ، هەر خەریکی حالی خۆی
بوووە • چەند جاریکیش زیارەتی حەرەمەینی شەریفەینی کردووە • لەپاش
وەفاتی مەولانا لە بەغدا نیشەتەجێ بوووە و گەلی سەفەریشی کردووە بۆ شام •
ئیراهیم فەسیح حەیدەری ئەلێ گەلی دەرسی شەرع لە خزمەتیدا
خوێندووە • هەروا ئەلێ دەوقی شیعر و تەنی زۆر بوووە • گەلی شیعر و

(٢) میژووی کوچ کردنی بە حرووفی ئەبجد بەم زستەیه داژێراووە : (طاب
في الفردوس في شهر رجب) •

په‌خشانى به‌نرخى به‌زمانى عه‌ره‌بى و فارسى نووسيوه • له به‌غدا وه‌فاتى
کردووه و قه‌برى له‌وى به •

ئىبراهيم فه‌صيح ئه‌گىزىته‌وه ئه‌لى : جارىكيان شىخ ئىسماعيل به‌سه‌فه‌ر
چووبوو بۆ سوله‌يمانى • له‌و زۆزانهدا كه‌ ئه‌و له‌ ماله‌وه نابى دو كورى
حه‌وت ساله و هه‌شت ساله‌ى له‌گه‌ل له‌له‌كه‌يان له‌ ده‌ره‌وه‌ى مالى ئه‌بن ،
ئه‌كه‌ونه ناو قه‌ره‌بالغىكه‌وه له‌و قه‌ره‌بالغه‌دا ئه‌بن به‌ ژىر پىوه و كوچى دواى
ئه‌كه‌ن • پاش ده‌ زۆژ له‌و زووداوه شىخ ئىسماعيل له‌ سه‌فه‌ر دىته‌وه •
ئىمه‌يش له‌ خزمه‌تى زاناي سه‌رده‌م شىخ عه‌بدولزه‌حماني زۆژبه‌يانى و هه‌موو
فه‌تىكاني ته‌كه‌ى خالیدییه‌دا چووين به‌پىریه‌وه و چوینه‌ مالیان • پاش
سه‌عاتى شىخ ئىسماعيل هاته‌ ناومان ، ئىمه‌يش له‌به‌رى هه‌ستاین و ده‌ستیمان
ماچ‌کرد و به‌ خه‌مبارى له‌ خزمه‌تیا بى‌ده‌نگ داىشتین ، هه‌چمان نه‌ه‌وت •
ئە‌ویش كه‌ سه‌رنجى ئه‌مه‌ى دا ، فه‌رمووى بۆچى وا بى‌ده‌نگ داىشتوون ،
چى قه‌وماوه بۆچى وا خه‌مبارن ؟ ئه‌گه‌ر له‌به‌ر مردنى مناله‌كانه ، خو
ئه‌وانه‌ لای من له‌ مه‌ولانا عه‌زىزتر نین و من پاش وه‌فاتى مه‌ولانا به‌ مردنى
كه‌س زویر نابم • ئىبراهيم فه‌صيح ئه‌لى كه‌ سه‌يید ئىسماعيل ئه‌م قسانه‌ى
کرد گه‌لى له‌ داىشتوانى مه‌جلیسه‌كه‌ ده‌ستیان‌کرد به‌ گریان و جه‌ذبه‌یان
لى‌هات • ئه‌نجا شىخ ئىسماعيل فه‌رمووى كه‌ ئه‌بى هه‌موومان به‌ قه‌زاوقه‌ده‌رى
خودا زازى بىن و نه‌يه‌شت هه‌لسین تا هه‌موو نانمان خوارد • هه‌ر له‌و
مه‌جلیسه‌دا بووین موحه‌مه‌د نه‌جیب پاشای والییش هات بۆ پرسه‌ و شىخ
ئىسماعيل هه‌ر به‌وجۆره‌ له‌گه‌ل ئه‌ویش قسه‌ى کرد •

حه‌وته‌م : شىخ ئىسماعیلی هه‌نارانی • ئه‌م ذاته‌ پاشس گه‌زانه‌وه‌ى
مه‌ولانا له‌ هه‌ندستان و تا زۆژى وه‌فاتى له‌ خزمه‌تیا بووه‌ و خه‌رىكى ئادابى
ته‌ریقه‌ت بووه‌ • پاش ته‌ى‌کردنى مه‌قاماتى سولوك مه‌ولانا کردوویه‌ به‌
به‌ خه‌لیفه‌ى موطله‌قى خۆى بۆ ئىرشاد و له‌ سه‌رده‌مى خۆیدا له‌ شام له‌

مزگه وتی (عه دداس) بووه و ته ماشای ئه حوالی مرید و مه نسووبی مهولانای کردووه . که مهولانا تووشی نه خوشیی تاعوون بووه کردووه به یه کهم جیگه داری خۆی و کاروباری مرید و مه نسووب و مال و خیزانی خۆی پی سپاردووه و فرمویه تی مادهم شیخ ئیسماعیل له ناواندا به جی هیشتووه وهك نه مردبم وایه . شیخ ئیسماعیلش پاش وهفاتی مهولانا له سهر زۆی و شوینی ئهو له سهر به رمالی ئیرشاد دانیشتووه و خهریکی ئیرشاد بووه ، به لام ئاکام مهیدانی نه داوه و پاش مهولانا به ۲۴ زۆز تووشی تاعوون بووه و وهفاتی کردووه و له نزیک مهولاناوه له سهر گردی قاسیوون له شام سپیراوه به خاك .

ههشتم : حاجی مهلا عه بدوللای کورزی حاجی مهلا عه بدولرهمانی کاکی جهلی . ئهم ذاته له خزمه تی باوکیا خویندنی تهواو کردووه و له ۱۲۱۷ی ههجره تا له جیگهی باوکیا دانیشتووه لهو مزگهوت و مهدرسه یه دا که عه بدولرهمان پاشای بابان له کویه بۆی دروست کردوون .

که مهولانا له ههندستان ئه گه زینه وه بۆ سوله یمانی و ناوبانگی ئیرشادی بلأو ئه یینه وه ، حاجی مهلا عه بدوللای ئه چینه خزمه تی^(۳) و ته ریه تی له سهر ده ستدا وه رئه گرئی و ده ست ئه کا به سولووک کردن لای تا پی ئه گا و ئه بی به خه لیه و ئیجازه ی ئیرشاد وه رئه گرئی .

ئیراهیم فه صیح هه یده ری پاش ته عریف کردیکی زۆری حاجی مهلا عه بدوللای ، ئه لێ له پاش ته ریه قهت وه رگرتنی له سهر ده ستی مهولانا دا چوه بۆ هه ج و زیاره تی قه بری پیغه مبه ری (د) کردووه . پاش گه زانه وه شی له هه ج مهولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ده ستی کردووه به ئیرشاد کردن .

(۳) له (الشیخ معروف النودهی) به که ی شیخ موحه ممه دی خالدا نووسراوه حاجی مهلا عه بدوللای له ۱۲۳۳ی ههجره تا چوه ته لای مهولانا .

به گویزه‌ی به‌لنگه ده‌سنووسه‌کانی بنه‌ماله‌ی جه‌لی خویان ، حاجی مه‌لا
 عه‌بدوللّا پاش بوونی به‌خلیفه‌ی مه‌ولانا ، به‌فرمانی مه‌ولانا خۆی شه‌ش
 مانگ له‌خانه‌قا دانیشتوو له‌سوله‌یمانی ، پاشان گه‌ژاوه‌ته‌وه‌ بۆ سه‌ر
 مزگه‌وت و مه‌درسه‌که‌ی له‌کۆیه‌. حاجی مه‌لا عه‌بدوللّا هه‌رگیز ده‌س‌به‌رداری
 ده‌رس‌وتنه‌وه‌ نه‌بووه‌ بۆ ته‌ریقه‌ت و ته‌نانه‌ت له‌ترسی بلا‌وبوونه‌ی تاعوون
 کۆژی ئامۆژگاری کردنی موسولمانانیشی به‌جێ نه‌هێشتوو .

حاجی مه‌لا عه‌بدوللّا چه‌ند ته‌ئلیفیککی به‌نرخ‌ی هه‌یه‌ که‌ ئه‌مه‌ ناوه‌کانیا نه‌ :

۱- حاشیه‌ی له‌سه‌ر قه‌سطه‌لانی شه‌رحی بوخاری .

۲- حاشیه‌ی له‌سه‌ر (انسان العیون) .

۳- حاشیه‌ی له‌سه‌ر (جامع‌الأصول) ی ئیینولئه‌ثیر .

۴- کتیییک به‌شیر له‌سیره‌تی پیتغه‌مه‌ردا به‌ناوی (وسیلة‌الوصول
 لسا‌حة‌عنا‌یة‌الرسول) .

۵- کتیییک له‌باسی عولوومی قورئاندا له‌سه‌ر شیوه‌ی (الاتقان)ی

سیوطی که‌ له‌ژیانی خۆیدا ون‌بووه .

هه‌زانراوه‌ ئاخۆ حاجی مه‌لا عه‌بدوللّا له‌چ‌سالتیکدا هاتوو ته‌ دنیاوه ،
 به‌لام کۆچی دوا‌یی کردنی له‌ ۱۲۴۶دا بووه . بیستوو مه‌ که‌ ژیکیشی له
 بنه‌ماله‌ی مه‌ولانا هیتاوه ، لام‌وايه‌ یا کچی حه‌مه‌خان یا شیخ مه‌حموود
 صاحیبی برای مه‌ولانا بووین .

تۆهم : شیخ مه‌لا عه‌بیاسی کۆیی . ئه‌م‌ذاته‌ پاش سولووک و
 زیاضه‌کیشتیککی زۆر بووه‌ به‌خلیفه‌ی مه‌ولانا و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌تی
 موطله‌قی لی وه‌رگرتوو . له‌شاری کۆیه‌ دانیشتوو ، ئیجازه‌ی
 ده‌رس‌وتنه‌وه‌شی هه‌ر له‌مه‌ولانا وه‌رگرتوو ، له‌ژیانیا ئازاریکی زۆری
 تووش بووه . مه‌ولانا له‌باره‌یه‌وه‌ چه‌ند نامه‌یه‌کی بۆ مه‌نسووبه‌کانی نووسیه‌وه
 له‌کۆیه ، به‌لام وه‌ک مه‌شه‌وره‌ (با بخت جدل نه‌یتوان کرد) .

دههم — شیخ مهلا موحه مەدی قزلەری • ئەم ذاته زانایەکی پایەبەلەند بوو • ماوێهەکی زۆریشی لە حوزووری مەولانا دا بەسەربردوو و خەریکی ژیاوەت کیشان و موحه مەدی نەفس بوو و ژەوشتیکی بەرزى بوو • بەوجۆرە پێگەشتوو و مەولانا کردوو بە خەلیفەى خۆى و ئیجازەى ئێرشادى داوەتى • ئەویش خەریکی سوود گەياندن بوو بە موسولمانان لە عولومى ظاهیر و باطیندا و ، خەلك سوودێكى زۆریان لێ وەرگرتوو و هەموو دانیان بە فەضل و گەورەبیدا ناو •

یازدههم — مهلا عەبدولغەفووری کەرکووکى که ئەمیش زانایەکی پایەبەلەند بوو و ماوێهەکی لە خزمەتى مەولانا دا سولووکی کردوو تا مەولانا کردوو بە خەلیفە و ئیجازەى ئێرشاد و تەدریسی داوەتى •

دوازدههم — شیخ مهلا هیدایەتوللای هەولێرى که پیشتریش باسان کرد • ئەمیش ماوێهەکی لە حوزووری مەولانا دا سولووکی کردوو و پاشان ئیجازەى ئێرشاد و تەدریسی لێ وەرگرتوو •

سیازدههم — شیخ ئەحمەدى خەطیبى هەولێرى • شەرحى حالى ئەم ذاته لە کتیبى (الحقائق الوردية) ی شیخ عەبدولمەجیدی خانیدا نووسراوە • زانایەکی گەورە و شاعیریکی بەدەسلات بوو • زاهیدیکی واریع و خاوەن تەقوا بوو • لەوکاتەوێکە بوو بە مەنسووبى مەولانا تا کۆچى دواى ئەو هەر لە گەلى بوو • ئەوێندە جیگای باومز و متمانەى مەولانا بوو ، مەولانا پیش کۆچ کردنى خۆى بۆ شام ، ناردوو بە بۆ ئەوێ و لە مزگەوتى موعەللەق دانێشتوو و خەریکی ئێرشاد بوو و لەم ژینگایەوێ لەوێ ناوبانگیکی زۆرى پەیدا کردوو و بوو بە مایەى ئەوێ که خەلك زیاتر ئارەزوو پەیدا بکەن که مەولانا بچى بۆلایان •

پاش چوونی مەولانا بۆ شام ، شیخ ئەحمەد بوو بە خەلیفەى مەولانا لە

(یاغوشیه) و مهولانا به تاییه تی خه تمی (خواجه گان) ی که جۆره خه تمیکتی ته ریفه تی نه قشبه ندی به حه والی ئه و کردووه . ئه میش بۆ به جی هینانی ئه م خه تمه له مزگه وتی (عه دداس) دانیشتووه که جیگای کۆبوونه وهی خه لیفه و مریده کان بووه . شیخ ئه حمه د پاش و مفا تی مهولانا له خزمه تی حه رمی مهولانا دا چووه ته وه بۆ عیراق بۆ سوله یمانی . پاش ئه وه له سوله یمانی نیشته جی بووه . شیخ ئه حمه د شیخ عثمان سیراجو ددینی زۆر خوش و یستووه و گه لێ جار چووه بۆ لای و سه ری لێ داوه . شیخ عثمان له و سه رده مه دا مالی له بیاره بووه . شیخ ئه حمه د له دوا سه فهریدا بۆ بیاره نه خوش کهوتووه و له ۱۲۵۰ی هه جره تدا له وێ کۆچی دوا یی کردووه (۴) .

شیخ ئه حمه د دوو کۆزی به ناوبانگی بووه ، یه که م شیخ عه بدوللا که له مزگه وتی مه شهوور به مزگه وتی شیخ عه بدوللای هه ولیری دانیشتووه له سوله یمانی و دووه م شیخ فه تاح که مریدی شیخی سیراجو ددین بووه و له ناوچه ی جوازۆ دانیشتووه له کوردستانی عێران .

چوارده هه م — شیخ مه لا به کری کوردی گه لالی که له شام ژیاوه و له ۱۲۶۹ی هه جره تدا هه ر له وێ کۆچی دوا یی کردووه . ئه م ذاته کۆزی

(۴) ئه گیزنه وه له م سه فهره دا شیخ ئه حمه د ، مه لا زوبه یر ناویکی له گه ل بووه [ئه م مه لا زوبه یره باوکی مه لا صالحی سه ححافی خانه قای حاجی مه لا عه لی بووه له سوله یمانی] . که شیخ ئه حمه د وه فات ئه کا مه لا زوبه یر که له و په له کانی ئه دا به کۆلی و لاخه که ی [ولاخه که ی شیخ ئه حمه د] دا و دیتنه وه بۆ سوله یمانی که ئه گاته لای گردی سه یوان و لاخه که به ره للا ئه کا و خۆی ئه چێ بۆ خانه قای حاجی مه لا عه لی .

ولاخه که به باره که یه وه ئه ژوا نه وه بۆ مالی شیخ ئه حمه د . مال و مندالی شیخ ئه حمه د که و لاخه که به و جۆره ئه بین سه رسام ئه بن ، ئه که ونه گه ژان و پرس کردن تا مه لا زوبه یر ئه دۆزنه وه . مه لا زوبه یر هه والی مردنی شیخ ئه حمه دیان ئه دانێ . که مال و مندالی شیخ ئه حمه د گله یی ئه وه ی لێ ئه که ن بۆچی زووتر خه به ری نه دانێ و و لاخه که ی به ره للا کرد، مه لا زوبه یر له وه لامدا ئه لێ : « بابه ! خه به ری ناخۆش ، ناخۆشه . من چۆن شتی وا ئه که م ! »

ئەحمەدى كۆزى داوود بوو. زانايەكى پايەبلىند بوو. تەفسىرىكى قورئانى نووسىوۋە ناۋى ناو (صفوة التفاسير) . ئەبىن پوختەى ھەموو تەفسىرە بەناوبانگەكانى تا سەردەمى خۆى بىن . لە (روض البشر) دا نووسراوۋە لە عولومى عەقلى و نەقلیدا دەستىكى بالاي بوو و گەلى لە زانايانى شام لاي ئەو پىن گەشتوون وەك موفتى سەيد مەحمودى ھەمزاي و شىخ سەلىمى عەططار و شىخ ئىبراھىمى عەططار و شىخ ئەھمەد عابىدىن . ۋەزىفەى تەدرىس و ئىمامەتى بەجى ھىناوۋە لە (جامع الورد) . جگە لە تەفسىرەكەى كە تەواۋى نەكردوۋە ، كىتەپكى تىرىشى ھەيە ناۋى (تنبیہ الغافلین ، فى رد من خطأ أئمة الدين) . لە قەبرىستانى گەزەكى (شالىق) لە بازارى (ساروجار) تىزراوۋە .

پازدەھەم – شىخ عەبدولقەتتەھى عەقرەبى كە يەكەن بوو لەوانەى مەولانا بۆ جىگەدارى خۆى ديارى كىردوون وەك پىشتىر باسما كىرد .

شازدەھەم – شىخ ئىسماعىلى شىروانى كە بەتايىبەتى ھاتوۋە بۆ خىزمەتى مەولانا و تەرىقەتى لەسەر دەستىدا ۋەرگرتوۋە و پاش زىياضەت و سولوۋكىكى زۆر ئىجازەتى ئىرشاد و تەدرىسى لا ۋەرگرتوۋە . ئەم ۋاتە خەلىكىكى زۆر لەسەر دەستىا پەرۋەردە بوون و پىگەشتوون و قازانچىكى زۆرى بە موسولمانان گەياندوۋە .

ھەقدەھەم – شىخ موحەممەد ھافىظى ئۆرفەلى . ئەم ۋاتە لەكەتتەكە ۋە مەولانا دەستى كىردوۋە بە ئىرشاد لە سولەيمانى ، ھاتوۋە بۆ خىزمەتى و تەرىقەتى لىن ۋەرگرتوۋە . ئىتر لىي جيا نەبوۋەتەۋە نە لە سولەيمانى و نە لە بەغدا و نە لە شام و بە ھەموو جۆرى بە دىلسۆزىيەۋە خىزمەتى كىردوۋە . مەولاناش ئىجازەتى ئىرشادى مۇللەقى داۋەتى و بىربارىشى داۋە تا ئەو ھەبى ھىچ خەلىفەكەكى تر لە شارى ئۆرفەدا ئىرشاد نەكا و ئەم نامەيەى بۆ نووسىوۋە :

وهرگرتووه • خه لکی ئامیدی (عمادیه) بووه • پاش تهواوکردنی خویندن ته ریه تهی له سه دهستی مهولانا دا وهرگرتووه و خه ریکی سولووک بووه و مه جذوب و خاوه ن سۆز بووه • له نهنجامی زیاضهت کیشان و موجه دهی نهفسدا مهولانا خهلافهتی موطله قهی داوه تی و ئیجازه ی ئیرشادی پین به خشیوه • له (المجد التالد) دا نووسراوه ئه م ذاته گه یشتووه ته پایه ی بهرز و زۆرتی ئه حوالی ئیستیغراق بووه له مورا قه به و حوضووردا و له بهر غه له به کردنی حالی خۆی به سه ریدا که م جار توانای ئیرشاد و تهدریسی بووه •

بیستم – سهید طاها ی نههری • ئه م ذاته له ئه ولادی شیخ عه بدوله زیزی کوزی شیخ عه بدولقادی گه یلانی (حه زه تهی غه و ت) • شیخ عه بدوله زیز و هختی خۆی ها تووه ته ئاکری (عقره) له کوردستان و له و ئی نیشه جی بووه • به کتی له ئه ولاده کانی ئه میش که ناوی (شمس الدین) بووه ، چووه ته شوینتی له کوردستانی سهروو ئاوه دانی کردووه ته وه و به ناوی خۆیه وه ناوی ناوه و پاشان مه شهوور بووه به (شه مزین) • ئیستا نه وه ی ئه م ذاته (شه مزینی) یان پین ئه لێن • سهید طاها یه کیک بووه له نه وه کانی ئه م ذاته و زانایه کی مواناسب بووه • ته ریه تهی له سه دهستی مهولانا دا وهرگرتووه و مهولانایش ئیجازه ی خهلافهت و ئیرشادی داوه تی • پاشان گه زاوه ته وه بۆ نههری و دهستی کردووه به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و یه کهم – شیخ عه بدولقادی شه مزینی • ئه م ذاته ، وه ک شیخ موحه مه دی خال نووسیویه ، له ۱۲۳۹ ی هه جره تدا چووه بۆ بهندا بۆ خزمه تی مهولانا و ته ریه تهی له سه دهستیدا وهرگرتووه و پاش سولووک و موجه ده گه یشتووه ته پایه ی ئیرشاد و مهولانا ئیجازه ی خهلافهت و ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ئیتر گه زاوه ته وه بۆ کوردستان و دهستی کردووه به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و دووهم — شیخ خالیدی جهزیرهیی که پاش سولووک و مواجهه داتیکی زۆر ئیجازهی ئیرشادی موطله قی له مهولانا وهرگرتوو و گهزاوه تهوه بۆ ولانی خۆی و خهریکی دهرس و تنهوه به فهقی و ئیرشادی موسولمانان بووه و گهلێ کەس له بهرهستیا پێ گهیشتون و بههره دار بوون . ئهم ذاته به یه کێک له خهلیفه گهره کانی مهولانا ئهزمیرری .

بیست و سێهم — شیخ موحههمه دی فیراقی . ئهم ذاته ماوهیهکی زۆر له خزمهتی مهولانا دا سولووکی کردوو تا گهیشتوو به پایهی ئیرشاد و ئیجازهی خهلافهت و ئیرشادی موطله قی وهرگرتوو . زۆرتری ئهحوالی ئهم ذاته جهلال و جهذبه و سوکر بووه و ، له شاری دیار به کر خهریکی ئیرشادی موسولمانان بووه و خه لکیکی زۆر له سر دهستیا پێ گهیشتون . ئهم ذاته له سالی ۱۲۸۲ ی ههجره تدا وهفاتی کردوو .

بیست و چواره م — مهلا ئهحمه دی کۆله سارهیی ، له خاکی بێله وار له تیوان کرماشان و سنه دا . ئهم ذاته وهختی خۆی له گه ل شیخ عوتمان سیراجوددین له بهغدا پێکهوه بوون له تهکیهی ههزرتی غهوث و پێکهوه خهریکی خوێندن و عیبادت بوون . که مهولانا له سولهیمانی دهستی کردوو به ئیرشاد ، ئه میش له بهغدا وه گهزاوه تهوه بۆ سولهیمانی و تهریقهتی له سر دهستی مهولانا دا وهرگرتوو و پاشان مهولانا ئیجازهی ئیرشادی داوه تی . پاش ئهوه مهلا ئهحمه د گهزاوه تهوه بۆ (کۆله ساره) و لهوێ خهریکی ئیرشاد بووه .

بیست و پێنجهم — سهید عوبهیدوللای حهیده ری که مو فتیی حه نه فی به کانی بهغدا بووه . ئهم ذاته له بنه ماله ی حهیده ری به و له ولقه یانه که له کوردستانه وه چو نه ته بهغدا . پێشتر باسی ئهم بنه ماله یمان به کور تی کرد . یه که م که سی ئهم بنه ماله یه که چو وه ته بهغدا سهید صیفه توللا

ئەفەندى بوو . بەھۆى بوونى ئەم ذاتەو لە بەغدا گەلىن فەقىى بەقابىلەتى
كورد چوونەتە بەغدا بۆ خويندن و گەلىن زانای گەورەى كوردستان لە بەغدا
جى گیر بوون .

لەوكاتەو كە مەولانا چوونەتە بەغدا سەيىد عوبەيدوللای ھەيدەرى
تەرىقەتى لەسەر دەستیدا وەرگرتوو و لىى جیا نەبوو تەو و تەنانت
لەگەلىشى ھاتوو تەو بۆ سولەيمانى و گەلىن جۆرە مەينەتى لەپىناويدا
قوبوول كەردوو . كە مەولانا ش گەزاو تەو بۆ بەغدا ئەمىش ديسانەو
لەگەلى گەزاو تەو . پاشانىش لەگەلىدا چوو بۆ شام . صیغەتوللا
ئەفەندى وەك لە عولومى دىندا سەرامەد بوو لە تەرىقەتیشدا وا
پىش كەوتوو بوو . ھەروەك سولووكى تەرىقەتى كەردوو ھەروا دەرسىشى بە
فەقىكانى وتوو تەو . سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى لەگەل ئەو شدا كە لە
خىزائىكى پاىبەرز و زى و شویندار بوو ، بەجۆرى نەفسى خۆى
كوشتوو بە ھەموو كەس ناكەيت ، وەك تەركى پۆشاكى جوان و نەخواردنى
شتى خۆش . بە فەرمانى مەولانا بىست زۆر بەسەر شانى خۆى ئاوى
ھەلگرتوو و لە بازارى بەغدادا ئاوى داو بە موسولمانان بەخۆزایى .
پاش ئەو ش دە زۆر ئاوى بە خەلك فروشتوو لە بازاردا . ئەمە ھەموو
بۆ ئەو كە نەفسى خۆى لە خۆپەرستى پاك بكاتەو .

سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى يەكەم خەلىفەى مەولانا بوو لە بەغدا .
ھەرچى خەلىفەى ترى مەولانا بوو لە بەغدا لەپىشا لای سەيىد عوبەيدوللا
سولووكيان كەردوو تا پاىيان سەركەوتوو و پاشان مەولانا ئىجازەى
خەلافەتى داوونەتى .

مەولانا باسى ئەو ى كەردوو كەوا سەيىد عوبەيدوللاى ھەيدەرى
گەيو تە ئەوپەزى پاىەى (فەنا و بەقا) كە لە عورفى ئەھلى تەرىقەتدا نىھايەتى

پایه ی سولووکی مریدانه . ههروهه ها فهرموووبه تی هاوتای سهید
عوبهیدوللای حهیده ری و سهید عهبدولغهفووری مهشاهیدی و شیخ
مووسای جیووری و شیخ موحهسه دولجه دید ، مهگه ره حهلقه ی شاه ی
نهقشه نددا دهسگیر بووبن .

مهناقیبی ئه و خهلیفانه ی مهولانا

له غهیری کورد

که ئاگام له مهناقیبیانه

یه که م - زانای پایه بهرز و خاومن فهضل شیخ عهبدوللای ئهفغانی
ههراتی . که مهولانا له زیگای سهفه ری هیندستانیدا ئهگاته شاری
(ههرات) ، شیخ عهبدوللای لهوئی فهقن ئهبن ، به خزمه تی مهولانا ئهگات و
پرسیاری لی ئهکا کهوا بو کوئی ئهچن . مهولانایش له وهلاما ئهفهرمویت
ئهچم بو خزمه تی شاه ی ئهولیا شیخ عهبدوللای دیلهوی بو چاک کردنی
وهزعی حالی خۆم . شیخ عهبدوللای ئهلی منیش له خزمه تندا دیم . مهولانا
ئهلی تو چاوهزوانی بکه تا من دیمه وه . شیخ عهبدوللای ئهلی مادهم وایه
من ئهزۆم بو عیراق و لهوئی چاوهزوانیت ئهکه م . که مهولانا ههرات
بهجی دێلی شیخ عهبدوللایش بهجی دێلی ، ئه و بو هیندستان و ئه م بو
عیراق . شیخ عهبدوللای دیته مووسل دهست ئهکا به خویندن تا ههوالی
که زانهوه ی مهولانای پێ ئهگا کهوا هاتوه ته وه و له سولهیمانی خهریکی
ئیرشاده . شیخ عهبدوللای له مووسله وه ئهچن بو سولهیمانی و ئهگاته خزمه تی
مهولانا و داخلی تهریقته ئهبن و به هه موو جووری هه میشه له گهلیا ئهبن
بو هه رکوی بچن و له هه رکوی دانیشن ، مهگه ره مهولانا پیتی بلی بمیته وه ،
وهک ئه و کاته که ئهچن بو شام و پیتی ئهلی له سولهیمانی بمیته وه له جی
ئهو دانیشن .

ئەم ذاتە ئىجازەى ئىرشادى لە مەولانا وەرگرتوو و ھەر لە خزمەتى
 خۆیدا خەرىكى پەرورەردە کردنى موسولمانان بوو و تا مردن بىخ علاقە و
 پتوئەند ماوئەتو و ژنى نەھىتاو . وەك و تىشمان مەولانا پىش وەفاتی
 وەسىەتى کردبوو کە سەید ئىسماعىلى ھەنارانی بىخ بە جى نشینی و پاش
 ئەموش شىخ عەبدوللای ھەراتى . بە پىتى ئەم وەسىەتە پاش وەفاتی سەید
 ئىسماعىلى ھەنارانی شىخ عەبدوللای ھەراتى لە سولەيمانى یموہ چووہ بو
 شام و بووہ بە جى نشینی مەولانا و دەستى کردووہ بە ئىرشاد و خەلکىكى
 زۆر لە بەردەستیا پىگەشتوون .

شىخ عەبدوللا بە دلسۆزى يەكى زۆرموہ لە شام خزمەتى مال و منالى
 مەولانای کردووہ و کە خىزانى مەولانا دىتوہ بو بەغدا و ھولیر شىخ
 عەبدوللا ئەگەلى دىت . پاشانىش لەگەلى ئەگەزىتوہ بو شام . ئەم ذاتە
 لە ١٢٤٥ى ھىجرەتدا وەفاتی کردووہ .

لە (روض البشر ، في اعيان القرن الحادى عشر) دا نووسراوہ کەوا شىخ
 عەبدوللای ھەراتى لەسەر ئارەزووى سەید ئىسماعىلى غەزىبى ژن بەرای
 مەولانا ، شىخ موحمەدەدى خانى لە جىگەى خۆیدا داناوہ بو ئىرشاد گوايە
 لەسەر بناغەى جى نشینی مەولانا و ، شىخ عەبدولفەتتاحتى ئاکرەبى داناوہ .
 بەلام وەك پىشتىرش نووسىم ئەم قسەى جىگەى ئىعتىيار نى ، چونکە
 دیارى کردنى شىخ عەبدولفەتتاح لەپاش شىخ عەبدوللای ھەراتى وەسىەتى
 مەولانا خۆى بووہ و ھەموو خەلیفە و مەنسوبەکان لەمە ئاگادار بوون .
 دیارە لە حالى وادا شىخ عەبدوللای ھەراتى ناتوانى بە پىچەوانەى وەسىەتەکەى
 مەولانا بجوولیتوہ . ئەوپەزەکەى ئەومەى وەك چۆن شىخ عەبدولفەتتاح
 لەسەر تەکیەى مەولانا دانىشتووہ ، زبى تى ئەچى شىخ عەبدوللا لەناو
 مریدەکاندا باسى پایە و مقامى شىخ موحمەدەدى خانىشى کردبى و ئەوہ
 وا مەعناى لى درايتوہ کە ئەم ذاتە ئەبى بە جى نشینی شىخ عەبدوللا . لە

کتييه کي شېخ موحه مهدي خاليشدا نووسراوه که و شېخ ئيسماعيلی هه نارانی وه صبی یه که م و شېخ عه بدوللای هه راتی وه صبی دووهم بووه و شېخ موحه مهدي ناصحیش وه صبی سیهم بوئوه که له سه ته کیهی شام له جیی مهولانا دابنیشن و ناوی ویصایه تی شېخ عه بدولفه تتاحی ئاکره بی نیه . جا ئه گهر ئه م نووسراوهی شېخ موحه مهدي خال له سه ر بناغهی زاست کردنه بو ، ئه وه زور به جینگیه ، یه که م له بهر ئه وه که شېخ موحه مهدي ناصیح چهند زوژی پاش وه فاتی مهید ئيسماعيلی هه نارانی به تاعوون وه فاتی کردووه و ئیتر وه صی له ئارادا نه ماوه . ئه گهر شېخ عه بدوللای هه راتی رش که وه صبی دووهم بووه شېخ موحه مهدي خانیی ته رشیح کردین بو ئیرشاد ، هیچ عه بیکی شه ری و هیچ موخاله فه یه کی مهولانا زوونادا . به تاییه تی که شېخ عه بدولفه تتاح ویصایه تی نه بین ، دانیشتی شېخ مه محمود صاحبیش له سه ر ته کیهی مهولانا له سالی ۱۲۵۹دا له سه رده می شېخ عه بدولفه تتاحی ئاکره پیدا معقول و مشروع ئه بین . به لام ئه گهر شېخ عه بدولفه تتاح وه صبی چوارم بووین ، مهیدانی دانیشتی شېخ مه محمود صاحب له سه ر ته کیهی شام نامینی مه گهر بلین له سه ر ته نازولی شېخ عه بدولفه تتاح بووه یا له بهر ده رچوونی فرمانی سولتان عه بدوله جید بو دانیشتی شېخ مه محمود صاحب له ته کیه دا .

به هه ر حال من لام وایه ئه وکه سانه ی که وه صی بوون له فرمانی مهولانا لایان نه داوه و فرموده ی ئهویان به جی هیناوه .

دووهم — مهید عه بدولفه فووری مه شاهیدی به غلایی . ئه م ذاته له سه ر دهستی مهید عه بدوللای حهیده ری دا داخلی ته ریقه تی نه قشبه ندی بووه و لای ئه و سولووکی کردووه و پاش پیگه یشتن حه زره تی مهولانا کردوویه به خلیفه ی خۆی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی که له به غدا ئیرشاد بکا . ئه گیز نه وه ئه وه نده خه ریکی سولووک بووه و له سولووکدا ون بووه ،

سەید ئىبراهيمى بىر ھاتوۋە بۆ خىزمەتى ، ئەيناسىيەتەۋە و لىي پىرسىيە
كىيىت و ناوت چىيە . بەلكو خىزانىشى كە خوشكى شىيخ موخەمەدولجەدەيد
بوۋە چەند جار ھاتوۋەتە ھۆدەكەي ، ئەم ئەيناسىيەتەۋە و لىي پىرسىيە :
تۆكىي ؟ ئەۋىش ئاۋى خۆي و تۈۋە و وتۈۋە فلان كەسى خىزاتىم .

مەولانا سەيد عەبدولغەفوۋرى زۆر خوش وىستۈۋە . تەنەنەت
زۆزىكىيان پاش ئۆيۈر لە مزگەوت دەرئەچى ، لە دەرگاي مزگەوتا توۋشى
ئەبى . مەولانا دەستى ئەگرى و ماچى ئەكا و ئەفەرمۈيت دەستت بەرنادەم
تا گىتەم نەدەيتىن كەوا لە زۆزى قىامەتدا لە گەل خۆت بىبەي بۆ ژىر ئالاي
باپىرت كە فەخرى عالەمە دروۋدى خۋاي لەسەر بى . لەۋىدا سەيد
عەبدولغەفوۋر ھاۋارىك ئەكا و لە ھۆشى خۆي ئەچى ، پاش سى سەعات
ھۆشى دىتەۋە بەخۇيدا .

سىيەم — شىيخ موخەمەدى بەغدايى كە مەشھور بوۋە بە شىيخ
موخەمەدولجەدەيد و مەولانا ۋاي بانك كىرۋە . ئەم ذاتە يەكك بوۋە لە
گەۋرەترىن خەلىفەكانى مەولانا و لە مەلا بەناۋبانگەكانى بەغدا بوۋە و
پىريان و تۈۋە (ئەبۇۋىۋسفى دوۋەم) . لە تەكەيە خالیدیە دەرسى
وتەتەۋە و لە گەل ئەۋەدا خەرىكى تەرىقەتیش بوۋە . دەرسى شەرع و
ھەدىث و تەفسىر و تەسەۋۋفى و تۈۋەتەۋە . ھەموو زۆزى تا پاش ئۆيۈر
عیشا لە تەكەيە بوۋە و لەۋەپاش چۈۋەتەۋە بۆ مال كە دىۋارى مالى بەپال
تەكەيەۋە بوۋە . مەلایانى بەغدا پۆل پۆل ھاتوۋنەتە لای بۆ چاركدنى
گىروگرتەكانى عىلم و شەرع و بۆ دەرس خۆيىدن لە خىزمەتيا و بۆ بەرەكەت
لىن ۋەرگرتى .

ئەم ذاتەش لە سەرەتاۋە لە خىزمەتى سەيد عوبەيدۇللای ھەيدەرىدا
سولۋوكى كىرۋە و پاش ئەۋە گەشتۈۋە بە پاىەي ئىرشاد . ھەزرەتى

مهولانا کردوویه تی به خلیفه و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و کردوویه تی به جی نشینی خۆی له تهکیه ی خالیدییه پاش سهید عوبه یدوللای حهیده ری و، فرمانی داوه به هه موو خلیفه کانی وه کوو سهید عه بدولغه فووری مه شاهیدی و شیخ موسای جبووری و غیری ئه وانیش که له ژیر فرمانی شیخ موحه مه دولجه دیدا بن و له قسه ی دهر نه چن و وه که مورشید ته ماشای بکه ن . له سهر ئه م قسه یه خلیفه کان وه کوو مهولانا ته ماشایان کردوو ، ته نانه ت سهید عه بدولغه فوور که له خلیفه ئیجازه دراوه کان و (مطلق الارشاد) بووه ، به فرمانی مهولانا له گه ل شیخ موحه مه دولجه دیدا له یه که زاویه دا دانیشتون . ئه م زاویه یه له زۆزه لاتی به غلدا بووه و خانووی نیشته ته نیی سهید عه بدولغه فوور له زۆزاوای به غدا بووه . سهید عه بدولغه فوور هه موو زۆژی له گه ل به ره به یانا خۆی گه یاندوو ته زاویه که بۆ خزمه تی شیخ موحه مه دولجه دید و پاش نوژی عیسا زوخسه تی لی وهر گرتوو و گه زاوه ته وه بۆ مالی خۆی و ، ئه گه ر زینگای گه زاوه ی نه دا بن هه ردوکیان له زاویه که دا ماوه ته وه و شه و له و ئ نووستون .

ئه م دوانه به یه که وه ئیرشادیان کردوو و پیکه وه ته وه ججوه یان کردوو له یه که حه لقه دا له مریده کان ، به لام شیخ موحه مه د (خه تمی خواجه گان) ی خویندوو ته وه . هه موو شه ویککی سی شه مه و جومه ته وه ججوه یان له حازرانی حه لقه ی خه تم کردوو ، شیخ موحه مه د له لای راسته وه و سهید عه بدولغه فوور له لای چه په وه ، تا به ته وه ججوه کردن به یه که گه یشتون . زۆر تر شیخ موحه مه دولجه دید داوای ته وه ججوه ی کردوو له سهید عه بدولغه فوور و گه لی کاتیش سهید عه بدولغه فوور داوای ته وه ججوه ی ئه شیخ موحه مه د کردوو ، جا که له ته وه ججوه کردن بوونه ته وه دهستی به کتری یان ماچ کردوو .

کاتن که ئەم دوو ذاته له يەك زاویەدا بوون ، شیخ موحمەدیان لەو
 حوجرەدا دانیشتوووە کە پیشتر مەولانای تیا دانیشتوووە و سەید
 عەبدولغەفووریان لە حوجرە یەکی تردا .

زۆربە یی حالی شیخ موحمەد (جەلال) بوو و زۆربە یی حالی سەید
 عەبدولغەفوور (جەمال) بوو . شیخ موحمەد مەنە یی مریدەکانی ئە کرد
 لەو کە لە حوجرە یی یە کتردا دانیشن و ئە یفرموو هەر کەس بە تەنیا لە
 هۆدە یی تاییە تیی خۆیدا خەریکی زیکر و فیکر و سولووک بێ و خۆشی
 مورا قەبە یی ئە کردن بۆ ئەو یی هە می شە خەریکی سولووک بێ .

شیخ موحمەد بە مریدەکانی ئە فرموو کە خەریکی خۆیندنی
 عولوومی دین بێ و کاتی تاییە تیی بۆ دا ئە نان کە دمرسی شەرع و عەقاید و
 تە صەو فی تیدا بخوینن و وەختە کانی تریان لە پاش نوێژە کان خەریکی
 زیکر و ئادابی سولووک بێ و وە صیە تی ئە کرد بۆ مەنسووبەکانی کە هەر گیز
 پیاوی عالم و زانا نە بێ ئە یکن بە خەلیفە چونکە نە خویندوار تە ر یقە تە کە بە
 شەرعی نابا بە ژێو و ئە غلەب وائە بێ بیدعە تی تیکە ل ئە کا .

شیخ موحمەد ولجە دید پاش کۆچ کردنی مەولانا بۆ شام لە بەغدا
 ئیرشادی کردوو ، ئە می ش پاش مەولانا هەر بە نەخۆشیی تاعوون کۆچی
 دوایی کردوو . پاش وەفاتی ، مریدەکانی شیخ عەبدولغەتتاهی ئاکرە بی بان
 لە ئاکرەو هە ئیناوە بۆ بەغدا و لە تەکیە یی خالیدیە لە جیی شیخ موحمەد
 دایانناوە بۆ ئیرشاد کردن .

چارەم – شیخ موسای جبووری کە دانیشتووی بەغدا بوو . ئەم
 ذاته پاش ئەو کە چوو تە تە ر یقە تی خالیدی یەو لە بەردەستی سەید
 عوبەیدوللای هەیدە ریدا سولووکی کردوو تا گەشتوو تە پایە یی خەلافەت ،
 جا مەولانا کردوو بە خەلیفە یی خۆی و ئیجازە یی ئیرشادی داوە تی . ئەم ذاته

وه کو ئیرشادی تهریقەتی کردووە دەرسیشی بە فەقێ و تۆهتەوه • حەلقە ی
ئامۆژگاریشی بوو و قەرەبالغێکی گەورە لە مەجلیسی وەعظ و
ئامۆژگاری ئەودا دانێشتوو و دانێشتوانی مەجلیسەکی گەلی جار
دەستیان کردوو بە گریان •

شیخ موسای جیووری بەغدا یی لە تەکیەکی خۆیدا لە زۆزاوای
بەغدا ئیرشادی کردوو • لەوێ زاویەکی بوو هێی خۆی بوو و لە گەل
ئەمەشدا هەرگیز لە فەرمانی شیخ موحمەد دۆلجەدید دەر نەچوو • هەفتە ی
جاریک لە تەکیە ی خۆیەوه هاتوو بۆ تەکیە ی مەولانا لە زەصافە لە قەراخی
دیجە لە گەزەکی (رأس القرية) و شیخ موحمەد دۆلجەدید و سەید
عەبدولفەووری مەشاهیدی لە گەل مەنسووبەکانی تر دا چون بە پیری شیخ
موساوه تا بە خزمەتی گەشتوون و لە خزمەتیا هاتوونەتە تەکیە ی
خالیدیە •

شیخ موسای جیووری گەلی خەلیفە ی هەلکەوتووی بوو وەکو
شیخ عەبدولجەبباری حەنبەلیی ئەجدی که خەلیفە ی بوو لە بەصرە و شیخ
عەلی عومانی که خەلیفە ی بوو لە عومان و شیخ داوودی بەغدا یی که
خەلیفە ی بوو لە بەغدا و شیخ عەبدولزەحمانی خەطیب لە تەکیە ی خالیدیە ی
بەغدا و شیخ موحمەد سەعیدی هەولیری و کەسانی تریش • بەلام ئەو
خەلیفە یی که لە جێگایدا دانێشتوو شیخ ئیبراھیمی مەشاهیدی بوو •
پاش وەفاتی شیخ ئیبراھیم شیخ عەبدولفەتتاحتی ئاکرەبی لە شوێنیدا
دانێشتوو و شیخ عەبدولفەتتاح فەرمانی داو بە شیخ داوود که (خەتمی
خواجەگان) بخوێنێتەوه • هەروا ئێدنی داو که تەو ججوه لە مریدەکان
بکا بە وەکالەتی ئەووه • شیخ موسا لە تەکیەکی خۆیدا لە بەری کەرخ
تێزراوه •

پینجهم — شیخ موحه مەدی ئیمام • ئەم ذاته لە پاش طەریقەت
 وەرگرتن و سولووک کردن و زیاضەت کیشائیکی زۆر گەشتوووەتە پایە
 ئێرشاد ، جا مەولانا ئیجازەى ئێرشادى داوەتى و کردووێ بە خەلیفەى
 خۆى و تا مەولانا لە تەکیەى خالیدیە بوو ، ئەم پیش نوێزى بۆ کردوو و
 مەولانا تەرجیحى داو بەسەر خەلیفەکانى تریدا بۆ پیش نوێزى • کە ومفاتیشى
 کردوو ، لە قەبرستانی کەرخدا ئێزراوێ لە پال مەرقەدى (سید الطائفتین)
 شیخ جونەیدى بەغدادیدا •

شەشەم — مەلا ئەبووبکرى بەغدايى • ئەم ذاتهیش پاش چوونە زىزى
 تەریقەت لە مەولانا جیانەبووەتەو و بۆ کوێ چووین لە گەلى بوو و زووت
 بوو لە هەموو پێوەندى یەکی دنیا و پاش وفاتى شیخ موحه مەدی ئیمام
 بوو بە پیش نوێزى مەولانا • ئەلین قورئانى لەسەر شێوەى ئوبەیی کۆزى
 کەعب خۆتندوو و ئەوندە دەنگى خوش بوو وتووێانە خوا کردووێ بە
 هاوبەشى حەزەرتى داوود لە دەنگ خوشیدا • بە شەو و بە زۆژ خەریکی
 عبادەت بوو و گەلى زیاضەتى کیشاو و جیهادی نەفسى کردوو •
 مەولانایش ئیجازەى خەلافەت و ئێرشادى داوەتى • کە مەولانا لە بەغدا
 کۆچى کردوو بۆ شام ، ئەمیش لە خەمەتیا چوو و لە شام کۆچى
 دوایی کردوو و لە نزیکى مەولاناو لە گەل شیخ ئیسماعیلی هەنارانی و
 شیخ عەبدوللای هەراتیدا سێزراو بە خاک •

هەوتەم — سەید ئیسماعیلی غەزەبى • ئەم ذاته ، وەك لە کتیبى
 (روض البشر في اعیان القرن الثالث عشر) دا نووسراوێ بینا لەسەر تەرجەمە
 حالى کە سەید صالح ئەفەندى کۆزەزای نووسیویە کە موفتیی
 شافعیەکان بوو لە شام ، ئیسماعیلی کۆزى عەبدولمەننى کۆزى
 موحه مەد شەریف ، زانایەکی پایەبەرز و ئەدیبتى بەدەسلات بوو ، لە

سالی ۱۲۰۷ی هجره تدا له دایک بووه و لای شیخ عه بدولزه حماني که زبه ری و شیخ حامیدی عه تار و لای مهولانا و کهسانی تریش خویندوویه تی *

ئهم ذاته له سر دهستی مهولانا دا ته ریفه تی نه قشبه ندیی وه رگرتووه و ئیجازمی خه لافهت و ئیرشادی پین دراوه و مهولانا خوشکی ئهمی خواستووه که ته نیا کچیکی لی بووه شووی کردووه به شیخ موحه ممدی خانی دیمه شقی که ئه ویش خه لیفه ی مهولانا بووه *

ئهمه نمونه یه کی شیعی ئهم ذاته یه له ته عریف کردنی مهولانا دا نووسیویه :

یا حسنَ فَوَاةٍ تَبْدَى لَنَا عَجَبًا
حَكَتْ قَوَامَ فَتَاةٍ صَبِيغٍ مِنْ بَرْدٍ
نَاشِدَتْهَا بِالَّذِي قَدْ زَانَ طَلْعَتَهَا
وَقَدْ كَسَا جِسْمَهَا دِرْعًا مِنَ الزَّرْدِ
مَا بِالكَ تَنْهَى مِنْكَوسَةً أَبَدًا
لَا تَرْفَعِي الرَّاسَ أَوْ تَنْصَفِي إِلَى أَحَدٍ
فَانْشَدَتْ بِلِسَانِ الْحَالِ قَائِلَةً
هَذَا خَضُوعِي لِلذِّي الْمَرْفَانِ وَالْمَدَدِ

ههروه ها قه سیده یه کیشی هیه ناوی موجه ددیده کانی هه ر دوازه قه زنه که ی ئیسلامی تیدا هۆنیوه ته وه و دواپیانی به مهولانا هیتاوه ، له قه سیده یه دا ئه لی :

وَبَعْدَهُمْ مَنْ قَدْ رَفَى الْمَرَاقِبِ
مُحَدَّثِ الشَّامِ كُنَا الْمَرَاقِبِ
وَمُرْشِدِ الْخَلْقِ لِدِينِ الْحَقِّ
بِالْفَيْضِ وَالْإِرْشَادِ وَالتَّرْقِي
أَعْنَى ضِيَاءِ الدِّينِ وَهُوَ خَالِدِ
غَوْثِ الْوَرَى أَبُو الْبَهَاءِ الْمَاجِدِ
بَارِكْ لَنَا يَا رَبَّنَا فِي مَدَدِهِ
وَالْقَسَمِ لَنَا مِنْ نَفْعَاتِ مَدَدِهِ

ٲهم ذاته ناميلكه يه كي له باره ي مهولاناوه نووسيوه ناوي ناوه (حصول
 الأنس ، في انتقالِ حضرةِ مولانا الى حظيرةِ القدس) . ٲهم ذاته له
 سهفهرى جهدا له ٲيوان مهككه و مهدينه دا له ١٢٤٧ى هيجره ندا كوچى
 دوايى كردووه .

ههشتم - شيخ مهرووفى ٲيكريٲى . ٲهم ذاته تهريقه ٲى له سهر دهسٲى
 مهولانا خوږدا وهر گرتووه و ماوهيه كي زور خهريكي خواپه رستى و
 رياضت كيشان و مواجهه دهى نهفس بووه تا گه يشتووه به پله ي مورشيدانى
 پايه بهرز و مهولانا كردوويه به خليفه ي خوږى و ئيجازه ي ئيرشادى داوه ٲى،
 به لام له بهر خهريك بوونى به ته جهللى راتى خوږى و زور يى جهذبه لى هاتنيه وه
 كه متر توانيويه خهريكي ئيرشاد كردن بى . له ناو مريدان و مه نسووبانى
 مهولانا دا زور به زيز بووه .

ٲوههم - شيخ موحه مهده ناصيح كه يه كئى بووه له گه وره گه ورانى
 مه نسووبينى مهولانا . وهك ٲيشترش باسان كرد ، له (روض البشر) دا
 نوو سراوه ٲهم ذاته وهصى بووه كه پاش سهيد ئيسماعيلى هه نارانى و
 شيخ عه بدوللاى هه راتى له جينگاي مهولانا دا ئيرشاد بكا ، به لام (المجد
 الثالث) ٲهمه ي باس نه كردووه . ٲهم ذاته پاش مهولانا به ماوهيه كي كه م به
 تاعوون كوچى دوايى كردووه و له نزيكى مهولانا دا سپر راوه به خاك .

دههم - شيخ عه بدولقادرى ديملانى . ٲهم ذاته له گه ل شيخ
 موحه مهده ناصيح ٲيكه وه سولوكيان كردووه له خزمه ٲى مهولانا دا و
 ٲيكه وهش ئيجازه ي خهلافه ٲيان لا وهر گرتووه و ٲهمانيش تا مردن هه ر لى
 جيانه بوونه ته وه و له شامدا ٲيكه وه به ٲهمرى مهولانا خهريكي
 پهروه رده كردنى خه لك بوون .

يازده هم - شيخ مووساى به نده نيچى (مه نده لاوى) . ٲهم ذاته پاش

سولوك كردن و زياضت كيشايتكى زور و هاوژي يه تي به كي دلسوزانه ي مهولانا و مانهوي ماوه به كي دريژ له خزمه تيا ئيجازه ي خهلافهت و ئيرشادي لي وەرگرتووه و دهستي كردووه به ئيرشادي موسولمانان و بووه به هوي گهزانهوي زوركهس له خراپه و بيدعهت و سووديكي زوري به موسولمانان گهياندووه .

دوازدههم — شيخ عيساي بهندهنجي . ئهم ذاتهش به پتي نهوي له كتيبي (الانوار القدسيه) دا نووسراوه خهليفه ي مهولانا بووه ، به لام ئيراهيم فهصيح حهيدمري له زيزي خهليفه كاني مهولانا دا نه يژماردووه . زانايه كي بهرز و شاعيريكي باش بووه . ماموستاي مهدرسه ي حهزرتي غهوث بووه . گهلي له مهلا گهوره كاني به غدا وهك عهبدولسهلامي شهوواف كه پاش ئهم بووه به ماموستا له مهدرسه ي حهزرتي غهوث ، لاي ئهم خويندنيان تهواو كردووه . قهبري ئهم ذاته له به غدايه له مزگهوتي بهندهنجي له نزيك مزگهوتي حهزرتي غهوثهوه و هيتشتا نهوي لهو مزگهوتهدا ماون .

سيازدههم — شيخ موحهমেدي خاني . وهك له (روض البشر) دا له (الحقائق الوردية في حقايق الاجلاء النقشبندية) گيژراوهتهوه ، ئهم ذاته كوژي عهبدوللاي كوژي موصلهفاي خاني شافيعي به . له ١٢١٣ي هيجره تا له (خان شه بخرون) له تيان (حهما) و (حهلب) له دايك بووه . مندا ل بووه باوكي كوچي دوايي كردووه و دايك به خيو و په رده رده ي كردووه و ناويه ته بهر خويندن . پاشان بردوويه تي بو (حهما) و له وي لاي شيخ خاليدولسهيد و لاي شيخ عهبدولزهجيمي بوستاني خويندوويه . به شيكي عيلم نهجوي لاي شيخ حهموود زوهير خويندووه ، جا ته ريقه تي قادري له سه ر دهستي شيخ موحهমে د سه عدي گه يلانيدا وەرگرتووه و له مزگهوتي شيخ علوان له حهما دهستي كردووه به ئيرشاد و دهرس وتنهوه .

که مه ولانا هاتووه بۆ شام هاتووه خزمه تی و ته ریه تی له سه ر ده ستدا
وه رگرتوو و ده ستی کردوو به سولوو ک کردن و ریاضت کشان .

له سالی ۱۲۴۱ی هجره تدا به فرمانی مهولانا به مالموه له (جهما) وه گويزاويه ته وه بو ديمه شق و له مزگهوتی (عه داس) دانشتووه و ههرچه ند مهولانا دهرسی به فقهی وتبیته وه ئه و بووه به (موعیدی دهرسه کانی ، تا خهلیفه ی مهولانا له مزگهوتی (مرادیه) له (سویقه) کوچی دواویی کردووه . پاش ئه وه مهولانا له و مزگهوتهدا دایناوه و ئیجازهی خهلافهتی موطله قهی داوه تی که ئیرشاد بکا ، له وی له سهر ئیرشاد ماوه ته وه تا شیخ عه بدوللای ههراتی وه فاتای کردووه ، جاله جیگهی ئه ودا له سهر ته کیه ی مهولانا دامه زراوه به فرمانی شیخ عه بدوللای ههراتی .

ئەم ذاتە لەناو مەرد و مەنسووبە کافا زۆر بەرزیز و حورمەت بووە و ،
 ئەمیش بەشیوەیەکی جوان و بەرز ئیرشادی موسولمانانی کردووە . لە
 ۱۲۴۵دا چوووە بۆ حەج و لە ۱۲۵۳دا کتیی (البهجة السنیه فی آداب الطریقه
 الخالدیه) ی دانایە کە لە ۱۳۳۰دا لە قاھیرە لە چاپ دراوە . سێ جاری تریش
 مەرۆا چوووە تەووە بۆ حەج ، جاریکیان لە ۱۲۵۹دا و جاریکیان لە ۱۲۶۰دا و
 جاری چوارە میان لە ۱۲۷۴دا لە گەڵ دوو کۆزێ و گەلێ تەبەعییدا . میرحەج
 لەو سەردەمەدا صفووت پاشای والیی دیمەشق بووە ، زۆر حورمەتی شیخ
 موحمەدی گرتووە . شیخ موحمەد لە ۱۲۶۶یشتا زیارەتی قودسی
 کردووە و لە ۱۲۷۰دا سەفەری ئەستەموولی بووە . لەوێ زۆر زۆری
 لێ گیراوە . پاش ئەو سەفەرە گەزاووە تەووە بۆ شام و خەریکی ئیرشاد و
 تەدریس کردنی خۆی بووە . گەلێ کەس لە سەر دەستی ئەم ذاتەدا
 پێگەشتوون و پەرۆردە بوون و سوودێکی زۆری بە موسولمانان
 گەماندووە .

ئەم ذاتە لە دواژۆژەکانی ژيانیدا سەفەرئێکی (حەما) ی کردوووەتەووە و لەوێ نەخۆش کەوتوووە و لە زۆژی دووشەمە ی ١٩ ی صەفەری ١٢٧٩ ی هێجرەتدا کۆچی دوایی کردوووە و تەرمەکە ی هێنراوەتەووە بۆ شام و لە جایی قاسیوون لە ئێکی مەرقەدی مەولاناووە سپیئراووە بە خاک .

ئەم ذاتە چوار کۆژی لێ بەجێ ماووە ، شیخ موحەممەد کە زانایەکی گەورە و زاوای مەولانا بوووە و پاشا بوکی جینگەکە ی ئەوی گرتوووەتەووە و لە ١٣١٦ دا کۆچی دوایی کردوووە . ئەو سێ کۆژەکەشی شیخ ئەحمەد و شیخ مەحمود و شیخ عەبدوللّا کە هەرسیانیان بەر لە ١٣٣٥ ی هێجرەت کۆچی دواییان کردوووە .

چواردهەم — شیخ ئەحمەدی سەمین . ئەم ذاتە مامۆستای مەدرەسە ی ئیمامی ئەعظم بوووە لە بەغدا .

پازدهەم — شیخ عەبدوللای فەردە . ئەم ذاتە پاشا وەرگرانی ئیجازە ی خەلافەت لە قودس دانیشتوووە و ئیرشادی موسولمانانی کردوووە .

سازدهەم — شیخ موحەممەدی کۆژی سولەیمان . ئەم ذاتە خاوەنی کتیی (الحديقة الندية) یە .

هەقدهەم — شیخ موحەممەد صالح . ئەم ذاتە پێشەوای شافعی بەکان بوووە لە شاری مەککە .

هەژدهەم — شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی . ئەم ذاتە ئێنسائیک بوووە بەجاری دەستی لە دنیا داشتوووە و ولاتی خۆی بەجێ هێشتوووە و لەپاڵ مالی خوادا لە مەککە دانیشتوووە بۆ خواپەرستی . گەشتوووەتە خزمەتی مەولانا و ئیختیاری تەریقەتی نەقشبەندیی لەسەر دەستی ئەودا کردوووە و لەسەر سولووک کردن و ریاضەت کێشان و جیهادی نەفس بەردەوام بوووە تا ئیجازە ی ئیرشادی موطەلقی دراووەتی و بوووە بە خەلیفە . لە گەورە

گه وړانی خلیفه کانی مهولانا بووه و مه قامی (صحر) و (به قای) بووه .
 گهلې له پیاوې گه وړه و زانایانی سردهم ته رېقه تیان له سر ده ستیدا
 وهرگر تووه و بهر مه مند بوون لای . مهولانا زوړی خوښ وېستووه ،
 ته ناهت له یه کڼې له سه فوره کانی هجیدا پتی و تووه هم جاره له بر خاتری
 تو هاتووم بو مه ککه ، عه بدوللا ! نه ویش له خوښی یاندا که و تووه به سر
 ده ست و پتی مهولانا دا . له تیوان هم ذاته و سید عه بدولفه فووری
 مه شاهیدیدا گهلې نامه و نامه کاری بووه که پز بوون له دوستایه تی و
 مه حییت و گفتوگو زوحي و باطینی ، وهک له تیوان دوو قوتایی
 قوتا بخانه یه کدا .

توزده هم - شیخ موحه مه د عاشقی میسری . هم ذاته له شام به
 خزمه تی مهولانا گه یشتووه و داخلی ته رېقه ت بووه و سولووکی کردووه تا
 گه یشتووه به پایه و مهولانا ئیجازه ی خلافه ت و ئیرشادی داوه تی . ئیبراهیم
 فه صیح حه یده ری نه لې وه کو شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی خه به ری داومه تی
 هم شیخ موحه مه د عاشقی میسری به دوا خلیفه ی مهولانا بووه و ، که له
 ۱۲۸۰ ی هجره تدا له سه فوری حج گه زامه وه و له میسر لامدا به خزمه تی
 گه یشتم . لهو سرده مه دا له خلیفه کانی مهولانا خو ی ته نها هم ذاته یان
 مابوو . همه قسه ی شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی به ، به لام نهو دیاره ناگای
 له وه نه بوه که شیخ عثمان سیراجو ددین له ته ویله تا ۱۲۸۳ ویاوه .

بیستم - شیخ فه یضوللای نه رز زومی به . هم ذاته که ناوبانگی
 مهولانای بیستووه هاتووه بو سوله یمانی و له وی به خزمه تی مهولانا
 گه یشتووه و ته رېقه تی له سر ده ستیدا وهرگر تووه و خه ریکی موجه ده ت و
 سولووک و ریاضه ت کیشان بووه تا ه موو مه قلماتی طه ی کردووه . نه و جا
 مهولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و کردوویه به خلیفه ی خو ی . پاش نه وه

چووہ بۆ ئەستەموول و زۆر لە موسولمانانی ئەوێ لە بەرەکەتی بەهرەمەند
بوون .

یست و یەكەم — شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی یە . ئەم ذاتە پاش ئەو
کە تەریقەتی نەقشبەندیی وەرگرتوو ، ماوەیەك لە خزمەتی مەولانادا
ماوەتوو و عومری خۆی لە سولووك کردن و جیهادی نەفسدا بەسەر
بردوو و لە خزمەتی سەید عوبەیدوللای حەیدەریدا دەرسی عولومی
خوێندوو . لە تەکیە خالیدیەدا ژووریکی تایبەتی بوو لەپاڵ ژووری
سەید عەبدولغەفووری مەشاهیدی و شیخ موحەممەدولجەدیددا و ئە
هاوێیەتی ئەوان سوودی وەرگرتوو تا ئیجازەتی خەلافەت و ئیرشادی
دراوەتی . لە بەغدا ژنی هێناو و خەریکی ئیرشاد بوو . پاش ئەو
چووہ بۆ ولاتی زۆم و لە شاری ئیزمیر دانیشتوو و ئیرشادی طالبانی
تەریقەتی کردوو و خەلکیکی زۆر لە فەیز و بەرەکەتی بەهرەمەند بوون .
ئەم ذاتە لای مەولانا زۆر خوشەمیست بوو و بە یەكێ لە گەورە گەورانی
خەلیفەکانی ژمیرواوە .

شایانی وتە شیخ موحەممەد ناویکی ئاگرەبۆزییش هەیه مەنسووبی
مەولانا بوو ، ئەك خەلیفە و لە خانوویەكدا تێژراوە لە باكووری مزگەوتی
حەزەرەتی غەوثوو .

مەنسووبەکانی مەولانا

مەولانا وەك ئەو هەموو خەلیفەیی بوو ، كۆمەڵێ مەنسووبیشی بوو
كە بێگومان دیارە ژمارەیان گەلێ لە ژمارەی خەلیفەکانی زیاتر بوو . و
لێره ناوی هەندێ لەم مەنسووبانەیش ئەنووسین لە كورد و لە غەیری
كورد . لە سەرەتادا ئەمە ناوی هەندێ لە مەنسووبە كوردەکانی :

(۱) پټم خۆش‌بوو بمتوانی‌یابه‌له‌بارهی‌سهر‌گوزه‌شته‌ی‌ژبانی‌مه‌نسووبه‌کانی‌مه‌ولانا‌شه‌وه ، چه‌ندم‌بو‌هه‌لسووژی ، بنووسم . به‌لام‌ئه‌وه‌م‌پټ‌نه‌کرا . له‌گه‌ل‌ئه‌وه‌شدا‌له‌ناو‌ئه‌وانهدا‌دوانیان‌که‌مه‌لا‌یه‌حیای‌مزووری‌و‌مه‌لا‌شیخ‌عه‌بدولزه‌حمانی‌ژۆژه‌یانین ، له‌به‌رئه‌وه‌ی‌که‌حه‌قی‌مامۆستایه‌تی‌یان‌به‌سه‌ر‌کوردستان‌و‌خه‌لکی‌کوردستانه‌وه‌ژۆره ، به‌پټووستم‌زانی‌چه‌رده‌یه‌کیان‌له‌باره‌وه‌بخه‌مه‌سه‌ر‌کافه‌ز .

مه‌لا‌یه‌حیا‌کوژی‌خالی‌دی‌خه‌لکی‌مزووری‌یه . وه‌ك‌فه‌قی‌کانی‌سه‌رده‌می‌خۆی‌ئه‌م‌لا‌و‌لای‌کوردستان‌گه‌ژاوه‌بو‌خویندن . زووبه‌ی‌خویندنی‌لای‌سه‌هید‌عاصمی‌حه‌یده‌ری‌بووه‌که‌مامی‌صیغه‌توللا‌ئه‌فه‌ندی‌گه‌وره‌ی‌حه‌یده‌ری‌بووه‌که‌چووه‌ته‌به‌غدا . لای‌زانای‌به‌ناوبانگ‌سه‌هید‌صالحی‌حه‌یده‌ری‌ئامۆزای‌صیغه‌توللا‌ئه‌فه‌ندی‌ش‌ئیجازه‌ی‌وه‌ر‌گرتووه .

مه‌لا‌یه‌حیا‌پایه‌یه‌کی‌به‌رزی‌له‌زانستدا‌بووه‌و‌به‌(شیخ‌الکل‌في‌الکل)‌به‌ناوبانگ‌بووه . شه‌هامت‌و‌غیره‌تیکی‌زۆری‌بووه‌و‌له‌ئه‌مه‌ر‌به‌چاکه‌و‌نه‌هی‌له‌خراپه‌دا‌له‌که‌س‌نه‌سه‌لمیوه‌ته‌وه . له‌زانستی‌حه‌دیثدا‌واریشی‌شیخی‌بوخاری‌و‌له‌فیقه‌ی‌شافیعی‌دا‌جټ‌نشین‌ئیب‌نوح‌حه‌جر‌بووه .
حاشیه‌یه‌کی‌موده‌وه‌ونی‌به‌سه‌ر‌(توحفه‌ی‌ئیب‌نوح‌حه‌جر)‌ه‌وه‌هه‌یه‌تا‌باسی‌نوێژی‌جه‌ماعت . ئه‌وه‌ی‌مو‌تالای‌بکا‌ئه‌زان‌پایه‌ی‌عیلمی‌له‌چ‌بله‌یه‌کدا‌بووه . نوسخه‌یه‌کی‌ئه‌م‌کتیبه‌له‌خانه‌قای‌بیاره‌هه‌بوو‌مه‌لا‌حامیدی‌کاتبی‌شیخی‌سیراجوددین‌نووسیبوو‌یه‌وه . من‌زۆر‌جار‌ئاوانی‌ئه‌وه‌ئه‌خوازم‌که‌ئه‌م‌حاشیه‌ی‌مه‌لا‌یه‌حیا‌یه‌و ، حاشیه‌ی‌یووسفی‌ئه‌صم‌له‌سه‌ر‌توحفه‌که‌نوسخه‌یه‌کی‌لای‌شیخ‌موحه‌مه‌دی‌خال‌هه‌یه‌و ، حاشیه‌ی‌حاجی‌مه‌لا‌ئه‌حه‌مه‌دی‌نۆدشه‌له‌سه‌ر‌کیتابی‌نیکاح‌و‌ته‌لاقی‌توحفه‌که‌لای‌مه‌لا‌نیظامه‌ددینی‌نۆدشه‌یی‌یه‌له‌نۆدشه‌و ، حاشیه‌ی‌مه‌لا‌عه‌بدولعه‌ظیمی‌سهنه‌یی‌که‌ئه‌م‌ویش‌لای‌مه‌لا‌صدیقی‌موحه‌هه‌یدی‌یه‌له‌سهنه ، هه‌موو‌پیکه‌وه‌له‌یه‌ك‌دوو‌جه‌ل‌دی‌کدا‌کوئه‌کرانه‌وه‌و‌له‌چاپ‌نهدران ، چونکی‌حه‌للی‌گیروگرتی‌توحفه‌هه‌ر‌به‌م‌جۆره‌مه‌لایانه‌کراوه‌و‌ئه‌کریت . من‌ئه‌م‌ئاوانه‌ی‌خۆم‌وه‌ك‌وه‌سیه‌تیک‌لټره‌دا‌ئه‌نووسم‌بو‌هه‌ر‌که‌سه‌ن‌خوا‌ته‌وفیقی‌بدا‌ئه‌م‌ئه‌مر‌که‌جټ‌به‌جټ‌بکات‌بو‌خزمه‌تی‌شه‌ریعه‌تی‌ئیسلام‌و‌به‌زیندوو‌ژاگرتنی‌یادی‌مه‌لایانی‌کورد‌ه‌واری .

ئیه‌راهم‌فه‌صیح‌حه‌یده‌ری‌له‌(المجد‌التالد)‌دا‌نووسیبوه : مه‌ولانا

مهلا به حياي مزووري له گوره گوراني نوممه تي موحهممه ده و له فيقهدا
 گه پشته و ته پايه ي تهرجيح . سهره زاي نه وه وهك دهر يا بووه له عولوومي
 عه قلي و نه قليدا و له حيكمهت و فهله كيآت و رياضياتدا ده ستيكي بالاي
 بووه . زنجيره ي ئيجازه ي گه لي له مهلا ياني كوردستان نه گه زيته وه سهر
 نه م و هبي نه ميش نه چيته وه سهر حه يده ري به كان .

نه م ذاته پاش گه زانه وه ي مهولانا له هيندستان و نيسته جي بوونه وه ي
 له سوله يمان ، له سهر پيشنهادي زانايان و مه شاخي سوله يمان ،
 به نياز ي تاق ي كردنه وه ي مهولانا هاتوه بو نه م شاره و گه لي له فه قتيكاني
 خوي له گه لي خوي مي ناوه . كه گه يوه ته به ره وه زاسته وخو چوه بو لاي
 مهولانا و لاي نه و دابه زيوه و گه لي پرسيا ري موهممي له دلي خويدا
 نامه كردوه بي يانرسج له مهولانا . پاش حه سانه وه چاوي به مهولانا
 نه كه وي . بي نه وه ي نه م هيج بيرسج مهولانا وه لامي پرسيا ره كاني به
 باشي بو زوون نه كاته وه . كوزي دانيشنه كه ي لاي مهولانا ي زور به دل
 نه م و دلي به ته واوي نه كر يته وه و ويژداني قه ناعهت نه كا كه مهولانا
 به كيكه له هه لكه وتوه كاني نوممه تي پيغمبر . ته ري قه تي له سهر ده سندا
 وه نه گرئ و نه چيته زيزي مه نسووبه كاني وه و نه صيحه تي مهلا كاني
 هاو زيشي نه كا كه ته ري قه تي له سهر ده سندا وه ربگرن . مهلا به حيا پاش
 نه م سه فهره نه م به (جانانه) ي مهولانا و مهولانا يش زوري خوش
 نه وي . ئيبرا هيم فه صيح حه يده ري له زماني شينج ئيسماعيل ي به رزنجي به وه
 نه يگي زيه وه كه وا وتوويه تي له خزمه تي مهلا به حياي مزووريدا بووم له
 حو جره به كدا . پيش نيوه زو بوو ، مهلا به حيا نووستبوو . ديم وا مهولانا
 له حو جره كه ي خوي وه هه ستا و هات بو حو جره كه ي ئيمه ، ميش
 له به ري هه سنامه وه و چووم به پيره وه و عه رزم كرد كه وا مهلا به حيا
 نووستوه . فه رموي خه به ري مه كه ره وه . مهولانا هاته حو جره كه و
 ده مي مهلا به حياي به نووستوي ماچ كرد و فه رموي (متعنا الله
 بحياتك) و له حو جره كه ته شريفي ده رچوو ، مهلا به حيا هيشته هه روا
 نووستبوو .

مهلا به حيا پاش ته ري قهت وه رگرتني له سهر ده ستي مهولانا دا ناوبانگ و
 شوره تي گه لي زياتر بووه و پله ي زانستي گه لي به رزتر بووه ته وه . نه م
 ذاته نه ولاده كاني شي مهلا نه حمه د و مهلا موحهممه سه ليم و مهلا
 عه بدوللا و مهلا مو صطه فا هه موو مريد ي مهولانا بوون . كوزيكي تري شي
 بووه ناوي عه بدولزه حمان بووه ، به ده ستي به كني له به زيدي به كان

شەھید بوو . ئەگیزنەووە کە هەوایی کوشتنی ئەم کۆزەیی ئەدەنێ ، کە زۆریش مەلا چاک بوو ، هەر ئەوەندە ئەلێ (حسبنا الله ونعم الوکیل) . ئیبراهیم فەسیح حەیدەری لە (المجد النالد) دا نووسیویە : کە سەید ئەسەد سەدرەددینی حەیدەری باپیرم وەفاتی کرد ، مەلا یەحیا میوانی مائی ئیمە بوو لە بەغدا ، فەرمووی من سەید ئەسەد سەدرەددین ئەشۆم . هەستا و شۆردی . سەید عوبەیدوللای مام ئاوی ئەکرد بە دەستیا . پاشان نوێژی جەنازەشی لەسەر کرد لە گەل کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و صالحانی بەغدا . مەلا یەحیا ئەم جۆرە کارانەیی بە واجبی خۆی ئەزانی و ئەبوت ژستەیی حەیدەری بەکان حەقی زۆربان لەسەرمە و پێویستە خزمەتیان بکەم .

هەروەها ئیبراهیم فەسیح ئەلێ : لەکاتی کە من فەقێ بووم مەولانا یەحیا لە بەغدا بوو ، سەحیحی بوخاری و شەرحی نوخبە لە ئوصولی حەدیندا کە ئیبنو حەجەری عەسقلانی دایناو و (الاشباه والنظائر) ی جەلالەددینی سیووطیم لە خزمەتیدا خویند . ئەویش ئیجازەیی حەدیت و تەفسیر و عیلمەکانی تری پێدام و فەرمووی ئەوە ئەمانەتی خۆتانم دانەووە . مەبەستی لە عیلم بوو چونکە ئەو خۆی مोजازی حەیدەری بەکان بوو . مەلا یەحیا سەد سالتیک ژیاو و لە بەغدا وەفاتی کردووە . مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەبانی حازری جەنازەیی بوو . ئیبراهیم فەسیح ئەلێ : من و مەلا حوسەینی کۆزی مەلا جامی و سەید موحەممەد ئەمینی کۆزی سەید عەبدوللای حەیدەری و سەید صالحی برای سەید عەبدوللای شۆردمان . مامۆستا مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەبانی لە گەل کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و پیاو چاکانی بەغدا نوێژی جەنازەیان لەسەر کرد و لە قەبرستانەکەیی باخچەیی بەردەمی مەرقەدی حەزەرەتی غەوثدا ناشتمان .

منیش ئەلێم ژیکەوتیکی باشە کەوا شیخ مەلا هیدایەتوللای هەولیری خەلیفەیی مەولانا خالید و حاجی شیخ عەبدولزەحمان ئەبولوہ فای کۆزی شیخ عوتمان سیراجوددین هەرسیانیان لەپال یەکدا نێژاون و کەسیان لەنێواندا نییە .

پاش وەفاتی مەلا یەحیا مەلا ئەحمەدی کۆزی بوو بە جێگەداری و پاش ئەویش مەلا عەبدولهادی کۆزی (کۆزی مەلا ئەحمەد) لە ئوترووش بوو بە مەلا . مەلا عەبدولهادی لە ١٣١٢ی هێجرەتدا کۆچی دوایی کردووە . میژووی ئەم بنەمالەیی پێویستی بە دەفتەریکی گەورەیی . ئەگەر خوا یارمەتیم بدا شتیکی مونا سببان لەبارەووە ئەنوسم .

- ۲- مه‌لا موحه‌مه‌د سه‌لیمی کوزی مه‌لا یه‌حیا •
- ۳- مه‌لا عه‌بدوللای کوزی مه‌لا یه‌حیا •
- ۴- مه‌لا مصطه‌فای کوزی مه‌لا یه‌حیا •
- ۵- مه‌لا عه‌بدوللای ئامیدی •
- ۶- زه‌سوولی ذه‌کی •
- ۷- مه‌لا مه‌حموودی شه‌مزینی •
- ۸- شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی سنه‌یی •
- ۹- شیخ مه‌لا طاهای حه‌ری •
- ۱۰- مه‌لا ئه‌حه‌دی عومه‌ر گونبه‌دی که‌ لای مه‌لا یه‌حیا ئیجازه‌ی
وه‌رگرتوو •
- ۱۱- مه‌لا مه‌حموودی عومه‌ر گونبه‌دی •
- ۱۲- مه‌لا موحه‌مه‌دی کوزی ئیسماعیلی کزی •
- ۱۳- مه‌لا ئه‌بووبه‌کری کوچ‌ مه‌لا ، باییری مه‌لا ئه‌فه‌ندی هه‌ولیر •
- ۱۴- مه‌لا موحه‌مه‌دی هه‌ولیری •
- ۱۵- مه‌لا موصله‌فای هه‌ولیری •
- ۱۶- مه‌لا ئه‌سه‌د ئه‌فه‌ندی جه‌لیی کزی •
- ۱۷- مه‌لا ئه‌حه‌دی گه‌لالی •
- ۱۸- مه‌لا موحه‌مه‌دی موده‌ژژیس کوزی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- ۱۹- مه‌لا مه‌حموودی موده‌ژژیس کوزی مه‌لا جه‌لال •
- ۲۰- مه‌لا عه‌بدولکه‌ریسی کوزی شیخ عومه‌ری موده‌ژژیزی مزگه‌وتی
گه‌وره‌ی سوله‌یمانی •
- ۲۱- سه‌یید عه‌لیی به‌رزنجی قاضی سوله‌یمانی •
- ۲۲- سه‌یید عه‌بدولقادی به‌رزنجی موده‌ژژیس •
- ۲۳- سه‌یید عه‌بدولعه‌زیزی به‌رزنجی برای نه‌قیبی سوله‌یمانی •

- ۲۴- سهید عەبدوللای بەرزنجی برازای ئەقیب .
- ۲۵- سهید ئیسماعیلی بەرزنجی برازای ئەقیب .
- ۲۶- سهید عەبدولقادی بەرزنجی .
- ۲۷- سهید موحمەدی بەرزنجی .
- ۲۸- سهید عەلی بەرزنجی مودەززیس
- ۲۹- مەلا شیخ عەبدولزەحمانی زۆزبەیان (۲) .

(۲) ئەم ذاتە لە مەلا گەورەکانی سەر دەمی خۆی بوو . لە عەشرەتی زۆزبەیانێ بە
 کە لە ناوچەی کەرکوک ئەژین . بە ئوسوولی فەقێ بەتی لە کەرکوک و
 دەوروو پشنتی خۆیندوو بەتی و پاشان کە نزیک بوو بێج بە مەلا ، چوو
 بۆ بەغدا بۆ خزمەتی سهید صیغەتوللا ئەفەندی حەیدەری و لە
 خزمەتی ئەودا خۆیندنی تەواو کردوو و ئیجازەتی لا وەرگرتوو و لە
 مزگەوتی (ئەحمەدی) (مەیدان) لە قەراخی دیجلە ، بوو بە
 مودەززیس .

مەلا عەبدولزەحمان مەلایەکی زۆر گەورە بوو و گەلێ تەئلیفاتی
 بەکەلکی هەیە وەکو حاشیە لەسەر زیسالە (اثبات الواجب) ی
 جەلالوددینی صیددیقی دەوانی و ، حاشیە لەسەر (حکمة العین) و
 گەلێ زانای بەرز لە مەدرەسە کەیدا پێکەشتون وەکو زانای بەناوبانگ
 مەلا موحمەدی بانەبی مامۆستای مەلا عەلی قزنجی و وەکو مەلا
 موحمەدی خەطی کە مودەززیسی میر موحمەدی زەواندز بوو کە
 مەشهور بە (میرە کۆرە) . ئەم مەلا موحمەد مامۆستای حاجی مەلا
 ئەحمەدی نۆدشەیی و مەلا عومەری خەیلانی بوو کە مودەززیس بوو لە
 زەواندز . ئەم مەلا عومەریش مامۆستای حاجی عومەر ئەفەندی
 هەولێری باوکی مەلا ئەبووبەکر ئەفەندی هەولێر بوو کە مەشهور بە
 (مەلا گچکە)

لەسەر نووسینی ئیبراھیم فەصیح ، ئەم مەلا شیخ عەبدولزەحمانی
 زۆزبەیانێ بە مامۆستای تەکیە خالیدی بەش بوو . وادیارە ئەمە پێش
 ئەو بوو کە بێج بە مودەززیسی مزگەوتی ئەحمەدی . مەلا عەبدولزەحمان
 لە ۱۲۷۰ دا وەفاتی کردوو و دوو کۆژی لەپاش بەجێماو مەلا
 موحمەد و مەلا ئەحمەد . مەلا ئەحمەدیان بوو بە مودەززیسی مزگەوتی
 ئەحمەدی لە جیتی باوکیدا .

- ۳۰- مه‌لا ئەحمەدی زۆږبەیانیی کۆزی مه‌لا شێخ عەبدولزەحمان •
- ۳۱- مه‌لا موحه‌مه‌دی زۆږبەیانیی •
- ۳۲- سه‌یید عەبدولله‌طیفی بەرزنجی •
- ۳۳- مه‌لا عەبدولقادری شێخەلمارینی •
- ۳۴- مه‌لا حوسەینی پێدەری •
- ۳۵- مه‌لا عومەری عەسکەری •
- ۳۶- مه‌لا ئووہیسی عەسکەری •
- ۳۷- سه‌یید ئەسەد صەدرەددینی حەیدەری •
- ۳۸- سه‌یید صیغەتوللای حەیدەری •
- ۳۹- سه‌یید عەبدولقادر صیدقی حەیدەری •
- ۴۰- سه‌یید عەبدولسەلامی حەیدەری •
- ۴۱- سه‌یید عەبدولغەفووری حەیدەری •

شاعیری عێراق عەبدولباقی عومەری دوو قەسیدەیی بۆ لاواندەوہی
 مه‌لا عەبدولزەحمانی زۆږبەیانیی وتووہ ، لەو قەسیدەیاندا کە دوا حەرفی
 حەرفی (تی) بە ئەلن :

قەد قەسی عمرە بزەھد و تقوی
 و صلوة مشفوعة بصیلات
 بینان البیان فی البحت کم قەد
 حلّ للطالبین من مشکلات
 و بقطر العراق مخور فضل
 مثله لا أنسی ولا هو آت
 بعدہ اصحّت المدارس حتی
 من حلّ کلّ فاضل عاقلات
 رجعت منظمّة منه نفس
 وتسامت لأرفع الدرجات
 و ترقی سنّ المسلم أرخ
 شان عبد الرحمن للجنات

(۱۲۷۰)

- ٤٢- سه‌یید عه‌بدولزه‌رزاقی هه‌یده‌ری
- ٤٣- سه‌یید عیسای هه‌یده‌ری
- ٤٤- سه‌یید فه‌ضلو‌ل‌لای هه‌یده‌ری
- ٤٥- سه‌یید عه‌بدولحه‌کیمی هه‌یده‌ری
- ٤٦- سه‌یید عه‌بدولحه‌لیمی هه‌یده‌ری
- ٤٧- سه‌یید موحه‌مه‌دی هه‌یده‌ری
- ٤٨- سه‌یید ئیبراهیم فه‌صیحی هه‌یده‌ری ، که خۆی نووسیویه مندال بووم به خزمه‌تی مه‌ولانا گه‌یشتم و خۆم به خاکسار و مه‌نسووب ئه‌زانم .
له مه‌نسووبه‌کائیشی له غه‌یری کورد ناوی ئه‌مانه‌مان ئاگا لێ به :
- ١- شیخ عثمانی کوژی سه‌نه‌دی نه‌ج‌دی •
- ٢- سه‌یید ئه‌حمه‌دی دیملانی •
- ٣- سه‌یید مه‌حموودی دیملانی •
- ٤- سه‌یید موحه‌مه‌د ئه‌مینى موده‌ززیس له به‌غدا •
- ٥- سه‌یید موحه‌مه‌د ئه‌مینى سووه‌یدی موفتیى حیلله •
- ٦- سه‌یید موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د موفتیى حیلله •
- ٧- سه‌یید موحه‌مه‌د سه‌عید موفتیى حیلله •
- ٨- سه‌یید شیخ موحه‌مه‌دی طه‌به‌قه‌لی •
- ٩- سه‌یید ئه‌بووبه‌کری هه‌وواری •
- ١٠- سه‌یید عه‌بدول‌لای داغستانی
- ١١- سه‌یید مه‌حموود شه‌هابوودینی ئالووسی ، خاوه‌نی ته‌فسیری (روح‌المعانی) •

- ١٢- سه‌یید موحه‌مه‌دی کوژی سوله‌یمانی به‌غدادی •
- ١٣- سه‌یید موحه‌مه‌دی کوژی حوسه‌ین نه‌ظیف •
- ١٤- سه‌یید سوله‌یمانی کوژی سه‌یید جورجیس •

- ۱۵- سهید موحه‌مه‌د ئه‌مینی ئیینو عابیدینی دیمه‌شقی ، خاوه‌نی کیتی (ابن عابدین) له شه‌رعی حه‌نه‌فیدا .
- ۱۶- عومه‌ر ئه‌فه‌ندی غه‌ززی موفتی شافعی‌یه‌کانی شام .
- ۱۷- شیخ عه‌بدولزه‌حمانی که‌زبه‌ری حه‌دیث‌زانی شام .
- ۱۸- شیخ عه‌بدولزه‌حمانی طیبی .
- ۱۹- عه‌بدوللا پاشای حاکمی عه‌ککا .
- ۲۰- داوود پاشای والیی به‌غدا .
- ۲۱- مه‌ککی زاده موصطفا عاصم ئه‌فه‌ندی شیخ‌ولئیس‌لامی ئه‌سته‌موول .
- ۲۲- شیخ شامیلی داغستانی .
- ۲۳- شیخ فه‌وزی سه‌ید زاغیب ئه‌فه‌ندی .
- ۲۴- نه‌جیب پاشای والیی شام .
- ۲۵- عه‌ینی ئه‌فه‌ندی .
- ۲۶- سه‌ید عه‌بدولمه‌رز ئه‌فه‌ندی که‌یلانی نه‌قیی ئه‌شرافی به‌غدا .
- ۲۷- حاجی وه‌لی‌بوددین پاشای والیی شام .
- ۲۸- سه‌ید عه‌بدولزه‌زاقی حه‌یده‌ری .
- ۲۹- سه‌ید موحه‌مه‌د طاهر ئه‌فه‌ندی حوسه‌ینی موفتی قودس .
- ۳۰- شیخ ئه‌بولخه‌یری دیاربه‌کری .
- ۳۱- سه‌ید موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د ئه‌فه‌ندی که‌به (ابن النائب) به‌ناوبانگ بووه .
- ۳۲- شیخ سه‌لاحی عه‌جلوونی که‌به (ابن ابی الفتح) به‌ناوبانگ بووه .
- ۳۳- موحه‌مه‌د ئه‌فه‌ندی جو‌ندی موفتی مه‌عه‌رزه‌تول‌نوعمان له حه‌له‌ب .

- ۳۴- شیخ عومہری موجتہیدی دیمہ شقی •
- ۳۵- سہید خلیل سہمین نہقیی ٹہ شرافی تہ رابلوسی شام •
- ۳۶- سہید حسن ٹہ فہندی تہقی بوددینی حوسہینی ، موفتی و نہقیی ٹہ شرافی دیمہ شقی •
- ۳۷- شیخ موحمہدی ٹاگرہ بوزی کہ پیشتر ناومان ہینا •

زنجرہی طہریقہتی مہولانا

وہ مک زانیمان مہولانا طہریقہتی نہقشبہندی لہ تازہ کرمہوی قہزنی سیازدہی ہجرت (شاہ عہدوللای دیہلوی) وەرگرتووه کہ لہ قہبی (غلام علی) بووه ، ٹہویش لہ (شیخ شہ مسوددین جانی جانان حہیبوللای مہظہر) ی وەرگرتووه . ٹہویش لہ (سہید نور موحمہدی بہدہوانی) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ سہیفوددین) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ موحمہد معصومی موحدیدی) ی وەرگرتووه کہ مہشہور بووه بہ (العروۃ الوثقی) ، ٹہویش لہ (شیخ ٹہحمہدی فاروقی سہرہندی) ی باوکی وەرگرتووه کہ تازہ کرمہوی سہدہی دوازدهم بووه ، ٹہویش لہ (شیخ موحمہد باقی) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ موحمہدی خواجہ گبی سہمہرقہندی) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (دہرویش موحمہد) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ موحمہد زاہید) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (خواجہ عوبہدوللای ٹہحرار) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ یہعقوبی چہرخی) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ موحمہد مبارک شاہی بوخاری) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ علائہددینی عططار) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شیخ موحمہدی ٹوہیسی بوخاری) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (شاہ موحمہدی نہقشبہند) ی وەرگرتووه ، ٹہویش لہ (ٹہمیر کولال) ی وەرگرتووه ، ٹہویش

له (شیخ بابا موحه‌مەدی سەمەسی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ
 عەلیی زامیتەنی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ موحه‌مەدی ئەنجیر
 فەنەوی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ عارفی زیوێ گەری) ی وەرگرتوو ،
 ئەویش له (شیخ عەبدولخالقی غەجدەوانی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ
 یوسەنی هەمەدانی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ عەلیی فارمەدی) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ ئەبولحەسەنی خەرقانی) ی وەرگرتوو ،
 ئەویش له (شیخ ئەبولەزیزی بەسەمە) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (ئیمام
 جەفەری صادق) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (قاسمی کۆزی موحه‌مەدی
 کۆزی حەزەرتی ئەبووبەکری صدیق) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (یەکیکە
 شەریعت زانە) (الفقهاء السبعة) ، ئەویش له (حەزەرتی (سەلمانی فارسی)
 وەرگرتوو ، ئەویش له (حەزەرتی ئەبووبەکری
 صدیق) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (حەزەرتی موحه‌مەدولموصطفا) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (ئەمینداری وەحی) (حەزەرتی جویرەئیل) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (خوداوەندی گەورەو بی‌هەمتای وەرگرتوو .

گەمە زنجیرەیی طەریقەتی ئەقشەندی مەولانا • زنجیرەیی طەریقەتی
 قادریشی بەم‌جۆرەیه :

مەولانا طەریقەتی قادریشی هەر له (شاھ عەبدوللای دیهلەوی)
 وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ شەمسووددین جانی جانان حەیبوللای
 مەظہەر) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ موحه‌مەد عابید) ی وەرگرتوو ،
 ئەویش له (شیخ موحه‌مەد سەعیدی خازین) ی وەرگرتوو ، ئەویش له
 (شیخ ئەحمەدی فاروقیی سەرھیندی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شاھ
 ئەسکەندەری کەتیلی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شاھ کەمالی کەتیلی) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (شاھ فەضیل) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (سەید
 گەدایی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (سەید شەمسووددین) ی وەرگرتوو ،

ٺهويش له (سهيد عقيلي) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (سهيد بهائوددين) ۽
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (سهيد عبدالوده ههاب) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (سهيد شهره فودديني قهتتال) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (سهيد
 عبدالزهزاق) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (حزرتي شيخ عبدالقادري
 گيلاني) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (ٺبولحه سن علي کوزي موحه مدي
 قوره شبي هه کاري) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (ٺبولفه رجی طرسووسي) ۽
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (عبدالزهحماني تيمی) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (جونه دي به غدايي) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (سربي سه قه طلي) ۽
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (شيخ معروفي کرخي) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (تيمام علي زهضا) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (تيمام موساي کاظم) ۽
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (تيمام جعفری صادق) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (تيمام موحه مدي باقر) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له (تيمام علي
 زهينولعايدین) ۽ باوکی وەرگرتووه ، ٺهويش له (حزرتي حوسين) ۽
 باوکی وەرگرتووه ، ٺهويش له (حزرتي علي) ۽ باوکی وەرگرتووه ،
 ٺهويش له (حزرتي پيغمبر) ۽ وەرگرتووه دروودي خوي لي بي ،
 ٺهويش له (حزرتي جوړه ټيل) ۽ وەرگرتووه ، ٺهويش له خداوہندي
 گورمه پښاوتاي وەرگرتووه •

مهولانا هروهه تريقی (سوره و مردی) و (کورموی) و (چشتي) یشی
 وەرگرتووه •

نہ ریتی نہ شبہندی

تہریقہ ت چی یہ و بوچی پیوستہ ؟

تہریقہ ت له عورفی ٹہلی تہ صہ و وفلا بہ مہ عنای سولووک و گرتنہ بہری
رنگای بہجی ہینانی عبادت و فرمان بہرداری خوی تہ عالیہ بہ دلسوزی و
بہ زاستی •

خوی تہ عالیہ قورٹا فلہ فرموویہ تی : « وما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ » واتہ : ٹادہ میزاد و جنو کہم بو ہیچ دروست نہ کردوہ
بوٹوہ نہ بی بمپرستن و بہ ندہ گیم بکن • پرستن و بہ ندہ گی ش ٹہ بی
بہ دلسوزانہ و خاوین و بی گہرد بی • خوا لہ قورٹا فلہ فرموویہ تی : « وَ مَا
أَمَرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ » واتہ : فرمانی ہیچیان
نہ دراودہ تی ٹہوہ نہ بی خوا بہ رستی بان خاوین و بی گہرد بی • ہر وہا
فرموویہ تی : « إِلَّا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ » واتہ بہ رستی بی گہرد ہر
بو خواہ • بہ رستیش کہ پیوستہ خاوین و بی گہرد بی دوو بہ شہ • یہ کہم
ٹہ صلی بہ کہ ئیعتقاد و باوہ زہ بہ ذاتی خوا و فریشہ کان و پیغہ مہ ران و
ٹہو کتیبانہی کہ خوی تہ عالیہ ناردوونی بو سر ٹہو پیغہ مہ رانہ و باوہ زہ
بہ زوژی قیامت و قزا و قہدر واتہ باوہ زہ بہوہ کہ ہرچی لہ عالمدا
ٹہ بی و ٹہ کرئی ہمووی خوا پٹی ٹہ زانی و بہ دروست کردنی خواہ •

بہشی دووہ ہمیش فرعیاتی دینہ کہ وتنی کہ لیمہی شہ ہادہ تہ واتہ
(أشهد أن لا اله الا الله وأشهد أن محمداً رسول الله) و ، بہجی ہینانی پینج

فهرزی نوژ له هه موو شهو و ژۆژیکنا و ، ژۆژووو گرتنی زه مه زان له هه موو سالیکنه و ، دانی زه کاتی مال به موسته هه ققان و ، هه جی مالی خوا له مه کهکه بو هه رکس که دهسه لات و توانای بین وهک له شه رعدا باسی کراوه .

بهشی یه کهم که ئیمان و باوهزه به سادهیی له تهمن و تهربییهی ناوماال و له دهمی موسولمانان و مرئه گیری و به شیوهی عیلمیش له خویندنی کتییی ئیعتیقاد و دهرس و مرگرتن له مامۆستایانی زاناوه و مرئه گیری . ههروهها بهشی فهرعیاتیش له تهمن و تهربییهی ناوماال و چاولی کهری موسولمانان و له خویندنی دهرسی شهرع و مرئه گیری لای مامۆستای زانا و شارهزا .

خاوینی و بچ گهردی له عیاده تدا که بو ئه صلی باتیش و فهرعی باتیش پیوسته ، چه ند ژینگای هیه . یه کهم : به هرهیه که خوا ئه یه خشی به ئاده مزاد و هیلایه تی ئه دا کهوا به ساغی و زاستی خهریکی خوا په رستی بین . دووهه م : به بچ هیتانی ئادابی دین وهک کردنی ئه و شتانهی خوا فهرمانی به کردنیان داوه و ، نه کردنی ئه و شتانهی خوا فهرمانی به نه کردنیان داوه که ئه مهش ورده ورده ئه بچ به هوی ئه وه که نه فسی ئینسانی له سه ر دابه زری . سیهه م : ئه و جوړه هه ول و تیکۆشانه که پیغه مبه ر (د) کردوویه تی و به رده وام بوون له سه ر تاعه ت و سه بر و خوژاگرتن له بهر باری ئازار و زهحه تی دوژمناندا و هه ول دان و جیهاد له ژینگهی راستیدا و خو دوور ژاگرتن له وانه که غافل و بچ هوش و بچ ئاگان له به بچ هیتانی واجباتی دین ، چه نکه نه فسی ئینسان هه میسه ئینسان به ره و گونا هه و خراپه ژانه کیشی و نه فس تا له سیفاتی خراپ پاک نه کریته وه مه یلانی ئه وه ئه بچ که شه یتان کنه ی تیا بکا و له ژبی چاکه لای بدا ، بوژهش پیغه مبه ر فهرموویه تی : « اِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَجْرِيَ مِنْ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ » واته : شه یتان

وهك خوتن به ناو لهشی ئاده مزاددا دیت و ده چی . به کورتی
 نفسی ئینسان بخت زکیه و خاوین کردنهوه ناگا به پایه ی دلسۆزی ، بۆیهش
 خوا فرموویه تی « والذین جاهدوا فینا لنهدینکم سبلنا » واته : ئهوانه ی
 له زنگای ئیمه دا تیکۆشاون ، زنگای خۆمانیان نیشان ئهدهین ، ههروهها
 فرموویه تی : « قد اقلح من زکاتها و قد خاب من دساتها » واته :
 ئهوکه سه ی نفسی خۆی خاوین بکاتهوه ززگاری ئه بێ و ئهوکه سه ی
 گومزای بکا زه فجی به خه سار ئه چی .

چواره میش به هۆی هاوژی یه تی و خوشه ویستی راستانی مهیدانی
 خواپهرستی وهك پیغه مبه ران و ژیه رانی دین . له سه ر ئه م بناغه یه خوا
 فرموویه تی : « یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقین »
 واته : ئه ی خاوه ن باوه زه کان له خوا بترسن و له گه ل راستان بن و ،
 پیغه مبه ریش فرموویه تی : « والذی نفسی بیده لا یؤمن احدکم
 حتی اکون احب الیه من ولده ووالده والناس اجمعین »
 واته : قه سم به و خوایه ی گیانی من به دهستی ئه وه ، ئیمانی که ستان ته و او
 نابج تا منی لا له منالی و له باوکی و له هه موو خه لک خوشه ویست تر نه بێ .

جا که هاوژی یه تی پیاوچا کان له گه ل خوش ویستندا هاته دی و ئینسان
 زنگای ئه و پیاوچا کانه ی گرت ، دلی ئه بێ به ئاوینه ی صفات و زه وشتی
 ئهوکه سانه و به و جۆره که دلی ئه وان نوورانی بووه ، دلی ئه میش نوورانی
 ئه بێ ، وهکو چۆن ئینسان ئه گه ر لای ئاگر دا دابنیشی هه موو لهشی گه رم
 دانه گیرسێ یا لای ئینسانی زویر و په ست دابنیشی خه م و مه ی نه ت
 دای ئه گرێ و لای بۆن خوشی کا دابنیشی بۆنی خوش ئه بێ . له سه ر ئه م
 ئه ساسه یه پیغه مبه ر فرموویه تی : « ما صب الله فی صدری شیئا
 الا صبّه فی صدری ابی بکر » واته : خوا هیچی نه ژواندوه ته سنگی
 منه وه که نه ژواندیتته سنگی ئه بووبه کریشه وه .

له سەر ئەم نەریته بوو هاوژێکانی پێغه مەبر بە بەرە کەتی هاوژێ یەتیی
 پێغه مەبر موه دلیان نوورانی بوو ، تایعین بە بەرە کەتی هاوژێ یەتیی
 هاوژێکانی پێغه مەبر موه دلیان ژووی کردە خوا و پاکی و ساغی و بێ گەردی
 لە دلیاندا جێ گیر بوو .

له سەر ئەومش که خوای تەعالا خۆی خاوەن ئێرا دەیه و (یَخْتَصُّ
 بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ) چەند کەسێ لە یارانێ پێغه مەبر لە ناو ئەوانی تر یاندا
 سەرکەوتوو تر بوون و لە ناو کۆمەڵی یاراندا دەرکەوتن و کەسانی تریش
 سوودیان لەمان وەرگرت . بۆ نموونە حەزەرەتی ئەبووبەکر شێوەی یادی
 پەنامەکی و دامەزرانی دڵ و بەندایەتیی ساغی لە دلدای دامەزرا . سەلمانی
 فارسیش لە حەزەرەتی ئەبووبەکر موه ئەمە ی بۆ مایە موه . ئیمام قاسمی کۆژی
 مو حەمەدی کۆژی ئەبووبەکریش لە موه موه . هەر موه ها بایەزیدی بەس طامیش
 لە ئیمام جەعفەری صادق موه ئیستیفادی نوور و بەرە کەتی کرد .

بۆچی ناوی تەریقەت لەناو ئەصحابەو تایعیندا نەبوو ؟

لە زمانێ حەزەرەتدا نوورو بەرە کەتی هاوژێ یەتیی پێغه مەبر دروودی
 خوای لە سەر بێ ، ئەوە نەندە فراوان و عەلەمگیر بوو ، حیسابی نە ئەکرا .
 هەر و لە زمانێ تایعینیشدا هەر چەند ئەو شێوە پێشووه ئەما بوو ، بەلام
 پاشماوەی نووری بەرە کەتی زمانێ پێغه مەبر هیشتا گەلێ زۆر بوو و
 مەجالی ئەوه نەبوو کە سێ بەتایەتی مەشهور و بێ بە مورشید و مورەببێ .
 بەلام لە سەدهی پاشمۆدا کەسانی نەزان و بێ ئاگا لە خوا و دنیا پەرست
 ئەوە نەندە زۆر بوون پیاوانی ژا سەتەقینە و مە ئەستێرە ی شەوی تاریک
 دیاریان ئەدا و بە یە کە یە کە ئەژمێران ، بۆیە یە کە یە کە ئەو کە سەنە ی
 بە هاوژێ یەتیی پیاوه بەرزەکانی و مە خولەفای ژا سیدین و ئەصحابە و

تایعین په روه رده بوو بوون که ناریان گرت و له ټه هلی فساد و خراپه و
 بڼ ټاگایي دوور که وته وه . ټه وانښ که ټه یانویست بچنه سر زه وشت و
 خوی ټه وان ده وری ټه وانیان ټه دا و له وان خړ ټه بوونه وه و له سر زه وشتی
 ټه وان ده ستیان ټه کرد به عیادمت و ټاین په رومری و زوهد و خه لوت و
 پاک کردنه وهی نه فس له زه ذیله و خراپه و وهر گرتنی خو زه وشتی پاک و
 بهرز که پتی ټه وتری غزای گه وړه (الجهاد الاکبر) که غزای نه فسه .
 ټه م که سانه ټه بوون به پیښه ټگ و پیښه وای موسولمانان و دیاره هره یه کښ
 له مانه زی و شوی ټیکی تایه تی بو خوی وهر ټه گرت .

بو نمونه ټه م ټا دابه ی که ټه مړو مشهوره به ته ریقه تی نه قشبه ندی ،
 ومختی خوی له سرده می چه زده تی ټه بوو به کړی صیددیقه وه خوی لی
 زازی بڼ تا زمانه شیخ بایه زیدی به سطامی ناو نراوه به ته ریقه تی
 (صیددیقه) و ، له سرده می شیخ بایه زیدی به سطامی ښه وه تا سرده می
 خواجه عه بدول خالقی غه جدموانی ناو نراوه به ته ریقه تی (طه یقووری) و ،
 له سرده می خواجه عه بدول خالقی ښه وه تا سرده می سید موحه مده دی
 بوخارایی که مشهوره به (شاهي نه قشبه ند) ناو نراوه به ته ریقه تی
 (خواجه گان) و ، له سرده می ټه ویشه وه تا سرده می خواجه عه بدول لای
 ټه حرار ناو نراوه به ته ریقه تی (نه قشبه ندی) (۱) و ، له سرده می خواجه
 عه بدول لای ټه حراری ښه وه تا سرده می سید ټه مده دی فارو وویی
 سره ښدی ناو نراوه به ته ریقه تی (نه قشبه ندی) ټه حراری) و له

(۱) له بهر ټه وه که صوره ت و صیفه تی که مالی حه قیقی که پتو هندی ته و او و
 حوزو وری دل به ته وه ججهاتی پیر له دلی مریدا نه قشی به ستوه ،
 یا له بهر ټه وه که ذیکری ناوی خودا له دلی مریدا دامه زراوه و نه قشی
 به ستوه ، یا له بهر ټه وه که صوره تی پیر که ناو ټه بری به صوره تی
 زابطه له دلی مریدا دامه زراوه و به وړی ټیستیمداد له زوحانیه تی پیره وه
 پتو هندی مرید که ښتو وه به پایه .

سەردەمی ئىمامى زەببانی نەشەو کە ھەموو ئەولیا ھاودەنگەن لەو ھەدا کە تازە کەرمەوێ ھەزارى دوو ھەمى ھىجرىيە ئاوانراو ھە تەرىقەتى (موجەددىدىيە) و ئەم ئاوە تا سەردەمى شاھ مەظھەرى مامۆستای شاھ عەبدوللای دىھەلوى بەردەوام بوو . لە سەردەمى ئەویشەو ھە تەرىقەتى (مەظھەرىيە) ئاوبانگى دەرکردوو و ، لە سەردەمى مەولانائىشاھ مەشھور بوو ھە (خالىدییە) . ھە ھەر حال ئیستا لە ئاوە مەنسووبە کانی ئەم تەرىقەتەدا ئاوى (نەقشبەندىيە) باو .

بۆچى بە ئەھلى تەصەووف ئەلین (ئەھلى تەصەووف) ؟

بیر و زای جیاواز زۆرە کەوا بۆچى (صوفیە) یا (اھلى تصوف) و ئاوانراو . مەعقولاترى ئەو بیر و زایانە ئەو یە کە ھەر لە زەمانى پێنەمبەرەو (دروودى خواى لى بى) بەرگى زبرى خورىان لە بەرکردوو کە بە عەرەبى پێى ئەلین (صوف) و نىسبەت بۆ لای (صوف) ئەبى بە (صوفى) و بە کۆمەلە کەش ئەوترى (صوفیە) یا (اھلى تصوف) . ھەسەنى بەصرى فەرموویەتى : « لقد ادرکت سبعین بدریا کان لباسهم الصوف » واتە : ھەفتا کەسم لە ئەصحابەى غەزای بەرد دیو ھەموو بەرگى خورىان لە بەردا بوو . خورىیشیان بۆیە لە بەرکردوو کە گوئىیان بە دنیا ئەداو و خەرىکی عیادەت و طاعت بوون و لە سووچى مزگەوتەکانا کۆبوونەتەو و ھە فەقیرانى ئەصحابەى موھاجیرین کە لە مەککەو کۆچیان کردبوو بۆ مەدینە و پێیان ئەوتن (اھلى صفتە) و خوا لە بارەیانەو فەرموویەتى : « للفقراء الذين أحصروا في سبيل الله لا يستطيعون ضربا في الأرض ، يحسبهم الجاهل أغنياء من التعفف ، تعرفهم بسيماهم لا يسألون الناس الحافاً » واتە : (خێر بکەن) ھەو ھەزارانەى لە زێى خوادا زێیان لى بزاو ، ناتوانن بە ولاتان بگەژێن (نانى بۆ خۆیان پەیدا بکەن) ، ئەزان لە بەر دەس پان

نه كړدنه ومان وانه زانې دهوله مېندن ، داواى هېچ يارمه تېرېك له خلك
ناكمن .

نهوكه سانهى ئاده ميزاد له هاوړي يه تېر يانه وه پي نه گات

نهوكه سې كه بو دوزينه موى زنگاي خواپه رستېي راسته قينه وهك
بېله ي چاو وايه و بو په روه رده كړن وهك چراى تاريخه شه و وايه پي نه لېن
(وله ي و مور شيد) و (شيخي طهريقه ت) . وله ي كه سيكه به پي توافا خواناس
پي به ذات و صيفات و ، له هر سې پايه كې (تمقوا) دا كه برتين له پاكي
له گومزايي كوفر و له چلكي گوناھي گموره و له پتوه ندي نازموا به
(ما سوي الله) غېري خوداوه ، گه شتيته پله يه كي به رز و واجب و سوننه ت
به پي دمه سات به جني پي و خوي له حرام و مېكرووه پيارزي و له
زيانا پير له خوا بكاته موه و به ناخي نه م پير كړدنه موه دا چوپي .

نېشانه ي وله ي نه مويه ئينسان به هاوړي يه تې كړدني دلي پز نه پي له
متما نه و خاترجه مع نه پي و له سهرماي دل ساردې له دين ززگاري نه پي و به
نه شنه ي خواناسين دلشاد نه پي و له پتوه ندي زوچون به پيري نامه به ستدا
ئازاد نه پي . زادي زيكې و راستي و ئيستيقامت و به رده وامي يادي حق
ومر نه گري و له سهر پيژه وي لي كړدني شريعت پايه دار نه پي .

ئادابي پيژه واني ته ريقه تې نه قشبه ندي

وهك باسان كړد هه موو ته ريقه ته كان برتين له زنگاي فرمان به داري
خوا به ساغي و دلسوزي . كهواته خريك بوون به ته ريقه ته موه له راستيدا
خريك بوونه به راستي به ئادابي شريعه ته موه .

ئادابی مرید له تهریقه تی نه قشبه ندیشدا ، وەك له تهریقه ته كانی تردا بریتی به له پیژەوی كردنی كیتاب و سوننهت و ، خۆپاراستن له هەموو بیدعەت و گومزاهی و گوناهااری یەك و ، بەردەوام بوون له بەجی هیتانی فەرز و سوننهت و قورئان خویندن و سەلهوات دا نا له پیغه مبهەر دروودی خوای لی بی و ، بیر کردنه وه له خواوه ند و پاراستنی دەست و دەم و پی و چاو و گوئی و زوبان و هەموو ئەندامانی لەش له هەموو جینایەت و حەرامێك و ، پاراستنی دڵ له ئارەزووبازی بەلكو له یادی غەیری خوا و ، تازە کردنه وهی دەست نوێژ بۆ هەموو نوێژەكان و ، پشت گوئی نهخستی نوێژی جەماعەت و جومعه و ، خۆ شتی هەموو زۆژێکی جومعه و ، بەجی هیتانی نوێژی ئیشراق و نوێژی چیشته نگا و نوێژی تەراویح و (صلوۃ التسبیح) و نوێژی (اوائین) و ، ئاومدان کردنه وهی تیوانی بەرەبەیان و خۆرکەوتن و تیوانی نوێژی شیوان و نوێژی خەوتنان بە یادکردنه وهی خوا و فەرمان بەرداری لی کردنی ، ئەمه هەمووی سەرەزای سوننه ته كانی پیش و پاش نوێژ .

هەر وه ها خویندنی سوورەتی (تەبارەك) له هەموو شەویكدا و ، بەردەوامی دەسنوێژ و ، نووستن بە دەسنوێژم وه و ، موحاسەبە ی نهفس لەسەر هەموو کردە وه یەکی ئاشکرا و پەنامەکی و ، موراقبە ی حق له خەلوهت و جەلوهتا و ، تیکۆشان بۆ ئەوه له هەموو گوفتار و زەفتاریکا بەجی هیتانی فەرمانی خوا مەبەست بی .

لەسەر مریدیش پیویسته ، وەك لەسەر هەر موسولمائیکی تر پیویسته فیزی هەموو باوەژ و حوکمیکی شەری بی و هەموو عیادەتێك بزانی ، تەنانەت ئەگەر بتوانی فیزی ئەحکامی موعامەلاتیش بی . ئەگەر خویندەواریش بوو ، بەپیتی توانا خەریکی عولومی دینی بی وەك تەفسیر و حەدیث و عەقاید و شەرع و کتییی بەسوودی تری دینی . بەتایبەتی له کاتیکا

که له مورشید بزابین موناډای په کی له م چوار کتیبه بکا (احیاء علوم الدین) ی
 ئیمامی غزالی ، (قوت القلوب) ی ټه بو و طالیبی مه ککی ، (الرسالة) ی
 قوشه یری ، (عوارف المعارف) ی سوه رده و مردی ، بو ټه وهی له زئی و
 شوینی ټه ولیا دوور نه که و ټه وه .

په کیکی تر له ټه ر که کانی سه ر شانی مرید ټه وه په که وا له غیری کاتی
 و معظ و ئیر شاددا یا به ټه نیا خه ریکی ذیکر و یادی خوا و تاعه ت کردن یی یا
 له ناو کومه لی مه لایانی خوا ناسدا یی یا له گه ل ټه هلی دلدا ژا بو یری و به
 یی نا چاری له گه ل که سانی وا ژانه بو یری که ټه هلی غه فله ت و گونا هباری بن ،
 به تابه تی ټه وانه ی که بیر و باو مزیان خراپه . هه روه ها ټه یی له هه ر
 کرداریکی وا دوور که و ټه وه که بو نی ژیا و ناساغی لی یی . قسه و خواردن و
 نووستی ټه وه نده ی پتویست یی . موجه له به پتی پتویست بکا به خوی
 خوی و دهر و ناوی له گه ل خه لک و هک په ک یی . دمه دهم له گه ل که سانی
 نه قام و یی عه قل نه کا . هه و ل بدا بو ټه وه که ټیکه لی کردار و زموشتی خراپی
 و هک فیز و حه ز له ناو بانگ و دهر که و تن و به خیلی و هیوای دوور و دریژی
 نازه وا نه یی . خوی به زل و خه لک به یی بایه خ نه زانی . سه عدی شیرازی
 ټه لی :

مرا یم دانای مرشد شهاب
 دو اندرز فرمود بر روی آب

یکی آنکه با خویش خودبین مباش
 دگر آنکه با غیر بدبین مباش

وا ته : زئی پشانده ر و پیری زانام شیخ شهابی سوه رده و ردی ، کاتی
 که به سر ټاوی دمجه وه بووین ، دوو ټاموژگاریی کردم ، په که م ټه وه که
 له گه ل خومدا خوم لا چاک نه یی و دوو هه میش ټه وه که له گه ل خه لکدا
 خه لکم لا خراپ نه یی .

ههروا ئه بئ تا پتي بکري ههول بدا بو چاک کردني تيواني موسولمانان و
خرمەت کردني ئهوانه ي پتيويستيان به يارمه تيره .

ئادابي مريد له گه ل مورشيده كه يدا

ئادابي مريد له گه ل مورشيده كه يدا بریتيره له چەند شتيك . يه كه م :
ئهو كه به دل و زمان حورمه تي بگري و قەدری بزاني ، به لام به مه رجی له
زاده ي ئيعتيدال دهر نه چي و نه گاته پله يه كه كه پيچه وانه ي شرع يي ،
بونموونه به جوري له به ري هه لسيتموه بگاته زاده ي زوكووع و سوجود ،
ههروها وانه زاني ئهو مورشيده ي ئاگاي له شتي غه يبي هه به ياخود
بي خواستي خوي گهوره شتيكي يي ئه كري .

دووهم : ئهو كه به گويره ي توانا مورشيده كه ي خوي خوش بویت و
تي بکوشي بو زيادبووني خوشه ويستي ئهو له دليا . سيهم : له هيچ کاريكا
خه يانه تي له گه ل نه كا . چوارهم : زمخه له کردار و کردموه کاني شيخه كه ي
نه گري و ، ئه گه ر شيخ کاريكي کرد كه به ديمه ن لاي ئهو نازموا بوو ، ماده م
بو ئهو به شتي كه ته ئويلي بکا ، بوي ته ئويل بکا . ئه گه ر بو ئه وه ش نه ئه شيا
كه ته ئويلي بکا ، خوي به وه سوه سه و خه يالا ته وه نه هيليتمه و و پرسیاري
زاري ئهو کرداره يا ئهو گوفتاره ي لي بکا بو ئه وه ي زاستي بو دهر كه وي .

پينجه م : هه ر حاله تيكي لي زوو بدا له خرمه تي شيخه كه يدا به ياني بکا .
شه شه م : له ئيشي ئيراده ت و سولوو کنا به زاستي مريد يي و وه ختي خوي
به فيرؤ له کيس نه دا . هه وته م : شيخه كه ي هه ر فرمايكي يي سپارد يي ته فره
جي به جتي بکا ، به لام له هه موو شتيكا شوي تي نه كه وي ، به لکو ته نها له و
شانه دا كه شاياني شان و شوي ن و پا به يه تي . هه شته م : ئه گه ر كه سي

پرسیارێکی له شیخه‌که‌ی کرد ، ئهم له‌خۆیه‌وه خۆی تێه‌له‌قه‌وریتێن و ده‌سته‌نه‌کا به‌ وه‌لام‌دانه‌وه‌ی ئه‌وه‌که‌سه .

ئۆهمه : ئاگاداری ئه‌ده‌ب بکا له‌ خزمه‌تی شیخه‌که‌یدا . بۆنموونه له‌خۆیه‌وه نه‌دوێ و قسه‌ی زۆر نه‌کا و قاقا نه‌کا له‌ مه‌جلیسیا و که‌ قسه‌یه‌کی له‌ خزمه‌تیا کرد زیاد له‌ پتیوست ده‌نگ به‌رز نه‌کاته‌وه و کاتی قسه‌ کردن بزانی . ده‌همه : هه‌ر زازێکی مورشیده‌که‌ی که‌وته‌ لای بلاوی نه‌کاته‌وه و قسه‌ی شیخه‌که‌ی لای ئه‌وه‌که‌سانه‌ نه‌گێڕێته‌وه که‌ عه‌قلیان پێ ناشکی و له‌ هه‌موو شتێ ناگهن .

یازده‌همه : شیخی بۆئیه‌وه‌ بوێ که‌ له‌ دیانه‌تلا سوودی لێ وه‌ربگری و بیکا به‌هۆی زوون‌بوونه‌وه‌ی دڵ و ده‌روونی و ئومیدی سوود و ده‌سکه‌وتی دنیا‌یی نه‌بن . دوازه‌همه : باوه‌ز و متمانه‌ی دلی بیه‌ستی به‌ مورشیده‌که‌یه‌وه و وه‌کو خزمه‌تکارێکی ساغ و دلسۆز ئاماده‌ بێ بۆ گوێ بۆ شل‌کردنی . سیازده‌همه : له‌گه‌ڵ پێوه‌ند و که‌س‌وکاری مورشیده‌که‌ی و به‌لکو له‌گه‌ڵ مریده‌کانیشی به‌ئه‌ده‌ب بێ .

هۆیه‌کانی گه‌یشتن به‌ خوا لای نه‌قشبه‌ندی‌یه‌کان

هۆیه‌کانی گه‌یشتن به‌ خوا لای نه‌قشبه‌ندی‌یه‌کان چوارن . یه‌که‌م : هاوژێ‌یه‌تی مورشی‌دی کامیل و موکه‌میل له‌گه‌ڵ خۆشه‌ویستی و زاگرتنی ئه‌ده‌بدا . ئهم هاوژێ‌یه‌تی‌یه‌ ئه‌وه‌یه‌ مرید تا له‌ تواناییدا بێ له‌گه‌ڵ مورشید بێ و له‌ زه‌وش و کرداری به‌رزی که‌لک وه‌ربگری و ئه‌ده‌بی ئه‌و بکا به‌ سه‌رمشق بۆ خۆی و وه‌ک مردووی به‌رده‌ستی مردووشۆر وابێ لایدا له‌ زووی گوێ زایه‌لی و فه‌رمانبه‌رداری‌یه‌وه . لهم‌ سووره‌تدا مرید ئه‌بێ به‌ ئاوێنه‌ی وێنه‌ و مرگری ذاتی مورشید وه‌ک چۆن ئه‌صحا به‌کانی پێغه‌مبه‌ر

دروودی خوای لڼ بڼ به بهره که تی هاوژئ یه تی ټمو دلیان نورانی بووه و
بوون به مظهري عو لومى زه بیانی به جوړئ که قابیلی باس کردن نږه .

دووه هم : زایطه ی مورشید که بریتۍ به له به ستنه وه ی دل به
مورشیده وه . ټه مه یش دوو جوړه . مه شهووره که یان ټه وه یه مرید له پاش
دهست نورئز گرتن زوو به قیله دابنیش و چاو به یه کا بڼ و به خه یال و ایزانی
مورشیده که ی له به رده میا زوو به زووی ټم دانیشتووه و، زوخی پز ټه نواری
حه زرت (د) له ناو دلی یا له سر سینه ی مورشیده که ی دابن و بزیری ټه وه
بدا که هه میسه نور و به ره که ت له لای ذاتی خواوه دیتله خوار بزسر فه خری
عالم که وا له ناو دلی یا له سر سینه ی مورشیده که یدا و له حه زرت یشه وه
دائپه زئ بز ناودلی مورشیده که ی و له وئ یشه وه وه کو ئاوی پلووسک
دائپه زئ بز سر دلی خوی و ، دهوام بکا له سر ټم جوړه فکر و
بیر کردنه ومیه تا هه ست ټه کا دلی نورانی بووه و ، چهن دی له توانادا بیڼ
له سر ټم پیومه ندی به به شدار بڼ به ته مای هاتنی به ره که ت .

نامه شهووره که یشیان ټه ومیه که صووره تی مورشیده که ی له ناو سینه ی
خوږیا دابن و زوخی فه خری عالمیش (د) له ناو دلی مورشیده که یدا قه رار
بدا . جا به شیوه ی پیښو و مولا حظه ی به رده و امی هاتنه خوارمویه
به ره که ت بکا له لاین حه زرتی حه ق ته علاوه بز سر زوخی حه زرت (د) و
له و یشه وه بز ناو دلی مورشیده که ی و له دلی مورشیده که یشیه وه پیته
خوارمویه بز دلی خوی که مرید و خاکساری ټه وه .

به لکه له سر زاستی ټه ده بی به که م و دووه هم یه غنی هاوژئ یه تی
مورشید و زایطه ی قه لبی معنوی ټه وه یه که خوای گه وره فه رمویه تی :
« یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله وکونوا مع الصادقین » واته : موسولمانینه
خوتان له فه رمانه برداری نه کردنی خوا زاگرن و له گه ل زاستان بڼ . بوویش

له گهل ژاستان به شپڼه ی ظاهر ئه بڼ که بریتیه له و هاوژئی ته تی و
 خۆشه ویستی ته ی باسمان کرد و ، به شپڼه ی معنه وی ش ئه بڼ وه کو ئه و
 هاوژئی ته تی ته ی که به ژایپه ی مورشید دیته جڼ ، به لکو هاوژئی ته تی
 مورشید به معنای یه که م به بڼ پتوه ندی دل ته ئیری ژۆحی نه یه ، به لام
 هاوژئی ته تی معنه وی و پتوه ندی ژۆحی به ته نها سوو د به خشه و ئه بڼ به
 هۆی په رده لادان و دهرک پڼ کردنی پایه ی خاسانی خوا ، به لکو خواجه
 عوبه ی دلوللای ئه حرار فرموو ی ته ی ئه و ی که خوا فرمانی پڼ داوه هر
 بریتیه له تیکه لپی ژۆحی و بوون له گهل مه ردانی دهروون و نیاز پاک و
 ژموشت باش به دل و گیان • ئه مه ی ش ژایپه یه وه ک مشهوره •

دوو ههم فرمان دانه به و خطابه که له (ته حیات) دا له گهل هه زره تدا
 ئه کړی دروودی خوی له سر بڼ که نو یژ کهر ئه لڼ : « السلام عليك ايها
 النبي ورحمة الله وبركاته » • ئه م خطابه که به لگه ی دروستی حازر کردنی
 ژۆحانه تی پیغه مبه ره (د) له کاتی نو یژ دا ، ئه بڼ به به لگه ی ئه وه که وا
 حازر کردنی ئه و ژۆحانه تانه ی ش دروسته که سوو دیان لڼ وهر ئه گیرئ •

هۆی سپه می گه یشتن به خوا ذیکری په نامه کی به • ذکر ی په نامه کی
 دوو جوړه • یه که م هینانی ناوی جه لاله یه که (الله) یه به زوبانی دل • ئه م جوړه
 ذیکره به (معنن) له مپه ژئ هولیا مورشیده کانه وه ژۆیشتو وه تا ئه گاته
 هه زره تی ئه بوو به کری صیددیق •

ئادابی ئه م ذیکره ئه مه یه که مرید ده سنو یژ بگری و بزواته شویتیک
 خه لوه ت و په نامه کی به وه دوو زکات سوننه تی ده سنو یژ بکات ، جا ژوو به
 قیله دابنیشی بیست و پینج جار ئیستیغفار بکات و بلڼ (استغفر الله • •
 استغفر الله) • به دل به ژاستی ، داوای لڼ بووردن و چاوپو شی له خوی
 گه موره بکا بۆ گونا هه کانی • پاش ئه مه چه ند ده قیقه یه ک ته صهووری مردنی

خۆی بکا و وابزانئ ئەوکاتە مردوووە و پرسپاری قیامەتی لئ ئەکەن ، وانه وابزانئ لە قەبردا یە و مەلاییکە پرسپاری لئ ئەکەن . پاش ئەمانە فاتیحە لە گەل سوورەتی ئیخلاص (قتلٌ هوَ اللهٌ أحدٌ) بخوێنئ و خێرەکیان بەدیاری ژەوانە بکا بۆ حەزرەتی فەخری عالەم (دروودی خۆی لەسەر بئ) و بۆ پیخەمبەرەکانی تر و ئەولیا و صالحان و بەتایبەتی زنجیرەیی طەریقەتی نەقشبەندی و لەناو ئەمانەدا ناوی حەزرەتی ئەبووبەکر و غەوئی گەیلانی و مەولانا خالیدی نەقشبەندی و مورشیدەکی خۆی بەتایبەتی دیاری بکا .

پاش ئەوە کە مێک زایبەتی مورشیدەکی بکات و داوای یارمەتی لئ بکات بۆ فوتووحی زۆحی خۆی ، ئەمجار چاو بئ بەیەکنا و زوبانی لە ئاسمانەیی دەمی توند بکات و لێوی بنووقینئ و بە خەیاڵ وشەیی پیرۆزی (الله) بەسەر دێدا یینئ وەک بلیی بە دڵ ئەلێت (الله) و لەکاتی ئەم دیکرەدا تا ئەتوانئ سەرنجی ئەوە بدات کە زووی هەر لە خواوە و ژەمانەندی ئەوی ئەوئ و ئەوی مەبەستە « أَللَّهُمَّ أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي » . ئەیشبئ لەکاتی ئەم دیکر کردنەدا هەمیشە چاوەزوانی هاتە خوارەووی بەرەکت بکا لە ذاتی خواوە بۆ ناودلی . ئەبئ هەناسەیش نەدا تا تەنگەنەفەس ئەبئ ، ئەوجار هەناسەیک بەدا و هەمووکاتی بەپێی توانا لەسەر ئەم دیکرە بەردەوام بئ تا دلی نوورانی ئەبئ و بە بئ ئیختیاری خۆی ، یادی خوا ئەکاتەووە .

پاش ئەوە کە دلی کەوتە دیکرکردن ، ئەم دیکرە بگۆزیتەووە بۆ ناو لەطیفەیی (زۆح) کەوا لەژێر گۆی مەمکی راستیدا . کە ئەمیش ذاکیر بوو بیگۆزیتەووە بۆ دیکری (خەفی) کە لە لای راستی سینەووە، جا بیگۆزیتەووە بۆ دیکری لەطیفەیی (ئەخفا) کە وا لە ناو راستی سینەدا ، جا بیگۆزیتەووە بۆ دیکری لەطیفەیی (نەفس) کە وا لە دەماغدا . کە ئەو لەطیفەیش کەوتە دیکرکردن ئەمجارە پایەیی (سلطان الازکار) دیتە پیشەووە کە بریتی بە ئەوە

هەرچی ئەندامانی لەش ھەبە مۆنەوومر ئەبن و ئەکەونە ذیکرکردن .

ئەبن بیشزانین کە ئەم پینج لەطیفە بەیانمان کردن کە لەطیفە قەلب و زۆج و سیزۆ و خەفی و ئەخفان ، لە عەلەمی ئەمرن کە خۆی تەعالا بە ئەمری (کنن° فیکون) دروستی کردوون لەگەڵ لەطایفی عەلەمی خەلق کە لەطیفە نەفس و چوار زەگەزە (العناصر الاربعة) ن . ئەم پینج لەطیفە ماددین و مادەم لەطیفە نەفس نوورانی بوو ، ئەم لەطایفی چوار زەگەزە نوورانی ئەبن .

جۆری دووھەمی ذیکری پەنامەکی ذیکری (نەفی و ئیشبات) ە بە کەلیمە (لا الہ الا اللہ) . ئەم ذیکرەش ھەرودە ذیکری بەکەم ئەولیا بە (معنن) زیوایەتیان کردوو تا ئەگاتە ھەزرەتی ئەبووبەکری صیددیق خۆی لێ زازی بن .

ئادابی ئەم ذیکرەش ئەوەیە کە شەخصی ذیکرکەر دەستنویژ بگرێت و دوو زکات نۆژی سوتنەتی دەستنویژ بکات ، جا زوو و قیلە دابنیش و زوبانی بلکینن بە ئاسمانە دەمیو و دانی بە دانیو و لێوی بە لێویو و ھەناسە ھەلبکینن لەژێر ناوکەو لەگەڵ خەیاڵی لەفزی (لا) تا ئەگاتە ئاخری دەماغ و لە دەماغەو لەفزی (الہ) زاکینن تا سەرشانی راست و لە سەرشانەو لەفزی (الا اللہ) بەدلیا بھینن و لەگەڵ ئەم مولاھەفانەدا ھەمیشە پتویستە بەکیەتی ذاتی خوا لە دلیدا زابگری . جارجارش لە ماوەی ئەم ذیکردا بە دل بلی : « اللہم أنت مقصودی و رضاك مطلوبی » . پتویستیشە لەگەڵ ئەم ذیکردا چاوەزوانی ھاتنە خوارەوێ زەحمەت و بەرھەکت بن لە ذاتی خواو .

ھۆی چوارەمی بە خوا گەشتن (تەوججھ) و (موراقبە) یە . تەوججھ و موراقبە بریتیە لەو کە مرید ھەمیشە مەعنای ئیسمی ذات

له دليدا زابگري و به هيچ جوړي له خوا بې ئاگا نه بڼ . جا که حالې گهشته
ئهم پلېه سهره تاي (فنا) ي بړ پيدا ئه بڼ .

ئهم ئادا بانه ي به يانمان کردن ، ئه بڼ هموويان له ژر سيپهري
مورشيدي ته واو و ته واو که ردا جي به جي بکړين . به قهطعي مهيداني ئه وه
نه دراوه ئاده مزاد له خوږه وه به بڼ مورشيده دست بکا به موراغه به و ذېکر و
ئادابه کاني تري طهريقه ت .

به لگي شهرعي بړ ئهم ذېکري په نامه کړې به له قورئاندا زوره وه کو
ئايه تي « واذکر رَبَّکَ فِي نَفْسِکَ » واته : له دلي خو تا يادي خوا بکه و
ناوي بهينه ، يا « ادعوا ربکم تَضَرَّعاً وَ خِفَةً » واته : بړ پازانه وه و
له ترسانا بانگ که نه خوا وه ند ، هه روا وه که هديشي قودسي که ئه فهرمويت :
« انا عندَ حَسَنِ ظَنٍّ عِندِي بِي وَ انا معه اذا ذکرني ، فان ذکرني في نفسِ
ذکرته في نفسي ، و ان ذکرني في مَلَأ ذکرته في مَلَأ خیر منه » واته
من به گوږه ي گوماني چاکي به ندمم به خوم . من له گه ليمي ئه گهر يادم
بکاته وه . ئه گهر له دلي خويدا يادم بکاته وه ، منيش له دلي خوږدا يادي
ئکه مه وه . ئه گهر له ناو کوږه ليکيشدا يادم بکاته وه ، له کوږه ليکي
چاکر دا يادي ئه که مه وه . هه روه ها وه که فهرمووده ي پيښه مېر که
فهرموويه تي : « خيرُ الذکر الخفی وَ خير الرزق ما یکنی » واته : چاکرين
يادي خوا ياديه تي به نهيني . چاکرين زوړي يش ئه و زوړي يه به ئه وه نده ي
پيويستي ئاده مزاد بڼ . راسته که شي مه به ست له ناو بردني خوا به زمان
زوون کردنه وه ي دل ، که واته ناو بردني خوا به دل چيگه ي ئيعتياره .

ئيامي نه وه وي له (الاذکار) دا فهرموويه تي : ذېکر به دل و به زوبان
ئه بڼ . باشتريش ئه وه يه به هه ردوکیان بڼ پيکه مه . ئه گهر هه له سر
يه کيکیان کورتي هه لينا ئه وه ذېکري به دل خيري زوړتره و گوره تره .

شیوهی ختم له طهریقه تی نه قشبه ندیدا

خه تمی خواجه عه بدولخالقی غه جده وانی به مجوره یه :

(۲۵) جار (استغفر الله)، زایطه ی مورشید، (۷) جار سووره تی (فاتحه)،
(۱۰۰) جار سه لاوات به وتنی (اللهم صلّ علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه
وسلم) ، (۷) جار سووره تی (الم نشرح) ، (۷) جار سووره تی (اخلاص) ،
(۱۰۰۱) جار سوور تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

خه تمی خواجه گانش به مجوره یه :

(۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۷۹) جار
سووره تی (الم نشرح) ، (۱۰۰۰) جار سووره تی (اخلاص) ، (۷) جار
سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

خه تمی شاهی نه قشبه ندیش به مجوره یه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۱۰۰) جار سه لاوات ،
(۵۰۰) جار (یا خفیّ اللطاف أدركنی بطفك الخفی) ، (۱۰۰) جار
سه لاوات .

خه تمی خواجه باقی باللهیش به مجوره یه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۷) جار سووره تی
(فاتحه) ، (۱۰۰) جار (سه لاوات) ، (۵۰۰) جار (یا باقی أنت الباقي) ، (۷)
جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

خه تمی ئیمای زه بیانی ش به مجوره یه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۷) جار سووره تی
(فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۵۰۰) جار (لا حولَ ولا قوّة الا

بالله) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

خه تى شېخ موحه مهد معصومى موجه ديدى يش به مجوره يه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زاييطة ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۵۰۰) جار
(لا اله الا انت سبحانك انى كنت من الظالمين) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

خه تى شېخ موحود صاحيتى براى مه ولا نايش به مجوره يه :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زاييطة ، (۷) جار سوورده تى (فاتحه) ، (۱۰۰)
جار سه لاوات ، (۹۹) جار (عسى ان يبعثك ربك مقاما محمودا) ، (۷)
جار سوورده تى (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

خه تى هه ندئ ئه وليايش به مجوره يه :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زاييطة مورشيد ، (۱۰۰) جار (عالم
الغيب والشهادة الكبير المتعال) ، (۱۰۰۰) جار سه لاوات •

خه تى هه ندئ ئه ولياى ترش به مجوره يه :

(۲۵) جار (استغفر الله) ، زاييطة مورشيد ، (۷) جار
سوورده تى (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۸۱) جار ئايه تى (ومن يتق
الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حيث لا يحتسب) ، ومن يتوكل على الله
فهو حسبه ، ان الله بالغ امره ، قد جعل الله لكل شىء قدرا) ،
(۷) جار سوورده تى (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

خه تى بچووكى خواجه گانيش به مجوره يه :

(۳) جار (استغفر الله) ، (۱) جار سوورده تى (فاتحه) ، (۳) جار سوورده تى
(اخلاص) ، (۱) جار سوورده تى (فاتحه) ، (۱) جار سه لاوات •

پاش خەتمیش عەشرەيەك قورئانی پیرۆز ئەخوینسری و (۳) جار
سەلاوات بەدیاری ئەتیرری بۆ زۆحی پێغەمبەر (د) و پێغەمبەرائی تر و
هەموو ئوممەتی پێغەمبەر بەتایبەتی خولەفای راشیدین و ئەصحابەکانی تر و
ئالی پێغەمبەر و هەموو موسولمانان و بەمجۆرە خەتم دواپی دی .

نامه کانی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مهولانا به کئی له بنووسه چاکه کان بووه . نامه کانی که بڼو خلیفه و مه نسوب و دښتان و گه وره گهورانی ولاتی ناردوون نمونه ی دارستن و پوختی و ته و جوانی واتان . مهولانا لهم جوړه نامانه ی زور بووه ، گه لیکیان کوکراونه ته و دیاره گه لیکیشیان فوتاون . واییمه لیره دا نه ونډه ی بهر دهستان که و تېج له و نامانه ی نه یاننووسینه و .

نامه ی به که م

بڼو به کئی له گهوره پیاوونی نووسیوه له وهلامی نامه ی نه ودا

بسمه سبحانه .

امیدگاها ، داعیان پناها ! دراین وقت ادهم خامهء مشکین ختامه را در عرصهء نامهء رافت علامه ، سرگرم میادین تبیان دم سردی و بی وفایی این فدوی نشان فرموده بودند ، رسید . سوادش سرمهء دیدهء فوآد ، و بیاضش صیقل آینهء مراد گردید .

قبله گاها ! بحقوق تملك ذره پروری ، و بظل ظلیل سایه گستری آن گوهر درج شاهوری ، و آن اختر رخشندهء برج مهتری قسم ، که تمام مضمون این مقال شامل حال این کمترین خالص البال است :

تا دامن کفن نکشم زیر پای خاله
باور مکن که دست ز دامن بدارمت

و طوطی لسان حال بشکر شکنی این دو بیت (کمال) حلو المزاج است :

جانا من ار بعرض رسانم سریر فضل
مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
این مهر بر که بندم و آن دل گجا برم

و عذر خواهی زمان ماضی ، بی ادبی و زبان درازی بود .

زان سان گناه ما است نباشد زبان عذر
زانجا که لطف تست تو خود عذر ما بخواه

و بعد از این ان شاء الله بنوشتن عریضها خواهم پرداخت ، و کرام
الکاتبین را از صریر خامه به تنگنای حیرت خواهم انداخت . والسلام .

نامه‌ی دوهفتم

بقیه‌ی که خواهن پایه‌گانی بابان

امیدگاها ! چون مدهء متمادی محرومی دیدار ، و دوری خدمت آن
ملاطفت آثار ، چون زلف مهوشان گل رخسار ، و پیچ و تاب کاکل نوظطان
عنبر نثار ، متداول ، و لاله‌سان داغ حسرت جدائی را بر دل اندوه منزل
محرومان نهاده است ، از آن جهت پیوسته نرگس‌وش دیدهء نم‌دیده بر شاهراه
انتظار گشاده ، بلکه بتقریب بفحوای (المراسلة نصف المواصله) خود را
تذکار خاطر مهر اشتهار نماید .

بیمن هبوب نسیم مرحمت ربانی ، و مساعدهء اقبال و سعادت نواب

عظیم الشانی ، و ثالثاً بمیان اتقاس آن فریدهء عمان رأفت و مهربانی ، همگی در لباس صحت ، و سوای حرمان خدمت ، در هیچ باب انکداری روی نداده .

امید با واردین گاهی بارسال احوال ، فرح بخش قلوب محرومان حضور شوند .

الأمر منكم ، والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیّهم

بق ملا محمد مهدی نیمام .

برادر عزیزم ، ملا محمد امام ! مورد عنایت ایزد علام باشند . کاغذ بوفق طلب شما روانه شد ، و کاغذ سفید که دارند به کاک محمود حواله ، و کتاب (فتح المبین) را هر قدر که نوشته‌اند برای این مسکین روانه نمایند که ضرورت باستعمالش داریم ، و ده غروش پول دوستی را روانه نمودیم بمعرفت ملا محمود مترجم اورا به تخم پیاز داده روانه نمایند .

اگر جای نشستن میبود البته شمارا در خدمت ملا محمود باینجا میطلبیدم . اما شما بهر طرف که تقاضای انتقال باشد مأذونند . واستادی و کاک مصطفی از حقیر بحسن سلوک مأمورند . عمر بیگ مردی فهیم و متأدب است ، و اخلاص نسبت باین مسکین هم دارد . اورا بیگانه ندانند ، و دو کلمه را بایشان هم نوشته‌ایم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چواره‌م

بۆ برادر یکی نه‌خۆش کهوتووی نووسیوه

تنت بنافز طبییان نیازمند مباد
وجود نازکت آزرده‌ گزند مباد

سلامت همه‌ آفاق در سلامت تست
به هیچ عارضه شخص تو دردمند مباد

در این وقت مسموع گردید که خدا ناخواسته کمتر عارضه بمزاج وهاج
کثیر الابتهاج آن درة التاج راه یافته . خدا شاهد حال و آگاه ما فی البال
و خیر صدق مقال است از تاریخی که این خبر موحش اثر بگوش این یک
جهتی مظهر رسیده ، شب و روز علی‌الدوام دست دعا بدرگاه قادر لاینام
برداشته ، سلامتی ذات مستجمع الحسنات آن برادر نیکو علامات مسألت
مینماید ، که انشاءالله عن‌قرب از خزانه غیبیه شفای شافی و دوائ کافی
بآن برادر از تن زیاده‌تر با جان برابر کرامت فرماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پینجه‌م

بۆ حوسه‌ین چاوه‌ش

حق سبحانه و تعالی ذات برادر دینی حسین چاوش را از شر مکاید
محفوظ دارد . عالی جناب اخوی ملا محمد مردیست اهل علم
و صلاح ، و دوستی با این مسکین دارد . هرچند در عالم رفع ضرر
و طلب منافع چشم داشت و مراعات مومی الیه نمایند گویا با ما نموده‌اند ،

ایزد بیچون (تعالی شانه) عاقبت را بعافیت گرداناد . والسلام .
(خالد)

نامه‌ی شه‌شهم

له وهلامی به‌کی له گموره پیاواندا

بعرض میرساند که در اوان سعید ، و زمان خالی از وعید ، و هنگام
آسعد از صبح عید، نوازش فامچهء دال بر کمال الطاف، و سرافراز نامهء مشعر
بر وفور اعطاف ، مشتمل بر بقای آن نوباوهء حدیقهء امارت ، و آن باکورهء
بستان صدارت ، بلکه آن گوهر درج وزارت ، بر میثاق قدیم ، با چاکر
صمیم و عهد و پیمان پیشین ، با غلام کمترین رقمزد کلک درر سلك منشیان
عطارد نشان شده بود رسید ، و این حوالی ازو روشن و رشك گلزار ارم
گردید . از بنده نوازی کم نشوند .

بر فوآد صداقت نهاد مبرهن و (أظهر من الشمس) است که دوام
و پابرجایی قبائی است خیاط ازل بر قامت آن سلسله جلیلهء اجداد کرام ،
و خلعتی است که بر بالای نجبای آن اولاد ذوی العز والاحترام بریده
و آندوخته‌اند ، بلکه مناقب وفا و عهد شیوهء ستودهء بزرگیرا بزرگان
جهان ازان سلسلهء علیه از جامعهء غیب آموخته و آندوخته‌اند ، و شرح
و تفصیل عبودیت و جان‌فشانی خود را سبب از کمال شیوع و ظهور بمثابهء
اقامهء حجت دانسته بر فورانیت نیر اعظم ، و مشابه استدلال و آدای برهان
شمرده بر حرارت عنصر چارم ، لذا بدعا ختم نمود و سایهء عاطفت بر مفارق
بندگان فدوی ممدود باد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتم

بق محمد بهك ناویكى نووسیوه

حق سبحانه وتعالی ذات حمیده صفات برادر دینی احمد بك بتوفیقات دارین موفق دارد . سبب به بقیهء جریمه که بر طایفهء (کمانگر) باقی مانده است ، و قدغن نموده‌اند که غله اوهارا کوفته ، عائد سرکار نمایند ، و عالی جناب ملا محمودرا هم دران جمع داخل نموده‌اند ، باوجود که مومی الیه علاوه علم و عمل و صلاحتی که دارد کمانگریها گریخته‌اند او نگریخته است ، و پیشتر هم داخل زمره اهل تجریم نبوده‌اند .

عالی جناب موما الیه بنا بخاطر این مسکین ازین تکلیف عفو فرمایند ، در حق شما بد نخواهد بود . دو کلمه را به کاربدست (البجه) نوشته که متعرض قوت موما الیه نشوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتم

بق لای بهكن له تموره پیاوان

حضرت مجدد تجرع میخانهء (منها ائتلف) ، و متحلی اطلاع پیمانهء (منها اختلف) ، اعنی اختر برج شرف و گوهر درج صدف (^(۱)) دامت مودته .

بعد از ادرار طاس دعوات وافیه ، بمقار مودت و محبت صافیه ، جرعه نوش رحیق مصفی را معافات میگردد که خاطر حزین بنا بجستجوی آثار فوآد رمیده ، که ملازم حضور آن مردمك دیده مییاشد علی‌الدوام خواهان

(۱) له ده سنووسه‌کهی به‌رده‌ستیشماندا ئهم شوینه هه‌روا به سپی‌به‌تی هیکراپوهه .

در یافت لقا ، و جویای آن جوهر گنجینه بقا بوده ، و بنا بفقدان طالع أسما
آن هم دست نداد .

بفحوائی کلمهء (ما لا یُدرک کله ، لا یُترک کله) برین معنی اقدام
نموده ، اظهار حیات کالمات ساخت ، و بترقیم (ذریعة المودة) خود را بوادی
تذکار انداخت . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی نوه‌م

بِسْمِ لَای گموره بهمه

حق سبحانه و تعالی نسخهء جامعهء اخلاق حمیده آن دیباچهء مروت^(۱)،
و خلاصهء رسائل بزرگی و آدمیت را از تحریف نساخ کتابخانهء تقدیر
مصون ، و از خدشهء نوک کلك تبدیل و تغییر مأمون دارد ، بمنه .

بعد از حك و اصلاح رسالهء (حاوی المقالات) صداقت معروض
میدارد که از وجه التفات نسخهء (اطباق الذهب) را دوباره بعنوان تسمیم
ترجمه و حك و اصلاح آن روانه فرموده بودند ، با وجود وفور اشتغال
بال ، و کثرت تقلب احوال ، بقدر گنجایش وقت باصلاح کتاب مذکور
کوشیده ، و چشم التفات از مشاغل پوشیده ، هرچند شایستهء ترجمه باشد
از حل کلمات غریبه ، و تبیین تلمیحات عجیبه در میان سطور ، و حاشیهء
کتاب مذکور ، نوشتایم .

(۱) مروت (ن) : مردیت .

اما چونكه بغير يك نسخه ازان در اين ديار بدست نيامده بود ، و آن بسيار پر غلط ، و خود كاتب ترجمهء مذبوره نبود مايم ، اگر تقصيري دران شده باشد عفو مأمول است ، و نيز تفصيل همچنان كتابي بدون شرح مبسوط بمجرد ترجمه بيان نخواهد شد ، لكن (ما لا يدرك كله ، لا يترك كله) .

در اثنای استعمال آن اگر ابهامی یادداشت خاطر شریف بوده باشد ، در وقت ملاقات از مخلص خود پرسیده ان شاء الله واضح خواهد شد .
باقی بعاقبت محمود موسوم و بخاتمهء حسنی مختوم باشند ، آمین .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی ده‌ه‌م

له سهردهمی فقهی به تیدا بق یه کی له گه‌وره گهورانی نووسیوه

داعیان امیدگاها ! الله المنه از حاصل کشتزار (مثل الذين ينفقون اموالهم) خرمن (من ذا الذي يقرض الله قرضاً حسناً) را بجهت ذخیرهء (يوم لا ينفع مال ولا بنون ، الا من اتى الله بقلب سليم) مالا مال مشحون فرموده به نحویکه کافهء عباد الله از ترك و تاجیک و دور و نزدیک احدی نیست که بهره یاب نوالهء نوال کف دریا مثال آنجناب نباشد . آری :

چو خورشید تابان دهد فیض نور
نه نزدیک محروم ماند نه دور

ولاسیما این داعی صیمی با وجود کمال استحقاق و بینوایی امید در روی زمین بغير آن حاتم خوی یگانهء زمانه ندارد ، و عریانی بدن اورا از

استفاده علوم باز میدارد . لهذا خود را از بهره‌مندان آن آستان میندارد .
و اشتیاق کلمهء جلیلهء (و أما السائل فلا تنهر) از شیشهء شیشه شما
میشمارد . ظل ظلیل عالی لایزال باد . والسلام .

نامه‌ی یازدهم

بقیه کنی له خوشمویستانی خوبی نووسیوه

سلامی باصفا تر از صفحات نافهء تاتار ، و تحیات خوش‌نماتر از روایح
گل‌های بهار ، و دعوات سوزافزاتر از نعمات عنادل گلزار ، بر جناب آن
روشنی بخش دیدهء اشکبار ، و اندوه‌زدای فوآد شعار ، و آن مرهم سینهء
مجروح خار ، و آن مایهء زندگی و حیات روزگار ، و آن بهجت‌فزای خاطر
عاشقان دل‌فگار ، مهدی و مبعوث و ارسال و اصدار میگردد .

بعد از اهدای گلدستهء ادعیهء وافیه ، و پس از انهای سنبل نورسته
اثیئهء کافیه ، و نشر روایح طبلهء سربستهء تحیهء صافیه ، هویدا میشود .

اینکه اگر از روی وفور لطف جبلی ، و از کمال اشفاق کلی متوجه
احوال شوند ، لسان حال همیشه بدین مقال مترنم است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد
ود بر گل و نسرين نگریم بی گل رویت
چون غنچهء دلم ته به ته آغشتهء خون باد

ذکر جواد خامهء لنگ ، و عرصهء نامهء تنگ . نه اینکه شرح ماجرای
فراق کم است ، بکه زبان از کمال اشتیاق ابکم است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی دوازدهم

بقیه کن له دوستانی خوی نووسیوه

سلامی جان‌فزا خون نشاه می
تحیاتی فزوتتر زان پیایی
بر ان نویاوه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

بعد از ارسال گلدسته سلام ، و پس از تهیه سنبلیله نورسته تحیات
بی انجام ، چهره پرداز شاهد مدعا ، و برقع فگن عذار عذرای تمنا میگردد ،
که از بسکه نشءونمای کشتزار ممالک و داد ، نه بحدیست که با شداد نائره
هاجره هجران در طراوت نضارت او تأثر پدید آید ، و ترقی شاخسار گلبن
گلزار کشور اخلاص از حد زیاده نه بقاریست از صرصر عاصف مخالف
و امتداد زمان حرمان تحول و تذبذب نماید ، بر ذمه وفا کیش و رقبه صفوت
اندیش خود متحتم شمرده . بتقریبی از تقریبات حسنه ، و وسیله از
وسایل مستحسنة خود را ذره وار جلوه گر خاطر مهر اشتها نماید . لهذا
این مدعا را وسیله ساخته که فلان کسی عازم صوب سده سینه که کعبه مراد
خواص و عوام است میشد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیازدهم

بقیه ملا سوله یمان ناویکی نووسیوه که هفتی بووه

سلیمان ! تعطیل درینجا از تحصیل دگر جا برای شما خوبتر
می انگاشتیم ، و لحظه لحظه انواع محصل تربیت بر نفس سرکشت
میگماشتیم ، و دائما بذکر نصائح در ضمیر شما میکاشتیم ، و شما را به مخلص
وفا کیش خود محسوب میداشتیم ، و بامید شخصیت زیاده از مرکز خویش

برداشتیم • ومع هذا (خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم) ، واگر بدعايم ياد
کني شاد شوي و الا ظن مير که آزاد شوي • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی چوارده‌ه‌م

بۆ لای يه‌کني له ميره هموره‌کان

عدالت پناها ، داعيان اميدگاها ! چونکه کلام ايزد بيچون علام ، ترغيب
عدالت حکام والا مقام ، طوطي وش شکر شکن نکته (اعدلوا هو اقرب الي
التقوى) گويا ، و بموعظه سنيه (کلکم راعٍ و کلکم مسؤول عن رعيته)
رطب اللسان استدعا •

هرچند حکمت آموختن لقمانرا ناروااست ، مرآت قلب شريفرا از
کدورات عزيمت مظالم و تعدی پرداخته ، به صيقل عدالت و مروّت مجلی و
مصفی فرمايند •

هر آيينه ما هم از ملازمت طريق و دعاگوئی در اوقات استجاب فراغرا
جائز نخواهيم داشت • يقين که ان شاء الله تعالى در اين مزرعه دنويه فانيه
ذخيره (يوم لا ينفع مال و لا بنون ، الا من اتى الله بقلب سليم) مهيا و
آماده فرمايند •

و چونکه (الحمد لله) طبع سليم نواب عالی بآيات وافره و احاديث
متواتره عالم ، و براهين بي‌بقائى دنياى فاني بمرتبه بدهمت رسیده ، در ادای
موعظه زياده حاجت نبود • باقى (ظلکم ممدود الى اليوم الموعود) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پازده‌هه‌م

بو لای میری بابانی نووسیوه

عرضه داشت داعیان با اخلاص ، بذروه عرض صاحبی امیدگاهی میر
جلیل الشان دام اقباله میرساند .

اینکه در این اوان سعادت اقتران از سحاب باهر الطاف ربانی ، و غمام
متقاطر اعطای سبحانی ، قطرات رحمت بیدریغ یزدانی بر مفارق لب تشنگان
بادیه سرگردانی ریخته ، و از سلاسل احزان بی‌پایان ، داعیانرا بمحض
قوت تامه و حکمت بالغه بگسیخته . یعنی مانند ندای سروش غیبی و بسان
صدای بشرای لاریبی بشارت تجدد سعادت و اقبال و اشاره تمدد ایالت
و اجلال نواب عالی بگوش هوش داعی دولخواهی رسید . فوراً زبان
تشکر بمقال (الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن) کشیده ، و سر مباهات
بذروه کرده فلك اطللس رسیده : (فحمدا له ثم حمدا له) که تضرعات
متواتره سربه و جهریه داعیان خیر خواهرها بمصدر قبول جناب رب الارباب
واصل ، و دران ضیقت و شدت محبوسرا رفاهیت سلطنت و دولت میسر
وحاصل گردید . کسی شکر این نعمت کبری را چگونه ادا تواند کرد .

اگر هر موی من گردد زبانی
شود هر يك از ان تسبیح خوانی

هنوز از بی زبانی خفته باشم
ز صد شکرش یکی ناگفته باشم

لهذا اضطرارا بعجز تشکر اعتراف نمود ، و خودرا از مطالب دوام
دولت و معاف بودن از همه آسیب معدود . فضلکم ممدود ، الی الیوم
الموعود ، بذی المن والجدود . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شازده‌ه‌م

بقیه‌ی له ماموستا گموره‌گانی خویی نووسیوه

عرضه داشت مخلص بلا اشتباه ، بذروءه عرض صاحبی علامی‌ام قدس‌ه
فضلائی زمانه میسازد که چون خاطر خلوصیت مظاهر پیویسته در جستجوی
این مطلب بوده که بتقریبی از تقریبات حسنه و وسیله از وسائل مستحسنة
خود را ذرهموار جلوه‌گری خاطر مهر اشتها نماید . در این وقت رافع احرام
بند کعبه سده سینه میشد ، فرصت را غنیمت شمرده بدین عریضة الخلوص
بمقام اظهار حیات برآمده .

اگر چنانچه شمعشع بیضای ضمیر منیر پرتو افکن ساحت فوآد
خلوصیت نهاد داعیان شوند ، بمنه تعالی سوای حرمان فیض خدمت کثیر
البهجة انکداری روی نداده ، امید که عنقریب شرفیابی حضور موفور
السرور مرزوق باد (برب العباد) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی ده‌ده‌ه‌م

له وهلامی نامه‌ی پرسه‌ی دوستیکی گموره‌ینا نووسیویه‌تی

عالی جناب مقدس القاب ، سعادت و فضایل اکتساب مولویم ()^(۱)
دام فضله السامی پیویسته از کافه دواهی روزگار برکنار بوده ، و از قاطبه
موجبات غمخواری و تیسار هواخواهان غمگساری مصون باشند بمنه
و احسانه .

(۱) ثم شوینه له ده‌سنووسه‌کی برده‌ستمانا به سپی‌یه‌تی هیلراپوهه .

بعد از طی دعوات یگانگی آیات مشهود رائی مودت سمات میدارد
 که در هنگام تلاطم امواج عمان احزان ، در گرداب تحیر هایم و سرگردان
 بوده .

زیبا مراسلهء مخافت شامله که مشتمل بر جواهر زواهر مواظظ لطیفه
 و محتوی بر دراری آبدار نصایح شریفه است (کآنها کوکب دری) از
 مطلع غمخواری طلوع و از مشرق دوستداری سطوع نموده . پرتو افکن
 ظلمت آباد خاطر حزین ، و مشعله افروز دل اخلائی صفوت قرین شد ،
 و درّهای دل بندش را همگی گوشواره سمع قبول ساخت . (رضینا
 بقضاء الله و قدره) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌ژده‌هه‌م

بۆ لای یه‌کی له دۆستانی نووسیوه

عزیزا ، کامگارا ! دل‌آویزا ، با شرف و وقارا ! هرگاه از کمال
 مقتضیات مأثور مشهور (الأرواح اجناد مجتدة ، فما تعارف منها ائتلف ،
 و ما تناكر منها اختلف) که موجب صهبای موالات دنیوی است ، خاطر
 شریف متعلق باستفسار احوال محب قدیم و مخلص صمیم شود .

سبب به حرمان حضور ، نه دیده‌را نور ، و نه سینه‌را جبور ، و نه
 دل غمدیده‌را سروراست ، و دائما زبان مترنم این رباعی نامشهوراست :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
 سر تا قدم در یم آفات نگون باد
 و در بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
 چون غنچه دلم ته به ته آغشته خون باد

اما چونکه امیدوار فحوای آیهء وافی هدایهء (ان مع العسر یسرا)
میباشد گاه گاهی رنگ هموم از لوح فوآد میتراشد، و (قلیلا ما) طوطی لسان
بتکرار این بیت شکر شکن می باشد :

ای دل انحر بند زلفش از پریشانی منال
مرغ ذیرک چون ببند افتد تحمل بایدهش

امید عنقریب دولت وصال روزی باد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی نوزدهم

بقای یه کی له میره کان

کتب دینیه را بوجه نامشروع استعمال نمودن ناصلاح ، و تهدید برای
مستعملش در آثار و اخبار بسیار وارد است ، و کتاب (شرح العباب) یتیمان
ملا محمد صادق در نزد این مسکین عاریه بود ، و کلای عالی آنرا از این
فقیر طلبیدند ، بمظنهء اینکه هرگز تغلب را در کتاب شریعت در حق و کلای
عالی گمان نمی بردم آنرا فرستادیم • حالا مکررا پسران ملا محمد صادق
نسبت خیانت را در خصوص کتاب مذکور باین مسکین میدهند •

والحق حسب الشرع عاریه در ضمان مستعیر است بهر وجه که تلف
شود ، چونکه وکلای عالی بحمد الله بتمامی در صدد احسان و رعایت
بی نوایانند ، این مسکین مناسب نمیداند که بدون وجه شرعی کتاب اوها را
تصرف فرمایند ، خصوصا این بیچاره هم دین دار اوها میشود •

لهذا ، اگر کتاب مذبور را باز بایشان شفقت فرمایند ، میاید این
فقیر بهر وجه باشد غرامت کتاب را تحصیل و برای ایشان بفرستم ، دگر بحمد
الله خود عالم و حاکمند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیستم

بقیه‌کنی له دوستانی نووسیوه

محبت و صداقت پیشه ، بل مخلص صفوت اندیشه ، بعد از مشاطه‌گی
چهرهء دعا ، و پس از غازه‌کارگری رخسارهء ثنا ، برقع افکن جمال سلمای
مدعا میگردد که بنا بر این دوحهء وداد و شجرهء اخلاص از حد زیاده در چمن
فواد خلوصیت نهاد و گلشن جنان معاونت بنوعی پای فشرده و بقاری
بیخ فروبرده ، که صرصر فتن زمانرا نفس مرده ، و التهاب نوائب دورانرا
اخگر افسرده ، و دم سرد تند باد خزانرا نسیم حیات شمرده ، یعنی که از
طول زمان هجران و امتداد فراق آن مخزن عرفان طریق تنزل و تزلزل سپرده
فلهذا به فحوای (المراسلة نصف المواصله) این ذریعة الخلوص را وکیل
دست‌بوسی ساخت ، و باوجود کثرت ماجرای فراق دل خودرا به نکتهء (ما
قلّ و دلّ) بنواخت . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و یه‌که‌م

بقیه‌کنی له دوستانی نووسیوه

مخلص واقعی بعد از تقدیم شرایط یگانگی ، واتحاد مشهور رای
یکجهتی ، اقتضای محبت اتما میدارد ، که چون سرافراز نامچهء نامی ،
و ملاحظهء گرامی ، بیادآوری این دوستدار رقمزد کلك درر سلك فرموده
بودند ، در اشرف زمان ببطاله‌اش بمنون و خوشحال شدیم . چون مبنی
بر استقامت مزاج کثیر الابتهاج بود ، فرح تازه و سرور بی‌اندازه رخ نموده
اگر از روی یگانگی متوجه احوالات محبت آیین شوند ، الحمد لله

از یمن همت شما آملی روی نداده سوای مفارقت ، و با واردین این ولایت
کیفیت را ارسال فرمایند .

خداوند بحق شاه مردان
جنا افتادگانرا جمع گردان

باقی الدعاء . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و دوهم

بقرینه‌ی له دوستانی نووسیوه

مخلص دیرین ، و داعی صداقت تضمین ، لوحه طراز صفحه جان
فشانی ، و مصدع خاطر آن مخزن مهربانی ، و سفینه درر فکته دانی ، و
حدیقه شکر افشانی میگردد ، که پیوسته فوآد صداقت نهاد ، و آرزومند
استدراک احوال خیریت منوال ، و وسیله جوی تذکار خاطر مهر اشتها بود ،
بلکه علی الدوام طوطی ناهه نغمه پردازی تکرار این دو بیت آبداراست :

خدا کند که یکبار دیگر ت بینم
چو دیده باز کنم در برابرت بینم
چو صید مرده پس از مرگ دیده‌ام بازاست
بدان امید که یکبار دیگر ت بینم

لهذا ، بفحوائ (المراسلة نصف المواصله) بترقیم این کلمه پرداخت ،
و بشرف دست‌بوسی اورا وکیل ساخت . والسلام . ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و سیّه‌م

بق یه‌کی له دۆستانی نووسیوه

هم کاسه‌ه راح الفت و ولاء ، و قرین مصطبّه بزم (قالوا بلی) ، اعنی محب حقیقی ()^(۱) صانه الله جل و علا، بعد از اهله‌ی فوآد پر قراقف و داد، و پس از انهای صواغر مهرامه، یکرنگی و اتحاد ، و چهره پردازی نو عروس موآخات اظهار می‌گردد که در این وقت زیبا شمامه الفت طراز ، و طرفه نامه یکجهتی آغاز ، بنامزد سرشار پیمانه یکجهتی و وفا ، زبازد خامه مودت علامه فرموده بودند ، موجب کمال تشکر و امتنان گردید ، و بنغمه سرائی این فریده عمان اخلاص جسارت ورزید :

بنوک خامه رقم کرده سلام مرا
که کارخانه دوران مباد بی رقمت

و حرمان احوال سوای حرمان وصال آن درّ درج کمال ،
در غایت فکویی و اعتدال است . و الی اوان فیضیابی حضور موفور السرور
تمنی سلوک این طریق قویم و منهج مستقیم مییابد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی بیست و چواره‌م

بق پرسه بق لای برادره‌ریک

وقوع قضیه پرواز روح پر فتوح مغفور مرحوم ، بنوعی در کانون
سینه افروخته ، و زیبانه غموم بروز مصیبت غائله رجوع شهباز روان جنت

(۱) ئەم شوێنه له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سه‌پی‌یه‌تی هێکرا بووه .

مکان او بسوی آرامگاه اصلی خود که جنان است ، بقراری مغز و استخوان
این سهمیہ الاحزان سوخته ،

کز ازل تا بابد کاتب تقدیر اگر
خامه بردارد و در پیش گذارد دفتر

شرح آندوه درون هیچ نیاید بحساب
گر نویسد الف و صفر گذارد بر سر

لهذا زبان خامه بیانرا برید ، و پای صبرا بدامان تحمل کشید ،
و مستلعی افجاح این مطلب گردید هرچند حکمت آموختن لقمان است ،
چونکه طناب عمر زنده بمقراض فنا بریدن ، و تذرو روان هر بنده به
شاخسار ممات پریدن ، و پیراهن حیات ما سوی اللهرا باصابع قضا و قدر
دریدن امریست ناگزیر و آینده ایست بی تدبیر ، و گریه را بعد از وقوع و
سوگواری را بعد از وقوع سوای ندم حاصلی نیست . و آیه وافی هدایه
(اذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة) و کریمه (کل نفس ذائقة الموت)
و (کل من علیها فان) برین مدعا شهود عدول ، و کلمات طیبه سلف
و خلف نیز درین باب مؤثر و مقبول خدمت که :

شریت مرگذاست میباید چشید
مرگرا درمان گجا آید بدید

نماتد هیچ کس در زیر گردون
اگر شه ، اگر گدا ، اگر نیک ، اگر دون

انواع خلاصه آیات فصیحه ، و اخبار صحیحه ، و اشعار صریحه در
این باب (اکثر من أن تعدّ و أوفر من أن تحدد) لهذا خودرا از اجر
جزیل مؤدای (ان الله مع الصابرين) و وعد آن و علاوه (وبشر
الصابرين الذين اذا أصابتهم مصيبة قالوا انا لله و انا اليه راجعون)
بی بهره قهرمایند .

امید بخدای عالمیان ز بسکه چندانکه خاک بر سر مرقد نوباوه بوستان
مردمیت ، و آن گل غنچه گلستان آدمیت طاب ثراه هست ، زیاده زندگانی
و کامرانی و شادمانی برای آن عزیز جانی و سائر پسماندگان آرزانی دارد
(بالنبی و آله الامجاد) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و پنجم^(۱)

عالی جاه ، رفیع جایگاه ، مجدت و سعادت همراه ، فرزندی محمود
بگ سلمه الله تعالی ، پیوسته محرم راز خلوتیان حرمسرای جبروت بوده ،
و شایسته اکرام و اعزاز با رفتگان سراپرده ملکوت باشند •

بعد از طی مقامات تسلیمات مشهود میدارد که عریضه مشتمل بر
استدعای اینکه هرگاه محرم سرادقات عالم شهود ، و امین و رازدار خلوت
سرای قرب ایزد معبود ، آینه مصیقل از زنگ هستی و خودبینی حاج
الحرمین الشریفین حاج محمد چینی بشرف قدوم خود این حوالی را رشک
نگار خانه چین و حسرت بخش فردوس برین فرمایند ، لازمه اعزاز
و اکرام ، و راه و رسم توقیر و احترام با ایشان مسلوک و مرعی شود قلمی
و ارسال نموده بودند ، رسید ، و باعث مزید هوشمندی و فهمیدگی شما
گردید •

(۱) مولانا ثم نامه‌ی له سهردهمی مه‌لایه‌تیدا به فرمانی نه‌وژه‌حمان
باشای بابان بۆ مه‌حمود به‌گی کوژی نووسیوه که له‌پاش وه‌فاتی پاشا
بووه به‌جن‌نشینی ، له وه‌لامی نامه‌ی مه‌حمود به‌گدا بۆ باشای باوکی .
وادیاره حاجی موحه‌مده‌دی همراتی چینی به‌رله‌وه‌ی بگاته سوله‌یمانی
چاوی به‌مه‌حمود به‌گد که‌وتووه مه‌حمود به‌گیش نامه‌یه‌کی بۆ باوکی
نووسیوه ، داوای تیدا کردوه لئی که ژیزی حاجی بگری و ثم نامه‌یه‌ش
وه‌لامی نه‌و نامه‌یه‌ی مه‌حمود به‌گه •

واقعی حضرت معزی الیه سالکی بود بانواع سلوک و عرفان آراسته، و بهر گونه حلی و حلل اسرار طریقت ایقان پیراسته بود، ظن آن فرزندی در حق او صائب است، و حسب الاستدعای ایشان چنانکه شیوه جلی و کلای عالی و شنشئه اصلی بندگان متعالی است اورا بحضور طلبیده، حجرهء برابر مسجد درونی خود را که در جنب حرم واقع است برای او آراسته و آماده نموده، آدم کار آمد بر سر ایشان تعیین نموده که (آفاء اللیل و أطرف النهار) بخدمت آن قیام و در انجام هرگونه مطالب و مرام او کوشش و اهتمام نمایند، و ان شاء الله در هیچ باب کوتاهی نخواهیم نمود. پیوسته مطالب را قلمی و مقرون بانجاش شمرند. والسلام.

نامه‌ی بیست و شه‌شهم

بۆ مه‌لا نه‌حمه‌دی یاوزی نووسیوه

نورچشما، یاوزی! اینکه به عون و عنایت ایزد بیهمال، بتاریخ چهارم شهر شوال ۱۲۲۰ از بلدهء حلب الشهبای دیار جنت‌وار شام (که)^(۱) شامهء عذار عذرای عالم است، بار رحلت بستم. و تفصیل حکایت به کتابت نمی‌آید، لکن اگر ما حجاج امسال باز نیامدیم والدما و سائر احباء عاجز نشوند، اذن طلبیدما یک سال ان شاء الله مجاور، و بعد از آن عائد خواهیم شد، و البته شما و أعرج^(۲) محب خود را از دعای خیر فراموش ننمایند. و اگر امسال باز نیامدیم، با حجاج آینده تفصیل واقعهء ولایت،

(۱) نه‌م (که) یه پتویست بوو، بۆیه خومان دامان نا. نه‌بج له نه‌سه‌که‌شدا بووبی.

(۲) نه‌عرج: مه‌لا موحه‌مه‌دی نه‌عرج. نه‌م مه‌لا موحه‌مه‌ده و مه‌لا نه‌حمه‌دی یاوزی نه‌قیتی مه‌ولانا بوون. مه‌ولانا نه‌م نامه‌یهی له زیکای حجه‌وه، له حه‌له‌به‌وه بۆ نووسیون.

ولاسیما کیفیت دعوای عجم و فرنك قلمی داشته روانه دارند ، و عرض
بندگی بخدمت والدهام و احباء میرسانم، خصوصا بعضی از آنها . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و هفتم

له سهردهمی مه‌لایه‌تیندا باش سه‌فهری چهج بؤ نموزه‌حمان پاشای نووسیوه

صاحباً ، امیدگاها ! چونکه نهال اخلاص در اصل کار بصفوت بسیار و
تصادق بی‌شمار در کشتزار خاطر اندوه‌بار مغروس شده‌است ، هر روز
میوه تازه‌رس صدقاتی ، و هر زمان ثمرهء نوظهور مودتی بار می‌آورد ، تا
به غایتی انجامید که با شاه گل گلستان طریقت و سرو بوستان حقیقت و اختر
برج سعادت و گوهر درج سیادت سفینهء اسرار فرائد ربانی و فریدهء دریای
عرفان سبحانی ، غواص قلزم هدایت ، و پیک دین ، حضرت قطب العارفین
سید محمد هراتی چینی سررشتهء تعلق بهم پیوسته و طناب جدائی بکلی
گسسته شد .

لهذا بعد ازین بر ذمت همت داعی دولت خواه لازم و لابد شد که
(آباء اللیل و اطراف النهار) دست تضرع را برای سعادت دین و دنیای آن
حضرت بدرگاه ایزد آفریدگار بردارد و در هر خصوص خود را از زمرهء
هواخواهان برون بشمارد .

و بجهت تهی نبودن عریضه یک رشته سبجهء یمنی و مززم که زیارت
حرمین هم مشرف شده ، و بعضی زیره که یکی از عزیزان خراسان به‌دیه
بخدمت سید فرستاده بود و او بتبرک بحقیر انعام فرموده بودند با یک عدد
عرق چین دست دوز خودش بصورت تبرک روانه خدمت شدند .

امید بمعرض قبول فائز و باعث سعادت آن عزیز گردند . دگر ادهم
 خامه لنگ ، و عرصه نامه تنگ است ، نه اینکه ماجرا کم است بلکه زبان
 از تفصیلش ابکم است ، امید بکام باشند . والسلام والاكرام .

نامه‌ی بیست و هه‌شتم

له سمرده می مه‌لایه‌تیدا بۆ ئه‌وزه‌حمان پاشای بابانی نووسیوه
 بۆ پازانه‌وه له خوا که لهرز و تاکی چاک بکاته‌وه

حق سبحانه سبب به حرقت طب طرب انگیز طلب ، از تشویش حمای
 عادی فراغتی ، و از شدت غائله خستگیهای روحانی راحتی ، و از تألم
 جراحات جسمانی نسیان و استراحتی کرم فرماید ، که صنوف آلام و اسقام
 در جنب این مرض نابوداست .

مکرر درد پای مبارک بسمع این بی‌حاصل رسید ، و حرقت تاب و تب
 حمارا هم علاوه آن از بعضی عابرین شنید .

این مسکین بی‌نوا از بسکه از ضرب مولای خود بعضی اوقات
 شادان و سرور البالاست اگر سبب بطل احباء اظهار تأسف نماید موجب
 خجلت و افعال است (اذ لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاہ)
 بهر صورت (اتباعاً لأمر لابد من امثاله ، واقتداءً بحبيب کل شیء سهل)
 فی طریق وصاله) این دو کلمه را وکیل خود ساخته نائب الزیاره گردانید .
 و اگر بعضی موانع کلیه نمی‌بودند میبایست خود بشرف مجاوره مشرف
 شویم که عادت و عبادت در ضمن عیادت مندرج است . اما چکنیم این
 مسکین را برای تقدیم مراسم مردمیت نیافریده‌اند .

گر طمع خواهی ز من سلطان دین
 خاك بر فرق قناعت بعد از این

والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی بیست و نهم^(۱)

والله شوق جمال دوستان
بی‌نصیب از کشت و باغ و بوستان
بنده و امنده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هیندوستان

بعد از عرض دفتر ، دفتر نیازمندی ، و اظهار طومار ، طومار اشتیاق آن کان سعادت‌مندی ، عرض میدارد ، بوجهی که بهتر ازان در حیز امکان و سرنوشت انسان نباشد ، بدارالخلافة (شاه جهان آباد) در صبح بیست و ششم ماه ذی‌الحجة الحرام سنة ۱۲۲۴ هزار و دوصد و بیست چهار داخل شدیم ، و بعد از تهیه تحف و هدایا در عصر همان روز بدولت قدم‌بوسی حضرت غوث الخلائق و قطب الطرائق شیخی شیخ الاسلام و امامی امام الانام فیضیاب سعادت ابدی شدیم (الحمد لله الذي هدانا لهذا ، و ما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله) ، و این هفت ماه تمام است که خاک آستان ملائک آشیانرا سرمه دیده امیدواری کرده ، و شب و روز معتکف حضور باهر النور که مرغان اولی اجنحه‌را با وجود تیسر محضرش سایه سدره‌را سد سعادت دانسته ، صد ره گریزان می‌پویند ، هستیم .

اگرچه این دولت ابدی که ایزد بی‌علت بمحض فضل خود این روسیاه سراپا گناها را بدو مخصوص فرموده است جای آنست بشکر گذاری آن عمر نوح و صبر ایوب را در خاک رومی آستان جان جهان بسربریم ، اما سبب باینکه سواد کفر و تاریکستان ضلالت و معاصی بکلی نور شریعت غرارا پوشیده ، در اقتضای بازآمدن بآن صوب نه بآن مکان ملک خاطر شریف

(۱) مهولانا نهم نامه‌ی له زه جمبی ۱۲۲۵ ی هجره‌تدا له (شاه جیهان ثابادی هیندستانه‌وه یو سه‌ید عه‌بدولقادری زاوای نووسیوه له سوله‌یمانی که میردی خوشکی بووه :

آن حضرت تعلقی بسلام داشت ، و از آنجا که صلاح امور دینی و دنیوی
برایشان پوشیده نمی ماند ، از صلاح ایشان درگذری عین شقاوت بوده ،
آمدن را برضای ایشان موقوف داشته ایم ، هر وقت اشاره شود بسر رویم .
وصیت این جانب بدوستان و هواخواهان خود این است که هر کس بقدر
اهلیت خود از دنیا معرض و بخلا مقبل باشد . دنیا نه همین فلوس و
جامه است . هر چه بنده را باو رغبتی باشد دنیای او است و هواخواهان
خود را از خدا میخوام که باطواری مشغول شوند که فردا روز حساب
در دیوان خدا سرخرو شوند . فریاد از زردرویی آن روز ، و در حق ایشان
همین وصیت است : (من عَمِلَ صَالِحاً فَلِنَفْسِهِ ، و من أَسَاءَ فَعَلَيْهَا) .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی‌هفتم .

له وهلامی دوستیکیا پاش تمزانموی له هیندستان نووسیویه

حق جل شأنه و تقدس برهانه ، ذات خجسته صفات جناب سعادتآب
آن کریم ابن الکریم باتباع شریعت غرا مجلّی، و بصیقل محبت ذاتی مصفّی
و محلّی دارد ، و از جمیع علل و امراض قلبی و قالبی سالم و مخلص فرماید .
رقیمهء کریمهء عزیز شمیمه را بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال
فرموده بودند در ابرک امکنه و اسعد ازمنه شرف وصول و عز نزول ارزانی
فرمود . رجای واثق و امل صادق اینکه در مظان استجابات این نیازمند
بارگاه اقدس باری را بدعای توفیق یاد ، و اتباع سنت سنیّه شاد فرمایند .
تصمیم شرفیابی دیدار و ملاقات اهالی آن دیار نموده بودیم . اما اول
اشارهء زیارت اولیای دارالسلام بغداد شد . اینکه بآن صوب مستعد

ارتحال شدیم تا درانجا بکدام طرف مأمور شویم و تا اوان دریافت شرف خدمت کثیر المسرة فقرای بی‌مراد را بنوازش نامجبات تذکار خاطر سعادت مظاهر فرمایند • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی سی و یه‌که‌م

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

با هزاران تضرع و نیاز ، و التجا و سوز و گداز ، مستدعی از دادار بنده‌نواز ، اینکه در سراء و ضراء و دنیا و آخرت بمد و کارسازت باشد •

معلوم خاطر مودت مآثر بوده باشد قطع النظر از مهربانیهای که در طی نوازش نامجبات مینویسند اخلاص و اشتیاقی که نسبت باین مسکین دارند هویدا و منعکس است ، و هرچند این معنی در ازدیاد بود اورا محض موهبت الهی دانند و شکر اورا بجا آرند ، و از حق سبحانه و تعالی مزید طلبند که هرکس را نخواهند اورا محبت اخلاص مستان دیداری که موعود دار القاراست ندهند (و زیاده) •

آرزوی شرفیابی خدمت در دل بود ، و بعضی صلاح را هم برای آنجناب در ضمن آمدن تصور مینمود • اما چکنم ؟ اهل فقر در نشست و خواست و گفت و شنود و سفر و حضر مطلقا بدون اشاره چیزی نمیکند ، چنانکه حافظ قدس سره میگوید •

در پس آینه طوطی صفتم داشته‌اند
آنچه استاد ازل گفت بگو میگویم

لهذا ناچار بسوی بغدادم میکشند و از آنجا نمیدانم میگردانند یا بشامم میبرند ، یا آنجا میدارند .

چون فرود از پی صاحب کمند
آهوی بیچاره به گردن آسیر

عذر این مسکین را بپذیرید ، و گاهی در فاصله چند وقتی بتذکار فقرا بپردازند ، تا موجب یادآوری شود و نسیان کلی روی ندهد . در پناه خدای بی همتا باشند ، بمنه .

و برادر طریقه ملا عباس را ملاحظه نمودن مصلحت آن جناب میدانم .
دل فقرا مورد نظر رحمت حق است نوازنده آنها ازان رحمت بهره مند است .
والسلام علیکم ورحمة الله .

(خالد)

نامه‌ی سی و دوهم

به زمانی دایکیموه له وهلامی پیروزیایی هاتنهوهی مهولانادا
بو دوستیکی نووسیوه

منظور نظر شیران بیشهء هدایت و مردان خطهء ولایت اعنی پیران
سلسلهء علیه نقشبندیه باشند بمنه .

نوازش نامه را به تهنیت قدوم فرزند ارجمند دلبد (خالد) و بعنوان
تشکر خوش وقتی و چشم روشنی این شیفتهء دیدار آن جرعه نوش صهبای
مصائب و کربت و آن مرحله پیمای بوادی هجرت و غربت ، قلمی و ارسال
داشته بودند ، حقا و بعزة الله تعالی و تقدس جای تهنیت و تبشیر و مقام
شادی و رفع تشویر است . امیداست خدای عالمیان به بشارت عظمای قبول
اتم آن فرزند و پیران طریقهء علیه شمارا سرافراز و در جمع مریدان آن

آستان علیه بدولت فنا و بقای اتم ممتاز فرماید • مقصود خردمندان
همین است و بس • بعضی شیرینی بعنوان هدیه فرستاده بودند رسید •
والسلام والاکرام •

(والده خالد)

نامه‌ی سی و سیّهم

له وهلامی دۆستیگنا که باش هاتنه‌وهی مهولانا بۆ کوردستان و
دهس‌گردنی به نیرشاد ، داوای ته‌لقینی ته‌ریقه‌تی لی کردوه

حق سبحانه و تعالی بسبب تعلق ماسوی از دولت عبودیت باز ندارد،
و بمحض فضل طرفه العینی طرفیرا بخود باز نگذارد • از عنوان نوازش نامه
هدایت علامه معلوم شد که آن عزیز پیری دستگیری از دور و نزدیک خبری،
و بغیب و شهادت بصیری می‌خواهند • و این مسکین ایمان دارد که صحیفه
سرزمین هرگز از همچنین شخصی خالی نخواهد شد • این داغدار الم
مهجوری ، و دردمند بلای فایافت دوری ، چنانکه خدا میداند از این
صفات دوراست •

آری از عنایت درویشان چیزی در کشکول گدائی این مسکین ریخته،
هرکس را که خدا خواهد چیزی ازان خواهد رسید • اما اکنون بسبب
بعضی موانع ظاهری و باطنی بترك ارشاد مأموریم ، و در مخالفه امر طالبان
معذور • امیداست معذور دارند تا وقت خود (فان الأمور مرهونة بأوقاتها)
وقتی که ارشاد شروع شد ، البته مسموع خواهد شد • (نرجو من الله لنا و
لكم العافیة) • وعلیکم السلام •

(خالد)

نامه‌ی سی و چوارم

بق میریکی بابائی نویسیوه

بدرگاه دادار دادگری که یوسف کنعانا بعد از اذیت اخوان و گرفتاری زندان احزان بتاج سلطنت سرافراز فرمود ، دست تضرع و نیاز برداشته ، بسوز و گداز تمام رجا مینماید .

باستمداد خواجگان نقشبندیه بسلطنت حقیقی که سلطانان جهانرا آنجا بندگی و گردن‌فرازا سرافکندگی میزید ، آن نور دیده‌ء اهل دیده ، و آن عزیز ارجمند برگزیده‌ء خلعت سعادت و تاج کرامت فرماید . سلطنت این‌است و دولت این و برخورداری این .

زهی سعادت بی‌نهایت بنده که در هول رستخیز در صف مردان خدایش راه دهند ، و در زمره آن عزیزانش جای کنند ، و زهی خجالت و ندامت نامردی که سبب بآرزوی هسانی ، و هوس حکومت دنیای فانی ، ازان دولت جاویدانی ، ناامید و مأیوس ، و منفعل و منکوس گردد .

سخن بسیاراست بعبارت نمی‌آید . همین میگویم سلام و کلام فقیرا همین سلام و کلام حضرت سید چینی دانسته ، و هرچه میگویند و میخوانند و میبخشند و میکنند ، همین برای خدا و نیت پیروی شهنشاه اورنگ لولاک کرده ، و مقدار ثواب همرا هدیه روح سلطان بهاءالدین نقشبند فرمایند و در هر کاری ازو مدد طلبند باین لفظ (یا پیرم بهاءالدین نقشبند) . باقی آنچه من خواهم چنان باشی ، و اگر میل بدینا هم میکنی آنرا خواهی یافت و دارنده‌را ملاحظه کن . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و پینجه‌م

له سوله‌یمانی‌یموه بو دوستیکی نووسیوه له هه‌ولێر

داغدار دولت دیدار و حسرت‌مند هجران یار خالدر بارسال استبشارنامه
یادآوری نموده بودند ، موجب یادآوری شد .

به تأیید الهی صبح شنبه بصوب دارالسلام بغداد عزیمت انتقال
مصمم‌است ، و آجای آنجارا عموما ، واستادی ملا عبدالرحیم و برادری ملا
هدایت الله و خادم فقرا ملا مصطفی‌را خصوصا دعاگو و سلام رسانیم .

وصیت این‌است ترك اعتراض از مرشد و اتباع شریعت غرا و
شکستگی و نفی وجودرا رکن طریقه دانند که بی این هر سه اساس سالک
رو بانه‌دام و ترقی باطن موصوف بانعدام‌است و واردات فقرا اگرچه اندک
باشد عزیز و محترم دانند که صالحین سلف رحمهم الله تعالی برای این دولت
ترك سلطنت نموده‌اند ، و بوادی کربت و غربت پیموده‌اند .

و امروز که دولت بدر خا‌ه رسیده‌است خبردار باشند که بتلییس
ابلیس و تخیلات هس خسیس فریب نمانند. در خا‌ه اگر کس‌است يك حرف
بس‌است . و دعاگوی خودرا بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع شریعت یاد
و شاد نمایند ، و بعد از چندی که استقرار شد حاجی حسن بشرف صحبت
مأذون‌است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی سی و شه‌شهم

بو سه‌هید عبدالقادی حمیدیری نووسیوه

مخلص جانی و محب روحانی و جنانی ، سیدی و سندی و منظوری
و معتمدی ، مولانا ملا عبدالقادر الحیدری الماورانی ، در کنف حمایت

روحانیت خواجه گردن فراز سر بلند امام الصدیقین بهاء الدین نقشبند قدس سره باشند ، بمنه .

نوازش نامچه غریب نوازی فقرای بی مراد عز ارسال و شرف ایفاد فرموده بودند ، و در طی آن داد اخلاص و تواضع داده بودند (حماکم الله من شر النوائب ، و قضی لکم المنی والمآرب) ، و تا اوان دریافت ملاقات فائض البرکات ابواب مکاتبات را مفتوح داشته بصحت احوال خیریت منوال احبای فی الله را مسرور و مجبور البال فرمایند که سبب به بدهوائی آن دیار خاطر تطقی بطرف آنجناب دارد . مأمول است سلامت روحانی و جسمانی فایل ، و برادران دو جهانی واصل باشند ، بمنه . والسلام ختام الکلام .

و محمود برادرم مصدع اوقات شریف است .

(خالد)

نامه‌ی سی و چه‌تّم^(۱)

امیر روشن ضمیر ، و والی زاده نیکو سیر بی نظیر بخدای بی همتا میسپاریم که از تردد و انکار مستان مصطبه جنون سودای محبوب حقیقی تقدس جماله نگه دارد ، که سمی است قاتل ، و بلائی است هائل .

نامه احبای زبانی آنجا بمعیت مفاوضه آن مخلص جانی رسیدند . کسی که شب و روز در محافل و مجالس کار او غیبت پیران بزرگوار ، که سروران دنیا و دین و رهبران شاهراه یقین ، و ملاذ و ملجأ دنیا و آخرت

(۱) مهولانا پاش کوچ کردنی جاری دووهمی به زویری بو بهغدا بق یه کجی له میرزاده کانی بابانی نووسیوه ، وا دیاره مهحموود پاشای کوژی نهوژه همان پاشا بووین .

هستند ، باشد ، از این چه سود که بر است یا بنوعی دگر دعوی محبت این مسکین بی‌مراد کنند ؟ و اگر بالفرض همه عمر و دولت خود را در راه ما باز د ، بچه کار ما خواهد آمد ؟ این مسکین تا دلت می‌خواهد از شما رضامندیم . اگر جهان ترا هم بتهلکه نیندازد ، و اصلاً غبار خاطری در حق هیچکس نداریم . اما معلوم خاطر شریف بوده باشد که مرشد بزرگوار این آواره اوطان و دیار که بکرات و مرات (پاشا) میگفتند ما او را هم قبول نداریم چ‌جای (خالد) ، بسیار از مریض عاقبت خیر شما دلگیر و رنجیده خاطراست . و سلسله علیه پیران بزرگوار هم بسیار بمقام غیرت آمده‌اند ، سبب باین بی‌ادیها که با این فقیر از حد مروت و انصاف برون بوده معمول نموده .

اگرچه سخنهاى این مسکین هم قیاس از هرزه درائیهای معهوده این مملکت میکنند ، و بحرف من باور ندارند ، اما میدانم که آنجناب باور دارند نجات پدرت موقوف بر طیب خاطر نمای پیران سلسله علیه ما است که بآدنی همتی کوهرا چون گاه به باد میدهند .

و حقیر هم از او رنجیده بودیم ، اما محض سبب به رجای شما ازو درگذشتیم ، و از حضرات قدس الله اسرارهم نیز استشفای خواهم نمود تا کار بکجا رسد ، سر رشته در دست من نمانده‌است ، سعی میکنم اگر خدا قبول کند .

و ضرورت طریقت داعی به آمدن متعلقات این مسکین است ، درآمدن اوهارا مساعده نموده بزودی باینجا برسند ، دگر حق تعالی عاقبت را خیر کند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و هه‌شتم^(۱)

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاله
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

اگرچه آینه مصیقل خاطر فقرای بی‌مراد از قنار ناهنجار فساد آن دیار سراسر کدر و غبار شده بود، اما بعد از آنکه این مصیبت روی داد، اگر بتفریح خاطر آن در درج اقبال و اختر برج اجلال، با این همه آزار بصوب وطن انتقال مینمود، جای آن داشت، والبته خالی از برکت و سعادت بجهت شما نمیبود، ولیکن سبب باینکه این مسکین بدون اجازه پیران بزرگوار هرگز بر رحلت و اقامت هیچ مکانی نتواند پرداخت، و از حضرات مأمور بعودت فوری نیستم، این وسیله را بهانه ساخته که اکابر اینجا بر حسن ظنی که دارند باین زودی انتقال این مسکین را از دارالسلام بغداد نمی‌پسندند، و بغایت ابرام و الحاح پیش می‌آیند چنانکه تفصیل از عبدالرحمن خواهند شنید، حتی چنان مفهوم میشود که بی تشدد کلی و آن هم بیرون از مشرب ارباب فقر است، فقیر را نخواهند گذاشت که در این وقت عائد شود.

بنا بر این که چندی میباید اهل این مسکین را مأذون فرموده، و تهیه سفر از وجه مشروع ایشان را هم ملاحظه نموده، بایشان هم فروخته میشود که قبول نمایند تا وقتی که اجازه عودت حاصل شود. و والدهام و محمد خان و سائر تعلقات در آنجا برای اطمینان خاطر شریف میمانند، و خود

(۱) مه‌ولانا هم نامه‌ی هشی هر بو میرزاده‌ک‌هی پیش‌وو نووسیوه بو سرخوشی لی‌کردنی به‌بو‌نه‌ی مردنی منالیکیه‌وه و عوزری بو دینیتنه‌وه که نه‌بتوانیوه بچی بو لای بو پرسه.

یقین بدانند اخلاصی که دارند بوجه اتم معلوم خاطراست ، باید ازدیاد آنرا از خدا طلبیده ، باور نمایند که باعث دولت دارین همین است . تا در آنجا بودیم سلوک و رفتار آن بود که میشنیدی . والسلام .

وجه طلبیدن اهل این است که مدتهاست آن ضعیفه را بمشرب درویشی پرورش نموده ایم و بودن ایشان منفعت کلی برای تأیید این مسکین دارد . دگر امانت شما و عدل و انصاف است که دنیا هیچ است . والسلام .

نامه ی سی و نهم^(۱)

نور چشمان دل آویز (یاوزی) و (عبدالعزیز) ! موفق بتوفیقات ربانی باشند . بعدها دو کلمه ی یادآوری این جانب قلمی نموده بودند ، موجب شادمانی گردید .

ورقها ، اشکال ، شمسیه البته بملا محمود می رسانند . و شرح (نخبة الفکر) ملا محمود شیخ المارینی نمیدانم بشما سپرده ایم یا بشیخ صالح . البته زود بدو تسلیم نمایند .

و رکاب اسماعیل بیگ بزین ما انداخته بودند، هیچ آگاه نبوده ایم . بعد از باز آمدن (صاحب) معلوم شد که این رکابها از وی میباشند . ظن چنان بود اگر آنها را باز بفرستیم احتمال دارد که مکدر شود . البته صیغه ابراء از او طلب نمایند ، و از دعای خیر برای توفیق ما کوتاهی ننمایند . البته برای شما از اصلاح خالی نخواهد (بود) . والسلام .

(خالد)

(۱) مهولانا هم نامه یی له بهفداوه بق (یاوزی) و (عبدالعزیز) ناو نووسیوه که دوو کهسی دلسوزی بوون ، بق داوای دانه وهی هندی ثمانت به خاوه نه کانیان .

نامه‌ی چله‌م

بِقُ خَیْزَانِی نووسیوه له سوله‌یمنانی که بَرَوَا بَقُ لای بَقُ بهغدا

ضعیفه، غفیفه، و همخوابه، شریفه، دختر یوسف‌را سلام تام میرسانم. آنست تصمیم بآمدن شما شد. اگر اهل بغدادی هم تن‌درست و سلیم‌است اورا هم بیاورند. و اگر نوعی دگراست هیچ به توقف مأذون نیستند، خود آمده و حضرت والد‌م برضامندی کلّی دلالت نمایند که اندیشه نداشته باشد. و اگر بالفرض حاجت بمساعده، حاکم شد و مبالغه نمودند، قبول بعض اسباب سفر اگر از وجه شرعی باشد مانع نیست بشرطی که خود رغبت نمایند ان‌شاءالله بسیار زود بیایند. از ازدحام مردم به تنگ آمدنیم، بلکه به بهانه، شما اندکی راحت شویم. و هیچ کتابی‌را بجا نگذارند، همه‌را بیاورند، و بغدادیان خیمه و کژاوهر را برای شما فرستاده‌اند. دگر حاجت بتاکید در احتیاط نیست. بسیار با احتیاط شرعی براه بیایند. هنوز یک منزل یا بیشتر ماند کسی‌را بفرستند که خبر آمدن شما بیاورد. دگر در پناه خدا باشند. بمنه. و بغیر از محمود و احمد و حسین هیچ کسی دگر را برای امداد پدرت نیارند. و آن روز که از آنجا حرکت میکنند فقیه یوسف‌را اگر بفرستند مانع نیست. حاج محمد هم همراه است. همین پنج آدم برای خدمت راه کافی‌اند. اما میباید پر احتیاط باشند. والسلام.

(خالد)

نامه‌ی چل و یه‌که‌م

بِقُ سهید عبدالقادری زاوای نووسیوه

له‌باره‌ی نارونی ژن و مناله‌کانیموه بَقُ بهغدا

سیدا سندا! البته سبب باین عارضه، مجدد، و این مکاتیب ابله فریب که بما نوشته شده بودند تعویق بفرستادن خانه نیفتد. و اگر بالفرض

همشیره محمود سبب به آزار استعجال آمدنرا نمیتواند توقف کند تا وقت توافقی • اما خانه بزرگرا البته میخواهیم که بفرستند و هر مالابدی باشد بر ملا موسای حاجی رحیم محول است •

و اگر خود اهل بغدادی هم تواند بیاید در آمدن اگرچه مقصود نیست ممنوع هم نیست • علی ای تقدیر عنر تعویق نامسموع است •

ظاهرا اهل بغداد پیش ازین عهد کرده اند اگر خانه فقیر بیاید ، با حامل الاغهای رونده تا به کمری استقبال کنند • و ظاهرا حاجی محمد برادر حبیب با چند کسی با کجاوه خواهند آمد •

والده مکره را سلام بی حد و انجام میرسانم • امید از فاطمیدن آزرده نشود • بخدا که عین صلاح است تا بموسم پایز ، بلکه تا جواب حقیر نیاید به آمدن مرخص نیست • والسلام •

(خالد)

نامه ی چل و دووهم

بؤ سهید عبدالقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سید عبدالقادرا ! آمدن اهل بغدادی هم بتازگی لزومیت پیدا کرده است بعد از آمدن وجش معلوم شما خواهد شد ، البته اورا بدون مزاحم راهی نمایند •

و اگر بالفرض وکلای عالی اراده ابله فریبی با ما داشته باشد که کسی را بدلات ما بفرستد ، باز از آمدن اهل فقیر خیالی نکنند که مطلقا بودن و نبودن او در اینجا تأثیری در توقف و رجعت حقیر ندارد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی چل و سیّهم

دیسان بۆ سه‌یید عبّو لقادری زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، عبدالقادرا ! اگر اغتشاش راه مقتضی بسرقة باشد ، خود و شیخزادهای (خیوته) با چند کسی از اهل شهر و (کونه کوتر) و (سنگاو) چ سواره و چ پیاده بقدر احتیاج سوار شده تا بامن همراه خانه بیایند . و اگر خود از جهت راه باکی نیست ، مضایقه ندارد . خلاصه علی ای تقدیر توقفرا در ارسال خانه جائز ندارند . ولی عهد جمیل الشیم میر جلیل الشان هم قبول نداریم که مزاحم شود . کاروبار این مسکین اکثر باشاره بزرگان است ، مخالفه اش نامحمود است . خبر شرط است ، آگاه باید بود .

و البته ما ایشانرا اعنی محمود بیگرا از خاطر بیرون نخواهیم کرد ، اگر بتلیس شیطین الانس او هم از راه برون نرود . امید در کنف حمایت الهی باشد بمنه . و در خصوص رخصت خانه چیزی به میر هم نوشته‌ام . اما بی ضرورت اذن طلبند . و اگر الاغ کراهه بهم رسد خوب و الا از امیر طلبند ، در میان ما و ایشان دویی نیست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و چواره

دیسانموه بۆ سه‌یید عبّو لقادری زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، معتمدا ! ادامکم الله ! بمبالغه هرچه تمامتر مؤکد و مبالغ که والده مکرمه و شما و نور چشمی محمود به خاطر جمعی تمام در آنجا بمائند ، فاطمیدن خود و طلپیدن خانه را عین مصلحت طرفین دانسته ، و اورا حمل بر قلت مبالغت بحال شما ننمایند .

و خود فی الفور بخانه ما منتقل شده در پی فروختنش باشند ، هر وقت اتفاق افتاد اورا بفروشند . و والدہام اگر میخواهد در همان جا باشد ، باشد . و اگر نزد محمد خان میرود هم مانع ندارد ، و ان شاء الله بی تغییر آہی موسم پایز البتہ اورا خواہم طلبید .

و کتاب (رشحات) در نزد ملامحمد ملامحمد صادق، و (حاشیہ سیوطی) در نزد شیخ حسین سیتکی ، و (روضہ) در نزد شیخ عبداللطیف ، و (شرح مقامات) در نزد ملا عبدالرحمن قرہ داغی هستند ، میخواہم . برای احتیاط شما ہم لفظ آزادی از والدہام شنوند . فقیر از خلق بسیار وسوسہ دارد .

من همان دم کہ وضو ساختم از چشمہ عشق
چار تکبیر زدم یکسرہ بر ہرچہ کہ هست

دہ و نیمہ کاررا بدہند یا بستانند باکی نیست . سخن بسیار است ، ناگفتن بہتر . ثانیاً محمودرا ناطلبیدن حمل بر تغافل نہرمانند کہ بعد از ملاحظہ معلوم شد کہ اکنون آمدن هیچ متعلقی مصلحت نیست ، خصوصاً بغداد بسیار گرم و محمود نہافتی دارد ، باید از این مسکین اورا دلالت کلی دہند خاطر جمع باشند ، و صاحبی سیدی شیخ عبدالصمدرا با اولاد بحافظ حقیقی میسپاریم کہ از فتنہ متموجہ کہ بعین عیان مشہوداست محفوظ مانند ، و حقیرا گلہ از جناب ایشان نیست ، مرد دنیا داررا ملاحظہ طرف دنیا و مدارا با اہل تسلط ضروراست . الحمد للہ سوای اخلاص بقدر توانا و حسن سلوک چیزی از ایشان ندیدہ ایم ، و برادر جانی ملا موسای حاجی رحیم من جملہ محسوبان بلکہ منسوبان خود میدانیم . امید کہ در دین و دنیا بمراد باشند .

و ببالغہ اکیدہ ثانیاً مؤکد میشود کہ والدہام تشریف نیاورند تا جواب دوبارہ می آید . آمدن (و) ازدحام امسال مغل کار این مسکین است .

شما در همهء عمر چیزی مصلحت اندیشی این مسکین نکنند ، گنه کار
نمیشوید .

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی چل و پینجه‌م

له وهلامی نامه‌ی دایکی و دوو خوشگه که بیدا

غلام کمتین خالد ، و بندهء سرافکنده محمود ، بشرف عرض والدهء
ماجده میرسانند سرافراز نامچهء بیادآوری این مسکین قلمی فرموده بودند
رسید و موجب تذکار گردید .

امانت عظیم این است که همه وقت در یاد حق و ذکر مرگ باشند که
عاقبت مرگ است . با محمود و احمد و زید و عمرو کار نداشته باشند ،
و هرچه میخواهند از خدا بخواهید که ذره از عالم امکان از حکم او بدر
نیست . و محمد خان در هر جا باشد در پناه خداست اگر جانب شرع
نگه دارد خدا او را نگه میدارد ، و اگر هرچه نفس و شیطان میخواهند بکنند ،
خدا و رسول او را بیزار ، و این مسکین از وجودش در آزار است ، دگر
چه نویسم ، اگر شنویدند خوب بود .

هر دو مکرمهء عزیز مرا بخدا میسپاریم . در کنف حمایت الهی محفوظ ،
و در ستر جمیل ایزدی مستور و مکفوف باشند ، بمنه . عریضهء را ارسال
داشته بودند رسید ، موجب کمال خوشنودی گردید .

شما و غیرت خود . این قدر بر تکرار نفی و اثبات و مراقبت معیت
مداومت نمایند که مرادی غیر از جناب اقدس خداوندی در ساحت سینه

نماید ، غبار ما سوی الله را بجاروب ذکر از نشیمن دل همچنان باید رفت
که قابل نشستن مهمان قدس شود .

مهمان عزیز را در نشیمن نافرته طلبیدن سخت بی ادبی است ، مطلق
دنیارا در بند نباشید ، تا ان شاء الله دفعهء ملاقات واقع شود . خطرء ما سوی
الله اگر چه من باشم در دل نباشد ، در شب و روزی طرفة العینی غفلت روی
ندهد .

کسی را تعیین نموده بضرورات خانه پیردازد . خود بعمل تصفیه مشغول
باشند ، و بعد از ان اگر مقصودی در صفای خاطر مانده باشد از شما قبول
نمی نمایم .

و هرگز این مسکین را از دعای خیر فراموش ننمایند ، و در پناه خدا
باشند بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه ی چل و شه شه

بۆ سه یید عهبدولقادی زاوای نووسیوه

سید سینه وسیع معتمد سید عبدالقادر را رشك حساد و رغم جهال
بدنهاد می خواهیم . وکلای عالی بغایت مخلص خود می دانیم . لهذا محمد
خان باید ایشانرا ملاحظه نماید . تا نوازش و مهربانی دربارهء ایشان معمول
شود باقتقال مأمور نیستند ، و گاه گاهی اگر ایشانرا دیدن هم کند پر
مضایقه ندارد .

لکن اگر مارا می خواهند می باید که خود را باروح و زن و فرزند در راه
اتباع سید اولاد آدم تلف نمایند ، اعنی برای خاطر مال و اولاد و هوای
نفس مرتکب امر نامشروع نشوند که خدایرا برای دنیا آزردن سخت
بی معرفتی است .

والده مکرمه و نور چشمی همشیره مهربان و محمود و سائر اهل بیت را سلام رسانم ، امیداست که بحسن خاتمه فائز شوند . دگر چه تصدیق دهد برادات دارین نایل و بمقاصد کونین واصل شوند بمنه . و عموی زاده مکرم سلیمان آغارا سلام رسانیم . الدعا .

(خالد)

نامه‌ی چل و جهوتهم

له بهغداوه بۆ سهید عبدالقادرى زاواى نووسیوه

محرك سلاسل جنون و مهيج پيمان و لوايح مجنون ، اعنى نامهء شفقت علامهء سیدی سید عبدالقادر جذبه الله اليه ، و جملة من المقربين لديه رسید، و لسان حال آن منبع شرف و کمال ناطق باین بیت حافظ گردید :

کوته نکند بحث سر زلف تو (حافظ)
پیوسته شد این سلسله تا روز قیامت

و کوششی که در تنفیذ مدعای این مسکین فرموده بودند معلوم خاطر فاتر شد .

باید از زبان ما مهجوران بفرستادگی همشیرهام تسکین خاطر والدهام و اطفای بی آرامی اهل بغدادی نمایند ، هیچکدام گله مند نشوند . اگر شدت گرما و عدم محرم شرعی که از ما لابد مسافرهء نسوان است مانع نمیشد ، البته فی الفور ایشانرا ، اعنی هم خوابه را میطلبیدم . اما چنانکه یوسف را سفارش نموده ایم باید صبر کنید، حقیر از ایشان رضامندی داریم . اما باطن پر ظلمت و قلت اهتمام که بفرائض خمسہ در این اوان بهم رسیده اند نزدیک است موجب آزار خاطر شوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و هه‌شته‌م

له وه‌لامی سه‌یید عبیدولقادی زاواید نووسیوه

سیدا ، سند ، ملاذا ، معتمدا ! مظنه قلت التفات از این مسکین نسبت به شما چه مجال دارد. اگر قصوری در تعارفات رسمی شود ، نظر بمصلحت جویی آن جناب‌است ، والا :

توهر مخزن اسرار همان‌است که بود
حقه مهر بدان مهر و نشان‌است که بود

و برادر دین و یقین ملا موسای حاجی رحیم ، و ملا احمد یاوزی و ملا عباس و کاک علی و محمود شیخ ویس و شیخ رسول حلبی و فقیه عثمان و فتاح حاجی و سائر احبای آنجارا سلام رسان و دعاگو و امیدوار دعای خیریم . امید قبول فرمایند . والسلام علیکم و رحمة الله . و فقیه اسماعیل ملا احمدرا با مصطفی برادرش سلام مخصوص میداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و نوّه‌م

بو شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود ! نمیدانم چه نویسم . رفقای شما غریق دریای نور ، و شما متوغل در رد و بدل دنیای دوتند . از استعداد بنی فاطمه حیف می‌آید که همچنان عبث و بی‌حاصل گردد . اگر شمه از احوال سید حسین درک کنند که چه معلوم خاطر فرمایند جای رشک‌است ، اگرچه هنوز قطره از دریای محیط بیش نیافته‌است .

شما امید دگر بود ، اگرچه فی الواقع تعلق خاطر بوجه اتم بدنیا

نداشته باشند • اما تبدیل آرایش ظاهری هم سم قاتل است • (انما علینا
البلاغ) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجاهم

دیسلموه بۆ شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود !

بشوی اوراقی اگر هم درس مایی
که علم عشق در دفتر نباشد

ان شاء الله تا حین ملاقات این همه قیل و قال را تمام فرمایند • فرصت
تنگ و راه بس دوراست • در خاتمه غزلی گفتیم :

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخن را تمام کن

والسلام ، ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و یه‌که‌م

هر بۆ شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود !

چو میرفتم بسلطان خیالت ملک دل دادم
غرضی از چشم اگر رفتی نخواهی رفت از یادم

و فرزندان دل‌بندان نور چشم ارجمند امانت خدا و خواجه سربلند
نقشبند باشند ، و والده اوها همچنان ، و مادر مهربانرا بدعا مخصوص
میداریم ، قبول فرمائید • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و دووهه‌م

دیسانوه بو شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاک محمود خیه‌ته‌یی ! وظیفه‌ شارا بریده‌اند ، خاطررا جمع میباید داشت . پیران طریقه‌ علیه از احوال متعلقان غافل نیند ، و هیچ آفریده‌ معارضه‌ ایشانرا نمیتواند نمود . معارض ایشان آتش در خدمت و دولت خود میزند . منتظر باش تا خدا چه ماجرا می‌انگیزد .

بس تجربه‌ کردیم درین دیر مکافات
با دردکشان هرکه در افتاد ، در افتاد

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و سیّه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی یه‌کن له دوستانا

تموید جان و مروحه‌ جنان ، نامه‌ مودت نشان بسروقت دوستان صافی جنان رسید . چند کس‌را همراه خود آورده‌اند . اندک ملالی از ازدحام هست ، اما چونکه بتوسل آن عزیز آمده‌اند ، رضا بآمدن داریم بشرطی که بر مجرد ملاقات حصر نمایند . زیاده‌ چه تصدیع دهد . حق از خود برهاند و بخود برساند که کار این‌است و بس . قدوم شریف بغایت انتظام‌است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و چواره‌م

له به‌غداوه بۆ سلیمان ناڤای نامۆزای نووسیوه له سلیمانی

بۆ سه‌رخۆشی‌لێ کردنی به‌بۆنه‌ی مردنی ژنه‌که‌یموه

عموی زاده‌ء ارشد أمجد سلیمان آغا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا
یار و مددکارش باشد ، و روح پرفتوح مرحومه‌ء مغفوره بخت شاد ، و
عمر بازماندگان باضعاف تراب مرقد او در ازدیاد باد .

در هیچ خصوص غباری بخاطر شریف راه ندهند . زن و فرزند
و مال و منال امانت خداست ، هر وقت امانت خودرا برد مختاراست .

و در خصوص این مسکین هم خاطر جمع باشند . ان شاء الله چیزی
خواهد شد که باعث سعادت دارین شود . والسلام علیکم و رحمة الله
وبرکاته .

و همه‌ء اطفالان خافه‌را سلام رسانیم ، قبول نمایند . اگر خدا دوست
دارند ، همه کار دین و دنیای شما بمراداست ، و اگر هرچه هوای نفسانی
شما بود آن طور کنند ، خواهم هرچه خواهد آن کنند و ارواح پیران
بزرگوار هم از شما در آزار میباشند .

و اگر خواهش نقلت بطرف (اردلان) یا جای دگر داشته باشید از
این طرف مرخصاند .

برادری و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا
و رسول صورت نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و پینجه‌م

له به‌غداوه بۆ ملا محمود ناویکی نووسیوه

که به‌هۆی سه‌یید ئیسماعیل ناویکه‌وه نامه‌یه‌کی بۆ مه‌ولانا نووسیوه

برادر دینی و مخلص یکرنگی و یقینی ملا محمودرا بامداد روحانیت
خواجگان حواله مینمایم که از مزاحم اعدای آفاقی و نفسی در نگهبانی
ایشان باشند .

در مکتوب قره‌الین سید اسماعیل اسعده‌الله فی الدارین در خصوص
امر معهود ابرامی نموده بودند . یقین بدانند که این مسکین خاطر آن عزیزرا
بسیار مرعی میدارد . اما استعجال ننمودن دران خصوص حکمتهای خفیه
و جلیه دارد .

و شما خود بآمدن این ولا با یک شخص مرخصند . بعد از تشریف
آوردن مشافهه تفصیل مدعا خواهند شنید . باید بدون تعویق برخاسته
عازم شوند ، و زیاده از یک شخص با خود نیاورند . هرچه مصلحت پیران
طریقت و مقتضای امثال شریعت باشد ، ان شاء الله الرحمن معمول خواهد
شد . زیاده چه تصدیع دهد ، نائل فنای اتم و موصول بلطف اعم باشند ،
بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و شه‌شهم

بۆ شبنخ محمود صاحیبی برای نووسیوه

وجود مسعود و نور چشمی محمودرا بکنف حمایت ایزد معبود
میسپاریم . ازینکه بصوب این ولا راهی شده ، و شمارا در انجا گذاشته ،
تشویش بخاطر راه ندهند ، بحمد الله خود یقین میدانند هرچه کرده شود
بدون اشاره حضرات فخواهد شد .

اینکه چند نفر اعزه از سکان بخارای شریفه و خراسان بصوب کعبه معظمه راهی و واصل آنجا میشوند ، در هر خصوص اکرام و اعزاز آنها را لازم شمرده ، و در وقت رفتن فقه عبدالله بیدرقه گی ایشان تا به سلیمانی فرستاده و بنزد عزیز جانی شیخ محمود خیره تهیی سفارش نموده در آنجا در هر خصوص تا حین راهی شدن از ملاحظه آنها کوتاهی ننمایند .
والسلام . ختام الکلام .

و والد هام را قدم بوس و سلام میرسانم . ان شاء الله عنقریب عودت خواهم نمود . والسلام علیکم .

نامه‌ی پهنجا و جهوته‌م

له وهلامی مریدیکیا که داوای پله بهمرزبونهوی لی کردوه

داغدار الم نابافت مهجوری ، و گرفتار قیود خودبینی و مغروری ، مسکین بی بضاعت خالد کرد شهرزوری ، بعد از تقدیم دعا مصدع میشود که نوازش نامه آن جناب مشتمل بر بعضی آثار تواضع و حق جویی رسید ، بر خاطر شریف هویدا است که سید اولاد آدم صلی الله علیه وسلم بصدر شریف خود اشاره نمودند و فرمودند (التقوی هی هنا) و معامله با این طایفه علیه ماورای گفتن و نوشتن است . اگر اخلاص و طلب بدل بدرجه قبول ایشان رسید خود بخود امر باین درمانده میفرمایند که فلان کس مقبول است ، و الا بمصلحت آن کس که بتوقف میافتد (الی ان یبلغ الکتاب اجله) . این فقیر اصلا اعتماد بر اکتشف و ماجرای خود ندارد ، همین اعتصام کلی به ذیل عنایت پیران بزرگوار است (روحی فدا هم) ، و از امر ایشان مطلقا تجاوز نمیتوان کرد . اگرچه خاطر بقبول و بهره‌مندی آن جناب سخت متعلق است ،

و سخن اظهار و رفع مظنه و ولایت و صلاح کردن باشد ، با شما گفته‌ایم
صرف برای فتح الباب قبول حضرات است • خود میدانند که گفته‌اند :

مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند

درین رباعی خوب تأمل باید کرد :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت نا پاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

حضرت مولانا قدس سره العزیز در مثنوی میفرماید :

بی عنایات حق و خاصان حق
گر ملك باشد سیه هستش ورق

شیخ مشو ، ملا مشو ، این مشو ، آن مشو ، مسلمان شو • مسلمانی
کاری بس بزرگ است • اگر از همین مردان بر کسی واردات متواتر شود ،
و اگر اعضایش خشك گردند ، منت از صاحب حال نیست ، از واسطه آن
حالا است •

اما اگر ظاهر و باطن باتباع سید اولین و آخرین صلی الله علیه و علی
آله وصحبه اجمعین آراسته شود ، حال همه وبال و کشف همه استدراج و
ضلال است ، و از نحوست یدولتی که دارند به دولت استقبال عنایت نامه
بیر دستگیر هم فائز بشوند ، خدا عاقبت خیر بکند ، آمین • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و هه‌شته‌م

بۆ پرسەڵی کردن بۆ دۆستیکی نووسیوه

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان دوخت گل ایمن باد

اگرچه مصیبت مرگ اولاد که پاره‌ء اکباد و جگر گوشه‌ء عبادند ، اکثر اصحاب صبر و سداد و ارباب هوش و رشادرا از جا میبرد ، و اما بحقیقت که سبب وصال محبوب بی‌مثال و موجب دولت دیدار جمال ذی‌الجلال باشد نعمت است نه بلاء ، و راحت است نه عناء ، و مرد حکمت‌نیوش تیز هوش که کوه راسخ حق‌الیقین و دوحه‌ء برومند صاحب ثمر اسلام و دین است از هبوب عواصف نوائب از تزلزل‌آمین و نعمت و نعمتش بشکر و صبر حسرت بخش و غیرت‌فزای دیو لعین و جالب رحمت ارحم الراحمین است ، اگرچه حسن ظن بشما محقق است ، اما غرض ادای سنت دین و احیای سیرت سید المرسلین است (قل الله ، ثم ذرهم) والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و نۆه‌م

دیسانمۆه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادری زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، سید عبدالقادرا ! حقیقت امر این است بخدا که این فقیر مطلوبی غیر از خدا ، و مقری و وطنی سوای قبر ندارد، و برای مثل شما اکابر معلوم است رندی و قلندری و بی‌وطنی مناسب نمی‌نماید .

ما هزار نظام دنیا را بمویی برهم میزنیم ، و غیر از قدم تجرید خوش نمی‌نماید ، پیشتر بنا بجانبداری بعضی اقربا و اجا گاهی بحث دنیا سرزبانی قتل میشد ، صرف نظر برعایت قلوب دوستان محبوب بود . اکنون

اصلح را در ترك ماسوی و مقید ناشدن بچیزی دانسته ایم ، و کسی فریب
ندهیم بهتر است ، کار این مسکین در دنیا نه مانند دگر مردماست ، هر طایفه
همانا گمانی دارد .

من دانم و دوست هر چه هستم هستم
و عباس و موسی را سلام رسانم . والسلام .
الداعی :

(خالد)

و حضرت مولانای امکنگی قدس سره ، مدتها در کمال عسرت و مذلت
ظاهری طالبان حق را بوصل محبوب حقیقی هدایت میفرمودند . روزی با
جمعی مریدان در خارستان میگذشتند ، بعض از مریدان پا برهنه بودند ،
هر لحظه خاری در پایشان میخلید ، و آه سردی از درون دردناک میکشیدند ،
و قدم از پیروی آن پیر طریقت باز نمی گرفتند . دفعهء الثقات فرمودند
و گفتند : برادر تا خار المی در پا نخلد ، گل مراد نخواهد شکفت . آن
طالب بهمان قدر خوشنود شد . کار فقرا همگی مردن و خون خوردن
و خانه ویرانی است . و این مسکین در غزلی گفته است :

در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
به سیل اشك باید كند اساس خاتم خود را

بالجمله از قبض و بسط چاره نیست ، اما عاقبت همه خیر است . در
طریقت هر چه پیش سالك آید خیر او است .
والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

حق (تعالی شانه ، و تنزه سلطانه) به اقصی مراتب فنای اتم که ترك
تعلق نفیم دارین است برساند ، و از (أعدی الأعادی) مردان راه که نفس

اماره است برهاند ، و مصداق این رسیدن و رهیدن جز این نیست که رغبت مردم و انکارشان و مدح و ذم عالم و وجود و اقرارشان در نظر سالک یکسان شود ، چنانکه گفته اند :

**نفع و ضرر گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند**

محض ساده لوحی است که برغبت مردمان فرحمند ، و از بی رغبتی ایشان ناخرسند شوند ، که احیانا این صعود و نزول برای امتحان میشود (نمود بالله من هذا) •

خطاب مستطاب (فلعلمك باخع نفسك) الآية با سرور کائنات علیه افضل التحیات باریک بینان اهل ارشادرا موعظه تمام است •

و احوال محمد حمزه آغا موجب شکر است • باید بقدر مقدور در اتباع سنت و ترك هوا و هوس بذل مجهود نمایند • اگرچه کشف گوئی و اطلاع بر مغیبات در نظر این طائفه علیه بی اعتبار است ، اما اشعاری بحسن استعداد دارد • از شکر این نعمت غافل بودن نهایت دون همتی است و شکر در اتباع اوامر منعم است جل جلاله • • احوال فقه محمد مقبول است ، اگر چند وقتی دگر تمام قوای ظاهره و باطنه را با محافظه بر نماز جماعت و احتیاط در لقمه با جمال محبوب حقیقی صرف نماید ، تا غفلت کلی با استمرار از ماسوی الله حاصل شود ، امید فنای حقیقی است که حاصل شود • این همه تأثیرات عبرتند • بود که ارباب انکار را اعتقادی حاصل گردد • اما طالب باینها غره نباید که شود تا فنا بحصول نرسد ، همه احوال را رجوع قهقری نزدیک است • (نمود بالله من الحور بعد الکور) •

هرچند میسر شود تایید شریعت فرا هم مقصد پیراست • هزار کشف

و کرامت را با حیا ی سنتی برابر نمودن از نارسائی است . دگر چه نویسد ،
جمله سر خواص و شر عوام گفته شد . والسلام والا کرام .

بعد از نوشتن مکتوب دوباره از زبان همه دوستان خود عرض دعا
و سلام بخدمت مقدسه قبله مراد و پیر برزگوار کردیم ، و از آنجا که
اتباع شریعت محمد صلی الله علیه وسلم طینت ایشان ، برای رفع حق
شرعی شما که رد سلام است ، به کَلک درر بار جوهر ثار علی الاجمال جواب
سلام همه را ترقیم و مکرر سعادت احباب این درمانده گرداب خودینی را از
حضرت ذی الجلال والا کرام طلبیده اند . و سید عبدالقادر را با محمد خان
و والده مکرمه و همشیره محرمه و هم خوابه ضعیفه و محمودین و بکر را
که زیاده اختصاص دارند همت باطنی هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهه یک هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان بکام
چسبانیده با همه فکر و خیال هر روز چهار پنج هزار (الله الله) بزبان خیال
گفته ، متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شماها ذا کر شده است .

و بکشف صحیح جمعی کثیر از اولیا ثابت شده است که ایمان آن کس
که قلبش ذا کر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ،
و آن بی شعور ذا کر هر لحظه در ترقی میشود و در خواب از بیداری زیادتیر ،
و در مرض از صحت ، و در مرگ از حیات بیشتر ذکر مأمول و عام است ،
و نور دیده مرزا اسماعیل خودم اگر شماها قدر این دولت را میدانید ،
و اگر نمیدانید فقیر در نزد همه حقوق شما را بتسبب این سعادت ادا نموده .
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی شه‌سته‌م

بق دۆستیکی نووسیوه که خه‌به‌ری داوه‌تی هه‌ندی کتییی فموتاون

محبوب حقیقی تقدس جماله غیوراست ، چونکه این مسکین را از جمله
دنیا و مافیها تعلق خاطر به کتابها هست ، بمقتضای غیرت محبویت ، هر
روز کتابهارا یا بغارت میدهد و یا در آب می‌اندازد .

بلی سلطان معشوقان غیوراست
ز شرکت ملك محبوبیش دوراست

سر و مال و عمر و زندگانی و دنیا و آخرت همه فدای جمال باکمال
او ، این رباعی چه مناسب مقام است :

هر شب ز غمت نهره بر افلاک زخم
وز دست غمت سینه به صد چالک زخم

چون موج زند عشق تو در سینه من
دوس و ورق و کتاب بر خاک زخم

افسوس حکایت عشق بیایان نمی‌آید . والسلام علیکم .

ولد بزرگوار آن برادر وفادار و مهماندار ستوده اطوار سید نورالدین ،
و ملا مصطفی ولد قاضی برادر خود و شما و سایر احبای آن دیار را دعاگو
و سلام رسان و امیدوار دعای خیریم ، و مأمول از همه رعایت مضمون این
بیت حافظ است :

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده‌ام تحقیق

والسلام ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و یه‌گه‌م

بق عوئمان به‌تی برای مه‌حمود پاشای کوژی عبدالتره‌حمان پاشای

بابانی نووسیوه

حق جل شأنه و تقدس سلطانه ، ذات حمیده صفات امیر بی‌ظیر ،
و امیرزاده والا تبار روشن ضمیر ، بامداد روحانیت اولیای کرام مؤید
داراد ، بمنه .

درین وقت نوازش نامه‌ی مشتمل بر کمال خلوص و آداب‌دانی ،
و متضمن وفور تواضع و مهربانی ، بیادآوری این مسکین بی‌مراد ارسال
و ایفاد شده بود ، و در طی آن چشم عنایت و گرشمه‌ی التفاتی از هم علیّه
درویشان دریوزه نموده بودند ، رسید و باعث تحرك سلسله‌ی همت و توجه
عنایت شد .

اما اینکه ، هرگز در خصوص امداد و اسعاد در عسر و یسر و غربت
وطن نسبت به برادر بزرگ شما (محمود پاشا) اصلاً کوتاهی ننموده بودیم .
حتی بعد از آنکه بدولتی مشرف شدیم که سلطان هفت کشور را در جنب
او (کالمعلوم) است ، باز سبب باینکه پیشتر او را بمخلص خود محسوب
نموده بودیم ، او را فراموش نکرده ، و نسبت بایشان عنایت‌های نموده‌ایم که
بخاطر کسی نیامده .

همینکه حاکم شدند بفرور ایالت چند روزه که آن هم از یمین حضرات
ما بود ، بطرحی مغرور شدند که گویا میان ما و ایشان آشنایی نبوده‌است ،
و حقوق عنایت مردان خدارا بالمره منسی نمودند . چشم ما از تائید
و صاحب‌داری ارباب دنیا ترسیده‌است . دل نمیخواهد که لاف محبت
و پیمان و اتحاد و مودت را با کسی بندد ، و اما اینقدر ثابت که این مسکین
همیشه دعای توفیق و نصرت در حق امرای عادل که اهل مروت و راعی

حال برایا باشند ، کرده و میکنم ، و هرچند بترویج شریعت و ترحم با رعیت
کوشند ، بهمان مقدار شایسته ادعیه این مسکین خواهند شد .

دگر اصلاح حال و حسن مآل را برای آن مرکز دائره اقبال ، از ایزد
بیهمال ارتجا و سوال مینمایم .
والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و دووهم

بق عثمان به‌تی برای مه‌ممود باشای نویسیوه

امیرزاده نیکوکار والا تبار عثمان بیگرا بحسن احتمای هم علیه
پیران سلسله سنیه حواله مینمایم ، یار و مددکارش باشند . نوازش نامه
که پیشتر به یادآوری این مسکین بمعیت شیخ محمد (آدم بوداق خان)
فرستاده بودند ، رسید . اما رافتش در حین عودت این فقیررا مطلع ننموده
معاودت نمودند ، لهذا نوشتن جوابش اتفاق نشد .

و در مکتوب دوم ملالی نظر بنافوشتن جواب آن اظهار نموده بودند ،
یقین بدانند که خاندان شما امروز از خورد تا بزرگ محسوب سلسله علیه
پیران طریقه ما میباشند . پس اگر بمقتضای سکر درویشی و ذوق حال
احیانا قصوری در تعارفات رسمی با یکی از شما واقع شود ، باید حمل بر
قلت التفات نکنند که ارباب احوالرا در بعضی حالات امکان و پرداخت
آداب رسمی ندارد

و اینکه داخل طریقه علیه شدماند ، بسیار خوب کردم‌انده (بای وجه
کان) تعلق باین طائفه علیه غنیمت‌است . اما باید ان شاء الله اندکی نیت
خودرا بهتر نموده ، رغبتی مجددی باتباع شریعت حاصل نمایند تا زیاده

قبول پیدا کنند که مقبولیت در پیش این بزرگان بقدر پیروی شرع
از هراست ، تا آن پیروی بیشتر مقبولیت بیشتر ، تا کمتر کمتر . والسلام .
(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و سیّهم

له وه‌لامی یه‌کئی له تموره بی‌اواندا (که وا دیاره مه‌حموود پاشا بووبی)

بعد از طول ازمنه تطاول و غرور و وفور بی‌التفاتی و معارضه‌ی این
مسکین مه‌جور ، نوازش نامچه‌ی مبنی بر حسن اعتقاد و کثرت اخلاص بنامزد
فقرای بی‌مراد ارسال و اصدار فرموده ، و بعضی مرا مرا در طی آن بسفارش
عبدالرحمن حواله نموده بودند رسید ، و مضمون نامه و سفارش مفهوم
گردید .

دعوی بقای حسن ظن سابق فرموده بودند ضمیر ارباب فقر ازینکه
ساده و بی‌غباراست ، بعد از این همه ماجرا توانستم که بگویم چنان نیست .
اما هرچند تأمل نمودیم شاهد بر طبق این دعوی و بینه بر صدق این مدعا
نیافتیم . همین دوباره جواب صریح صحیح را بسفارش عبدالرحمن موکول
نمود . البته تفصیلاً خواهند شنید .

این قدر حجت‌های قاطعه مسکته هستند . اگر بعضی نوشته شوند
میدانیم خود هم بانصاف فقراء معترف خواهند شد . اما طول و تفصیل از
مقوله امر لایعنی دانستیم . (^(۱)) باین بیت حافظ ختم نمودند :

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیم
که دل آزرده شوی و نه سخن بسیاراست

والسلام علی من اتبع الهدی .

(خالد)

(۱) نه شوینه له ده‌سنووسه‌کئی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به بۆشی هیترا بوه‌وه .

نامه‌ی شه‌ست و چواره‌م

بۆ لای یه‌کێ له میرزاده‌کاتی بابان

امید ، ذات خجسته صفات امیر روشن ضمیر بامداد روحانیت پیران کبار مؤید باد . دوباره این مسکینرا بنوازش نامچه‌ء یاد ، و بمعیت مخلص صادق الوداد (^۱) اصدار و ایفاد فرموده بودند ، رسید ، موجب تشیید مبانی اخلاص آن امیرزاده جمیل الشیم گردیده . باید بکمال نیازمندی مزید اخلاص ارباب فقرا از ایزد بی‌نیاز مسؤل ، و از آن فتح الباب مآرب دارین مأمول نماید .

برای تیسیر مدعای محسوبیت فرارا تبرکی طلبیده بودند ، آنست يك قطعه شانه و يك رشته تسبیح را بجهت آن عزیز روانه نمودیم ، البته بنظر خواهد رسید .

زیاده مصدع نشد ، کامیاب مطالب دارین گردند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و پینجه‌م

بۆ شیخ شهمسه‌ددینی مریدی نووسیوه

محب صفوت آیین، و مخلص صداقت تضمین، جناب شیخ شمس‌الدین، حق سبحانه و تعالی باقصری مراتب جنون محبت خود که غایه مرام مردان راهاست برساند ، بمنه .

بطاقت مملو از محبت و صداقت بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال فرموده بودند ، رسید . موجب تجدید اتساب و تعلق بسلسله‌ء علیه گردیده .

(۱) شوینی لهم بۆشایی‌یه له ده‌سنووسه‌که‌ی بهره‌ستماندا هه‌روا به سپهره‌تی هیلکراپوه وه .

وصیت است که قلیل این طریقه را کثیر دانسته ، تمسک باین خاندان عظمی را سرمایه دولت دارین دانند . اصل اراده این طایفه کاری بس بزرگ است . ذکر و کیفیات و شهود اگر باشد دولت دیگر است .

گفته اند تا حق تعالی بتجلی بر باطن بنده متجلی نشود . آن بنده مرید خاندان اولیا نمیشود . غرض این است که از شکر نعمت اراده این طایفه غافل نشوند که حدیث (المرء مع من احب) مشهور است و بر السنه خواص و عوام مذکور است . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شهست و شه‌شهم

دیسانهوه بو شیخ شهمسه‌ددینی نووسیوه

برادر طریقه ، و مخلص فی الحقیقه ، شیخ شمس‌الدین را بمدد روحانیت پیران کبار موکول میداریم . از کمال مهر و وفا بدو کلمه فقرای بی‌مراد را غریب نوازی فرموده بودند ، رسید .

چند روزی باشاره حاج محمد مشغول بذکر لطائف شوند ، بعد از آن ایشان اگر مناسب دانستند ، شمارا به تقی و اثبات مأمور مینمایند . و درین خصوص بحاج محمد هم اشاره شده است . وصیت عظیم همین است ناموس صلاح و نیکنامی شمارا از فیض باطن فقرا باز ندارد که هرکس بصاحب باطنی در عصر او باشد باور نکند ، یقین است اگر در عصر رسول الله صلی الله علیه وسلم هم میبود بآن حضرت باور نمیکرد ، و باوری که اکنون دارند سبب به عدم معاصره و نبودن عیب و عار است که سبب به کمال شهرت آنحضرت صلی الله علیه وسلم برای او عار نیست بگوید من غلام آنحضرتم ، بلکه از ربقه غلامی او سر برون بردن عار و ادبار است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و جه‌ته‌م

بق به‌کئی له مریده‌کائی نووسیوه

حق سبحانه ببدد روحانیت پیران بزرگوار بر جاذبه‌ء طریقت و صراط المستقیم شریعت پابنده دارد بنه . محبت نامچه‌ء ایشان بیادآوری دوستان قلمی نموده بودند رسید، موجب تذکار عهود مودت گردیده امانت و وصیت کلی این‌است که از تذکر مرگ و آخرت منعم حقیقی غافل نشوند و تا میتوانند از اتباع سنت سید المرسلین در ترقی باشند ، و همه روز هزار تهلیل زبانی‌است که نشنوند^(۱) با وقوف قلبی و لحاظ معنی عادت کنند تا مرادی در ساحت سینه بجز از مطلوب حقیقی نمانده باشد . بنده از ایمان حقیقی دوراست و در کلمهء توحید کاذب ، زیرا در مذهب پیران طریقه هرچه مقصوداست معبوداست چنانکه گفته‌اند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
نیغ (لا) برکش که آن معبود تست

خلاصه مدعا در طریقت بی‌مرادی‌است و از ماسوای مولای حق آزادی‌است . دگر همه هیچ‌است . کشف و کرامات مردان خدا بلا دانند در بند آنها نباید بود ، و این مسکین‌را بدعای توفیق در اتباع سنت یاد نمایند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و هه‌شته‌م

بق عثمان به‌کئی برای مه‌حمود پاشای بابائی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

معتقد کامل الاعتقاد ، و محب مخلص پاکیزه نهاد ، امیر روشن ضمیر

(۱) له چند رسته‌ی پیتشوودا هندی نانه‌واوی هیه ، به‌داخوه له‌به‌ر نه‌بوونی ده‌سنووسی‌تر بزمان راست‌نه‌کرانه‌وه .

عثمان بیگ بحافظ حقیقی میسپارم ، از شر انکار ارباب فقر و فنا (که) سم قاتل و بلای هایل است حارس و نگهدارش باد ، بمنه .

شما بدفعات چه به سفارش و چه به تحریر مکاتیب تمنای عودت این مسکین بولایت خود مینمودند ، و انواع دلالت و اظهار اخلاص نسبت باین فقیر میکردند . اکنون این فقیر رو بولایت شما آورده^(۱) ، و چند روزی بمهمانی در کوهستان (سرگت)^(۲) نیت سکونت دارد . انواع حرکات عجیبه ، نسبت باحبای این جانب کرده میشود . این کار جای تعجباست .

نظر بمبالغه‌های پیشین و به آداب بزرگی و مهمان نوازی چنان گمان می‌ردم شماها اگر خود باستقبال فقیر نیایند ، البته کسی را از معتبران خود خواهند روانه نموده . اکنون علاوه همه می‌شنوم که انواع سخنهای ناشایسته در مجالس شما باین مسکین گفته میشود ، و در صدد ایدای بعضی فقرای که محبت فقیر دارند هستند ، و هزار افتراء از زبان این جانب و متعلقان این جانب بگوش و کلای عالی رسانیده‌اند و ایشان هم باور نموده‌اند .

این حالت مأمول از هوش و فهم و کلای عالی نبود ؛ چرا ایشان اول تا بآخر این مسکین را از همه کس بهتر می‌شناسند ؛ و مردم اهل عناد از افتراء کوتاهی نمی‌نمایند .

خلاصه اگر مروج طریقه علیه نقشبندیه است این مسکین است ، و اگر شایسته گفتگو و نزاع است هم این جانب .

اگر ملاهای که انکار ارباب فقر مینمایند راست می‌گویند و دعوی برای خدا مینمایند ، کار مردان دشنام دادن و غیبت فقرا کردن نیست .

(۱) مهولانا ثم نامہی لهو سہرمدہدا نووسیوہ کہ لہ بہغداوہ ہاتوہہ بڑو ہہورامان بڑو ہاوینہخوری .

(۲) سرگت : دچیہ کہ لہ ناوچہی ہہورامان و سہر بہ ناحیہی خورمالہ .

شما خود جوانی سعادتمند هستید ، برای خدا فائزده این فتنه و فساد را خاموش گردان . برخیز و شیخ معروف و ملا صالح و شیخ عبدالرحیم که از اکابر علما هستند ، همراه خود آورده . اگر میگویند که ما عار داریم نزد فلان برویم ، این سخن مسموع نیست ، زیرا ایشان بزعم خود دعوی برای خدا میکنند نه بنزد این جانب میآینده و اگر بقریه (سرگت) نمی آیند ، بشهر (گلغمبر)^(۳) هم بیایند رضا داریم و ما خود بانجا خواهیم آمد .

با وجود اینکه پیش از این ایام حکومت پاشای مرحوم شیخ عبدالرحیم و شیخ عبدالکریم^(۴) با چند نفر از اشخاص معتبر بنزد شیخ رضای ییلو^(۵) که علم و معرفت او معلوم خاص و عام است رفته اند ، چه جای فقیر که چندها از سادات و علمای منتهی مانند ملا یحیای مزوری و شیخ احمد بغدادی و ملا عبدالرحیم زیارتی و ملاهای کوی که خود اوهارا میشناسند مرید و معترف حقانیت کار فقیراند .

و شما خود هم حاضر مجلس شوند ، این فقیر با اوها مباحثه و گفتگو میکنم . اگر معلوم خاطر شد که سوای عناد و حسد و افساد غرض دگر دارند ، خوب . و الا بعد از آن اگر این مسکین دعوی ارشاد و مشیخت نمود معلوم میشود دعوی پوچ و عبث میکنم .

و اگر خود ملاها نمی آیند ، شماها که ارباب جاه و دولت دنیایند ،

(۳) گولعه نهر : خورمال .

(۴) نه بنی نه وه مان لی تیک نه چی که نه (شیخ عبدالکریم) ه شیخ عه بدولکه ریمی به رزنجی برای شیخ عه بدولزه حیمی به رزنجی و ماموستای مه ولانا نی به ؛ که سیکتری تره ، چونکه به پیتی مهرئی به نامه ی شیخ عه بدولکه ریم که مه ولانا نووسیویه و له دیوانه که یدا هه به ، نه م ذاته له ۱۲۲۲ ی هجره تدا کوچی دواپی کردووه که نه کاته پیتش سه فمری مه ولانا بق هیندستان و له وژوژده داسی شیخیه تپی مه ولانا له نارادا نه بوه .

(۵) بیلوو : دی که له مهریوان . شیخ زهزا له نه وه ی شیخ علی به کوسه ی دؤل په مووه .

و پدر مرحوم شما بسیار نیکبها با این مسکین دارد ، برای شما مناسب
 نمیدانم به سخن بیهوده اذیت دل اهل فقر را بر خود روا دارید . یقین
 بدانند این فقیر اگر خود ولی نیست ، اما تمسك بسلسله اولیا دارد ،
 و اولیایا رنجانیدن برای دین و دنیا ضرر کلی دارد .

والحاصل شما میباید آمدن آنجا را تصدیق ندانند که باعث چندها اجر
 و ثواب و موجب رفع چندین کشاکش میشود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

و حاضر گوشه کم نامی (خالد) محبتهای سابقه و مودتهای لایقه شما را
 نصب العین خاطر دارد . یقین است که به بهره از فقرای بی مراد فائز خواهند
 شد تا کی باشد و چند باشد ، و این قدر بشارت اهل سعادت را کمایت دهد .
 و هر وقت اراده آمدن نمودند يك دو روز پیشتر تا به اینجا میرسند
 روزه داشته ، و به نان مرکز سعادت و سیادت (شیخ محمود) افطار نموده ،
 چیزی دگر نخورند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شصت و نهم

له وهلامی به کنی له هموره کنی سوله یمانیدا

درویش بی نوا مصدع رای آن مایه مروت و وفا میگردد . پیش از
 این بمعیت سید اسماعیل نوازش نامه ییاد مهجوران قلمی و اشاره زبانی
 برای مراجعت بصوب وطن فرموده بودند ، و بصحابت ملا عباس دوباره
 مؤکدا تصویب نموده بودند . معلوم است هرچه رای صواب نمای عزیز
 بدان تعلق گیرد نسبت باین مسکین عین صواب است ، اما صحبت رفیق غیر
 شفیق امر شاق و تکلیف ما لا یطاق است . گفته اند :

تا توانی میگریز از یار بد
 یار بد بهتر بود از مار بد
 مار بد تنها همی بر جان زند
 یار بد بر جان و بر ایمان زند

بتفصیل جواب مدعارا حوالهء تقریر ملا عباس نمودیم ، ان شاء الله
 بسمع شریف خواهد رسید . و ثانیاً وصیتاست اندکی همواره راه عنایت
 و مواهب و اهدای بی مثال را تقدس ذاته بر خود گشاده داشته ، بکلی راه
 نسیان جانب خدا و فراموشیء زلزلهء رستاخیز برخود جائز ندارند که نه
 شاه میماند و نه وزیر ، و نه پاشا میماند و نه امیر ، نه غنی میرهد و نه فقیر ،
 نه ظالم جان برد و نه اسیر . هرچه در عالم خائست خاک شود ، و اسمشان
 در دیوان هستی پاک شود ، و هرکه بفرح غروری دارد غمناک شود . بعد
 از نزول ملک الموت مریض مرض موت بهبودی ندارد ، و بعد از هبوط
 بمهاوی هلاک ندامت سودی ندارد . (لیس فی الدار غیره دیار) . (لمن
 الملك اليوم ؟ لله الواحد القهار) والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفت‌آه‌م

له وهلامی کهسیکندا که داوای به منسوب بوونی مولانای کردووه

از روحانیت پیران بزرگوار استدعا اینکه بایمان کامل و حسن خاتمه
 سرافراز ، و مورد مراحم رءوف بنده نواز شوند . از عنوان نامچه اریحهء
 طلب بمشام خاطر رسید ، خصوصاً رافع لسانا مؤکد آن امر گردید . اگر
 زندگی باشد بعد از ملاقات بهره خواهند برد ، و الا همین اخلاص شما کاری
 میکند . (المرء مع من احب) مشهوراست .

وصیت عظیم همیناست از سابقهء رحمت بیدریغ غافل نباشند . واگر

معامله بفضل بود کار سهل است ، و گر نه عبادت یقین در آن بارگاه بجوی
نیرزد . و غرض از عرض این است سبب بکثرت گناه پا بسرحد مأیوسی
ننهد و ازین ممر دیو لعین فرصتیاب نشود . شاعری گفته است :

مائیم پر گناه و تو دریای رحمتی
جایی که فضل تست چه باشد گناه ما

کلام مقبول گفته است .

و حسن ظن که بفقرا دارید بی اثر نخواهد بود . والسلام والاکرام .
و نرجو من الله حسن الختام . و اگر بمجرد قبول غائبانه اکتفا میکنند
قبول است .

(خالد)

نامه‌ی هفته و یه‌که‌م

له وهلامی دوستیکیا که باتکی کردبوو بچی بو لای

اگر بخواهند دور و نزدیک برابر است . فقیر از آمدن آنجا
ممنوع است ، و از زیارت آن جناب محروم تا حکمت چه باشد .

وصیت کلی همین است : هر کس را بر فسق و معصیت مبتلا بینی خود را
از او بهتر ندانی . اگر نفس امارهء مکاره بمقتضای بشریت چیزی از حسب
و نسب در میان آورده و وسوسهء بهتری یا برابری در میان آرد ، بقلب
صنوبری متوجه با لحاظ رابطه استغفار کنند . ای بسا خرابیان اوباش که
با کشف و کرامت از دنیا رفته‌اند ، و بسا ارباب علم و عمل و حسب و
نسب و کمال و عرفان که مرشد وقت بودماند بی‌ایمان مرده‌اند . هرگاه
ملار بر خاتمه باشد . مجال عجب را بر خود گذاشتن از غایت ادباری است .

بالجمله رضای ما دراناست رضای مادراناست • موجب خوشنودی
ایشان برای شما بغایت سودمنداست • والسلام علیکم •
(خالد)

نامه‌ی هفتا و دووهم

له شیوه‌ی گلمی کردندا بۆ دوستیکی نویسیوه

اعزاز غریبان سبب ذکر جمیل است • جانا مگر این قاعده در شهر شما
نیست ؟ وجود و عدم دوستان بی‌استقامت برابراست • اما سبب باینکه
اگر مهلت دهد درین موسم پایز عزیمت حرمین شریفین جزم است و احتمال
دارد بعد ازین راه مکاتبات و آمد و شد کمتر مفتوح شود ، مناسب دانست
آن یار وفادار را بدین دو کلمه یاد نمایم • و اگر دوباره سوگند خورند که
قطع رشته و قطع مادهء مکاتبات نمایند باکی نیست •

ما خود کهر بدشمنی کسی نه‌بستیم
وگرم بحال زار نه تفقد کند کسی

و سید بزرگوار را اگر سلام رسانند ازین طرف مرخصند • باقی
خدای تعالی ما و شما و سائر مسلمانان را بدولت حسن ختام سرافراز
و بردوام استقامت و محبت ارباب فقر و فنا ممتاز دارد • انه ولی التوفیق •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و سیّهم

له وهلامی نامه‌ی موحهممد به‌گند

امیر روشن ضمیر درویش نواز محب قدیم محمد بگرا بعنایت الهی
محول میداریم که بکمال اخلاص دیوانگان محبت خود سرافراز و ممتاز
فرماید که سررشتهء سعادت دارین همین است •

دو کلمه بیادآوری این مسکین رقمزد بنان بیان شده بود رسید .
موجب تودد و تذکار احوال آن مخلص جانی گردید . امید که کامیاب
دولت سرمدی و سعادت ابدی که نتیجه رضای مولی و رضوان ایزد
تعالی است نائل شوند ، دولت مستعاره دنیا هم در ضمن آن است .

عزیزی اشاره بتوغل در دنیا و نسیان آخرت گرو دفتر نموده است :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت
در معرض يك دولت ناپاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

باقی از شر مکاره مصون ، و بدولت دارین مقرون باشند . والسلام
ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و چواره‌م

له به‌غداوه بق عیسا به‌گی نووسیوه

منظور عنایت درویشان از خود رسته ، و مورد همت فقرای از هم
گسسته ، و پرورده نظر مجردان به حق پیوسته ، آغای عالی شان عیسا
آغا ، امید که ذات کثیر الخیرات آن پاکیزه نهاد با عمر و سعادت اولاد
امجاد الی یوم التناد در کنف امداد هم برادر رسیدگان بی‌مراد محفوظ
و مکنوف باد .

نامه شوق انگیز محبت آمیز را بعنوان التماس توقف بنامزد این مسکین
قلمی و ارسال داشته بودند رسید ، مایه زیاده استحقاق منظورت ایشان
گردید . چونکه فقیر با کمال عسرت بغداد و بی‌آشنائی در دارالسلام
بغداد میباشد ، و بعد از این روز بروز گرمی هوا بیشتر میشود ، اراده‌را

جزم نموده بودیم که روز دوشنبه راهی شویم، و صلاح هم در رفتن بود • اکنون که آن دوست حقیقی خواهان شده‌اند که چند روز دیگر مکث نمایم، بنا بخواش شما چشم ازان مصلحت پوشیده رفتن را بعد از نماز جمعه انداختم • از حال متعلقان غافل نبودن فرض طریقت است، و هرچند مکث این جانب بیشتر خواهد شود، پریشانی برای اهل فقیر در آن غریبی بیشتر خواهد بود، و الا در استعجال رفتن غرض دگر نیست •

و ازانجا که حسن اخلاص و کمال حسن اعتقاد آن عالی شان است، این جانب در دور و نزدیک شمارا فراموش نخواهم نمود • و محمد از جان دوست می‌دارم، و بعد از محبت قلبی دور باشیم یا نزدیک برابراست • حافظ شیرازی در لسان الغیب خود گفته :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
می‌بینمت عیان و دعا می‌فرستمت

والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و پینجه‌م

بق شیخ عثمان سراجوددینی نووسیوه

برادر طریقه فقیه عثمان بتأیید روحانیت پیران بزرگوار مؤید باشند • بارها دوستان حقیقی را بمحبت نامجات یاد مینمایند، بجمعیت ظاهر و باطن باشند •

وصیت عظیم همین است که بجاروب کلمه توحید ساحت سینه را از تعلق ماسوی بردازند و بنیاد هستی موهوم را بتکرار کلمه طیه براندازند • بزرگان فرمودند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برگش که آن معبود تست

بظهورات متنوعه والوان انوار متکثره قانع نباید شد که محبوب
حقیقی دارای الوان وانوار نیست •

بس بی رنگ است یار دلخواه ای دل
قانع نشوی برنگ ناگاه ای دل

دگر چه نویسد • (خیر الکلام ما قل و دل) • والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و شمشه‌م

دیسان بۆ شیخ نعمه‌دی هولتیری نووسیوه

برادر طریقه شیخ احمد است • موفق و مؤید باشند •

در جواب مکتوب استادی ملا عبدالرحیم و سائر برادران طریقه
نوشته‌ایم خبردار باشند که بتقرب اهل و عیال دوری و سستی در کار فقرا
بهم رسانیدن غایت ادبار و منصب ارشاد و مشیخترا سد راه خود نکند •
روز بروز امیدوار ترقی باشند که ادنی نقص در سلوک خسارت بسیار
عظیم است •

مرد آناست که نظر بدولت دارین فرونیارد ، و از غلبهء تعشق بجمال
محبوب حقیقی نامراداست کسیکه بقلت و کثرت اهل اراده یا به اخلاص
و انکار مردم رخنه در کارخانه طلبش بهم رسد • در همه حال چشم دلرا
بجمال بیهمال باید دوخت • گفته‌اند : درویشی چیست ؟ یکسان زیستن و
یک سو نگرستن • دگر چه نویسد ؟

این سخنرا بتکلف ندانسته ، گاهگاهی در هنگام خلوت رخساررا بر

خاک دهند و توفیق واستقامت را برای این مسکین از خدا خواهند . والسلام
والاکرام .

اولیای کرام قدس الله اسرارهم فرموده اند :

کفر باشد در طریقت کاولیا
از خوا خواهند هرگز جز خدا

معلوم خاطر شریف است که ارباب دنیا تا چه مقدار از مطالبه دنیا
تنگ می آیند . بنا بران مناسب مروت فقر نیست که دست طلب را برای
جیفه دنیا بسوی کسی دارند . بنا بر قانون ارباب فنا استغنا از دنیا و
اهلش بهتر میدانیم ، و در حق آن عزیز در وقت استجابت دعا برای
رفاهیت کرده شود امید است که قبول گردد . دگر توانای تملق اهل دنیا
نداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و هفتم

بق ملا عبدالرحیمی زیاده‌تبی نویسیوه

مخلص صمیم و مشفق قدیم ، استاد اجل ملا عبدالرحیم را موكول
هم علیه مردان توحید و شیران بیشه تجرید ، اعنی پیران سلسله علیه
مینمایم که در ظاهر و باطن و دنیا و آخرت یار و مددکارش باشند بمنه .

این مسکین را بمحبت نامچه یاد ، و دوباره بوسیله تبریه برادر
طریقه شیخ احمد برقه الموده مسرور الفوآد فرموده بودند . اگرچه
شهود مخالف جم غفیر بودند ، از انجا آن جناب را اگرچه مفردند قائم مقام
جمع میدانیم ، مدعای شمارا از انصراف ممنوع و حکم آن مفرد بی ظییرا
مقدم بر مجموع نموده ، گوش بمقال آنها ندادیم .

همین میباید بقدر مقدور از اعتصام بحبل المتین شریعت غرا کوتاهی نشود . دگر امیداست که سخن ارباب اغراض تاثیر نکند . این مسکین که خود بهزاران ذله و خطا مبتلا باشد ، از خلفای ما کسی که تخیل عصمت از ذلات نماید جای تعجب است .

در عصمت انبیای کرام علیهم الصلوۃ والسلام این همه تنازع هست تا بأولیا چه رسد ، و ما بی مرادان سگ اولیاء الله هم نمیشویم . میباید این رشحه فیوض اولیاء را که در کشکول گدائی این بی مراد ریخته غنیمت دانند ، و هرچند کم باشد از فیض مقدس اولیاست . هر که با ارباب فقر طریق عناد و تمسایت سپرد در خطراست . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی هفتا و هشتهم

بۆ شیخ محمدی مولیریی نووسیوه

امیدگامی شیخ احمد در پناه مهین وهاب باشند . هرچند دست و پا نمودیم شرف ملاقات دست نداد ، و درین وقت کار ملا نعمت الله را بهانه ساخته بمقام اظهار برآمده ، هرگاه ممکن شود چونکه موما الیه ادعای حق ازان عزیز مینماید و بنزد فقیر آمده و شکوه نموده تشریف بیاورند و در حضور این مسکین دعوی او طی شود که بحق و ناحق دل نمیخواهد که کسی در جایی نام ارجمندرا بنحوی برده باشد ، و شیخ سعیدرا خصوصا و همه ساداترا عموما سلام رسانیم . باقی باقی باشند . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و نهم

دیسانهوه بۆ شیخ محمدی نووسیوه

مخدوم مکرم و آدمیت مجسم ، مخلص جانی شیخ احمدرا بهم علیہ

پیران ینایع الحکم والاسرار موکول میداریم که همیشه یار و مددکارش باشند .

نوازش نامه، بیاد فقرای بی مراد قلمی و اشاره خدمتی دران رفته بود، چنانکه عکس نمای خاطرانست موجب کمال خرسندی گردید . نهایت چونکه امر معهود را پیش از اطلاع فقیر بسمع شریف وکلای عالی رسانیده و جواب امتناع را از ملازمان ایشان شنیده بودند ، دوباره امر مزبور را تبلیغ نمودن بی ماحصل دانستیم . اما در خارج زیاد از حد قانون خود دست و پایی نمودیم بجایی نرسید . ظاهرا از نتایج افکار (بیدل بخاری) است :

گره گشادن مردم گره به دل زدناست
خدا کند که نیفتد بخلق کار کسی

زیاده چه عرض نماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتاھم

دیسانھوہ بو شیخ محمدی ہولتیری نووسیوہ

برادر عزیز شیخ احمد موفق باشند . اگرچه در شریعت مقرر است کہ امور غیر اختیاریہ مخل و مبطل نیستند ، اما نظر باینکہ در وجود ضبط و تفصیل آن امور حاجت بتدبیر تمام در فروع میشود کہ اکثر طلبہ علم ازان تفصیل بی خبرند چه جای مردم عوام ، و نماز کہ اجل عمدہ دین است در شبان و روزی اندک مدتی انسان بآدای آن میپردازد ، (سدا للباب عن العوام والخواص ، و تأدبا مع الشریعة الشریفة النبویة علی مؤسسھا الصلوۃ والسلام والتحیة) ، تنبیہ شدید و امر اکید میشود کہ هرکس در اثنای نماز صوتی و صیحه و تھعہ و اضطرابی کہ بافعال مبطلہ بکشد ،

اگرچه بی اختیار باشد ، برای اتباع شریعت آن نمازرا دوباره بگذارد ، تا بعضی مردم جاهل که معتقد جذبات ارباب احوال نیستند ، در ورطه نیفتند ، و باین تقریب (نعوذ بالله) رخنه در بنیان مرصوص سنه سنیه محمدیه علیه و آله افضل الصلوة والتحية راه نیابند . و محقق شده است که کسی مغلوب جذبیه باشد و جبرا و قهرا خودرا از اظهار آن منع کند ، برای ترقی باطن هم شفع کلی دارد ، و تا میتواند در نماز خودرا منع کند ، و اگر نتواند نمازرا دوباره بگذراند . در ضمن این وصیت مصلحتها هست هرگز مخالفت ننمایند ، عین مضمون بملا مصطفی هم بنویسند . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی ههشتا و یه که م

همر بۆ شېخ نهحمەدی هەولێری نووسیوه

به شېهوه‌ی ئامۆژگاری تا بێی به سه‌رمه‌شق بۆ هه‌موو مریدان

(بعد محامد الملك المختار ، والصلوة والسلام على سيد الابرار وآله الاطهار وأصحابه الأخيار) نموده می‌آید که تصور وجودرا اهل طریقه شرك اکبر گفته‌اند ، چ جای آنکه کسی خودرا بصفات حمیده موصوف داند تا خودرا از موجودی از موجودات بهتر خواند . این خود دعوی الوهیت و موجب لعنت ابدی است (العیاذ بالله) ، چنانکه ابلیس (انا خیر منه) گفت و موجب طرد ابدی گشت .

پس بغایة الغایات ترسان و لرزان باید بود که هیچ مریدی و هیچ عوامی و هیچ میخواره‌را از خود کمتر ندانی ، نه به این معنی که می خوردن بد نیست (نعوذ بالله من هذا الاعتقاد) بلکه باین معنا که خاتمه کار

مجهول است . ای بسا می‌خوارگان فجار که در آخر کار دست تذلّل به ذیل استغفار و ندامت و انابت بدرگاه کریم دادار محکم کرده و ثبت جریدهء ابرار میشوند . وی بسا زاهدان متشرع خلوت نشین مرتاض که عاقبت بسمت فجار متسم بلکه برسوم کفار مرتسم میشوند (نَسألُ اللهَ العافیةَ فی الدنیا والآخرة) .

پس بکثرت اهل ارادت و تاثیر توجه غره نباید بود . آن تاثیر از جای دگر مییابد بود و دانست و محقق از جای دگراست . مطلقا جیفهء دنیارا خصوصا از اهل طلب قبول نکنند نه کم و بیش مادام باعث بسیار دل شکستگی نشود یا اشاره ازین طرف نشود برین همت مییابد بود . اگر تمام عالم منکر و عدو شوند یا مخلص و معتقد سرموئی تفاوت در مراد پیدا نشود . همین رضای محبوب بخواهی و بس . اگر کسی گوید بعضی اولیاء الله عظیمیها کرده و بزرگیها نموده‌اند و مردم ایشانرا بندگیها نموده‌اند ، شما چطور میگویید خودرا بزرگ نمییابید گرفت ، در جواب ، میگویم که اولیاء فانی فی الله و باقی بالله‌اند . از خواهش نفس اماره بکلی تهی شده‌اند و هر حرکتی که بر ایشان سرزند بمحض قدرت و ارادت الهی است . اصلا تقاضای نفس درونی است و فعل شر باو مساسی ندارد ، و آیه کریمه (و ما رمیت اذ رمیت و لکن الله رمی .. الآية) اشاره باین مقام است .

خلاصه ، فعل اولیا اگرچه در صورت بفعل سائر مردم مینماید ، اما در معنی کردار آن برگزیدگان نوعی دگراست . در نامه همین میتوان نوشت .

وصیت است کسیرا بی‌استخاره قبول نکنند که قبول شما قبول این مسکین است و قبول این مسکین بالاتر میرود . و سر موئی در قول و فعل و ظاهر و باطن چه خود و چه اهل اراده ، تکاهل در شریعهء محمدیه علیه

و علی آله و صحبه کل السلام والتحیه جائز ندارند ، که صد هزار کشف و کرامات در پهلوی این نعمت و دولت به جوی است، بلکه کشف و کرامات اگر باعث کثرت اتباع شریعت نشود ، بلا در بلاست .

و هیچ جارا وطن خود ندانید ، و هیچ کسرا بالذات محبوب مشر که وطن قبراست و محبوب محبوب حقیقی است جل جلاله . آری اگر سبب بکثرت افکار و سوء ادب مردم فتوری در شغل پیدا شود از انجا رحلت باید کرد ، و اذن ازین مسکن میباید طلید ، و ملا مصطفی از خود هشیار باشد حضرات مارا از خود نرنجاند .

بعضی مردم سبب به گلکاری و بعضی به خیر قبول کردن متنفر شده اند . عمل باین دو بیت خواهند کرد :

بروزی بود خشك نان كفاف
بسالی بود كهنه دلقی پسند
پی لقمه و خرقه هر لحظه
نباید کشیدن ز خلقی گزند

الحاصل خاطرجویی هرکسی با شریعت غراء راست آید مانع نیست . و اگر کچ آید شریعت بگیر و اورا بگذار . فلاح و استقامتی برای این مسکن هم بطلید که دعای غائب باجابت قریب است . (والسلام علیکم و علی الحاج حسن و علی سائر الاحباب و طلبة الحق ، والحمد لله اولاً و آخراً ، والصلاة والسلام علی محمد باطنا و ظاهراً ، و علی آله و صحبه الذین تلالاً منهم وجه الدین صبیحا و باهراً) .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و دووهم

بق ملا محمد ناویکی نویسیوه

برادر عزیز ملا محمدرضا مفوض همت قاهره شاهان مرقع‌پوش بی‌تخت
و کلاه مینماید .

خشت زیر سر و بر تارک هفت اختر پای
دست قدرت نبرد منصب صاحب جاهی

امانت شما و نگهداشتن نسبت حضرات روحی فداهم که نسبت این
طایفه بی‌ظنیر قلیل شأن کثیر است .

والدین ماجدین شمارا سلام‌رسان و امیدوار دعا هستیم . باید تا اشاره
نشود نه خود بیایند و نه والدهرا بفرستند که ضیقت مکان ازان بیشتر است
که دیده‌اند ، مبدا در اکشاکش قبض و بسط بیفتند . والسلام والاکرام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و سیهم

بق فقهی محمد ناویکی نویسیوه

برادر ارشد فقه محمدرضا بمدد ارواح اولیای کرام میسپاریم که در دین
و دنیا مددکارش باشند ، بمنه .

در عهد طفولیت و بی‌خردی يك عدد چاقوی شمارا بخلاف وجه شرعی
تلف نموده‌ایم ، و ازان حرکت تائب و پشیمان و خجالت‌مندم . لهذا يك
ریال تقدرا اگرچه بسیار کم بود ، برای شما ارسال .

و عالی‌جناب اعنی ملا عبدالرحمن‌را دران خصوص وکیل خود نمودیم .
لطف کرده لوجه الله حسب التقرير ایشان ذمه این مسکینرا از چاقوی

مذکور و کراهه او ابراء نمایند که رد مظالم شرط توبه است • والسلام
ختم الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هشتا و چوارهم

بۆ مه‌لا موحهممهدی ئه‌عره‌ج

برادر دینی و محب یقینی ملا محمد اعرج را به حسن خاتمه داعی و در
اوقات استجابه‌ی ذاکر و راعی می‌باشیم •

پیشتر هم گاهگاه در حق این مسکین ترحم معنوی می‌فرمودی • اکنون
نظر بملاحظه‌ی محبت قدیم ، اگر در حرمین شریفین این مسکین گناهکار را
بدعای خیر تذکار فرمایند ، موجب ازدیاد موآلفت خواهد شد •

و یک مصری را بجهت تهی‌نبودن عریضه روانه نمودیم • امید با واردین
احوال بودن و نبودن و سکونت و اقامت روانه نمایند ، و محمود برادرم
دعاگو و امیدوار دعااست • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هشتا و پینجه‌م

بۆ حاجی حسنه‌ن ناوی مریدی نووسیوه (۱)

برادر عزیز حاجی حسن را بخدای بی‌همتا می‌سپارم که در سفر و حضر
آگاهدارش باشد ••

(۱) مه‌ولانا ئهم حاجی حسنه‌نی ناردووه بۆ هیندستان کاغه‌ز بۆ شاه
عبداللای دپهلوی بهرئ . حاجی حسنه‌ن کومه‌ئێ کاغه‌زی تریشی
پێ ئه‌بێ . له ژێدا کاغه‌زه‌کان ونه‌کا . بۆ مه‌ولانا ئه‌نووسێ ئاخۆ
بگه‌ژێته‌وه یا چی بکا ؟ مه‌ولانایش بۆی ئه‌نووسێ که بزوا و ژاسپیری
ناو کاغه‌زه‌که‌ی به‌دهم به‌شاه عبداللای بگه‌یه‌نێ .

توقف شما در اینجا پر بی سبب بود • همچنان میخواهم که هر چه بر شما بگذرد همراه عین مطلوب بدانند • (حافظ) گفته است :

در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر اوست
بر صراط المستقیم ای دل کسی گمراه نیست

هر چه در راه تلف میشود ادب همین است • اگر بسلامت بخدمت شریف حضرت مشرف شدی ، همراه با تفصیل عرض کنی ، و اصلاً نه غباری بر خاطر راه دهی و نه توقف بر خود جائز داری تا دوباره جواب از ما طلبی • اینها همه نتیجه دون همتی و بی‌مایگی میباشند ، و معلوم سبب تلف شدن نامها این بود که بعضی اکابر دنیا دار عریضه‌ها در میان آن عرایض داشته ، باین جهت تلفشان مرضی آلهی بود ، با چندین حکمت‌های دگر •

و چونکه توقف فرموده بودند آن‌است علی الاجمال عریضه بخدمت شریف حضرت قدس سره العزیز نوشته شده • اما نامهای یاران طریقه و شاه عبدالعزیز و برادران ایشانرا با دگر تفصیل که پیشتر نوشته بودیم نوشتیم ، همراه با سفارش شما حواله نمودیم • والبته درین سفر این مسکینرا از دعای حسن خاتمه فراموش نفرمایند • والسلام علیکم • و محمود و حسن افندی سلام رسان و منتظر دعای خیرند •

(خالد)

نامه‌ی هشتا و شه‌شهم

بۆ یه‌کێ له گموره‌کانی کۆبه‌ی نووسیوه

بِسْفَرِ رَفْتَنَتِ مَبَارَكِ بَاد
بِسَلَامَتِ رَوِی و بِلَا آئِی

اشعهء خورشید اخلاص و اختصاص آن مخلص جانی همهء اوقات در مرآت قلوب مساکین بی‌مراد تابان و نمایان است •

سفارش برادر طریقه بجای خود سفارش شده است ، و لکن یقین بدانند که اکنون در سلك جانفشانان محسوب و منسلک اند . اما پر حذر باشند که زیاد ارتباطی حاصل شود ، که امر موجب تهاون که آینه جهان نمای قلوب فقراء اگرچه گاهگاهی زنگار اندوز صحبت اجانب میشود ، اما بعضی اوقات اخلاص و جانفشانی دورانرا چون نزدیکان مینماید ، و تا اخلاص بیشتر عنایت فقرا بیشتر ، و تا کمتر کمتر است .

خلاصه ، هر قدر اخلاص و جان فشانی را در خود یابند همان مقدار لطف و عنایت ازین طرف یقین دانند ، بلکه همان اخلاص عین همین میباید فهمید . دگر چه نویسد . و اینرا هم بدانند که قلوب فقرا مورد فیضان انوار الهی است ، نوازنده ایشانرا حق مینوازد ، و هر که خود را در دل اوها بگنجانند ، دولتی بس عظیم است . و برادر طریقه ملا عباس دلی دارد میباید در هر خصوص خدمت و انجاح مآرب او را سرمایه سعادت دارین دانند چه پیر روشن ضمیر و چه آن خادم دیرینه فقیر . والسلام

(خالد)

اگر اندك عاجزیء بسبب بعضی ناهمواریهای که خود میدانند ، پیش از اینها بوده باشد ، اکنون نیست . اما خود میدانند که هرچه منافعی خواهش پیر طریقت باشد باعث قبض باطن و رسوائی ظاهر خواهد شد و این گناه من نیست . باقی خدماترا منتظریم .

گوهر مخزن اسرار همان است که بود
حقه مهر بدان مهر و نشان است که بود

نامه‌ی هه‌شتا و جه‌ت‌ه‌م

بق خلیفه‌ی کی خویی نووسیوه

با مار سیه نشین و با خود منشین .

از کثرت ارادت و رغبت و تاثیر در مریدان میباید دید که آن رغبت و تاثیر در جای دگراست ، و بشما وصیت سخت مؤکد میشود از افشای آنکه از عقل عوام بلکه خواص دوراست مانند تاثیر در امورات و غرائب رابطه و نفوذ لطائف در طبقات سماوات ، چ خبر ؟

با اهل محبت بغایت محبت باشند ، والا از غبار خاطر مسکین باید ترسید . بعضی حرکات از شما و فقه محمد خود سر زده است . اگر این نبودی که بتازگی شما را اجازه توجه فرموده بودیم ، قریب بود نسبترا از شما سلب نماییم . باید خوب از افشاء پرهیز نمایند . تنگ ظرفی عاقبت محمود نیست .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم
که دل آورده شوی ، ورنه سخن بسیاراست

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و هشتادم

له وهلامی نیسماعیل ناویکی عمرزو حال نووسدا نووسیویه

برادر جانی اسماعیل عرضه‌چی را بحافظ حقیقی میسپاریم . در خصوص اظهار غبار خاطر مسکین هیچ جای اضطراب نیست . خود میدانید که چنها خلاق هستند که شب و روز ورد زبانشان طعن و لعن و تضلیل و تفسیق این حقیراست . اصلا به کسی اظهار گله یا درد دلی نمی‌نماید ، چونکه آنچه فقیر از عالم معارضه ارباب طریقه میداند شما نمیدانی .

و فی الحقیقه از بعضی رفتار دور و نزدیک شما قلت رضائی بهم رسیده بود ، و اظهار این سخن را نظر بحقوق وفای قدیم و مهربانیهای آن برادر

صمیم عین مصلحت دانستم ، و گر نه بکسی دگر همه گاهی این نوع اظهار
نمی نمودیم .

خلاصه مدعا آگاهیدن و تنبیه شما بود ، و پیران بزرگوار ما بغایت
غیورند، مبادا خدا ناخواسته نسبت بشما درازدستی بکنند بدون استحضار این
مسکین . من خود غرائب تصرف آن بزرگوارانرا میدانم . بنا برین میبایست
که از این اظهار خوشنود شوند نه محزون که این قسم رفتار محض
شفقت است .

بالجمله محقق بدانند که در مشرب اهل طریقت بی وفائی و تضییع
حقوق خارج از دائره مروت و برون از حیطه فتوت است . من که از سن
طفولیت تا امروز خاطر شمارا از جمیع خورد و بزرگ ارباب دنیا گرامی تر
داشته و بکرات در حضور و غیب شما ادعای دوستداری را کرده ام ، چه
مجال است اگر صد بدسلوکی و ناهمواری از قول و فعل شما بشنوم، شمارا
از دل بیرون کنم و از محبت شما اعراض نمایم . این بیت بحال بسیار مناسب
افتاد :

گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
آن مهر بر که بنم و آن دل کجا برم

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی ههشتا و نۆهه‌م

بۆ شیخ عبدالووههانی سووسی نووسیوه (۱)

برادر طریقه ، و منظور نظر ارباب حقیقه ، سرچشمهء شهود و مرکز

(۱) ئەم شیخ عبدالووههابه له ئەستەموول دانیشتووه و له‌وئ خەریکی
ئیرشاد بووه . (سووسی) دئی‌یه‌که له نزیکی (ئاگرئ)وه له شارستانی
مووسل .

دائره وجود ، قرة العین عبدالوهاب ، مرتقی مدارج مقامات ، و مستغنی از ظهور انوار و کشف و کرامات باشند بمنه .

دو کلمه یادآوری این مسکین قلمی نموده بودند بسیار سرور شدیم . الحمدلله خود حدیث (من سنَّ سُنَّةَ حَسَنَةٍ) در خاطر دارند تا بسبب شما عباد الله بدولت سلامتی قلب و حضور مع الله و محبت الهی و خشوع عبادات برسند (بمقدار اجرهم) در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد بشرط اخلاص .

و خاتمه جدیده مبارک باد ، تا میتوانند در احیای سنت و امامت بدعت و عمل بعزیمت مسلمانانرا ترغیب فرمایند ، و کاررا بر مریدان بسیار تنگ مگیرند به نحوی که از عهده برون نیایند ، و بتدریج به کمال اتباع سرور عالم صلی الله علیه وسلم مشرف شوند . و باطن خودرا همه وقت بطرف ارباب ارادت متوجه دارند و جواب سفارشات دارنده هم بایشان محول نمودم . مبارک باشد هرچه مصلحت مسلمانان است ، مادام منافی امر شرع نبود عین صلاح است . والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌وده‌دهم

بِقَ مَحْمُودِ صَاحِبِی بَرای نووسیوه

صاحب والا مقامیرا بخدا میسپارم ، و بنظر التفات اثر مخصوص

میداریم .

عریضه که فرستاده بودید رسید ، و مضمونش معلوم مسکین گردیده .
نهایت () (۱) که در نامه عبدالله مبین شد جوابش را ایفاء

(۱) شوینی ثم بوشایی به له ده سنو سه کهی بهره ستماندا هه روا به سپی به تی هیلرا بوه وه .

بنمودیم . اما چونکه این دفعه مخلص فقرا سلیمان بگ بدان دیار راهی
 میشد ، بتسطیر این چند کلمات ورزیدیم . بس بر تو باد به حسن سیره
 و صفای سریره و اخلاق حمیده و اطوار سدیدہ گذشتہ ہارا تدارك نموده ،
 و خوب متبصر و نگران باشند کہ نیابت چہ بزرگوارہارا میکنید . ذلہ
 مقتدی همگی مقلدانرا گمراہ میدارد ، و ہمیشہ بر جادہہ شریعت و طریقت
 پا بر جای استقامت و ثبات بودہ ، روز بروز در ترقی محاسن اخلاق و اتباع
 سنن واماتہہ بدع کوشیدہ . (من استوی یوماہ فہو مغبون) کلمہ جامعہ
 مشہوراست ، و این مسکینرا از دعای توفیق و حسن خاتمہ منسی ننمایید .
 والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامہ ی نہوہد و یہ کہم

بق میرزا لوطفوللای نووسیوہ

مخلص جانی میرزا لطف اللہ بفحوائ (من أحب شیئا أكثر ذکرہ)
 ہر روز فقرای بی مرادرا بہ نوازش نامہ یاد، و شرح و بسط اخلاص و اعتقاد
 میدہند . آری سعادت مندانرا با ارباب قلوب محبت بی اختیار ی و سوز
 و گدازی اضطراری حاصل میشود . ہمین محبت و اشتیاق است کہ
 سررشتہ دولت دارین میشود . (المرء مع من أحب) مشہور و بر السنہ مردم
 دائر و مذکور است . این اشارت کافی و این بشارت وافی است . عقد درر اغنی
 منظومہ آن مخلص درویشان و سفینہ گہر اغنی رقیمہ منشورہ ایشان
 کہ بنوازش این مسکین بی نوا مرقوم و مختوم شدہ بود ، رسید ، نمونہ
 ازان مجموعہ کمال گردید .

اگر نہ این بود کہ مبنی بر تمدح مہجور سراپا قصور ، و این سرگشتہ
 از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود ، ہر لکتہ ازان لالی گوشوارہ گوش

ارباب هوش را برارنده ، و هر نعمه ازان سرود داغداران رسم عشق را نوازنده بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامه را بتأکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد ، و نتیجه هم معلوم گردید . اما ادراك شما دریافت مشکل که کند .

از بنده نسبت بمولای حقیقی که از رگ بهر جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان است . هر روز چندها هفتات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت احوال اولاد آدم پرتو افکن میشوند ، محبوبان حجب نفسانی و محبوسان جلایب بشریت و انسانی ازان همه دولت غافلند ، بلکه نزدیک که ازان انکار کنند .

پس هرگاه محبوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امیداست ، که بتدریج بترك ماسوی و فنای اتم ، اگر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود ، بکشد ، و الا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن ناله نیست ، اگرچه مثلا بهره هم نصیب شود اما ادراك آن نمیتوان نمود . والسلام علیکم .

دل گفت مرا لعلی هوس است

تعلیم کن ار ترا دسترس است (۱)

گفتم که الف گفت دگر گفتم هیچ

در خانه اگر کسی است يك حرف بس است

امید يك دولت ناپایدار هزاران دولت سرمدی از کف ندهند که از

(۱) نهم نیوه بهیته بهم جزیره هه لیه کی تیایه و لهنکه .

شیوه دوراندیشی دور ، و از رویه سنیّه درویشی مهجوراست ، و در
مشارب جانبازان سراسر قصد و غروراست .

تا که از جانب معشوق نباشد کششی
کوشش عاشق بیچاره بجائی نرسد

ولیکن بقدر سر مویی تغییر را کششی قوی باید دانست و بمقتضایش
عمل باید نمود ، و منتظر ازدیاد باید بود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و دووهم

دیسانموه بۆ میرزا لوظفوللای نووسیوه

مرید صفوت نهاد و مخلص پاکیزه اعتقاد میرزا لطف الله (کثر الله
خلوصه و دمر الله أعادیه و حساده) درین ایام قبل بمعیت سعادت
و سیادت پناه سید محمود دو کلمه به تهنیت قدوم این مسکین مرقوم ، و در
طی آن داد ارادت و صداقت داده بودند . اگرچه دانایی آن مرید فهیم
و مخلص بحمد الله خود ناصح شما تواند شد ، لیک اندک ملاحظه حاصل
دنیای مکاره غداره میباید نمود که چه دولتهای سرمدیرا از دست اولاد
آدم میدهد . مرد عاقل هرگز بزیب و زینت آن دشمن دین و رهن غافلین
فریب نخواهد خورد .

اگر کسی سلطنت هفت اقلیم داشته باشد ، در دم مرگ بغیر اندوه
و حرمان و ندامت و خسران نتیجه ندارد و هرچه اسباب عیش و زینت
و تفاخر است همه را باید گذاشت و سودی نخواهد داد .

بلی اگر کسی مردانه همه را باختیار خود گذاشته روی بمحبوب حقیقی

آرد ، دولتهای مییابد که اندیشهء فیلسوفی به گنه عشر عشرش نرسد • چه خوش گفته است :

گر بروی عذر پذیرت برند
ور نه خود آیند اسیرت برند

زیاده چه تصدیع دهد ، بخاتمهء حسنی نایل و بدولت تجرید از ما
سوی الله واصل شوند بمنه • درویشی یکسان زیستن و يك سو
نگریستن است ، دگر هیچ • والسلام •

۴ (خالد)

نامه‌ی نه‌ود و سیّهم

دیسانموه بق میرزا لوطفوللای نووسیوه

میرزا لطف الله ! درویش دل ریش صداقت کیش خلوصیت اندیش را
بیش از بیش بدمد جاذبهء حضرت غوث عالم خواجهء گردن فراز ارجمند
یکه‌تاز عرصهء تجرید شاه نقشبند میسپاریم که قطرهء از ماء الحیات محبت
ذاتی در دلش ریزانند ، و از تمام مسند و مستراح دنیا دارش خیزانند •
دیوانه‌وارش از تعلق تمام ما سوی الله گریزانند • دولت این است و بس ،
دگر همه خواب و زوال و وبال است •

نامهء مشحون بفنون جنون و رقیمهء ضمیمهء تأدب مضمون را با نمونهء
خط خود و نسخهء تهذیب بمعیت برادر دینی سید محمود روانه نموده بودند
رسید ، و مخلصان اینجا خط آن نادیدهء مخلص را دیدند و همه قطع النظر
از خواهش این مسکین اورا پسندیدند • الحق سخت مطبوع خاطر آمد ،
همچنان که خود را رأی دانسته رأی این جانب هم در نوشتن چنان است •
اما این يك جزء که آمده غلط بود • اگر بعد از نوشتن و جدول کشیدن

و مجله کردن هم چنان باشد دشوار است ، چرا که در اینجا خط مطابق خط ایشان کشیدن یحتمل که نباشد . پس زیاده اهتمامرا در تصحیحش کرده باشند تا حاجت بادراج خط دگر دران نباشد . در کاغذ و قلم و مرکب و دوات احتیاطی بدیع باید کرد که سر موی مشوب به شبه نباشد . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

و برادر طریقه ملا محمدرضا بخصوص دیدن درویش خودرا روانه فرموده‌ایم ، و الا در این وقت بودن ایشان در اینجا لزومیت داشت و ایشانرا امر فرموده‌ایم . اگر از معتقدان آن سامان کسی رغبت کلی داشتند ، اورا رابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بوئی از باطن فقرا بمشامش برسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و چواره‌م

بۆ یه‌کێ له مهنسووبانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده گشا می‌گردد رقیمه مشتعل بر مدعا بمصحوب محمود میرزا حسین قلمی و توصیه در خصوص موما الیه و اظهاری در باب استیزان پدر عبدالله فرموده بودند ، رسید . سلیقه پیران طریقت و شیران یشیه حقیقت چنان‌است که مردم اهل دنیا را تا بر محك نزنند بترکش امر نمی‌فرمایند . ولیکن توبه باب الله‌است ، اگر کسی صرف برای خدا اقدام نماید چه حاجت باستیزان فرمودن‌است . در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست .

از طرف فقیر کاکه علی‌را سلام برسانند ، و عبدالله حاجی و نور الله پیش ازین مکتوبی نوشته بودند سبب بتراحم مکاتب از هر طرف فرصت

کتابت جوابشرا نیافتم . اگر از زبان این مسکین وکیل سلامش باشند جای دارد ، و احبای آنجارا همگی سلام رسانم قبول فرمایند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و پینجه‌م

له وه‌لامی به‌کی له گموره بیواندا نووسیویه

مسکین مستهام‌را از روی مکرمت بدو کلمه یاد فرموده بودند ،
زنک‌زدای فوآد گردید . امید روز بروز در مراقی عزت صوری و معنوی
مرتقی باشند .

این درمانده سبب به خرابیهائی خود نزدیک‌است که سد باب امر
معروف نماید ، و هرگز از خجالت گنه‌کاری لب بانذار کسی نگشاید .
اما رخصت پیران طریقت بمقام جرأت می‌آرد . امیداست از یاد هازم اللذات
و تقدیم اعمال صالحه سستی نیارید ، و گاهی بدعای حسن خاتمه و توفیق
اتباع سنت این فرومایه‌را امدادی فرمایند ، (وللارض من کاس الکرام
نصیب) . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و شه‌شه‌م

بق همندی له مهنسویاتی نووسیویه

تمام برادران طریقه‌را عموما ، و هردو میرزا ابراهیم‌را خصوصا ،
بحمایت حضرات میسپاریم . طریقه‌ه علیه ما اتباع شریعت غرااست ، حتی
المقدور هرکس بمناسبت احوال خود در پیروی شرع انور کوشیده

و مناقشه‌های اهل حقد و حسد را نشنوند • بکشف صحیح ثابت است که هرکس قلبش ذاکر شود بطریق عادة الله ، شیطانرا بسلب ایمان او در تسلط نیماند ، قطع النظر از سعادهای که درین طریقه علیه پیدا میشود • اگر کسی از شما تمام مال و جان و عمر خود را در مقابله این تنها نعمت که ادنای فیضهای این خاندان بزرگوار است صرف نماید هیچ نکرده است •

و این مسکین را بدعای خیر یاد نمایند ، و شکر این نعمت را بجا آرند که محبت این طائفه از عبادت عمر نوح علیه السلام بهتر است • حدیث (المرء محشور مع من أحب) مشهور است •

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و جهوتهم

له وهلامی به‌کین له مهلا گموره‌کاندا نووسیویه

حق جل شأنه و عز برهانه از سلاسل خودی و خودینی برهاند .
و بغایت علت غائیة ایجاد آفرینش برساند ، بمنه •

نوازش نامه‌ء را بیادآوری این مسکین مشتمل بر دعوای مطلوب حقیقی قلمی و ارسال فرموده بودند ، منظوق و مفهومش معلوم گردید •
قدم در طلب مردان خدا هرچند در طاقت باشد ، دولت نایافت است • خدا بآبروی مردان راه خود عنایت فرمایند • بعد از تصمیم تام و غلبه اشتیاق و قبول مطاعن و ملامت محجوبان و قدم نهادن بر عزت و آسایش نفس اماره ، قدم در طریق الله تعالی دولتی است که مافوقش متصور نیست • اما تا تصور نجابت و شرف علم و عمل و دولت و شرف را يك سر قلم نزنند ، پای

درین ره نهادن خطراست . و باید دانست که هرچه در علم و کتاب است ، همه را یکطرف بجای باید گذاشت . تا گفتگو و عبارت آرائی بیشتر است ، سد راه محکم تراست ، و تا امید خوارق عادات در خطراست ، سالک راه در مهلکه و مخاطراست . مقصود حق باید و وصول بمقام قرب ، و ماسوای این غرض در طریقت ترك است ، و بقیهء مرام حواله بسفارش رافع است . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و هه‌شتم

بۆ یه‌كێ له مەنسووبانی نووسیه

حق سبحانه و تعالی آن منبع مكارم اخلاق و مجمع مراحم و اشفاق را بعین عنایت كامله محفوظ دارد ، بمنه .

درین وقت دوباره فوت نورچشمی محمد علاوه مصیبت انتقال مرحوم جنت مکان قاضی گردید . فی الواقع افكسار فوآد این مسکین بغایت رسید . حق تعالی از محض فضل و کرم ایشانرا صبور و عنایت و موجب خوشنودی گرداند .

بحقیقت با وجود این همه مفسده‌های دینی که درین زمانه دچار شدمایم ، در نظر انسان خرده‌بین هیچ مصیبتی از مصیبت بی‌توفیقی و محجوبی سخت‌تر نیست .

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و نوه‌م

بق حمسن نمفندی ناویکی نووسیوه

مرکز دائره سعادتمندی و منظور پیران نقشبندی ، مخلص جانی و جنانی حسن افندی بهرچه باید محظوظ و از هرچه شاید محظوظ مانند ،
بنه .

نوازش نامجات مکرره شما پی‌درپی رسیدند ، موجب ازدیاد تعلق خاطر گردیدند . اگرچه تفصیل تبیان اشتیاق و شرح ماجرای فراقرا در ضمن آنها بمعراج کمال رسانیده ، اما نظر بحسن نیت و صفای طویت و غایت آداب‌دانی و نهایت مهربانی که مرکز طینت شماست ، استغرابی نداشت ، و اشاره نمودن بملاقات آن مخلص جانی چه پیشتر و چه اکنون خالی از مصلحتی نبوده و نیست . امید هست که عاقبت بمراد باشد (الامور مرهونه باوقاتها) .

و در خصوص خطبه مبارکه نورچشمی عبدالقادر ، بغایت مستحسن و مطبوع است . حق تعالی بفضل خود بر طرفین مبارک و موجب سعادت دارین گرداند . و همین دانسته باشند که عبدالقادر از مقبولان حضرات مااست روحی فداهم ، و این دولتی‌است که مافوق ندارد . والسلام .

(خالد)

دوستان ما صدریابند . امید که صدیقی شوند ، و دوستانرا هم از ما سلام برسانند ، و (حزب البحر) را هم از نسخه یادکرده بخوانند ، و ملا محمد امام که اشعث و اغبر و فتاده و رد از نیستی‌است ، خالی از تعظیم نام نبرند ، چنانکه در نامه اخیر نام برده‌اند ، چونکه مخلص مائی

چنین امرها ضرورست که مطلع شوی • اندکی پیش تو گفتم غم دل
ترسیدم •

و در شغل باطنی سرگرم باشند • (ما لا يدرك كله ، لا يترك كله) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صدهم

دیشان همز بق حسن ثمثنبی نووسیوه

مخلص جانفشان فدوی ، و مرید صادق الایقان معنوی ، و برادر
صافی الجنان دنیوی و اخروی شیخ حسن افندی ، در حصن الحصین حمایت
ایزد آفریدگار ، و حرز المتین عنایت پیران بزرگوار محفوظ و مصون ،
و از شر نتن حساد بدنهاد محروس و مأمون باشد ، بمنه ، آمین •

از آنجا که شدت لواجم درون آن شیفتهء مهجور محزون ، پرتو افکن
خاطر این مسکین مفتون میاشد ، تبرعا برشحات قلم محبت رقم آبیاشی
آتش سینهء آن مخلص دیرینهء ما از حسنات مقبول شمرده ، بمقام تسکین
دل خلوصیت منزل آن عزیز برآمده ، بمسکنت تمام امیدواراست که
گاهگاهی در اماکن غربت ، و اوقات فراق و کربت ، این دردنوش صهبای
دوری ، و این سودازدهء الم مهجوری را بدعای توفیق طاعت و حسن خاتمه
یاد و باین هدایای غائبانه مسرور الفوآد نمایند ، موجب ازدیاد روحانیت
این بی‌مراد خواهد شد • دگر امانت شما و بذل مجهود در اتباع شریعت
غرا (علی شارعها من الصلوة اتمها ، و من التحيات اعماها • والسلام علیکم) •
و محمود برادرم از ذکر خیر آن دوست جانی غافل نیست و تغافل
ندارد ، و شمارا (من کل الوجوه) بحافظ حقیقی میسپارم ، و سلام وافر
علاوه ادعیهء خالصه میدارد ، قبول فرمایند • والسلام •

نامه‌ی صد و یه‌گم

بقیه‌ی له منسوبه‌گانی نووسیوه

بارها گفته‌ام و بار دگر میگویم همه اولیای امت قدس الله اُسرارهم متفقند که طریقت بی‌شریعت الحاد و زندقه‌است . اما سوای برگزیدگان طریقه نقشبندیه از اولیاء شریعت را بعضی فرع و پوست و معارف اولیاء اصل و مغز میگویند، و این سخن در مشرب حضرات ما محض بی‌اعتباراست، بلکه حقیقت همه شرع و ماسوای شرع فرغند ، اگرچه کشف و کرامت باشد .

اگر گویی اولیا این همه تصدیق و ریاضتها چرا کشیدمانند ، و سلوک و فقر را چرا بر خود گرفته‌اند ، و برای چه همین راه شرع و زهد را پیش نگرفته‌اند که از کشف و طریقت بهتر است ؟ جواب این‌است که سلوک راه شرع برای غیر اولیا متعسر بلکه متعذراست ، چه نفس اماره بلاها و فتنه‌ها دارد . اگر کسی تمام علوم رسی را در حفظ داشته باشد از تلیسات او آگاه نخواهد شد . مادام بامداد روحانیت پیر کامل طی مقامات و سیر و سلوک نکند ، و مورد تجلی از تجلیات ذات نشود که اثری از هستی او نگذارد ، بعد ازان که او را بشعور باز آرند ، سلوک راه شریعت را میتوان کردن .

پس در مشرب حضرات ما طریقت برای حصول شریعت‌است . اما طریقت هرگز کما ینبغی ادا نخواهد شد . علم بی‌باطن و بال ، و باطن بی‌شرع ضلال‌است . نعوذ بالله من الضلال والوبال . حقیقت این سخن بی‌طول حجت مفهوم نخواهد شد .

هدیه و عریضه از دست سید علی رسیدند ، و نزدیک بود که غبار خاطری بسبب شما رسد . اما آخر خوب شد . آنچه در مکتوب محمود

نوشته‌ایم بکنند ، و بکثرت مریدان و شلت عزت غره نشوند . در پس پرده‌ها شعبده‌هایست . وصیت عظیم این است که سوای بی‌مرادی مرادی نداشته باشند ، که در طریقه هرچه مقصوداست همان معبوداست . والسلام .

و اذن زیارت ضریح ضراح آسای ذوالنون علی نبینا و علیه الصلاة والسلام طلبیده بودند ، هنوز مأذون نیستند . میباید يك ماه تمام روزه دارند ، و افطاررا صرف بنان خشك گذارند ، و هیچ حیوانی نخورید . بعد ازان طلبیده ، هرچه امر شد همان کنند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و دوهه‌م

بِقَمَلَا مَحْمُودِی جَوَاتِرْقِیی نُووسیوه

جناب استاد اجل وفادار ، و ولی نعمت قدیم بافضل و وقار را به بشارت التفات خاص مبشریم ، اگرچه تبشیر فقرا نسبت به فیض طلاب طریقه علیه خارج از قانون است ، و چونکه عبارت آرائی و تعارف رسمی منافی روش فقر است ، و آنجانب بحمد الله مستغنی از پندارند ، لاجرم بر مجرد تذکار اقتصار نموده ، این رباعی حضرت مولانای جامی قدس سره السامی را مینویسد و خاموش میشود :

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناباینده

صد دولت پایدار از دست برفت

دگر منتظر نگارش کیفیت مزاج شریفم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیّه‌م

بۆ مه‌لا زه‌سوولی کۆیی و هه‌ندی دۆستانی کۆیه‌ی نووسیوه

مخلص مقبول ملا رسول و سائر برادران دینی آن سامان را بدعای غائبانه یادآوریم . بعد از ارسال دعا از روی شفقت اظهار میشود که برادر طریقہ ، محب بالحقیقه ملا عباس جعله الله سببا لاصلاح الناس این دفعه زیاد از دفعات متقدمه از مواهب الهی سیراب و از برکات تامه اولیای کرام حظی برداشته‌اند . اگر کسی جویای فیض و تشنه لقای محبوب حقیقی باشد تقدس جماله ، اگر عمر و زندگانی خود را در راهش صرف نماید ، هیچ نکرده‌است ، و ازین فقیر برای توجه و افادہ برادران دینی مأذون و مجازاست . بعد ازین دست او را دست این مسکین دانسته ، و اراده او را اراده این جانب پندارند . امیداست که هیچ کدام از شما از اکابر و اصاغر سبب به نخوت و ناموس چنانچه مقتضای بشریت است ، خود را از دولت صحبت او محروم ننمایند که لذت از وجدان اولیا ناچشیده کسی بمرصه رستاخیز برود) (۱) که هرگز خبر نخواهد شد . و اینکه ملا عباس همشهری شماست ، سد راه شما نشود ، و خدا ناخواسته مانند بعضی مردم سلیمانیہ ازین دولت سرمدی بی‌بهره نمانند ، (والسلام علی من اتبع الهدی ، والتزم متابعة المصطفی ، علیه و علی آله و صحبه الصلوات والتسلیمات) . و عبدالقادر خصوص حاضر حضور ملا عباس شود ، مریدی این مسکین مانعش نشود . والسلام .

نامه‌ی صهد و چواره‌م

بۆ سه‌یید ئیسماعیلی هه‌نارانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا ، برقع‌فگن جمال سلیمای مدعا می‌گردد ، و مکرر تحریرا

(۱) چیکه‌ی ئهم بۆشایی به له ده‌ست‌نوسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سپی‌یه‌تی هیترا بوه‌وه .

و تقریر و تصریحا و تلویحا خواهان تصدیع ذات حمیده صفات و تفضیع اوقات بابرکات خود اعنی ترقیم و ارسال نامه ازین ولایت شده بودند ، چونکه نامه بی مدعا مجرد تعارف رسمی ، و از عداد امر لایعنی میباشد ، به فحوای کلام معجز نظام (انا و اتقیاء امتی براء عن التکلف) در امر مزبور توقف و تهاون نمودیم ، نه اینکه خدا ناخواسته آیینها را غباری یا دل دیوانه از ایشان انکداری وارد ، این تصویرست محال که این مسکین را هرگز با شما انحرافی پیدا شود و واقعه که دیدماند صورت خیالی شماست که بنظر رسیده است ، که در دل خود اضممار آزرده گی ازین طرف داشته اند ، و الا حقه مهر بدان مهر نشانی است که بود و (^(۱)) سلام رسانیم .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صه‌دو پینجه‌م

بۆ به‌کی له دۆستانی نووسیوه
اگر مرد کاری ، در دوست بازاست
وگر قصه‌جویی حکایت درازاست
بود کار آزادگان ترك هستی
نه اباحت محمود و نقل ایازاست
گر آزاد خواهی شدن ترك جان کن
هر آینه محبوب بنده نوازاست
ز سوز حقیقی ببر بهره‌ای را
نه بهره بتحریر سوز و گدازاست
ز خود رستن و ترك دعوی نمودن
ره مرد مردانه پاکبازاست
نه خرگوش را بچه نره شیراست
نه دراج را چنگل شاهبازاست
ز (خالد) شنو شرح فتح طریقت
ورق شستن و خامشی و نیازاست

خلاصه اگر میخواهی بوئی از روائع اذواق مردان خدا بمشام جانت

(۱) جینگای نهم بوشایی به له ده‌سنووسه‌ک‌هی به‌رده‌ستمانا به سپی‌به‌تی
هیترا بوه .

برسد، از همه دعویها درگذر ، و خیالات عرفان و ذوق وجدانرا که نداری چنانکه از کلمات و شعارت مفهوم میشود ، يك قلم قلم درکش () (۱)
 چنانکه تشنه سوی چشمه زلال رود ، و یا گدائی بی نوائی بدریوزه پادشاه با حشمت و جلال رود ، برخاسته بدولت صحبت فقرا مشرف شو . هر که از یاران قابلیت معنوی دارند با خود بیارند ، و هر چه که دارند ازو بگذارند که دعوی اسم و رسم همه هلاک در هلاکاست ، و هر چه بر روی خاکاست عاقبت خاکاست ، و هر که اسم بی‌سمای دارد عنقریب اسمش از جریده وجود پاکاست . همین خداوند بی‌همال میماند و پاک و پاکبازی و ماسوی همه بیهوده‌است و لهواست و بازی .

چون نامردان خودرا بمدح و تحسین مردمان مسرور کردن ، و دماغرا بتهمت مردی از نامردان پر باد غرور کردن ، در نزد تیزبینان حقیقت بین مایه بی‌مایگی است . پس اگر مردی ، بیا خواجگی را بگذار و بنده شو ، و الا از مردانگی شرمنده شو . دگر چه نویسد . والسلام ختام الکلام .
 (خالد)

نامه‌ی صده و شصت و ششم

بؤ شیخ محمدی همولتری نووسیوه

محب جانی شیخ احمدرا بخدا میسپاریم . این دفعه هم از سر جرائم شما و خلفا درگذشتیم . اما من بعد بکلی مقید باید بود . اگر نعوذ بالله نقض عهد شود گله ازین مسکین نکنند ، حضرات پیران مزاجهای نازک دارند از اندک حرکهء ناهموار میرنجند . (و ما علی الرسول الا البلاغ المبین) . امانت شما و ترویج شریعت و اجتناب از بدعت ، و دعا در کار این وامنده ضروراست . والسلام والاکرام .

(خالد)

(۱) له دستنوسه‌ک‌هی به‌رده‌ستمانا شوینی نهم بؤشایی به به سپی‌یه‌تی به‌جی هیترا بو .

نامہ صد و چوتھم

بق محمود چاوشی نووسیوہ

محب فقرای بی مراد، اعنی مخلص صفوت نهاد محمود چاوش را بالطف خضیہ الہی و امداد روحانیت رسالت پناہی صلی اللہ علیہ وسلم حوالہ مینمایم کہ بآنچه صلاح دین و دنیا است مہتدی فرماید •

درین وقت بحمداللہ نورچشمی (جوان میر) بمیان اقباس پیران طریقہ علیہ از قید جنون خلاص و نجات یافتہ ، اگرچہ هنوز سبب بطول علت مہلکہ کہ داشتہ است اندک اختلالی دارد ، اما چونکہ اصل آزارش نماندہ است و ہرچہ بقیہ ماندہ باشد از آثار علت ماتقدم است ، آن ہم بکلی بتدریج مرتفع خواہد شد •

و چون خاطر آن جانب و والدہ اش تعلق کلی باستخبار احوال او دارد، موسی را بعنوان تبشیر روانہ نمودیم کہ این مؤدہ فرح بخش را بمسامع شما و سائر ہواخواہان رسانیدہ ، و عنقریب اورا با بعضی لباسهای حلال بجهت معزی الیہ اعادہ نمایند • ان شاء اللہ الرحمن بعد از چندی بہمراہی (جوان میر) بصحت تمام باز اورا روانہ خواہد شد • والسلام •

(خاند)

نامہ صد و ہشتہم

بق محمود بہگی صاحبقرانی نووسیوہ

مخلص جانی محمود بیگ صاحبقرانرا بدعای خیر یاد مینمایم • دوکلمہ را سفارش برادر طریقہ سید محمود تبلیغ نمودہ بودند بوجہ اتم رسانیدہ اند • باز چگونگی حسن التفات خودرا بشما بتقریر لسانی ایشانرا

حواله نمودیم . البته خواهند شنید . دگر وصیت باد مرگ و هول روز
رستاخیز فراموش ننمایند که جیفهء دنیا راهزن دین است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و نۆهه‌م

بۆ عومره به‌گی فرمانناری تۆلمه‌نبری نووسیوه

نظر بمقتضای محبت دیرینه ، اگر بمخلص خود باور دارند صلاح آن
جانب‌را منظور نموده می‌گویید که حسن سلوکر با فرزندان ملا جلال مرحوم
علامت دولت دارین ، و بدرفتاریا سم قاتل داند . بجان شما قسم هرچند
نکبت و بی‌دولتی دچار رستم بیگ میشود همه از شامت بدسلوکیهای
اواست که با ایشان نموده‌است . مردم گلعبیر اندکی میل بدگویی در حق
همدگر دارند ، مطلقا نشنوند ، و تا میتوانند رضامندی اوهارا غنیمت
شمردہ یقین بدانند که درویشند . و گفته‌اند :

آه دل درویش بسوهان ماند
گر خود نبرد برنده‌را تیز کند

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و دهه‌م

بۆ یه‌کی له میره‌کاتی نووسیوه

میر جلیل الشانرا بمدد روحانیت اولیای کرام حواله مینمایم که در
دین و دنیا یار و مددکارش باشند . درویش محمد دارنده مرد مسکین
و بی‌نواست . یکی از ملازمان سرکار دو زوج کمشرا ازو گرفته‌اند .
مأمول است که قلغن فرموده باز بمومی‌الیه عائد شوند که دل بیچارگانرا

شکستن میمنت ندارد • لهذا بمقام تصدیع درآمده ایشانرا سر حساب نمودیم • دگر مختارند • والسلام •

(خالده)

نامه‌ی صهد و یازدهه‌ه‌م

بؤ فہرمانترہوای خورمالی نووسیوہ

شیخزادہ‌های سرگت را دشنام دادن قبول نداریم • میرزارا تنبیہ نمایند کہ آنها تصدیع ندهد • بمردم اوجاغزادہ بیگار کردن و حکم کردن از مسلمانی دوراست • میگویند دوبہرہ‌های عسلرا از آنها گرفته‌اند • از خدا شرم مییاید کرد • در روز قیامت پشیمان خواهند شد • خاطر شیخ عمر و شیخ ابراہیم را ملاحظہ نمایند • والسلام •

(خالده)

نامه‌ی صهد و دوازدهه‌م

بؤ ئیسماعیل بہگڈ ناویکی نووسیوہ

مخلص جانی زمرہء ارباب فقر اسماعیل بیگرا بخدا میسپاریم کہ در پناہ روحانیت حضرات پیران بزرگوار محفوظ دارد •

پسران مرحوم ملا جلال ہمہ بزیور علم و عمل پیراستہ ، و بحلیہ فضل و شرف طریقت و حقیقت آراستہ‌اند • و از آن روز کہ مرحوم مرقوم بدار البقا انتقال فرمودہ‌اند ، در انواع عسرت و عاجزی مییاشند • و مع‌هذا خانہء نشیمن ایشانرا رستم بیگ این دو سال است غضب نمودہ‌اند • اگر بسخن این مسکین خوب باور دارند ہر نکبت و دردی کہ دچار مومی الیہ شدہ‌است ہمہ از تیرباران انفاس شبگیری آن بزرگواران بودہ‌است •

لہذا چونکہ از طرف حضرات ما گوشہء عنایتی شامل حال شماست ،

و ما خود با شما محبت کلی داریم ، نحوی نشود خاطر ایشانرا در هیچ خصوص بیازاراند ، و در خصوص خانه ایشان حتی المقدور متعرض نشوند بلکه چنان بدانند که شمارا بعزت نوازش و دلدارى ایشان بدانجا رسانیدماند . والسلام ختام الكلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و سیازدهه‌م

له وهلامى نامه‌ی هندی له منسووبانیدا

برادران فی الدین و دوستان علی الیقین درویش (^۱) و ملا محمد و ملا قطب‌الدین چاشنی گیر لذت ناکامی باشند . مسکین بی‌نوارا به دوکلمه یاد ، و در طی آن داد خودشکنی داده بودند ، خوب کرده‌اند . جزاکم الله خیرا .

برادر عزیز ملا محمد اگر در اینجا ماندیم البته بعد از تخفیف برودت استدعای ملاقات شریف خواهم نمود . و اگر ان شاء الله المهیمن العزیز اشاره عزیمت بغداد شد فی الفور اشاره بجهت آمدن شما خواهیم فرمود ، تا اینکه از دور و بعد از ملاقات حضور حسن احوال ایشان معلوم میشود ، و شما اکنون اندکی از بار اول بجوازود رفته بودند بهترند ، اما نه چنان هستند که ما می‌خواهیم . البته سعی کلی نموده باشند همان قدری که بشما رسیده‌است بکثرت شغل و تکرار نهی و اثبات و وفور نگهداشت صورت این مسکین که اعظم اسباب تصفیه‌است .

حالا که نزدیک نیستند ، خودرا بکثرت شغل راسخ کنند تا نحوی شود که در دل شمارا لطافتی حاصل شود ، تا ان شاء الله بعد از ملاقات عروجات

(۱) له ده‌سنووسه‌کمی بهره‌ستمانا شوینی نهم بوشایی به همروا به سپی‌یه‌تی هیترا بوه‌وه .

فضاهای ملکوترا آماده شوند . مردان همین قدر در صحبت پیر خود برداشته ، کار خودرا بر ریاضت و مخالفت نفس پیش برده اند . دگر چه نویسم ، والسلام :-

(خالد)

نامه‌ی صهد و چوارده‌هه‌م

بۆ سه‌یید زه‌کیی کوچک چه‌رمووی لای سنه‌ی نووسیوه

که یه‌کیک بووه له ساداتی پیر خضری

بعد از ازمنهء متطاولهء دوری و تمامی اوقات محرومی و مهجوری ، این کرد فرومایهء شهرزوری را به دوکلمهء یاد و در ضمنش داد دعاگویی خود داده بودند ، و در خصوص تلقین و توجه اشارهء رفته بود . البته اگرچه طبعرا از بس کم استعدادی اهل اراده و کثرت مشغلت از تلقین و توجه کلالی پیدا شده‌است ، اما حسب اشارهء جناب شریف التفاتی بحال ایشان مینمودیم ، اگر فرصت صحبت دست میداد . اما سبب به بعضی موانع درین وقت اشاره بآمدن اتفاق نشد ، هر وقت آمدند هرچه نصیب‌است خواهند یافت . و دوستان بی‌وفای آنجارا همگی سلام رسانیم . و نور چشمی سید فضل الله بدعای عمر و سعادت و علم و هدایت مخصوص میداریم . اگر نه این بود هرچه میگویم فوراً میگوئی ، چیزی میگفتم . لکن الکتّم اسلم . والسلام والاکرام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پازده‌هه‌م

بۆ یه‌کێ له دۆستانی نووسیوه

حق جل شأنه و عز برهانه آن نور چشم مسعود عاقبت محمودرا از

تعلقات دنیای دنی برهاند و بمرکز بندگان مقبول خود برساند (انه ولي
الاجابة) .

درین وقت نوازش نامچمه بنامزد مهجوران قلمی و ارسال فرموده
بودند مشتمل بر کمال اشتیاق و نهایت تکدر از ازمنه فراق . برخوردار
باشند . یقین بدانند که تعلق خاطر آن عزیز باینجانب روشن و هویدا است ،
و یقین میدانیم اگر این همه موانع صوری و معنوی در میان نمی بود ، پیش
از همه خود را باین محب میرسانیدند . گاهگاهی صورت اخلاص این قره
العین منعکس میشود . محبت اهل فقر را دولت عظیم دانند و از خدای
عالیان از دیاد این دولت را بطلب و شکر اورا بجا آر . يك ساعت محبت این
طائفه از عبادت عمر نوح بهتراست . حدیث (المرء مع من أحب) مشهور است .

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نغرد طوفانرا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شازده‌هه‌م

بقیه کی له منسوبانی نووسیوه

حق تعالی شانه و تقدس سلطانه از نوائب صوری و معنوی و مصائب
دنیوی و اخروی در کنف امداد روحانیت حضرات دارد .

دو کلمه بعنوان استشاره و شیوه استمداد که گویا بتقدیر الله المبین
العزیز سگ دیوانه که آنرا در عربی (کلب کلِب) میگویند زانوی آن
عزیزا گزیده و زخم نموده این مسکین چه مناسب میداند که معمول دارند .
اولا اظهار میشود باعتقاد درست توکل نموده رضا به قضا باشند . اگر خدا
ناخواسته خلاف آن صادر شود موجب قلت التقات خواهد شد .

ثانیاً یقین دانند در جنب پیران بزرگوار دفع الم و سلب آزار بغایت سهل و هموار است ، ان شاء الله مطلقاً شمارا خطر نخواهد بود . اما چونکه حضرات ما قدس الله اسرارهم بنا بر مشرب صدیقیت که اعظم مشارب اهل الله حتی المقدور بتوسل اسباب تستر میفرمایند ، تداوی مأذون بلکه مأمور و حقیر استمداد از حضرت خواجه بزرگ خواهد نمود . و اگر امداد ظاهراً هم ازین صوب میجویند ، بعد از استئذان درین آمدن مانع ندارد . و اگر نیابند هم خوب است ، اما تداییر مییاید نمود .

حکایت حضرت یعقوب نبی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و امر فرمودن اولاد امجادش را به تنها داخل شدن امر معروف است ، باوجود اینکه میفرمودند « و ما أغنی عنکم من الله من شیء » . ان الحكم الا لله ، علیه توکلت « الآیة » . خلاصه اگر در دانش دیده مؤثر غیر حق نباشد ، توسل بسیار محمود است والا فلا . الدعاء والسلام .

از فرموده قبله حضرات محبوبان و قدوه سالکان و مجذوبان شاه نقشبنداست قدس سره این رباعی :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
 خالک در آستان ما باش و مترس
 عالم همه گر قصد بجان تو کنند
 دلدار قوی ازان ما باش و مترس

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌قددهم

بوی به کن له مولا گموره‌کئی نووسیوه

مخلص درویشان و مرید و معتقد ایشان ، استاد علامی حق جل شأنه و عز برهاته ، در کنف مدد روحانیت خواجه ارجمند سربلند غوث الخلاق

خواجہ بہاء الدین نقشبند قدس سرہ وجود مسعود خود و اولاد امجاد آن
یاک سیرت و صافی سریرت محفوظ و بمرادات دارین محفوظ گرداناد .

واز انجا که آثار خلوص و صفای طینت آن نیک طوبیت دور بدور در مرآت دل منعکس است ، لازم بود که شمارا بامدادی از روحانیت طائفه علیّه نقشیه خصوصا و سائر اهل فقرا عموما مبشر شویم . البته تا میتوانند اخلاص این طائفه را موجب سعادت دارین دانسته ، بتضرع و انکسار تمام ازدیاد این دولت را از جناب الهی مسئول و مأمول دارند . خبر (المرء محشور مع من احب) مشهور و در هر زبان مذکور است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و هژده‌هه‌م

بۇ شېخ ەلىي نووسىوہ

زبدہ دودمان حضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم ، قرۃ العین حیدر
و بتول شیخ علی مورد تفضلات داور دادگر و سیراب عنایات فیض اکبر
باشند . زیبا مراسلہ آن عزیز رسید ، موجب ازدیاد محبت گردید . امید
بکام ما بینویان کامیاب باشند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و نوژده‌هم

لە وەلامى يەكەن لە دۆستانا نووسىيۈپە

عقد در ، اعنی منظومه آن مخلص درویشان و سفینه گهر اعنی رقیه منشوره ایشان که بنوازش این مسکین بی نوا مرقوم و مختوم شده بود رسد ، و نمونه ازان مجموعه کمال گردید . الحق اگر نه این بود که

مبنی بر تمدح مهجور و توصیف این سرگشته از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود ، هر نکته از آن گوشواره گوش ارباب هوش را برآزنده ، و هر نغمه از آن سرود داغداران عشق را نوازنده ، بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامه را بتاکید اکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشارة التفات بطرف آن مخلص جانی شد . اما ادراك شما دریافت آنرا مشکل که کند .

از بنده نسبت بمولای حقیقی که از رگ و جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان ، و راست هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت اولاد آدم پرتو افکن میشود . محبوبان حجب نفسانی و محبوسان جلابیب بشریت و انسانی ، از آن همه دولت غافلند ، بلکه که نزدیک که از آن انکار نمایند . پس هرگاه محجوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امیداست که بتدریج به ترك ماسوی و فنای اتم و اکبر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود بکشد . والا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن نیست . اگرچه مثلا بهره هم نصیب شود اما ادراك آن توان کرد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیستم

بؤ شیخ ئیسماعیلی نووسیوه

نور چشمی شیخ اسماعیل را سلام رسانیم . ظاهراً مظنه کم التفاتی

از حقیر دارند . غلط دانسته‌اند . بجان شما حقهء مهر بدان مهر نشان است که بود . و هروقت کتابت نسخه اعلام باتمام رسید اگر اورا بردارند با خود بیارند مأذونند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و یه‌گم

بقیروت ناغا ناویکی نووسیوه

حق سبحانه و تقدس شأنه ذات حمیده صفات پیروت آغای خزینه‌دار از مکاره محفوظ و بحس رضای خود محفوظ گرداند . رمضان نام ساکن قریهء (رباط) خویش و داماد این جانب پیش ازین هیچ کس متعرض مومی الیه نشده‌است ، و حالا تذکرهء جدیده نواب عالی در دست دارد . البته بمقدار مقدور تصحیح نموده و تذکرهء میر جلیل الشانرا بر طبق تذکرهء نواب عالی برای مومی الیه اخذ نمایند ، باعث سعادت شما و میر جلیل الشان خواهد شد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و دووهم

بقیه‌کی له دوستانی نووسیوه

حق سبحانه عاقبت را بخیر و عافیت داراد . حاجی محمد میگویند بسیار مفلس و مدیون‌است و بدولت‌مندی مشهوراست . بمنظنهء حقیر تقصیری هم ندارد . اگر برای سلامت سفر و حضر و نصرت بر اعداء غدر ازو خوب‌است مبارک باد ، و اگر خود بنحوی دگراست اختیار بدست شماست . در پناه خدا باشند ، بنه آمین . بالنبی وآله الامجاد اجمعین . والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و سیّه‌م

بق یونس ناغای مۆرداری نووسیوه

محب حقیقی یونس آغای مهردار ، بخدا و همت اکابر دین میسپاریم .
میاید از یوسف خسوره این مسکین خبردار باشند که گزیرهای شهر مزاحم
او نشوند . عوض این خدمت را از واهب بی منت چشم دارند . والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و چواره‌م

بق مهلا موحهممد و مهلا مصطفای

کودانی مهلا جهلالی خورمالی نووسیوه

عرض نیاز بخدمت مخدومان مکرم استاذ شفیق و رفیق بالتحقیق ملا
محمد و ملا مصطفی میرسانم . از عقل طریقهء علیه نسیان کلی ننمایند ، و این
مسکینرا گاهی بالتفاتی یاد و شاد فرمایند . یقین بدانند که اندک این طریقه
بسیار و قطرهء ازو دریای زخاراست . دگر چه نویسد . تا میتواند اتباع سنت
و اصلاح ذات البین را لازم شمرند ، و اهل هردو بیت را از خورد و بزرگ
دعاگو و سلام رسانم . بامداد پیران بزرگوار امیدوار باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و پینجه‌م

پاشی گمزانموی له بهغداوه بق سوله‌یمانی

بق دوستانی بهغدای نووسیوه

از بسکه خاطر این مسکین بآب و سنگ و کلوخ و فضای دل‌گشای
برج اولیا متعلق است ، پیوسته خواهان عتبه‌بوسی شیران بیشهء

هدایت و یکه تازان عرصه ولایت اعنی اولیای کرام (مدینه السلام) می باشد .
 اما چکنم . (ما کل ما یتمنی المرء یدرکه .. الخ) ، بهر حال نهال دست پرور
 خود سید اسماعیل را وکالة بشریابی دوستان جانی و آستان بوسی اعلام
 دین و سلاطین دو جهان روانه نموده . ونعم ما قیل :

اهیم بلیلی ما حییت ، و ان امت
 اوکل بلیلی عن یهیم بها بعدی

والسلام علیکم و علی کل من سکن مدینه السلام .

بجان شما کبوتر روحم همیشه به گرد قبه حضرت غوث الثقلین در
 پرواز ، و دل اندوه منزلم از اشتیاق آن مکان شریف در سوز و گداز است .
 اما آن بس که دوستان اینجا شیون و زاریها نموده اند ، بخلاف مراد به
 سکونت اینجا رضادادیم . ترک کام خود گرفتم تا براید کام دوست . و همه
 دوستان از ما وکیل سلام باشند .

درویش خود را روانه فرمودیم ، والا درین وقت بودن ایشان در اینجا
 لزومیت داشت . و ایشانرا امر فرمودیم اگر از معتقدان آن سامان کسی
 که رغبت کلی داشته او را برابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بویی
 از باطن فقرا بمشامش برسد . والسلام . الدعاء .

(خاتم)

نامه‌ی صده و بیست و شش

بۆ دوستیکی نووسیوه

حق جل شأنه و عز سلطانه ذات مجمع الکمالات آن ملاذ الفقرا و اولاد
 امجاد پاکیزه نژادش را در کنف حمایت خود در عسر و یسر بمدد روحانیت
 پیران بزرگوار نگه دارد ، بمنه .

فرستادن ملا عبدالله را بدون اذن صریح آن جناب خود هم صواب
 نمیدانستم ، بلکه از سائر امور دل نمیخواهد بدون اشاره آن صاحبی
 متحرك شویم ، مادام حکم نافذی را از طرف دیگر نباشد . اکنون حسن
 افندی را از عوض خود بخدمت فرستادیم . بهر صورت که برای شریف
 اصوب دانند مخالفه نخواهیم نموده و اما قطع النظر از خاطر شما این مسکین
 حتی المقدور مزاحمه خواهش اشارت پیران خود نمیتواند نمود . والسلام
 علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیست و هفتم

بقای حه‌مخانی برای نووسیوه

اگر خدا را دوست دارند همه کار دنیا و دین شما براداست ، و اگر
 هرچه هوای نفسانی شما بود آن طور کنند خواهیم آنچه خواهد آن کند ،
 و ارواح پیران بزرگوار از شما در آزار میباشند . و اگر خواهش نقله
 بطرف اردلان یا جای دگر داشته باشند ، ازین طرف مرخصند . برادری
 و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا و رسول صورت
 نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیست و هشتم

بقای (عرب) ناویکی نووسیوه

عرب ، بجان شما دوست منی اما نادانی . و گفته‌اند دشمن دانا به
 از نادان دوست . و گفته کسی در حق شما نشنیده و نخواهم شنید . اما

عمدهء طریقت سلب اختیار و بی‌مرادیت ، و همه چیز را بمراد خود طلبیدن
در طریقت ابله‌ی است . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و بیست و نهم

بۆ یه‌كێ له دۆستانی نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت پیران سلسلهء
علیه حواله مینمایم . نامهء دل افروز و شامهء شور انگیز شوق آمیز
بنوازش مساکین بینوا و مجانین بی دست و پا رقم زدهء کلک درر سلك
شده بود ، تذکار عهد دعای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص
صمیم نبود .

استدعای ظری ازین مسکین بی‌بصیرت فرموده بودند ، چیزیکه آن
جناب میخواهد از بسکه محقر است فقرای بی‌مراد نامش بر زبان و خیالش
بر جان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خداست آن عزیز
آرزویش ندارند .

بهر صورت محبت این طائفه سعادت دین و دنیا و باعث دولت اولی
و آخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود . اگرچه هر امری بوقتی مرهون
و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سیهه‌م

بۆ ئیسماعیل ناغا و فقهی زه‌سوول ناوی نووسیوه

هر دو برادر عزیز اسماعیل آغا و فقه رسول برادرش را بامداد ارواح
پیران حواله مینمایم . اخلاص نو و کهن طرفین شما معلوم است . و در

خصوصاً امر معهود بتفصیلی کہ مام یوسف از محمود شنیده‌است ، حواله
بتقریر لسانی نمودیم . یقین بدانند کہ محبت شما چند روزہ نیست و اخلاص
و نیازمندی شما پنهان نہ . والسلام .

(خالد)

نامہ‌ی صہد و سی و یہ کہم

بق سلیمان بہ کی نووسیوہ

چاکر قدیم و جانفشان صمیم سلیمان مہردار را بامداد کلی مبشریم .
باید در یسر و عسر و فراخ و تنگی در غایت امیدواری باشند . در زمانیکہ
شما بجهت خدمتہای شایستہ این مسکین کمر نیاز را بپایان جان بستہ .

اخلاص مردم بعد از ظہور این غرائب ، و جانفشانی شما جبلی . دگر
ہمین قدر کمایت است . دلدار قوی ازان ما باش و مترس . و اگر درین
وقت حاضر میبودند غایتہای شگرف کہ نسبت بوکلای عالی شدہ است
بتوسط شما بایشان ممکن بود القا شود . والسلام .

(خالد)

نامہ‌ی صہد و سی و دووہم

بق یہ کی لہ دوستانی نووسیوہ

زیبا مراسلہ فقر ا نواز ، و رعنا مفاوضہ خلوصیت طراز کہ مالا مال
از نکت حسن آداب و مہربانی و مملو از کمال نیازمندی و اخلاص
و جانفشانی آن مخلص جانی و معتقد روحی و جنانی بود ، عز ورود ارزانی
نمود . چون نیک ملاحظہ نمودہ ، سراسر از جوش و داد ، و از منبع اخلاص
و اعتقاد سر زده بود . آری حسن اخلاص شما امریست نمایان و اظہر من
الشمس است . امید از امداد روحانیت پیران بزرگوار در دین و دنیا بہرہ ور

شوند . در خصوص مطلبی که التماس نموده و در واقعه دیده بودند ، امیداست که بدون استدعای شما آن مدعا منظور خاطر بوده باشد .
 خصوصا که شما بمقام التماس آن برآمده باشید . ان شاء الله الرحمن نظر عنایت از ارباب حاجت باز نخواهم گرفت . وصیت عظیم بشما اینکه مرگرا فراموش نکنید ، و با مردم دور مهلت داشته باشند که :

**جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
 هزار بار من این نکته گردعام تحقیق**

و نور چشم مخلص تو و مخلص زاده قدیم احمدرا از شر نوائب بهمت پیران حواله مینمایم . یار و مددکارش باشند بمنه . دگر چه نویسد . عاقبت بعافیت باد ، بالنون والصاد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و سیّه‌م

بۆ عبدالکرم ناویکی منسووی نووسیوه

مخلص صفانشان و مرید فدویت بنیان ، و قره‌العین این مهجور ناتوان عبدالکرم صاعد مصاعد مقامات علیه اولیا باشند بمنه .

از درد دوری و الم مهجوری ، از حضور دوستان صادق آن ولا ، و هم‌پیاله‌گان مصطبه (قالوا بلی) اعنی این مسکین فرومایه و سایر برادران طریقه‌ی علیه صرافى بخاطر راه یافته‌است ، در کمال امیدواری بشفقت و تلافی‌های گوناگون مطمئن القوآد بود این رقعة المودرة مکسحه ظاهر خاطر ، و زنگ‌زدای دل سعادت منزل خود دانسته .

بمکتوب این مسکین و محاوره سید اسماعیل تا حین ملاقات تألفی بهم رسانند ، که بحمدالله وعده وصال و رعایت در غایت نزدیکی مییابد .

**گمان مدار که رفتیم و مهرت از دل رفت
قسم بجان عزیز تو همچنان باقی است**

والباقی عند التلاقی • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

پدرت متعهد شد که همهء تکلیفات عیال شمارا بر ذمهء خود گرفته
مطلقا برای شما تعلق بغیر از علاقهء زن و شوهری نباشد • لهذا اگر خود
هم رغبت دارند بعد از مراجعهء کتب دین به نیت اتباع سنت سید المرسلین
صلی الله علیه وسلم مأذون باشند و امانت شما و ترک تجرید و اتباع سنت
و امانهء بدعت و مخالفهء هوی و مجاهدهء کبری و دوام یاد مولی • و برادر
عزیز ملا یوسف و نورچشمی ملا محمد امین و تمام ملایان و طلبهء علم را
سلام میرسانم و از همهء مستلعی دعای خیریم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و چوارهم

بقیة اسماعیل ناغای نووسیوه

در درج نکته‌دانی ، برادر جانی و دوست زبانی اسماعیل آغارا بهمت
پیران خود که شیران بیشهء ولایت و مردان خطهء هدایتند میسپاریم •
استاد نجفعلی مرد زار و بیماراست ، و گمان دارد که وکلای عالی این
مسکین را دوست میدارند • بسیار برای خانهء مقصوبه‌اش بحقیر ارتجا
و التجا نمود ، و دلم به بیچارگی او سوخت • اگر دراین خصوص خود را
تصدیع دهند ، دیوان کردن برای او ثواب جمیل و احسان جزیل است •

**وقت ضرورت چو نمائد گریز
دست بگیرد سر شمشیر تیز**

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و پینجه‌م

بۆ مه‌لا عه‌بدولفه‌فووڕ ئه‌فه‌ندی ناوی قازی به‌سه‌ری نووسیوه

حق جل شانه و تقدس سلطانه ذات حمیده صفات با برکات قاضی
القضاة ملا عبدالغفور افندی را از شر آفات اعدای آفاقی و انفسی مصون
و به سعادت دارین مقرون گرداند .

نظر به انعکاس اخلاص آن عزیز بر مرآت خاطر پیوسته آشکار و نهان
نظر عاطفت بسوی شما نگران است . و خصوصا سبب به هواگرمی
محروسه بصره دائما فوآد صداقت نهاد منتظر اخبارات شما خصوصا تحریر
اعتدال مزاج شریف میدارد . البته با واردین کیفیت اخبار سعادت آثار ذات
مستجمع الحسنات و تفاصیل نقل وهابی و لشکر روم را مرقوم نمایند ،
بتخصیص احوال چگونگی گذراندن خود نسبت به آب و هوای آنجا .
و امیدوار از نظر عنایات پیران سلسله علیه باشند ، والسلام علیکم .

(خالد)

بعد از اتمام رقعة التحية نامه شفقت علامه به عبارت فصیحه عربیه
رسید ، چونکه رافع مستعجل بود جواب این حواله بدفعه دگر شد .

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و شه‌شه‌م

بۆ سه‌هید عه‌بدولقادر و سه‌هید ئیسماعیلی نووسیوه

سیدان سند و سندان معتمد ، سید عبدالقادر و سید اسماعیل دعاگو
و سلام رسان است . ماجرای اخبار این جانب را تفصیلا بالقای لسان
عبدالقادر حواله نموده ، به اطناب اخبار و حکایات نپرداخت .

همین می نویسد به ملا محمد امام بنویسید اگر ملال در ماندن ساوجبلاغ دارد بر جعت مأذون است . هروقت میخواهد باز آید . و ملا محمد و ملا محمد صادق بدون فرمودن ما ارشاد عام میکنند . نمیدانند بدین است ، و ما هرچه بدو داده ایم اگر ازو بازگیریم چه میتواند گفت .

ازین بدحوصله گی و تنگ ظرفی توبهء نصوح کنند ، و اگر نه ایشانرا دچار بلا میکنم ، و عین این عبارت باو بنمایند . مریدان حق نعمت پیرانرا این طور ادا میکنند که بی اذن صریح بتخیلات رابطه فریفته شوند و مرتکب امری گردند که عالمرا بانکار طریقهء علیه پیران بیاورند ؟ عجب اخلاص و عجب مریدی ! دگر چه نویسد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و هفتم

بویزه کنی له میرانی بلانی نووسیوه

مخلص کامل الوفا و محب قدیم بی ریب و خفا میر جلیل الشانرا در کنف امداد روحانیت مردان خدا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا یار و مددکارش باشند .

ظنر بمصلحت بودن آن عزیز دران ولا از آرزوی ملاقات گذشته بفراق و درد اشتیاق راضی شدیم . غرض از تکرار خواهش ملاقات شما نمودن این بود عنقریب اعنی درین يك دو ماه اگر بمقر حکومت و دولت بسعادت عودت نمایند ، سبب بکثرت امور دنیا مبدا از تاثیر این خاندان اندکی بازماند زیرا تعلق بسیار بماسوی الله مانع فیض طریقه است ، و شکستگی و ترك تعلق در مقر حکومت اشکال دارد . اما ان شاء الله عاقبت خوب خواهد بود . خاطررا از طرف این مسکین نسبت به خود جمع دارند ، و از خدا بطلبند که همواره اخلاص در ازدیاد باشد . سرمایه دولت دارین

اخلاص فقر است • این کلمه حافظ مشهور است که گفته است : « مایه
محتشمی خدمت درویشان است » • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و هه‌شته‌م

بۆ سهید عبدالقادی نووسیوه

سید خود جناب زبده الاکارم والاجناب سید عبدالقادر را بعرض دعا
مصدقیم • دوستان مهجور و فقرای از دولت دیدار دور را بار سال
نوازش نامه قرین حبور فرموده بودند ، موجب التفات گردید • تصور اینکه
فقیر بهیزم‌کشی مردم تغییری نسبت بآن عزیز حاصل کند هیچ معنی ندارد •
بقای کیفیت قلبی اگرچه کما ینبغی شما از ادراک آن راضی نیند ، برخلاف
آن صورت برهان جلی است •

امید هست بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع سرور عالم صلی الله
علیه وسلم امدادی فرمایند • دگر بر شما باد در یاد محبوب تقدس جماله از
خود باهمال راضی نشوند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و نۆه‌م

بۆ حاجی محمد ئه‌مەندی نووسیوه

منظور این مهجور الحاج احمد افندی مورد امداد پیران نقشبندی
باشند • درین وقت مخلص صافی ضمیر این مسکین فقیر عبدالفتاح عازم آن
دیار میشد شمارا بدین دوکلمه یاد نمودیم • امانت شما و تمسک بعروة
الوثقای شریعت و ترك التفات بجیفه دنیا و دوام مراقبه جناب مولی تبارک

و تعالی و دوام اشتغال بطریقه علیه و بعلوم دینی و احیای سنت سنیه
و تبری از بدع ردیه و تجنب از اطوار متصوفه اباحیه .

و کیفیت احوال مخلصانرا با تفصیل دسایس ارباب حسد و انکار
قلمی و ارسال دارند که ترجم بحال برادران دینی مهیج این معنی شد که از
شما استخبار شود . دگر (بای وجه کان) انحرافرا از شاهراه شریعت غرا
از هیچ فردی نمی پسندیم . سعدی شیرازی علیه الرحمة گفته است :

که (سعدی) میندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم الی یوم الدین ، ابد الآبدین ،
الف الف مرة فی کل لحظة و حین ، آمین ، والحمد لله رب العالمین . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و چله‌م

بۆ دوو مهنسووبی خۆی نووسیوه

که ناویان فەردی ئەفەندی و خاڵید ئەفەندی بووه

هردو منظور این مرکز دائره مستمندی : و هردو مورد هم علیه
پیران نقشبندی ، فردی افندی و خالد افندی به دولت حسن خاتمه ممتاز
و سعادت قبول سرافراز باشند ، بمنه .

امانت شما و تمسك بعروة الوثقای شریعت غرا علی مصدرها افضل
الصلاة والتسليمات ابد الآبدین . پیروی سنتی هرگز بصد کشف و کرامات
برابری ندارد بلکه کرامات اتباع سنت است و بس .

بدوام مسکنت و انکسار بمراقبه جمال مبرا از خیال محبوب بیهمال ،
و کریم منزله از مثال ، و رحیم مقدس از شائبه زوال ، بوصف احدیت

بیچون و معیت از شوب حلول و سریان مصون ، مشغول شوند ، و گاهی
مارا در اوقات حضور یاد نمایند .

چو با حبیب نشستنی و باده پیمانی
بیاد آر حریفان باده پیمارا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و یه‌که‌م

بۆ یه‌کئی له مهنسووبه‌کانی نووسیه

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سختم پند گیر و خواه ملال

بی‌التفاتى که این مسکینرا با شما هست همه سبب به تعلقی است که
بشما داشته و داریم . آن جناب که در مظنه خود و نزد اکثر مردم در فهم
و استعداد سر آمد زمان و زشك خلان او خوانند ، چه بلا در خصوص
سلوك بی‌سلیقه و دور از آداب ارباب طریقه افتاده‌اند ، چندها سال است بی
جهت در کنجی خزیده ، و از معاشره ارباب حقوق بریده‌اند ، و خود البته
خبر (لا رهبانیه فی الاسلام) شنیده‌اند ، هر روز سبب باین ریاضت
(لامعنی) چندها معاصی در صحیفه اعمال شما ثبت خواهد شد ، و اگر صد
سال همچنان میمانند سوای پندار و خودبینی که همین مظنه درویشی از
خود کردن است حاصلی نیست ، باوجود خلوت در برابر فقرا کردن پنداریست
که مافوق ندارد .

لهذا چندها اکابر ارباب احوال سنیه بمجرد اینکه کسی را از خود بالاتر
در احوال دیده‌اند ، خرقة و اسباب درویشی را از خود نزع نموده‌اند تا کسی
در آنها گمان برابری نکند و این گمان موجب تفاق آن بزرگ افضل میشود .

و بهمین جهت اکابر نقشبندیه خلوت نشستن و کلاه و خرقره را قبول ندارند ، و اگر یقین میدانستی بعضی مردم را در صحبت این بی‌مراد در مدهء يك دو ماه چ غرائب را میدهند ، و آن سر حلقهء خردمندان دور از حلقهء آن ، این چند ساله چه هایم و چه بی‌حاصل میباشند جای شیون و ماتم بود .

نتیجهء از نتایج مجاهدهء آن جناب آن بود که بعد از ملاقات این مسکین در شهرزور با بعضی از یاران بخوردن گوشت و آش مشغول ، شما دست خود را باز گرفته در میان آن مجمع خود را از همه امتیاز نمودند ، و دست کشیدن از موافقهء ارباب فقر عبادت عمریرا (ما لم یتب توبه نصوحا) تباه میکند خصوصا در چیزی که مشروع بود .

آیا در کدام کتاب دیده‌اند که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گوشت نخورده ، و یا از خوردنش نهی فرموده باشند . نتیجهء دیگر اینکه در عرض این مده جناب هدایت مآب ملا محمد امام که اجازهء ارشاد پیران طریقهء علیه یافته و بحقیقت مصداق حدیث (ربّ اشعث اغبر) میباشند در انجا هستند ، برای سعادت دارین خود بایشان توسلی مینمودند که خوشنودی هر خلیفهء از خلفای خاندان موجب خوشنودی تمام پیران سلسله است .

از کجا دانسته‌اند که جناب ملا محمد را سبب بحکمتی بآنجا نفرستاده‌اند ، و بچه معلوم که توسل بایشان باعث فلاح دارین نیست ؟

هلا تا نپنداری که این مسکین را سوای مصلحت‌جویی آن عزیز درین گفتگو مرادی باشد . بخدا که مقصود صلاح شماست . خلوت‌نشینی درویشان بی‌معنی از همه چیز بدتر است .

می‌خواه و بت‌تراشی و فاسق بودن

با اهل خرابات موافق بودن

بر هر چه که نارواست عاشق بودن

به زانکه بخرقه در منافق بودن

والحاصل آزرده گی ما از شما سببش جز این نبود که بشما مأمول بهره
از احوال مردان داشتیم • اکنون که ازین مأمول گذشتیم دگر از شما آزرده
نیستیم و با شما طریق محبت و سلوک و ابواب مکاتبه مفتوح است • والسلام
علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صد و چل و دووهم

بۆ شیخ عملی قاضی نووسیوه له سوله‌یمانی

قرة العين خود سید علی قاضی را از شر زخم چشم زمان مصون و در
امان می‌خواهیم •

دراین اوائل از مترددین مسموع شد که خاتقاه سلیمانیة نظام و انتظامی
و جماعت و امامی و سررشته و التیامی ندارد ، بساور نمی‌نمودیم تا اینکه
عریضه از طرف مخلص جان‌فشان محمد ابراهیم آغا بتصدیق آن اخبار رسید ،
و التماس تعیین امامی برای خاتقاه نموده بودند • ازین سخن بسیار استغراب
نمودیم ، و ما خود میدانستیم سید عبدالقادر مرد اختیار ، و تحمل التزام
این کار ندارد ، اما سبب به بعضی وجوه که اعظم آنها رعایت جانب آن نور
چشم وفادار کامل العیار بود ، ادب می‌کردم که بگویم بگیر و آن امر نگرده ،
و شغل صاحب‌داری حلقه و توجه و نماز و جماعترا بکسی دیگر واگذارد ،
و هنوز آثار تجنب او بظهور نرسیده •

آری برای اتمام این مهام برگزیده این مسکین مستهام ملا عبدالرحمن
تعیین شد که بمعاونت الهی و امداد حضرت رسالت پناهی علیه وعلی آله
و صحبه الصلوة والسلام المصنونان عن التناهی ، باتفاق ملا عبدالله با وی
بامر ارشاد و تدریس و ختم و توجه و وعظ و امامت باستقامت قیام نمایند •

آخر درین شهرهای اسلام زمزمهء ارشاد و خلفای این بی‌مراد بمسامع دور و نزدیک رسیده‌است . تنها اهل سلیمانیّه که وطن مآلوف این بقصور موصوف‌است ، باوجود رغبت بندگان خادم خاندان علیه این قدر افسرده و بی‌بهره باشند از وحشتی و بیم مصیبتی خالی نیست .

باید اعلی و ادنی دست اورا دست من دانسته . در خصوص ارشاد و تریه ، عبدالله مطلقا سر از امر او نیچد ، و یقین بدانند که هرکس با او طریق مخالفه و عنادرا ورزد ، هرگز مارا مجال سازش نیماند ، زیرا بتحقیق از مریدانی که در خاک عراق هستند مریدی ازو حلیم‌تر و متأنی و مخلص‌تر و بی‌غرض‌تر نداریم ، بلکه باضعاف اورا ازخود بهتر میدانیم . هرگاه با او بمقام کشاکش و تفسانیت آمدند ، دگر توقع بهبود بشماها نمی‌ماند . یقین بدانند بطرد و ابغاد کس خلل بخاندان ما راه نخواهد یافت .

دگر در پناه خدا باشند . همین نامه‌را بدارنده باز دهند . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صد و چل و سیّه‌م

بۆ یه‌کێ له مه‌نسووبه‌کانی نووسیه

حق عز شأنه و جل سلطانه از شر مکاید اعدای آفاقی و انفسی در ضمن عنایت و کنف حمایت خود نگه دارد .

مکرر تقریرا و تحریرا این مسکین قدیم‌را نوازش و بارسال مکاتیب یاد نموده بودند ، موجب تذکار تألف سابق و تجدید مراسم توادد لاحق گردید ، و اشارت به تشریف آوردن خود هم فرموده بودند ، بدان سبب عزیمتی که برای زیارت مشاهد علیه نجف و کربلاء جزم نموده بودیم فسخ نمودیم . و مبادا در وقت آمدن آن جناب این مسکینرا دراینجا نبینند جزئی

ملالی بخاطر راه یابد • اکنون که نیامدن مشخص شد ، ممکن است اگر دوباره عزم جزم شود ، در چند روز خود را بزیارت آن عتبات عالیات مشرف سازد • باقی زیاده اطناب ننمود • بدعا ختم مینماید • در هر آن و زمان در حمایت منان باشد بمنه • والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و چواره‌م

بقوئیسحاق به‌گژ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی اسحاق بیگ را بسلام ما لا کلام و ادعیه، سعادت انجام مخصوص میداریم • شکوه از نارسیدن جواب مکاتیب متعدده ازین مسکین نموده بودند ، معلوم خاطر شریف است که این مسکین تنها و منفرد است و از جمیع اقطار حتی از سمت خراسان و ماوراء النهر دائم نامه‌های احباب می‌آید ، و با این همه •

نمیدانم در اوقات آن مجالی
که پردازم ازان تا ذوق حالی

که وصف آن به گفت و گو محال است
که صاحب حال داند آنچه حال است

لهذا اگر قصوری در تعارفات رسمی دیده شود عفو مأمول است •
والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و پینجه‌م

بقو محمود پاشای بابانی نووسیوه

ایزد علام جل سلطانه ، و فیاض منعم عم برهانه شما و سائر برادران

دینی را بسرایر غیب پاک دلان صفاکیش بینا گرداند تا عیوب و نقص خود را
نپوشیم ، و در مذمت و پرده‌داری مردم نکوشیم آمین .

بعد از تمادی ازمنهء تطاول و فراموش کاری به نوازش نامهء که سراسر
مملوء از براهین بی‌عیبی و بی‌گناهی ملازمان سامی ، و گناهکاری و
بدکرداری این جرعه‌نوش صهبای ناکامی بود ، به انضمام دو مقاله کتاب
(اطباق الذهب) که خلاصهء یکی ازین دو مقاله اینکه مرد عاقل باید که
مکتوم و پوشیده باشد و هیچکس او را نشناسد ، و حاصل دیگر اینکه
کسی با دوست جانی خود قرب روحانی داشته باشد ، نسبت باو قرب و بعد
جسمانی برابراست ، قلمی و ارسال فرموده بودند .

بدانند که ارباب باطن دو قسمند . قسمی اهل انزوا میگویند که
واجب الاستتارند و مأمورند بعبادت و اخفای حال ، زیرا ازیشان فیض به
کسی نمیرسد ، و برای ایشان از شهرت غیر از خرابی احوال فایدهء نیست .
قسمی دیگر اهل عشرت میگویند که مأمورند بارشاد عباد الله و بروز
و آشکارشدن در حق این قسم واجب است ، و يك ساعت آمیزش قسم
ثانی از صد سال عبادت قسم اول بهتر است ، و بأنواع فضل و شرف ارباب
عشرترا از اهل انزوا امتیازاست .

و مراد صاحب (اطباق الذهب) قسم اول است نه قسم ثانی ، و الا این
اعتراض میشود بر اکابر اولیای امت مرحومهء محمدیه صلی الله علیه وسلم
که هر یکی از شمس رابعة النهار مشهورتراند (اعاذنا الله من الاعتراض
على اولیائه ، و حشرنا في زمرة خلص احبائه و اصفیائه) .

اگر اهل ارشاد پوشیده باشند ، طالبان چگونه سلوك طریقہ کنند ،
و احدى کی به بهرهء برسد ، و این همه اولیا که چندها قرن است بآخرت
رفته‌اند و هنوز شهرتشان مشرق و مغرب گرفته‌است مانند حضرت شاه

نقشبند و بایزید بسطامی و غوث گیلانی قدس الله تعالی اسرارهم اگر خود را پوشیده اند ، و هیچکس ایشانرا نشناخته است ، چگونه از شهرتشان آفاق هنوز پراست ؟ انصاف باید داد . عقل خرده بین باید بکاربرد که به سخن بی خبران اسرار طریقت انسان بمغلفه نیفتد .

اگر میگویند مسلم ارباب ارشاد در کاراست ، اما این مسکین اهل ارشاد نیست ، چنانکه بعضی مردم آنجا باطراف نوشته اند ، این سخن دگراست . و کتاب (عوارف المعارف) که جامع طریقت و شریعت است ، در آنجا شمه فضل مشیخت و ارشادرا خواهند دید .

و ادعای قرب روحانی علامات دارد . روزی که شما اسیر حبس عجم بودی و این فقیر در هندستان در آستان ملایک پاسبان مرشد قدس سره العزیز بسلوک مشغول بودیم ، هر روز تقریبی پیدا میکردیم . در آن آستانه برای شفاعت و رستگاری شما و بزرگ شدن و منصب یافتن شما چنانکه شمه از سید محمود میشوند تا اینکه بفضل و کرم الهی خود بدولتی رسیدیم دقیقه را از اعانت و امداد شما چه بخود و چه باستمداد روحانیت پیران کبار نه در هند و نه در بغداد و در سائر ممالک غربت فرو گذاشت نمودیم تا بمعراج دنیای خود رسیدند . اگر بآن صورت ادعای قرب نموده شود جای آن دارد . اما آن جناب از روزی که بدولت مستعاره خود رسیده کدام مکافات حمیت فقرا و کدام مکافات هم علیه ارباب فقر و فنا نموده اند ؟ کسیرا از شما مأمول دنیا نبود ، همین مأمول بود گاهی مرد مرا بگویند که طریقت نقشبندی حق است ، فلان اگر گناهار هم هست اما بآن سلسله علیه تمسک دارد ، قبول نداریم کسی مزاحمش شود .

در تمام عالم مردم این مسکینرا چون تاج بر تارک مینهند . همین کار بمردم شهرزور میشود این است که میگویند و بهر اطراف باز میفرستند . آن

جناب که عین حکومت و شوکت دارد اینقدر نتوان کرد چگونه ادعای قرب روحانی و محبت جانی از شما مسموع خواهد شد ، یا چگونه خیال همت و اعانه را در حق خود از پیران طریقه علیه خواهند نمود .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیار است

(خالد)

بقیه سخن را به جناب زبده اهل بیت اولاد حیدر و بتول حواله نمودیم . البته تفصیلا عرض خدمت خواهد نمود . والسلام .

نامه‌ی صده و چل و شه‌شهم

بؤ عثمان به‌گی نووسیوه

عرائض متعدده شما در دم صبح رسید . اظهار اسف و اخلاص نهال دست پرور فقراء اعنی وکلاء عالی را ملاحظه نمودیم . سعدی شیرازی علیه الرحمه گفته است :

(سعدی) بروزگاران مهری نشسته بر دل
بیرون نمیتوان کرد الا بروزگاران

سخن همانست گفته‌ایم . دور و نزدیک ان شاء الله الرحمن ایشا را فراموش نخواهم نمود و اگر احیانا بدین زودی ملاقات میسر نشد ، همه وقت این بیت را ملاحظه فرمایند :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
مییمنمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

نامه‌ی صهد و چل و جهوته‌م

بۆ به‌کێ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیه

مورد فیوضات جناب رب الارباب ، و منظور پیران ینایع الاسرار
والآداب ، برادر طریقه و مخصوص علی الحقیقه ، جناب ملا ()^(۱)
به کام دوستان باشد بمنه .

از خبر رغبت اهل آن دیار بطریقه‌ی علیه ، خصوصا علما و طلاب
علوم ، لاسیما بتحصیل و سعی شما در ماده‌ی رسوم فرح افزود .

اول امانت شما و اتباع سنت و اجتناب از بدعت ، و ثانی زینهار که در
خواندن و مطالعه کوتاهی جائز ندانند ، بشرطیکه در اول و آخر هر درس
چند مرتبه استغفار بزبان و دل فراموش نمایند ، و نیترا در خواندن درست
نگهدارند که نیت‌های مردم این زمانه پراگنده‌است ، و بین العشائین و بین
الطلوعین را نیک معمور دارند ، و دائما به دل بدین طرف نگران باشند ،
و طلبه‌ی علم را بترك جدال و مکابره و خشم و کین تاکید کنند که چراغ دل‌را
مانند باد صرصر خاموش میکنند ، و خود تا میتوانی لحظه‌ی در خواب
و بیداری غفلت روا ندارند که از شما قبول نمیشود . و بزرگی گفته‌است :

يك دم زني غافل ازان شاه نباشی

شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

یقین بدانند سالک تا ذاکراست در بارگاه اقدس مذکوراست . و تا
غافل‌است ازان مطرود و مهجوراست . کریمه (فاذکرونی اذکرکم) برهان
قاطع و حدیث (من ذکرنی فی نفسه ذکرته فی الملائ) دلیل ساطع‌است . اگر

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ئەم بۆشایی‌یه به سپی‌یه‌تی
هیل‌رابوه‌وه .

در دوام حضور غیر ازین نتیجه نباشد کفایت است (مع ان نتیجه لا تحصی،
و ثمراته لا تستقصی) • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

(خالد)

نامه‌ی صد و چل و هه‌شته‌م

بۆ هندی له دانیشتوانی خانەقای نووسیوه

له‌باره‌ی کاروباری خانەقاوه

مخدوم خود سید عبدالقادر ، و منظور خود ملا عبدالله هروی ،
و عبدالقادر و عبدالرحمن و هردو احمدرا سلام میرسانم •

این همه کدورات در درویشی حسنی ندارد ، و آنست دست تسلط
ملا عبدالله در باب رد و قبول و تبعید و تقریب مریدان و ما يتعلق ارشاد
از سر سکان خانقاه برداشتیم و او را صرف ضبط و ربط ملک و قری و جمع
محصول و اطعام طعام و سائر خدمات بیرونی ابقا و تعیین نمودیم •

باید هرگاه ملا عبدالرحمن خانۀ خود را بآنجا آورد ، بی‌توقف خانۀ
مارا برای سکونت آنها خالی نموده درانجا اسکان شوند • و گمان نکنند
که سید عبدالقادر را از نظر انداخته‌ایم • در هر خصوص آگاهدار بوده ،
در قضای حوائج او کوتاهی ننمایند ، و هرچه نموده بودند بتقریر
و تصویر نور چشم ملا عبدالرحمن با شما بمقام مسامحه آمده شما عفو
فرمودیم • یقین بدانند اگر این بار هم معامله را بطور ماتقدم کنند دگر مارا
گاهی نیماند ، گناه شما بگردن شما •

و میخواستیم ملا عبدالرحمن را بخلاف بجایی نفرستم • اما از آمدن
مکتوب محمد ابراهیم آغا ازان نیت رجوع و او را بامر خلافت روانه آن
ولایت نمودیم ، باید مخالفه او را ننمایند ، و هرچه پیش ازین و بعد ازین

کرده باشند یا نکنند ، اگر بیاطن معلوم نشود بظاهر خواهش خواهد شد .
 اگر همه شما متفق شده سوگند جعفری را بر مخالفه ما بخورند ،
 بغیر از رسوایی و بی‌دولتی نتیجه برای شماها ندارد . کسی با استاد
 مکتب خانه بی‌ادبی نماید ، از علم و عمر و اقبال خود بهره نخواهد برد
 و ندیده چه جای واسطه فیض الهی و علم لدنی ؟

از کلمات مجمع علماست : « و من قال لشیخه : لِمَ ؟ لَا يُفْلِحُ
 ابداً » و اگر خود مرا بشیخ خود نمیدانند ، دگر از فقیر چه مأمول مسامحه
 دارند . من شما را بکسی حواله نمایم ، شما رفته گردن کسیرا میگیرند که
 از آداب و امر و نهی ما خبری ندارند و اظهار صلاح و نیکوئی شما را
 بیا کند ، این چه تعی دارد ؟

خلاصه ، (الماضی لا یدکر) . این آخر کلام است . بآن سوگند که شما
 میدانید ، این بار در میان من و شما فراق ابدی میافتد .

والسلام علی من اتبع الهدی . ملا عبدالرحمن مفوض و عبدالقادر
 بغدادی (کنز الهدایه) را بعاریه بملا عبدالرحمن بدهد . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صده و چل و نۆهه‌م

بۆ ملا محمودی بازیانی نووسیوه

مخلص فدوی جانی ، ملا محمود بازیانی را موعید بتأییدات سبحانی
 باشند .

نقطه دائرء ارجمندی و منظور قظر پیران نقشبندی ، مرحوم جنت
 مکان حسن افندی افاض الله علیه شایب رحمته با چند قهر از حجاج ازان

طرف موصل بضرب شمشیر اعدای دین فرقه شیطانیه (داسنی) شربت
شهادت را نوشیده ، و خلعت تشرف بمقام فردوس اعلارا پوشیده ، بارها در
حضور این مسکین تمنای این دولت خداداد را که مینمودند ، بوجه اتم
بآن سعادت نایل ، و بآن قرب و منزلت واصل شدند .

البته شما از عوض این فقیر رفته برسم تعزیه و دلداری اطفالان مبرور
مزبور ، و اینکه در عین خدمتکاری بحرام خواری از دست همه برداشته ،
و بفیض باطن این طائفه فائز و علاوه همه در کربت و غربت جرعه نوش رحیق
شهادت گردیدند ، ایشانرا تسکین و تثبیت نمایند که همه میمیریم . اما چنین
مردن برای هر بی سز و پایی دست نخواهد داد .

و این فقیر را من کل الوجوه مدد و معاون خود دانند که آن مرحوم
برادر دنیا و قیامت این مسکین است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و پهنجاهم

بق کوزی حسنه نه‌فندی شهیدی نووسیوه

نور چشم ! در حفظ حافظ پروردگار و منظور نظر پیران بزرگوار
باشند . دو کلمه مشتمل بر نوش و نیش ، و حاکی از مرهم و ریش ، برای
خاطر این مسکین جفاکیش قلمی ، اعنی تصحیح سلامتی خود و شهادت برادر
دارین ، مرکز دائره سعادت‌مندی مرحوم مبرور جنت مکان حسن افندی
نوشته بودند ، رسید .

چندانکه بحمد الله مرحوم سعادت شهادت و دولت حسن خانمه
چنانکه قرائنش (اظهر من الشمس) است رسیدند ، و مردان خدا جانرا
برای این چنین سعادت باخته‌اند ، اما خاطر این مسکین سبب به پس‌ماندگان
آن فردوس آرامگاه تأملی دارد . لکن مزده زنگی آن عزیز موجب ازاله

دوالم و وسیله دفع هر غم و ماتم گردید . بر هر تقدیر خاطر خوش دارند .
 بحمد الله برای آخرت پدر مرحوم شما دولتی ازین بهتر تصور بتصور
 نمی آید ، و برای انس خاطر پس ماندگان آن مرحوم اگر این مسکین
 بماند بفضل الهی از لوازم صاحب داری شماها آنچه مقتضای
 مروت و وفاست معمول خواهم داشت . زیاده چه تصدیع دهد . در اوقات
 غم و مصیبت ممارسه تھی و اثبات نتیجهای عظمی دارد ، کوتاهی در شغل
 نکنند . والسلام علیکم .

(خالد)

والده ماجدهات هیچ حصه در میراث ابراهیم پاشای مرحوم ندارد
 زیرا که پسر حاجب خواهر است از ارث . و باغ پشت حمام کهنه بی شک
 ملك ابراهیم پاشا است . اگر حاکم نمیود احتمال بود که بگویم شاید ارض
 او را برای او اقطاع نموده باشند . اما سبب به ایالتش این احتمال گنجایش
 ندارد . و در صورت این احتمال هم بی فائده است زیرا که مسأله آن جناب
 از چوب آن باغ است ، و آن علی کل تقدیر ملك آن مرحوم است ، لکن
 استعمالش برای مسجد خیلی ناهموارتر است ، البته نکنند .

در خصوص بام سرای که به گلی پلید اندوده اند ، اگر نیندوده باشند
 گو نیندودانند ، زیرا گل پاك بسیار است . و اگر اندوده اند و نجاستش
 بمجرد احتمال است ، آن هم پاك است . و اگر خود نجاستش محقق است ،
 اگر نجاست معنوی یا حسی مایع بسیل باران به کلی پاك میشود بمجرد
 استهلاك . و اگر عین جامده است بی ازاله آن عین هرگز طهارت نخواهد
 یافت . درین صورت هرچه بدو آلوده شود از مقداری که پرهیز از آن
 دشوار باشد بشرطیکه بفعل خودت نباشد غفواست ، و همین از وجوه فرق

در میان ظاهر و معفو شمرده‌اند . در کتابت همین قدر می‌گنجد ، باقی‌را از
زبان فقیر خواهند شنید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و یه‌که‌م

بو مه‌نسوبه‌کائی سنه‌ی نووسیوه

نوازش نامه‌ء احبای کردستان سلمهم الله تعالی ، بواسطه‌ء برادر طریقه
حاجی محمد رسید . همه‌را بدعای خیر یاد نمودیم . امید منظور نظر پیران
سلسله‌ء علیه شوند و اظهاری که برای محبویت مرزا فرج‌الله و مرزا
هدایت‌الله نموده بودند از ملاقات مرزا هدایت‌الله پر مشخص شد که آنچه
گفته بودند بجا بود، بلکه توجه خاص هم کرده شده‌ء اصل سعادت محبویت
این کارخانه‌است . شاه نقشبند قدس سره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خالد در آستان ما باش و مترس

عالم همه‌ء گر قصد بجان تو کنند
دلدار قوی ازان ما باش و مترس

اصلا الثقاتی بژاوخائی منکران ننماید . جامی در مدح این سلسله
قصیده‌ء گفته‌اند که يك بيتش این‌است :

همه‌ء شیران جهان بسته‌ء این سلسله‌ء‌اند
روبه‌ء از حيله‌ء چه سان بگسلد این سلسله‌ء‌را

مولانای رومی در بی‌تائیری انکار معاندان نسبت باریاب باطن
می‌فرمایند :

مصطفی‌مه‌ء میشکافد نیمه‌ء‌شب
ژاژ میخاید ز کینه‌ء بولهب

الغرض ، هرچه از منبع الفساد و افواه و السنه حساد بدهاد سر
 میزند گوش بآن نیباید کرد . مخلصان آنجا در اخلاص خودشان سرگرم
 باشند و اظهار رضامندی را از جانب نواب عالی نموده و طلب امداد و نامه
 نوشتن را ازین مسکین کرده بودند . نیکبهای سابق ایشان نصب العین است
 و ایشانرا مطلق از امداد باطن و دعای ظاهری غافل نخواهیم نمود . اما
 چونکه بارها از طرف کردستان آدم باینجا آمده و بسلیمانیه آمده ، گاهی
 فقرای مهجور را بنامه غریب نوازی ننمودند . اگر ما به نوشتن نامه مصدع
 شویم مظنه ایست که پر زیبا بنماید ، زیرا تواضع ز گردن فرازان نکواست .

و حاجی عبدالمؤمن صرف بگفته ما راهی آن صوب شد ، و بأحسن
 وجه اگر از طرف خان کسی همراه او شد فبها ، و الا مرزا هدایت الله و یا
 شما کسی از مریدان کارآمد بیدرنگی او البته تا بطهران رسیده وصول
 اورا باین مسکین بفرستند . والسلام . و همه یاران آنجارا هریک بقدر
 اخلاص او سلام رسان و دعا گوئیم ، قبول فرمایند .

و اگر احیاناً از آمدن جواب مکاتیب توقی شود ، حمل بر بی التفاتی
 نمایند که سکر درویشی بعضی اوقات از ادای تعارف رسمی مانع ، و از
 جمیع اقطار نامهای بسیار میآیند . فقیر کاتب جواب صد یکی تواند بود ،
 و شیخ شمس الدین را بعد از چند روزی ذکر لطائف و تهی و اثبات
 بیاموزند . دگر چه تصدیع دهد . امید دعای خیر و اتباع شرع از همه داریم .
 والسلام ^(۱) .

(خالد)

(۱) نهم دوا بزرگه به له دهستونوسه که ی بهرده ستمانا له داوینی نامه ی
 پیشووه بو . له بهرئوه که پتوهندی پتوه نه بو و بو ئیره باشتی
 دهست نه دا ، به هیی ئیره مان زانی و گواستمانه وه نهم شوینه .

نامه‌ی صمد و پهنجا و دووه‌م

بق دۆستیکی نووسیوه

بعد از طول مدت سکوت و فراموشکاری ، بلکه وفور معارضه و مسکین آزاری ، به دو کلمه، بشارت صلح دوباره داده بودند رسید . هرچه ملاحظه نمودم در جواب آن عزیز جز این دو بیت قظامی گنجه چیزی گنجایش نداشت . لذا مضمون مکتوبرا برو محصور نموده ، و آن این است :

آن روی نه کاشنات دانم
و آن دل که نه بی وفات خوانم
عاجز شده‌ام ز خوی خامت
آخر چه توان نهاد نامت

هرکه بناز و غرور و دولت و بزرگی پا بخطئه دار المذله فقر نهد ، مشکل است که آخر کارش جز بی‌حاصلی نباشد . حافظ میفرماید :

اینجا همه شکسته دلی می‌خرند و بس
بازار خود فروشی ازان راه دیگر است

این مسکین باز آن عزیزا برای این بر نمیداشت که خود را از ارباب باطن بهتر دانی و سلسله پیران را از خود برنجانی . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و سیّه‌م

بق یدکن له مهلا گموره‌کانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا خالد مصدع رأی عقده گشای استاذ اجل میشود . نظر به شدت تفرق بال و وفور تشمت حال ، پیوسته حسن مآرب و کمال

آداب دانی و سلوك طریق خلوص و مهربانی در وسیع این مسکین نیست .
 خصوصا بعضی احوال فقیر بکلی مانع تعارف رسمی میشود . لهذا مأمول
 از حسن اخلاق اینکه اگر از تعارفات این بیچاره قصوری دیده شود ، حمل
 بر امری که منافی باشد نشود . از محض کرم این مسکین را بدعای حسن
 ختام و توفیق یاد و شاد فرمایند .

پی لقمه و خرقه هر لحظه
 نشاید کشیدن ز خلقی گزند
 بروزی بود خشک نانی کفاف
 بعمری بود کهنه دلقی پسند

هرچه مناسب ترك و تجرید و اتباع شریعت و طریقت بشرط اخلاص
 ادا کرده شود عین رضااست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجا و چواره‌م

دیار نیه بق کبی نویسیوه

زهی سعادت و بختیاری که با وجود جمعیت اسباب ، و وفور مشاغل
 تعلقات و احباب ، همیشه دیده دلش نگران از خود رسته ، و از همه کس
 گسسته ، و بمحسوب حقیقی پیوسته بود ، و همواره دورادور ، در مطاوی
 شب دیجور ، بدل و جان در حضور ، و درپوزه کنان دران منبع
 فیض و نور باشد . مصداق این مقال ، و شایسته این احوال ، مخلص
 وفاکیش ، و مرید جانفشان عقیده اندیش ، زبده هنرمندان خاندان علیه
 مرزای ملقب بدرویش است (زاده الله اخلاصا ، و ضاعفه ارادة و اختصاصا) .

صداقت نامهء مشتمل بر شواهد امتیاز ، و رقیمة المودهء فرح‌فزای
 دوستان دادنواز ، بمعیت درویش سید رجب که دراینجا موسوم به علی

شده است ، در خصوص ملاحظه ایشان ، رقمزد خامه عنبرین نموده بودند ،
رسید .

سبب به کثرت ازدحام ، و قلت اتفاق مشاغل طریقه علیه اورا مرخص
نمودیم ، تا اگر ان شاء الله تعالی هیچ آشوب و انقلابی روی نداد ، بنای
خاتقای نهاده اند باتمام رسد . بعد ازان اگر رغبت عودت داشته باشند ،
أمیداست بفیض برسند .

دگر امانت شما و دوام التفات بقلب صنوبری که مرآت تجلیات است .

يك چشم زدن غافل ازان شاه نباشی
شاید كه نگاهی كند آگاه نباشی

اسرار درویشی در نوشتن نمی آید . والسلام والاكرام .

خالد النقشبندی

نامه‌ی صهد و پهنجا و پینجه‌م

بق پرسه‌لی کردن بق مهلا هیدایه‌توللای هولتیری نووسیوه
به‌بۆنه‌ی مردنی سه‌لیم ناوی کۆزه‌وه

مخدوم من هدایت (لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاه) ،
مال و اموال و اولاد و ارواح و اجسادرا مسلمانان حقیقی باختیار فدای
محبوب بی‌همال تقدس جماله نموده‌اند . اکنون که ما مرد اختیار نیستیم ،
اگر مولی جل شأنه بی‌اختیار ما ذخیره پیشروی برای قیامت ما آماده فرماید ،
جای اضطراب نیست .

اولا کار مردان کار شکر است نه اضطبار و از ذروه مقام شکر
بحضیض صبر آمدن ، پایینتر مقام مسلمانی است . نگویند فلانی سخن
میگوید ، ما خود جگر سوخته‌ایم . البته تقول وفات فرزند دل‌بند بهاء‌الدین را

شنیده‌اند ، بلکه مشخص بدانند بنا بعنایت که نسبت به سلیم داریم چندها
فرزند این مسکین مرده‌اند ، تأسف این فرزند سلیم از اغلب آنها زیادتیر
بوده . اما چیست که بعظمت و محبوبیت محبوب بی‌زوال قدر و مقداری
داشته باشد . دگر چه نویسد . جمله نزد خواص و عوام گفته شد .
والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی صدر و پهنجا و شه‌شهم

بۆ یه‌كێ له مه‌نسووبانی نووسیه

مخلص خاندان علیه ، فرع شجره طیه عباسیه ، منظور این مهجور
منصرف دیار سعادت آثار (عمادیه) در کف امداد هم پیران طریقه نقشبندیه
باشند بمنه .

درین وقت از لسان برادری ملا محمد خلیفه عقره مسموع شده که
ازو چند گلی سردی خزان اجل از شاخسار گلبن وجود بر خاک فنا
ریخته‌است و اندکی خاطر سعادت مآثررا به انکدار انگيخته . لهذا بقلم
شکسته رقم خودرا بمقام تسکین دل پر فتون به منزل آن عزیز آمده ، اظهار
میشود که ازانجا از دست برد اجل هیچ آفریده گزیری ، و احدی را از
افتادن بگرداب فنا دستگیری نیست . خاطر شریف را از غبار انکدار پاک
فرموده ، و سینه بی‌کینه را ازان رهگذر غمناک نمایند . مقصود اعظم
رضای الهی و اتباع سنت حضرت رسالت پناهی است . بقدر مقدور کوشش
نموده که از درماندگی هول رستاخیز و از عبوری صراط قیامت قدم ثباتی
بهم‌رسد . دگر هر کاری سهل‌است . (ولعم ما قال) :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد

دگر چه نویسد . در پناه حضرت آفریدگار و مورد نظر اکسیر اثر
پیران کبار باد ، بمنه و یسینه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و جهوتهم

بق پرسه‌لی کردن بق مهلا هیدایه‌توللای همولیری نویسیوه

نور چشما هدایت الله ، منظور پیران کبار و مقبول این مسکین خاکسار
باشند . سبب به تعلقی که شما با مرحوم اسعد داشتند ، از استماع انتقال
ایشان خاطر فقیر را انکداری حاصل شد ، و تعزیه‌نامه‌را بمعیت نور چشمی
سید اسماعیل برزنجی مشحون بمزید مواظ و نصایح برای طیب خاطر آن
عزیز نوشته بودیم ، ظاهرا او را گم کرده بودند . نظر بوفور عنایتی که با
شما داریم ، دوباره بمقام تحریر این رقعہ برآمده ، لکن سبب بر با اطلاعی
شما بر آیات و اخبار ناطقه بکثرت ثواب و اجر صابر مصاب و عدم استقامت
بر اضطراب این عالم خراب ، ادهم قلمرا در میدان تذکیر گرم عنان ننمود ،
و بهمین دو بیت اختصار ورزید :

انی اعزیک لا انی علی ثقة
من الحیة و لکن سنة الدین
فلا المعزی بباقی بعد میتہ
ولا المعزی و لو عاشا الی حین

و تا میتوانند متعرض امری که درو دخل حکومت وکیل یا غیر او
باشد نشوند که خلل دنیا و آخرت در ضمن او مندرج است . (فان هذا
یومَ یكونُ القابضُ فیه علی دینہ کالقابض علی جمر النضا) . حافظ
میگوید :

جریده رو که گذرگاه عافیت تنگ است
پیاله گیم که عمر عزیز بی بدل است

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و هه‌شته‌م

بۆ به‌کێ له مه‌نسووبانی نووسیوه

حضرت عزیزان قدس الله سره العزيز فرموده‌اند :

چو غلام آفتابم همه زافتاب جویم
نه شېم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

غلامان آستان خواجه نقشبندرا باید که کاررا بعیان و بیداری رسانند •
اگر خوابهای نیک مبتدیان طریقه‌را برشد رسانند ، عیب ندارد • اما علو
همت آن‌است که بماورای عالم خواب و خیال برسند • لکن احوال‌را
نوشتن بد نیست ، بلکه در هر مده خودرا فرایاد شیخ طریقت نمودن سنت
مؤکده طریق و موجب افتتاح ابواب فیض‌است • زیاده تصدیع نمیدهد •
وصیت کلی اینکه ظاهرا و باطنا سر موئی بقدر مقدور عروة الوثقای
شریعت غرارا از دست ندهند که بدون اتباع آن سرور عالم شاهراه ترقی
مسدوداست • سعدی گوید :

که سعدی میندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

والسلام والاكرام •

(خالد)

نامه‌ی صده و پنجا و نۆهه‌م

له شاموه بۆ شیخ عهلی قاضی سوله‌یمانی نووسیوه

قرة العین ارجمند شیخ علی قاضی را بخدا میسپاریم •

پیش ازین سبب باغتشاش شهرزور و مزید احتیاج مردم ، چنان بـما معلوم شده بود هرگاه بدانند فقیرا در شام جنت مشام اعتبار و تمولی هست ، بسیار کس متوجه این صوب شده ، جلای وطن مینمایند • چه سبب بمیل آبدانی وطن و چه سبب بآنکه بحمد الله تعالی اقبال الی الله و اعراض عما سوی الله بر دل این مسکین استیلا نموده‌است ، نمیخواستم که ارباب طمع باطن مرا تشویش و بحرکات کردانه ، خودمان مرا دل‌ریش نمایند • عموما و خصوصا بمضی یاران خودرا امر فرموده بودیم که هرکس مکتوب بولایت بنویسند اظهار مسکنت و مدیونی و فقر مرا بنویسند تا از ازدحام ارباب اغراض دنیویه استراحتی یابیم •

اکنون چنان مسموع شد که خادم خاندان علیه گفته‌اند که الحمد لله خوب شد که فلان هنوز بـما محتاج شده زود بازآید • با این همه ادعای میل و اخلاص کهنه ده سرگت که بعد از سفر هند مرحوم عبدالرحمن پاشا با وجود غضبیکه با محمد خان داشتند ازو قطع نمود ، ازو قطع نموده‌اند ، و با آن همه عیال و بی‌توکلای او را دربدر نموده‌اند و میگویند ما بسیار مشتاق عودت فلانیم و گمان میکنند که فقیرا بسوء معامله صید توان کرده با این طول صحبت هنوز داعی خودرا نشناخته‌اند •

و بملا عبدالرحمن بگویند همینکه از تصرفات ما بیرون رفتند ، از طریقت بیرون خواهند رفت • ما اگر در شام باشیم و گر در شیراز هیچکس از مریدان ما از دست ما بیرون نخواهند شد ، و همه مریدان ما بـقدم صحبت و قوه باطن ازو زیاده‌ترند ، او را بمظنه

مزید انقیاد قلب و قلت طمع و عدم خودرانی بدانجا آورده ایم . هرگاه بعکس آن بیرون آمدند معامله را با او معکوس میکنیم و قبول نداریم بتدبیر نابلدان امور خانقاه از دست خادمان بیرون کند ، و هرچه باو میدهند باید راضی شود . مطلوب ازو توجه است و نماز . و اینکه گاهی میگویند اگر کار از دست ملا عبدالرحمن نباشد دهاترا قطع میکنند ، رضاداریم و ما هم مریدان خود را بر میداریم . بعد ازان هر کسی پشیمان شد گو شود و مضمون این رقعہ را بمعیت حاجی بگ مصرف بوکلاء عالی برسانند و جواب را بنویسند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صہد و شہصنہم

بق حاجی ٹہمہدی حاجی سہلانی نووسیوہ

مخدوم خود حاجی احمد حاجی سلمان را دعاگوی دولتیم .

مکتوب سراپا توییخ شما بحضور این مہجور رسید . معاملہ ما با ملا عبدالرحمن نہ از مزید التفات است . قاعدہ طریقہ علیہ این است هرکسیرا در جائی نصب نمودند میباید ہمہ یاران دگر موافق او و منقاد او شوند ، اگرچہ ازو بزرگتر باشند . نمیبینی عبداللہ افندی با ملا محمد جدید و ہدایت اللہ با ملا محمد بیتواتی معاملہ مریدانہ میکنند ؟ باوجود کہ هیچ کدام ازان دو بہ گرد دامن یکی ازان دو نمیرسد . و دیگران ہم بدین گونه بسیارند ، خصوصاً من کہ از روزی ترا برگزیدہام بمیزان هیچ کست نسنجیدہام سوای عبدالرحمن برادرت گاہ گاہی .

ثانیا من ترا از جہت شیخی و خلافت داخل دائرہ سرکوبی ننمودہام ، بلکہ سبب باینکہ با این ہمہ گزافہای عریض کہ در ترک دنیا و تجرید

میزدید ، يك دو بار بی اذن این داعی چیز را از مردم قبول میفرمودید بلکه برای طلب سفر میکردید ، ازین جهت ترا طعن زده ام ، خصوصا من چنان دانستم که مرشد بی موجب اگر مرید را مورد طعن و ملامت کند حق دارد ، پس سرکوبیت درست آمده .

مقرر جمیع اولیا است « من قالَ لِشَیْخِهِ : لِمَ ؟ لَمْ یُفْلِحْ أَبَدًا » ، ودرین مکتوب شما هفتاد « لِمَ » بیشتر بود . عبدالقادر بغدادی را بسبب کاغذهای مینوشت و شفاعت نسبت بملا عبدالرحمن که بدافع فرستاده بود میکرد او را از خلافت عزل فرمودیم . اگر بمسکنت مریدی خود راه میکند و این بار غرور را از دماغ خود بیرون میکند خوب ، والا او را هم پایینتر میآوریم . فحش و غیبت کردن لایق خلیفهای این طریقه نیست (فاعتبروا یا اولی الابصار) . و ملا عبدالرحمن را هم در صدد گوشمالیم تا چه ظهور کند . خلاصه اگر خود را ادب میآموزید و الا همهء شمارا دور میکنیم ، بعد از آن میبینیم ضرر کرا خواهد رسید .

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و یه‌که‌م

بؤ نامۆزکاری کردنی مریدیکی خۆی نووسیوه

دادها کردم و فریادها برآوردم که آبروی خدمتهای خود را مبر ، بردی ، و آه ناولك دل دوز فقرا را عبث مشمر ، شمردی ، و راه عداوت درویشان را مسپر ، سپردی ، و صلاح را بدرقه مکن ، کردی ، و بزربردستی بر سعادت خود شکست میاور ، آوردی .

به گرد جسم چو خاکسترم میا گستاخ
که هست در ته آن آتشی و درسای

آری :

قصا دستی است پنج انگشت دارد
چو خواهد از کسی کامی برآرد
دو بر چشمش نهد ، دیگر دو بر گوش
یکی بر لب نهد یعنی که خاموش

اکنون که مخلص جانفشان محمد ابراهیم آغارا بعضی آثار ندامت و شکستگیهای آن عزیز را با انضمام نامه اخلاص علامه با بعضی فقرات دگر رسانید ، بالکلیه شمارا غفو فرمودیم ، و ساحه سینه بی کینه را از غبار انکدار زدودیم . اما شرایط توبه ، نصوح را هنوز بجا نیآورده اند . من جمله میبایست بطور آزادی یکی یکی تفصیلات خود را اظهار ، و از همه به کمال مسکنت و انکسار خود را بیرون و برکنار ، و بتصریح بتوبه ، نصوح و استغفار از مساکین خاکسار ، و التجا بروحانیت پیران کبار نمایند ، شاید که شود شیشه اشکسته درست .

با این همه گمان نکنی که فقیر کمتر از فقیر خود را بجیزی حساب مینماید که کاروبار و رای فهم و دانش ما و شماست . دیگر تا بهنوز وجود بهبود خود را اگر ندانسته اند و عظ و نصیحت چه فائده دارد . خدای تعالی ما و شما و سائر برادران دینی را بر حسن ادب با ارباب فقر و فنا توفیق عنایت فرماید (و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه ی صهد و شه صت و دووهم

بۆ یه کج له میره کانی بابانی نووسیوه

دشمنه ترا همچو میخ خیمه میخواهم مدام
سر بستگ و تن بخاله و ریسمان در گردنش

پیش ازین بعضی سفارش لسانی را به سلیمان آغای آدم سرکار القاء

نموده بودیم . اکنون مکرراً بجناب سعادت انتساب مخلص خاندان علیه ملا
یحیی افندی امر فرمودیم که بشما ابلاغ نموده و بمقتضایش عمل نمایند .

ثانیا از شکر نعمت شیران بیشه ولایت و علم افرازان خطه هدایت
اعنی پیران طریقه علیه فراموشی نگزینند که نظرشان اکسیر و مددشان
دولت بی ظلمت است ، و بتاکید اکید بشما امر میشود که در فریادرسی مظلومان
بذل مجهود نموده ، طریق امر معروف و نهی منکررا سخت محکم گیرند ،
و تغلب و بی انصافی را هرگز از ظالمان نپذیرند . باید مظلومانرا از دست
ظالم برآری و یا امر حکومترا بکسی دیگر بسپاری که محبوب حقیقی
تقدس جماله ببردم آزاری سخت می آزاراند . بعد ازان در هردو سرا
پشیمانی سود ندارد و برای دولت دو روزه دنیا سعادت سرمدیرا از دست
دادن خیلی ناهمواراست . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و شه‌صت و سیّهم

بقای عثمان به‌تی برای مه‌حمود پاشای بابائی نووسیوه

فراق بر دل نادان چو برگ کاهی نیست
ولیک بر همه دان همچو گوه الوند است

خالی از شائبه تکلف ، و برون از غائله تصنع ، بعد از تحقق سفر
مبارك حجاز بنحوی نسبت بملازمان سامی دریای وفایم بجوش ، و از تذکار
بعض اطوار حسنه آن عزیز بحور اشتیاقم بجوش آمد که چه گویم
و چه نویسم .

بقلم گفتم ای سخن پرداز
بنویس آنچه در درون من است

بالجمله زبان فصاحترا بریده ، و پای در دامن خاموشی کشیده ،

همین قدر مینویسد که از هرگونه انکداری خاطر فقیر را صفای وجدانی بهم رسیده ، و از هرچه نسبت بما کرده و گفته‌اند از ذره تا به کوهی و از قطره تا به بحر انبوهی ، شما و هردو خانم‌ها و هردو میرا بخشیده ، و بصیغه استغراق همه ابرای ذمه نمودیم ، و منت نیکیهای شمارا بر دوش انصاف نهاده بر مراتب حسن الثقات افزودیم ، و از همه شما نیز ابرای ذمه این مسکین بصیغه استغراق به تلفظ نه تنها به کتابت مأمول و تحریر این مضمون به فقیر در هر کجا باشم ، از زبان هریکی علی حده مسئول است . این معنی را بر تعارف رسمی حمل نکنند که گاه گاهی ارباب احوال را بعضی اسرار معنوی روی میدهد و این گونه ثمرها از آنها مثر میشود .

و رعایت برادران طریقه را عموما و جناب عارف کامل مولانا عبدالرحمن و ملا عبدالله هروی را خصوصا ، نیک بکنند . و لابد ان شاء الله اورا میبینید ، و بخلوت با ایشان مینشینید تا بدانند که چگونه نفسی مقدسی دارند ، و هرگز اورا از عداد امثال ما نمیشمارند . باقی

گر بمائیم زنده بردوزیم
جامه کز فراق چاله شده

ور بهردیم عذر ما بپذیر
ای بسا آرزو بخاله شده

والسلام ، ختام .

(خالد)

اگر گویی در آیات صریحه و احادیث صحیحه به ثبوت پیوسته است که نام هرکسی که در سابقه ازلیه ثبت جریده شده باشد ، در دم اخیر نائل سعادت مقبولیت حضرت آفریدگار و عاقبت بهره مند دخول خلود روضه دارالقرار خواهد شد ، اگرچه بمقتضای نفس خسیس و تلبیس ابلیس تا نزدیک وفات راه نافرمانی سپرد ، و اوائل و اواسط عمر گرامی را بانواع

معاصی و مفسد بسر برد ، پس همه سعید و مرادند ، و مع هذا ائمه طریقه قدس الله اسرارهم و افاض علی المعتقدين انوارهم فرموده اند که بعضی از سالکان طریقه مرادند آنها اقل قليلند و ماعدای ایشان از اهل سلوک مرید و تمام مسلمانان غیر سالک از طریق مرادیت بمراحل بعیدند ، جواب این دقیقه چیست ؟

گویم : در نزد محققان سعادت عبارت است از دولت وصال محبوب بیهمال جل جلاله و مشاهده جمال ذی الجلال عم افضاله ، و شقاوت عبارت است از عکس آن و اقسام عبادت بر سه قسم اند . قسم محروم مطلقند والعیاذ بالله تعالی ، و آنها کفارند که نه در دنیا و نه در آخرت بهره ازان سعادت ندارند .

و قسم دوم گنه کارانند که چشمشان بمقتضای سابقه ازلیه بر ایمان است . اینها اگرچه در دنیا ازان دولت محرومند ، اما در دارالقرار ازان بهره دارند . این فرقه را نظر به اینکه به مال نصیبی می یابند ، سعید میتوان گفت . و نظر به اینکه دائم یعنی در دنیا و آخرت شرمسار لذت آن کرامتند و در دار دنیا بامور نفسانی و تفکات حیوانیه متلذذ و خرسندند ، و بغیر آن جناب اقدس اطمینانی دارند ، شقی میتوان گفت .

و قسم سوم اولیاء الله اند در دار دنیا و آخرت طرفه العینی از دولت دیدار محبوب نیستند . (یا لیتی کنت معهم فافوز فوزاً عظیماً) و این برگزیدگان سعید محض اند . و این قسم سوم پیش از وصول هم دو قسمند . قسمی تقریبشان موقوف بر جهد و کوشش است . اگر بذل مجهود نمودند داخل قسم ثالثند ، و اگر نه از جمله قسم دومند . و اینهارا ارباب سلوک مرید مینامند . و قسم دگر قربت وصالشان به کوشش الهی است ، و جذبه ایزد نامتناهی است اگر خود میل کنند ، و اگر نکنند البته ایشانرا میرند ، و بدولت

وصال بی‌زوال میرسانند. آنها را مراد می‌گویند و راه اجتناب این است و جمیع انبیاء علی نبینا و علیهم الصلوٰة والسلام درین راه رفته‌اند. پس عوام مسلمانان باعتبار اینکه سعادت اعظمشان موقوف بر کوشش است ، و اگر بذل مجهود نکنند نیابند ، آنها را مراد نمی‌گوییم . اما باعتبار نجات از خلود عذاب و برور رسیدنشان بدولت دیدار جناب رب الارباب آنها را مراد توان گفت . اما تسمیه آنها را نسبت به اشقیای محض‌اند که کفارند .

و هر جا که اولیاء الله قدس الله اسرارهم لفظ مراد گویند ، مراد مطلق مراد است که ناهجان منهج اجتنابند و طائفه از قسم سوم‌اند . مثلاً تمامی عسکر و توابع پادشاه نسبت بتوابع دشمن او مرادند و خدام اویند ، لکن در جمع مقربانرا بخود اضافه می‌فرمایند که اینها خواص خواص و برگزیده‌گان منند ، و تمام توابع را بدین اضافه اختصاص نیده‌ند اگرچه نسبت به لشکر اعداء همه را اختصاص بدو ثابت است .

خلاصه مرادیت بعضی از عباد که عوامند ، عدم مرادیت ایشان نیست بمعنی دیگر . آنچه مناسبت به عبارت و تحریر داشته باشد همین است و اسرار را نتوان نوشت . شیخ شبستری قدس سره می‌فرماید :

معانی هرگز اندر حرف نیاید
چو بحر قلزم اندر ظرف نیاید

(وصلی الله علی سیدنا و حبیبنا خاتم النبیین و علی جمیع الانبیاء و آلهم و صحبهم اجمعین الی یوم الدین) .

★ ★ ★

حضرت حجة الاسلام امام محمد غزالی رحمه الله علیه روایت می‌کند که زنا از مرد مؤمن ممکن است صادر شود ، اما دروغ از او هرگز بوجود نمی‌آید ، خصوصاً از او بدتر مینماید . جناب قدوة الاولیاء ابوبکر محمد

* بن اسحاق گلابادی در کتاب مستطاب (بحر الفوائد) والی کذاب را از جمله آنان حساب میکند که (العیاذ بالله) در روز قیامت از رحمت بی‌دریغ الهی نومیدند ، و حدیث صحیح را به سند خود درین باب روایت میکند .

خلاصه در جمیع کبائر از دروغ پلیدتر و مبعدرتر از رحمت جناب ارحم الراحمین بعد از شرك حقیقی گناهی نیست . اما از بسکه نقلهای مردمرا آزموده‌ایم که اکثر اعتباری ندارد ، و اگرچه نقل آن عزیز با نقل دیگران مناسبت ندارد ، برای صحت حجت شرعیه میبایست که آن مکتوب که دلیل اقوال کاذبه و آیمان حائثه جناب ولی‌الامر بود بحضور این بی‌حضور بفرستند ، شاید که اگر ما و ایشان هردو زنده ماندیم چه بتحریر و چه بتقریر با ایشان دران باب مناظره نمائیم . باقی الی التلاقی .

اگرچه ما اکنون سبب بحکایات گوناگون اعتمادی بر رهنمونی خود نسبت بآن جناب نداریم ، اما دوکلمه را بسلیمان القا نموده‌ایم اگر معمول دارند اصلح میدانیم ، و اگر صلاح نمیدانند خود میدانند . بدعا ختم نمودن اولی بود . حسب المرام فقرا کامیاب باشند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و چواره‌م

بۆ به‌کئی له دۆستانی خۆی نووسیوه

قوهء باصرهء من ، و مظهر همت قاهرهء من ، درین مدهء مفارقه اشتیاق بیش از بیش نسبت بآن فدوی وفاکیش در خاطر این مسکین دل‌ریش سر زده بود ، میخواستیم شمارا به‌دیهء سرافراز ، و دوکلمه خط خود بین الامثال ممتاز فرماییم . و چندی پیش ازین ملا خالد خواهان رخصت آن طرف بودند ، مانعشان شدیم . اکنون يك توپ جبهء نازك هندی را که خود پوشیده‌ایم ،

• برای زینت بر دوش آن عزیز تیز هوش ارسال فرمودیم • امید بسمادت دارین واصل و به نسبت مجددیه نائل شوند • امانت شما و احیای سنت و فرار از بدعت •

و هواخواهان مارا عیوما و آنانکه بدولت دیدار این مسکین خاکسار مشرف شده‌اند خصوصا سلام برسانند ، و از همه دعای توفیق و ترویج شریعت و حسن خاتمه‌را مسألت نمایند • باید بچشمی که مجبورا میبینی بطرف دیگر نگاهی نکنی ، و الا در لاف محبت مصدق نخواهی بود • والدعا •

(خالد)

نامه‌ی صده و شصت و پنجم

بق عبدالکریم ناویکی منسوبی نویسیه

عزیزا ! عبدالکریم !

امید که بقوه قاهره مردان سلاسل و اغلال تعلق معنوی آن عزیز گسسته ، و از ماسوای محبوب حقیقی بریده ، وبالکلیه بآن حضرت پیوسته شوند ، بمنه •

این مسکینرا (مره بعد آخری) بنوازش نامه یاد ، و در طی آنها داد مجون جنون داده بودند از بسکه تلاطم امواج مواجید بحسد الله برتر ازان است که در ظروف حروف ادا شود ، و فضای اشارت و عبارت تنگ و ادهم خوش خرام قلم درین میدان لنگ بود ، اما بالضرورة ایشانرا بدین دو کلمه تذکار نمود مبادا به نسیان کلی منجر شود • بالجملة در هر امری استقامت از لوازم جوهر مردی است • حضرت مظهر قدس سره فرموده‌اند :

بر اهل استقامت فیض نازل میشود (مظهر)
نمیبینی تجلی گرد کوی طور میگردد

وگر وظیفه این مسکین دعاگویی است ، بایه که شما هم بر حال زار
مستمندان رحم آرند و از ادعیه صائبه خود فراموشش نگذارند . والسلام
علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و شه‌شهم

بؤ مه‌لا به‌حیای مزووری نووسیوه

محبوب القلوب فقرای بینوا ، مخلص کامل العیار سیدی ملا یحیی
ملحوظ عنایت و محفوظ از اهل غوایت باشند . اگرچه در اول کار بعضی
از اهالی این دیار در امور جناب منظور فقرا (زیر پاشا) تکاهل نمینمودند ،
اما بحمد الله چه بامداد ظاهری و چه بامداد باطنی مآل مآدب فوق خواهش
هواخواهان آمد ، و تفصیلا در مکاتب جناب پاشا خواهند یافت .

یقین بدانند اگرچه گفته‌اند (الاسباب لاتنکر) اما کار جناب خادم
خاندان علیه زیر پاشا چونکه صلاحش صلاح این بزرگان ، و خدا ناخواسته
فسادش هم راجع باین خاندان است ، صرف بامداد آلهی و نظر مرحمت
حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم و هم علیه سحر مان اسرار
لایتناهی نظام پذیراست ، باید نظر همت خودرا پست نکنند ، که حضرت
خواجه گردن فراز سربلند غوث الخلاق خواجه به‌الدین نقشبند قدسنا
الله تعالی باسراره و لا حرمانا من فیوضه و انواره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس

خالد در آستان ما باش و مترس

عالم همه قصد گر بجان تو کنند

دلدار قوی ازان ما باش و مترس

و سعی کنند که خاتقاه معمور باشد تا بخیریت قظام امور باتمام
میرسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و شه‌صت و جه‌وته‌م

بق‌خواجه عیسی‌ای نووسیوه

مخلص جان‌فشان خود خواجه عیسی‌را حواله‌ء همم علیه‌ء پیران دستگیر
مینمایم .

درین وقت دوکلمه‌ء بیاد فقرای بی‌مراد قلمی و ارسال نموده بودند ،
موجب استحضار و مهیج التفات خاطر بسوی آن دوست کامل العیار گردیده .
و آن‌است تبرکایك توپ عبا‌ی مخصوص خودرا بايك عدد عرق‌چین و يك
رشته تسبیح روانه نمودیم چونکه مقصود صرف یادآوری عزیزان‌است ، به
کم و کسری هدیه نظر نباید نمود که اندك در عالم محبت بسیاراست .

دگر امانت شما و فکر مرگ و زمزمه‌ء روز رستاخیز ، دران غوغا که
کس کس‌را نپرسد . بدانند امام سمعانی از جمله‌ء احادیث قدسیه روایت
میکند که جناب اقدس جل جلاله میفرماید : « اذا اخذت کریمتی العبد فصبر
ایمانا واحتسابا ، لم ارض له ثوابا غیر الجنة » . قیل : یا رسول الله وان کانت
واحدة ؟ قال : و ان کانت واحدة ! » .

معلوم‌است که نه گوش میماند و نه چشم ، و نه روح میماند و نه
جسم . همه خالک‌است و نامش از دفتر هستی پاک‌است . والسلام علیکم
و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صدهد و شه‌صت و هه‌شته‌م

بو (ملا محمد) ناویکی نووسیوه

قره‌ه باصره‌ه این مرکز دائره‌ه مستمندی ، منظور نظر پیران نقشبندی ملا محمدرضا دعاگوی و بسیار آرزومند دیداریم . میخواستیم که بمجرد استماع خبر وفات والد مرحومت از وجه تبرک و تعارف یک دست لباس خود را برای زینت بر و دوش آن عزیز تیز هوش فرستاده باشیم . بتوقع آمدن شیخ فراقی در توقف افگندیم ، شاید که با او بفرستیم . اکنون که آمدن او دیر کشید ، یک ثوب چوغه‌ه خاصه‌ه خود را بمعیت برادری شیخ محمد روانه‌ه نزد فراقی نمودیم که بدست خود شما را پوشانیده و نیت سعادت دارین و توفیق علم و عمل و فنا و بقای اتم را در پوشیدنش نموده اورا نیک نگهدارند .

دیگر امانت شما و جهاد اکبر و اتباع سنت سید سرور علیه و علی آله و صحبه افضل الصلاة و اتم السلام . و از کیفیت احوال چیزی نمی‌نویسند ، آیا چه قدر ترقی کرده‌اند و ادراک احوالتان چه تفاوت نموده‌است . والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صدهد و شه‌صت و نوه‌م

بو لای به‌کن له دوستانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده‌گشا میشود چونکه پیشتر هرگاه اجتماعی با احباب روی میداد بعد از ملاقات اظهار گله‌مندی میفرمودند که چرا ما را از زمره‌ه احبا جدا نمودند . اکنون بشما اظهار میشود که بقصد

تفرج صحرا با گروهی دوستان جانی عزیمت دربند باصره ^(۱) داریم .

اگر هوس آمدن دارند که احدی از مساکین همراه خود آورده باشند و قدم ارزانی فرمایند ، مبادا گمان کنند که بتعریض نیت بیگار کردن بفقرا داریم والعیاذ بالله . غرض سیراست و اجتماع دوستان . بغیر از شما هم بهیچ کس ننوشته‌ایم . و قرۃ العین ملا غفور را هم خصوصا مشتاق دیداریم . والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌فتاهم

بوفقه‌ی عیسای نووسیوه

گر در یمنی چو با منی پیش منی
ور پیش منی چو بی منی در یمنی

فقه عیسی عریضه آن قرهء باصرهء ارباب بصیرت را در اول تحویل میزان که عبارت از بیست و دوم ذی‌القعدة الحرام است باین مسکین مستهام رسانید ، و استماع اینکه بحمد الله بسلامت از بلدهء (ارزن الروم) حرکت با برکت کرده‌اند ، خیلی سرور بخاطر فقرای بی‌مزد رسید . حق جل سلطانه و عز برهانه بعد از نیل مرادات و وفور منافع و اغادات ، دیدهء بی‌نور فقرای مهجور را دفعهء دیگر بدیدار آن منبع الفیض والحضور روشن و خاطر پژمردهء فراق و آشفتهء لواعیج اشتیاق را بعکوس جمال حسی گلشن فرماید . (الله در من قال و اجاد فی المقال) :

چو صید مرده پس از مرگ دهندهام بازاست
بنان امید که یکبار دیگر ت بینم

(۱) دربند باصره : دهر بند باسره .

البته از تفصیل احوال باطنی و ظاهری تکاھل نخواهند ، و وجود مشخصات مسکن خود را بنوعی شرح دهند که اگر بالفرض کسی از اینجا بیاید بی تکلف بدیدار آن یار وفادار مشرف شود ، و چگونگی (عمادیه) بنحوی است که ایشان هنوز برای طلب فرستادن کسی عرض ننموده اند . و این فقیر هرگز بی عرض و التماس کسیرا نخواهم فرستاد تا حکمت الهی درین تسویف چه باشد ، بعد از وقوع معلوم خواهد شد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چه‌فتا و یه‌که‌م

بۆ سهید طاهای نه‌ه‌ری نووسیوه

حق تعالی منظور نظر فوآد سید طه را بفنا و بقای اتم مشرف گرداناد ، بمنه . نامه اخلاص علامه که بنامزد این مسکین قلمی نموده بودند رسیده . از رواج طریقه علیه و ختم کلام الله مجید که نوشته بودند ، بسیار مسرور شدیم . بشرط اخلاص عباد الله هرچند بعبادت الهی جل و علا و اتباع سنت رسالت پناهی صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم بواسطه شما پردازند ، بمقدار اجر همه در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد . خبر وافی اثر (من سن سنة حسنة .. الخ) شاهد این حال و ماصدق این مقال است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

اضعف العباد

خالد النقشبندی المجدی

نامه‌ی صهد و چه‌فتا و دووه‌م

بۆ یه‌کێ له مه‌نسووبانی نووسیوه

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
می بینمت عیان و دعا میفرستم

امام همام ذوالجناحین ابوالحسن الشاذلی قدس الله تعالی سره میگوید:

«لو كشف عن نور ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السماء والارض» •
 یقین است ماها که عموم الناسیم اعمال و حسنات ما از کدورات خالی
 نیست • اگر ایمانرا در نفس اخیر از ما باز نگرفتند دولتی است که تماشاگاه
 انبیا و سائر امماست • (یصدقہ خاتمہم علیہ و علیہم الصلوٰۃ والسلام
 والتحیات و علی آلہم وصحبہم اجمعین) •

و اگر نوعی دگر بود (العیاذ باللہ تعالی) نمیتوان گفت چ شقاوت است،
 و بغیر از انبیا هیچکس از خوف خاتمہ مأمون نیست ، و چشم کسیرا بر عیب
 مسلمانان بینا گرداند علامات بداست ، به عنایت ازان گریزان باید بود •

خواجہ بزرگ حبس نفس را در تقی و اثبات شرط نکرده • هرگاه
 ظهور نتیجہ در اطلاق آن بود مانع ندارد • و آنچه از لواجج فراق فقیر
 بی پروا و از وفات کسان مرحوم اظهار نموده بودند اغلبش صحیح بود •
 اما مادام خود را از سگ گرگین و از خرایان بہتر دانند ، در خطرند • ابلیس
 با آن طاعتی کہ میدانند بہ کلمہ (انا خیر منہ) سزاوار لغت شد • اعاذنا
 اللہ تعالی • والسلام ختام •

(خالد)

نامہی صہد و حہفتا و سیہہم

بق (ئیسماعیل) ناویکی نووسیوہ

چاکر شاکر خود اسماعیل را سلام رسانیم • آن عیال شہا روانہ شد •
 و امانت شما و استدامت در شغل طریقت و استقامت در اتباع شریعت • بہ
 تاثیر طالبان و کثرت ازدحام ایشان غرہ نشوی و خود را صاحب تاثیر
 ندانی ، و بمدح و تحسین مردم محبوب دولت خود را برباد ندہی • و ہمہ
 وقت ترسان و لرزان باش ، نوعی نشود کہ پیران کبار از شما کم لطف
 شوند • اجل در کمین است و پرداخت حضور دولتی است کہ در شأن او

(غریم لا یقزی دینه) گفته اند . با منکران مهربان باشند . تحقیق اغلب
از بی خبری منکرند ، و بعضی انکارشان محض از حسد است . مغلوب
معدور است . دگر چه نویسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و چهارم

بِی شیخ موحمممدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود فراقی را دعا گویم . ظاهرا از دو کلمهء مشفقانه که بشما
نوشته بودیم ، ادنی اضطرابی بهم رسانیده بودند . نیش مردان خدا را نوش
باید دانست ، که جلال این طایفهء علیه مزوج بجمال است ، و اساس قبولشان
مبرا از رخنه و اختلال ، و پر بمقام عذرخواهی آمدن نیز حسن ندارد ،
شاهراه طریقه و جادهء شریعه را خوب باید سپرد ، و مابین خود و محبوب
حقیقی را درست باید کرد . دگر هرگز خللی پیش نمی آید ، و اگر آید اعتنارا
نمی شاید . (الله در من قال) :

دل آرامی که داری دل درو بند
دگر چشم از همه عالم فروبند

ماندیم و تکدر خاطر این بی مراد . هرگاه شما آن طرف را محکم گیرید
و اشارتهای غیبیه به حسن استقامت شما صادر شود ، از گفتگوی زید
و عمر جای توهم نیست ، و از مواظ و اندرز این فقیر مجال اضطرابی نه .
دگر چه نویسد . (قل الله ثم درهم) . (و خیر الکلام ما قل و دل) والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و پینجم

دیسانمده بِی شیخ موحمممدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود شیخ فراقی را مصدع رأی عقده گشاییم . بارها گفته ام

و بار دگر میگویم زنهار صد زنهار در احیای سنت سنیه بذل مجهود نموده ،
 این اذواق و اشواق و احوال باطنی را سوی دمی برای ترویج شریعت غرا
 ندانند . کار مردان پیروی شریعت حضرت خاتم الانبیاست علیه افضل
 الصلوات والتحیات ، و در تصحیح عقاید مسلمانان کوشیده ، و این فقیر را
 گاهی بدعای حسن ختام و اتباع حضرت سید الانام علیه و علی آله و صحبه
 الصلوة والسلام یادآرند .

و رساله شرائط صلوة را که بفارسی گفته شده بمردم بیاموزند که
 هرگز دولتی ازین عظیم تر نیست که کسی را وکالت سید اولاد آدم روزی
 شود ، و آن تعلیم شرائع است . زهد و عبادت بی ترویج شریعت خود از
 دست هر مفلوج و پیرزنی میآید .

ما بلا خواهیم و زاهد عافیت
 هر متاعی را خریداری فتاد

و همه اهل طریقه را سلام رسانیم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و شش

بویه کنی له مهنسووبانی خویی نووسیوه

جان من ار بعرض رسانم سریر فضل
 مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
 گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
 آن مهر بر که بندم و این دل کجا برم

از شعبده‌های پس پرده غافل نباید بود . مدار کار خاتم است ، و رضای
 پیران در ترك وجود و بذل مجهود و وفا بمهود و قناعت بموجود ، و نسیان
 ماسوی بمشاهده جمال بیهمال رب و دوداست . البته چه خود و چه سائر

مخلصان از دعای توفیق احیای سنت و حسن خاتمه خادم خود را
فراموش نمایند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و هفتا و هه‌وته‌م

بقیه‌کن له دوستانی نووسیوه

جناب رب الارباب ، و حضرت ایزد فیض بخش وهاب وجود مسعود
صاحب مطاعمرا در حرز الامان خود محفوظ دارد •

چونکه (محمد) بیاویله‌ئی بر خاطر شریف پوشیده نیست مرد بسیار
مستحق است ، و بغیر حق میخواهند تمام قوت امسال او را از دست او
بگیرند ، دران باب دوکلمه به احمد بگ میر البجه نوشته شده است •
عنایت فرموده (بای وجه کان) تذکره ازو گرفته که کاربردست البجه
متعرض او نشود • اگر چنانچه خاطر ما و شمارا نگیرد دگر مختاراست •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و هفتا و هه‌شته‌م

بق چوار دوستی خوی نووسیوه

مخادیم خود فردی افندی را در قدس شریف ، و ملا محمد سپیوری در
مکه معظمه زاده‌ها الله تکریم و محمود و جوانیر آغارا در مدینه منوره
ضاغفا الله تنویرا و تعظیما سلام رسانیم •

دارنده رقه المسکنه ملا عبدالله بلباس با اهل خود هجرت و بدیار
جنت‌وار حجاز متوجه شده ، چونکه موما الیه مرد باخدااست و از اوضاع

آن دیار نابلداست ، از رهنمونی و تعلیم مناسک و دلالت بر مشاعر حرم محترم بلکه توسط در سکنی و گذران نسبت باو کوتاهی نمایند ، که فقیر اورا دوست میدارم که طالب آخرت است .

و همهء شمارا بدعای حسن ختام و توفیق اتباع سادات کرام که عبارت از سلوک عزایم سنت خیر الانام است علیه و علی آله و صحبه افضل الصلوة والسلام وصیت مینمایم .

و اجمالا بدانند که سبب بمزید اختلاط با اکابر دنیا و میل اشتها در بلاد و حب تمیز از برادران طریقه و ماشبه ذلك ، عبدالوهاب را از طریقه بیرون کردند (فاعتبروا یا اولی الابصار ، و علیکم بمخالفة النفس الامارة ، والاعراض عن الدنيا الدنية المکاراة ، والتمسک الصحيح بالطریقة الزهراء والشریعة الفراء ، والحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌فتا و نوّه‌م

بق فیهضوللا نمفندی نووسیوه له نمستمبول

مخلص دیرین فیض الله افندی از شر غرور در حفظ الامان مهیمن غفور باشند . دوکلمهء را بیاد این بی مراد قلمی نموده بودند رسید . ترا بترك عادت که سرمایهء سعادت است وصیت ، و به عدم انهماک در لذائذ و شهوات امر . و تمسک تام بعروة الوثقای طریقت و شریعت تاکید اکید مینمایم ، شاید تهذیب اخلاق رذیله و تحصیل مکارم جمیله بخلاف سابق حاصل شود .

بدانند که از اجازه دادن چون شما ناقصان خیلی پشیمانیم ، اگر جدّ و جهدی نکنند ازین بلاهای نفس اماره و گرفتاری بدنیای دنی مکاره

سلامتی بامداد روحانیت حاصل گردد ، هر آنی احتمال تنزیل شما از پیری
ببریدی مکنون خاطر است •

سعادت خواهی از عادت نگرکن
که ترک عادت است اصل عبادت

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتادم

دیسانموه بو شیخی فیراقی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(و سلام علی عبادہ الذین اصطفی) • منظور فدوی خود فراقی را مؤید
و موفق بتأیید و توفیق مهین باقی می‌خواهم که از شر مکاید ابلیس لعین
و اعادی افسی و آفاقی نگهدارد ، و هرگز بخودی خودش وانگذازد •

عریضه مشتمل بر ادای خلوص واردات و دال بر مزید ارتباط بقدر
استطاعت رسید • من البدایه الی النهایه ملحوظ عین التفات گردید • اما
خیلی مشتاق قرۃ العین ام سید عبدالله افندی بودیم ، از خبر احوالش هیچ
ننوشته بودند ، و آنچه از جهت دگر نوشته غالبش باور کردیم ، و خبر این
ولا بنحوی است عبدالوهاب را از طریقہ بیرون کردند چنانکه مو از خیر ،
و ملا احمد تا حال تحریر مطرود نشده است ، اما نمیدانم عنقریب میشود یا
نه • حق تعالی او را توبه عنایت فرماید • بهر طور شد خواهند شنید •
القصة از مکر و دلسه و حيله و زن خواستن و کمران نعمت پیران کبار
و اشاعه فضل خود زیاد از مقدار خواهش ما ، و اسرار طریقہ و فضل
اولیایا صرف واسطه جاه و جیفه دنیا نمودن و هدم قواعد طریقہ و در پس
زافوی بی‌دولتی غنودن پر بر حذر باشند که بعد ازین امور کمتر مسامحه

میشود . و ازینها عبدالوهاب بحفره طرد وارد ، و ملا احمد بکنار آن حفره رسیده است . (وَ مَنْ أَنْذَرَ ، فَقَدْ أَعْذَرَ . وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) .

و سلام مارا با این اجمال بسید عبدالله برسانند ، و از مزید عنایت ما خبر دهید ، و فیض الله افندی دو کس را با چند آلتونی برای استئذان زن گرفتن روانه حضور این مهجور نموده بودند ، هدیه اش مردود و مدفوع ، و امنیتش نامقبول و نامسموع شد . (والامر الی الله) . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و یه گم

بق ملا عبدالرزاق حمان ناویکی نووسیوه

منظور پیران نقشبندی ، و محبوب این مرکز دائره مستمندی ، مولانا عبدالرحمن افندی لازال بعین العنايه ملحوظا ، و من جميع النوايب محفوظا . آمین .

هرچه در خصوص عبدالله افندی نوشته بودند مصدقند سوی قابلیه الطریقه و چند چیزی دگر ، و اورا عفو فرمودیم بنا بخاطر شما بشرطیکه هیچ مخالف ازو سرزنند ، و ملا محمد مدرس را بفرمایند آنچه از طرف بندگان وزیر به اهل تکیه احسان شده اگر حلال صرف است بسیار ممنونیم و قبول نموده ایم ، و هر تقسیمی که مناسب میدانند بنمایند ، و اگر حلال نباشد قبول ندارم که بفساد فقرا منجر میشود . آهسته آهسته باید بدون تکدر خاطر ولی امر آنرا بحسن تقریب رد نمایند (لا بارک الله فی دنیا بلا دین) . اگر ایشان خواسته باشند میتوانند از ممر حلال آن مقدار را بفقرا عنایت فرمایند .

و هدایت از راه حج عودت نمود ، اورا از رجوع بارییل منع نمودیم .

اگر او را به اذن یا به منزع خلافت اذن و اعاده نمایم ، احتیاج به اذن
 بندگان وزیر هست یا نه . با سعی جواب این معنی را بنویسند . فی الواقع
 آن کسی که اکنون در جای او به ارشاد مشغول است در نزد من از هدایت
 مقبول تر و تقش مطمن تر است ، و هوای خلیفه گی او را بیشتر داریم
 و نیت نداریم که هرگز هدایت را خلیفه اربیل سازیم . والسلام .

(خالد)

نامه ی صهد و ههشتا و دووهم

بویه کنی له دوستان و منسووبانی نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت یادآوریم .
 بنوازش مساکین بی نوا و مجانین بی دست و پا رقم زد کک درر سلك شده
 بود تذکار عهد وفای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص صمیم
 نمود . استدعای نظر این مسکین بی بصیرت و بصر نموده بودند ، چیزی که
 آن جناب میخواهد از بسکه محقر است ، فقرای بی مراد نامش بر زبان
 و خیالش بر جان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خدا است آن
 عزیز آرزویش ندارد .

بهر صورت محبت این طائفه که سعادت دنیا و دین و دولت اولی
 و اخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود ، اگر چه هر امری به وقتی
 مرهون ، و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالد)

دوباره از زبان همه دوستان خود عرض سلام بخدمت مقدسه صاحب
 قبله مراد پیر بزرگوار کردیم . ازانجا اتباع شریعت مخیره طینت حضرت

ایشان است ، برای رفع حق شما که رد سلام است به كلك در برابر جواهر ثار علی الاجمال جواب سلام همه را ترقیم ، و مكرر سعادت احباب این در مانده گرداب خود بینی را از حضرت ذی الجلال والاكرام طلبیده اند، و سید عبدالقادر و همه شما را که زیاده اختصاص دارند همت باطن هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهء يك هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان به کام چسبانیده با همه فکر و خیال چهار پنج هزار (الله ، الله) بزبان خیال گفته متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که قلب شما ذاكر شده .

و بكشف صحیح جمع كثیر از اولیا ثابت شده است که ایمان آنكس که قلبش ذاكر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ، و آن بی شعور ذاكر هر لحظه در ترقی میشود ، در خواب از بیداری زیادتر ، و در مرض از صحت و در مرگ از حیات بیشتر . دگر مأمول دعا است . والسلام .

(خالده)

در سلسلهء علیه نقشبندیه این فرد بدیع بمنزلهء ضرب المثل است :

چو غلام افتابم همه زافتاب جویم
نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

وقایع ارباب فقر اگرچه مبشراست ، اما ارباب استقامت بغیر از فنای حقیقی بر هیچ واقعهء اعتماد ندارند . حضرت غوث صمدانی خواجه یوسف همدانی فرموده اند (تلك خیالات یتربی بها مقل الطریقه) . مقصود اعظم این است که خطرء ماسوی نماند (و ما سوی ذلك كالطروح فی الطریق) . والسلام علیکم .

(خالده)

نامه‌ی صد و هشتاد و سیّه‌م

بق ملا عباسی کوی نویسیوه

مخلص صداقت اساس ، برادر عزیز ملا عباس مورد الطاف بی‌قیاس
باشند بته .

پیش ازین از چگونگی آنجا اظهار اسف فرموده بودند ، حکیمان الهی
گفته‌اند :

**مرد باید که در کشاکش دهر
سنگ زیرین آسیا باشد**

باید مطلقا از آنجا حرکت نکنند ، و تشویش بخاطر راه ندهند که معامله
جناب اقدس با زمره اولاد آدم بتخصیص نسبت باریاب فقر و فنا
امتحان است . پیوسته بادب میاید بود ، و ناظر مجاری قدر و افعالرا از ایزد
بیهمال باید دانست که زید و عمر در میان بهانه‌اند . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و چواره‌م

بق لای شیخ موحمممدی فیراقی نویسیوه

منظور این زاویه نشین گوشه مشتاقی ، برادر طریقه شیخ محمد
فراقی سلامت باشند . آخر خود بسعادت مطلعند روزی که ما از هند
عودت نمودیم خود بودیم و کشکول‌گدائی خود . جمیع حکام و مشایخ
و علما و ارباب دنیا منکر بودند . کی گاهی اظهار ملالتی را از کسی نمودیم
یا سستی در کار خود آوردیم ! اکنون بحمد الله تعالی تمام سکان بسیط
(الا من شاء الله) مخلص فقرایند ، از هر نقیر و قطسیری متزلزل بودن
و بانیک و بد حسن ماشاة نمودن بر ناتمامی شما دلیل تمام و موجب کم

التفانی این مسکین مستهام است • خلاصهء کلام اگر بندهء میرزا هاشم و محمد خانی ، از کم میلی و برو دتشان بیندیشید • و اگر بندهء خدائی ، از اخلاص و انکار هیچکس باک مدار • هرکس مخلص است بدولتی میرسد ، و هرکس نیز با او راه مهربانرا پیموده و او را بحسن خلق و مسامحه مخلص نموده باشند •

مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشد که او بت میکند

و ملا محمد تمام مقبول ما شد ، خدمت و تربیت او را غنیمت دانند •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و پنجم

بویه کن له دوستانی نووسیوه

حافظ شیرازی (افاض الله علیه شایب رحمته) میگوید :

بر تو خوانم ز دفتر اخلاق
آیتی در وفا و در بخشش
هر که بغراشدت جگر بجفا
همچو کان کریم زد بخشش
کم مباش از درخت سایه فکن
هر که سنگت زند ثمر بخشش
از صدف یاد گیر نکتهء حلم
هر که بر د سرت گهر بخشش

خلاصهء کلام ، تحمل ایذای اهل عصر مرضی خداوند دادار ، و مرغوب سید مختار (صلی الله علیه وسلم) ، و محبوب اولیای کبار است ، و اینکه گفته‌اند اگر حضرت رسول (صلی الله علیه وسلم) زنده میبودند قبول نمی‌فرمودند ، غلطها دارد ، یکی اینکه سرور زنده دلانرا

مرده نمیاید دانست • جامی گوید :

زنده عشق نمرده است و نمرده هرگز
لایزالی بود این زندگی و لمیزلی

دوم اینکه ماجراهای ازین عجیب تر بران حضرت آمده است ، و صبر فرموده اند ، من جمله در روز طائف آنحضرت را سنگ باران نموده اند ، اصلا لبرا به شکوه نگشوده اند • سوم اینکه قبول نانمودن این گونه بدسلوکی نه این است که بظاهر کمر عداوت ببندند ، بلکه کار را بصاحب کار باید گذاشت که زود در دنیا و یا دیر در آخرت از عهده کار بیرون خواهد آمد • دگر چه عرض نماید • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و شش

بۆ سهید عبداللای حیدهری نووسیوه

مسکین بی‌نوا ، مصدع رأی عقده‌گشا میگردد درین وقت بصحابت قرۃ العینم ملا صبغة‌الله ، فقرای خاکسار را بنوازش نامه غبرین شمامه تذکار و اشاره بالبشاره را در خصوص اسعاد و چشم‌داشت موما الیه فرموده بودند ، از تذکار آن دیار جنت‌وار شاهباز همت به پرواز ، و نائره فوآد باهتزاز ، و دل مودت منزل بسوز و گداز آمد •

ارحُ النسیم سری من الزّوراء
سخرأ فاحیا میت الاحیاء

اما چه باید کرد ، هرچند این سودازده فنون جنوز را بدان دیار مزید اشتیاق است ، بندگان آن مکان مینوشانرا زیاده هوای فراق است •

قصد من سوی وصال و میل او سوی فراق
ترک کام خود گرفتم تا براید کام دوست

آخر پای صبرا در دامن شکیبائی کشیده ، و با بود و نابود خود
آرمیده . دلرا بفراق بسته ، و از تمنای وصال رسته ، زبان حالم مترنم این
مقال است :

بنشینم و پا کشم بدامن تا کار وفا شود بسامان

و از انعکاس اشعهء انوار مزید اخلاص آن جناب از جانب این مسکین
درویش ، بامداد بیش از بیش امیدوار ، و از طرف اظهار اکسیر آثار پیران
کبار رجای بی حد و شمار داشته باشند بنه . والسلام علیکم و رحمة الله
و برکاته .

وصیت کنی ازین سرگشتهء بوادی حیرت به آن سرحلقهء ارباب
بصیرت اینکه یقین صادق بدانند هر نوع تأثیری که بواسطهء شماست از
جای دیگر است ، و دگر اینکه تیز بینان عالم شهود بعین عیان تمام ماسوی
الله را معلوم محض می یابند ، و خود بحمد الله ذائقهء آن مقام چشیده اند ،
و در احادیث بصحت رسیده است که دنیا ملعونه و مبعوضهء حق است . پس
نیک تأمل باید کرد . کسی که از محبوب واجب الوجود مبدأ التلطف والوجود
نظر بسوی عدو معدوم ام الخبائث مشؤوم بازگرداند ، و بزخارف بیهوده اش
که سراسر سوای نمود بی بود نیست مانند طفلان نادان فریفته شود تا چپه
مرتبه نادان و بی معرفت و دون همت است . در پیش و پس هر توجهی ، بلکه
هر مجلسی ، بمواطاة قلب و لسان استغفار را از کف ندهند ، و سبب به
بعضی اسرار که بدون مشافهه و مواجهه دریافتشان مشکل بود ، خواهش
آمدن آن عزیز نموده بودیم . اما تا سته شوال توقف باید نمود .

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و هه‌شتا و چه‌وتم

بۆ یه‌كێ له دۆسته تایه‌تی‌یه‌کانی نووسیوه

چو میرفتم بسلطان خیالت چشم دل دادم
ز دیده غائبی ، اما نخواهی رفت از یادم

سپاس و ستایش صانعیرا سزد کریمانرا بر علو هم گماشته ،
و دانشندانرا بر معالی شیم برافراشته . و درود بی‌شمار بر روان سید ابرار
و سرور اخیار ، اعنی احمد مختار و آل و اصحاب او که ینایع حکمتند
و منابع دولتند ، باد ، بنحوی حصر و عد از سرحد او بیرون ، و از مراتب
اعداد افزون‌تر .

بمنظور ما که محبوب فی ذات‌است معلوم باشد اگر جوانب انصافرا
منظور نمایند ، ماشاءالله خود تصور سفر حجاز بنحوی‌است بهر محبت
دلربا ، چه‌جای آنکه در مدت حیات یکبار ، بلکه بالفعل کسی هر روز از
چند بوادی غبارها انگیزد ، و هر شنبی آهووار در هر رملی برخیزد ،
و حق رافت و کمال محبت کسیرا سزد در کشاکش احوال ، و از سواری
و حل و ترحال رقت القلبی نصیب او شده ، و از باغ روضه اسرار ، و گلشن
جامع حکم و اسرار گلی چیده ، و بوی خیری بدماغ او رسیده و از
فیوضات حرم محترم هبه بجانب او وزیده . آری (لله الحمد ثم له الشکر
بمجامع حمده و شکره) این جانبانرا رجای اندراج ازان زمره بسیاراست ،
و ایشانرا از فهرستادن مکتوب و سفر سلامتی اعتذار . رجا واثق پروردگار
عالم مارا و شما با خود دارد و بیخود نگنارد . والسلام .

(خالد)

بۆ میرزا عبدلولوہ ہابی مونشیل ممالیکی شای تیرانی نووسیوہ

(قل الحمد لله و سلام على عباده الذين اصطفى) •

من چه باشم کز من بی قدر یاد آورده‌ای
نامه از ننگ همین معنی بخود پیچیده‌است

بنان یانرا به سخنان سبحانسان ، بیاد فقیر بی نام و نشان جنبش دادن ، و سلام و پیامرا بخدمت ارباب فقر و فنا فرستادن ، بنا به سلیقه ارباب طریقه ، و در مظنه شاهبازان قله قاف حقیقه ، نه از آن جناب که معتمد دولت علیه و فرع شجره طیبه هاشمیه ، و گل گلستان نسبت طاهره (فاطمه) رضی الله عنها استعجابی دارد ، و نه از چاکران شاه مسکین نواز استغرابی ، زیرا که طریق تواضع در همین لباس مکت و فحامت پیمودن ، و ابواب مهربانی بر چهره ضعفا گشودن ، در سلسله شریفه آن عزیز مکرم رسمیت مقدم ، و شنشنه ایست (قد عرفت من اخزم) .

و از جانب شاه درویش دوست ، که نظر عنایت فقرا بدوست ، از کمال پریش چگونگی ما خاکساران لب گشادن ، و آن عزیز ارجمند را در خصوص ارسال رسل و رسائل و تفقد و استکشاف حال بینوایان شکسته بال اجازه دادن ، همچنین زیرا که سایمان با همان جشت نظرها داشت با موری •

علی الخصوص که در جنب عظمت و سلطنت پادشاه پادشاهان جل
جلاله و تقدس جمانه که بدرویش نوازی یحتمل که راضی شود ، و سلطنت
دنویه را چه قدر و مقداری ، و ارباب جاه و جلال را نسبت باهل ذوق حال
دراں بارگاه اقدس لایزال چه مزیت و افتحاری • (ولله در من قال) :

درویش و غنی بنده آن خاله درند آنانکه غنی ترند محتاج ترند

نهایت اساطین کشف و شهود ، و سلاطین اقلیم بذل وجود (قدسنا الله
بأسرارهم و آفاض علینا من فیوضهم و انوارهم) دریافت اسرار اهل حال را
با وجود طول صحبت حسی و اتصال ، و با وصف گذشتن از سر و مال
و منال ، و درباختن رتبهء جاه و جلالت ، بیرون از دائرهء تکلم و مقال ،
و خارج از حوصلهء تعلم و خیال فرموده اند .

لهذا بدون غوطه خوردن ، گوهری را ازان دریای ژرف بدست آوردن ،
و بدون طریق ویرانهء فنا سپردن ، از دینهء بدفائن خفیه آن گنج شگرف
پی بردن ، بمحض تقریر و تحریر چ مجال دارد ، و بمجرد پیغام و سفیر چه
احتمال .

اسرار حقیقت نشود حل بسؤال
نه نیز بدرباختن حشمت و مال
تا خون نکنی دیدمو دل پنجه سال
هرگز نهند راحت از قال بحال

آری در صورت عدم امکان صوری ، سبب بوفور شواغل و دوری ،
از ذروهء جلالت بنا بمناسبت روحانیت تنزل فرمودن ، و بواسطهء کتاب
و خطاب دریوزهء التفاتی که از فقرای بی نوا نمودن ، و سبب بلطف استعداد
بحسن فطرت با گدایان بی نشان خواهشمند ارتباط و التیام بودن ، هم رأی
صائب و فکر دقیق است . اگرچه نسبت بدولت حقیقی (کالمطروح فی
الطریق) است (اذ ما لا یدرک کله لا یترک کله) .

آسمان نسبت بعرش آمد فزود
ورنه بسی عالی است پیش خاله تود

بلکه همین درآمدن در جرگهء محبان درویشان و حسرتنندان ،
و داغدار بودن برای حصول مواجد ایشان ، و فتح باب محاوره یا مراسله

نمودن در نکته و اسرار صفاکیشان ، لذتی است از هر لذتی خوشتر ،
و دولتی است نه مانند دولتهای دیگر . (نعم ما قال المولوی فی المثنوی) :

گر ندانم از شکر جز نام بهر
این بسی بهتر که اندر کام زهر

و عزیزی دگر فرموده :

آنکس که بیافت دولتی یافت عظیم
و آنکس که نیافت داغ نیافت بسی است

دگر چه نویسد :

معانی هرگز اندر حرف نباید
که بحر قلزم اندر ظرف نباید

باظهار التفاتی ختم نمودن انطب بود .

گرچه دوریم ، از بساط قرب همت دور نیست
بنده شاه شماییم و ثناخوان شما

والسلام ختام الکلام . اضعف العباد :

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صده و هشتاد و نهم

بو ناغا عبدولفمنی ناویکی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

قل الحمد لله ، و سلام علی عباده الذین اصطفی . بمقتضای دریافت
اهل کشف صحیح ، و مضامین صدق آیین آیات و اخبار صریحه ، شاهد
سرادق حقیقت بر قطارگان مناظر طریقت چنان جلوه مینماید که هرگاه
سر حلقهء مجردان بیابان ملکوت اعنی جان انسان پیش از مرقع پوشیء عالم

ناسوت اعنی تلبس به لباس) (۱) در مصطبّه خمخانه
 (الست) با کسی صبح پر قنوج تعشق را نوشید ، و در جامه خانه
 (خَلِقتِ الأرواحُ) دیای گرانبهای تعلق را پوشید ، عاقبت بمؤدای
 غیب اتمای (الأرواح جنود مجنّدة ، فما تعارف منها ائتلف ، و ما تناکر
 منها اختلف) دوباره در عالم اجسام با وجود (بعد المشرقین) حکیم کارساز
 بنده نواز سببی می انگیزد که هردو سالک طریقی و داخل جرگه فریقی شوند ،
 و ساقی باقی در کام التام جرگه میریزد که هردو سرشار نشاء رحیقی
 گردنده درین خراب آباد نه سنی عمری را با شیعه جعفری غباریست ، و نه
 شریف قریشی را با بنده حبشی نقاری و نه ندمای سلاطین را بر فقرای مسکین
 مزیت و افتخاری . بلکه درین معنی مرقع داران ژنده پوش را با مرصع
 پوشان جوهر فروش جای همسری است ، و گدایان بی نوای فقیرا با
 پادشاهان اورنگ پوش جهانگیر مجال برابری . و اگر فی المثل دران عالم
 مقدس آن تعشق و تعلق روی نداده باشد ، هرگز درین خاکدان صحبت
 و یگانگی سبب رفع وحشت و بیگانگی نخواهد شد .

حسن ز بصره ، بلال از حبش ، صهیب از روم
 ز خالک مکه ابوجهل ! این چه بوالعجب است

(و لنعم ما قال العارف الجامی قدس سره السامی) :

چو پیوندی نباشد جان و دل را
 چه خیزد از ملاقات آب و گل را

لهذا جناب مخلص درویشان ، و معتقد حضرات ایشان ، آقا عبدالغنی را
 بمناسبت روحانی ، با فقرای از وجود خود فانی بشارت ، و بندیم مصطبّه
 عالم ارواح با شبیم زدگان اربعین صباح اشارت میفرماییم . درین هنگام

(۱) له ده سنووسه کهی به رده ستمانا شوینی ثم بوشایی به به سپی به تی
 هیترا بوه .

نیکو سرانجام با وجود بعد صوری و عدم ملاقات و دوری ، این گدای بی‌مراد را بنوازش نامه یاد ، و در طی آن شرح اشتیاق صنوف آرزومندی دیدار را داده و تمنای وصال را از عد و حصر زیاد نموده بودند . اگر نه این بود که سلاطین دین و اساطین ایوان حق یقین اسرار معنوی را بیرون از دایره خیال و خارج از حوصله مقال فرموده‌اند ، چنانکه صاحب (گلشن راز) میفرماید :

معانی هرگز اندر حرف ناید
چو بحر قلزم اندر ظرف ناید

هر آینه چند نکته گوهروار گوشواره گوش آن ندیم جواهر فروش ، و اندکی اسرار طریقه را قارع السمع آن حکیم حکمت نیوش مینمود . اما اگر ملاقات جسمانی نیز مانند تآلف روحانی ثبت جریده قضای ربانی شده ، تن دران وقت شبهه داد بی‌سر و سامانی را توان داد ، و الا مهر خاموشی را بر زبان بیان باید نهاد ، و بمجرد محبت این طائفه اکتفا باید نمود که التفاتی دورادور ایشان بی‌تایج نخواهد بود . لسان الغیب شیرازی علیه الرحمة میفرماید :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
مییمنمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صد و نه‌دهم

بۆ پرسه بۆ دوستیکی نووسیوه

موج‌زن میبینم از هر گوشه طوفان غمی
میرسد مردم بگوش من صدای ماتمی
اهل عالم را نمیدانم چه کار افتاده‌است
این قدر دانم که درهم رفته کار عالی

(حقا ، و کمی بالله شهیدا) که از استماع قصه هائله جان سوز ،
 داهیه پر غائله محنت اندوز ، اعنی پرواز روح مرحوم مبرور (۱)
 طیب الله ثراه و أنعم علیه و أراضه ، بسوی شاخسار (طوبی) و بصوب
 گلزار فردوس اعلی ، نه چندان متحسر و متألم شده است که خامه دوزبان
 از عهده تقریر و بیان آن بیرون آید ، و سبحان بلاغت نشان قلم دو زبان
 شرح داستان آن تواند گشاید . و در هر مواد خود را شریک درد و الم ،
 و سهم رنج و ماتم می شمارد . نهایت چه کند کسی که چاره ندارد . زیرا
 به فحوای آیه کریمه (کل نفس ذائقة الموت) انتقال ازین دار فنا امریست
 بودنش ناچار . و بیدای مخوف ممات مرحله ایست پیمودنش بی اختیار است .
 بنا بران و بمصدق آیه های متوافره و اخبار متواتره پای صبر را بدامن
 شکیبائی کشیدن چونکه موجب صهبای رحمت چشیدن است از همه اولی ،
 و ترك جزع و زاری و تضرع و سوگواری ماتم زده و اندوهگین را گویند ،
 چونکه بی سود و لاطائل بلکه باعث ضیاع ثوابهای جزیل است ، آنسب
 و آحری است . لهذا هر چند لقمان را حکمت آموزی است آیه وافی هدایه
 (وبشر الصابرين .. الآية) نصب العین سازند ، و خود را بورطه لطمات
 غم و اندوه نیندازند (اعظم الله أجركم و أحسن عزاءکم و غفر لیتکم بحرمة
 الفاتحة) .

هر کس که خدا شناس شد آزاد است
 و ز نیک و بد زمانه دائم شاد است
 بر هستی خویش دل چه بندی چو حباب
 بنیاد وجودش گری بر باد است

یعنی کسی که انشای کار را نگریست ، عاقبت کار نگریست ، و مرد
 دنی چون مرد وفی غم خورد و کلان نخورد ، و اگر غم خورد صرفه نبرد .

(۱) جیکه ی ثم بوشایی به له ده سنووسه که ی برده ستماندا به سپی به تی
 هیلرا بوهوه ، نه شگونجی مه ولانا خوی نه ی نو سیبج .

کیست که در باغ پرورد جهان نوگلی پرورد ، و خار هجرانش بر خلد نخلد •

سایه این خرگه نیلی کرا مامن بود
یا درین دنیا کجا آسایش یک تن بود

لیلی را از مجنون ، یوسف را از زلیخا ، میه را از ریا ، هر برادر را از
دو برادران مانند دو برّه در آن در ربود •

گردش گردون هزاران خاندان بر باد داد
نه همین بی مهریش با تست یا با من بود

و اگر این کلمات دل پسند نپسندید چشم عبرت برگشا و طاق کسری را
بین • باوجود اینکه پیشتر اطاقان سپاه و حشم سرا ، و ستاد صد صد از هر
سو که خواهی ، و آواز پنج نوبت کنگرهای فلك خامشش گوش زهره را
کر میکرد • اکنون پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود • اگر اهل
انصافی گوشواره گوشترا این لآلی کافی ، (والا نطلب شفائك من الله
الشافی) • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و نهود و یه‌که‌م

بؤ شاه عبداللای دیله‌ویی نووسیوه

خالد سرگردان ، قربان خاکپای توتیا آسای سکان آستان ملک پاسبان
آن قبله حق شناسان باد •
از شرح الم دوری چه گوید ، و از ماجرای مصیبت مهجوری چه
نویسد •

آنچه بر من میرود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت الماوی علم

عجب معامله‌ایست از روزی دیده‌ رمد دیده از نور جمال با فر و کمال

آن قرهء باصره مردم و ، مردم دیدهء دیدهءوران اولاد آدم بی نصیب مانده است ، نه دلرا آرام و قراری و نه جانرا شکیب و اصطباری باقی مانده است ، تا بحدی که احیانا این قدر توییخ و تقریع نفس خود میکند که چرا پیش از مرگ بداغ مفارقهء حسی غلامان درگاه عالمیان موسوم و خودرا ازان دولت سرمدیه محروم نمود که دور و نزدیک و ترك و تاجیک بر حال پر اختلال این مسکین ترحم مینمایند ، و اگر نه آمدن این فدوی درین هنگام موجب پراگندگی مجمع طلاب میشد ، و یقین معلوم شده است که ترك ارشاد بسیار بر خاطر آن حضرت و سائر پیران کبار قدس الله اسرارهم گران و دشوار است ، بخدمت میرسیدم . والسلام ^(۱) .

(خالد)

(۱) نهمش نامه‌ی شاه عبداللای دیپلموی به بق مولانا که وهلامی نامه‌کی نموی بی داوه تموه :

مقبول بارگاه الهی ، مصدر نسبت حضور و آگاهی ، جناب مبارک حضرت مولانا خالد سلمهم الله تعالی ، و بارک فی ما اعطاه ، و جمله للمتقین اماما ، السلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

شکر و سپاس نعمتهای متکثرهء حضرت حق سبحانه که شامل حال این فقیر سراپا تقصیر است زیاده است از تقریر و تحریر .

گر بر تن من زبان شود هر موئی
یک شکر وی از هزار نتوانم کرد

ازان جمله انعام منعم حقیقی طریقه گرفتن شما عزیزان است ازین پیر عمر ضایع کرده . و ابوسعید پیرزاده و پسرش و رؤوف احمدی پیرزاده ، و مولوی بشارت الله ، و فاضل غلام محی الدین نام از قصور درین وقت آمده است ، در اندک مدت مناسبی به نسبتهای حضرت مجدد رحمة الله علیهم بهم رسانیده و از بعضی دگر امتیاز دارند .

خصوصا ذات بابرکات شما موجب شرف و افتخار این فقیر است که طریقهء مارا شما رواج دادید و عالمی بتوجهات شما نفعها برداشت . الحمد لله ثم الحمد لله .

جناب حضرت خواجه محمد باقر مثل حضرت مجدد ، و حضرت مجدد مثل سید آدم بنوری خلفا دارند . و بنده بارها گفته‌ام که مولانا خالد موجب افتخار و مباهات من است . الله تعالی باین طریقه مرضیه شمارا و این بنده را استقامت و کرامت فرماید آمین . بخاطر جمع افاضه فیوض طریقه بکنید . هیچ اندیشه بخاطر نیارید . شمارا واسطه فیض و قطب آن بلاد ساخته‌اند . بدخواهی کسی ضرر نخواهد رسانید . افترای مفتریان پیش ما قبولی نیست . والحمد لله ، و صلی الله علی سیدنا محمد اول و آخر . شما بحال مستفیدان خود عنایتها دارید ، وازینها آنچه شما بفرمایید از اذکار و اشتغال و ملاقات مردمانرا بجا آرند و سعادت خود دانند . ملاقات منکران طریقه نکنند . هر که با پیر تو بد و تو با او نیک ، سگ از تو بهتر است .

سید برزنجی بر عبارات محرفه که (عارف) نامی عبارت مکتوبات شریفه حضرت مجدد تحریف نموده بمدینه منوره فرستاده بران اعتراض کرده است ، هر اعتراضی را جوابی است ، و رساله رد جمیع اعتراضات پیش این فقیر است . عرفا و علما گفته‌اند و نوشته‌اند (لایحه الا مؤمن تقی ، و لا یفرضه الا منافق شقی) . پر شد بلاد اسلام از فیوض حضرت مجدد ، واجب شد بر مسلمانان شکر و سپاس انعامات حضرت مجدد رحمة الله علیه ، و افاض علینا من فیوضاته و برکاته فی الدنیا و الآخرة . بر علماء و شرفاء و امراء آن دیار لازم است که وجود مسعود شمارا غنیمت دانند ، و از شما استفاده کنند ، و در تعظیم و احترام شما قصوری نکنند ، و مخالفان و بدخواهان و حاسدان شمارا ممانعت کنند . این فقیر از راه نصیحت گفته است : « قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : الدین النصیحة » .

الله تعالی شمارا خلیفه شاه نقشبند و مجدد الف ثانی و مرزا صاحب ، و قبله گردانیده است . هیچکس جای شما نتواند گرفت ، و دیدن شما دیدن من . ازین مسافه بعیده اراده سفر ابدا نکنند ، نیاز و روابط قلبی کافی است . و نیز مبادا لطافت و بیرنگی نسبت این فقیر موجب انکار ذوق و شوق طالبان گردد . تم الکلام .

عبدالله غلام علی

نامه‌های من به کی‌تری شاه عبداللایه بق مولانای نووسیوه ،
به‌ونه‌ی من شوینده لیره‌دا بلاوی نه‌کینه‌وه :

.....
درویش صداقت کیش سعادت اندیش خود را بحافظ حقیقی
میسپاریم . از شر فتنهء حساد بد نهاد محفوظ دارد .

پیران طریقهء علیه قدس الله اسرارهم احیاناً به بعضی انواع عسرت
که دچار اهل ارادت شود خرسندند ، تا اخلاص و انکار را محک امتحان
و زبان آوران بی مایه را موجب تکذیب و امتحان شود .

و بعضی مردم خام را بخیال می آید اگر پیر من صاحب تصرف ، و یا
طریقهء من حق بودی ، چرا باین زودی ما را رهائی ازین عسرت نمیشد .
نمیدانند که عسرت عین طریقت و محض مراد پیراست ، تا سیه روی
شود هر که دروغش باشد .

از مقولات خواجه بزرگداشت : دلدار قوی ازان ما باش و مترس .
دگرها خردمند انرا کفایت است .

والسلام والاکرام .

عبدالله غلام علی

نامهء دوو نامهء تره بق شاه عبداللای دیلهوی نووسراون ،
یه که میان نهمهء نهمهءندی حهیدری موفتی به غدا نووسیویه و
دووه میان حبیب ناغا نایک نووسیویه و هردوو نامه که به هوی
مولاناوه نیراون .

نامهء یه کهم ، نامهء نهمهء نهمهءندی حهیدری :

ز بس وصف فضل تو بشنیده ام
بجان مهر حب تو بگزیده ام
چنان در دل و دیده جا کرده
که گویی ترا سالها دیده ام

حق جل شانہ و عز سلطانه ، سایهء قطب الاقطاب مرجع الشیخ
والشباب ، منبع الاسرار و مطلع الانوار ، دفینة الكلمة ، و خزينة الرحمة ،
شیخ الاسلام والمسلمین ، مجدد الشریعة والطریقة والدین ، بر مفارق
ما مخلصان جان نشان ، بل تمام عالم و عالمیان ممدود و مبسوط دارد ،
بالنبی و آله الامجاد .

غرض از تصدیع خدام عتبهء علیه ، و واقفان سدهء سنیه ، اینکه این
مسکین بیچاره ، مغلوب قیود نفس اماره ، به محض فضل که مقتضای
مشرّب پیران این طریقهء علیه است ، در سلك غلامان آن آستان که قبله

.....
راستان است منسلک شود . در حال حیات خود و بعد از ممات در اوقات نشر و موقف حشر در زمره خدام آن زمره سعادتمند محسوب و معدود شود .

یقین شده است بحمد الله که دولتمند و کریمند و از اغنیاء چیزی اندک طلبیدن دون همتی است . پس همین دولت مطلوبه را میخواهم که باولاد و احفاد این مسکین صداقت بنیاد هم سرایت کند . دگر چه تصدیع دهد .

احوال ما ضعیفان داند ضمیر پاکت آری که پرده نبود جام جهان نمارا

امید اطمینان دو کلمه را به بشارت قبول و سرافرازی و دل نوازی حقیر قلمی و ارسال فرمایند . زیاده گستاخی نشد . ظل ظلیل بر مفارق عباد ممدود باد . والسلام ختام .

خادم الفقراء النقشبندیه
محمد اسعد الفتی بیفداد
حمیت عن طوارق الفتن والفساد

نامه‌ی دووهم ، نامه‌ی حبیب ناغا :

عرضه داشت غلام زرخریده ، حبیب ، بدروه عرض میرساند که بفحوائ (الاذن تعشق قبل العین احیانا) از تاریخ استماع شمایل و اخلاق آن قطب دائره کمال و مهر سپهر مجدت و افصال تا الحال ساعت بساعت آتش اشتیاق عتبه بوسی در اشتعال است . امید بخدام آن آستان فردوس نشان اینکه بنده و بنده زاده از جمله کناسان خانقاه علیه معدود فرمایند .

برای خاطر حضرت امام ربانی ، مجدد الف ثانی ، و شاه نقشبند قدسنا الله بسرهما من زلال برهما بدو کلمه از جانب سعادت جوانب سرافراز و ممتاز فرمایند (ان الله لا یضیع اجر المحسنین) .

و این مسکین بحمد الله چیزی از آثار تصرف غلامان آن حضرت را دیده ، و مضمون این مصرع را بگوش از زبان حال خود شنیده است . گفته اند : قیاس کن ز گلستان من بهار مرا (الامر اعلی وارفع) . والسلام .

بنده آستان

حبیب

نامه‌ی صمد و نهود و دووهه‌م

بق منسوبه‌کانی شاری ههولتیری نووسیوه

حضرت حق جل جلاله و فیاض مطلق عم نواله مخلصان کرام قصبهء ارپیل را از برکات همم علیهء پیران سلسلهء جلیلهء نقشبندیة بهره‌یاب داراد بمنه . نوازش نامه‌چه‌را باتفاق باستدعای قدوم این مسکین مرقوم و همگی بختامهای محبت و ارادت مختوم فرموده بودند رسید . یقین بدانند که اخلاص و حمیت اهالی آن سامان پرتو افکن خاطر و عکس نمای آینهء فوآد این مسکین است . اما درین وقت آمدن بدان دیار بنا بر بعضی مصالح نامقدور بود . لیکن اگر مشیئت الهی باشد در هنگام عودت مدینه السلام نیت چنان است صرف بنا بدلجوی اجبای آن سامان اهل خود را از راه زهاب راهی سمت بغداد و خود با چند کسی از مخصوصان عازم آن صوب شویم . و اگر آمدن اتفاق نشد یقین بدانند که از طرف باهر الشرف حضرات قدس الله اسرارهم مأذون نشده‌ایم ، نه اینکه خود از جادهء التماس آن مخلصان عزیزان انحرافی نموده باشیم . دگر مقصود اعظم سلامت و توفیق استقامت آن عزیزان است که حتی المقدور دست تمسک بعروة الوثقای شریعت غرا و طریقهء علیه زهرا را لوازم شمرده ، منتج سعادت دارین درین آخر الزمان

مهولانا خویشی له‌گه‌ل نارونی نهم نامه‌یهدا نهم چهند دیزه‌ی نووسیوه :

الحق درین انئی فتنهء ارباب انکار ، صاحب این دو عریضه ، اعنی علامة الزمان مولانا محمد اسعد افندی الحیدری زاده مفتی دار السلام بغداد ، وحیب آغا تایید فقرا و ترویج طریقهء علیه دادند . اگر بعنایت خامه سرافراز شوند ، میزید .

کاتب عریضه ، غلام آستان

(خالد)

همین است و بس • و این مسکین را با تقاس مبارکه امدادی فرمایند • والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته •

اضعف العباد
خالد النقشبندی

نامه‌ی صد و نه‌وه و سی‌هه‌م

بقیه‌ی له‌گموره گمورانی نووسیوه

مجموعه، لآلی و مراد و غنچه شکاف فوآد صداقت نهاد، یعنی سرافراز
نامه‌ی نامی و زیبا مفاوضه گرامی که از جانب خیریت جوانب ملازمان سامی
بسرافرازی داعی مخلص رقمزد کلاک درر سلك منشیان عطارذ نشان شده بود
رسید، و باعث ازدیاد دعاگوئی و امیدواری گردید • امید بآستانه داداریکه
در لباس شهزادگی سلوک درویشی و در کسوت جهانداري شیوه تجرد
اندیشی بارجمندان جهان میکند، این است چنانکه بدین شیوه حمیده از
جميع نامداران سلسله جلیله آباء و اجداد ممتاز و با کمال علو حسب و نسب
با فقیران بی‌وجود بموقف تواضع و نیاز در می‌آیند، در عرصه سعادت
و اقبال دنیوی گوی سبقت از اقران ربوده، و در مراتب علیه اخروی
تتبع و پیروی هم‌مقام پیشین خود نموده باشند، و برای چوب پاره که
بجمع آن با غیر حسودات خطاب تتوان نمود، اشاره شده بود، روانه شد،
و خلاصه اظهار صداقت اینکه اگر این فقیر هیچ قطره آبروی در بارگاه
جناب احدیت داشته باشد، یقین دانسته در سروکار نیکویی و سعادت‌جویی
دینی و دنیوی آن صاحبی متقاطر میشود • دگر امانت خود و ترك هستی
و اختیار پستی، امید بمرادات دارین اصل و بتمنای نشأتین نائل باشند •

بسلیمان هم در هر خصوصی سفارش شده‌است بموقف عرض خواهد
رسانید .

الداعی

خالد

نامه‌ی صهد و نه‌ود و چواره‌م

بِقَ موحه‌مهد ناویکی کُونه فقهیتی خوی نووسیوه

تلمیذ فهیم و مخلص قدیم صداقت پیوند ، و محب صمیم سعادت‌مند
محمدراسلام رسان و دعاگوئیم . بعد از طول مهاجره این دوست وفادار را
یاد ، و بدو کلمهء مراتب محبت را بالمضاعف ازدیاد نموده بودند رسید ،
خوشنود شدیم . اما از مردم بسیار میشنویم در ظلم و مردم آزاری جرأتی
کلی بهم رسانیده و بمراتب ترقی کرده‌اند . آگاه باش که عباد الله مخلوقات
خدا و عیال و یند ، چنانکه در حدیث آمده‌است . و بعضی از مسلمانان
هستند که دلها دارند نظرگاه رحمت الهی‌اند ، و با عیال خدا بدسلوکی کردن
و همچنان دلها را آزردن چه شامت دارد و تحقیق خواهند مرد ، و غیر آن
عمل نیک هیچ بکار نخواهد آمد . والسلام .

اضعف العباد

خالد النقشبندی

برای نامه‌ی مه‌ولانا و ده‌رویش موحه‌مهد ناویک

نمیش پهمانیکی برایه‌تی‌یه

که مه‌ولانا له‌گه‌ل ده‌رویش موحه‌مهد ناویک کردوویه‌تی :

بنده آواره ، مسکین بیچاره ، خالد کردی نقشبندی مجددی
شافعی ، جمله الله له و صرفه عما سواه ، با برادر دینی درویش محمد عقد

اخوت و پیوند صداقت که پیش ازین بسته بود بران عهد و میثاق اکنون باقی است ، و تا بروز حشر ان شاء الله تعالی پیوند عهد محکم خواهد بود ، مادام که نقض عهد ازیشان سرزنند ، ازین مسکین ظهور نکند . و برادران دینی ملا مصطفی و حسن افندی و محمود برادرم همه برین شخص شاهد نمودم که بآدای شهادت در دنیا و آخرت قیام نمایند .

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ) • و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آلہ و صحبه اجمعین • و عقد پدر و فرزندی و خادم و مخدومی شده بود بران ثابت و برقراریم •

والسلام •

(خالد)

لیره‌دا نامه فارسی به کانی مه‌ولانا ته‌واو نه‌بن • وه‌ك له خوتندنه‌وه‌یانه‌وه دیاری‌ئه‌دا له زۆر لادا ناته‌واوی ژسته یان زئی‌نه‌که‌وتنی له‌باره‌ی زمانه‌وه‌ئه‌که‌وئته به‌رچاو • ئیینه له‌به‌ر نه‌بوونی نوسخه‌ی زۆر له به‌رده‌ستمانا‌ئه‌و ناته‌واوی و هه‌لانه‌مان بۆ ژاست‌نه‌کرایه‌وه • نه‌شمان‌ویست خۆمان له خۆمانه‌وه ده‌سکاری یان بکه‌ین • بۆیه تکامان له هه‌موو نه‌وانه‌یه‌که نوسخه‌تری ژاستی نامه‌کانی مه‌ولانا یان لایه‌ئه‌و هه‌له و ناته‌واوی یانه‌مان بۆ ژاست بکه‌نه‌وه و ئاگادارمان بکه‌ن تا ئه‌گه‌ر خوا یار بی جاریکی تر ئه‌م کتیه‌مان له‌چاپ‌دایه‌وه که‌لك له‌و نوسخه‌ ژاستانه‌وه‌ربگرین •

نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کانی مه‌ولانا

لی‌ره‌وه ده‌ست‌ئه‌که‌ین به نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کانی مه‌ولانا • له‌پاش نامه
عه‌ره‌بی‌یه‌کانیشی و هر له‌م به‌شه‌دا ئه‌و ئی‌جازه‌نامه‌نه ئه‌نووسینه‌وه که بۆ
مه‌نسووبه‌کانی نووسیون له‌گه‌ل هه‌ندێ وردنه‌نامه‌لیکه‌ی بیروباوه‌ژ و
لی‌کدانه‌وه‌ی بابته‌ی ئایینی • شایانی وتنه‌ ئه‌م نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کانی مه‌ولانا له
کتیبی (بغیة الواجد فی مکتوبات حضرة مولانا خالد) وه‌رگیراون که شیخ
موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د صاحی‌بی برا‌زای مه‌ولانا زێکی خستووه و له ۱۳۳۴هـ
هی‌جریدا له چاپخانه‌ی (ته‌ره‌قی) له شام له‌چاپ‌دراوه •

★ ★ ★

الرقعة الاولى

الى مقام النبي صلى الله عليه وسلم

بسم الله الرحمن الرحيم

المعروض من العبد المذنب الظالم لنفسه ، المتناسي عما يجروء عليه في
غده وما اقترفه في أمسه ، خالد ، الى سدة مركز دائرة السعود ، وسبب ايجاد
كل موجود ، وصاحب المقام المحمود ، وينبوع الكرم والجود ، سيد الانبياء
والمرسلين، المبعوث رحمة للعالمين، قائد الفر المحجلين ، النبي الهاشمي الابطحي
اليثري العربي القرشي عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلوة والتسليمات
عدد معلومات الله في كل بكرة وعشى — ان العبد الفقير المسكين ، والمجرم
الحقير المستكين ، لازال يترقى في العثرات يوما بعد يوم ، ويحمل اوزار الرعايا

والبرايا قوما بعد قوم ، فلا يوفق لترك الكل حتى يطوى البيد الى هاتيك
 الحضرة العلية بالراس دون الاقدام ، ولا يؤيد لاتباع شريعتكم الفراء ، واحياء
 سنتكم السنبة البيضاء بالتمام ، ولا يستعد لترك الظلم وبسط بساط العدل
 ليستريح بسببه الاثام ، ويرضى عنه الرب المهيمن العالم ، ويسر به ذلك
 الجناب عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام .

ظلمت سنة من احيا الظلام الى
 ان اشتكت قدماء القمر من ورم

فواحسرتا على ما فرطت في جنب الله ، ولا حول ولا قوة الا بالله ، فالى
 من اشكو سوء حالي سوى ذلك الجناب ، ولدى من ابث ما انا فيه من
 الاضطراب ، وانت خليفة الله على عباده ، وهادى الانام الى سبيل سداذه ،
 ومغيث كل متحير وقائده الى رشاده ، وغوث كل مضطر وموصله الى مراده ،
 فالمرجو اما التخلص من هذه الورطات والتوجه مع الاخلاص الى ارض
 الحجاز ، (ومن زحزح عن النار وادخل الجنة فقد فاز) ، واما الامداد للعدل
 والانصاف ، وخفض الجناح والانتصاف وترك البدع والاعتساف ، والا فها
 أنا منكوس الرأس بين يدي ربي يوم القيامة ، ومتيقن للندم حين لاتنفع
 الندامة ، وصلى الله عليكم وعلى اخوانكم النبيين ، وعلى آلكم وصحبكم
 اجمعين ، بداء كل كلام وختام .

خالد النقشبندي

الرقعة الثانية

كتبها جوابا على سؤال بعض العلماء ومنهم الشيخ عمر الغزى مفتى
 الشافعية بدمشق والشيخ عبدالرحمن الكريري والشيخ عبدالرحمن الطيبي عن
 تحقيق معنى قوله صلى الله عليه وسلم : «أقرب ما يكون العبد من ربه وهو
 ساجد» .

اعلم ان قوله صلى الله عليه وسلم «أقرب ما يكون العبد ... الخ»

تقديره أقرية العبد الى ربه حاصلة حالة كونه ساجداً من نفسه حال كونه غير ساجد اي تلبسه بالسجود اقرب لفضل الرب تعالى ورحمته من نفسه حال تلبسه بسائر العبادات .

فالتفضيل مبتدء خبره محذوف وجوباً وهو حاصل ، وقوله (وهو ساجد) جملة حالية سادة مسددة . وذكر مفصلاً في الرضي في باب حذف الخبر وجوباً فراجع ان شئت . ولقطة (من) في الحديث صلة للقرب بمعنى (الى) وليست هي التفضيلية بل هي محذوفة مع المفضل عليه وهو الضمير الراجع الى العبد او للفظ النفس المضاف اليه . ووجه حذفها استبشاع التكرار مع لفظ (من ربه) ، اذ يصير التقدير (أقرب ما يكون العبد من نفسه من ربه وهو كما ترى) . والمراد من القرب اليه تعالى وتقدس القرب الى معرفة رحمة ربه . ثم الحديث ظاهر فيما ذهب اليه بعض الفقهاء من ان السجود أفضل ، واليه ذهب المحققون من الصوفية وغلوه بأنه يشير الى المقصود الأصلي الذي هو المبدأ والمعاد المشار اليهما بقوله تعالى (منها خلقناكم .. الآية) .

وقال سيدنا الامام الشافعي رضى الله تعالى عنه : القيام افضل ودليله حديث رواه مسلم عن جابر بن عبد الله رضى الله تعالى عنهما «أفضل الصلوة طول القنوت» . ويتأيد بأن ذكر القيام فرض وذكر السجود سنة وذكر القيام قرآن وذكر السجود تسبيح . وورد أن فضل القرآن على سائر الكلام كفضل الله تعالى على خلقه ، وقالوا ان ثواب الفرض يفضل على ثواب النفل بسبعين درجة .

ولذا كتبت على هامش الركن الثالث مانصه : «والقيام افضل الاركان ، ثم السجود ، ثم الركوع» . قال الشهاب القليوبي وفاقاً للروضة : ولا شيء اذا ينوب . انتهى . وتوقف الامام احمد رضى الله تعالى عنه في هذه المسألة ولم يقض فيها بشيء . وقال اسحق بن راهويه رحمه الله تعالى : الافضل في

الليل طول القيام وفي النهار كثرة السجود والركوع ، اي لأنه لم يرد في تطويله صلى الله عليه وسلم القيام في النهار ماورد فيه في الليل . وقد يرجح ما ذهب اليه محققو الصوفية بوجه تركها قاطبة تأدبا وتوقيا من تأييد اضعاف ماذهب اليه الامام الهمام الشافعي المطلبى رضى الله تعالى عنه وجزاء عن الأمة خير الجزاء ، وسقى مرقده المبارك شآبيب رضوانه وسجال فضله وامتنانه في كل صباح ومساء . والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثالثة

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب اطفاء لخلاف بين علماء السليمانية

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيد المرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين . اما بعد فقد ورد مرسومكم الناطق بأنه وقع الخلاف بين السادات الموجودين عندكم في ان ارواح الانبياء الكرام عليهم الصلوة والسلام اين تكون في البرزخ ، هل هي حالة في اجسادها المكرومة كما كانت في الدنيا ام في أعلى عليين ، ام غير ذلك ، فما تحرر الامر فطلبتم التحقيق من العبد المسكين .

ف نقول وبالله التوفيق : الادب ان لايعين مقر معين لارواح الانبياء صلوات الله وتسليماته عليهم وعلى آلهم وصحبهم اجمعين ، ولا يعتقد ان في عالم الامكان من السموات والارضين بقعة تخلو من مدد روحانياتهم عموما ، وروحانية سيدهم وخاتهم خصوصا ، بل يجب اعتقاد انهم احياء واجسامهم في قبورهم ، وحياتهم فوق حياة الشهداء ، يصلون ويحجون ويلبسون ويقرأون القرآن ويسبحون تلذذا بطاعة الله تعالى ويزيدهم الله تعالى بذلك من فضله ،

فلا يرد ان الآخرة ليست دار تكليف لاجتماع حياة الجسم بدون الروح كما هو المقرر عند اهل السنة ، ولا ينبغي التصريح بان حياتهم فيها كحياتهم في الدنيا ، ولا بمقارنة الروح للجسد وان جاز ذلك ، لاحتمال حياة الجسم بدون الروح كما هو معلوم ، لان الروح عندهم من الاسباب العادية كالشراب والطعام للرئ والشبع ، قاله تعالى قادر على خلق تلك المسببات بلا هذه الاسباب ، فيجوز كون ارواحهم في اجسادهم واجسادهم في قبورهم ، ويجوز كونها فيها وهي منعمة بسيرانها في الملك والملكوت على طريق خرق العادة ثم تعود الى قبورهم حيث شاء الله ، ويجوز كون اجسامهم احياء في قبورهم بلا ارواح كما تقدم والارواح حيث شاء .

وكون ارواحهم في أعلى عليين او في الرفيق الاعلى او في الفردوس او غير ذلك مما دلت عليه الاخبار الصحيحة ، لا يقتضى كون هذه المذكورات مقرا لها بخصوصها ، اما لجواز انتقالها من حال الى حال ومن منزله الى منزله ، واما لان للروح شأنًا غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى وهي متصلة بالبدن ، واذا سلم على البدن ترد الروح عليه السلام وهي في مكانها هناك كما قاله ابن القيم في كتاب الروح وأقره الحافظ السيوطي في كتابه (المنجلى في تطور الولي) ، واما لان الكمل حتى بعض الاولياء يمكنهم الله تعالى من التصور بصور عديدة بحصر او بغير حصر ، وقد تكون لهم صورة واحدة تملأ الكون ، ويذهب بالكشف احيانا الى ان السموات والارضين والعرش والكرسي مملوءة من رسول الله صلى الله عليه وسلم وكرم ، ومنه يظهر انحلال كون سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم رأى ليلة المعراج سيدنا موسى عليه السلام ، مثل له عند الكتيب الاحمر يصلي في قبره ثم رآه في المسجد الاقصى اقتدى به مع الانبياء عليهم السلام ، ثم في السماء السابعة او غيرها مع جماعة من الانبياء فكله في امر الصلوة ومراجعة ربه .

وهنا احاديث ضعيفة او باطلة تدل على خلو قبره عنه ظاهرا مطلقا او بعد

ثلاثة ايام او بعد اربعين يوما اغتر بها بعض الناس ، فلا يجوز التعويل عليها لانها مع ضعفها وتأويلها تعارض الاحاديث الصحيحة الدالة على بقاء الانبياء في قبورهم كحديث انا اول من تنشق عنه الارض وحديث نقل يوسف الصديق عليه السلام من قبره بمصر الى مقبرة آباءه الكرام بارض الشام عليهم الصلوة والسلام • والسلام ختام الكلام — نور عيني

خالد النقشبندي

الرقعة الرابعة

ارسلها الى خلفائه في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد الفقير المستهام (خالد النقشبندي) المتمسك باتباع سنة خير الانام ، عليه افضل الصلوة واكمل السلام ، الى الاخوان المخلصين الكرام ، من سكان دار الخلافة العظمى ، لازالت مصونة عن كيد الخائنين ، ومقرونة بنصرة حاميتها وحامى بلاد المسلمين الى يوم الدين آمين •

السلام التام والتحية والاكرام • اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على صحة ذواتكم فاورثت المسرة المشيرة الى ثباتكم على الطريقة السنية السنية مع كثرة مزاحمة المنكرين ، فحمدت الله تعالى على ذلك ، المرة بعد المرة •

وقرع سمع هذا المسكين ، ان بعض الغافلين عن اسرار حق اليقين ، يعدون الرابطة بدعة في الطريقة ، ويزعمون انها شيء ليس له اصل ولا حقيقة • كلا انها اصل عظيم من اصول طريقتنا العلية النقشبندية ، بل هي اعظم اسباب الوصول بعد التمسك التام بالكتاب العزيز وسنة الرسول ••

ومن جملة ساداتنا من كان يقتصر في السلوك والتسليك عليها ، ومنهم

من كان يأمر بغيرها ايضا مع تنصيبه على انها اقرب الطرق الى الفناء في الشيخ الذي هو مقدمة الفناء في الله ، ومنهم من اثبتها بنص قوله تعالى (يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين) ، فقال من سادتنا الكبار (الشيخ عبيدالله المشهور بخواجه احرار قدس سره) ما حاصله ان الكينونة مع الصادقين المأمور بها في كلام رب العالمين هي الكون معهم صورة ومعنى ، ثم فسر الكينونة المعنوية بـ (الرابطة) وهي عند اهلها مشهور .

وفي كتاب (الرشحات) بالتفصيل مسطور ، فكأنهم لم يتصوروا منه الرابطة اصطلاحا والا لما وسعهم انكارها ، اذ هي في الطريقة عبارة عن استمداد المريد من روحانية شيخه الكامل الثاني في الله تعالى وكثرة رعاية صورته ليتأدب ويستفيض منه في الغيبة كالحضور ، ويتم له باستحضارها الحضور والنور ، وينزجر بسببها عن سفافس الامور ، وهو امر لا يتصور جوده الا ممن كتب الله تعالى له في جبهته الخسران ، واتسم والعياذ بالله تعالى بالملت والحرمان ، لانه ان كان ممن يعتقد بالاولياء ، فقد صرحوا بحسنها وعظم نعمها ، بل اتفقوا عليها ، كما لا يخفى على من تتبع كلماتهم القدسية ، واستنشق تفحاتهم الانسية ، والا فلا بد ان يعتقد بكلام ائمة الشرع ، واساطين الاصل والفرع ، فقد قال بها من كل مذهب من المذاهب الاربعة ائمة تصريحاً وتلويحاً . وها انا اسرد بعض ما ذكروه مع تعيين اماكنها ليراجعها من ليس في قلبه مرض ، ولا ينكر على الاولياء بمجرد اتباع الهوى والغرض .

فاقول وبالله التوفيق ، وهو الهادي الى سواء الطريق ، فقد صرح بالتصرف والامداد الروحانيين جماهير المفسرين في تفسير قوله تعالى (لولا ان رأى برهان ربه) ، ومنهم صاحب (الكشاف) مع انحرافه عن الاعتدال واتصافه بالانكار والاعتزال ولفظه « وفسر البرهان بانه اي يوسف عليه السلام سمع صوتا اياك واياها ، فلم يكثر له ، فسمعه ثانيا فلم يعمل به ، فسمع ثالثا :

اعرض عنها فلم ينجع فيه حتى مثل له يعقوب عليه السلام عاضا على انملته ،
وقيل ضرب بيده على صدره » الى آخر ما قال •

وقال من الائمة الحنفية الشيخ الامام اكمل الدين في (شرح المشارق) في
حديث (من رأني •• الحديث) «الاجتماع بالشخص يقظة ومناما لحصول مابه
الاتحاد له خمسة اصول كلية ، الاشتراك في الذات او في صفة فصاعدا او في
حال فصاعدا او في الافعال او في المراتب ، وكل ما يتعلل من المناسبة بين
شيئين او اشياء لا يخرج عن هذه الخمسة وبحسب قوته على مابه الاختلاف
وضعه يكثر الاجتماع ويقل ، وقد يقوى على ضده فتقوى المحبة بحيث يكاد
الشخصان لا يفرقان ، وقد يكون بالعكس ، ومن حصل الاصول الخمسة
وثبتت المناسبة بينه وبين ارواح الكمل الماضين اجتمع بهم متى شاء » • انتهى •

وقال منهم محشى الاشياء الشريف احمد بن محمد الحموي في كتابه
(تهحات القرب والاتصال باثبات التصرف لاولياء الله تعالى والكرامة بعد
الانتقال) ما خلاصته «ان الاولياء يظهرون في صور متعددة بسبب غلبة
روحانيتهم على جسمانيتهم وحمل على هذا المعنى ما في بعض روايات الحديث
الصحيح قال صلى الله عليه وسلم (ينادى من كل باب من ابواب الجنة بعض
اهل الجنة ، فقال ابو بكر رضى الله تعالى عنه وهل يدخل احد من تلك
الابواب كلها ؟ قال نعم وارجو ان تكون منهم) » •

وقالوا « ان الروح اذا كانت كلية تظهر في سبعين الف صورة ، هذا في دار
الدنيا وفي البرزخ من باب الاولى ، لان الروح فيه اغلب واشد استقلالا
بسبب المفارقة عن البدن » • انتهى •

ومن الائمة الشافعية الامام الغزالي في (الاحياء) في باب (تفصيل ما ينبغي
ان يحضر في القلب عند كل ركن من الصلوة) مانصه «واحضر في قلبك النبي

صلى الله عليه وسلم وشخصه الكريم وقل السلام عليك ايها النبي وليصدق
املك في انه يبلغه ويرد عليك ما هو اوفى منه » . انتهى .

وقال منهم العلامة الشهاب احمد بن حجر المكي شيخ شيخ الشهاب الخفاجي
في (شرح العباب) في بيان معاني كلمات التشهد مانصه «وخوِّط صلى الله عليه
وسلم كانه اشارة الى انه تعالى يكشف له عن المصلين من امته حتى يكون
كالحاضر معهم ليشهد لهم بافضل اعمالهم وليكون تذكر حضوره سببا لمزيد
الخشوع والخضوع ثم ايده بما مر عن الاحياء » .

ولشيخ الشيوخ الامام العارف السهروردي الشافعي في (عوارف
المعارف) في باب (صلوة اهل القرب) مثله ومن عباراته « ويسلم على النبي
صلى الله عليه وسلم ويمثله بين عيني قلبه » . انتهى .

وصرح العلامة الشهاب ابن حجر في اواخر (شرح الشرائع) وفاقا للحافظ
الجلال السيوطي في كتابه (تنوير الحلك في رؤية النبي والملك) انه « حكى عن
ابن عباس رضى الله تعالى عنهما انه رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم في
النوم ، فدخل على بعض امهات المؤمنين ، فاخرجت له مرآة النبي صلى الله
عليه وسلم فنظر فيها فرأى صورة النبي ولم ير صورة نفسه » . انتهى .

وهذا هو الفناء في الرابطة في اصطلاح القوم . لا يقال ليس الكلام في
صورة النبي ، لأننا نقول ان هذا ليس من خصائص الانبياء ، وكل ما هو
كذلك فهو مشترك بينهم وبين الاولياء ، ولا شك في هذا عند اهله . نعم مخاطبة
غيره صلى الله عليه وسلم في الصلوة مبطله لها واحضار الصورة فيها والتسليم
على صاحبها من خصائص حضرة روح الوجود وصاحب المقام المحمود عليه
وعلى آله وصحبه الصلوة والتسليم من الكرم الودود ، وهو غير مراد في مانحن
فيه . هذا . وقال منهم الحافظ الجلال السيوطي في رسالة حافلة الفها في مثل هذه
المادة سماها كتاب (المنجلى في تطور الولي) نقلا عن الامام السبكي الشافعي في

(الطبقات الكبرى) «الكرامات انواع» الى ان قال «الثاني والعشرون التطور باطوار مختلفة ، وهو الذي تسميه الصوفية بعالم المثال ، بنوا عليه تجسد الارواح وظهورها في صور مختلفة من عالم المثال ، واستأنسوا له بقوله تعالى «فتمثل لها بشرا سويا» ، ومنه قضية (قضييب البان) « ثم ذكرها وذكر غيرها .

وقال منهم الامام العارف الشعراني قدس سره في كتاب (النفحات القدسية) عند عد آداب الذكر ما نصه : « السابع ان يخيّل شخص شيخه بين عينيه وهذا عندهم أكد الآداب » . انتهى بحروفه .

قلت وليست الرابطة عندنا معاصر النقشبندية الا هذا كما يشهد له ما في جميع كتبهم المعتمدة . وذكر العلامة السفيري الطيبي من الشافعية في شرح البخاري عند قوله «ثم حجب اليه الخلاء» «ان الشيطان كما لايقدر ان يتمثل بصورة النبي صلى عليه وسلم لايقدر ان يتمثل بصورة الولي الكامل ايضا» بشرط ذكره ثمة .

وقال من اكابر الحنفية ايضا العلامة الشريف الجرجاني قدس سره في اواخر (شرح المواقف) قبيل ذكر الفرق الاسلامية وفي اوائل حواشيه على (شرح المطالع) بصحة ظهور صور الاولياء للمريدين حتى بعد التوفي واخذهم الفيوض منها .

وقال منهم ايضا الامام العارف بالله تعالى الشيخ تاج الدين الحنفي النقشبندي العثماني قدس سره عند بيان طرق الوصول الى الله تعالى في رسالته المعروفة (بالناجية) مانصه : «الطريقة الثالثة الربط بالشيخ الذي وصل الى مقام المشاهدة وتحقق الصفات الذاتية ، فان رؤيته بمقتضى (هم الذين اذا رأوا ذكر الله) تفيد فائدة الذكر ، وصحبته بموجب (هم جلساء الله تعالى) تنتج صحبة المذكور» الى ان قال « فينبغي ان تحفظ صورته في الخيال وتتوجه الى القلب الصنوبري حتى تحصل الغيبة والفناء عن النفس . وان وقتت

عن الترقى فينبغي ان تجعل صورة الشيخ على كتفك الايمن وتقرض من كتفك الى قلبك امرا متدا ، وتأتي بالشيخ المذكور على ذلك الامر المتد وتجعله في قلبك ، فانه يرجى لك بذلك حصول الغيبة والفناء » • انتهى بحروفه • وجرى عليه قدوة المحققين وزبدة المتأخرين الشيخ العارف عبدالغني النابلسي الحنفي قدس سره واقره في شرحه على الناجية المسمى (بمفتاح المعية) •

وقال من ائمة الحنابلة الفوت الاعظم والامام الافخم سيدي الشيخ عبدالقادر الجيلاني قدس سره مامعناه : «ان للفقير اي السالك طريق القوم رابطة قلبية مع الاولياء ويستفيد منهم بسبب تلك الرابطة باطنا فلا بأس بعدم اكرامه ظاهرا بخلاف الاجنبي الذي ليس له رابطة معهم » • انتهى نقلا عن الامام السهروردي في (باب آداب المريـد مع شيخه) من عوارفه •

وقال منهم ايضا العلامة شمس الدين ابن القيم في كتاب (الروح) «لروح شأن آخر غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى ، وهي متصلة ببدن الميت بحيث اذا سلم على صاحبها ترد السلام وهي في مكانها هناك » • انتهى نقلا عن الحافظ السيوطي في كتاب (المنجلي) •

قلت والنصوص بهذا المعنى اكثر من ان تحصى ، وفيه دلالة ظاهرة على نوع تصرف للاولياء بعد الموت • وقد الف كثير من المحققين في ذلك رسائل واضحة المسالك ، فليحذر الموفق عن انكاره فانه من المهالك •

وقال من الائمة المالكية الامام الجليل صاحب (المختصر) المشهور الشيخ خليل رحمه الله تعالى مانصه : «الولي اذا تحقق في ولايته ، تمكن من التصور في روحانيته ، ويعطي من القدرة التصور في صور عديدة ، وليس ذلك بمحال لان المتعدد هو الصورة الروحانية وقد اشتهر ذلك عند العارفين بالله نقله الحافظ السيوطي عنه في الكتاب المذكور ونقل فيه ايضا عن الامامين الهاميين

من المالكية الشيخ ابي العباس المرسى وتلميذه ابن عطاء الله السكندري
قدس سرهما ما يقاربه » •

فكيف يسوغ للعوام انكار مثل هذه الاحكام ، بعد تصريح الاولياء
الكرام والعلماء الاعلام الذين هم اهل الحل والأبرام ، ومنهم من يتلقى العلوم
اللدنية بلا واسطة من الحي الذي لا ينام ، واقتصرت على هذا القدر من الكلام
خوفا من الاملال والاسنام ، والا لألفت فيه مجلدا حافلا بعون الملك العلام •
ولولا رعاية الشفقة على الاخوان في الدين من وقوعهم في انكار طور الاولياء
الكاملين ، لما أقدمت على اظهار بعض هذه الاسرار ، لكن الجأني اليه امران :

الامر الاول : الذبّ عن الطريقة التي هي عروة الوصول ، وسلكهم
رضوان الله واتباع الرسول التي اصولها التمسك بعقائد اهل السنة الذين
هم (الفرقة الناجية) ، وترك التقاط الرخص ، والاخذ بالعزائم ، ودوام المراقبة،
والاقبال على المولى ، والاعراض عن زخارف الدنيا بل وعن كل ماسوى الله
تعالى، وملكة الحضور المعبر عنه في الحديث الشريف بالاحسان وهو ان تعبد
الله كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك ، والخلوّة في الجلوة مع التحلي
بالاستفادة والافادة في علوم الدين ، والتزبي بزي عوام المؤمنين ، واخفاء
الذكر ، وحفظ الانفاس بحيث لا يخرج ولا يدخل نفس مع الغفلة عن الله
الكريم ، والتخلق باخلاق صاحب الخلق العظيم عليه الصلوة والتسليم •

وبالجملة فهذه الطريقة بعينها هي طريقة الاصحاب الانجاء عليهم
الرضوان من غير زيادة ولا نقصان ، وهي عبارة عن الاخذ بعزائم الكتاب
والسنة ولهذا قال امام الطريقة وغوث الخليفة الشيخ بهاء الحق والحقيقة
والدين السيد محمد البخاري المعروف بشاه نقشبند قدس سره ما معناه
«من اعرض عن طريقتنا فهو في خطر من دينه» •

والامر الثاني : التحذير عن تمويه الغافلين وتزويرهم لتلاؤدى الى انكار

هذه الطائفة وتكديرهم ، ويسرى من شؤمه والعياذ شيء الى باب لا يزال
الفقراء الصادقون متضرعين الى الله تعالى لتأييده وبقائه وحفظه من فتن الحساد
و مكاييد أعدائه ..

وهذا الفقير يوصيكم بجميع ما تقدم من الآداب ويخبركم بأنه يراً الى
الله تعالى من كل من يخالف الكتاب والسنة ولم يتبع هدى النبي واصحابه ،
ويامرهم بصالح الدعوات في الصباح والمساء لدوام تأييد الدولة العلية العثمانية
التي عليها مدار الاسلام ونصرتها على اعداء الدين والمرتدين اللثام . والسلام
عليكم ورحمة الله وبركاته في البدء والختام .

خالد النقشبندى

الرقعة الخامسة

كتبها الى السيد اسماعيل البرزنجي الكونه كوترى خليفته في (المدينة المنورة)
بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، والمذنب المستكين ، خالد المجددى النقشبندى ،
سومح بالفضل الجلي من الوهاب العلى ، الى خليفه وصفيه الوشى النبيل ،
قدوة السالكين ، الشيخ اسماعيل ، كان الله له عوضا عن كل كثير وقليل ،
ولهذا الفقير الذليل ، انه هو حسبنا ونعم الوكيل .

وبعد فقد شرفتنا مكاتبيكم المرة بعد المرة فاطربتنا واورثتنا غاية المسرة،
وهديتكم المرسولة من الشام ، ايضا وصلت بالتام ، وكتبت اليكم الأجوبة
قبل هذا وكأنها ما تشرفت بلقياكم ، وما تنورت من اشعة محياكم ، والتمستم
في هذه النوبة مع خادكم تحرير بعض آداب الطريقة العلية ، وابداء شيء من
الأسرار القدسية .

لا يخفى عليكم ان الأسرار لا تكتب في الأسفار ، واما الآداب فتفصيلها
لا يسعه الكتاب ، ولاشك ان هذا بين لدى ذلك الجنب . وقد امرنا بعض

الاجاب بتحويل شيء منها امثالاً واداء لبعض ما لكم علينا من شكركم ،
وضمننا اليه اجمالاً بعض كلماتنا ، وهى ان اهم الآداب في الطرق كلها لاسيما
في الطريقة العلية النقشبندية ، شدة التمسك بالشرعة الغراء ، والتشهير التام
للصبر في البأساء والضراء ، وبذل المجهود في الشكر في الرخاء والسراء ،
واحياء السنة السنية والتباعد عن البدع الردية ، ودوام التضرع الى الله
بالانكسار ، والجهد الجهد لطرد الخواطر ولو اخروية آناء الليل واطراف
النهار ، حتى يصير الحضور ملكة في القلب كابصار الباصرة ، ولا يبقى تعلق
البال بشيء سوى المحبوب الحقيقي عز شأنه في الدنيا والآخرة ، مع تنزيه
الشهود جلت كبرياؤه غاية التنزيه ، واثبات الصفات له زائدة من غير شائبة
التكيف والتشبيه .

فمن كلماتهم القدسية كل ما خطر ببالك او هجس في خيالك فالله بخلاف
ذلك . فعليكم بمزج الحيرة التامة بالحضور والثقة الكاملة به تعالى في جميع
الأمور ، وعدم الاعتماد على الوقايح وان كانت في غاية الظهور ، والاستقامة
مع الاخذ بالعزائم على حسب المقدور ، (وما لا يدرك كله لا يترك كله) .

ومن انقاسهم النفيسة «الطرق الى الله تعالى مسدودة الاعلى المقتفين آثار
رسول الله صلى الله عليه وسلم ، وان المدار على فهم الوجود وبذل المجهود
والوفاء بالعهود والقناعة بالموجود » .

**امرتك الخير لكن ما اتتمرت به
وما استقممت فما قلبي لك استقم**

وصلى الله على سر الوجود ومنبع الكرم والجود سيدنا محمد النبي
الامي الهاشمي وعلى آله واصحابه افضل صلوات واتمها ما تعاقب بالبكرة
والعشي وسلم تسليمًا ، وكذلك ثم السلام عليكم وعلى كل من لديكم ، وقد
وصيناك بامور هناك فلا تنس ما به وكلناك .

وتقبل باطني قدمي من وطئ ثرى طيبة الطيبة بقدمه ، ولا سيما من يذكر
أحيانا اسمنا منهم بفضلهم وكرمه ، ونرجو من كل الدعاء وحسن النظر وتبليغ
سلامي بغاية الذل والمسكنة الى سيد البشر ، عليه وعلى آله وصحبه من الله
الصلوة الزاكية ، والسلام الاطيب الازهر .

الرقعة السادسة

كتبها بحق اخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب
انتصارا للحق واستفتاء من اهل الصدق

بسم الله الرحمن الرحيم

ما قول مشايخ الاسلام والعلماء الأعلام من اهل الحديث والتصوف
والقضاء والافتاء والتدريس والأحكام ، تقع الله تعالى بعلومهم وبركات
انقاسهم الانام ، واحلهم اعلى فرايس دارالسلام ، في من كان اشعرى الاعتقاد
وشافعي المذهب ، نقشبنديا وقادريا في المشرب ، حاثا على اتباع السنة
السنية النبوية ، محذرا عن كل بدعة غير مرضية ، مقتنيا ما استطاع
آثار السلف الصالحين ، معرضا عن الدنيا واهلها ، لا تاخذة لومة لائم في
الدين ، يجب الله الى عباده ، ويسلكهم طريق عباده ، يامر بالمعروف وينهى
عن المنكر ، ومن تردد اليه بحسن النية والاخلاص استيقظ من نوم الغفلة
وبدوام الذكر تحلى وتذكر ، وله في الباطن قوة تصرف يقتدر بعون الله تعالى
بها على التأثير في المريدين ، والقاء الجذبات الالهية في قلوب المسترشدين ،
ورفع الحجب ونفى حضور ما سوى الله او تقليده عن قلوبهم ، مع امور آخر
من اسرار الطريقة مما ينبغي كتبه على غير اهله ، وجب العبادة والشوق اليها
من الخشوع والمواظبة على افادة الفرائض بالجماعة وعلى سنن الرواتب والاشراق
والضحى والاوابين ، والتهدد وقلّة الهجوع وكثرة الجوع ولا اقل فيهم من
المداومة على الذكر الخفي الثابت تفضيله على الجهرى بسبعين ضعفاً على الوجه

الواضح الوفي ، وكان مأذونا بل مأمورا من طرف شيخه المأمور كذلك ، وهكذا يتلقين الذكر والارشاد للطالبين ، وتعليمهم آداب الطريقة الأنيقة النقشبندية والطريقة العلية القادرية ، على سنن الأسلاف الماضين ، وحشهم على اتباع الشرع الشريف ، فهل يكتفى حينئذ لجواز التلقين والارشاد بما تقدم من المكارم والسادات ، أم يشترط مع ذلك كله ظهور بعض خوارق كونية وكرامات حسية ، مما الفت طباع العوام بطلبه من المشايخ كالمنشي على الماء والطيران في الهواء والاتفاق من الغيب ، وعلى تقدير جواز ارشاده للمسلمين من غير اشتراط تلك الأمور على ما هو المقرر عند اساطين الكشف وائمة الوجدان من المتقدمين والمتأخرين ، فهل يحكم بوجوب الارشاد عليه نظرا الى قلة هذه الأمور النفيسة او اتفائها ظاهرا في اكثر اقطار الاسلام ، او بندبه كما هو الظاهر ، او بجوازه مطلقا ، او بتغيره بالنسبة الى اشخاص المريدن قياسا على الامر بالمعروف والنهي عن المنكر في وجوبه تارة وندبه اخرى وكراهته مرة وحرمة أخرى ؟

وهل يجوز الارشاد بلا تصرف باطنى قياسا عليهما ايضا ؟ وعلى تقدير ان يشترط في حقيقة الارشاد امور ، فاذا اتفقت ايمتنع او يحكم بجوازه عند فقدانها ايضا كقضاة الضرورة الموجودين الآن المحكوم بنفوذ احكامهم مع عدم جمعهم شرائط القضاء ام لا ؟ أفئونا مأجورين برد الجواب واضحا على وجه الصواب ، لازلتُم موفقين لمرضاة العليم الوهاب^(١) .

(١) ومما رايته في تعليقات المرحوم السيد اسعد صاحب ابن المرحوم الشيخ محمود صاحب اخي حضرة مولانا خالد خالد قدس سره انه قد كتب والده الشيخ محمود صاحب في سنة الف ومائتين واربعين هجرية من السليمانية الى حضرة اخيه الماجد مولانا خالد كتابا يشكو فيه تهاجم الناس من شتى الاطراف بالتقديرات عليه بحجة ان ليس له كرامات على ما هو المشهور من المرشدين ، فلا يليق بالبقاء على مقام الارشاد بدلا عن حضرة اخيه مولانا خالد ، ولا يريدون بذلك شيئا الا ازعاجه واخراجة من بلدة السليمانية .

الرقعة السابعة

كتبها الى مريده عبدالله باشا حاكم ايالة عكا
مرشدا له الى الاستسلام لما جرى عليه القضاء والقدر

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الفاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، اخذ
الله بيده ، وامده بمدده ، الى خادم الفقراء ، وغرة الوزراء ، لازال بعين
العناية محروسا ، وبنيل المآرب مأنوسا . آمين .

فكتب حضرة مولانا خالد قدس سره ذلك الاستفتاء وعممه على علماء
البلاد الاسلامية ، وقد افاد فيه واجاد وأومى بطرف خفى او جلى أن
شرط الولي المرشد للناس هو اتباع الكتاب والسنة واقامة احكام الدين
وقوته على تربية المريدين من المسلمين ، كما يظهر منه ايماء ان اخاه
الشيخ محمود صاحب رجل متصف بشروط الارشاد ولذلك انابه منابه
عند غيابه عن بلدته . وقد اعترف بفضل الشيخ محمود صاحب معاصروه
من اكابر العلماء من المؤلفين الفضلاء ، وكان له خلفاء كبار في زمن ارشاده
بالشام بعد وفاة اخيه حضرة مولانا خالد قدس سره كالامام العارف بالله
تعالى مولانا الشيخ بكر الكردى الكلالى نزيل دمشق صاحب (صفوة
التفاسير) ، ومرجع العلماء الشيخ علي البالولى ، والمحقق المتين العارف
بالله الشيخ احمد السمين البغدادي مدرس المدرسة الاعظمية ، ومولانا
الشيخ مسعود الامدي والشيخ محمد الهرايى نزيل (ادلب) ، والعلامة
الشيخ محمد القرمشلى قدوة الشافعية في (ديار بكر) ، وغيرهم من اجلة
العلماء الفضلاء .

ويؤخذ من كلام حضرة مولانا في كتابه الاستفتائي ان المرشد اذا كان
ملازما لطاعة ربه ، ممثلا اوامره ، مجتنباً نواهيه ، متمسكا بالسنة ،
مقتفيا اثر الكمل العارفين ، مشتغلا بذكر الله تعالى مراقبا عظمة ربه
جل جلاله بحيث لا يفغل عنه تعالى شأنه ، وكان مأذونا من شيخه الكامل
المأذون له كذلك ، فهو جدير بان يقوم بوظيفة الارشاد ، في طريق الدعوة
الى توحيد رب العباد ، ولا يشترط ان تظهر على يده خوارق المعاديات ، اذ
هي ليست شرطا لصحة الارشاد ، ولا دليلا على الافضلية بل التفاضل
باعتبار درجات القرب الالهي ، ولذلك قل ظهورها على ايدي السلف
الصالحين من الصحابة والتابعين ، رضوان الله تعالى عليهم اجمعين .

اما بعد فقد بلغني مرسومكم الحاوي لشدة الاعتقاد ، والمبالغة في الاستمداد ، لطلب الذرية لكم . اما الدعاء فقد صدر مني مرارا ، واما الهمة فلست من اهلها . ولئن سلم فلا تستعمل الهمة الا بعد ظهور ان المطلوب قضاء معلق . والى الآن ما تبين كون مطلوبنا كذلك لعمى بصائرنا بسبب البدع والشبهات .

ولا يجوز اعتقاد ان القضاء المبرم يرد بهمم الانبياء فضلا عن الاولياء ، وكل ما يرد فهو معلق وان لم يظهر تعليقه في اللوح او الكشف ، بل لا يرد مطلقا اذ المقضى في صورة وقوع شيء وقوعه ، وفي عدمه عدمه ، لان معنى ابرام وقوع شيء مثلا احكامه والقطع بوقوعه بحيث لا يرده احد ولا يصرفه صارف ، فاذا فرض رده يلزم منه محالات :

احدها عجز الباري تعالى حيث ابرم شيئا ونقضه غيره . وثانيها الكذب في كلامه النفسي لانه تعالى قال في نفسه في الازل هذا الامر سيقع حتما ، والا لما كان مبرما مع ان الفرض عدم وقوعه . وثالثا الجهل ، لانه تعالى تعلق علمه بانه لا يرده شيء ، ووقع خلاف ما علمه تعالى وتقدس عما لا يليق بجنابه الاقدس ، بل لايجوز تعلق ارادة الباري تعالى بنقض ما ابرمه ، اذ الارادة لاتتعلق بالمحال الذاتي كما تقرر في محله ، وكل ما يستلزم نقضا عليه تعالى فهو محال ذاتي .

وما يحكى عن بعض أصحاب الغوث الاعظم بابي هو وامي من ان الله تعالى رد له مبرم القضاء ، فغير ثابت بهذا اللفظ ، وبفرض ثبوته وهو الشايخ فالولى يعذر في نطقه بغير المشروع لسكروه ومحوه ، ولايجوز تقليد غيره له لشعوره وصحوه ، ولا يسقط التكليف الا عن سقط عنه شرعا . وأيضا الخطأ الكشفى كالخطأ الاجتهادي يعذر صاحبه ولا يقلد فيه . ومن لم يجوز الخطأ على الأولياء لم يفرق بين النبي والولي تماما .

وايضا قد يكتب في اللوح امر من غير تعليق فيظنه بعض اهل الكشف مبرما لعدم رؤية تعليق له في اللوح ، فيخبر بإبرامه وهو صادق بحسب ظنه لأنه لم يره الا مبرما مع أنه معلق في علم الله تعالى .

فالمعلق قسمان أحدهما معلق في العلم واللوح ، والثاني معلق في العلم مبرم في اللوح . وما وقع للعوث الاعظم قدس سره الاقوم من القسم الثاني ، وقد وقع لغيره من الاولياء ايضا .

وكما يجب التحرز عن انكار الاولياء ، يجب التحرز عن الغلو في الاعتقاد بهم بحيث يؤدي الى خلل في فرض العقيدة ، وهذا كثير في المفرطين في حسن الظن بالاولياء ، والشيطان ذو مكر ومكيدة .

واذا اراد الله بأحد ان ياخذ حظا من فيض شيخ ، يظهر عليه كمال ذلك الشيخ فوق ما هو فيه . فلا ينبغي الاصغاء الى قول (اسماعيل الاناراني) فينا ، فوالله أنا دون ما يعتقدي هو بكثير ، ولا ينبئك مثل خبير . وافضل الصلوة والسلام على البشير النذير وعلى آله وصحبه اجمعين .

الرقعة الثامنة

كتبها من الشام الى مخلصه مكي زاده مصطفى عاصم افندي

شيخ الاسلام في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على جميع نعمه ، لدى جميع خلقه ، ما علمنا منها وما لم نعلم ، وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وعلى آله وصحبه وسلم .

أما بعد ، فقد ورد الينا مكتوبكم ، وامال اليكم قلوب الفقراء بعض الامة ، ووصلت الينا شهرة اهتمامكم بترويج طريقتنا التي هي لب الشريعة ،

فزادكم هذا عندنا مهابة وجلالة ، جزاكم الله في الدارين خيرا ، وحفظكم من كل ضرر سرا وجهرا •

اعلموا انه ثبت بالكشف الصحيح والوجدان الصريح عند جهابذة الكشف والشهود وبذلة الروح وثقة الوجود ، ان اجل السعادات وافضل العبادات بعد تصحيح الاعتقاد والتبري عن ترهات اهل الفساد والقيام بالفرائض على مذهب احد الاربعة الامجاد ، المواظبة على الذكر الخفي مع دوام العلم بانه سبحانه وتعالى يراك وان لم تكن تراه ، ولا يغيب عنه مثقال ذرة ، وحاضر عنده متقلب عبده ومشواه ، ولا اريد العلم التقليدي فانه يكون في بعض الاحيان ويشترك فيه اهل البدع والاحسان وارباب الكفر والايمان ، بل المراد العلم الحقيقي المأخوذ من أئمة المشاهدة بالوجدان ، وهو يحصل على طريق جرى العادة اما بترك الكل وارتكاب المجاهدات الشاقة والخروج عن جميع الزخارف ، واما بالتمسك قلبا وقلبا بباطن اهل المعارف ، ولا سيما احد خلفاء هذه الطريقة العلية قدس الله اسرار مواليها ، وامد في الدارين من جد في تكثير اهلها فانهم قد يكرمون اناسا بعون الله تعالى بدولة الشهود وبالهمم القاهرة ، ولو كانوا متقلبين على الفرش الممهدة في الثياب الفاخرة ، بشرط كمال الاخلاص واتباع السنة وترك البدع والاعراض القلبي عن متاع الدنيا والميل الى نعيم الآخرة ، وعليهم حمل كثير من الاولياء وبعض العلماء ما رواه ابو سعيد الخدرى رضى الله تعالى عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال « ليذكرن الله عز وجل اقوام في الدنيا على الفرش الممهدة يدخلهم الدرجات العلى » ، قالوا ان هذا الحديث الشريف دليل على صحة ما عليه السادة النقشبندية قدس الله تعالى اسرارهم وافاض علينا انوارهم ، ومن لم يوفق لاحد الامرين فحق له البكاء على نفسه ولله در القائل :

على نفسه فليبك من ضاع عمره
وليس له فيها نصيب ولا سهم

فعليكم على قدر المقدور الاعتناء بالاذكار الخفية ، والاستمداد من سادة هذه السلسلة السنية ، ولا يصدنكم ما اتم فيه من المراتب العلية ، فقليل هذه الطائفة كثير ، وضعيفهم عند الله جليل وخطير ، وفطرتهم تزرى بالبحر فضلا عن الغدير • كأن فيهم من يقول :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وحسبنا الله ونعم الوكيل •

الرقعة التاسعة

كتبها الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليه التعويل ، وهو حسبي ونعم الوكيل • من العبد الفقير ، الى جناب العلامة التحرير ، الفطريف العلم ، صاحب السيف والقلم ، لازالت صعاب الامور لقائد رأيه لينة القيادة ، وفكره الصائب ناظما لشتات مصالح البلاد والعباد • اما بعد فقد تواترت الاشارة منكم الى افقر الفقراء ، وزاد في الالاح والابرار وزير الامراء ، ليوست الفقير لاصلاح ذات البين وليبذل النصح لدفع الكدورة والشحناء والشين ، ليتبدل النفاق بالوفاق ، وتتحول المنافرة الى الاتفاق ، مع ان اقتحام هذا المسكين الفقير وخوضه في مثل هذا الامر الخطير ، كان بالنسبة الى بعض العقول ، سببا للسقوط عن العيون ، والانحطاط والنزول ، على ان الاعتماد على عهود اهل الدنيا حق الاعتماد عزيز علينا ، اذ هو اصعب من خراط القتاد ، ولا نأمن من نقضهم الميثاق واخلافهم الميعاد •

الا انا لما نظرنا الى رضى المولى جل جلاله ، وان امر وزراء الاسلام ما لم يخالف الشرع يجب امثاله ، وغلبتنا حمية الدين ، وملاحظة صلاح المسلمين ، وتقوية السنة السنية ، ورعاية جانب الدولة العلية ، ونجاة المؤمنين عن سلط

الفرقة الافاكة الدنية ، قبلنا المطاعن والعار ، واعرضنا عن سفاسف الاشرار
كما قيل :

اذا رضى الكريم بفعل مرء
فلا يرتاع ان لام اللئام

فשמرنا عن ساعد الجد تسمير اولى العزائم ، واقدمنا عليه بعونه تعالى
وتقدس اقدام من لا يخاف في الله لومة لائم ، وتوجهننا استخارة واستجازه
واستمدادا الى ساداتنا وقادتنا ائمة السلسلة النقشبندية ، قدسنا الله تعالى
وتقدس باسرارهم السنية ، كما ملأ الخافقين بفيوضهم وانوارهم البهية ،
واستحضرنا امير امراء البابان محمود باشا، وعمه عبدالله باشا، واخاه عثمان
بك، مع القاضي ومعظم اكابر اعوانهم مجتمعين، بعد ما كللناهم واحدا بعد
واحد منفردين فملأت بتأييده تعالى قلوبهم وآذانهم من زواجر الوعظ، وحشيت
جيوبهم وارادتهم من جواهر اللفظ ، حتى اجابوا واتقادوا ، وانقلعوا عما
ترسخ فيهم طول السنين واعتادوا ، ثم عقدنا لهم محفلا وشددنا عليهم غاية
التشديد ، وسددنا عليهم طرق التورية وانذرناهم بالوعيد ، وبذلنا المجهود في
اتقان تحليف محمود باشا بالوجوه العديدة ، واخذنا الموائيق الاكيدة ،
وسلكنا به في ذلك المسلك الأوعر ، وما احتفلنا به مع حقوقه اذ حقوق الله
اجل واكبر . وهذه صورة التحليف قد ارسلت اليكم مع المصحف المهور ،
وكم من وجوه من التاكيد ما استحسنا ثبتها في هذه السطور . وبالجمله
لا يتصور نكث هذه الموائيق والعهود ، الا ممن لا يهاب والعياذ بالله جزاء اليوم
الموعود ، ولا يتأتى نقض هذه الآرام الا ممن يهون عليه الخروج عن دائرة
الاسلام ، والبراءة من ملة سيد الانام ، ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه افضل الصلوة واتم السلام . فاذا تقضتم اتم وبالله المستعان او
محمود باشا هذا الميثاق والالية ، وتعرضتم لسخط الجبار تعالى وتقدس لاجل
جيفة دنية ، واركتبتم الخروج عن دائرة الاسلام واستوجبتم العار والبوار

والملام ، واطلتم اليكم السنة مطاعن الكرام واللثام ، فأبي عتاب يبقى على هذا المسكين الضعيف او على غيره من الوضع والشريف ، ام ابي قصور يتطرق الى المحلف والتحليف ؟ اقول هذا ولا اعلم الغيب ، وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون .

واجل صلوات الله وتسليماته على خاتم النبيين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ابد الآبدين ، عدد معلوماته ومداد كلماته في كل لحظة وحين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين (۱) .

(۱) لهوانه به هندی کهس له زوی ناساره زایی بهوه بلین مهولانا که پیاوکی خاوهن تریقت و دیانت و مهلایه کی گوره بووه ، هقی بهسره مهسه لهی پتوهندی نیوان والی عوسمانی و میری بابانهوه چییه و ، دوور نی به سوودیکی دنیایی بو خوی مه بهست بووبی یا دلی له گهل داوود پاشا بووبی که واته لایه نگری کردنی دهوله تی عوسمانی و پشت تی هه لکردنی دهوله تی بابان .

له وهلامی گومانیکی وادا نه لیم له بارهی سوودی تایه تی دنیایی بهوه نهوه میژوو شاهیده که مهولانا هه رگیز بهدوای سوودی وادا نه گه زاوه و نه یوستوو و نه له کوردستان و نه له بهغدا و نه له شام سهروهت و سامانیکی له پاش به جی نهماوه .

له بارهی پتوه ندیشه وه به فرمانزه وایان ، جکه له مه بهستی چاکه و خیرخواهی و ناموزگاری کردنیان، مهولانا مه بهستیکی کهی نه بووه، ته نانت وه که له نامه کانی وه ده ره که وی زور جار خه لیفه ی خوی له خه لیفه یی ده کردوو چونکه پتوه ندیان بو سوودی دنیا له گهل کار به دهستان پهیدا کردوو .

که واته له پاش لیکدانه وه یه کی ورد ده ره که وی که نه میانجی گه ری بهی مهولانا ته نها به پتی سوودی تابین و به کاره یانی عه قل و سوودی موسولمانان بووه .

چ میرنشینی بابان و چ دهوله تی عوسمانی هه ردوو موسولمان بوون . تایی نیسلامیش هه میشه موسولمانان بانگ نه کا بو یه کیتی و هاودهنگی و هاوده ردی . خوا له قورئانا فه رموویه تی « انما المؤمنون اخوة ، فاصلحوا بین اخویکم » . پیغه مبه ریش دروودی خوی لی بی

الرقعة العاشرة

الى خلفائه في مدينة السلام بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . من العبد الساعي
في هلاك نفسه ، الملتهي بشغل يومه عن جزاء غده وذنوب امسه ، خالد ، الى

زورجار ئاره زووی خوئی پیشان داوه بۆ ناشت کردنه وهی ئه
موسولمانانهی له ناو خوینا ناکۆک بوون .

له سه ریکی تریشه وه ئه وهی ئاگای له میژووی بابان بچ ئه زانی که
له سالی (۱۱۵۶) ی هجری به وه که ئه کاته (۱۷۴۳) ی میلادی واته له
سه رده می سه لیم پاشای کۆزی به کر به گی بابانه وه که له سه رده می
نادرشای هه وشاردا بووه تا سه رده می مه ولانا که حوکم زانی به دهستی
مه محمود پاشای بابانه وه بووه که ئه کاته سالانی (۱۲۲۰ - ۱۲۳۰) ی
هجری ، هه می شه دوو به ره کی له ناو بابانه کانا بووه و تیره به کیان په نایان
بردووه ته بهر ده ولته ی عوسمانی و تیره به کی تریان په نایان بردووه ته بهر
ده ولته ی ئیران و هه ر کام سو پای به کچ له م دوو ده ولته ی هیناوه بۆ
سه ر خاکی بابان و وێرانی کردووه و خه لکه که ی تووشی کوشت و بۆ
کردووه و مالی هه زاران کهس سووتاوه و تالان کراوه و نامووسی گه لێ
کهس پێ شێل کراوه و هه یج میریکی بابان سێ چوار سالی به سه قام گرتووی
نه بردووه ته سه ر . ژبانی خه لکه که مه ردن و هه نگوینان ژاری مار بووه .

ده ولته ی عوسمانی له باره ی ئایینه وه هه رچۆن بچ له کورده کانی بابان
نزیکتر بووه تا ده ولته ی ئیران . ولاتیکی زۆری موسولمانانیشی له وێر
ده ستا بووه . ئه م ده ولته به شێکی زۆری جیهانی ئیسلامی له وێر
ده سه لانا بووه و زۆر به توانا بووه . له ولشه وه میرنشینی به کانی کورد
له ناو خوینا جیا جیا و دوودل بوون و نه یان توانیوه به ک بگرن . بابانیش
ته نانه ت ئه گه ر ویستبیتیسی ، به ته نها خوئی بهر به ره کانی عوسمانی یا
ئیرانی پچ نه کراوه . بۆیه له حا لی وادا ئه گه ر پیاو چاکیکی دینداری شیخ و
مه لای وه که مه ولانا ویستبیتی نیوانی بابان و عوسمانی ژێک بخوا ، هه یج
خرا به یه کی تیا نه بووه و بۆ سوودی خه لکه که و بۆ سوودی بابانیش و بۆ
سوودی عوسمانی یش بووه و مه عنای ئه م نامه یه ی مه ولانایش هه ر
ئهم به وه هه ر له م ژووه وه بووه .

مخاديبه السيد عبدالغفور والشيخ محمد الجديد وموسى الجبوري • السلام عليكم ورحمة الله وبركاته • اما بعد فاوصيكم وأمركم بالتاكيد الاكيد بشدة التمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن الرسوم الجاهلية والبدع الردية ، وعدم الاغترار بشطحات الصوفية ، وترك تصحب العوام المسمين اوباشا ، بالترجي لهم عند وزير او امير او باشا ، لانه ينجر الى اتهامكم بما يشين • واذا تعارضت المفسدتان فارتكاب اھونها لازم ، والسعيد من اتعظ بغيره • فلايوھمنكم ان قضاء حاجة الاخوان من اعظم العبادات لانه مخصوص بما اذا لم يتولد منه ما هو اكبر ولا تتدخلوا مع الملوك والامراء والآغوات واعوانهم فانكم لستم ممن له قوة اصلاح هؤلاء • ولاتقتابوھم ، ولا تسبوھم بطرا وغرورا بزعم انھم ظلمة واتم صلحاء ، فانه عجب وجھل ، اذ ما منا احد ليس بظالم ، بل عليكم بالدعاء لولي الامر واعوانه بالتوفيق والاصلاح • فقد روى الطبراني في معجمه الكبير والاوسط باسناده انه صلى الله تعالى عليه وسلم قال لاتسبوا الائمة وادعوا لهم بالصلاح فان صلاحهم لكم صلاح • انتهى • ولا تدخلوا الطريقة بعد هذا اليوم احدا منهم ولا من اعوانهم ، ولا من التجار المتفكھين بالدنيا المنھكين في الشهوات ، ولا من العلماء وطلبة العلم الذين جعلوا العلم وسيلة الجاه عند الخلق وجمع الحطام ، ولا من البطالين الذين يستندون الى الطريقة بسبب البطالة ، فيحملوا اثقالمهم على رقاب الناس باسم الصلاح والارادة، ولا من الذين اذا تيسر لهم رتبة من مناصب الدنيا وثبوا اليها وثبة النمر، وقد كانوا يغضبون اذا تساوى بهم احد من الخلفاء ، فضلا عن غيرهم من المريدين، ولا من الذين يريدون الخلافة ليشتهروا لما رأوا ان بعض الناس صارت لهم الشهرة وجمع الفلوس بسبب الخلافة • واعلموا ان احبكم الى اقلكم اتباعا وعلاقة بأهل الدنيا ، واخفكم مؤنة واشغلکم بالفقه والحديث • وقد ورد في بعض الاحاديث «ما ازداد رجل من السلطان قربا الا ازداد من الله بعدا ، ولا كثرت اتباعه الا كثرت شياطينه ، ولا كثر ماله الا اشتد

حسابه» • وحينئذ لم يبق وجه للميل الى تكثير السواد بهؤلاء الا الطمع وحب الشهرة والجاه واخذ الدنيا بالدين • وجميع هذه النيات فسادها غني عن البيان • ولا يخدعكم الشيطان بان فائدة الخلافة وقدرة القاء الجذبات ايصال النفع الى الخلق ، وبأنكم اذا ما كثرت اتباعكم ما تيسرت لكم الختوم كل يوم لانى تركت لكم الطلاب الصادقين الذين لا يتصفون بشيء من الذمائم المارة • وهم وان كانوا نادرين لكن واحد منهم احسن من الوف من البطالين •

وختم القرآن يكفيه نحو ثلاثين مريدا مع انه يمكن بالمخلصين من الجيران وان لم يتيسر فلا يكلف الله نفسا الا وسعها •

وليترك تردد النساء الى بيت عبيدالله افندي الحيدري للتوجه فانه لخروجه عن الطريقة ودخوله في ما دخل بطويعه وغروره ، صار له هبوط عظيم • وسادة هذه الطريقة لا يتلاعب بهم • وامر عبيدالله بسبب وقوع اسم الخلافة عليه وزعم كونه اقدم من غالب الخلفاء ، لا يشبه امر الذي دخل في الطريقة وهو من اهل الدنيا ، ولا الذي لم يدخل فيها وهو من اهل الدنيا من المحبين كاخيهِ المرحوم طاب ثراه • ائمة هذه الطريقة طردوا المريدين بادنى انصراف بعد الارادة فضلا عن الخلافة • فراجعوا (الرشحات) عند رد امام الطريقة بهاء الدين شاه نقشبند وعبيدالله الاحرار قدس الله سرهما لبعض من استاذن للحج او قبل التدريس في بعض المدارس من المريدين • فان خالقتهم فلستم على عهدى واتم تعلمون • وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون •

الرقعة الحادية عشرة

الى خليفته في بيت الله الحرام الملا احمد الكردي الهكاري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين المفتقر الى غفو الغفور الباري ، (خالد) ، الى سيده

وحبيبه الملا احمد الكردي الهكاري • سلام يجري صفاء كالماء الجاري ،
ودعاء يخرج المدعو له عن الحجب البشرية ومن طوق التواري •

اما بعد فلما كان خاطر متعلقا بتطبيكم اشد التعلق ، والتاظر متشوقا
الى رؤية محياكم ابلغ التشوق ، احببت ان اذكركم بهذه الورقة وامدكم بدعاء،
واوصيكم بالتمسك التام بالطريقة العلية الغراء ، ولا تفرنكم كثرة الاشتغال
بالنوافل ، فانها مع حسننها الذاتي لغير ارباب الفناء كالسم القاتل • الا ترى
ان بعض الناس بسبب تعبدهم الظاهري تبدأ لهم الافانية والجور ، حتى
يعرضون عن الطريقة واهلها بزعم انهم اتقى منهم ، مع ان ذلك من اكبر
الكبائر ، كما اطبق عليه اساطين الشرع والشهود • بل من المتعبدین بزعمهم
من يعادى أهل الفقر جهارا ، وقد قال في الحكم «معصية اورثت ذلا وانكسارا،
خير من طاعة اورثت عزا واستكبارا » • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثانية عشرة

كتبها الى خليفته الملا رسول في بلدة ساوجبلاغ (مهاباد)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام ، المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب سيدي
وسندي العالم الفاضل والنحرير الكامل مولانا الملا رسول ، حصله الله تعالى
كل مأمول •

وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فرأيناه مشحونا
بكمال المحبة والوداد ، ومشيرا الى وفور التعلق والاتحاد ، جزاكم الله تعالى
عن الفقراء المساكين خيرا •

ثم لا يخفى على جنابكم انه ورد «نعم المال الصالح للرجل الصالح» • وايضا
تواترت الآيات والاخبار في ذم المال وتحصيل الامتعة الدنيوية والميل اليها ،

منها حديث « حب الدنيا راس كل خطيئة » و « تعمس عبد الدرهم والدينار » .
فما صرح به اساطين الكشف والشهود ، وعليهم التعويل في مثل هذه الامور ، ان ممدوحية المال انما هو بالنسبة الى اهل الكمال ، واما الى امثالنا فانما هو وبال ونكال ، ولا سيما ان تحصيله في هذه الازمان ، قليلا ما يمكن بدون العصيان والامتهان . وهذا امر لا يخفى على جنابكم السامي .
جعلنا الله تعالى ممن القى نعيم الدارين الى القفا ، وتوجه بشرائره الى اتباع سنة محمد المصطفى ، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم .

الرقعة الثالثة عشرة

كتبها من دمشق الى نجيب افندي (١) في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى مخلصه في الله تعالى محمد نجيب افندي ، لازال بعين العناية ملحوظا ، ومن شر النوائب محفوظا آمين . وبعد فقد وصل مكتوبكم ، وبالقبول اتصل مطلوبكم . واوصيكم بتذكارات احوال القيامة ، ومواقف الخجلة والندامة . واعلم بان الدنيا ظل زائل ، وحاجز بين العبد ومولاه حائل .

لا يعد عبدا حقيقيا من كان في قلبه مثقال ذرة من حبها ، وليس بمقبول من لم يرمها بقشرها ولبها . وورد في بعض الاحاديث النبوية « الدنيا مغضوبة الحق ما نظر اليها منذ خلقها » او كما قال صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم فطوبى لمن هجرها وطلقها . والسلام عليكم في البدء والختام .

(١) نجيب افندي : احد كبار رجال الدولة العثمانية ، صار فيما بعد واليا على بغداد ، ثم على دمشق ، وعمر التكية والقبة على ضريح مولانا خالد قدس سره .

الرقعة الرابعة عشرة

كتبها الى الشيخ معروف النودهي
عندما طلب منه طرد احد اهل الطريقة من باب ارشاده

بسم الله الرحمن الرحيم

ياسيدي ، قال بعض المحققين من الاولياء العارفين « لو كشف عن نور ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السموات والارض » وهذا العبد المسكين ما ارى احدا من فساق المؤمنين الا واعتقده أحسن مني ، لان ايمانه ثابت وفسقه خفي عني ، ومثالب نفسى جلية لدى . هذا والخاتمة مجهولة فكم من فاسق فاجر صار من كمل الاولياء . وكم من صالح ورع رد الى اسفل السافلين . اسأل الله تعالى العافية لي ولك ولسائر المسلمين .

وبالجملة فلا يمكنني طرد احد وانا اعتقده افضل مني وما اردته لا يتيسر
الا بطرد المسلمين . والسلام .

الرقعة الخامسة عشرة

كتبها الى مولانا يحيى الزوري جوابا له على طلبه

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى سيده المعترف بفضله الصديق والحسود ، والمقر بانقراده من صنفه السائد والمسود ، الشيخ يحيى ، من الله تعالى عليه ببصيرة تدرك السم في الدسم ، وتشغله بما هو الاحوط قبل حلول الندم . آمين .

اما بعد ، فقد تشرفت بوصول رقعة الوداد ، وأورثني من السرور ما أورث ، وأفاد مني بسط النقود ما أفاد ، وان سألتكم عن احوال الفقير المستهام ، فهو متقلب من نعمة الى نعمة ، ومن فضل الى ما هو اعظم منه طول الليالي

والايام • فما احسن قول من قال وأجاد في المقال (شعر) :

و لو ان لي في كل منبت شعرة
لسانا يث الشكر كنت مقصرا

وقرة اعيننا عبدالحميد مجاور في الحرم المحترم المكّي زاده الله تشريفا
وتعظيما • واسلم على اولادكم الامجاد واخص محمد أمين وعبدالرحمن من
بينهم • واسلم على احبابي الملا احمد والملا ياسين والملا طاهر البامرني
والملا حسين خصوصا ، وعلى سائر المخلصين والمحيين عموما •

واخبر الكل باني كنت اتفرس بعض الدسائس في عبدالوهاب السوسي
قبل هذا بسنين ، وقد ادرك بعضهم هذا من شواهد حالي وعرض مقالتي مرارا ،
الا ان الادراكات الباطنية عند اهل الاستقامة لاتصير حجة على شيء ، فأبقيناه
على حاله • وكنت اتعرض له في بعض الخلوات ، وهو يرضيني بالحلف
والمواعيد والتوبة ، وانا اتركه رجاء في صلاح حاله ، الى ان وفقني الله تعالى
للمهاجرة الى دمشق الشام ، فخاف من هذا وبالغ في الجهد ان لايتوجه الى
ولا يجالسني ولا احدا من المعتبرين عندي بلا واسطة احد من مريدي الاتراك ،
لثلا يحصل الاطلاع على ما كان يلتبس علي مما كنت اتفرس فيه من الحيل
والدسائس ، وامرته مرارا ان يقول لهم ان مرشدكم فلان ، وكل من يقدمه
هو لينقطعوا عنه ويظهر بما ابتدعه في (اسلامبول) وسائر بلاد الاسلام ، خفية
من هذا المسكين المستهام ، فما تقع فيه نصحي وتذكيري الى ان ظهرت الارادة
الالهية بطرده عن طريقتنا ، فطرده واتت مكاتيب جميع المخلصين في الدولة
العلية وغيرها بالتبري منه وقطع العلاقة عنه ومحو اسمه من السلسلة والختم •
وظهرت من حركاته ما يتعجب منه غفر الله تعالى لنا وله •

والمقصود اعلامكم بقطع العلاقة عنه ظاهرا وباطنا الى ان يبلغ الكتاب
اجله • ومن خالف يخاف عليه دينا ودنيا • والسلام ختام •

الرقعة السادسة عشرة

كتبها جوابا الى العلامة الملا يحيى العمادي المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

ادام الله تعالى وجود سيدي واستظها ري ، وحبيبي ونور ابصاري .
وبعد ، فقد شرفتنا رقيمتكم الكريمة المنبئة عن مودتكم المستديمة ، فتلوناها
بمزيد الغرام والاشتياق ، ودأبنا بها بعض آلام البعاد وكلوم الفراق . ولما اراد
السفير الرجوع الى تلك الديار ، بادرننا الى جوابكم ، وتلذذنا بلذة خطابكم ،
وما تعرضتم في المكتوب لكتابة حواشيك الميامين الفرر ، على تحفة المحتاج
للعلامة ابن حجر ، افاض الله عليه شآبيب الرضوان ، واسكننا واياه فراديس
الجنان ، وذكرتم ان زبير باشا ايده الله تعالى حضر البازي ^(١) فقد احسن
جزاءه في الدارين الجازي . ثم المرجو أن تذكرونا بدعاء حسن الختام والتوفيق
لاتباع سنة خير الانام ، عليه وعلى آله الكرام واصحابه الفخام افضل الصلوة
واكمل السلام . والسلام عليكم من هذا المسكين المستهام .

الرقعة السابعة عشرة

كتبها الى نجيب باشا (٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي الى منظوره محمد نجيب
افندي سلام يرجى وصوله ، ودعاء يؤمل قبوله . اما بعد فليكن معلوما لديكم
ان عبد الوهاب رجل اخل بكثير من اصل الطريقة والشرعة وجعل نور الولاية
لجلب جيفة الدنيا والاعتبار عند اهلها ذريعة ، وصار سببا في الآستانة العلية
صينت عن كل بلية وفي العراق وغيرهما لانكار الناس ، وتولد من حركاته

(١) لم نفهم المقصود من هذه الجملة ، ولعل فيها خطأ .

(٢) هو نجيب افندي الذي سبق ذكره .

الاهام والوسواس واكثر ما صدر منه بسبب تعظيم جنابك له مع المبالغة التي اوردته موارد الغرور وترك من حقوق تربيتي عليه وظهرت منه المخالفات الكثيرة غاية الظهور ، فظهرت الارادة الالهية في طرده عن الطريقة لاسرار لاتخفى على اهل البصائر ، والغرض اني لا ارضى بعد وصول هذا المكتوب اليك ان تخاطبه بنقيير وقطمير ، والا فلا يبقى لك علاقة مع ائمة السلسلة ولا مع هذا الفقير ، فاخبرتك رعاية لحق محبتك لئلا يصيبك ضرر ولا ينبك مثل خير . وسائر المخلصين والأحباب مخاطبون بعين هذا الخطاب ، والسلام .

الرقعة الثامنة عشرة

كتبها الى بعض منتسبي الطريقة الخالدية وخلفائها في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد النقشبندي الى الاحباب الانجاب يوسف افندي وعمر افندي وظاهر افندي . السلام ورحمة الله وبركاته . اما بعد فاعلموا انه ظهرت الارادة الالهية بطرد عبدالوهاب عن هذه الطريقة العلية ، فلا تذكروا اسمه في الختم والسلسلة ، فانه خلاف رضا السادة الكبار . ومن توقف من الماذونين بختم الخواجكان في هذا فليترك الختم .

واوصيكم بالدعاء في الختم الشريف لتأييد مولانا السلطان حفظه ونصره الرحمن ، ولهذا العبد الفقير بحسن الختام ، وتوفيق الاتباع للحضرات الكرام . وليس من عادتي ان اكتب بنفسي طرد احد ، لكن بسبب كثرة دسائس عبدالوهاب ، ما امنت اذا امرت احدا بالتحريم اليكم ان يبلغ بان الكاتب لم يكتب برضى فلان ، بل كتب ما كتب عن حسده وهواه ، فاخبرتكم بخطي لئلا يبقى عندكم ريب . وكل من بقى له ادنى علاقة معه حسا او معنى فقد برىء من امداد هذا الفقير ومشايخه . ومن انذر فقد اعذر ، ولا ينبك مثل خير . وصلى الله وسلم وبارك على سيدنا محمد البشير النذير وعلى آله وصحبه

ما هبت نسائم القبول ، وصار مريد اهل الطريق مورد رد وقبول . آمين
والسلام .

الرقعة التاسعة عشرة

كتبها الى عيني افندي احد رجال طريقته في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على عيني افندي واقول :

الفقير من العام الاول تبرأت من عبدالوهاب بسبب ما ظهر منه من الامور
المخالفة للطريقة والشريعة ، وانه صار سببا للدسائس التي اختلقها علينا
التمشيخون ، حتى توهم كثير من الناس في حقنا امورا لاتليق باراذل العوام ،
واردت ان اكتب هذا الى الاستانة العلية ، صينت عن كل بلية ، ليعلم الناس
انه الآن مطرود عن الطريقة ، فلا يلتفت اليه احد لثلا يصير مظهرا لجلال
سادات الطريقة البهية البهائية ^(١) ، فتوصل بي وجعل روحانية مشايخ السلسلة
شفعاء له وحلف الايمان المؤكدة انه يكتب اليكم هذا المضمون بخطه ، ثم ظهر
انه بلغ تقريراً مع بعض المرسلين من طرفه ، وكتب تحريراً الى بعض المخلصين
ان بعض اخوانه في الطريقة افترؤا عليه عندي ، ثم ظهر افترؤؤه لدي وهو
صار مثل الاول واكثر ، حتى ان بعضكم ترك طلب الدعاء والمكاتبة الى بعض
اهل الطريقة رعاية لجانبه ، والمرء يعذر لجهله .

فالآن اخبركم بأني وجميع رجال السلسلة تبرأنا من عبدالوهاب فهو مطرود
عن طريقتنا ، فكل من تصادق معه لأجل الطريقة يترك مكاتبته ومصادقته ، والا
فهو ايضا برىء من امداد هذا الفقير وامداد السادات الكرام ، ولا أرضى ان

(١) البهائية الطريقة المنسوبة الى السيد محمد البخارى الملقب بهاءالدين
المشهور بشاه نقشبند قدس سره .

يكاتبني ولا ان يستمد مني بعد وصول هذا المکتوب اليه وانت مأور بإيصاله الى كل مخلص ، فمن كان مريد الطريقة يظهر البراءة منه ، ومن كان مريد نفسه فلا يلومن الا نفسه اذا هلك مع الهالكين • وصلى الله على سيد المرسلين محمد وآله وصحبه اجمعين •

الرقعة العشرون

كتبها من دمشق الى بغداد جوابا الى الشيخ ملا علي السويدي

بسم الله الرحمن الرحيم

وعلى سيدي مجمع الفضائل ومكارم الخصائل ، ومرجع المآرب ومعضلات المسائل ، الذي حب امثاله من اقرب الوسائل ، السلام ورحمة الله وبركاته ما سأل سائل •

وبعد فقد امرتم داعيكم باعطاء ثمن شرح المقدمة للحاج بكري ، وهو امر لا يخفى ثوابه وكماله ولا ينبغي للموفق الا امتثاله ، الا اني ما املك الان درهما من النقد ولا دانقا ، وما ارى التصريح بهذا لدى غيركم لائقا •

ومن الناس من قد يأتينا بشيء من متاع الدنيا وهو يظن بنا ما ليس فينا من الصلاح ، فرى رده احوط وان بالغ في الابرام والالاحاح ، وان اتفق على الندرة ما لا يؤدي قبوله بنا الى الاتفاق ، فيصرف كما يؤخذ لكثرة ما هنا من اهل الاستحقاق • لكن اذا يسر الله بعد اليوم ما ارضى ان شاء الله من نفسي بالتخلف ، وكنت استقرض له لولا ان المؤمنين براء عن التكلف ، والغرض من تحرير الرقعة تمهيد العذر خفية والقيام بجواب سلامتكم ، وكىلا تنسبونني بمقتضى ظاهر حالي الى قلة الاهتمام بكلامكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الحادية والعشرون

كتبها الى الحاج حسين افندي خليفته بملاطية

بسم الله الرحمن الرحيم

اهدي السلام التام المقرون بمزيد المحبة والاكرام ، الى جناب زبدة العلماء الكرام وعمدة الوعاظ الهادين الى دار السلام ، الاجل الاكرم ، الحاج حسين افندي المكرم ، سلمه الله من العوائق ، ووفقه للسلوك في اقرب الطرائق آمين .

وبعد فان جناب نخبة الامراء مخلص الطريقة العلية ، السيد مرتضى بك ، لما التقى مع الفقير ، وبلغ اليه حسن استقامتكم وسلامتكم ، التمس مني أن احرر لكم ورقة تتضمن ذلك وتشعر بمزيد الارتباط ، فلذلك اكتبى الفقير بهذا القدر وهو يوصيكم بالتقوى وترويج السنة السنية على الدوام . وهديتكم الثوب الكتان والخواولي الاسلامبولي وصلت الينا . جزاكم الله عنا خيرا كثيرا . ونسلم على جميع اهل البيت وخلائه ، ونخص كذلك الحاج محمد بمزيد التحية والدعاء ، وعليه بالتقيد على الاشياء التي امر بها . والسلام في البدء والختام .

الرقعة الثانية والعشرون

كتبها الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده . من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى منبع المكارم والاخلاق ، والمومى اليه بحسن السيرة وطيب السريرة في الآفاق ، سيدي وسندي ومحبوبي ومعتمدي ، مولانا الملا يحيى المزوري . السلام عليكم من

الكريم الخلاق • وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فوجدناه حاكيا عن سلامة تلك الذات الشريفة ، وحاويا على ما يستطاب من الاخلاص وسائر المطالب المنيفة • فدعونا لكم بحسن الختام ، وبلوغ المرام ، والتوفيق على اتباع السنة السنية الغراء ، وتسيير السلوك في الطريقة العلية الزهراء ، التي يشرف جاحدها على الخطر والابتلاء ، عافانا الله واياكم من المبارزة لا يذء الاولياء ، وجعلنا من المحشورين في زمرة الاصفياء بحرمة حبيبه خاتم الرسل وامام الاولياء ، عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ، ما دامت الارض والسماء • ثم الوصية من هذا المسكين الفقير ، التشير عن ساق الجد على حسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة عليه ، فانه انجع دواء لازالة الامراض القلبية على ما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، واساطين الشهود والعرفان ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء حسن الختام • والسلام •

الرقعة الثالثة والعشرون

كتبها الى خليفته في (كوى سنجاق) الشيخ الملا عبدالله الجلى

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب ، الى حبيبه النجيب ، ومنظوره اللبيب ، قرة عيني الشيخ عبدالله ، لازال في كنف حماية مولاه ، ومتربيا في حجر عناية اولياه • اما بعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا خطابكم ، فحمدنا الله تعالى على حسن اعتدالكم ، ودعونا لكم بالتوفيق التام في حالكم ومآلكم • فان البصير لا يغفل عن المصير ، والوقت عزيز ويسير ، والتعافل ليس من شأن الفقير ، وناهيك ما ورد عن النبي صلى الله عليه وسلم «الدنيا ملعونة وملعون مافيا الا ذكر الله وما والاها» • واوصيكم بما لا بد منه في النفس الاخير ، واتباع السنة السنية ، وعدم الالتفات الى زخارف دار الغرور ، ومعتاد العوام في كل

قليل وكثير ، وبان لا تنسوا هذا المسكين المستهام ، من دعاء التوفيق وحسن الختام . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الرابعة والعشرون

كتبها الى مريديه في قرية التل من اعمال دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من اقل الورى وتراب اقدام الفقراء الذي لم يزل عن وداد اصحابه ودعاء احبابه ، وان قصر بترك آدابه وبعث كتابه ، خالد ، الى محبيه في الله عز وجل الحاج مصطفى المؤذن والشيخ مصطفى الامام وجميع اخوان التل . سلام يتلوه الفيض من سطوع انواره ، ودعاء يعقبه الاجابة والبشارة من صفاء اسراره .

اما بعد فقد طالت مدة الفراق ، وهيجت الاشواق ، في قلب المشتاق ، وما لاح منكم ما يشفي العليل ، ويروي الغليل ، لا من كثير ولا من قليل ، فهلا علمتم ان تحرير الكتاب من جملة الآداب ، لما فيه من الاستجلاب ، للفيض والامداد ، وتجديد الرغبة الى الذكر المعتاد .

اخواني انصفوا مع حضرة مولاكم ، الذي لا غنى عنه في اخراكم واولاكم ، ولا تتركوا ذكر الذي بالفضل اعطاكم واولاكم ، لما ورد عنه تعالى ما مضمونه « من عاديته سلبت عنه ذكرى ، فوق في محارمي ، فحل عليه غضبي ، فاحرقته بالنار » . ومن احبته الهمة ذكرى ، فترك معصيتي واشتغل بطاعتي ، فقربته الي وادخلته في رضواني ونعيم جناني . الم يكفه شرفا وجلالة ما شهد به القرآن الكريم في آيات كريمة ، وصرح بطلب التكثير منه ، وحذر عن تركه بانواع التحذير ، فدل ذلك على انه احب الاعمال الصاعدة اليه ، وانفع الاشياء للعباد لنيل المراد .

الا يكفيكم في شرفه قوله تعالى « فاذكروني اذكركم » وفي التحذير ما
تتلونه مدى المدى « ومن يعرض عن ذكر ربه يسلكه عذابا صعبا » ؟

ثم اعلم ان الذكر القلبي مما لا معارض له ابدا من منكر ، ويشهد لذلك
قوله تعالى « واذكر ربك تضرعا وخفية » ، فتنهوا لأخراكم واستمعوا
لذكراكم ، وعودوا الى حضرة مولاكم اذ لا مفر منه الا اليه ، ولا خير الا
لديه ، ولا حكم الا في يديه ، ولا سر ولا نجوى الا مطلع عليه . واذكروا
ما قال سيدنا الصديق رضى الله عنه في خطبته اذ قال « الا من كان يعبد محمدا
فان محمدا قد مات ، ومن كان يعبد الله فان الله حي لا يموت » .

فالموفق حسب ما قيل ، ولا يحتاج الى التطويل ، والله على ما نقوله
وكيل . والمسؤل من الجميع الدعاء عقب الأوراد ، وتبليغ السلام غني الى
عتبة الصحابي الجليل سيدنا قثم ، عليه الرضوان الاعم الاتم . والحمد لله
رب العالمين .

الرقعة الخامسة والعشرون

كتبها الى خليفته وخطيب جامع تكيته الشيخ ابي بكر البغدادي نزيل دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام من الله مقرون بالتوفيق ، ودعاء من هذا المسكين الغريق ، الى
الأخ في الله والمحب لوجه الله ، سمي الصديق ، ايده الله على جنود ابليس ،
واعانه من شر كل جليس تلبيس ، آمين .

اما بعد فقد ذكرتم داعيكم بارسال المكاتيب مرارا ، وشممنا من
كلماتكم نوعا من روح الوداد اعلانا واسرارا ، وكتبتم الينا بعض ما تعلقونه
الى حين اللقاء وهو ابرد على كبدي ، واعلق بخلدي ، فالامور مرهونة باوقاتنا ،
والمقادير موكولة الى ساعاتنا ، واسرار الفقراء لاتسعها طروس من الحروف ،
وما من مخفياتهم الا وهو على الملاقة والمشافهة موقوف .

وارجو من جنابكم التذكر بصالح الدعوات في بعض الاوقات، لاستقامتى
على سنة اشرف المخلوقات وخلاصة الموجودات ، عليه وعلى آله وصحبه افضل
الصلوات وأكمل التحيات ، فان اتباعه هو السعادة الكبرى ، والدولة السرمدية
العظمى ، وما سواه لا يعد شيئا عند ذوى الهمم العلية . والسلام عليكم ختام
الكلام .

الرقعة السادسة والعشرون

كتبها من دمشق الى السليمانية لشقيقه الشيخ محمود صاحب
لا اذن له باداء فريضة الحج ، وذلك سنة ١٢٣٩ ، يوصيه فيها بما يلزمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فاوصيكم
بتقوى الله وطاعته ، وترك ايذاء الناس ولا سيما في الحرمين الشريفين ، ولا
تغتب احداً وان اغتابوك ، ولا تاخذ من احد شيئا من حطام الدنيا الا ان يحكم
باخذه الشرع فخذهُ واصرفه في سبيل البر ، ولا تتفكه بصرفه في الشهوات
واخوانك المؤمنون جاعة عالة ، ولا تكذب ولا تحقر ولا تحتقر احدا ، ولا تعتقد
نفسك فوق احدٍ ، وابذل جهدك في العبادة القلبية والبدنية ، واحسب نفسك
انك ما عملت خيرا ابدا اذ النية روح العبادة ، ولا نية الا باخلاص ، ولا اخلاص
لاكبر منك فضلا عنك ، وانا والله لا اعتقد اني عملت خيرا منذ ولدتني
امي ، وانت تعتقدني خيرا منك . فان لم تجدك مفلسا عن كل خير
فهو غاية الجهل ، وان وجدتك مفلسا فلا تقنط من رحمة الله تعالى ، فان
فضل الباري خير للعبد من ان يكون له عمل الثقلين « قل بفضل الله وبرحمته
فبذلك فليفرحوا هو خير مما يجمعون » . قال ابن عباس رضى الله عنه
« اى يكسبون » . ولا تجعل الطمع في فضل الله تعالى سببا لترك العبادات
كمن لعب بعقولهم الشيطان ، وداوم على ذكر القلب والمراقبة ولا تفتر عنهما

ولو في المشي ، وتمسك بحوله الله تعالى وقوته في كل أمر ، واستمسك بروحانية السادات الكبار قدس الله تعالى اسرارهم ، وأكرم حملة العلم وحفظه القرآن واشتغل بقراءة القرآن بحسب التيسير ، واشتغل بعلم الفقه والحديث أكثر من غيرهما ، ولا يصرفكم الحضور القلبي عن ذلك فانه علامة على ضيق المشرب وقصر الباع ، وعليك بالمداومة على صلوات النافلة من التهجد والاشراق والضحي والاوابين ودوام الوضوء وقلة الهجوع وقول « سبحان الله ويحمده عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته » ثلاث مرات .

ولا تدخل في امور اهل الحكم من الامراء ولو طلبوا ذلك منك ، وادع بالصلاح والاصلاح لامام المسلمين ، واطلب من الله تعالى ان ينصر الاسلام على اعداء الدين ، وعليك بترك الوجود وبذل المجهود والقناعة بالموجود والتمسك التام بسنن صاحب المقام المحمود ، صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وصحبه ابد الآبدين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة السابعة والعشرون

كتبها الى مولانا الحاج عبدالمؤمن البخارى في بلد الله الحرام

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام على الاخ في الله والمحِب لوجه الله الحاج عبد المؤمن ، جعله الله له وصرفه عما سواه آمين .

وبعد فقد وصلت الينا الوكتكم الكريمة في اعز وقت وابرک ساعة حاكية عن صحة ذاتكم الشريفة ، مخبرة عن استقامة طبيعتكم المنيفة ، فسررتنا غاية السرور ، واورثتنا البهجة والحبور ، والمرجو من اخلاقكم الحميدة ، وطوبيتكم الشريفة السعيدة ان لا تنسوا هذا المسكين من الدعاء بحسن الخاتمة وتوفيق الاستقامة في اتباع السنة السنية الفراء ، والموت على الملة الحنيفية البيضاء ،

أدام الله صلاحكم وسدادكم ودمر اعدائكم وحسادكم ، بجاء النبي الاكرم
صلى الله عليه وآله وصحبه وسلم •

ثم وصيتي ان تبلغوا سلام هذا المسكين اللاشيء الى روحانية ساداتنا
الائمة النقشبندية قدس الله اسرارهم السنية ، بعد الرجوع الى بلاد ما وراء
النهر حيث اتفق لكم زيارة مشاهدهم العلية • والسلام في البدء والختام •

الرقعة الثامنة والعشرون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالله جلى زاده في كويسنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته • طالعنا مكتوبكم ، وعرفنا على
مقتضى فهمنا مطلوبكم ، وما تعرضنا لجواب شبهكم لأمر : احدها نحن
متفقون معكم في بعض ما كتبتم من الشبه • وثانيها جنابكم عن احوال الفقراء
بعيد بمراحل فلا ينجلى لكم الامر بالمكاتبة • وهذا لا شبهة فيه عندي ،
فالاشتغال بالكتابة اشتغال بما لا يعني ومن سعادة المرء تركه • وثالثها سمعت
من سفيركم انكم عازمون على الملاقاة ، فاخرنا الامر الى وقته ، والباقي لا
جعلنا الله تعالى واياكم ممن فتح الله ابصارهم واعى بصائرهم حتى توغلوا
في تنقيص الناس ، وغفلوا عن عيوبهم واستقصوا ذنوب اخوانهم عدا ،
وما تنبهوا لذنوب من ذنوبهم اخذا وردا • ولئن شرفتمونا بالمجيء هنا ، ولكن
بشرط حسن النية ، لكان خيرا • ختم الله تعالى لنا ولكم بالخير آمين •

الرقعة التاسعة والعشرون

كتبها من دمشق الى استانبول جوابا الى مريده محمد نجيب افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الكتيب ، خالد الغريب ، الى مخلصه النجيب ، وحبيه

الليبي ، سلام يفوق طيبا على المسك الازفر ، ويزرى شذاه بالنذ والعنبر •
وبعد فقد ورد مكتوبكم المحتوي على فنون التادب والخلوص ، والمنطوى
على ود راسخ كانه ببيان مرصوص ، فاستجلب حسن الالتفات اليكم ،
واستوجب مزيد الرأفة والنظر عليكم • فعليكم بدوام الخلوص والاستقامة
فانهما من احسن البضاعات ليوم القيامة • واياكم والغفلة عن الاستغفار من
الذنوب بالتضرع والتندامة ، ولا تغفروا بالدنيا الدنية المكارة ، فانهما من حباله
الشیطان الملعون والنفس الامارة ، ولا قدر بها في ظر اهل الدين لانهم يرون
حقيقتها بعين اليقين ، فقد روى البخاري رحمه الله تعالى في صحيحه عن ابن
عمر رضی الله عنهما انه قال « اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم منكبي ،
فقال : كن كأنك في الدنيا غريب أو عابر سبيل » انتهى • وحسبنا الله وقهم
الوكيل •

الرقعة الثلاثون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري القاضي بالبصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

اخض بالسلام التام المقرون بمزيد العز والاکرام ، جناب الحسيب
النسيب والأديب الأريب ، المحب في الله والمعتقد لوجه الله ، فرع الشجرة
المباركة الحيدرية السيد عبدالقادر افندي لازال مترقيا في درج خلوص
الفقراء ومتربيا في حجر عناية الاولياء •

وبعد ، فقد وصلت الوكتكم الكريمة ، مخبرة عن صحة ذاتكم السليمة،
وحاكية عن اضمحلال الفرقة الوهاية ، ومبشرة عن بعض اخبار وصولنا الى
العتبة العلية ، مع بعض دواعي الاخلاص ، وعلامم الاختصاص ، جزاكم الله
في الدارين خير الجزاء ، وحشرکم في زمرة خلص عباده الاصفياء ، بحرمة
خاتم الانبياء وآله وصحبه الأزکياء • وشكوتم من طول انقطاع اخبارنا وعدم
جواب بعض مكاتيب كنتم ارسلتموها مع عريضة الحاج • اولاً ما وصل ذلك

المكتوب • وثانيا انتقلنا من مدينة السلام بغداد باشارة من سادة الطريقة وأساطين الكشف والحقيقة ، الى طرف كردستان لمجرد زيارة الوالدة الماجدة، وانتقل معنا كثير من احبة بغداد منهم اخوكم مريدنا المخلص الملا عبيدالله افندي • لكن بعد ما وصلنا الى قريتنا وبلغنا ان والي كردستان عازم على ان يبعث في طلبنا قاضى السليمانية مع بعض اشخاص معتبرين ، معتذرا عما سلف منه ومن والده في حق الفقراء ، ارتحلنا حالا الى ارض (اورامان) من مضافات (سنه) ، ومن هنا امرنا الملا عبيدالله افندي بذهابه الى (ماوران) لصلة الرحم وزيارة الاقارب والاخوان • وبعد مضي مدة الحر نعود ان شاء الله الرحمن الى مدينة السلام • وفي ضمن ما كتبت الاعتذار عن تقصير اخي الملا عبيدالله افندي في قلة المكاتبة مع جنابكم ، والعذر عند كرام الناس مقبول •

هذا ، وقد تعتري احيانا بعض الاحوال الباطنية تمنع الفقراء عن الآداب الرسمية ، وتشغلهم عن جميع الامور الدنيوية • فان اتفق على الندرة عدم الجواب والتعويق في الخطاب ، فليس لعدم الالتفات الى جنابكم او قلة الاحتفال بحسن خطابكم • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الحادية والثلاثون

كتبها الى الشيخ عبدالله الفردى خليفته في القدس الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد الفقير خالد العثماني الجافي الكردي ، الى حبيبه الشيخ عبدالله الفردى ، سلام يعطر القدس بابتسامه الوردى • اما بعد ، فقد تكرر منكم تذكاري هذا العبد المسكين للاستشارة لافراد بعض المريدين عن الحلقة العامة وتخصيصهم بصحبة خاصة ، وتوجه على حدة • كل ما فيه صلاح احد من المسلمين ، فلا بأس به • لكن الملتسين لهذا الامر لو رضوا بالجلوس مع

أخوانهم الفقراء لكان أقرب لهم الى التواضع ، وأبعد لهم من المراء وأكثر لهم فيضا ، وأوفق لاتباع السنة السنية الغراء ، وأحسن لاصلاح قلوبهم ، وأقمع لطور الجاهلية الجهلاء •

وما كتبتم في صدد خادمنا الملا احمد الخطيب وعدم قيده ، فهو معذور فيه مع علمي بكثرة مكروه وكيده ، كما تطلع عليه من مكتبه الذي بالغ في اغراب اسلوبه •

واوصيك ببذل المجهود ، والرضا بالموجود ، والوفاء بالعهود ، ودوام الاقبال على المهيمن المعبود • ولا تغفل عن الشكر على نعمة الاسلام ، وتيسير السكنى في ذلك المقام ، وعن الدعاء لسلطان الاسلام ، ولهذا الاشياء المستهام ، للتوفيق التام وحسن الختام •

الرقعة الثانية والثلاثون

كتبها الى خليفته الشيخ اسماعيل الشيرواتي

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الأقل من كل قليل ، الى خادم بابه ، وقدوة اجابه الشيخ اسماعيل ، عصمه الله مما وصمه ، وصانه عما شأنه ، آمين •

اما بعد فقد قال كثير من نجوم الاهتداء ومصابيح الاقتداء ، بأن الكفران هو نسيان المنعم بسبب الاشتغال بنعمته • وصرح محققو طريقتنا بان رابطة من لم يفن عن وجوده لا يورث الفناء للمسالك ، بل قد تورطه في المهالك • واتم ماكان الأموال منكم ان تقطعوا عنا السلام والكلام ، بل كمال المروءة والوفاء كان مقتضيا ان تواجهونا احيانا بانفسكم ، والا فتراجعونا في النقيير والقطمير ، وتذكرونا دائما بالتحريير مع السفير • ومن خدامنا من هو أبعد شقة منكم ، وأقدم صحبة وأكثر خدمة ، لا يتحرك بدون اشاراتنا • ولا تنس هذه الطريقة بخزعات متمشيخي العصر ، وترهات ارباب الخداع والمكر • فالشيخ المحقق

واسطة بين المريد وربّه ، والاعراض عنه اعراض عنه . فلا تطمّوا رابطة صورتكم لأحد ، ولو ظهرت له فانه من تلبس ابليس . ولا تستخفوا احدا منهم الا بأمرى ، فضلا عن مزاحمتهم لخلفاء الاطراف من نحو (ارزنجان) و (بدليس) ولئن تماديتم في هذا التغافل الذي تستعملونه ، لنعرض عنكم بالكلية ، وخرط القتاد دونه . ومن انذر فقد اعذر . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الثالثة والثلاثون

كتبها الى السيد اسعد صدرالدين الحيدري مفتى الخفنية ببغداد (١)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بازكى التسليمات ، وابهى التكريمات ، جناب قدوة العلماء الراسخين ، واسرة الكرماء الماجدين ، سلاله النجباء ، وتبيجة السعداء ، الكريم ابن الكريم ، مولانا محمد الاسعد ، لازال نائلا مآرب الدنيا والآخرة ، ومشرفا في الدارين بالخلع الفاخرة .

وبعد ، فقد وصلت الينا الوكتكم الدالة على كمال الوداد ، وغاية التلطف والاتحاد ، وحاوية على وفور الشوق الى الاحبة المهجورين ، من شرف لقائكم ،

(١) هو عميد الاسرة الحيدرية . كان له في العلوم العقلية والنقلية الباع الطويل ، وكان من كبار اخصاء مولانا خالد واقرب المنتمين اليه ، وكان عنده بمنزلة اكابر الخلفاء . اخذ الطريقة النقشبندية منه وحضر جل دروسه العلمية . قال حفيده السيد ابراهيم فصيح في كتابه (المجد التالد) ما حاصله ان مولانا خالد قدس سره كان يعامله معاملة الامثال والاقربان ، وما زال هذا خاضعا لاوامره مستفيضا منه باللسان والجنان ، حتى انه مع كونه شيخ علماء العراق ومفتى بغداد واستاذ الوزير العلامة داود باشا قال « لو امرني حضرة مولانا خالد بوضع قصعة فيها لبن على رأسي وامشي بها في اسواق بغداد ، لفعلت ذلك امتثالا لامره » .

والعز والاحترام ، سيدي صبغة الله افندي زاده عبدالقادر افندي النبيل
الهمام ، القاضي بمحروسة قبة الاسلام ، لازال مؤيدا من الواهب المنعم ،
بمزيد الانعام والتوفيق والاحتشام ، بحرمة سيد الأنام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلوة والسلام •

وكتبتم في القائمة الاخيرة ان الحاج حسن انتهت امتعته الا الهدية
المرسولة الى الحضرة العلية ، وتوقف حتى تأتية العرائض من هذا الفقير ثانيا
الى تلك السدة السنية • استغربنا منه هذا الامر ، فان الفقير لا يكون معدودا
من زمرة الفقراء حتى لا تكون جميع مرادات المحبوب مرادا له ، وتبين عند
اهله بالكشف الصحيح ان لا مؤثر في الوجود الا هو ، فينبغي ان يلاحظ
السالك في كل حادثة نزلت انها منه تعالى شأنه •

واذا رأى كل حادثة منه تقدس شأنه ، لا يجوز له ان يكون بصدد تغيير
الحوادث ، مثلا اذا اخذ منه المكاتيب لا يتوقف حتى يأتيه المكتوب مرة ثانية
بل يذهب بلا مكتوب • وكذلك لو انتهت الهدية بالقرض •

ولا يتخيل في قلبه كيف يكون وفودي على تلك الحضرة العلية بلا
مكاتيب ولا هدية ، لانه تعالى اذا اخذها هو فما مراده الا الرواح صفر اليدين
لحكم بالغة ما كلفنا بادراكها ، وان اراد بتوقفه ثمة ان يخبر شيخه حتى ينظر
كيف يأمره رعاية لادب الارادة كما هو ظاهر حاله ، فشيخه امره بهذا المضمون
قبل هذا •

والآن ايضا أمره به ، فلا يتوقف في موضع بعد اليوم لغرض من الاغراض
وكل ما يجري عليه يحكيه في الحضرة العلية ، ولا ينزعج لشيء وان ما وصل
الا بسائر عورته •

ثم بشرتم فيها داعيكم ببعض الاخبار السارة من جهة الحرمين الشريفين،
وغلبة عساكر الاسلام وانتظام امرهم ، وذلة الفرقة المخذولة الوهاية وقربهم

الى الدمار والبوار ، ووقوفهم على شفا جرف هار • بشركم الله بالجنة مكافأة
لتلك البشرى ، وايدكم لرضوانه ويسر لكم العسرى • آمين • واخونا
(محمود صاحب) يخلصكم بمزيد التوقير والتسليم ، واهداء التحية والتكريم •

الرقعة السابعة والثلاثون

كتبها الى العلامة السيد عبدالقادر افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب، الى حبيبه الأديب الأريب، وصفيّه الوفي الحبيب،
منظوري القديم ، وحبيبي الكريم ، قاضي (البصرة) الفيحاء ، قبة الاسلام ،
ودهليز بيت الله الحرام ، عبدالقادر افندي ، لازال مؤيدا بالتأييد النقشبندي •

اما بعد ، فقد ورد مكتوبكم المشعر بصحة ذاتكم ، المشحون بتعداد
نعمكم واحسانكم ، بالنسبة الى هذا الفقير واتباعه ، ونزال الفيحاء السابلة
لطرف الهند ومكة من اشياعه • على ان ذلك الجنب لدينا بالمعروف موصوف،
وبكثرة الايادي على احبابه معروف • فقد أبديتكم شيئا لاجاجة الى
ابدائه ، واطنبتكم في ما اظهاره ليس اولى من اخفائه ، ثم اقدمتم
لفرط خلوص بالكم ولغاية منزلتكم عندي ودلالكم ، على شيء لم
يتجرأ عليه احد وهو العفو عن اخيكم خادمي القديم عبيدالله من غير
اطلاع لكم على وجه تكديره ، ولا اخبركم بما جناه ، فسامحته تظييا
لك ، فطب نفسا بذلك ، فقد صرت سببا لنجاته عن كثير من المهالك ،
وهذا قضاء لبعض ما لك علي من الاحسان ، وسنقضي سائر ان شاء الرحمن،
في ما سيأتي من الزمان •

وما قرع سمعكم من طرفه بأن بعض اخوانه افتروا عليه عندي بأشياء
كدرت خاطري عليه ، فليس له اصل اصلا ، وان قدر الله الاجتماع بيننا

لأفصله لك فصلا فصلا . لكن هو من دنو همته يذكر في سبب تكدر قلبي
عليه خلاف الواقع، وانا من فتوتى استر على عيوبه وعواره، فيقول من لادراية
له مابال فلان يكدر خاطر عبيدالله وهو بطاته وحقية اسراره . وبالجملة
فانى سامحته بشرط ان لا يعود لما يعمله ويكتمه ، ويتعلم تمام المادة الرسمية ،
ولا ينسى ما يتعلمه . واسلم على احبابى عموما وعلى حريري زمانه (عثمان
بن سند الوائلى) خصوصا ، ولا تقوت ان شاء الله صلته عندى ، وكان تأخيرها
ليس منى . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثامنة والثلاثون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري المشار اليه بالرقعة الانفة الذكر

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المهجور ، الى السيد الذي كلما جفوته خاطبني بلسان
شكور ، ومهما آذيته قابلني بقلب صبور . سلام يتعطر بنسيم قبوله الصبا
والدبور .

اما بعد فقد ورد من ذلك النديم القديم ، ما ابدعه في متن مكتويه ،
فقضيت في مطالعته العجب من بدايع اسلوبه . فيا له من كتاب حوى ذكر
الحبيب واحتراق الزائر المشتاق بمجنه ، وهيج البلبل بتذكار منزلته وماوالاه
من طلولة واوديته وامنه ، فقد فاق نظمه بنات النعش وثره الثريا ، وابنت
تغزلاته ما قيل في سالف الزمان في (بثينة) و (ريتا) :

فلو قبل مبكاها بكيت صباة
بسعدى شغيت النفس قبل التندم

ولكن بكت قبلى فهيج لى البكا
بكاهها فقلت الفضل للمتقدم

و لولا مزيد اشتغال البال بمتاعب الحط والترحال ، وبكثرة القيل والقال ،
ووفرة تردد الزوار ، الى ان ضاقت بنا الدار ، لاتخذت مع اليراع ضراما ،
وفصلت ما اكتبني رقيمكم شوقا وهياما ، فاكثفت بهذا القدر وجملت السلام
ختاما •

الرقعة التاسعة والثلاثون

كتبها الى العلامة صدرالدين محمد اسعد افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد الله والصلوة والسلام على اشرف رسل الله ، اني اخص
بالدعوات المرجوة الاستجابة في الاوقات المملوءة المستطابة ، جناب العالم
النحرير والعلم الشهير ، جامع شرفي الحسب والنسب ، وحائز خصلتي الفضل
والادب ، محب الفقراء الاكرم الأفخم ، سيدي الحاج محمد اسعد افندي
مفتي بغداد الافخم ، جعله الله منظورا بعين غناية الأولياء ، و رزقه مزيد
الاعتقاد في السادة الاصفياء •

وبعد فالبادي لتحرير رقعة المودة والخلوص ، هو شكر احسان ودادكم
الذي كانه البنيان المرصوص ، ثم اخباركم بان هذا المسكين وصل مع كافة
الأحباب الى شهرزور •

وبعد ما سمعنا ان محمود باشا حاكم بابان يريد ان يرسل الينا قاضي
السليمانية مع اشخاص آخر معتبرين ، يدعونا الى البلد لاستمالة قلوبنا
والاعتذار عما سلف منهم في حق الفقير ، انتقلنا من قريتنا الى (اورامان)
من مضافات (سنة) ، ثم بلغنا انه فسخ عزيمته حيث منعه بعض من لا يخفى
عليكم من علماء السليمانية ، فاسترحنا بحمد الله تعالى عن تكليف مدافعة
مأولهم ، وتجشم معاورة رسولهم ، فالآن نحن مشغولون مع جماعة من

الفقراء بأمر الفقر والفاقة متحفون لكم صالح الدعوات بقدر الطاقة ، والمرجو منكم تذكّار هذا المسكين احيانا بدعاء توفيق اتباع السنة السنية ، وان لا تقطعوا اخباركم عنا الى حين اللقاء . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ، ما جرى للفلك حر كاته .

الرقعة الاربعون

كتبها من السليمانية الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تفوح منه فوائح تستطاب ، ودعاء ينال به الفوز والفلاح في المبدء والمآب ، وغالب الظن ان شاء الله تعالى بظهر الغيب مستجاب .

من العبد المسكين ، والفقير المستكين ، خالد ، الى حضرة الوالي الراقي مراقي المجد والمعالي ، المشهود له بالسؤدد والهمم العوالي ، والانعام المتوالي ، التحرير العلم ، صاحب السيف والقلم ، ايده الله لحماية الانام ، ومن عليه بحسن البداية والختام .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم الصادر عن مصدر الولاية والصدارة ، الوارد من مورد الأيالة والوزارة ، الى فقير ان حضر لا يلتفت اليه بالفحص والسؤال ، واذا غاب لا يخطر من قلة خطره بالبال ، مصحوب قرة العين ، منظور سادة الطريق النقشبندي ، اعنى ولدنا الاعز حيدري زاده السيد صبغة الله افندي ، فاستحسننا هذا الصنيع الناشئ من ذلك القدر الرفيع والمقام المنيع ، مع هذا العبد الوضيع ، وكيف لا تستحسن المبادرة بالتواضع من الوزراء والملوك ، ولا سيما بالنسبة الى الفقير الصعلوك ، ولعمري ان التفقد عن احوال مثلى من امثالكم لحرى بالاستغراب ، وخطور هذا المسكين الخامل بيالكم مع الارتداء برداء الوزارة لشيء عجاب ، رفعكم الله بهذا التواضع

وصانكم عن التكبر ، ووقاكم بفضله يوما فيوما في مراقى التمكن والتصدر ،
فالتواضع من اولى الامر شرف وزين ، والتكبر حفظتم عنه سرف وشين .

ثم لا يخفى على الجناب العالي ان صلاح الملوك والوزراء حلاكم الله به
صلاح البرايا ، وفسادهم خلاكم الله عنه فساد جميع الرعايا . ولقد ورد الامر
بتعميم الدعاء . فلا جرم ان شيمة الفقراء الاعتناء التام بالدعاء للوزراء الكرام
وسائر المسلمين والاسلام ، ولو بلا تبليغ واعلام . فعلى مقدار صدق نيتكم
وتعلق همتمكم برعاية الانام ، وحماية الارامل والايتام ، لكم الانتظام في سلك
الدعاء العام ، ونخصكم انشاء الله المهيمن المنعم ، بعد هذه الايام ، امتثالا
لامركم واداء لما لكم من الانعام . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته في
البدء والختام .

الرقعة الحادية والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده .

وبعد فمن العبد الذليل ذى خاطر الفاتر ، المخالف باطنه للظاهر ، الى
السيد السند مولانا عبدالقادر افندي الحيدري قاضي مدينة البصرة المحمية ،
لازال بهمة سادة الطريقة في كنف حماية رب العزة محميا ، ومن جميع ما هو
اصح له في الدارين من حيث لا يحتسب مكفيا . وبعد فقد طالت مدة الفراق ،
وعز بين الأحبة التلاق ، وقبلنا كنا نستانس بفقرات مكاتيبكم الفائقة ،
ونستنشق روائح ودادكم من عباراتكم الرائقة ، ونسلي بها ضرورة تحتم
البن الصورى ، وتتمثل بهذا البيت الفارسي :

چونكه گل رفت و گلستان شد خراب
بوی گلزار كه يابم از گلاب

منذ ازمة لم تأتنا من خطوطكم الا القليل ، وليس الظن بكم في معاملتكم هذه الا الجميل ، الا ان مكتوبكم الذي كتبتموه تهنة بقدم هذا المسكين المستهام الى برج الاولياء الكرام ، بغداد مدينة دار السلام ، كان عوضا عن كل مافات من كثرة ما نشرتم فيه من جواهر النظم والنثر ، وما طورت من بدائع الطي والنشر ، فهو قام مقام الجمع وان كان فردا ، فله دركم ما الطف ما جمعتم فيه من البدائع وسردتموها سردا . ووالدتك الماجدة ، رؤوسكم بها سالمة ، انتقلت الى جوار ارحم الراحمين بوجه اغتبطها كثير من الناس من الخواص والعوام ، لما رأوا منها من الامارات المفصحة عن سلامة الايمان وحسن الختام . فالحمد لله اولاً وآخراً في البدء والختام . والسلام عليكم .

الرقعة الثانية والاربعون

كتبها من الشام الى جلي زاده مولانا الشيخ عبدالله الجلي
ابن كاكى جلى خليفته في قصبة كوى سنجنق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى حبيبه وسيده الوافى الملا عبدالله الجلي ،
صرف الله قلبه من زخارف الدنيا المكارة ، وصانه من تلبيسات النفس الامارة ،
آمين .

اثر ذا ان تفضلتم علينا بالسؤال ، فحمدا له تبارك وتعالى الفقير في ارفه
حال ، الا انى من كثرة البدع في حزن وملال . ولو علمت الاراضى المقدسة
هكذا لما هاجرت اليها ، مع ان من الاحباب الأماجد من يقول بسبب نزول هذا
المسكين فيها لم يبق من العشرة واحد . والآن لو وجدت مكانا يستريح فيه
القلب لقله الفساد ، لهاجرت اليه ان شاء الله تعالى ، ولو في اقصى البلاد .

ولا ارضى ان تتحرك لملاقاة هذا المذنب الذي هو في لجة التقصير مغترق ،
وان كان القلب بنار فراقكم يحترق . فان بقائي في الشام بفرض الحياة غير

معلوم، لان استقرار البال مع قلة المتبعين للسنة الغراء شؤم ومذموم . وليكن معلوما لديكم انه ما بقى من اشراط الساعة الا الاشرط الكبيرة ، ويمكن ظهورها ايضا في مدة يسيرة .

وصلى الله وسلم على خاتم النبيين الذي بعثته من اشراط الساعة ، وعلى اله واصحابه الملبين بالسمع والطاعة ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثالثة والاربعون

كتبها الى خليفتين من خلفائه في بغداد
للاعتناء بارشاد السيد عبدالعزيز الكيلاني
نقيب بغداد في طريقة اسلافه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد
فال مكتوب الذي وصل من خصوص المخلص العزيز ، الأصفى من الابريز ،
السيد عبدالعزيز صاحب السجادة القادرية ، اعجبني مضمونه ان كان من
قريحته ولم يكن بتلقين احد منكم .

فآمر كما ان تكثرا اليه التوجه وان يشتغل اشتغالا مستمرا باسم الذات
والرابطة تارة وتارة ولو مدة قليلة . والفقر بالنفس اتوجه اليه من هنا ان شكر
هذه النعمة ان شاء الله تعالى ويظهر عليه الاثر . ثم اذا حصل له الفناء في الرابطة
او ظهرت له مع تاثيرها المعهود ، او التاثير المجدد بلا ظهور ، هو ادنى المراتب
لقوة التوجه ولو بعد يوم واحد ، ولا تستغربوا ذلك ، فان التاثير بالحقيقة
ليس الامن الرابطة ، فيتوجه الى (جاءت له الاستخارة) بنفى وجوده واثبات
صورة الرابطة على الوجه المعهود (١) ، ثم الاستمداد من روحانية جده الغوث

(١) هكذا في الاصل ، وفي سياق الجمل ارتباكات لا تخفى .

الاعظم بأبي هو وامي ، وكل ما هو معتاد اسلافه الكرام من الأوراد ان كانت
قلبية فيها او لسانية فيلقنها من ياخذها منه بشرط مطابقة القلب للسان ، وهو
لا يترك الاشتغال بنفسه ليترقى كثيرا .

وساكتب له السلسلة القادرية بسند الاولياء الكرام . وهذه معاملة ما
عاملتها احدا غيره ، ولا ارضى ان يعامل ، وانا اردت هذه لغيره وابى الله الا
ان تكون له . وستأتيه السلسلة وبعض آداب الطريقة العلية القادرية ، وكل
هذه المعاملات لسبب صدقه واعترافه بانه ليس اهلا لاعطاء اوراد الطريقة
لاحد ، وان زاد زادت والا فلا . من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها فلا
تقطعوا عني خبره ، بل هو مباشر تحرير اخباره بنفسه الى مع السعادة . واذا
علمت ان السيد لا يعد هذه المعاملة نعمة عظيمة ولا يستقيم عليها ولا يقوم
بحقها ولو مالا فلا تظهرها عليه . دعه يعمل ما يريد . انت اشارة من الغوث
الاعظم ان اعامل بعض من يرجع اليّ للطريقة من اولاده الكرام هذه المعاملة
وارادة ذلك ، وما وجدت اهلا من الموجودين . فان قام بها فله سعادة الدنيا
والآخرة ، والا فهو الأعلم . والسلام .

الرقعة الرابعة والاربعون

كتبها الى راغب افندي في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي ، الى مخلصه راغب افندي ،
سلام من قلب سليم ، ودعاء يرجى به الفوز بجنة النعيم . اما بعد فقد بلغني
مزيد التماسكم لتحرير اسطر من هذا المسكين اليكم فاسعفتكم .

وأمركم بالحدز التام من الانهماك في طلب الدنيا الدنية ، فان من كلمات
السادة الصوفية ان المعرض عن الطريقة بعد الاقبال عليها يسقط عن عين الله
تعالى . حماكم الله من ذلك .

الرقعة الخامسة والاربعون

كتبها من دمشق الشام الى بعض محبيه في (ديار بكر)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد المسكين
خالد الى احبائه المخلصين من سكان (آمد) • السلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

وبعد فقد تكرر منكم الالاحاح والابرام ، وجاءت مكاتيبكم مرارا في
بغداد ، ثم وردت مرة اخرى في دمشق الشام ، لأن ارسل اليكم الشيخ احمد
الخطيب أو أحداً آخر ممن له تأثير نظر في الطريق ، فيستنقذ منكم المنقطع
والفريق • فها انا اتخبت لكم من له قدم راسخ في الترك والتجريد ، وتأثير
مجرب في رفع حجب المريد ، اعنى المجذوب المقبل على مولاه الباقي ، صاحبنا
القديم الشيخ المشهور (بالفراقى) • فهو ان استحققتموه هيئة ولسانا ،
فستجدونه جليلا ان شاء الله تعالى تصرفا وجناناً • فعليكم بحسن اتباعه مادامت
الشريعة شعاره ، والطريقة دثاره • واوصيكم واياه بكثرة الذكر ودوام الالتجاء
الى الله تعالى ، والاعراض عن زخارف الدنيا الفانية ، ووفور الرغبة في الآخرة
الباقية ، وذكر الموت ووحشة القبور والاستعداد التام ليوم الحساب
والنشور ، والتمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن البدع الردية ، وبالبدعاء
لنصرة الاسلام وخذلان اعداء الدين والمرتدين اللثام ، والتضرع الى المولى
الكريم المنعم ، ليحسن خاتمة هذا المذنب المستهام ، ويوفقه لاتباع سيد الانام
عليه وعلى آله وصحبه الكرام ، في كل طرفة الف صلوة وسلام • والسلام في
البداء والختام •

الرقعة السادسة والاربعون

كتبها الى مولانا الشاه عبدالعزيز المجدي الدهلوي في الهند

بسم الله الرحمن الرحيم

ايد الله شيخ الاسلام والمسلمين ، وايد بطول بقائه الشريعة والدين ، اعني الامام الهام ذا العلم العزيز والعمل الغريز ، سيدي وسندي محيي السنة السنية وقامع البدع الغير المرضية ، مولانا الشاه عبدالعزيز ، اطال الله ظلال فيضه على الانام ، وامد المؤمنين ببيان انقاسه الى يوم القيام .

وبعد ، فان تفضلوا على دانيكم المسكين بالفحص والسؤال عن حاله ، فلا يحزر من الم فراقكم شروح بلابل باله . فالرجو من حضرتكم العلية ان تطفثوا بتذكاره نيران كمدته ولبالاه ، وان تمنوا عليه بخط منكم مزيلين همومه برقمه وارساله ، فان هذا المسكين لايقاس على سائر الرعاة المهجورين ، اذ من طول مسافة البعاد ، وكثرة تخلل الاودية والفيافي والبلاد ، لايمكن له الكتابة الا مرة من السنين ، وتستحيل معرفة احوالكم عليه وامتناع اللقاء امر مستبين . ما احسن قول من قال واجاد في المقال :

كيف الوصول الى الحبيب و دونه
قلل الجبال ، ودونهن حتوف

فالأمول من جنابكم ومن جناب اخويكم الفاضلين الكاملين العالمين العاملين سيدي مولانا عبدالقادر وسيدي مولانا رفيع الدين ، تقع الله بوجودكم ووجودهما المسلمين ، وقمع بكم آثار المبتدعة والملحددين بحرمة سيد المرسلين عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ابد الآبدين ، ان تذكروا دايكم احيانا بادعتكم المستجابة في اوقاتكم المستطابة ، وتكرموا الفقير المحتاج اليكم كل مرة بكتاب ، وتنعموا عليه بكلام وخطاب ، وتشفعوا له لدى حضرة سيدي وسندي وقدوتي وقبلتي ومعتمدي وذخري ليومي وغدي،

شيخ الطريقة ومحبي الحقيقة شيخي وامامي قدسنا الله بسره السامي ، فكل من خدامه امكان التردد اليه وتيسير الفوز والفيض لديه ، سوى هذا المسكين فانه حسا من هذه الدولة محروم وببسم الفراق الدنيوي موسوم ، فقد طال الكلام وجل ، وخير الكلام ما قل ودل . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

واسلم على اخي المولوي اسماعيل واوصيه بالدعاء ، وارجو ان تجددوا لنا اجازة كتب والدكم طاب ثراه خصوصا شرحه على حزب البحر بجميع مافيه وبيان ان الرطب والعنب والجحب من الجمادي ام لا ، وحينئذ فما الفرق بين الجماديات والحيوانات ؟ جزاكم الله خيرا .

الرقعة السابعة والاربعون

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب و الى سليمان باشا الباباني معا

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدا لمن من علينا بازالة من المعصرات ماء ثجاجا ، ومرج البحرين يلتقيان ، كان هذا عذبا فراثا وهذا ملحا اجاجا . وصلوة وسلاما على سيدنا محمد عين سماحته ومعدن ملاحته الذي جعله قمرا منيرا وسراجا وهاجا ، وعلى آله واصحابه الذين لم يزالوا يدخلون الناس في دين الله افواجا .

اما بعد فلما كان حقا على الامراء العادليين والعلماء العاملين ، ان يراعوا حال الفقراء حق الرعاية ، ويعنوا بشأن العلماء جل العناية ، وتوافرت الآيات المنزلة في الحث على الصدقات والاحسان ، وتواترت الاحاديث المعولة في الترغيب على الانعام احتسابا لله الملك المنان ، وكان اهل العلم احق مسعف في الناس كما فطقت به الاخبار الدائرة على اللسن ، واثمن من كان على الولاة رعايتهم كما سمعته الآذان وشهدته الاعين ، وكان حبيينا الفاضل السيد اسماعيل البرزنجي والشيخ احمد الاربيلي ووالده منهم ، رأينا ان نساعدهم

كما ساعدنا قاطبة السادات والعلماء برشحة من داماء نوالنا اسوة ببقية
الاصحاب ، فانعمنا عليهم بما هو مشروح في القائمة المرسولة اليكما طي هذا
الكتاب ، وهي من اخلى اموالنا ، سلما عليهم وسلمهاها كل سنة اليهم على
ممر الدهور والسنين ، لينفقوها على تقسهم وفي مصالحهم ويكونوا بذلك
للدولة العلية من الداعين ، وفي استدعاء ارتقاء السدة السنية من الخالدين .
وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثامنة والاربعون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري الماوراني قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى .

من المسكين المستهام الى خله الوفي قاضي قبة الاسلام ، لازال موفقا
لاتباع سنة سيد الانام عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلاة والسلام ، غير
ملتفت في نشر الاحكام الى جمع الحطام .

وبعد فلما طال امد الفراق وعز الاجتلاء والتلاق ، وهيجتنا لواعج
الاشواق والاشتياق ، بادرنا بتحرير رقعة المودة والوفاء ونخبركم بانا تشرفنا
بزيارة ائمة الزوراء ، فالأمول منكم ثبات القدم على اخلاص الفقراء ، وعلنا
نسمع عنكم من ترك العشر وحسن القضاء . وثانيا لما تواتر عندنا حسن سيرة
بعض احبة الطريقة العلية والميل منهم الى ارسال واحد من اهل التصرف
المجربين من اصحابنا ، ارسلنا اليكم حامل هذه الورقة الشيخ اسماعيل وهو
رجل يعتمد عليه في الارشاد ، وارجو من الله تعالى ان يجعله سببا للهداية
والسداد ، وفي نفس الامر على فضل الله وتوفيقه يعتمد ومنه يستمد . وان
الناس ولو كانوا من اجلة الاولياء ليسوا سوى آلة ، فعليكم بحسن الامداد

ظاهرا وباطنا ، ولا فطيل الرسالة • ونسلم على أخينا الارشد الاسد الشيخ
عثمان بن سند كان الله له عوضا عن كل شيء ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة التاسعة والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي الى محبه ومخلصه القديم عبيدالله
افندي الكردي الحيدري بصره الله تعالى بقصوره ، وحماه من الاجترار على
السادة الاولياء بغروره مع شدة وهنه وفتوره آمين •

اما بعد فالامر الذي استشرتني فيه بالتحرير ، ليس لك فيه دخل بالنقيير
والقطمير ، ولقد كنت تعلم ان الطريقة النقشبندية اسست قواعدها على دعائم
الشرعة التي ليلها كنهارها ، ومبناها على ان لا يتغير شيء منها لمن يريد الاهتداء
بمنارها ، ودخول الطريقة لا يبارك فيه ولا يحمد غبه ان لم يراع فيه قواعدها
وآدابها ، ومن اهم الآداب ان لا يختار الطالب شيئا لنفسه ، وقد سمعت مني
اقوال السادة الكرام في حق طالب اراد تغير شغله بتعريض والمأم ، وانت بعد
ما قدر لك ما قدر لا ينبغي لك الا بذل الجهد في ارضاء السادة وتوقيرهم ، بل
خفض الجناح لصغير منتسبهم فضلا عن كبيرهم ، ولا تكن بصدد ارضاء احد
يهدم اساسهم ، ولا تطلب ذل الطريقة لاجل الاتصال بكبراء الدنيا واستيناسهم ،
وبالنسبة في حسن التأدب معها ومع اهلها ، فلا ينفعك شيء من مناصب الدنيا
من حزنها وسهولها ، بل لو لم تمثل امري ترى الضرر في دنياك ايضا ، فحين
زلة القدم تندم ولا ينفعك الندم ، ولو كنت عندي لسمعت مني في هذا الباب
ما قضيت منه العجب ، واعترفت منك باساءة الفعل وترك الادب ، نعوذ بالله
تعالى في كل قول وفعل •

واسلم على حبيبي الملا صبغة الله اسعد افندي زاده رقاء الله ورباه
وزاده. والحاصل انك ان اردت ارضائي فكن سببا لاخلاص الناس على مقتضى
القاعدة واعترف عند كل احد بانك ضيعت نفسك وتركت قاعدة السادة العلية
في مباديك واواسطك ونهايتك ، والله لو علمت ما اعلم لبكيت دما . صرفك
الله تعالى الى ما هو الاهم وبصرك بأن السم في الدسم . وطالع مكتوبي المرسل
الى عبدالغفور وصاحبيه الملا محمد الجديد وموسى الجبوري ففيه بقية من
هذا الباب . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

متع الله تعالى جناب الاخ الارشد ، والخليل الامجد الانجد ، منبع
الحياء والأدب ، كريم الحسب والنسب ، عبيدالله افندي ، لازال متمسكا
بالعروة الوثقى ومتوجها الى مولاه وهو خير وابقى .

وبعد فقد هيج قراءة رقيمتكم الكريمة غرامي ، وازداد بتذكاري مدينة
السلام هيامي ، واكثرتم فيه من تقبيح هاتيك البلاد ، والترغيب الى سكنى
مدينة السلام بغداد ، حيث عن طوارق الفتن والفساد .

حسن هذا الامر لاشك فيه لدى اولي الالباب ، وليس استحسانه
منحصرا عن رأي ذلك الجناب . وكيف لا ترجع بغداد على بلاد الاكراد
حتى عند ارباب الجنون ، ولكن ما يقضي فسوف يكون ، وان الامور باوقاتها
مرهونة والتقدير عن التغير مصون ، والصبر على المصائب من شأن الفقراء ،
فانا لله وانا اليه راجعون .

ثم اصبتم في طرد زين الدين . فله دركم ، ولكن اوصيكم بالحلم

والمسامحة والاعراض عن سفاسف الجبال ، والاقتصار عن القيل والقال ،
والاكثار من السكوت ومطالعة الجمال ، والمواظبة على الشغل والاشتغال ،
والمن على هذا المسكين بدعاء حسن الختام ، والتضرع والانكسار على الدوام،
والالتفات لنحو داعيكم في اليقظة والمنام . واسلم على قرة عيني صبغة الله
افندي اطال الله بقاءه ، وباديت جناب العالم الفاضل اخي عبدالله افندي
بالمكتوب المستقل بخلاف ما مضى ، وجزنا عن جرايم ابراهيم آغا واهل بيته
ونرجو منكم الاستقامة ، واعجبني ظمكم الشجرة المباركة النقشبندية سوى
مدح الفقير . والسلام عليكم ، وامر الطريقة في الترقى ، والمترقى كالمتمنزل
هنا . والسلام .

الرقعة الحادية والخمسون

كتبها ايضا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده . اسأل الله
الكريم المنعم حسن الختام وثبات الاقدام في المعاملة مع مجانين محبة جماله ،
والوالهين في مهامه طلب وصاله ، ولأخي في الله والمحب لوجه الله سيدي
الملا عبيدالله . واسلم انا واهلي على الشقيقة الشقيقة والددة عبدالحكيم ، عاملهما
الله بلطفه العليم ، انه هو الجواد الكريم . ثم انها مأمورة مني ومن اهلي
ان تعزي زوجة المرحوم حسن افندي وبنته نيابة عنا مع المبالغة في تسكين
خاطرهما من جانبنا ، والسعي الحثيث في افهامهما بان هذا المسكين لا اظطرهما
بعد اليوم بالعين التي كنت اظطرهما بها سابقا ان شاء الله الرحمن .

ثم اخبركم بان انكار اهل السليمانية تبدل باخلاص ما رأينا مثله في بقعة
من بقاع الارض ، كما تسمعون نبذة منه من حامل الرقعة ، ولا تظنوا اني

اخلف الميعاد مع احبة بغداد، واغتر باخلاص الاكراد. ولكن من شاء ان يزدحم، يفوت منا كثير من المرام ، فما صار لنا افرار الاحباء بالمكتوب وبالسلام . وبعد الست من شوال ان شاء الله تؤذن بالارتحال لذلك الطرف ، ولو عمل ولي الامر ما عمل ، لكن وكلتك لتسلم على جميع المخلصين ، والملا محمد الامام نحييه بالسلام ، واخبرنا بما اجتمعتم عليه . والسلام عليكم ثم ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثانية والخمسون

كتبها براءة لنمة السيد الشيخ معروف النودم ،

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حق حمده ، والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وعلى آله وصحبه .

من العبد المسكين والفقير المستكين الى جناب سيد ي الجامع لشرفي الفضل والادب ، الحائز لكرامتي الحسب والنسب ، سيدنا ومولانا السيد معروف سامحه بفضل الكريم الرؤوف .

وبعد ، فقد بلغني ما وصيتم به الاخ الملا : حسين القاضي وامرتموه بتبليغه اليانا من حسن العبارات ، ولطائف الاشارات ، ثم ما القيتموه مع قررة عيني العالم الفاضل السيد اسماعيل . ن مكارم الاخلاق والاشتياق الى التلاق ، واظهار الأسف على ما صدر منكم في حق الفقير على سبيل الاتفاق ، بسعاية ارباب الاغراض واهل الشقاق ، و الاعتذار عن جميع الوشاة وعن عدم الاطلاع ، المهيجة عند بعض عوام المريدين لقرط الوحشة وشدة النزاع ، العاكمة على هذا المسكين بأمور تنبو عن استماعها الاسامع ، من استحلال

المحرم والكلمات الدالة على الكفر وداعية الاستيلاء على البقاع ، وغير ذلك مما لا يليق بشأن الاوغاد والرعاع ، وتفصيله لا يخفى على ذهنيكم الوقاد ، وطبعكم النقاده . واني لبريء مما نسبتم الي من فنون المثالب والفساد والافساد .

وامرتم السيد المذكور ان يستكتب مني الوكة تنطق ببراءة ذمتكم عن جميع ما صدر وغير ، وجرى به القلم بمقتضى القضاء والقدر ، لتصير مفتاحاً لابواب الائتلاف ، ومصباحاً لدياجير المراء والخلاف ، وبلغني من السفيرين المذكورين تصميمكم على الامساك فيما بعد عن امثال ماضى من النزاع والمفاخرة ، وملاقة مافات بطيب التحاب وحسن المعاشرة ، وتبديل المعارضة والمنافرة بالمفاكمة والمسامرة . فسررتني هذه الحكاية غاية المسرة ، وحمدت الله تعالى على هذه النعمة المرة بعد المرة . شكرا لمن بدل الشقاق بالاتفاق ، وهياً اسباب الوصال بعد طول الفراق . ادامنا الله تعالى على هذه النية ، واتم لنا بمنه هاتيك الامنية .

ثم الامر بارسال المكتوب ، امثلناه وهو احسن مطلوب ، ونريد جوابه على ابلغ اسلوب . واما الابرء فهو يصدر مني ليلا ونهارا ، وافصحته به في المحافل جهارا ، كما قرع سمعكم مرارا . واما حب الالتئام وترك الخلاف فأمر يشتاقي اليه اهل الانصاف ، فكيف بمن يدعى له قدم في طريق التصوف ولو بالجذاف .

ولا يخفى عليكم ان السبب الاصلي لهذه الوحشة انما هو ترك التردد وتقليد اقاويل الناس . فان صح ما بلغني عنكم فعليكم بالاعراض عن الكلمات المؤدية الى الشك والوسواس ، فان احوال اهل الفقر وراء العقل والعلم لا يدرك بالقياس . وبعد اللتا والتي يضمن لك هذا المسكين ان ثبت قدمك وما طفى قلمك بعد اليوم ان ترى نتائج لا يحمل اكثرها السفير ، وتزيد على حوصلة التقرير والتحرير .

ومن بعد هذا ما تدق صفاته
وما كتبه احظى لدي واجمل

والسلام عليكم وعلى ولديكم السيد محمد والسيد كاكاه احمد ورحمة
الله وبركاته •

الرقعة الثالثة والخمسون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي ازل على عبده الكتاب ، والشكر للمنعم الذي اذهب
عنا الحزن باطلاع احوال الاحباب • والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي
ما انكشف عن شمس محياه الحجاب ، الا وانشقت بنصول هيته الدور
وانكبت بحلول عظمت الانصاب ، وعلى اتباعه الذين لم يكن لمخالب صولتهم
سوى دماء اعاديهم خضاب ، والآل والازواج والذريات والاصحاب ، ما ناح
الحمام وجاد السحاب •

وبعد ، فوالذي احرق قلبي بنار اشتياقكم ، واغرق جسدي في بحار
دموعي من شدائد فراقكم ، ثم والذي اكرمني في زمن الوصال بسعادات
الهوى ، وسقاني وقت حرمان الجمال كؤوس غساق الجوى ، لايمضي علي
وقت الا وذكركم انيسي ، ولا يمر علي حين الا وشبحكم جليسي • ولم ازل
مذ فارقتكم ليلا ونهارا ، اريق من عيوني الدموع انهارا ، واصب منهما
العبرات بحارا ، وصارت مقلتي سحابة ، ودموعي امطارا ، فسبحان من ارسل
السحاب علي مدرارا ، واعظمه عندي شرفا ومقدارا • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الرابعة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اخض بابهي التحيات وازكى التسليمات ، جناب من اطفأ نيران همومنا
بعباراته الرائقة ، وكسر فقرات غمومنا بفقراته الفائقة ، اعني سيدي ومجسي
لوجه الله ، سليل ليوث غابة السلسلة العلية الحيدرية الملا عبيدالله ، جعله
الله له وكان له عوضا عن كل شيء .

وبعد فقد تشرفنا بمكتوبكم الكريم ، وهاج مجددا شوقنا مما فيه من
اسلوبه الحكيم ، وتأملنا مافيه من استدعاء الالتفات ، واستعذبنا زلال هاتيك
العبارات والاشارات ، الا انكم قليلا ماتقومون باداء ما به الترقيات تنوط ،
ولا يخفى عليكم ان وجود المشروط كيف يكون مع انتفاء الشروط ، واحوال
بعض الطلبة مع قلة بالاكتراث لاتنهض حجة على عدم المبالاة بشروط الطريقة ،
لان منهم المرادين ومنهم ارباب الاستعدادات الرقيقة . نعم ما قيل :

ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها

ان السفينة لا تجري على اليبس

وبالباقي عند التلاقي .

وبلغوا سلامي الى مولانا محمد اسعد افندي وولده الاكرم الامجد الملا
صبغة الله وابن عمكم الملا عبدالله افندي ، ولايشوشهم التقديم والتأخير ،
فان القلم قد يجري بلا اختيار الفقير . واكتبوا لنا بعض الاخبار في بطاقة من
طرف الوهاية ومن طرف وقايح مدينة السلام فانا نرى بعض الامور في الوقايح
بحسب تطبيقها على ما جرى في الواقع . والسلام عليكم وعلى من لديكم
ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الخامسة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري ايضا
وكان قد عزاه بوفاة ولد له في اورفه وهو في طريقه الى الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الى سيدي الوفي النبيل ، السيد عبيدالله افندي لازال
ملحوظا بالحافظ عنايات الرجال ، وبالقيا في المجد اقصى غايات الكمال .

اثر ذا فالبادي لتحرير رقعة المسكنة والوداد ، البحث عن احوال ذلك
المخلص الكامل الادب والاعتقاد ، ثم الوصية المؤكدة بان تشيدوا باتباع
السنة السنية الغراء ، ببيان الطريقة العلية الزهراء ، وتؤكدوا على المخلصين
من الافاث والذكور ، بث الشكر للكرم الشكور ، فضلا عن الصبر على
توفي الولد الاعز المبرور ، فان المحب الكامل لايقبل الاشتراك والمحبوب
الحقيقي غيور ، وما نريد في الدارين الارضاه ، ولا حول ولا قوة الا بالله .
وقد كنتم تسمعون منا مرارا شدة المناشدة لجناب رب العزة والكمال ،
لتخفيف الاثقال والعيال . والسلام .

الرقعة السادسة والخمسون

كتبها جوابا الى كل من محمد طاهر افندي والخواجة عمر راسم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فقد ورد المکتوب من منظور هذا العبد الضعيف مخلصنا النجيب
اللطيف محمد طاهر افندي مفتي القدس الشريف ، ومن المخلص للطريق
النقشبندی محسوبنا الخواجه عمر راسم افندي حاويا لفقرتين سرتا الخاطر ،
واقرتا الناظر .

احدهما ان بعض الاخوان المسلمين ، قالوا فينا باجتهادهم اشياء ارادوا بها تكدير خاطر ظل الله على العالمين ، ملجأ الفقراء والعالمين ، مولانا السلطان الاعظم ، لازال محفوظا عن تكدير قلوب الفقراء ، وملحوظا بعناية الله الاقدس الارحم ، فالفهم الله تعالى ان مازخرفوه من جملة دواعي النفس الامارة ، فلم يصنع اليهم بل ردهم بصريح العبارة .

وثانيهما أن حضرة منظور هذا المسكين على الدوام مفتي الانام وشيخ الاسلام ، له الاخلاص التام والميل القلبي الى هذا الفقير المستهام ، فاجب هذا علينا مزيد الدعاء لمولانا السلطان الاعظم ، والخاقان الافخم ، اثناء الليل واطراف النهار بالنصر والتأييد وبالحفظ والبقاء والتأييد ، واضمحلال اعداء الدين والكفرة الملحدين بطالع دولته السعيد ، وان يجعل الله جناب شيخ الاسلام محفوظا في ظل حمايته وموردا لفضله وعنايته الى امد بعيد . لكن القلب يميل الى قضاء ما سافرت لاجله من مطلبكم وما كتبتم من خصوصه اشياء فبقي الخاطر من جهتكم منتظرا ، والقلب متفكرا ، عسى ان يكون المانع خيرا ، وسيجعل الله بعد كل عسر يسرا . وصلى الله تعالى وسلم على خاتم الانبياء والمرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين . واخص جميع المخلصين الفقراء المساكين بالدعاء والسلام ، وهو خير الختام .

الرقعة السابعة والخمسون

كتبها الى الملا محمد سعيد افندي السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على حبيبي محمد سعيد السويدي . فوضتكم الى موسى الجبوري على طبق طلبك ، فانقطع عن صحبة عبدالغفور ، واشتغل بالعلم والعمل وما يعنيك واترك ما لا يعنيك . الله تعالى يصلحنا واياك آمين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثامنة والخمسون

كتبها الى اتباعه المخلصين في المدينة المنورة

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المستهام ، على سكان طيبة الطيبة السلام .

يا اخوان الطريقة ، جزاكم الله خيرا واسكركم من رحيق الحقيقة . ما احسن ما بلغني عنكم من سرعة التنصل عن ذلك العبد المقتون ، لما اعتراه والعياذ بالله من الجنون والمجون . ثبتكم الله على طريق الاستقامة ، وصانكم بمنه وكرمه عما يوجب الندامة . لقد شكر الله لكم ماصنعتم ، واستحسن الفقير فعلكم الذي فعلتم . لهذا ارسلت اليكم السيد السند الفاضل ، والحبر المستند الكامل ، سيدي السيد عبدالقادر افندي البرزنجي ، كان الله له عوضا عن كل شيء ، فعليكم باتباعه وامثاله ، وبالاقتداء بفعله واستماع مقاله ، والاعتقاد التام بنفوذ تصرفه وباهر حاله ، وان ساق القدر المحتوم سيدي المرقوم الى غير قطركم فتمسكوا فيما يأتيكم من كماله ، واسألوا لهذا المسكين عني الالتفات ممن اتم الله فضله وافضاله . صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة التاسعة والخمسون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

ولا قوة الا بالله العلي العظيم

وحيث اتجهتم صادفتكم عناية
ويرعاكم الرحمن من كل جانب
مفيض عليكم ما قصدتم من المنى
بنهج سلكتم في فنون الاساليب

وبعد فقد وردت رقعة الاستغاثة والاستمداد ، فوقع التوجه اليه تبارك
وتعالى لكم في تسهيل المراد ، وطلب التوفيق والنصر والاستيلاء على ...
الدروز ، واطفاء نائرة فسادهم وتسكين ماوقع منهم من الحركة والبروز .
والمرجو منه تعالى وتقديس تيسير كل عسير انه على كل شيء قدير . وعليكم
بصدق النية ، وتحقيق الالمنية والتعويل عليه تبارك وتعالى من يسير وعسير ،
والاستمداد من روحانية الرجال في كل نقيز وقطير ، والتبرؤ من حولك
وقوتك في الفعل والقول ، والتمسك القوي بحول ذي القوة والطول . ولا
تغفل عما اجزتك به من الكلمات المأثورة فان لكل ورد واردا ، ودمتم في توفيق
الله ونصره وهو الحافظ الامين . وصلى الله تعالى وسلم على سيد المرسلين
وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الستون

كتبها ايضا الى عبدالله باشا حاكم ايلة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

اقر الله تعالى عينكم ، وايدكم بنصره ، وحفظكم عن رؤية نفسكم ،
واقامكم في اجتناب نهيه وامثال امره .

اما بعد ، فقد وردت بشارة غلبة جيشكم على الدروز ... وعدم وقوفهم
في مقابلة المجاهدين في سبيل الله بعد ما حملوا عليهم حملة صادقة . فالحمد
لله تعالى على حسن صنيعه مع اوليائه ، وقطع دابر اعدائه ، حمدا يوافي نعمه
ويكافي مزيده . لا زلتم كما رتمتم مظفرين ومنصورين ولأرباب الاقطار
الاكسيرية منظورين . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخادية والستون

كتبها جوابا الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المسكين الى منظوره الملا محمد الجديد عصمه الله عما وصمه
وصاته عما شانه آمين .

ما كتبت اليها من اخلاص خادمتنا اسعد افندي ابن النائب وقاه الله من
شر النوائب ، فهو بعض من آثار خلوصه وما خفي عليك اكثر . وعليك برضاء
عبدالغفور فاني ارضى لرضاه واسخط لسخطه .

وذكرت ان المخلصين بل اهل بغداد كافة صار لهم اخلاص عجيب مع
جناب الوزير داود باشا بسبب هذه المعاملة التي وقعت منه ، وهو بالنسبة
الى ما يهدي له من الادعية المستجابة والاثنية المستطابة في سائر الاقطار من
ارباب الحضور والانكسار ، كالقطرة بالنسبة الى البحر الزخار ، بل من
الاذكياء من يقول ان هذه الخدمة ظاهرا من ابن النائب .

وكتبت من اخلاص الحاج محمد المستغنى عن البيان . وبيت السويدي
عموما والملا محمد امين والملا اسعد خصوصا كتبوا الي ان الملا محمد سعيد
اراد السفر لملاقة الفقير فمنعوه ، وقالوا له امكث في مدرسة القشطيني
واشتغل بقراءة العلم ونشر الطريقة . لقد اصابوا في ذلك . اني لا ارضى ان
يترك عياله ويحيى الى هنا . وهو الآن متيقن ان القرب والبعد في عالم الباطن
سواء ، فليس لهذا التعب فائدة فليشتغل بالعلم والعمل واحياء ما بين العشائين
والطلوعين والتهجد . واذنت له في ختم الخواجكان وختم القرآن ان تيسر ،
ولم يؤذن له فيما طلبوه مني الآن لعله يتيسر في وقته . ومن خصوص اجوبة
الاحباب المخلصين لاتكتب بخطي وبعضها لاتكتب اصلا ، لانتظنوا بي السلو
والتناسي عنهم ، فقد كتبت لك قبل هذا اني احن اليهم حين الطائر الى فرخه .

فالمرجو مسامحتهم والاكتفاء بالود القلبي والدعاء الغيبي وبما تيسر من
تحرير الجواب • ثم اوصي الاحبة عامة واياك خاصة باتباع السنة وترك
الحظوظ وسعة المشرب والصفح عن عثرات الاخوان ، والاعراض القلبي عن
زخارف الدنيا الفانية وترك الوجود وبذل المجهود والوفاء بالعهود والقناعة
بالموجود والسعي في تحصيل الشهود • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الثمانية والستون

كتبها الى خليفتيه في بغداد الشيخ محمد الجديد والسيد عبدالغفور المشاهدي

بسم الله الرحمن الرحيم

من اذل العبيد الى سيديه عبدالغفور ومحمد الجديد • السلام ورحمة
الله الكريم المجيد •

وبعد فقد مضى برهة من الزمن لم اذكر كما بورقة ، فاجبت ان اكتب
اليكما مع الخادم القديم والمخلص الصميم عبيدالله افندي وبعثته الى اهله
وامرته بالاشتغال بطلب العلم ليكمل ما بقي له من المادة ، ويقرأ تنمة ما جعله
العلماء جادة • وامر الارشاد مفوض اليكما كما في السابق فاتما بالاختيار في
كثيره وقليله ، ودقيقه وجليله ، وله شغل آخر لا يزاكمكما في امركما •
وعليكما باتباع الشريعة الزهراء ، والسنة السنية الغراء ، والرفق والمداراة مع
الاخوان المسلمين ، وعدم الاعجاب بما يظهر منكما من التأثير ، والتبري من
الحول والقوة حتى في النقيير ، وكمال المجاملة ، وحسن المعاملة مع موسى
الجبوري • والسلام •

الرقعة الثالثة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .
اما بعد فقد تشرفنا بمطالعة المکتوب ، وترجينا لانجاز ما فيه من المطلوب ،
فاما الاذن للاشتغال بالنفي والاثبات فهو موقوف على الوصول الى مقامه او
اشارة احد من الحضرات ، واما التوجه والاتفات فعسى ان يكون في بعض
الاوقات . والأدب الالهم في كتابة المکتوبات التصريح بما لا بد بيانه للمريد
من الاحوال والادراكات قل او كثر والقليل هنا كثير . ولله در قائل هذا البيت
اجاد فيما افاد :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وطلب تبديل الذكر غير متعارف عند اهل الطريق . اياك ان تشتغل بما
لم تؤمر به قياسا على اخيك واخي الشيخ علي فيفوت عنك فوائد لاتحصى ،
فانه قد يكون ضررا والمريد لا يدري به . « عسى ان تحبوا شيئا وهو شر
لكم » نص قاطع ، والحقير بمقتضى ادراكي ما ارى احوال قلبكم بعد مقتضية
لنفي والاثبات وانتم ما كتبتم ادراككم فبقى الامر على ما هو عليه . والخروج
عن ديدن اهل الطريق بمظنة عده من عداد الاخلاص امر يفهم بشاعته العوام
فضلا عن الخواص . والسلام ختام .

الرقعة الرابعة والستون

كتبها الى الشيخ عبدالله الجلي في كويسنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بمزيد التحية والسلام ، وغاية العناية والاکرام ، محب هذا المسكين

المستهام ، الذي لاتزعزعه لومة اللوام ، وتسويل اللثام والطعام • وبعد فظالما
عذبنا بفراقكم ومللنا من شدة ترقب لقائكم ، وتعللنا باطفاء لواعج الهجران
بتكرار ذكراكم ، الى ان اتفق توجه ناقل الرقيمة الى تلك الجهة ، فبادرنا
بتحريرها مبشرين لكم بتجديد العهود القديمة ، ومزيد الالتفات الى هاتيك
الاخلاق الكريمة • فعليكم بشدة الاعتناء بالختم والتوجه وترويج الطريقة
العلية ، والانتظار في صبحي الجمعة والثلاثاء للانتظار الاكسيرية في الاستفاضة
القلبية ، فان المؤمن الكامل لايبالي الا برضا مولاه ، ولايرجو النجاة في كل
حال الا منه ، ولا يطمئن قلبه الا بذكره ، ولا يصرف وقته الا بشكره • فبعد
انكشاف غبار الاكدار يحمد اهل الاستقامة ، ويشكر مساعي من لم يسمعوا
الملامة ، والمتصنع الجبار يعرض بنان الندامة ولا ينجر كسره الى القيامة •
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته بدء كل كلام وختامه •

الرقعة الخامسة والستون

كتبها الى السيد محمد اسعد افندي المعروف بابن النائب

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام الى من لديه روعي وفؤادي ، وثنائي على من لازالت تتوقد له
فيران ودادي ، بل ليس سوى تشرفي بحضوره في الدنيا مرادي • ادام الله
تعالى بقاءه وزاد على الامائل نماء •

وبعد فان تتفحصوا عما جرى على من طول ازمة فراقكم وامتداد اوان
اشتياقكم ، فنحن بحمده تعالى على حسب مرامكم من جميع الجهات ، سوى
افتراق جنابكم ، فانه لمن اشد البليات ، ونرجو ان ترسلوا كيف ما اتفق كيفية
الحالات ، وتفرحوا مهما امكن قلوبنا بنقل المقالات • لازلتم تقضى كما تحبون
مناكم ، وما انفكتكم في ظل حماية مولاكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة السادسة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ صالح العجلوني المعروف بابن ابي الفتح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

من العبد الغريب الى المحب الأديب الحبيب النسيب الشيخ صالح ،
لازال بالنعيم محفوظا ، ومن النقم بحرز الله مكشوفاً . سلام الله ورحمته
وبركاته .

اما بعد فقد ورد كتابكم ، وسرنا خطابكم ، فبحمده سبحانه وتعالى نحن
مع الاتباع والاصحاب الى تاريخ الكتاب في ارغد عيش وهناء ، وسلامة عن
الاكدار والاسواء ، وقد دعونا لكم بحسن التوفيق وبلوغ المرام ، كما هو
المأمول من جنابكم السعيد ويحسن الختام .

الرقعة السابعة والستون

كتبها الى السيد محمد الجندي المفتي بمعة النعمان بولاية حلب

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الفاني خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى محبه
في الله ومخلصه لوجه الله ، الحبيب النسيب والعالم الفاضل الاريب ، جندي
زاده السيد محمد افندي المفتي بمعة النعمان ، لا زال من صروف الدهر
محفوظا ، وبمأرب الناشئين محظوظا . السلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

وبعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا مافيه من لذيذ خطابكم ، فوجدناه
حاكيا عن سلامة الذات الشريفة ، وحاويا على مايستطاب من الاخلاص التام
وسائر المطالب المنيفة وتلذذنا من تلك العبارات ، وصار موجبا لمزيد الالتفات .

ولا يخفى لدى ارباب العناية ان ميل قلوب ارباب الباطن على قدر اتباع المريد للسنن السنية ، واجتنابه عن البدع الردية ، وترك الوجود بالكلية ، فان من الاصول المشتركة بين ائمة الطرق اجمعهم ، تقي الوجود وبذل الجهود • والقناعة بالموجود والوفاء بالعهود ونسيان ما سوي الله في مشاهدة المولى المعبود • واوصيكم بكل ذلك مع التثمير عن ساق الجذ بحسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة على ما اجزناكم به من الاوراد فانها انجح دواء لازالة الامراض القلبية كما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، وان لانسوا هذا المسكين المستهام من دعاء التوفيق وحسن الختام •

الرقعة الثامنة والستون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الاقل من كل قليل ، الى جناب الوزير الجليل ، ذي الخلق الجميل • سلام ارق من النسيم الساري ، ودعاء اروق من التسنيم الجاري •

اما بعد فقد وصل المرسوم السامي حاويا لفنون الأدب واصناف المحبة والخلوص ، ومشتلا على انواع التواضع الذي يرفع الله صاحبه كما هو المنصوص ، وعلى التماس الادعية المستطابة ، في ازمنة الاجابة ، من الفقير الادنى من النقيير ، فاخبر جنابكم بان الدعاء لسلطان الاسلام حفظه المهيمن العالم ، ثم للوزراء والكبار من الرجال والامراء بل القضاة والمفاتي من اهم الواجبات في ذمة الفقراء ، لان مصالح البلاد بهم منوطة وراحة العباد بصلاحهم واصلاحهم مربوطة ، ففي صلاحهم المصلحة العامة وفي العكس العكس • لكن القبول موقوف على صفاء سر الداعي وحسن استعداد المدعو له ، فاذا عارض دعاء الفقراء المساكين السهام الصائبة من ادعية المظلومين المضطرين ، فالغلبة

لدعاء المضطر ، اذ لاحجاب بينه وبين ربه ولو كان فاجرا او كافرا ، فضلا عن مؤمن وصالح ، كما ورد ذلك في عدة احاديث . فبقدر مزيد الاعتناء منكم بالشرعية المطهرة الغراء ، والميل الى جبر خواطر الرعايا الفقراء ، تصيرون مظاهر الادعية المستطابة ، في مظان الاجابة . ولا زلتم مؤيدين بامداد السادات الكرام ، و متمسكين بسنن سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والسلام . والحمد لله رب العالمين في كل بدء وختام .

وان اردت المنظورية التامة من ارباب القلوب ، فلا تصغ الى كلمات اهل العناد ، فان من كلماتهم القدسية « من علامة اعراض الله تعالى عن العبد وقيعته في عرض اوليائه » ، وكل من يصغي اليهم فهو منهم ، بل يجب عليك ردع ارباب الانكار ومنع المفترين على اهل الفقر والانكسار .

الرقعة التاسعة والستون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل خالد الشهرزوري الجافي ، الى خادمه مروج الطريقة بالبيان الصافي ، اعني الرفيق الشفيق عبيدالله افندي امده الله تعالى بالامداد الخاص ، وأيده بمزيد التقوى والاخلاص .

اما بعد فانا قد تشرفنا بمطالعة مكتبكم المهيج للاشواق والمذكر عن ايام التلاق ، فمع وفور رسلكم تترى ، وتذكر الفقراء بالمكاتيب مرة بعد اخرى ، ما اخبرتم الفقير عن احوالكم ولو في مرائي استعدادات الطلاب ، ولا افصحتم عن كيفية احوال امثال عمر افندي من الاحباب ، وان لم نر له مثيلا في هذا الباب ، فان مكاتيبكم ما اتتنا من زمان ، وترك المحاورة قد يفضى الى الاعراض والنسيان . واهم الامور عند ارباب القلوب الاستقامة ، وابعد الاشياء لدى

خلص الاحباب التهاون والسامة • اما الفقير فهم ليسوا عنده على بال مع قوة الاشتغال وغاية البعد قلبا عن اشغال ارباب المقال • ثم المأمول تذكّار داعيكم في مظان الاستجابة بالدعوات المرجوة الاجابة لحسن الختام ، والتوفيق لاهياء سنة سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والسلام •

الرقعة السبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

حبيبي الملا محمد الجديد ، وفقه الله تعالى على سلوك هذا الطريق السديد ، وعلمه المماشة مع القريب والبعيد •
اما بعد فقد اذنت في زواج سيدي عبدالغفور وامرته بالتوسط بل بالتقليل في اسباب العرس ، فان عمل به فاعلمني عما يصرف ان صار فتوح فيه هنالك • والا فانا اقضي عنه ان شاء الله تعالى كثير ويسير ذلك • الملا محمد الموصلي من خلص الاحباب وفيما اعتقده انه لا يظهر منه سؤال ولا جواب • والبيت محول الى اختيار الخادم التائب اعني اخي وحبيبي اسعد افندي ابن النائب • وان اردتم تفصيلا عن احوال الفقير فارجعوا اليه فعنده الخبر اليقين •

واترك التاكيد عليّ في تحرير اجوبة المكاتيب ، فان الكتاب المقربين لدي لا يوجد منهم احد • والفقير ليس بحمدالله على ما تعهدونه من كثرة مجالسة الناس ومجاوبة اهل التصلف • وقد ورد «انا واتقياء امتي براء من التكلف» ، والاشتغال بمكاتبة الناس يضيع مني خيرا كثيرا ، فمن يحبني فليدع لي بحسن الخاتمة وتوفيق اتباع السنة وانا ادعو له بذلك ، ولا يحتاج الى كثرة المكاتبة • ولا يترتب عليه شيء الا برودة خاطر والمعاينة • نعم ان اتفق امر مهم او خبر يسر القلب ، فليكتب من غير انتظار لئلا يشوش علي • وسيدي عبدالرحمن افندي الروزبهاني ان رضي بالقعود مع العيال في داري فليقعد فيها ، وان

تحاشى عنها حياء كما هو دأبه فالحوا عليه عن لساني انت وابن النائب وان لم يرتضه في نفس الأمر فهو مختار ، والامر الى من فوضته اليه .

واسلم على محمد بن سليمان^(١) شرط ان لا يرى للناس منامات كثيرة .
والسلام ختام .

الرقعة الحادية والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على سيدي عبدالغفور و محمد الجديد . ان حامل الورقة رجل غريب عن اهله في اليمن يريد الرجوع اليهم عن طريق البصرة فعليكم بمساعدته وتحرير التوصية له لمن يلزم . ثم اخبركم من طرف محمد سعيد السويدي بانه عجزني واعجز خلفائي والمريدين من كثرة ما كتب اليهم من الوسوس والشكاية الى الناس عن يد الخلفاء رعاية اتقياده لعبدالغفور ، وافهموه بان لايراجعني بكتاب وخطاب ولا يحرر من عنده شيء ، فضلاً عن ان يوسط غير المريدين في الترجي والالاحاح بواسطة الغير . فالان اخبركم تكراراً بانه مفوض الى عبدالغفور اجازةً وقبولاً وغير ذلك ، وانا لا احب عبدالغفور الا لاجل نسبه الكريم ، على علمي بكونه مغفلاً فلا اسمع شكاية احد فيه . والسلام ختام الكلام .

واذن محمد سعيد مشروط بارضاء خليفتي عبدالغفور وامثاله له كما كتبته قبل هذا اليه بخطي ، والحاصل انه انما اذن بسبب تزوجك لثلا تنقطع انت عن ملازمة التكية وتستعين به على مداومة قراءة الختم الشريف الخواجگاني ، ولم اجعله مصدراً للارشاد وشيخاً مستقلاً حتى يتباهى بمكتوبي في الجانبين الغربي والشرقي ويقول فلان جعلني خليفة له ، لكن

(١) يقصد به صاحب كتاب (الحديقة الندية) .

عبدالغفور وغيره حسدوني ويأخذ مكاتيب من الناس في ذم خلفائي بانهم
حساد وذووا نقوس اماره و يرسلها الي . اذنه محول الى السيد عبدالغفور ،
فوضته اليه ، فوضته اليه ، فان رده فهو ردي ، وان قبله فله الفضل عليه ،
فلا يرى شيخه الا عبدالغفور ، و لا يراجعني في شيء اصلاً . وان لم يرض
بمشيخة عبدالغفور فلا اذن له ولا يلومن الا نفسه . هذا مع علمي بقصور
عبدالغفور وقلة فهمه . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الثانية والسبعون

كتبها جوابا الى الشيخ اسماعيل الاناراني في دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الاقل من كل قليل ، الى جناب الشيخ اسماعيل .
لازال موفقا للمحامد والخصال الكرائم ، وملجأ لاصحاب الذنوب والجرائم ،
آمين .

وبعد فقد ورد كتابكم الشريف ، وخطابكم المنيف ، متضمناً للترجي
والشفاعة ، والعفو عما صدر من محمد الكركوكي من الاساءة والشناعة .
ولا يخفى عليكم ان هذا المسكين على حسب المقدور يحب المعاملة مع احبابه
 واصحابه بما هو ديدنه الدفع بالتي هي احسن ، الا ان مساوىء اخلاق بعض
الناس تلجىء الحليم الى التهور ، وتحمله على ما ليس في التصور ، بحيث
يجب عليه شرعاً هجره وفراقه ، اذ حسن المعاملة معه يخرج عن حيز القدرة
والطاقة . وبالجمله فتكدر خاطري على المومى اليه بلغ مبلغا لو لم يتوسل بكم
لكان العفو عنه اصعب من خبط القتاد ، لما ظهر منه من المساوىء والفساد .
لكن اجر كظم الغيظ عند الله عظيم ، واتم تصديتكم لعفو جرائمه ، ولأجل
عين تكرم الف عين . فسامحته بشروط كتبها في جوابه ، وطويت الكشح عن
مؤاخذته رجاء فضل يوم الحساب . والسلام .

الرقعة الثالثة والسبعون

كتبها جواباً الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والملا محمد الجديد

اسلم على سيدي عبدالغفور والملا محمد الجديد ، لازالا قائمين بافاضة
الانوار الى امد بعيد . فما حررتموه من نصرة المسلمين على الروافض افاد
في العين قرّة وفي الفؤاد مسرة ، وازال ما ارجفه قبل وروده بعض المتعتين .
فالحمد لله على نصرة المؤمنين وقمع مادة فساد المبتدعين .

وما كتبتم من انهدام الحائط الغربي من الدار وانه لم يتضرر من اهل
بيت حبيبي عبدالرحمن افندي الروزبهاني احد من الصغار والكبار ، وان
المخلصين القديمين الحاجين محمود ومحمد ابتداء في تجديده وتشييده احسن
مما كان ، صار كل ذلك معلوماً لدينا وحمدنا الله تعالى مزيد حمد على عدم
ضرر اهل بيت سيدي عبدالرحمن افندي . . . ومن خصوص مصارف التعمير
وجدت كلامكم فيه مضطرباً فحرروا لنا كيفيتها ، وانها ممن كانت حتى اكون
على بصيرة في الحوالة لصاحبها . ومن جهة استكتاب الكتاب من مخلصي
القديم الملا خطاب ، فرح خاطر وطاب . والاهم من ذلك كله التمسك بالسنة
والكتاب ، وبذل الجهد في العلوم الدينية والعمل بها مع اخلاص النية ،
وامثال ما سبق تحريره اليكم من النصايح والدعاء للمخلص والمنكر بالغفو
والعافية والحفظ والحماية وتوفيق الطاعات وترك المخالفات وعدم الارتباك
بشبكة حب الدنيا والتنزّه عن الحطام والتباعد عن اكل الحرام والوفاة على
الايمان الكامل . والسلام .

(حاشية) : سيدي ومنظوري مولانا الحاج محمد اسعد افندي المفتي
الحيدري لازال يترقى ما يعيش ويبقى . نسلم عليه وعلى ابن عمه عبدالله
افندي والحاج ميران وسائر من ينتمي اليهم . والملا عبدالغني ابن جميل لازال
مورداً للجمال مصوناً عن نقص الحلال ، نسلم عليه . وجناب الوزير الفخيم

والدستور المكرم ابادالله بوجوده اعداء الملة واحيا به الدين المبين ، وان اندرج في عموم من تدعو لهم من الولاة المروجين للسنة القامعين للبدعة ، لكن لانساء ان شاء الله الرحمن من الدعاء الخاص والاستمداد للتوفيق والنصرة بالاخلاص . ونخصه بالسلام السليم من شوب الاغراض الدينية والدينية والدعاء بالتوفيق للعدل والسداد وترويج السنة السنية النبوية فلازال للحق ناصراً وعلى اعداء الدين والدولة قاهراً ، آمين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرقعة الرابعة والسبعون

كتبها جواباً من القنس الى الشيخ عمر المجتهد الدمشقي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى ، وعلى اخينا الشيخ عمر السلام والرحمة من الكريم المنعم .

وبعد فقد احييتم داعيكم بارسال الكتاب وبالخطاب المستطاب من ذلك الجنب ، جزاكم الله خيراً ، ووقاكم في الدارين ضيراً . وشكوتكم من قلة الحضور ، وكثرة الخطور . بحمد الله احوالكم موجبة للشكر لانكم ما اتفق لكم سلوك طريق القوم ، وهذا الامر خطير لا يوصل اليه الا بعد ركوب المشاق والاضطار ، بل وترك المألوفات والاحبة والديار ، لكنني ارجو من الرب الكريم ان يعامل جنابكم بالفضل ، ويقرب اليكم ما ترغبون من حيث لا تحسبون . والسلام ختام .

الرقعة الخامسة والسبعون

كتبها من دمشق جواباً الى خليفته في بغداد

السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المهجور ، الى سيده وقبلته عبدالغفور . ومن المسكين المرمي
بسهام الفراق الشديد ، الى سيده وقودته محمد الجديد . كان الله لهما عوضاً
عن كل طارف وتليد آمين .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم مخبراً عن قيام قرة عيني بهاء الدين وتوجههم
الى هذا الطرف ، وفيه تفصيل واف بكيفية سفرهم ، ومن قام بخدمتهم ، ومن
سبق غيره فيها ومن ساعدهم اكثر ، جزاهم الله عني خير الجزاء في الدنيا
والآخرة ، فقد وقع عندنا موقع القبول ، مع ان حاصل الدنيا لا يساوي جناح
البعوضة كما ورد عن الرسول . لكن الى ساعة تاريخه وهو يوم الخميس
السابع عشر من شهر ربيع الاول سنة ١٢٣٨ ما جاءنا خبر من طرفهم ،
واستعدادهم لله الحمد والمنة تام ، وفي كل بلدة يشيعهم العسكر ويركب معهم
اكابر ذلك البلد الى المأمن . وان تسألوا عنا فنحن بحمد الله سالمون ، والطريقة
العلية في غاية الرواج والابتهاج ، لكن ميل الفقير الى الانزواء اكثر مما كنتم
تعهدونه ، ويتكدر خاطري باجتماع الناس واراها اضاعة للوقت . حتى الى
الآن مع كثرة التماس الاحباب ما شرعت في الدرس فضلا عن الطريقة ، لكن
مخلصنا الشيخ احمد الخطيب مشغول بالتوجه والرغبة عليه زائدة ، وبسبب
عزلي عن الاجتماع ارسلت من عندي من المريدين كلاً الى مكانه : الملا
ابراهيم الى الجزيرة ، والسيد اسماعيل البرزنجي الى شهرزور ، وأخي الشيخ
محمود صاحب الى محلي في السليمانية وعبيدالله افندي الحيدري الى بغداد،
ومحمد المجذوب الى كركوك ، والسيد طه الشمديناني الى وان ، وهكذا

جميع من عندنا من الخلفاء • وعليكم بحسن حماية كتبنا والاحتياط في ارسالها
الينا • وعليكم بحسن المعاملة مع موسى الجبوري فان محبتي له غير خفية
عليكم • والسلام عليكم •

الرقعة السادسة والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، الى اخي الملا محمد الجديد سلمه الله تعالى •

كتاب التصريح عند عيسى بن المرحوم موسى المندلاوي ، وشرح المطالع
عارية عند المرحوم الملا عبدالعزيز الكردي في السليمانية • ترسل خبراً الى الملا
عبدالرحمن يأخذه من اخيه الملا علي ويبيعه اليك وترسلهما مع الكتاب الصغير
(في الشهور والايام) الذي انت اخذته من بين الكتب او ضاع ، وتكتب صورة
المكتوب الآتي اليكم سابقاً من خصوص النصائح الى الشيخ محمود اخي
والى كل من الملا عبداللّه وهداية الله الى اربيل وترده للملا محمد سعيد
السويدي • ومن خالف في شيء مما فيه تخبرني لأعامله بما يتأدب به • علامات
آخر الدنيا متعاضدة فلا تفرنكم الحياة المستعارة والاغترار بامنيات النفس
الامارة ، وترسل الي الخبر باي واسطة كانت • ارسل الملا مصطفى بن زينية
كتاب الاصابة • هل هو بالثمن حتى أمر له ، أو بالعارية لأعلم ذلك ، فانك ما
اخبرتني فيه بشيء • ونسخة حاشية السيوطي بخط مؤلفها التي اعطيت الى
عبدالفتاح كي يكتب لي منها نسخة خاصة لكن بشرط أن لا تكون الا بخط الملا
خطاب ولو طلب زيادة في الاجرة فلا بأس بذلك • والسلام عليكم وعلى سائر
الاحباب عموماً واخي محمود خصوصاً ورحمة الله وبركاته •

الرقعة السابعة والسبعون

كتبها الى شيخ الاسلام مكي زاده مصطفى افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

حمداً لمن من على كثير من العبداء السعداء لقربهم المعنوي بحسب بعض حاله ، وخيب اناساً من محيط فيضه ونواله ، حتى لم يبالوا بياهر حاله ولم يتذكروا بحكمه وامثاله . وصلاة وسلاماً على الخليفة الاعظم ، والكنز المطلسم ، مظهر جماله وجلاله ، الذي كفى عبرة لمن اعتبر بشقاوة عتبه وعتية وسعادة صهييه وبلاله .

اما بعد فقد وصلت كتابتكم الميينة عن الاخلاص التام وحسن الاعتقاد المطوية على آيات المحبة والوداد ، وعلى اهداء النسخة النفيسة من القاموس المحيط لان التهادي تورث التواد . وكان الطريق اما الرد واما القبول مع اتحاف احسن منها . ولما كان في الرد مظنة كسر الخاطر ، قبلناها والقبول عندنا من النوادر ، فخالفنا عادتنا رعاية لحالككم ، وجبراً وتقريحاً لبالككم ، وجبيناكم ببعض الادعية الفاخرة ، وهي احسن منها عند ارباب الدنيا فضلاً عن اهل الآخرة . واطهار الشوق الى خدمة الفقراء وانجذاب الخاطر اليهم مع الانهماك في زخارف الدنيا ، ادل دليل على حسن الاستمداد ، وواقع عندنا من اهداء الهدايا واجلب بحسن النظر والامداد ، اذ التذكر في اسباب الغفلة لا يلقي الا ببعض الافراد . زادكم الله اقبالاً اليه وبلغكم الامنية ، ووقاكم بالاعراض عن تلك الزخارف الدنية ، واعانكم على اماتة البدع الردية ، واحياء السنن السنية ، على صاحبها افضل الصلاة واكمل التحية . ولله در من قال واجاد في المقال :

هب الدنيا تساق اليك طرا
اليس مصير ذاك الى انتقال
وما دنياك الا مثل فيء
اظلك ثم آذن بالزوال

من الله علينا وعليكم براءة حقيقتها كما اراها عباده الصالحين ، ونبهنا
واياكم قبل زلة القدم حين لا ينفع الندم ، من ندامة الغافلين • والحمد لله رب
العالمين •

الرقعة الثامنة والسبعون

كتبها جوابا الى تلميذه السيد محمود شهاب الدين الألوسي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى لاتباع حبيبه خاتم المرسلين ، وثبتكم
على سيرة السلف الصالحين • واياكم والاعتزاز بهذه الجيفة الدنيوية والفرار
الفرار عن البدع القبيحة الردية •

واوصيكم بترك الانهماك في اللذائذ ، والتمسك التام بالطريقة والشريعة
والعض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا العبد المسكين المستهام بدعاء حسن
الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والسبعون

كتبها الى الشيخ محمد صالح امام الشافعية في الحرم الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فاسأل الله عم افضاله ونواله ، وتقديس جلاله وجماله ، ان نذكر
في هاتيك الحضرة العلية لدى الاخوة المسلمين عموماً ولدى سيدي الشيخ
محمد صالح خصوصاً لكي تفوز بسعادة الالتفات من سكان ذلك المقام ،

ويذكرنا السيد المرقوم اطال الله بقاءه احيانا بدعاء حسن الختام • طوبى لكم
ما أوفر حظكم بدوام الاقامة هناك • ياليتني كنت معكم فأفوز فوزا عظيما •

هنيئا لأرباب النعيم نعيمهم
وللعاشق المسكين ما يتجرع

ونياية عن وجود من هو سيد كل فضل وجود بارسال سجادة لعلكم
تشرفونها بوطء قدميكم ، فيا لها من سعادة • والسلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

الرقعة الثمانون

كتبها الى السيد محمود الكيلاني نقيب اشراف بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم غب دعوات فائقة ، واهدي تحايا التسليمات بعد الابتهالات من
الله بجنابكم لائقة ، راجيا من الله فلاحكم في الدارين ، وطالبا منه صلاحكم
في النشاطين امثالا لأمركم ، وتطيبيا لقلبيكم بطلب الدعاء • اولا فالفقير ماله
لهذا استحقاق واجتراء ، لانه مغمور بالذنوب ومعترف بالعيوب • اسأل الله
لي ولكم العفو والعافية في الدنيا والآخرة وارجو منكم ان تذكرونا في مظان
الاستجابة بحسن الخاتمة وطلب الاستقامة على اتباع سيد المرسلين والاقتداء
بهدي السلف الصالحين ، واقتفاء السنة السنية واجتناب البدع الردية ، فدعاء
الاخوان الصالحين في ظهر الغيب أرجى للاجابة واقرب للاصابة • اراني الله
تعالى واياكم حقيقة الدنيا كما اراها عبادة المتقين ، وحشرتني واياكم في زمرة
عباده المقربين ، وما ذلك على الله بعزيز • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته
اولا وآخرا ، وايدكم بروحانية اوليائه باطنا وظاهرا • وآخر دعوانا ان الحمد
لله رب العالمين •

الرقعة الحادية والثمانون

كتبها جوابا الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على نعمائه ، والصلاة والسلام على قدوة انبيائه محمد الذي ما
أوذى نبي مثل ايدائه ، وعلى آله وصحبه وازواجه واحبائه .

وبعد فقد شرفتنا رقيمة كريمة من جناب سيدي وسندي مروج طريقة
الفقراء ، العلامة التحرير الملا يحيى جزاه الله عنا خير الجزاء ، فوجدناها
مشحونة بكمال الاخلاص والاشتياق ، ومملوءة بمحامد الخصال ومكارم
الاخلاق ، ووصل معها جواب مكتوب الشيخ معروف ، وعمل بحسن الختام
من الكريم الرؤوف ، فوجدناه مسكتاً له بالادلة والوجدان ، ومنفتحاً على
مسلك العلماء واهل العرفان ، فبعثناه اليه مع والينا لعله ينتفع به وما اراه .

واوصيكم وصية تامة ببذل المجهود على قدر المقدور في ترويج هذه
الطريقة العلية الندرسة من قديم الزمان ، وترغيب المسلمين فيها بالدلائل
والبرهان ، فقد بلغ الى درجة اليقين ، ان المقبولية عند سادات الطريقة تكون
على مقدار الجهد في احياء رسوم الدين وتقوية المريدين ، وسمعنا ان اكثر
قرى عمادية المحمية كانت بها مساجد معمورة بالجماعة والاذكار والآن اما
تعطلت واما خربت ، فما يتردد اليها من المصلين ديار . فان امرتم ولو على لسان
هذا المسكين ان يجتهد مخلصنا زبير پاشا كان الله له في تجديد رسومها يكون
لكم اجر عظيم ، فقد ورد في حديث رواه ابو هريرة رضي الله تعالى عنه «من
تمسك بسنتي عند فساد امتي فله اجر مائة شهيد » . وادعو لاولادكم عموماً
وحبيبي الملا محمد امين خصوصاً كتبه الله في زمرة السعداء وحشره تحت لواء
الانبياء والاولياء يوم اللقاء ، وعليكم بالثابرة على شغل الطريقة العلية فانها

انجح دواء لمداواة الامراض القلبية ولا ينبؤك مثل خير . والسلام عليكم
ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثانية والثمانون

كتبها جوابا الى السيد طه الحكاري في شمدنينان

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة ربنا الكريم المنعم ، وخصكم بعرفانه ومن عليكم
باحسانه انه هو الرؤف الرحيم .

وبعد فقد تشرفت بوصول مكتوبكم وابتهلت الى ربي لنجاح مطلوبكم،
وارجو منه المن والقبول ، والتفضل بحصول المسؤل ، ومن شفقتكم ايضا
هذا هو المأمول . واصحابي يأملون فلاحكم عموماً وخصوصاً سيدي السيد
عبدالقادر البرزنجي والحاج موسى ، يرجون من ذلك الجنب الامداد بدعاء
سلامة الايمان ، فانكم اهل الترحم والاحسان . وانا ارجو منكم ومن اخينا
الفقيه عبدالقادر طلب التوفيق لهذا المسكين الغريب ، والمجرم الكتيب ، وان
يشغلني واياكم في رضاه ، ويصرفني عما سواه ، وان لا يصدني بالمتاع القليل
المحتقر عما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر .

الرقعة الثالثة والثمانون

كتبها من بغداد الى خليفته الشيخ احمد الخطيب الاربيلي

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تام بمزيد المحبة والاكرام ، على الاخ في الله مخلص الطريقة بلا
اشتباه الملا احمد افندي النقشبندي الشافعي سلمه الله تعالى . ان سألتهم عنا
فنحن بحمده سبحانه وتعالى في صحة وعافية ، ونعم من الله وافية .

نسأل الله لنا ولكم دوام الاستقامة • فعليكم بالسعي الحثيث في اسبابها
فهى خير من الف كرامة • واوصيكم بالاشتغال باحياء السنن السنية وقمع
البدع الردية ، ونشر العلوم بالاخلاص ، والتمسك بأداب ساداتنا الخواص ،
ونقي الوجود وبذل الموجود والصبر على المفقود ، والتبتل الى الملك المعبود،
وتذكر هذا المسكين بالدعوات الخيرية على الدوام ، والسلام في البدء والختام •

الرقعة الرابعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد خليل السمين

نقيب اشراف طرابلس الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ، وسلام على رسول الله ، وعلى آله ومن والاه •
وبعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى الى اتباع حبيبه خاتم النبيين ، وعلى
سيرة السلف الصالحين • واياكم والاعتزاز بهذه الجيفة الدنية ، واوصيكم
بالفرار عن البدع الردية وترك الانهماك في اللذائذ والتمسك التام بالطريقة
والشريعة والعرض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء
حسن الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة الخامسة والثمانون

كتبها الى السيد حسن تقي الدين الحصنى مفتى دمشق ونقيب اشرافها

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام على الاخ الرفيق والمحب الشفيق والخدن الصديق ، اعني السيد
حسن افندي تقي الدين أدام الله اقباله ولازال تقضى آماله •

وبعد فقد كنا من وفور الاشتياق الى جنابكم مترصدين الوسيلة للتذكار ، وطال ما كنا نأمله منكم في الأسفار ، فبينما نحن مترقبون لذلك اذ جاء اخونا السيد عبدالرزاق القطب وعاد الى طرفكم فبادرنا الى ارسال الالوكة معه ، وبحمد الله قد شاهدنا بدر مجدكم يلوح ومن تلقاء خيالكم نسيم البهجة يفوح ، ونرجو ان تفرحونا بارسال حالاتكم ولا تنسونا بملاحقة مقالاتكم ، وتسرونا بالمداومة على اذكاركم التي اجزناكم بها وهي الدواء الناجع لكل مرض قلبي . والسلام عليكم .

الرقعة السادسة والثمانون

كتبها من القدس الى السيد محمد امين الشهير بابن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

ارسل من التحايا اعرفها ، ومن الثنايا الطفها ، الى من ما برحت بزال وصاله ظمآن ، وبرشحات جماله عطشان ، اعني به السيد السند والحبر المستند مولانا محمد امين عابدين ، لازال في كنف الحق محميا ، وفي الطريق المستقيم مهديا .

وبعد فلما طال لملاقاتكم اشتياقنا وزاد بحرارة الود احتراقنا ، ولم يتفق الى الان ببستان اشتياقكم لقاؤنا . فحين ما اتفق عزيمة الشيخ اسماعيل الاناراني الى ذلك الصوب الشريف والمقصد المنيف ، بادرنا الى اظهار محبتنا والدعاء لجنابكم في المقامات المباركة بان ينفع بمؤلفاتكم العالم الاسلامي ، فلو كنتم تسألون عن كيفية احوالنا او كمية بلبالنا ، ما كنا نشكو الا من حرقة بالنا من نأي من لا راحة بدونه لحالنا . والمرجو منه تعالى ان لا تكونوا ايضا كذلك ، ولا تمهلوا في ارسال الاحوال وابرار الامال ، فانا لن نألو جهداً فيها بعون الله الملك المتعال . والسلام عليكم وقلبي وروحي لديكم .

الرقعة السابعة والثمانون

كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عبدالرحمن الكزيري

بسم الله الرحمن الرحيم

من الحقير الفقير ، الى سيدي الكريم ابن الكريم ، عامله الله بلطفه العليم .

تشرفنا بالوكتكم الكريمة ، واطلعنا على وفور محبتكم المستديمة ، جزاكم الله خيرا وافاض عليكم من وابل فضله وظله ، وجعلكم من الذين يظللهم يوم القيامة في ظله . واسلم على اخي وحبيبي المحقق المفضل الشيخ عبدالرحمن الطيبي ومخلصنا الصميم الملا احمد الطرابلسي الاروادي ، ونرجو منكم ان تذكرونا بصالح الدعوات ، ونحن مانقصر ان شاء الله الرحمن . وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثامنة والثمانون

كتبها الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فاسلم على السادة الكرام السويديين عموما واخص منهم سيدي العالم الفاضل الملا محمد امين لازال على جادة سيد المرسلين صلى الله عليه وعلى آله وصحبه اجمعين . ثم البادي لتحريره طول مدة الفراق ، وهيجان لواعج الود والاشتياق ، ثم الاستخبار عن ذلك الخل الوفي وكيفية مزاجه في هذه الازمنة التي مضت مع انقطاع الاخبار ، وعدم الاطلاع عن احوال تلك الديار ، بسبب المتاعب في الاسفار . والفقير بحمد الله لانشكو سوى الم البعاد المزوج بالهيام .

اكثروا من الجد مهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر الطاقة في اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين • والسلام ، في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على الأخ في الله والمحب لوجه الله ، المنظور بعين عناية الحضرات النقشبندية ، مولانا عبيدالله لازال محفوظا بالمنن الرحمانية ، ومكنوفا بالامدادات الروحانية •

وبعد فقد طالعنا رسالتكم الحاوية لانواع اللواعج والاشتياق ، المنبئة عن التألم بالم الفراق • حقا وكفى بالله شهيدا قرت عيون الاحبة بسواد سطورها ، وامتلات قلوب المشتاقين من لذة سرورها • نرجو الله لنا ولكم الاستقامة ، والفوز بسعادات الدنيا ودرجات القيامة، انه معطي المسؤول ومانح كل مأمول • وعليكم وان قلت فائدتكم بالنسبة الى اخوانكم بالمواظبة على ما امرتم به ، فان مالا يدرك كله لا يترك جله • وقد اخبرتكم اولا بقلّة الفائدة ، لكن القليل من هذه النسبة الشريفة كثير، والقطرة منها فوز كبير، نرجو منكم الامداد بدعائكم ، ومن الله جل جلاله طول بقائكم وسعادة لقاءكم • والسلام عليكم •

الرقعة التسعون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

احلف يمينا بكمال ربي الرحيم ، وانه قسم لو تعملون عظيم ، ان لانجاة

بشيء الا بالقلب السليم ، وهذا امر منصوص بنص القرآن الكريم • فاوصيكم
ياسيدي بتقوى الله وطاعته ، واجتناب ما نهى عنه برحمته ، وترك التعلق
بالمال والاولاد ، وادخار الاعمال الصالحة ليوم المعاد ، وبسائر ما كتب في الاجازة
فوالله تعالى شأنه يصير المال والاولاد هباء منثورا ، وسوف تعلم كأن لم تكن
الدنيا شيئا مذكورا • وبلغني من الملا عبدالله الهراشي ماقرت منه العيون ،
وانبسط منه القلب المحزون • وكذلك ارجو من الله الزيادة اذ من استوى
يوماه فهو مغبون ، فانا لله وانا اليه راجعون •

واسلم على الاخ الارشد ابن عمكم عبدالله افندي المجد ضاعفه الله
اخلاصا وزاده بهما اختصاصا ، والاخ العزيز ابن الافندي الملا صبغة الله ، وعلى
جميع الاحباء والاخلة والمتسبين الاجلة ، خصوصا الممتاز بين المخلصين عمر
افندي كان الله له ، والمدعي التفوق على جميع المنسوين حبيب آغا جعله
الله حبيب احبائه بحرمة محمد خاتم انبيائه منتظرا الدعاء بحسن الختام •
والسلام عليكم والاکرام •

الرقعة الحادية والتسعون

كتبها جوابا الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد المسكين والفقير المستكين خالد الى خله وسيده محمد الامين ،
الفاضل المحقق المتين والكافل المدقق الرزين • السلام الاغلى من الدر الثمين،
والتحية التي تضحك في رياض الصدق واليقين ، على الحوحم والغنبر
والياسمين •

اما بعد ، فقد شرفتنا رقعتم السامية القدر المحتوية على العتاب على

قلة ادبي ونسيان التفتيش عن كتاب (الادب المفرد) وتحصيله لذلك الاديب
المفرد القائم مقام الجمع ، واني ماتلقت امركم بالطاعة والسمع . كلا اني
مانسيت ميعاد ذلك الخل الوفي الشقيق ، كيف واني احن الى هاتيك الربوع
حنيني الى جزوى والعقيق ، بل قد يجري على لساني في خلال المقال من غير
احتقال من فرط بلبال البال هذان البيتان :

الا هل الى اكتاف زوراء عمران
معاهدها قبل الممات معاد

بلاد سكنناها وكنا بحقها
اذ الناس ناس والبلاد بلاد

لكن مهام طلبي للكتاب المذكور ماصارت بهدف النجاح مقرونة ،
وما وجدت له اثرا عند احد والامور باوقاتنا مرهونة ، وان شاء الله الكريم
الوهاب ، اذا وجدت ذلك الكتاب ، لا اتساهل فيه ولو بالاستكتاب .
والسلام عليكم في البدء والختام .

(حاشية) الجدمهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر المقدور
في اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين . والسلام ختام . (اتمى) .

الاجازات التي منحها مولانا خالد النقشبندی

الاجازة الاولى

اجازته للعلامة محمد بن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي رفع منار العلم في كل مصر وعصر ، واقام اهله ظاهرين على الحق مؤيدين بالفتح والنصر • والصلاة والسلام على سيدنا محمد المنزل عليه سورة الفتح والنصر ، وعلى آله وصحبه صلاة وسلاما لايحويهما عد ولاحد ولا حصر ماروى محدث حديثا مرفوعا فازاح عن رواته وصمة الحصر •

(اما بعد) فالعلوم شتى وغورها بعيد ، والسعيد كل السعيد من طاب له موردها العذب الفريد ، واجلها علوم الشريعة التفسير والفقه والحديث ، كما اجمع عليه من العلماء القديم والحديث ، اذ بها فجاتنا في الدنيا والآخرة ، وهي ضياء قلوبنا ومنتنا الفاخرة • والتفسير والفقه لايتمان الا برواية الحديث النبوي ، لانه مفصل لجملهما وموضح لمشكلهما ومقيد لمطلقهما فلا يتم الخوض فيهما الا بذلك الدر المعنوي • ولم تزل اكابر العلماء يبذلون المهج الحجج بعد الحجج ويقتحمون النهج او خوض اللجج لاقتناص شوارد ذلك البلج ، ولتصفية ماهب منه وما درج ، حتى اصبحت السنة المحمدية بيضاء نقية ، خالصة سائفة للشاربين طيبة بهية ، ولم تزل خيار الناس من الاوائل والاواخر ، يتبركون بسلسلة حديث النبي الفاخر ، ويزاحمون بالركب لاهل المحابر •

ولما كان الامر هكذا طلب منا نور السلالة الهاشمية ومصباح السلسلة الفاطمية ، الرفيع العماد الشامخ الاوتاد ، غطريف الجحافل وبهجة المحافل ، صاحب المجد الاثيل ، محمود السيادة الهمام الجليل ، صاحب التأليف العديدة الفريدة والتصانيف المفيدة ، لو لم يكن منها الا رد المحتار ومنحة الخالق ونسمات الاسحار التي عم تفعمها الاقطار ، وجاءت اوفى كتب الفقه تفعا واحصاها فرعا ، وعرف الكل فضل منشئها وعلو همته وتمنى معاصروه الفوز بخدمته الا وهو العلم كنار على علم ، لا يمتري في سؤدده اثنان ، وما للمدعي الخلف يدان ، عزيز مصره وفريد عصره ، علامة المعقول والمنقول ، المستخرج بغواص فكره ما يعجز عنه الفحول ، غرة الزمان وبهجة العرفان ، المصباح المنير والكوكب الشهير والروض النضير ، السيد السند بلا نكير ، السيد محمد امين ابن المرحوم السيد عمر عابدين ، لابرح رفيع العماد محفوظا من كل مايشين (اجازة) ما تصح لنا روايته او تنسب اليها درايته سيما ما تضمنته هذه الوريقات من مشاهير الكتب الحديثة المعول عليها عند الاثبات . فاقول اجزته بجميع مروياتي تبركا بها وبسلسلها كي يرد اعذب مناهلها وابحث له الرواية غني في ذلك بشرطه المعتبر عند كل سالك كما ان المجاز لي بمثل ذلك اباح واجاز وان كنت لست اهلا لان اجيز او اجاز . والله سبحانه يرفع عماده مادامت السموات والارض ويحرسه ماتعاقب الملوان من رتبة الخفض ، واسأله الدعاء لي بالتوفيق التام وحسن الختام .

الاجازة الثانية

اجازته للشيخ حسن الخطاط القوزاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمدا يرتضيه لجناحه ، والصلاة والسلام على اجل من اصطفاه لوجيه وخطابه ، خليفة الله في خليقته سيدنا محمد وعلى آله واصحابه .

اما بعد فقد اجزت الاخ في الله والمحبة لوجه الله الشيخ حسن احسن الله حاله ومآله واسبغ على المؤمنين فيضه ونواله ، بتلقين الذكر والتوجه للطلاب والارشاد في الطريقة العلية النقشبندية ، بعدما جربت تأثير ظره للطلاب وحسن اقتداره على لقاء الانوار ورفع الحجاب . وما اجزت له الا بعد الاستجازه من سادات السلسلة العلية والاستخارة الشرعية النبوية ، فليغتم صحبتته كل من يريد التشبث بطريقة الاولياء وضمن لكل من يلزم امره وخدمته ان ينال مالا يحيط به عقل العقلاء ويقصر عنه علم العلماء، واوصيه بالتمسك بالكتاب والسنة والامر بتصحيح العقائد بمقتضى آراء اهل السنة الذين هم الفرقة الناجية على ما اطبق عليه ائمة الكشف والوجدان ، واوصيه بتوقير حملة القرآن والفقهاء والفقراء ، وبسلامة الصدر ، وبسماحة النفس ، وبسخاوة اليد ، وبشاشة الوجه ، وبذل الندى ، وكف الاذى ، والصفح عن عثرات الاخوان ، والنصيحة للاصاغر والاكابر ، وترك الخصومات ، وترك الطمع ، وبالاتماد في قضاء الحوائج على الله جل جلاله فانه لا يضيع من عول عليه ، وان لا يرجو النجاة الا في الصدق ، ولا الوصول الى الله الا في اتباع سيدنا محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم سيد الخلق ، وان لا يظن انه افضل من احد بل لا يرى لنفسه وجودا ، وكل من يتناول عليه بالنميمة والحسد يفوض امره الى الله ، ولا يتكلف في دفع شره بالهمة فان في مشايخ هذه الطريقة رجالا تتدكدك من همهم الجبال ، فان شأوا قلعوا مادة فساده بقدرة الله تعالى في اسرع ما يكون .

وصلى الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته وسلم تسليما كذلك . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الثالثة

اجازته للشيخ احمد الاغربوزي

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الاعتراف بالعجز عن اداء حمد كلت عن احصائه السنة فحول البلقاء،
وحارت فيه فهوم الانبياء والاولياء ، حتى اقر كمل افرادهم بعدم احصاء
الثناء ، والصلوة والسلام على خاتم الرسل وسلطان الانبياء وآله وصحبه
نجوم الاهتداء وشموس الاقتداء •

اما بعد فيقول العبد الذليل الاقل من كل قليل ، خالد ، اني قد اجزت
الاخ الجليل والمشفق النبيل مولانا الحاج احمد افندي بالتوجه وتلقين الذكر
وتلبية الطلاب في الطريقة النقشبندية قدس الله اسرار مواليتها ووفق على اتباع
السنة جميع اهاليها ، فهو مأذون بذلك مالم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها
وسداها الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل سلطانه اعلى ذريعة
بل التمسك بها عبارة عن التمسك بعزائم الشرع في جميع الامور مع دوام
المراقبة ورؤية القصور والاعراض عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل
في الطاعات والتجاني عن دار الفرور ، فرده ردى وقبوله قبولي ويده يدي
ومدده مددي ، واوصيكم واياه بنفي الوجود وبذل المجهود والوفاء بالمعهد
والقناعة بالموجود والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود وتصحيح
الاعتقاد على وفق آراء اهل الحق الفرقة الناجية السنية والعض بالنواجذ على
هدى الاصحاب الكرام واتباع السنة السنية وترك الخوض في مشاجرتهم
وحسن الظن بهم جميعا ، رضي الله عنهم ورضوا عنه ، فانهم هداة الامة وقلة
الكتاب والسنة ، فالقادح فيهم قادح في دينه وليس وراءه وراء • نسأل الله
العافية في الدنيا والاخرة • والحمد لله رب العالمين •

الاجازة الرابعة

لاخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تجلى للطائف احبابه الخمسة الامرية بافعاله واسمائيه وصفاته السلبية والثبوتية ، حتى تجلى لهم بالذات البحت الاحدية المنزهة المقدسة عن الكيفية والكمية ، وزكى لطائفهم الخلقية من الصفات الذميمة المهلكة ومن الكدورات البشرية ، وجذب روحانية اصفياه بنار العشق وانوار تجلياته الى مشاهدة جمال وحدة شهوده المطلقة حتى اراهم الكثرة في الوحدة والوحدة في الكثرة بعين البصيرة ، ووصفهم بكلامه القديم الازلي « الا ان اولياء الله لاخوف عليهم ولاهم يحزنون ، الذين آمنوا وكانوا يتقون ، لهم البشرى في الحياة الدنيا وفي الآخرة » . والصلاة والسلام على نور قطرة بحر المجاز وقنطرة محيط الحقيقة سيدنا ومولانا محمد القائل « من اخلص لله في العبادة اربعين يوما تفجرت ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه » وعلى آله وصحبه اخيار البرية وهداة الخلق الى الحق ومعرفة شمس الاحدية ومعينة الاقربة .

(اما بعد) فان اعظم العلوم واشرفها عند الله تعالى العلم الباطن الذي يتطهر به الانسان عن الصفات الذميمة المهلكة ، ويتخلق بقدر استعداده بالاخلاق الحميدة المنجية ، ويموت قبل الموت بربع موته ، ويحصل ثمرة محبوبة الحقيقة المحمدية المخفوفة باوراق المعرفة النابتة المخضرة من اغصان الطريقة الناشئة من شجرة الشريعة ، كما تحقق ان شرف العلوم بشرف المعلومات . (فليكن) معلوما لدى الناظرين الى هذه الاجازة الحق ان اخي الشقيق وعصدي الوثيق العالم الماجد الفاضل والعايد المجاهد الكامل المولى المراقب ولد قلبي وقرّة عيني الشيخ محمود صاحب اخذ الله بيده وامده بمدده،

قد سلك على يدي في الطريقة العلية النقشبندية المجددية والعروة الوثقى
القادرية قدس الله تعالى اسرار اهاليهما السنية ، حتى تصفت لطائفه الخمسة
الامرية بذكر الله وتنورت بانوار تجليات افعاله واسمائه وصفاته السليمة
والثبوتية وتجليات ذاته البحت المقدسة عن الكيفية والكمية ، وحصل له
الفناء والبقاء الاثمان في كل قسم منهما على وجه الحقيقة وحصل له العلم
الباطن بعلومه اللدنية ، وتزكت لطائفة الخلق العنصرية والنفسية من الامراض
والكدورات البشرية وعرف منازل مقامات الطريقة • (فاجزت له) اجازة عامة
مطلقة في تلقين الاذكار للمريدين وتسليك المسترشدين والتوجه للطالبين
وقراءة ختمات الطريقة بانواعها وتلاوة القرآن الكريم ودلائل الخيرات والاوراد
لاسيما اورادي الموسومة بجالية الاكدار والسيف البتار في الصلاة على النبي
المختار فهو مأذون بذلك ما لم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها وسداها
الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل جلاله أعلى ذريعة ، بل التمسك
بها عبارة عن التمسك بعزائم الامور مع دوام المراقبة ورؤية القصور ،
والاعراض القلبية عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل في الطاعات والتجافي
عن دار الغرور • فردده ردي ، وقبوله قبولي ، ويده يدي ، ومدده مددي •
فاوصيه بنفي الوجود وبذل المجهود ، والوفاء بالمجهود ، والقناعة بالموجود ،
والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود ، وتصحيح العقيدة على وفق
آراء اهل الحق اعني الفرقة الناجية السنية السنية ، وان يعرض بالتواجد على
هدى الاصحاب وترك الخوض في مشاجراتهم وحسن الظن بهم فانهم هداة
الامة ونقلة الكتاب والسنة • واجزت له ايضا ان يجيز من رآه اهلا للارشاد
بعد تسليكه وتعريفه المنازل والمقامات في اي مكان شاء واراد فان اجازة
المشايع نعمة ابدية ودولة ملوكها سرمدية ، فمن امثل امرهم فقد اهتدى ومن
خالفهم فقد ضل وغوى • وفقه الله تعالى وعصمه عن ذلك وجعله اماما
للمتقين ونورا نافعا للطالبين ، واسأله ان لا ينسى هذا المسكين المستهام من
دعاء التوفيق التام وحسن الختام •

الاجازة الخامسة

اجازته للشيخ ابراهيم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فيقول العبد المسكين الفقير والذليل المستكين الحقير ، خالد النقشبندي المجددي ، اني اجزت مخلص الطريقة ومحب اهل الحقيقة ابراهيم افندي بقرائه ختم الخواجگان بشروطه الممهودة عند اهله ، وان يدعو عقبه لنصرة سلطان الاسلام وبقاء نسله على مر الايام ، (كما كتب في ورقة على حدة) وان يجتنب اكل الحرام ونفو الكلام ، وان يقوم لمناجاة ربه تعالى والناس نيام ، وان لا يمكن من الجلوس في حلقة الختم الشريف المتجاسرين على عظام الآثام ، ولا سيما شرب الخمر نعوذ بالله من ذلك الا بعد توبة صحيحة ، وان يحضر احياناً ارواح السادات والملائكة الكرام ، وان يدعو لهذا الفقير اللاشيء بتوفيق الطاعة واخلاص العمل ونشر علوم الدين والحفظ من شر النفس وشياطين الأنس والجن وحسن الختام •

(وهذا هو الدعاء) واحفظ اللهم مولانا السلطان الاعظم الهام ، وايده بجنود الغيب وأعنه على حماية بيضة الاسلام ، وأدم له خلفاً اهلاً من ذريته على مر الايام ، وانصر عساكره في البر والبحر ، وأصلح وزراءه واعوانه وسفراءه واجعله واياهم سبياً لعران البلاد وراحة العباد ، وأحي به وبهم السنة السنية الغراء ، وارفع به وبهم منار الشريعة النبوية الزهراء ، واخذل اعداءه فعدوه عدو دين الاسلام ، ودمر المبتدعة من سائر المارقين والخوارج اللثام ، واقطع دابرهم والحق الداب منهم بالدارج ، واكتب السلامة والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والغزاة والمرابطين والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك

من امة سيدنا محمد صلى الله تعالى عليه وسلم وعلى آله وصحبه اجمعين ،
والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السادسة

اجازته للشيخ محمد بن عبدالله الخاني

الحمد لله الكريم الوهاب ، والصلوة والسلام على سيدنا وسندنا
وملاذنا محمد الذي اوتي الحكمة وفصل الخطاب ، وعلى آله وصحبه واتباعه
الى يوم المآب •

(وبعد) فقد اجزت الأخ في الله تعالى الشيخ محمد بن عبدالله الخاني
بالتوجه والارشاد وتلقين الذكر في الطريقة العلية النقشبندية قدس الله اسرار
اهاليها السنية ، وما اجزته الا بعد الاستخارة الشرعية والاستجازه من ارواح
سادات السلسلة الزكية ، وأوصيته بتقوى الله في السر والاعلان والامر
بالمعروف والنهي عن المنكر حيثما كان بقدر الامكان ، وأن لا يرى النجاة الا
بالصدق ولا السلامة الا باتباع سيدنا محمد سيد الخلق صلى الله عليه وعلى
آله واصحابه وتابعيهم باحسان في كل وقت واوان ، آمين • حرر سنة احدى
واربعين ومأتين والف • والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السابعة

كتبها للشيخ ابي الخير آذنا له بحضور ختم الخواجان

عند الشيخ خالد الجزري خليفته في ديار بكر

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الحمد والصلوة والتسليم على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه
اجمعين ، لا يخفى على ارباب التصديق والتوفيق ان مخلصنا في الله الشيخ
ابو الخير قبلناه في الطريقة النقشبندية واذا له بحضور الختم عند خليفتنا
وبالاذكار القلبية • ونوصيه باتباع الشريعة الفراء ، والسنن المصطفوية وترك
الآثام والاخلاق الردية ، وان يذكر الفقير المستهام بدعاء حسن الختام •

رسائل مولانا خالد النقشبندی

رسالته في العقائد

بسم الله الرحمن الرحيم

اشهد الله تعالى ، واشهد ملائكته وانبياءه واوليائه وجميع من حضر او غاب روحانية وجسماً من الانس والجن والملك مع سائر ما خلقه الله تعالى مما هو معلوم ومما لا يعلمه غيره ، على اني اشهد شهادة جازمة متواطئة فيها القلب واللسان بان الله الذي خلق العالم بعد ما لم يكن ، اله واحد واجب الوجود لذاته ، متصف بكل كمال ، ومنزه عن كل نقص ، متفرد باستحقاق العبودية على العالم اذ هو مالكم حقيقة لانه الذي اوجدهم من العدم ، ومتفرد بالالوهية والقدم والبقاء وبالخلق والقدرة ، ليس بجسم ولا جوهر ولا عرض . وكذلك صفاته ، لا يقوم به جادث ، ولا يحل في شيء ، ولا يتحد بغيره ، مقدس عن التجسم وتوابعه وعن الجهات والاقطار ، مرئي في الدارين بالقلوب وفي الاخرة بالابصار ، كان ولم يكن معه شيء ، لا بداية لوجوده ، ثم احدث العالم باختياره ولم يحصل له بسببه كمال ولم يتجدد له تعالى بايجاده اسم ولا صفة بل لم يزل باسمائه وصفات ذاته . لاشييه له في الذات والصفة والفعل ، حي قيوم ، خالق كل شيء علواً وسفلاً ، برأ وبحراً ، جسماً وجوهرأ وعرضاً ، حتى أفعال العباد الاختيارية ، عليم بكل شيء كذلك من الموجودات والمعدومات ومن الكليات والجزئيات ، عالم الغيب والشهادة ، بل لا غيب في حضرته فالكل شهادة ، يعلم خائنة الأعين وهو اجس الضمير ، كيف لا وهو خالقها ، الا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير ، ولا مزية بشيء من ارادته في عالم الارض والسموات ، لم تتعلق قدرته بشيء حتى اراده ، كما لم يردده حتى علمه ، فما في الوجود شيء الا وهو مراد ومقدور له تعالى ، مرید لكل شيء كذلك ، قادر على كل شيء كذلك ، سميع بكل شيء كذلك ، بصير بكل شيء ، لا يخرج عن علمه مثقال ذرة من المعلومات ، ولا

يخرج عن سمعه ذرة من المسموعات ، يسمع كلام النفس في النفس ، وصوت
المماسة الخفية عند اللمس ، ولا يطلع عن أبصاره شيء من المبصرات ، يرى
سبحانه ديب النملة السوداء في الليلة الظلماء على المسح الأسود ويصراصغر
الاشياء في سواد الدأداء خلف الف حجاب ، سواء لديه الاقرب والابعد ،
يتكلم لا عن صوت مقدم او سكوت متوهم ، بكلام ازلى مقدس كسائر
صفاته ، كلم به موسى واثله على الرسل ، وسماء قرآناً وزبوراً وانجيلاً وتوراة
وصحفاً ، حياته ليست بالروح والجسد والاركان ، وعلمه منزه عن التفكير
وسبق الجهل وتطرق النسيان ، وارادته مقدسة عن الاضطراب وعن القلب
والجنان ، وقدرته مبرأة عن توسط الآلات وتأيد الاعوان ، وسمعه برىء
عن توهم الاصمخة والآذان ، وبصره لا يتخيل له الحدقة والاجضان ، وكلامه
ليس من فهم ولغات ولسان ، فسبحانه وتعالى رب كريم عظيم السلطان عميم
الاحسان جسيم الامتنان ، وكل من صفاته لا تكثر فيه ، وكثرة التعلقات
لا توجد فيها كثرة ، لا يقع شيء من غير ارادته ، ولا يكون في ملكه الا ما يشاء
من خير وشر ، والكفر والمعصية بارادته دون امره ورضاه ومحبه . انه
تعالى علم في الازل جميع الوقائع الآتية من افعال العباد وغيرها وما يجازون
عليه وكتبها باشخاصها واحصاها ، فلا يجرى شيء الا على طبق ما سبق في
علمه .

رسالته في تحقيق الارادة الجزئية المسماة بـ

((العقد الجوهري))

في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله فاطر السموات والارض وخالق العباد وما يعملون ، الذي
اذا اراد شيئاً انما يقول له كن فيكون . والصلوة والسلام على سيدنا ومولانا

محمد خير اهل الوبر والمدر ، وعلى آله وصحبه هداة طريقته الوسطى بين الجبر والقدر .

(اما بعد) فاعلم ارشدك الله تعالى ان اهل القبلة اطبقوا قاطبة بل الفلاسفة واكثر الملمين ايضا على انه لا مؤثر فيما سوى افعال الحيوانات من الموجودات الا الله الواحد تبارك وتعالى . وافعال الحيوانات منها الطبيعية ولا خلاف في مخلوقيتها له تعالى ايضا سواء كانت من الافعال المشعور بها كالمرض والصحة والنوم واليقظة او من غير المشعور بها كالنمو وهضم الطعام . ومنها الاختيارات ، وانما النزاع فيها فقط . فذهبت الجبرية الى انها بقدرة الله تعالى بلا قدرة من العبد . والاشعري الى انها بلا تأثير من قدرة العبد . والمعتزلة الى انها بقدرة العبد فقط بالاختيار . والفلاسفة الى انها بقدرته بالايجاب . ونسبة هذا الى امام الحرمين سهو كما افاده العارف السنوسي تصرحا ، والسعد في شرح المقاصد تلويحا . وذهب ابو اسحق الاسفرائيني الى انها بمجموع القدرتين على ان تؤثرا في اصل الفعل . والقاضي الى انها بهما على ان تأثير القدرة القديمة في اصل الفعل وتأثير الحادثة في وصفه ككونه طاعة او معصية . وهذا المذهب عين مذهب الماتريدية كما افاده المحققان ابن الهمام في متن المسامرة وابن ابي شريف في شرحها والمولى حسن چلبى في حاشية شرح المواقف ، وصرح به المدقق الكليني في حاشية العقايد الدوانية وفي تعليقاته على السالكوتي الواقع على الخيالي .

فلا تعويل على قول من جذب مذهبهم الى شوب الاعتزال كما سيجيء ولا الى قول الاستاذ كما توهمه بعض الامجاد . ولما لم يتعلق الغرض ببيان تشعب فرق الاعتزال بالنسبة^(١) الى المباشرة والتوليد في الافعال وكون قدرة العبد

(١) قوله بالنسبة الى المباشرة والتوليد اما في المباشرة فخالف التجار منهم جمهورهم وقال بقول الاستاذ . واما في التوليد لما راوا انه قد يترتب على فعل العبد فعل آخر وان لم يقصده وان الفعل الاختياري لا يكون بلا

مؤثرة عند بعضهم بمجرد الرجحان الناشيء عن اجتماع الشروط وتعلق الارادة بالحادثة بناء على الفرق بين القديمة وبينها بالايجاب وعدمه، فيمتازون عن الفلاسفة بكون العبد مختارا في فعله عندهم وغير مؤثرة عند بعض آخر منهم الا بالبلوغ الى حد الوجوب بناء على ان الارادة الحادثة (٢) موجبة للمراد كالقديمة ، فتكون مذاهبهم عين مذهب الفلاسفة في الفعل وان امتازوا عنهم بالاختيار في المباديء وكون الحوادث في ظاهر مذهب الفلاسفة منسوبة الى الوسائط فينسبون الفعل الى قدرة العبد كما مر وفاقا للمواقف والخيالي . وفي تحقيقه منسوبة الى المبدأ الفياض ولا تفيد الوسائط الا اتمام الاستعداد كما هو مقرر في محله فينسبونه الى القدرة القديمة كما في شرح الجلال خلافا للغزالي . وبهذا التفصيل تطبق المناقضة بحسب الظاهر بين الاقوال في هذا المقام كما لا يخفى على الفطن .

وايضا لما كان الفرق بين قدرة العبد عند الاشعري ، وقدرته عند الماتريدي ، وكسبيه عندهما في غاية الغموض حتى قال بعض من ادركته من

قصد لم يسندوا الفعل المترتب الى العبد رتبة بل قالوا بالتوليد وهو ان يوجب فعل لفاعله فعلا آخر كحركة اليد وحركة المفتاح . ثم اضطربت اقوالهم فذهب بعضهم الى ان الافعال المتولدة باسرها فعل لفاعل النسب . وذهب النظام الى انها برمتها من فعل الله تعالى . وزعم ثمانية بن اسرئيل انها حوادث لامحدث لها . وفرق ضرار بن عمرو وحفص الفرد بان ما كان منها في محل القدرة كالعلم النظري المتولد من النظر فعل العبد وما ليس في محلها فان وقع على وفق اختياره كالقطع والذبح فهو ايضا من فعله وما لا فلا كموت العبد المصاب بالسهم اذ قد يحدث بعد موت الرامي . ولعمري ان من اطلع على حقيقة اقاويلهم واهوائهم في اكثر اصولهم لا يرتاب في ان مذهبهم بناء على الماء واساس على الهواء (منه) .

(٢) الارادة الحادثة لا توجب المراد عند الاشاعرة ووافقهم الجبائي وابنه وجماعة من المعتزلة وخالف النظام والعلاف وجعفر بن حرب وجمع من قدماء معتزلة البصرة فقالوا بايجابها له اذا وصلت الى غاية توطين النفس على الفعل (منه) .

اكابر العلماء انه فتش الكتب في طول عمره فما وجد بينهما فرقا ، فاحتاج الى القول بانهما بمعنى واحد ، واضطر بعضهم الى القول بان مدخيلة القدرة بالسببية الحقيقية عند القاضي وهما كما ترى . ورأيت تأليف متعددة في هذه المسألة فما وجدت احدا حام حول تحقيقها ، مع ان عدم الفرق بين القدرتين والكسبين يقتضي كون المذهبين واحدا . ومغايرتهما في هذه المسألة اظهر من ان تنكر ، واشهر من ان تستر . ولهذا شاع في جميع البلدان والبقاع ان القدرة مؤثرة عند الماتريدي دون الاشعري ، حتى طعن فيه طوائف بان مذهبه جبر محض . ولا فرق بين هتي القدرة واثباتها بلا تأثير ، مع ان بداهة الفرق بين حركتي المرتعش والمختار جزء دليل اثبات مذهبه كما يأتي - حداني هذا والتماس بعض الاحبة مني ان اكتب ما من الله تعالى به علي في تحقيق هذين الفرقين وما يتعلق بهما معرضا عن استيعاب الاقاويل والاسترسال مع القول والقليل ، فاقول وبالله التوفيق :

العزم المصمم الذي هو التوجه الصادق نحو الفعل الصادر عن العبد بقدرته عند الماتريدية وهو المسمى عندهم بالكسب . ويقال له الارادة الجزئية . والقصد الجزئي ايضا لتعلقه بمطلوب معين . وهو من الامور اللا موجودة واللامعدومة ، المسماة بالاحوال عند صدر الشريعة ، ومن الامور الاعتبارية المعدومة في الخارج عند الاكثرين . واضطرب فيه كلام بعضهم في تفسير البسمة الشريفة . فقال تارة بموجوديته عندهم ، واخرى بمعدوميته ، وتارة بكونه من الاحوال . وصرح المحقق ابن الهمام في المسامرة بانه امر موجود واثر لقدرة العبد اذا خلق الله تعالى له جميع ما يتوقف عليه فعله من القدرة والارادة والآلات والشروط . يوجد العبد بقدرته ذلك العزم المصمم باعانة الله تعالى . واذا اوجده خلق الله تعالى له فعله عقبه . انتهى ملخصا .

ويلزمه مخالفة اجماع السلف قبل ظهور البدع والاهواء على ان لا مؤثر في الوجود الا الله تبارك وتعالى كما صرح به غير واحد منهم امام الحرمين في

الارشاد على ما في شرح المقاصد وشرح الجلال الدواني •

ويلزمه ايضا موافقة المعتزلة في كون العبد موجودا لبعض الاشياء وخلاف العقلیات • وتخصيص النقلیات الدالة على استناد كل شيء اليه تعالى ابتداء • وألجأ الى هذا ظن عدم النجاة من الجبر الا به ، وان الكسب لا يفهم منه لغة الا التحصيل ، ولا معنى لتحصيل الفعل المعدوم سوى ايجاده •

والجواب منع كل ما في كلامه من الحصر • اما الاول فسيظهر مما سأحرره لك ان شاء الله تعالى من تحقق الاختيار في المذهبين مع التنزه عن نسبة الایجاد الى العبد • واما الأخيران فلجواز ان يراد بالكسب لغة صرف القدرة نحو المقدور الذي هو شرط عادي لخلق الباري تعالى الفعل بعده ولجواز تسمية العبد محصلا والفعل المخلوق فيه تحصيلًا للمحلية والتسبب العادي للفعل • وهو في اللغة اكثر من ان يحصى ، كقولهم البحر مفرق ، والنار محرقة ، والشريعة عربية • ولئن فرضنا صحة ذلك فلا نسله لغة في الاصطلاح • وقد صرح حجة الاسلام في الاقتصاد كما نقله عنه ابن ابي شريف بان تسمية مقارنة القدرة والارادة الحادثتين كسبا وضع اصطلاحه لما وجدوا اطلاق الكسب في القرآن على اعمال العباد اصطلاحوا عليه تيمنا بكتاب الله تعالى • فكيف يكون للمناقشة فيه مجال • ومنه يعلم جواب ما استشكله السعد في شرح العقاید ولم يأت في حله بشيء ينفع المناظرة من انه لا معنى لكون العبد فاعلا مختارا الا كونه موجودا بالارادة • فما معنى عد الاشعري له فاعلا مختارا مع حصر الایجاد فيه تبارك وتعالى انتهى بالمعنى ، وحله ظاهر مما حررته •

ثم المراد بالعزم المصمم هو الارادة الجزئية التي هي شرط عادي لخلق الله تعالى الفعل عقبه كما مر • ومغايرتها للفعل بديهية لانها امر متقدم على الفعل ذاتا ومتأخر عنه وصفا • بمعنى انها لا تسمى كسبا الا بعد خلق الله تعالى الفعل • وان كان الخلق متفرعا عليه عادة • كالرمي لا يسمى قتلا الا عقب خلق

الله تعالى الموت به • وإن كان الموت ناشئا عنه وله ظواهر كثيرة • وايضا هو من (٣) الاعراض الاضافية ولا وجود لشيء عند اهل الحق سوى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق التي تسمى بالاكوان الاربعة عندهم خلافا للفلاسفة كما حرر في محله • فتزيل مذهب الامام الماتريدي على مذهب الاستاذ مع القول بان الكسب عنده امر اضافي هو الارادة الجزئية التي هي اثر لقدرته ، فيه تناقض ناشيء عن خلط المذهب الحق بخرافات الفلاسفة ، او عن الغفلة عن بيان المذاهب لانهم صرحوا فيه بان القدرة عند الاستاذ مؤثرة في اصل الفعل ، وقالوا مراده ان قدرة العبد ضعيفة تقوت بإعانة الله تعالى فأثرت في اصل الفعل بالايجاد لئلا يلزم توارد العلتين عنده • والارادة الجزئية امر عديم يتوقف عليه الفعل الموجود في الخارج توقفا عاديا ، فصار التنزيل المار مع القول المذكور في قوة قولنا اثرت قدرة العبد عند الماتريدية في اصل الفعل • وما اثرت فيه بل في شرطه العادي • واثرت القدرة عندهم امر موجود في الخارج وامر اعتباري لا وجود له في الخارج • والارادة الجزئية عندهم امر عديم وموجود في الخارج • والتناقض في المقدمات الثلاث اظهر من ان يخفى • ولا يجوز ان يراد ان الفعل لما خلق بسبب قدرة العبد سميت مؤثرة ، لان الله تعالى لا يخلق الفعل عادة ما لم يصرف العبد قدرته صرفا جازما كما

(٣) الاعراض عند الفلاسفة تسع مقولات كلها موجودة في الخارج سواء الغير النسبية منها وهي (الكم والكيف) او النسبية وهي السبعة الباقية اعني (الين والتمى والوضع والاضافة والملك والفعل والانفعال) وللمتكلمين دلائل على عدم الاعراض النسبية السبعة الا الين وسموه بالكون المقسم عندهم اعتبارا الى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق الموسومة بالاكوان الاربعة • وقالوا العرض ثلاثة اقسام لانه اما مخصوص بالحي كالحياء وما يتبعها من الادراك والكيفيات او لا وهو (قسمان) احدهما الاكوان الاربعة (والثاني) مدركات الحواس قطعيا كالاصوات والالوان والطعوم والروائح وغير ذلك من المحسوسات • ودلائل المتكلمين مسرودة في المواقف مع ما عليها من جانب الفلاسفة (منه) .

توهمه بعضهم ، لان هذا قدر مشترك بين مذاهب القاضي والاشاعرة والاستاذ اذ الكل متفقون (خلافا للمعتزلة) على ان الله تعالى لا يخلق الفعل مالم تتعلق قدرة العبد ومتفقون على ان قدرة العبد بخلق الله تعالى والعبد مضطر فيها وفاقا للمعتزلة ، وانما الفرق بكونها مؤثرة في اصل الفعل استقلالاً او اعانة بكون الصرف الجزئي اثر قدرة العبد . وهي مؤثرة في وصف الفعل بواسطته او غير مؤثرة قطعاً . والصرف من لوازم الارادة المخلوقة في العبد بلا اختياره مع انه ناشئ عن عدم الفرق بين التأثير وما يتوقف عليه التأثير . والقدرة لاتصلح للمحلية مع ان الاطلاق المارة لغة يمنعها التقابل ههنا . فافهمه فانه دقيق .

وزعم بعضهم ان المؤثر عندهم قدرة العبد ابتداء واستقلالاً . ولما كانت القدرة والاختيار مخلوقين له تعالى ، كان الفعل المخلوق للعبد اولاً مخلوقاً له تعالى بالواسطة غفلة عن رجوع هذا الي نفس الاعتزال ، وانه يلزم عليه مالزم المحقق الكمال . وجعل بعضهم مذهب الاشعري جبراً محضاً ، ونزل مذهب الماتريدي على مذهبه . وزعم بعضهم اتحاد المذهبين في هذه المسألة . والكل باطل ناشئ عن امور (احدها) قلة التبع (وثانيها) شدة غموض الفرق بين المذهبين لما تواتر من النقل عن السلف قبل ظهور البدع والاهواء في هذه المسألة انه لا جبر ولا تفويض . ولكن امر بين امرين . واجمع اهل السنة على حقية المذهبين . والمتبادر من المذهب المتوسط بين الجبر والقدر ان يكون واحداً لا متعدد ، فاشكل عليهم الامر لصعوبة تحرير مذهبين حقين واقعين في حاق الوسط ، منزهين عن جهالة الجبر وشركة الاعتزال ، فتجاذبوا اطراف المسألة من غير امعان ، فوقعوا فيما وقعوا . (وثالثها) ان السلف لما نهوا عن الخوض في هذه المسألة وتركوا المناظرة فيها لشدة خطر الوقوع في احد طرفيها ، لم يحرم الامام الماتريدي رحمه الله مذهبه فيها تفصيلاً تورعاً واتباعاً للسلف لعدم احتياجه اليه للبعد عن المبتدعة ، ولهذا تشعب اصحابه فذهب

اكثرهم الى ان مذهبه مذهب القاضي ابي بكر الباقلاني ، وتوهم احد منهم غير ذلك كما قدمت الكل مع تزييفه •

واما الامام الهمام ابو الحسن الاشعري رحمه الله فاحتاج لكونه بين اظهر المعتزلة والمبتدعة ومبتلى دائما بالمناظرة معهم وابطال مذاهبهم كما هو في الكتب مسطور وبالسنة مذكور وبين العلماء مشهور ، الى تحرير مذهبه حق التحرير وتواتر القدر المشترك منه بين اصحابه حتى اتفق جميع المحررين لمذهبه على انه لا تأثير عنده لقدرة العبد بالفعل وان تخالفوا في وجوه التحرير •

ولاجل هذا ايضا ترى كتب الاشعري في العقائد مشحونة بالدلائل القاطعة والبراهين الساطعة ، والخوض في كثير من التأويلات والتدقيقات •

ثم اعتذر عنها في كتابه (الابانة في اصول الديانة) الذي هو آخر مؤلفاته وعليه التعويل في مذهب الاشعري كما صرح به غير واحد • وقال فيها لولا الاضطرار بسبب منازعة المبتدعة لما تكلمت بشيء من ذلك • وصرح بان مذهبه في التشابهات التفويض مثل مذهب السلف ، لكن المبتدعة الجأوه الى التأويل • وترى كتب الماتريدي نفسه اكثر ما فيها من المسائل من غير دلائل • ومتأخرو اصحابه رجعوا في التدوين الى سياق الاشعري ، لشيوع الابتداع والرفض والجبر والاعتزال ، وشدة الاحتياج الى التحرير والتدقيق والاستدلال • وكل هذا ظاهر عند من له باع في هذا الفن ، وبه يندفع في حق كلا الامامين اقاويل من ظن فيهما بعض الظن •

والعبد المسكين لكون مذهبه مذهب السلف بعينه وطريقته الصديقية عين طريقة الاصحاب واجلة التابعين ، عسر عليه الخوض فيما نهوا عنه • لكن لما رأيت المسألة مع كونها من امهات المسائل الدينية واساس كثير من العقائد اليقينية وقع فيها الخلط والخطب والتشبه وعدم الضبط ، شرعت فيها اقتداء بالامام الاشعري ومتأخري اصحاب المذهبين ، متبرء من حولي وقوتي

ومخرجا لوجودي من البين ، متمسكا بقوة وحول ذي الطول الذي ليس
الا عليه التعويل ، فهو حسبي ونعم الوكيل .

اعلم ان الارادة الجزئية التي هي الكسب عند الماتريديّة، صادرة عن العبد
باختياره واثّر لقدرته عندهم ، لانهم مع منعهم ان يكون العبد موجدا لشيء
اجماعا من محققهم يجوزون ان يكون له قدرة ما تختلف بها النسب
والاضافات على وجه لا يلزم منه وجود امر حقيقي اصلا كما صرح به صدر
الشريعة في التوضيح ونسبه الى مشايخ مذهب الماتريدي ، وافاده المولى حسن
چلبى في حاشية شرح المواقف . وهي شرط وسبب ^(٤) عادي لخلق الله تبارك
وتعالى الفعل كما مر غير مرة ، وتتعلق بوصف الفعل اعني كونه طاعة او معصية
كلطم اليتيم ان اريد به تأديبه فطاعة او اهاتته فمعصية فهي اثّر لقدرة العبد
ووصف الفعل الذي هو ايضا امر اعتباري عديمي كما تدل عليه الكلية المارة
عن اهل الحق وصرح به غير واحد من فضلاء المذهبين ، اثّر لها واثّر الاثّر
والامر العدمي يجوز ان يتوقف عليه الأمر الموجود كعدم الموانع ، فاندفع بهذا
امور (احدها) كيف يترتب الامر الموجود في الخارج على غير الموجود فيه ،
(والثاني) ان قولهم اثّر القدرة هو العزم المصمم المعبر عنه بالارادة الجزئية
ينافي قولهم هو كون الفعل طاعة او معصية ، (والثالث) ان معنى كون القدرة
مؤثرة عندهم ان كان انها من الشروط العادية مثلا فهو عين مذهب الاشعري ،
او انها مؤثرة بالايجاد في اصل الفعل فهو عين مذهب الاعتزال ان اريد التأثير
بالاستقلال ، وعائد الى مذهب الاستاذ ان اريد على جهة الاعانة والاسعاد .

(٤) السبب وجودي يدور عليه امر وجودا وعدما وهو عقلي كالنظر للعلم عند
الامام وشرعي كالتكلم بصيغة الاعتناق له وعادي كالنار للاحراق ولفوي
كالاسباب الداخلة في حيز حرف التعليل والفعل بمعناه عند الاصوليين
والشرط امر وجوديا كان او عدميا يدور على عدمه العدم وهو ايضا عقلي
كالحياة للعلم وشرعي كالطهارة للصلاة وعادي كالسلم للصعود ولفوي
كالشروط الداخلة في حيز حرف الشرط (منه) .

ومن هذا نشأ بعض الاقاويل الباطلة السالفة ووجه الاندفاع انها لا تأثير لها في اصل الفعل عند المعتزلة والاستاذ ومؤثرة في امرين اعتباريين هما الارادة ووصف الفعل بالطاعة والمعصية بخلاف مذهب الاشعري فانها لا تأثير لها عنده حتى فيهما . وزعم بعضهم ان العدم لا يصير اثرا للقدرة ولا معنى لتأثير القدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود منشأه عدم الفرق بين الاعدام الازلية والاعدام الحادثة بعد الوجود والامور الاعتبارية المتجددة فان الاولى لا تصير اثرا للقدرة . وفي جواز تعلق الارادة بها كلام يبينه في غير هذا المحل . والاخيرتين لا خلاف في جواز صيرورتهما اثر القدرة كالحوادث الموجودة . والمنكر لهذا معذور لعدم اطلاعه بشرط ان لا ينازع فيه ، وقوله ولا معنى للتأثير للقدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود لا معنى له لان من جملة معاني تأثير القدرة في شيء اخراجه الى نفس الامر ومنها اعدامه ومنها افاضة الوجود عليه .

ان قلت فهلا لزمتم الشركة التي بالغت في الفرار عنها ، وما الفرق بين هذا التأثير والتأثير الذي انكرته على الامام ابن الهمام ؟ (قلت) بينهما فرق عقلا ونقلا (اما الاول) فلان افاضة الوجود اتم وابلغ من تفرع الامر الاعتباري بل لانسبة بينهما ، ومن ثم رتب الحق تبارك وتعالى على الخلق الذي هو عين افاضته الوجود استحقاق العبدية في آيات شتى . (واما الثاني) فلانه تبارك وتعالى اطلق مرارا على ذاته المقدسة انه خالق كل شيء والخلق بمعنى اليجاد والشيء في اصطلاح اهل السنة بمعنى الموجود والامر الاعتباري والحال ليسا بموجودين ، فجعل الوجود اثر قدرة العبد يصادم النصوص بخلاف الامر الاعتباري والحال . وبه يندفع استعظام بعضهم ايضا مطلق تأثير القدرة لانه ناشئ عن عدم الفرق بين اليجاد والتأثير في الامر الاعتباري .

واما عند الاشعري فالكسب عبارة عن مقارنة قدرة العبد وارادته بالمقدور بشرط عدم تأثيرهما باليجاد كما في المواقف وغيره . وتلك المقارنة شرط عادي لخلق الله تعالى ذلك المقدور وصرف القدرة تابع لصرف الارادة وهو

عبارة عن ترجيح الفعل والترك وهو لذات الارادة كما يفصح عنه قولهم في تعريفها انها صفة من شأنها ترجيح احد المتساويين .

(وهنا اشكالات) احدها ان مقتضى الذات لا ينفك عنها ، فكون تعلق الارادة مقتضاها يقتضي تعلقها باحد الطرفين . ولو لم يكلف العبد فما فائدة التكليف ؟ (والاشكال الثاني) مدار كسب الاشعري على ماقررتة على تعلق الارادة الذي هو امر لازم للارادة ، فما معنى اختيار العبد عنده ؟ (والاشكال الثالث) انه لا يظهر على ما ذكرت معنى كون الفعل طاعة او معصية لان مداره كان على ان يحدث العبد بقدرته عزمًا مصمما به يصير الفعل طاعة او معصية كما مر في مذهب الماتريديّة . فاذا لم يكن لقدرة العبد تأثير عند الاشعري اصلا ، لم يصير الفعل طاعة او معصية .

والجواب ان الارادة تابعة للعلم ، فكذا مقتضاها . فاذا علم العبد تكليفه بالطاعة والاجتناب عن المعصية وان الله تعالى وعده على ذلك النظر الى وجهه الكريم والفوز بالنعيم المقيم ، يصير هذا العلم داعياً له الى الطاعة ، كما ان وسوس الشيطان اللعين بمعونة النفس الامارة مع شهوة الاستراحة والتفكه باللذائذ الفانية وتقديمها على الدولة الباقية تصير داعياً له الى المعصية ، فيتشعب تعلق الارادة باحد الطرفين لانجذابها الى الخير لاجل الداعي الاول ، والى الشر لاجل الداعي الثاني . وكون العبد مجبوراً في الارادة لا يستلزم الجبر في الافعال الصادرة بها كما في افعال الباري تبارك وتعالى فان ارادته تعالى صادرة عنه بطريق الايجاب مع انه فاعل مختار في افعاله وفاقاً كما صرح به غير واحد من المحققين على ان بداهة الفرق بين الحركتين محققة للاختيار وجهل السائل بكيفيته لا يضر .

ثم القدرة كما انها غير مؤثرة بالفعل ، غير مؤثرة بالقوة ايضاً ، على ما هو المشهور من مذهب الاشعري ، لكن تعلقها الناشيء عن تعلق الارادة الناشيء

عن ذات الارادة شرط عادي لتأثير قدرة الباري تعالى ، فالفعل صادر عنه تبارك وتعالى بقدرته بسبب قدرة العبد ولولا تعلق قدرة العبد لما خلقه ، كما ان المؤثر بالاحراق هو الله تعالى وفاقا ولولا مس النار للمحرق لما احرقه ، ويزيد العبد عنده بالنسبة الى الفعل على النار بالنسبة الى الاحراق بكونه متصفاً بالقدرة والارادة وبتعلق قدرته بالمقدور بارادته ، ولهذا يتوقف كل فعل من افعاله الاختيارية البدنية على المباديء الاربعة التي هي التصور بوجه ما ، والشوق الجزئي المنبعث منه والقصد الجزئي وتحريك الاعضاء التي هي مبادئ لكل فعل اختياري يفعل بالجوارح . ولا يشته عليك الامر من كون العبد مضطراً فان الاشعري يلتزم الاضطراب في الاختيار مع كون العبد مختاراً اذ الاضطراب في الاختيار محقق للاختيار لا ناف له كما مر وصرح به السعد في كتبه بل البيضاوي في احد تفاسير قوله تعالى (ما كان لهم الخيرة) ، على ان الحسن والقبح لكونهما شرعيين عنده يجوز التكليف مع الجبر المحض على اصله فكيف بالجبر المتوسط . ووجه تركهم الاستدلال بهذا المذهب اشتراكه بيننا وبين الجبرية الموهم للاشتراك معهم في اصل المسألة مع بداهة بطلان مذهبهم عند الكل . ولما وقع البحث عن الحسن والقبح احببت ان افصله لك لنفاسته وبناء اصول كثيرة عليه وخفاء تفصيله والفرق بين مذهبي الحنفية والمعتزلة في المسألة وفروعها عند كثير من الناس .

اعلم للكلام في الحسن والقبح مقامات اربعة (المقام الاول) كل منهما يطلق على ثلاثة معان احدها الحسن صفة الكمال كالعدل والقبح صفة النقص كالظلم . ثانيها الحسن ملائمة الغرض كموت العدو والقبح منافرة كموت الصديق ، وقد يعبر عنهما بالمصلحة والمفسدة . ثالثها الحسن تعلق المدح عاجلاً والثواب آجلاً والقبح تعلق الذم عاجلاً والعقاب آجلاً وهو المتنازع فيه اذ هو عندنا شرعي وعند المعتزلة وجمهور الحنفية عقلي . (المقام الثاني) معنى القبح شرعاً النهي تحريماً او تنزيهاً ، والحسن بخلافه فالمباح حسن . وقيل القبح

المنهي عنه والحسن المأمور به، فهو واسطة كفعل البهيمة. وفعل الصبي مختلف فيه. والقبیح الشرعي يصير حسناً وبالعكس لجواز اعتوار النهي والأمر على شيء واحد بالنسخ. (المقام الثالث) الخلاف مبني على أن الفعل هل له جهة يحكم العقل بسببها بحسنه أو قبحه وتقتضي كونه مأموراً أو منها سواً أدركها العقل بنفسه بداهة أو بالنظر أو لم يدركه إلا بعد ورود الشرع، أو لاحكم للعقل فيهما لأن الفعل لا يقتضي في نفسه المدح والذم والثواب والعقاب وإنما يصير كذلك بالشرع، ويتنى عليه نجات أهل الفترة وأن لا حكم قبل الشرع. الثاني مذهب الأشاعرة، والاول مذهب المعتزلة وجمهور الحنفية كما مر، ثم اختلفوا في أن السبب المقتضي لهما ذات الفعل أو صفة حقيقية له أو اعتبارية أو المحتاج إلى المقتضى هو القبح والحسن بكيفية التقاء موجب القبح، قال بكل واحد بعض. (المقام الرابع) الحنفية قاطبة في أصل المسألة وبعض فروعها كمنع التكليف بما لا يطاق وافقوا المعتزلة وخالفوهم في أكثرها، فقالوا أن الله تعالى حاكم على الإطلاق ولا حاكم عليه فنفوا وجوب نحو اللطف والأصلح والثواب والعقاب عليه تعالى لأن اضدادها لا تخالف الحكمة، وأن العقل ليس موجباً للعلم بالحسن والقبح لا مباشرة كما في البداهة ولا توليداً بل آلة عادية يخلق الله تعالى عندها العلم في الإنسان ابتداء عقب التفاته المجرد أو مع الفكر كسائر الأسباب العادية.

واختلفوا في بعض الفروع فقالت النجارية منهم عقلاً لكل ما قال به الأشاعرة شرعاً. قالوا لا يجب قبل البعثة إيمان ولا غيره ولا يحرم كمر ولا غيره ولا يجب شكر المنعم، بل لا يجوز بلا إذنه لأنه تصرف في ملك الغير، بل قالوا قد يجوز العقاب عقلاً عليه. وقالت السمرقندية وفقاً للماتريدي بوجوب شكر المنعم قبلها وأرادوا به وجوب الإيمان به تعالى ووجوب تعظيمه وحرمة نسبة القبيح إليه ووجوب تصديق نبيه صلى الله على كل نبي وآله وصحبه وسلم تبعاً لخاتمهم.

عدنا الى المقصود .

في شرح المواقف وفاقا للامدي ان القدرة عند الاشعري مؤثرة بالقوة بمعنى انه لولا ان الله تعالى خلق الفعل لأوجد العبد بقدرته لكن لما تهيأ العبد لايجاده اختطفه القوي المتين تبارك وتعالى من بين يديه لئلا يشاركه احد في الخلق الذي هو اخص افعال الالهية لما مر من ترتيب الحق تعالى عليه استحقاق العبودية . انتهى محررا . وقال الامام الغزالي لما بطل الجبر المحض بيدها الفرق بين حركة المرتعش وحركة المختار وبطلت خالقية العبد بالادلة العقلية والنقلية المبسوطة في الكتب الكلامية، وجب اعتقاده ان فعل العبد مقدور بقدرة الله تعالى اختراعا^(٥) وبقدرة العبد على وجه آخر معبر عنه بالكسب . انتهى بالمعنى . وحاصله ان للقدرة الحادثة علاقة بالمقدور، عليها مدار التكليف والثواب والعقاب ووجود هذه العلاقة بديهي ، وهي المسماة بالكسب ولا يلزم ان نعلم حقيقتها وكيفيتها ، وهو في غاية الحسن ، وهو ملائم لقواعد السنة السنية الفراء اذ المسألة مما لا بد فيه من نوع تفويض في الكيفية مع الاعتقاد الراسخ في اصله . ومن ثم اجري بعضهم هذا القول على ما يعم مذهب القاضي ايضا الذي هو مذهب الماتريدية .

ان قلت من الناس من زيف مذهب القاضي وانكر كونه عين مذهب الماتريدية فما وجهه ؟ قلت وجهه توهم ان معنى تعلق القدرة الحادثة بكون الفعل طاعة او معصية تأثيرها فيه بالايجاد ، وان كون اثرها امراً اعتيادياً وامراً موجوداً في الخارج متساويان في الحظر وعدم الجواز وقد حققت لك بطلانها بعون الله تعالى .

(٥) الایجاد الاختراعي افاضته الاثر على القابل كالصور والاغراض المفاضة على المادة وهو يقتضي مجعولا ومجعولا اليه والایجاد الابداعي اخراج الشيء عن صرف العدم وهو جعل بسيط متعلق بذات الشيء مستغن عن قابل ومجعول ومجعول اليه وهو التأثير الحقيقي في الشيء واما الاول فتاثير في وصفه بمرض ما فتنبه منه لوجه اختيار الاختراع هنا (منه) .

ان قلت توهم عبارة المحقق الدواني عدم صحة تأثيرها في وصف الفعل كما في اصله وصرح العارف السنوسي بعدم جواز كون الحال اثراً لها ، قلت الاول مبني على الاول ، والثاني على الثاني ، مع انه ليس وراء الوجود سوى العدم ولم يقل بالحال الا شذمة قليلة من المتكلمين واكثرهم من المعتزلة ، ومنه يعلم ضعف انكار السنوسي ايضا لنقل هذا القول عن القاضي . نعم انكاره نسبة موافقة الفلاسفة الى امام الحرمين في محله ووافقه غير واحد من المحققين . وتزييف القول المنسوب الى الاستاذ ايضا متجه لتوارد العلتين . وقولهم قدرة العبد غير مستقلة بالتأثير تبعا للسعد في شرح المقاصد يدفع توارد العلتين المستقلتين ، لكن يلزم عليه جواز تبعض قدرة الباري تعالى وهو محال كما صرح به المحقق الدواني في برهان التمانع ، وشيدت اركانه في مواضع من تعليقاتي على الحواشي الهندية على الخيالية . ول بعضهم ههنا اسباب في تصحيح مذهب الاستاذ ناشيء عن عدم التنبه لما فيه من الفساد وعدم الفرق بين الموقوف عليه التأثير والمؤثر مع وضوح الفرق بينهما عند اهل لان الاول يصدق حتى على الاعداء وقدرة الاشعري بخلاف الثاني .

فنقول لا نسلم صحة هذا القول منه ، ولئن سلم فلعله صدر عنه في مباحثة جدلية لافهام خصم قويته منافرة عن الحق فاحتال في جذبه الى الحق بنحو من السرقة ، ولذا قال المشايخ ما ينقل عن عالم من المباحثة لايجوز جملة مذهبا له قاله السنوسي . ولئن سلم فلا يؤاخذ به لانه بذل جهده في الوصول الى الحق ، ولا يقلد فيه لظهور ظله . ومنه يعلم شدة خطر حمل مذهب الامام الماتريدي عليه كما فعله بعض المؤلفين في البسطة تبعا لوالده الماجد ، ومرت الاشارة اليه والفرق ان الاستاذ احد رجال الاشاعرة كالقاضي وما قلدهما احد من الاشاعرة فيها لاتباعهم الاشعري وانحراف قوليهما عن مذهبه على التفاوت ، والماتريدي قدوة اكبر فرق اهل السنة وهم السادة الحنفية ولم يثبت انهم خالفوه في هذه المسألة ففي جعل القول المعترض مذهبا له اخلال

بعقيدة السواد الاعظم والله تبارك وتعالى احكم واعلم •

فالذي تحرر فيما فيه اشتراك المذهبين وما به امتيازهما انهما متفقان في ان العبد فاعل ومختار ، وان له كسبا هو مدار التكليف ، وان الاستطاعة بمعنى القدرة بشرط استجماعها لشرائط التأثير مع الفعل زمانا وبدونه معه وقبله وبعده ، وخلافه ضعيف او مؤول، وبمعنى سلامة الاسباب قبله وعليهما مدار التكليف ، والفعل مخلوق له تعالى وحده ، وان الحق ما تواتر عن السلف من انه لا جبر ولا تفويض بل امر بين امرين ، واسم الخالق مخصوص به تعالى ، والكاسب والعامل مخصوص بالعبد ، والفاعل والمختار والقادر والمريد مشترك في الاطلاق لا في الحقائق وجميع الآثار وهذا الاختصاص والاشتراك تابع لاختصاص المآخذ واشترائه ، وان الكسب امر اعتباري • وهذه احد عشر وجهاً مشتركة بينهما وتزداد بتغير الاعتبار ، ومفترقان في ان الكسب اثر القدرة المؤثرة في وصف الفعل فقط عند الماتريدية • ومقارنة الغير المؤثرة بالفعل في شيء من الفعل والوصف مع الارادة عند الاشعري • ومتعلق القدرة الوصف فقط عندهم ، والفعل والوصف عنده • ويمتنع تعلق القدرة بلا تأثير عندهم • ويجوز عنده • ولا يجوز صدور الفعل بقدرة العبد لولا تعلق قدرة الباري تعالى عندهم ويجوز عنده بناء على تحريري السيد والآمدي وهو المراد بقول بعضهم انها غير كافية عندهم وكافية عنده على فرض عدم تعلق القدرة القديمة • والقدرة الحادثة مؤثرة بالفعل عندهم غير مؤثرة عنده • وهذا فهم من معنى الكسب • وصرف الارادة التي هي العزم المصمم اثر قدرة العبد ناشيء عنه باختيار عندهم • هذا ايضا فهم مما مر • ومقتضى ذات الارادة عنده وهي غير موجودة بخلاف الارادة الكلية عندهم ، ولا فرق بينهما عنده ، ولا صنع للعبد في شيء منهما فان الارادة صفة ذات اضافة تطلق وتقيّد، والمشرط عادة بتعلق قدرة العبد خلق الله اصل الفعل فقط ، اما الوصف فصادر بتأثير القدرة بوساطة العزم المصمم عندهم ، وكلاهما عنده • وهذه ثمانية وجوه

للامتياز بين المذهبين ، وما استحضرت الآن مما به الاشتراك والامتياز بينهما
اكثر من هذه الوجوه وفي بعضها التصريح بما علم ضمناً لمزيد التوضيح .

تنبيهان . احدهما : نسبة القول المقابل لقول الاشعري الى الماتريدية لا
الماتريدي غالباً لان هذه التدقيقات انما صدرت من متأخري اصحابه لا منه لما
من الله تعالى عليه بالمعافاة من اختلاط المبتدعة فاختر طريق السلف في المسألة
كما قدمته فاخترت ما هو اقرب الى الصدق وتبعت هداة في عدم نسبتي اليه
ما تورع عن الخوض فيه . ثانيهما : صرح اللقاني في شرحه على الجوهرية
وفاقاً للمولى الخيالي ولحسن چلبي في شرح المواقف نقلاً عن ابيكار الامدي
ان نزاع الافعال جار في افعال جميع الحيوانات وقد اشترت اليه في اوائل
الرسالة وزاد اللقاني انها تعم فعل كل جماد او نبات صدرت عنه صورة فعل
اختياري كمشي الشجر وتسبيح الحصى وحنين الجذع واطلال الغمام وتسليم
الحجر ونطق الذراع له صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وان المراد
بالعبد في كلامهم مطلق الحيوان . انتهى ملخصاً . اقول ويجوز ان يراد به
المكلف كما هو الظاهر ولتخصيصه وجوه لا تخفى وان اقتصر الخيالي منها
على عدم جريان بعض الادلة فيما سواه والحمد لله رب العالمين ^(٦) .

رسالته في آداب الذكر للمريدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فهذه فائدة
في بيان نبذة من آداب الذكر وغيره عند السادة السنية قادتنا النقشبندية قدس
الله اسرارهم العلية .

اعلم ان آداب الذكر الاول اعني اسم الذات بالقلب ان يجلس الذاكر

(٦) صححت هذه الرسالة على شرحها المسمى (السمت البقري) للشيخ
عبد الحميد حمدي الخربوتي ، المطبوع في استانبول في سنة ١٣٠٥ هجرية .

على ركبتيه متوركاً يعكس تورك الصلاة ، بان يخرج قدم الرجل اليمنى من تحت ساق الرجل اليسرى ويعتمد على وركه الايمن متوضئاً مستقبلاً للقبلة، ويقول بلسانه استغفر الله اما خمساً او خمسة عشر او خمساً وعشرين ، ويغمض عينيه لاصقاً الاسنان بالاسنان والشفة بالشفة واللسان باللهاة اعني سقف الفم موجهاً جميع حواسه الى القلب ، مدققاً النظر الخيالي بالنفوذ اليه منطلق النفس على حاله ، ثم يخطر بقلبه انه مذنب مقصر غير قابل لشيء خال من الاعمال الصالحة بحيث يئأس من اعماله ويتكل على الله ويعول على فضله، ثم يلاحظ الموت واحواله والقبر واهواله وكأن الموت قد دخل به الآن وأن هذا آخر انقاسه من الدنيا، ثم يقرأ فاتحة الكتاب مرة والاخلاص ثلاث مرات بلسانه ويهدي مثل ثوابها الى حضرة امام الطريقة وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري الخواجه بهاء الدين نقشبند الشيخ محمد الاويسى البخاري قدس سره العزيز ويستمد بالقلب منه ، ثم يقرر صورة حضرة مولانا الشيخ قدس سره العزيز بين حاجبيه اعني الناصية ويعمق النظر من ناصيته الى ناصية الشيخ قدس سره ويستمد في القلب منه وهذا التقرير والتصوير يسمى رابطة. ثم يطرح الصورة بالخيال في وسط قلبه ويدعها ويجمع كل حواسه الى القلب ويتصور بفراغ البال فيه معنى اسم الجلالة ومدلول كلمة (الله) ، وهو ذات بلا مثل الذي يفهم من الاسم الاقدس ويجعل قلبه مملوءاً بتذكر المعنى المدلول وهذا الجعل يسمى (وقوفاً قلبياً) ، ولا بد من وجوده في جميع اوقات الذكر وفي خارجها ما يتيسر وهو الركن الاثم للذكر والمحطة لفائدته . ثم مع الوقوف يقول بلسان القلب « اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي » ، ثم يشرع في ذكر الله تعالى بالقلب لكن مع الوقوف القلبى المذكور وتفرغ القلب من الخطرات مهما امكن وبين كل مائة او اقل يكرر قوله اللهم « انت مقصودي ورضاك مطلوبي » . واذا حصلت للذاكر غيبة وذهول عن الدنيا وتمطلت حواسه ومع بقاء قليل شعور بنفسه ، يترك الذكر ويبقى تابعاً لتلك الكيفية

مستغرقاً في الوقوف القلبي منتظراً لوارد الورد ومستحضراً قلبه لنزول الفيض
اذ قد تفيض عليه تلك المدة اليسيرة امور غزيرة وان لم يدركها . ثم ان شاء
بها يفتح عينيه ويوسف لنفسه وقتاً قدر ساعة او اقل بعد العصر يشتغل فيه
بالرابطة مع الوقوف القلبي من غير ذكر . واذا ارتسخ الذكر بحيث لو تكلف
الذاكر باحضار الغير لم يخطر ، انتقل ذكره الى الروح وهي لطيفة تحت الشدي
الايمن ، ثم الى السر وهو في يسار الصدر فوق القلب ، ثم الى الخفي وهو
في يمينه فوق الروح ، ثم الى الاخفى وهو في وسط الصدر . وهذه اللطائف
الخمس من عالم الامر الذي خلقه الله تعالى بامر (كن) من غير مادة وركبها مع
لطائف عالم الخلق الذي خلقه الله تعالى من مادة هي النفس الناطقة والعناصر
الاربعة ، ثم الى هذه النفس وهي في الدماغ والعناصر الاربعة تندرج فيها
وكل من هذه المحال محل ذكر على الترتيب وكذلك الرسوخ لما بعد القلب من
اللطائف على الترتيب المذكور . فاذا ارتسخ الذكر في لطيفة النفس حصل
سلطان الذكر وهو ان يعم الذكر على جميع بدن الانسان بل على جميع
الآفاق .

واما الذكر الثاني المسمى بالنفي والاثبات بكلمة (لا اله الا الله) الملقن
للمريد بعد اللطائف فكيفية آدابه ان يلتصق اللسان كالاول ويحبس النفس
تحت السرة ويتخيل منها (لا) الى منتهى الدماغ ، ومنه (اله) الى كتفه
الايمن ، ومنه (الا الله) الى القلب الصنوبري الشكل وهو المضغة التي في
الجانب الايسر تحت اصغر عظم من عظام الجنب ، ضارباً عليه منفذا الى قعره
بقوة يتأثر بحرارته جميع البدن ، وينفى بشق النفي وجود جميع المحدثات
وينظرها بنظر الفناء ، ويثبت بشق الاثبات ذات الحق سبحانه وتعالى ناظراً
اليه بنظر البقاء فيحيط على محال اللطائف ويلاحظ الخط الحاصل من
الاتقالات ومعناها (اي الكلمة الطيبة) من هي المعبودية لان كل معبود
مقصود ولا عكس ، ويقول في آخرها بالقلب « محمد رسول الله » ويريد به

التقيد بالاتباع ويكررها على قدر قوة النفس ، ويطلقه من الفم على الوتر المعروف عندهم بالوقوف العددي ، ويقول بقلبه ايضا قبل اطلاق كل نفس «اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبتي» . فاذا استراح يشرع في نفس آخر لكن يراعي ما بين النفسين بان لا يغفل فيه بل يبقى التخيل على حاله لئلا يختل الاستمرار . فاذا انتهى العدد الى احد وعشرين تظهر النتيجة وهي النسبة المعهودة من الذهول والاستهلاك . وان لم تظهر فمما وقع من الاخلال في الآداب فليستأنف . وليطابق الفعل القول مضمون الذكر عملا واعتقادا واتباعا ، فان المقصودية به فيما سواه اذا كانت باقية او خلاف الاتباع في شيء كان ثابتا في الواقع لزم الكذب فليس بصادق ، ولا حصر في العدد . فمن يستعد لتقدم الجذبة فله (الذكر الاول) . ومن يستعد لتقدم السلوك فله (الذكر الثاني) وكلاهما بالقلب . فاذا جاهد فيه حق الجهاد واتقى المنفي وثبت المثبت وظهرت النتيجة تصح له المراقبة حينئذ .

واما الآداب خارج الذكر فدوام الوضوء وصلاة سنة الوضوء والاشراق والاستخارة والضحي والاواين والتهجد وملازمة الجماعة والرواتب واحياء ما بين العشائين بالذكر . فان ضم ذلك الى ما بعد العصر واشتغل بالذكر والرابطة ، كان اتم واكمل . والعمل في ذلك كله مهم وعليه (أي المريد السالك) باتباع الكتاب والسنة وامانة البدعة . والمكتسب الغير المجرد لا ينقص ورده عن خمسة آلاف في اليوم والليلة وما زاد فهو اتم . والمجرد يطلب منه الاكثار على ذلك العدد واستغراق اوقاته في الاشتغال بها مهما امكن . والاعتزال عن غير المعتقدين بالطريقة مهما حصل يكون احسن اذ مخالطة المنكرين على اهل الباطن تورث قسوة في القلب على قدرها .

واما الآداب في حل المأكول ان لا يكون منفوسا ولا معمولا بيد تارك الصلاة ومنكر على الطريقة ولا بيد جنب ، بل بيد مصل متطهر بل على وضوء . واكثر هذه الآداب المتعلقة بالمأكول احسنية وكذا سائر العبادات والعادات

يراعى المرید فیہما الشریعة کل علی مذهب من المذاهب الاربعہ حسبما استطاع
مع اتباع السنۃ ملاحظا نفسه بعین الانکسار والتضرع والانابة مطلقا ، ورباطا
قلبه بقلب شیخہ اینما کان ، متأدبا معه فی الحضور والغیۃ • واللہ الموفق وهو
ولي التوفیق • وصلى اللہ علی سیدنا محمد وعلی آلہ وصحبہ وسلم تسلیما
کثیرا • سبحان ربک رب العزۃ عما یصفون ، وسلام علی المرسلین ، والحمد
للہ رب العالمین •

رسالته فی بیان المراقبات وما يتولد منها من الحقائق القدسیة علی المشرب المجدی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد لله ، والصلاة والسلام علی رسول اللہ • اعلم انه بعد مراقبة
المعية مراقبة الاقربیة (ونحن اقرب الیه من حبل الوريد) فی الدائرة الاولى من
دوائر الولاية الكبرى وهن ثلاث دوائر ونصف دائرة وهو یسمى بالقوس ، ثم
فی الدائرة الثانية والثالثة والقوس مراقبة المحبة (یحبهم ویحبونه) • وفی هذه
الولاية الكبرى التي هی ولاية الانبیاء یظهر لصاحب الادراك الصحیح احوال
غیر الاحوال الاولى ، ثم فی العناصر الثلاثة غیر عنصر التراب مراقبة مسمى الاسم
الباطن وتسمى هذه الولاية بالولاية العلیا ، ثم مراقبة کمالات النبوة فی عنصر
التراب ، ثم کمالات الرسالة ، ثم کمالات اولی العزم ، ثم مراقبة هیئة الوجدانی
(ای هیئة الحاصلة من اللطائف العشرة خسة من عالم الامر وهي القلب
والروح والسر والخفی والاخفی ، وخسة من عالم الخلق وهي النفس الناطقة
والعناصر الاربعۃ) • فاذا کملت الكل تصیر كأنها لطيفة واحدة وتصیر مورد
الفیض ، ثم مراقبة الخلۃ الابراهیمیة یعنی مراقبة الذات الاقدس باعتبار كونها

مبدأ للخلة الابراهيمية او الحقيقة الابراهيمية ، ثم دائرة المحبة الذاتية وهو المقام الموسوي ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الموسوية او المحبة الذاتية ، ثم دائرة المحبة الذاتية المزوجة بالمحبة الذاتية ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة المحمدية ، ثم دائرة المحبة الصرفة ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الاحمدية ، ثم دائرة الحب الذاتي الصرف ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحب الذاتي الصرف ، ثم مرتبة اللاتعيين واطلاق حضرة الذات ، ثم حقيقة الكعبة الحسنة وهي عبارة عن ظهور عظيمة الله تعالى وكبريائه ، وههنا مراقبة الذات باعتبار مسجوديته لجميع الممكنات، ثم حقيقة القرآن وهي عبارة عن مبدأ الوسعة باعتبار لامتلية الذات العلية وملاحظة انها منشأ للحقيقة القرآنية ، ثم حقيقة الصوم وحقيقة الصلوة وهما عبارة عن كمال وسعة لامتلية حضرة الذات تعالى وتقدس باعتبار كونها منشأ لحقيقة الصوم وحقيقة الصلاة . واطلاق التعبير بالوسعة في هاتين الحضرتين تولد من ضيق ميدان العبارات . وفي هذه الحقائق تلاوة القرآن المجيد مفيدة للترقي . ثم دائرة المعبودية الصرفة باعتبار معبوديتها وحصول السير النظري لا القلمي الذي هو من المقامات العابدية ، فهذه اسامي المقامات والمراقبات في الطريقة العلية النقشبندية ، وتفصيلها مندرج في المكتوبات المجددية . ومن اشتغل بالمراقبات في هذه المقامات يجد حظا منها وبتوجه الشيخ المرشد تحصل الترقيات . والله ولي التوفيق .

سلسلة رجال الطريقة النقشبندية

كتبها لآخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا ذا الجلال والاكرام . اني اسألك اللهم بحرمة الواصل الى اقصى درجات الولاية

ومرشد طريق درج النهاية في البداية ، قطب الطرائق وغوث الخلائق ، الخازن
للسر المعنوي ، مولانا الشيخ عبدالله العلوي الدهلوي قدس سره ، وبرفقة
المعلّى المزكى المصطفى المظهر شمس الدين حبيب الله جان جانا المظهر قدس
سره ، وبهمة المتشرف بالتجلي الذاتي والصفاتي والشؤوني سيد السادات
السيد نور محمد البدواني قدس سره ، وبصفوة المستغرق في لجة بحر حق
اليقين سلطان الاولياء الشيخ سيف الدين قدس سره ، وبلوغة شيخه ووالده
امين سرك المکتوم العروة الوثقى الشيخ محمد المعصوم قدس سره ، وبمكتبة
شيخه ووالده مظهر العجائب ومنبع الاسرار والمعاني الشيخ احمد الفاروقي
السرهندي المعروف بالامام الرباني مجدد الالف الثاني قدس سره ، وبنخوة
القطب الذي لصهاء الحب الذاتي هو الساقى مؤيد الدين الرضى الشيخ
محمد الباقي قدس سره ، وبنجدة الولي الكريم السني مولانا خواجهكي
السرقيدي الامكنكي قدس سره ، وبسيرة شيخه ووالده المكرم المجد شيخ
الشايع مولانا درويش محمد قدس سره ، وبسكرة شيخه وخاله الشيخ الراكع
الساجد شيخ المشايخ مولانا محمد الزاهد قدس سره ، وبقرية مروج الدين
ومقوي المشرب النقشبندي المعروف بخواجه احرار عبيدالله الطاشكندي
قدس سره ، وبرتبة المورد لتواتر عنايات الباري مولانا يعقوب الجرخي
الحصاري قدس سره ، وبصولة مفتاح خزائن الاسرار قطب الاقطاب الشيخ
محمد البخاري المعروف بملاء الدين العطار قدس سره ، وبدولة امام الطريقة
وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري المعروف بشاه نقشبند
بهاء الدين السيد محمد الاوسي البخاري قدس سره ، وبجولة منبع المعارف
والكمال سيد السادات مولانا خواجه امير كلال قدس سره ، وبرهة المقبل
عليك ولما سواك الناسي قطب الاولياء الشيخ محمد بابا السماسي قدس سره،
وبغية الواله في محبة مولاه الغني المعروف بحضرة عزيزان الشيخ علي
الرايميتي قدس سره ، وبرحمة المعرض عن المراد الدنيوي والاخروي شيخ

المشايخ مولانا محمود الانجير الففنوى قدس سره ، وبمنية المتسلق عن الحجاب البشري قطب الاولياء الشيخ عارف الريوه گري قدس سره ، وبنحلة القطب الرباني والغوث الصمداني مرشد الخلائق مولانا عبدالخالق النجدواني قدس سره ، وبقوة الغوث الصمداني مولانا الشيخ يوسف الهمداني قدس سره ، وبغية النشوان من رحيق الحب الصمدي قطب الاقطاب ابي علي الفارمدي قدس سره ، وبصوبة المحبوب السبحاني غوث الواصلين ابي الحسن الخرقاني قدس سره ، وبحيرة المؤيد بالتأييد الالهامي سلطان العارفين ابي يزيد البسطامي قدس سره ، وبحجة امام الائمة الذي هو بالحق ناطق الامام جعفر بن الامام محمد الصادق رضي الله عنه ، وبنسبة الامام الهمام المؤيد بالتوفيق الامام قاسم بن محمد بن ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنهم ، وبغربة الغريب المعدود من آل بيت الرسول الصحابي الجليل سلمان الفارسي المكرم المقبول رضي الله عنه ، وبسبقة افضل الائمة على التحقيق خليفة رسول الله وصاحبه في الغار سيدنا ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنه ، وبحظوة منبع الصدق والصفاء افضل الخلائق سيدنا محمد المصطفى ، صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه وسلم .

سلسلة رجال الطريقة القادرية

كتبها ايضا لايخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا ذا الجلال والاكرام اني اسألك بجاه حبيبك شفيع المذنبين وخاتم النبيين سيدنا محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وبقرّب وليك مظهر العجائب ومصدر الغرائب اسد الله الغالب امير المؤمنين سيدنا الامام علي ابن ابي طالب رضي الله تعالى عنه ، وبحرمة الامام المجتبي امير المؤمنين

سيدنا الحسن بن علي رضي الله تعالى عنهما ، وبلوغة الامام السعيد الشهيد
سيدنا الحسين ابن علي رضي الله تعالى عنهما ، والامام علي بن الحسين
المعروف بزين العابدين رضي الله تعالى عنهما ، والامام محمد بن علي المعروف
بالباقر رضي الله تعالى عنهما ، والامام جعفر بن محمد الموصوف بالصادق
رضي الله تعالى عنهما ، والامام موسى بن جعفر المنعوت بالكاظم رضي الله
تعالى عنهما ، والامام علي بن موسى الملقب بالرضا رضي الله تعالى عنهما ،
والشيخ معروف الكرخي قدس سره ، والشيخ سري السقطي قدس سره ،
وسيد الطائفة جنيد البغدادي قدس سره ، والشيخ ابو بكر الشبلي قدس
سره ، والشيخ عبدالرحمن اليوسي قدس سره ، والشيخ ابي الحسن المكاري
قدس سره ، والشيخ ابي سعيد المخزومي قدس سره ، وامام الطريقة وغوث
الخليقة المحبوب السبحاني الشيخ السيد عبدالقادر الجيلاني قدس سره
العزیز وولده السيد عبدالرزاق قدس سره ، والسيد شرف الدين القتال قدس
سره ، والسيد عبدالوهاب قدس سره ، والسيد بهاء الدين قدس سره ، والسيد
عقيل قدس سره ، والسيد شمس الدين الصحراوي قدس سره ، والسيد گداي
رحمن الاول قدس سره ، والسيد شمس الدين العارف قدس سره ، والسيد
گداي رحمن الثاني قدس سره ، وشاه فضيل قدس سره ، وشاه كمال الكيتلي
قدس سره ، وشاه اسكندر الكيتلي قدس سره ، وحضرة الامام الرباني مجدد
الالف الثاني الشيخ احمد الفاروقي السرهندي قدس سره ، والشيخ المعروف
بخازن الرحمة قدس سره ، والشيخ عبدالاحد المعروف بدليل الرحمن قدس
سره ، وشيخ الشيوخ محمد العابد قدس سره ، وقدوة العارفين وزبدة
الواصلين شمس الدين حبيب الله جان جانان المظهر قدس سره ، وحضرة
الواصل الى اقصى درجات الولاية ومرشد طريق درج النهاية في البداية قطب
الطرائق وغوث الخلائق الخازن للسر المعنوي شيخنا ومولانا وملاذنا الشيخ
عبدالله العلوي الهندي الدهلوي قدس سره العزيز ، ان تجعلنا لك وتصرفنا

عن سواك ، وان تكتب العفو والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والفزاة
والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك ، وان تعاملنا بفضلك ولا تعاملنا بعدلك ،
وان تعيننا على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك وان تمدنا بمدد روحانية
اوليائك في السراء والضراء والموت والحياة والصحة والمرض والظاهر والباطن .

اللهم اني ظلمت نفسي ظلما كثيرا كبيرا وانه لا يغفر الذنوب الا انت
فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني انك انت الغفور الرحيم . اللهم اغفر لي
مغفرة تصلح بها شأني في الدارين ، وارحمني رحمة اسعد بها في النشأتين ،
وتب علي توبة نصوحا لا انكثها ابدا والزمني سبيل الاستقامة لا ازيغ عنها
ابدا . اللهم انقلني من ذل المعصية الى عز الطاعة وأغنني بحلالك عن حرامك
وبطاعتك عن معصيتك وبفضلك عن سواك ونور قلبي وقبري واعذني من
الشر كله واجمع لي الخير كله . استودعك ديني واماتي وقلبي وبدني وخواتيم
عملي واسبغ ما انعمت به علي وعلى جميع احبائي والمسلمين اجمعين . وصلى
الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه اجمعين . والحمد لله
رب العالمين .

دیوانی مہولانا خالیدی نقشہ بندی

پیشگی

بۆ کۆکردنهوه و ژاست کردنهوهی ئەم دیوانەى مهولانا خالید که لک له سێ نوسخه وههگراره : (۱) چاپی بهکهمی دیوانه که به ناوونیشانی (دیوان بلاغتعتوان مولانا الشیخ مجدد طریق نقشبندی ضیاءالدین خالد قدس سره العزیز) و له سالێ ۱۲۶۰ی ههجریدا له ئەستهموول له چاپدراوه و ناوی چاپخانه کهى لێ نه نووسراوه . (۲) نوسخهى دهسنووسى عهلى کهمال باپیر ئاغا که له ۱۳۲۳ی ههجریدا نووسیویهتهوه . (۳) نوسخهى چاپی لاتینی و عهرهیی ئەستهموول که به شهرحی سهده ده دین یووکسهل له ۱۹۷۷دا له چاپخانهی (سهیل) له چاپدراوه . ئیمه له پهراویزی دیوانه کهدا بۆ نوسخهى بهکهم نیشانهی (طا) واته (طبعه اولی) یا (طبعه استانبول) و ، بۆ نوسخهى دووههم (مع) واته (مخطوطة علی باپیر آغا) و ، بۆ نوسخهى سێههم (طلا) واته (طبعه لاتینیة - استانبول) مان داناوه . له ههر شوێنیکیشدا (ن) ههبوو ، ئەوه واته (نوسخه) .

باشان فۆتۆی دوو کهشکۆلی دهست نووسی (مهلا فهتاحی کاکرده لی) و (مهلا عهزیزی زیشاویی جوانزۆیی) یشمان کهوته بهردهست . له چهند پارچه شیعریکا که لکمان له کهشکۆلی بهکهم و ، تهنها له پارچه شیعرى درێژى کوردیی (یا فهرد ئەعظم) . دا که لکمان له کهشکۆلی دووههم وههگرت . کهشکۆلی بهکهم چهند پارچه شیعریکیشی تیاوو که له سێ نوسخه پێشتر ناوبراوه کهى بهردهستماندا نه بوون ، نووسیماننهوه . ئیمه بۆ ئەم نوسخهیه نیشانهی (ممف) مان داناوه که واته (مخطوطة الملا فتاح) . دوو پارچهی کوردیشمان تهنها له گوڤاری (دهنگی گیتی تازە) وههگرتوو .

له ههر کوێ بهکدا نوسخهکانی بهردهستمان جیاوازییان بووین ، چیمان به ژاست زانیبێ خستوو مانه ته بۆزهى شیعره کانهوه . ئەوانیشیان ، ژاست بن یا ههله بن ، له داوینهوه نووسیومانتهوه ، تهنها له پارچه شیعرى (یا فهرد ئەعظم) دا نه بێ که له بهر زۆری جیاوازی دوو دهسنووسه کهى مهلا فهتاح و مهلا عهزیز ههر ئەوهندهمان بێ کرا نوسخهیهکی ، به بۆچوونی خۆمان ژاست ، له ههردوکیان ههلبژێرین و گوێ به جیاوازی بهکانیان نه دهین .

(۱)

- ۱ -

(وا حسرتا) جدا شدم از خانه خدا
از غصه وقت گشته^(۱) شود دل ز تن^(۲) جدا

مارا نبود خواهش رفتن ز کوی دوست
اما چو امر او است ز سر میکنیم پا

اهل صفا بداغ غم مروه مرده اند
من شاد چون زیم که شدم دور از صفا

حجر و مقام و زمزم و ارکان و ملتزم
گویند بازگرد کجا میروی ، کجا

دامان دل گرفته برندم کشان کشان
خانه^(۳) ، روضه^(۴) ، منبر و محراب مصطفی

از اشتیاق یثرب و درد فراق بیت^(۵)
کاهی است دل فتاده میان دو کهربا

- ۱ -

(۱) گشته : له همر سیج نوسخه کهدا نووسراوه (کشت) . دیاره هه له به .

(۲) تن : (طا) هم .

(۳) خانه : (طا) ؛ (طلا) خانه .

(۴) روضه : (طا) ؛ (طلا) روضه .

(۵) بیت : (طا) او .

(خالد) چو دوست در همه جا جلوه گر بود
پس ^(۶) غم مخور ز خانه او گر شدی جدا

- ۲ -

وام بگرفتم بصد جان گرد نعلین ترا
هست جانی و آن هم از تو چون دهم دین ترا
بی توام چندان مطول شد شب تاریک هجر
مختصر خوانم ^(۱) تطاولهای زلفین ترا
ماه نو بر مهر ثابت عقرب و پروین روان
وه چه زبید هیبت اشکال بی شین ترا
بر رصدبندان نگردهد کشف این تا ننگرند ^(۲)
گرد روی خون چکان ^(۳) جولان زلفین ترا
نهی جزء و حصر فرد ^(۴) شمس و استلزام او
بس منافعی شد دهان و زلف و خدین ترا
چشم بیمار ت دهد در هر اشارت صد شفا
بوعلی مشکل که داند حکمت العین ترا

(۶) پس : (طا) ؛ (مع) بس .

- ۲ -

- (۱) خوانم : (طا) خاتم .
(۲) ننگرند : (طا) ننکرد .
(۳) خون چکان : (طا) ؛ (طلا) خوی چکان .
(۴) فرد : (طا) ؛ (مع) فرد و .

چهره‌ات ز اب دل‌آرایی هوارا داده نم (۵)
 تاب رخسارت هویدا کرده قوسین ترا
 (خالد) از ابروی مشکینت اگر گوید سخن
 چون کشد آخر کمان قاب‌قوسین ترا

- ۳ -

به معمار غمت نو ساختم ویرانه‌ء خودرا
 به یادت کعبه کردم عاقبت بتخانه‌ء خودرا
 فروماندند اطبای جهان از چاره‌ام آخر
 به دردی یافتم درمان دل دیوانه‌ء خودرا
 ز سودایت چنان بدنام گشتم در همه عالم
 بگوش خود شنیدم هر طرف افسانه‌ء خودرا
 به گرد شمع رویت بسکه گشتم ماندم از پرواز
 سرت گردم چه زیبا سوختی پروانه‌ء خودرا
 ادیب من جلیس من شود در حلقه‌ء رندان
 بگوشش گر رسانم ناله‌ء مستانه‌ء خودرا
 در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
 بسیل اشک باید کند اساس خانه‌ء خودرا
 سراپا نعمتم با این همه درماندگی (خالد)
 نمیدانم چه سان آرام بجا شکرانه‌ء خودرا

(۵) نهم نیوه به‌یته له (مع) دا به‌م‌جوره‌یه :
 چهره‌ء نرد و دل‌آرای هوا آورده‌ام

- ۴ -

جز تو سرمایه جان نیست مرا
 بی تو سودای جنان نیست مرا
 کی کنم قول کسی در حق تو
 گوش جز تو بجهان نیست مرا
 گر (۱) شوم از سر کوی تو جدا
 غیر فریاد و فغان نیست مرا
 بی وصال که جز او (۲) مایه عیش
 نیست شادی پروان نیست مرا
 بوفای تو که تا روز وفات
 جز وفا با (۳) تو گمان نیست مرا

- ۵ -

چنان (۱) بیریدی (۲) آخر رشته‌های آشنایی را
 که نتوان داد داد شکوه روز (۳) جدایی را

- ۴ -

- (۱) گر : (مع) چون .
 (۲) بی وصال که جز او : (طا) بی وصال که جز . (طلا) بی وصال تو که
 جز .
 (۳) با : (طا) از .

- ۵ -

- (۱) چنان : (مع) چنین .
 (۲) بیریدی : (مع) بیرید .
 (۳) روز : (مع) درد .

پس از همخانه گی چندین (۴) بیابان در میان آمد
 کبوتر بر تابد خط شرح بی نوایی را
 کسی کو باشد از اهل سعادت چون روا دارد
 بحرف دشمن دین ترك احباب خدایی را
 چنان دانم که ناگه دامن از وصلت برافشانم
 که تا بینی جزای این همه بی اعتنایی را
 بسی گفتم مشو زینهار مغرور تطفها
 که لطف و قهر یکسان است رند (۵) لا ابالی را
 بود بس ناروا در ناز و نعمت ناسپاسینها (۶)
 چه سان هرگز روا دارد خدا این ناروایی را (۷)

- ۶ -

میرسد گر شوی تو دور ز ما
 تا سمك اشك و آه تا به سما

-
- (۴) چندین : (مع) چندان .
 (۵) یکسان است رند : (مع) بیک رنگ است اندر .
 (۶) ناسپاسینها : (مع) ناسپاسان .
 (۷) ثم پارچه شیعره تنها له (مع) دا هه بوو . پاشان له که شکواییکی مهلا
 فه تاحی کاگرده کیشدا دیمانه وه له گهل (مع) بهراوردمان کردو نه وهی
 به ژاستمان زانی خستمانه بززه ی تیکستو نه وهش که به ژاستمان
 نه زانی له بهراویژدا نووسیمانیه وه . شایانی وتنه که شکوایه که ی مهلا
 فه تاح گهل پارچه ی تریشی تیابوو ، به لام ئیمه تنها بۆ نووسینه وهی
 نه وانه که لکمان لئ وه رگرت که له نوسخه کانی بهرده ستماندا نه بوونو
 ههروا بۆ بهراوردی ثم پارچه شیعره وه پارچه شیعیکی تر که هه ر له
 (مع) دا هه بوو . ئیمه لیتره دا (مع) مان کردووه به نیشانه بۆ ده سنووسه که ی
 مهلا فه تاحی کاگرده لی .

دل به کویت چنان شده است اسیر
(أبدأ ليسَ يرفعُ القدما)

دیده جویای خاک در گه تست
(ترب أقدامکم^(۱) یزید عمی)

بی جمال تو گر روم به بهشت
(لا أرى الروح بل أرى ألما)

دم بدم در فراق ای همدم
(تمزج العين بالدموع دما)^(۲)

دل هدف پیش تیر غمزه تست
(لحظ^(۳) عینیک لو رمی کرما)

(خالد) از عشق تو چ چاره کند
(خالق العرش بالهوی حکما)

- ۷ -

ای بی گل رویت بود مژگان بچشم خاها
صد ماه کنعانی برت^(۱) چون نقش بر دیوارها

- ۶ -

(۱) اقدامکم : (مع) ابوابکم .

(۲) دما : (طا) و ما .

(۳) لحظ : (طا) لحظة .

- ۷ -

(۱) برت : (طا) برد . (طلا) برم .

احوال آزار مرا پرسیده بودند از کرم
 سهل است با هجر تو بر جان سختی و ^(۲) آزارها
 لیک از وفور انتظار شد چشم گریانم چهار
 شاید کند آن غمگسار غمخواری بیمارها
 ناآمدنرا غیر بیم ^(۳) از ^(۴) طعن مردم وجه نیست
 هستند صافی طینتان عاری ز عیب و عارها
 نبود تفاوت پیش من از آمدن تا نامدن
 این بس که (خالد) در دلت باری گذشت از بارها

- ۸ -

آلهی تا بکی مرغ دل اندر دام کاکلها
 بود درمانده و پابسته ای حلال مشکلها
 اگر نه خامهء مانی فیضت رشحه ریز آمد ^(۱)
 کجا یک قطره شبنم ریختی بر چهرهء گلها
 و گر نه در گلستان پرتو حسنت زدی عکسی ^(۲)
 که در وی ^(۳) میشنیدی بانگ واویلاي بلبلها

- (۲) بر جان سختی و : (طا) جان سختی دهد . (طلا) بر جان سختی .
 (۳) ناآمدنرا : (طا) نامد مرا چون .
 (۴) از : (مع) جز .

- ۸ -

- (۱) آمد : (طا) ؛ (طلا) آید .
 (۲) زدی عکسی : (مع) ز عکس وی .
 (۳) در وی : (طا) دردی .

بتقدیر ار نبودی دست تقدیرت ^(۴) جهان آرا
 که را درخور ^(۵) بدی مشاطه گئی زلف سنبلیها
 به یک پرتو ^(۶) ز روی ماه کنعانی درافگندی
 ز شهرستان مغرب تا به مصر آواز غلغلها
 جمالی را که نه آرایش از عکس رخت گیرد
 چه سود از خط و خال و غازه و زیب و ^(۷) تجملها
 بداد (خالد) بیچارهء درمانده رس یا رب
 که دارد قلم جودت بسی چون او بساحلها
 یک جنبش ز برق لامع نور قدیم خود
 به لطفش وا رهان از گردش دور و تسلسلها

(۴)

(۱)

ای بقدر سرو و بعارض همچو (ب ، د ، ر)
 کرده زلفت آفتابی را نهان بر (ش ، ب)
 مرده را لعلت حیات جاودانی میدهد
 کی ازین معجز زند دم (م ، س ، ی ، ح)
 زخم دلرا از تو میخواهم بتازی مرهمی
 اعطنی من فیک لطفاً (ق ، ب ، ل ، ت)

(۴) تقدیرت : (طا) تقدیر .

(۵) درخور : (طا) در خود .

(۶) پرتو : (مع) جلوه . (طلا) جنبش .

(۷) زیب و (طا) ؛ (مع) زیب .

گر نقاب از روی برداری که خواهد فرق کرد
 مه بر آمد ز ابر یا بنمود یارم (ر ، خ)
 منکرانرا کشف گردد آیه (یحیی العظام)
 کشتگان خویشرا گر لب نهی بر (ل ، ب)
 ماه کنعان حبس زندان بود^(۱) و (خالد) ماه من
 صد چو او دارد اسیر چاه (ز ، ن ، خ)

(پ)

- ۱ -

مجرم سینه ز دوریت بتاب است امشب
 وز غمت صبر بدل نقش بر اب است امشب
 در هوای نمک لعل و می^(۱) دیده تست
 دل که از آتش عشق تو کباب است امشب
 گل رخسار تو نقش است چنان در دیده
 آب^(۲) چشم همگی عین گلاب است امشب
 نایدم خواب مبادا که بخوابت^(۳) بینم
 دیده بخت مرا بین چه^(۴) بخواب است امشب

(و)

- ۱ -

(۱) زندان بود : (طا) در زندان .

(ب)

- ۱ -

(۱) و می : (طا) دمی .

(۲) آب : (طلا) کاب .

در غمت سیل سرشکم همه معموره گرفت
 بی گل روی توام خانه خراباست امشب
 بزلال لبث از بسکه بود تشنه لبم^(۵)
 عالم اندر نظرم موج سراباست امشب
 (خالدا) تا بخیال نگهش^(۶) مدهوشم
 کی مرا داعیهء بادهء ناباست امشب

(ت)

- ۱ -

جای جاناناست اینجا مایهء جانم^(۱) کجاست
 منزل سلطان خویاناست سلطانم کجاست
 همچو مجنون کوه هامون مینوردم بهراو
 سو به سو میجویمش اما نمیدانم کجاست
 چون کواکب صف به صف فوج^(۲) بتان در جلوه‌اند
 شاه خوبانم کجا ، خورشید تابانم^(۳) کجاست

(۳) بخوابت : (طا) بخوابم .

(۴) چه : (طا) که .

(۵) لبم : (طا) بهم .

(۶) نگهش : (مع) نگهت .

(ت)

- ۱ -

(۱) مایهء جانم : (ممف) مایه و خانم .

(۲) فوج : (مع) خیل .

(۳) تابانم : (ممف) رخشانم .

سخت سرگردانم اندر این شب تاریک هجر
 روشنی بخشم کجا ، خورشید رخشانم ^(۴) کجاست ^(۵)
 اشکبارم ، بی قرارم ، دردمندم ، دل فگار
 قره العینم کجا ، آرام و درمانم کجاست
 بلبل فصل خزانم ، واله شیدای گل
 ای درینا نو گل گلزار رضوانم کجاست
 قمری بیچاره ام ، طوق وفا در گردنم
 هر طرف کوکو زنان ^(۶) سرو خرامانم کجاست
 باز دل طرز سخن سنجی ز نو آغاز کرد
 محفل آرا نکته پرداز سخن دانم کجاست
 (خالدا) ^(۷) خاطر ز خوبان جهان دارد ملال
 دلربای نازنین و ناز پستانم کجاست

- ۲ -

بی روی توام ای مه نو خانه خراب است
 وز هجر توام صبر بدل نقش بر آب است
 در خواب توان دیدنت و خواب نیاید
 از بس که مرا دیده اقبال بخواب است

-
- (۴) خورشید رخشانم : (ممف) شمع شبستانم .
 (۵) نهم بهیته له (ممف) دا بهیتی حه و تمه .
 (۶) زنان : (ممف) زنم .
 (۷) خالدا : (مع) خالد از .

دوشم به نگاه تو دل از باده غنی بود
 خون جگر امشب می و غم جام شراب است
 گر بار دیگر دست دهد آن می لعلت ^(۱)
 مارا چه غم از فوت نی و چنگ و رباب است
 (خالد) اگر آن عمر گرانمایه ز کف رفت
 افغان چه کنی قاعدهء عمر ذهاب است

- ۳ -

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
 وز نور گنبدش همه عالم منور است
 وز شرم شمسهای زرش کمبتین شمس
 در تخته نرد چهارم به شش دراست
 وز انعکاس صورت گل آتشین او
 بر سنگ جای لغزش پای سمندر است
 نعمان خجل ز طرح اساس خورنق است
 کسری شکسته دل پی طاق مکسر است
 بهر نگاهبانی کفش مسافران
 بر درگش هزار چو خاقان و قیصر است
 این بارگاه قافله سالار اولیا است
 این خوابگاه نور دو چشم پیمبر است

- ۲ -

(۱) لعلت : (طا) ؛ (طلا) لعلش .

این جای حضرتیست که از شرق تا بغرب
 از (۱) قاف تا بقاف جهان سایه گستر است
 این روضه (رضا) است که فرزند (کاظم) است
 سیراب نوگلی ز گلستان (جعفر) است
 سرو سہی ز گلشن سلطان انبیا است
 نوباوہ حدیقہ (زہرا) و (حیدر) است
 مرغ خرد بکاخ کمالش نمیرد (۲)
 بر کعبہ کی مجال عبور کبوتر است
 تا همچو جان زمین تن پاکش بہ بر گرفت
 اورا ہزار فخر برین (۳) چرخ اخضر است
 بر اہل باطن آنچه ز اسرار ظاہر است
 در گوشہ ضمیر مصفاش مضمر است
 خورشید کسب نور کند از جمال او
 آری جزا موافق احسان مقرر است
 آنکس بیندگیش شد آزاد از (۴) دو کون
 ننگش ز تاج سلطنت ہفت کشور است
 برگرد حاجیا بسوی (مشہد)ش روان
 کانبجا (۵) توقی نہ چو صد حج اکبر است

- ۳ -

- (۱) از : (طلا) بر .
 (۲) نمیرد : (طا) ؛ (طلا) نمیرود .
 (۳) برین : (طا) بدین .
 (۴) از : (طا) در .

بی طی ظلمت آب خضر نوش بر درش
کین دولتی است رشك روان سکندر است

بتوان شنید بوی (محمد) ز تربتش
مشتق بلی دلیل بمعنای مصدر است

از موج فتنه خرد شدی ^(۶) کشتیء زمین
گر نه ورا ز ^(۷) سلسله آل لنگر است

زوار بر حریم وی آهسته پا نهید
کز خیل قدسیان همه فرشش ز شهر است

غلمان خلد کاکل خود دسته بسته اند
پیوسته کارشان همه جاروب این در است

شاهها ستایش تو بعقل و زبان ما
کی میتوان که فضل تو از عقل برتر است

اوصاف چون تو پادشهی ^(۸) از من گدا
صیقل زدن بآینهء مهر انور است

جانا بشاه مسند لولاک کز شرف
بر تارک شهان اولوا العزم افسر است

آنکه بحق آنکه بر ^(۹) اوراق روزگار
بابی ز دفتر هنرش باب خیر است

(۵) کانجا : (مع) کاینجا .

(۶) شدی : (طا) شد .

(۷) ورا ز : (مع) دراز .

(۸) پادشهی : (مع) پادشاهی .

(۹) بر : (مع) ز .

دیگر بنور ^(۱۰) عصمت آنکس که نام او
 قفل زبان و حیرت عقل هنروراست
 آنکه بسوز سینه آن زهر خورده
 کز ماتمش هنوز دو چشم جهان تراست
 دیگر بخون ناحق سلطان کربلا
 کز وی کنار چرخ به خونابه ^(۱۱) احمر است
 وانگه ^(۱۲) بحق آنکه ز بحر مناقبش
 انشای بوفراس ز یک قطره کمتر است
 دیگر بروح اقدس (باقر) که قلب او
 مر ^(۱۳) مخزن جواهر اسرار را دراست ^(۱۴)
 وانگه ^(۱۵) بنور باطن (جعفر) که سینه اش
 بحر لبالب از در عرفان داور است
 دیگر بحق (موسی کاظم) که بعد از او
 بر زمره اعظم اشراف سرور است
 وانگه ^(۱۶) بقرص طلعت تو کز اشعه اش
 شرمنده ماه چهارده و شمس خاور است

-
- (۱۰) دیگر بنور : (مع) آنکه بنام .
 (۱۱) خونابه : (طا) خوناب .
 (۱۲) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .
 (۱۳) مر : (طا) ؛ . (مع) بر .
 (۱۴) اسرار را دراست : (مع) اسرار اندر است .
 (۱۵) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .
 (۱۶) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

دیگر به نیکی (تقی) و پاکی (تقی)
وانگه (۱۷) به (عسکری) که همه جسم و جوهر است
وانگه (۱۸) بعدل پادشهی کز سیاستش (۱۹)
با بره شرزه بسی به ز مادر است
بر (خالد) آر رحم که پیوسته همچو بید
لرزان ز بیم زمزمهء روز محشر است
تو پادشاه دادگر (۲۰) این گدای زار
مغلوب دیو سرکش (۲۱) نفس ستمگراست
از لطف چون تو شاه (۲۲) ستمدیده بندهء
از جور ار خلاص شود وه چه درخور است
نااهلم و سزای نوازش نیم ولی
نااهل و اهل پیش کریمان برابر است
پیکی فرست بهر من بینوا به هند
سوی کسی که خاک درش مسك اذفر است
دیو مرید در نظر هر مرید او
مانند پشه در گذر باد صرصر است

(۱۷) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۸) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۹) سیاستش : (طا) ستایشش .

(۲۰) دادگر : (مع) ؛ (طلا) دادگری .

(۲۱) سرکش : (مع) ؛ (طلا) سرکش و .

(۲۲) شاه : (طا) ؛ (طلا) سرکش .

سالار کاروان طریق هدایت است
آگاه سر بندگی حی اکبر است

آسوده رهروست بسر منزل بقا (۲۳)
پنهان به مکن حرم قدس رهبر است

از نام نامیش بود این نکته آشکار
کز جان و دل ز خیل غلامان این دراست

دارم ز چشم پر فن او چشم رحمتی
ما مفلسیم و دیده او کیمیا گراست

نی نی مس شکسته ام و دارم این امید
زر سازدم که با نگهش مس همه زراست

- ۴ -

اگر مرد کاری ، در دوست بازا است
و گر قصه جوئی ، حکایت دراز است

بود کار آزادگان ترك هستی
نه اباحت محمود و نقل ایاز است

گر آزاد خواهی شدن ، بندگی کن
هر آینه محبوب بنده نواز است

ز سوز حقیقت طلب بهره ای را
نه بهره به تحریر سوز و گداز است

(۲۳) بقا : (مع) تباہ .

ز خود رستن و ترك دعوى نمودن
 ره مرد مردانه پاك باز است
 نه خرگوش را پنجه نه شير است
 نه دراج را چنگل شاه باز است
 ز (خالد) شنو : شرط فتح طريقت
 ورق شستن و خامشى و نیاز است

- ۵ -

ز رشك سرو قدت پای سرو ^(۱) در خاك است
 كتان پيرهن گل ز روت صد چاك است
 كنایت از دهن تست سر جوهر فرد
 برون ز دائره فهم و حد ادراك است
 نه دیده من مسكين نظاره باشد و بس
 نظارهات همه شب چشم هشت افلاك است
 چو بگذرى بسر كوى كشتگان غمت
 هزار جان گراميت بند فتراك است
 (مع الوجود) زلال دهان و زلف كچت
 چه جای چشمه حيوان و مار ضحاك است
 بدان اميد كه چون باد بگذرى بسرش
 برهگذار ^(۲) تو (خالد) فتاده چون خاك است

- ۵ -

- (۱) پای سرو : (طا) سرو پای .
 (۲) برهگذار : (طا) بریگذار .

- ۶ -

بازم از سودای مهر وی درون پر ماتم است
رشتهء کارم ز زلف درهمش خم در خم است
آبرویم ز آتش رخسار او برباد شد
آری آری با وجود خور چه جای شبنم است
خرده بینان را کند آگاه خالش زیر لب
در فضای آفرینش گر بود مثلش کم است
زخم دل را مرهمی جستم نمودی چین زلف
خستگان را کی تسلیی ز مشکین مرهم است
هر که دید آن شاه خوبان ^(۱) را رسن بازی زلف
بیژن چاه ز نخدانش شود گر رستم است
(خالد) اندر قولها لاف فصاحت میزند ^(۲)
لیک در وصف جمال آن پریوش ابکم است

- ۷ -

گرچه اسباب طرب پیش من اکنون نه کم است
شادیم بی گل روی تو همه درد و غم است
دأب ارباب محبت نبود آسایش
لذت عاشق دل سوخته اندر الم است

- ۶ -

- (۱) خوبان : (مع) ترکان .
(۲) میزند : (طا) میکنی .

بأمد سر خود پای منه در ره عشق
کاندین مرحله سر باختن اول قدم است

گردن شیشه می گیر و سفالینه جام
اگر آرزوی تاج کی و جام جم است

جان من دولت جاوید بدنیا مفروش
گر کنی نیک نظر ^(۱) حاصل آن ^(۲) یک دو دم است

گر زنی نوبت شاهی بجهان تا مانی
اولت درد سر و آخر کارت ندم است ^(۳)

زخم ناخورده ز (خالد) طمع شعر مدار
سینه اش گر بمثل لوح و زبانش قلم است

- ۸ -

امامانی کز ایشان زیب دین است
بترتیب اسمشان میدان چنین است

علی سبطین جعفر با محمد
دو موسی باز زین العابدین است

پس از باقر علی عسکری دان
محمد مهدی هم ^(۱) زان پس یقین است

- ۷ -

(۱) نظر : (طا) امل .

(۲) حاصل آن : (طا) آن نیز .

(۳) هم به یته له (مع) دانی به .

- ۹ -

هرگز ترحمی بمن مبتلات نیست
معموم شد مرا که تو بیم^(۱) خدات نیست

ما در قمار عشق تو جان باختیم لیک
با آن دو رخ تو^(۲) شاهی و پروای مات نیست

بهر بلای جان سخنی جستم از لب
خرسند کن بلا تو مرا گر بلات نیست

گفتم مگر حیات بود لعل جان فزات
گفتا کلام بیهوده^(۳) کم گو حیات نیست

گر بینم از وفات بیالین پس از وفات
مقصودم از خدای بغیر از وفات نیست

(خالد) ز کلکت این غزل^(۴) دلگشا که ریخت
جز درخور بلاغت پیر هرات نیست

- ۸ -

(۱) مهدی هم : (طلا) مهدیم .

- ۹ -

(۱) بیم : (طا) ؛ (طلا) هم خوف .

(۲) تو : له نوشخهی (طا) دا نی به .

(۳) بیهوده : (مع) فساده .

(۴) غزل : (مع) سخن .

(ث)

- ۱ -

رو بمحراب دو ابرویت عبث کردم عبث
سجده سوی کعبه کویت عبث کردم عبث
آن نهء رحمی^(۱) بحال دادخواهان آیدت
دست در زنجیر گیسویت عبث کردم عبث
بر سر راهت چو خاك افتادم بی سود بود
ناله شبگیر در کویت عبث کردم عبث
کاکلت را مشک چین گفتم خطا گفتم خطا
نسبت خورشید با رویت عبث کردم عبث
ناخدا ترس و جفا آیینی و^(۲) مردم فریب
میل دل روز ازل سویت عبث کردم عبث
دل بفتراك نگاهت بستتم بد بود^(۳) بد
جان فدای چشم جادویت عبث کردم عبث
خویت^(۴) ار^(۵) خون ریزدم رویت دهد صد خون بها
(خالد) آسا شکوه از خویت عبث کردم عبث

(ث)

- ۱ -

- (۱) آن نهء رحمی : (طا) آن نهء رحمی کان .
(۲) آیینی و : (طا) آیینی .
(۳) بود : (طا) ؛ (طلا) بود و .
(۴) خویت : (طا) خونت .
(۵) ار : (طا) از .

(ج)

- ۱ -

این چه نام است کزو سکهء دین یافت رواج
 شد ازو مملکت کفر و ضلالت تاراج
 بندگانش همگی خرقةء صد پاره به بر
 پای بر تارك گردون و پر آزر^(۱)م ز تاج
 برزخ^(۲) قلزم امکان و وجوب^(۳) ار نشدی
 ذاتش^(۴) آمیخته میگشت بهم عنب و اجاج
 شد نبی و ولی از جرعهء جامش مدهوش
 (ابن عمران) «أرنی» گفت و «أنا الحق» (حلاج)
 «لئ مع الله» ورا خاصه بلند اورنگی است^(۵)
 نردبان گشت مران تخت شرفرا معراج
 باز^(۶)م ار دست بدامن رسدت پیش از مرگ
 ندم از کف شود این چرخ^(۷) بیازی لجلج^(۸)

(ج)

- ۱ -

- (۱) پر آزر^(۱)م : (طا) درآورد . (طلا) در آزر^(۱)م .
- (۲) برزخ : (مع) برخ .
- (۳) و وجوب : (مع) وجود .
- (۴) ذاتش : (مع) فرش .
- (۵) اورنگی است : (طا) ؛ (طلا) اورنگ است .
- (۶) ار : (طا) از .
- (۷) این چرخ : (مع) ار . (طلا) ار چرخ .
- (۸) لجلج : (مع) ؛ (طلا) لجاج .

ای خوش آن وقت که بینم رخ بزم آرایت
چون مه چارده باری دگر اندر شب داج
(خالد) از وصف تو نام آوریء میخواهد
ور نه آینهء خور^(۱) نیست به صیقل محتاج

(ح)

- ۱ -

ای شده در دور لعلت تازه ایام مسیح
زنده گشته از دم جان پرورت نام مسیح
عالم و آدم گرفتار خط سبز تو شد
نه همین زنجیر موسی^(۱) گشت یا دام مسیح
پای کی بر تارک گردون نهادی از شرف
گر نشد بر بنده گیت ختم انجام مسیح
گر لب اورا بدی خاصیت لعلت چرا^(۲)
عالم سفلی سلیمانوش نشد^(۳) رام مسیح
(خالد) مردانه از دنیا برافشان آستین
کز مجرد گشت گردون جای آرام مسیح

(۱) خور : (مع) خود .

(ح)

- ۱ -

- (۱) موسی : (مع) موی .
(۲) لعلت چرا : (مع) لعل لب .
(۳) نشد : (مع) شدی .

(خ)

- ۱ -

ای تاب ز افتاب ربوده ز تاب رخ
پیراسته است ^(۱) ایزدت از مشک ناب رخ

زین چاشتگاه روی نهفتن ز من چرا
در چاشتگاه کی بنهفت آفتاب رخ

مهر منیر با همه خوبی و منزلت
هر شب کند ز شرم رخت در نقاب رخ

مفتون يك نگاهتم از من میوش چشم
مجنون روی ماهتم از من متاب رخ

(خالد) اگر بروی تو گل را قرین کند
شوید ز خجلت رخ تو از گلاب رخ

(د)

- ۱ -

داد از تظلم فلك حقه باز داد

چندین هزار خرمن هستی بیاد داد

در گلشن وجود شکفته نشد ^(۱) گلی

کاخر ورق ورق نه بخاك فنا فتاد

(خ)

- ۱ -

(۱) پیراسته است : (مع) پیراهن است .

این معدن مروت و این کان عقل و هوش
 این بحر علم و منبع عرفان و عدل و داد
 جانش که طوطی چمن خلد بود شد
 آخر باآشیانهء اصلیّ خویش شاد
 یعقوب بود یوسف زندان مرگ شد
 سر در (۲) ره وفای شه دادگر نهاد
 تاریخ رحلتش ز خرد جستیم و ز غم
 اول (دریغ) گفت و پس آنکه بگفت (۳) (داد) (۴)

- ۲ -

آنکه صد فضل بر روان (۱) دارد
 هر که سودای نام آن دارد
 نام نامیّ او بیت اخیر
 همچو درّ در (۲) صدف مکان دارد

(د)

- ۱ -

- (۱) شکفته نشد : (طا) ؛ (طلا) نشکفته شد .
- (۲) سر در : (مع) سرو .
- (۳) بگفت : (طا) ؛ (طلا) گفت .
- (۴) وشه ی (دریغ) و (داد) به حرووفی نه بجهد نه که نه ۱۲۲۳ که به سالی
 هیجری سالی کوچی دواپی نه و که سه به که نه پاره شیمره له
 لاوانده ویدا نووسراوه .

- ۲ -

- (۱) بر روان : (طا) پروان .
- (۲) در : نه و وشه به له (طا) و (مع) دانی به .

گنج فضل است و معدن عرفان^(۳)
 زبیدار (خالد)ش^(۴) نهان دارد
 آنچنان جای کرده در دل تنگ
 تو میندار جای جان^(۵) دارد
 خامه در وصف آدمیت او
 اخرس است گرچه صد زبان دارد
 زلف سربسته در^(۶) دل عشاق
 مرغ پابسته در میان دارد

- ۳ -

کیست این^(۱) کز نگهی رهزن صد جان باشد
 هر زمان جلوه کنان بر سر میدان باشد
 خسروانه چو پی گویی دواند گلگون
 سر صد کوه کنش در خم چو گان باشد
 حور از عکس رخس دست ز حسن^(۲) خود ششت
 وای بر حال اسیری که از^(۳) انسان^(۴) باشد

(۳) عرفان : (مع) اسرار .

(۴) خالدش : (طا) خواندش .

(۵) جای جان : (مع) جا ز جان .

(۶) در : (طا) ؛ (طلا) از .

- ۳ -

(۱) این : (مع) آن .

(۲) حسن : (مع - ن) جان .

(۳) از : (مع) ز .

(۴) انسان : (طا) آن سان .

این همه فتنه کز ان کاکل مشکین خیزد
 ابله آن است که اندر غم ایمان باشد

از قد و لعل و رخ و چشم و خطش شرمنده
 سرو و یاقوت و گل و سنبل و ریحان باشد

بس که در مصر ملاح^(۵) تو عزیزی امروز
 کی کسی طالب بیع مه کنعان باشد

گفتی از غمزه من جان ندهی سنگدلی
 آری اندر دلم آمد شد مژگان باشد

ماه نالد^(۶) که چو رویت شود آخر ناچار
 خوشه چین گردد از ان برزده دامن باشد

(خالدا) تا دهم دست گدائی^۲ درش
 ابلهم^(۷) گر هوسم ملک سلیمان باشد

- ۴ -

هزبر بیشه^(۱) مردی سلیم ابن محمود آنکه^(۲)
 بنوك نیزه اش بس عقده و ناشده و اش

(۵) ملاح: (طا) ؛ (طلا) لطافت .

(۶) نالد: (مع) بالا . (طلا) بالد .

(۷) ابلهم: (مع) کافر .

- ۴ -

(۱) هزبر بیشه: (طا) هنرور بیشه .

(۲) آنکه: (طا) آنکه شد . (طلا) آنک .

ز کینش رزمگه ^(۳) شد دشت چین از بس تن ^(۴) بی جان
تو میگوی ز چین جبهه‌اش قابض هویدا شد

تمنا داشت پیش شیر شیران داور اعظم
کشد خود را و آخر عمر او در این ^(۵) تمنا شد

بسوی آشیان قدس در پرواز شد جانش
روانش طوطی زهتگه فردوس اعلا شد

به ماتم داریش آشفته شد شاهنشاه ایران
بچشمش روز روشن چون شب تاریک یلدا شد

ز مرگ او بسی ^(۶) آه و دریغ اندر ^(۷) جهان افتاد
همین تاریخ سال مرگ او (آه و دریغ) ^(۸) شد

- ۵ -

به اکسیر و ^(۱) حیل هر خاک راهی زر نخواهد شد
همه بداصل سنگی در بها گوهر نخواهد شد

(۳) رزمگه : (طا) ؛ (طلا) زد نگه .

(۴) از بس تن : (طا) ؛ (طلا) تن از بسی .

(۵) و آخر عمر او در این : (طا) در آخر عمر او این .

(۶) بسی : (مع) ز بس .

(۷) آه و دریغ اندر : (طا) ؛ (طلا) آه و دریغ در .

(۸) نهم رسته‌یه به حوروونی نه‌بجد نه‌کاته ۱۲۲۱ که سالی کوچی دواایی
نه‌وکه‌سه‌یه شیمره‌کهی بؤ دانراوه .

- ۵ -

(۱) اکسیر و : (طا) اکسیر .

سلیمانی نزیبید هرکرا خاتم بود در کف
 هرآنکو آینه میسازد (۲) اسکندر نخواهد شد
 همه کس خویشرا عاشق تواند کرد چون بلبل
 ولی پروانه‌وش جویای ترك سر نخواهد شد
 همه گلگون سواری خسرو پرویز نتوان گفت
 همه زیبا رخی شیرین صفت دلبر (۳) نخواهد شد
 بعالم هرکه بینی (خالد) بیچاره‌است (۴) اما
 چو ابراهیم کس زبندهء افسر نخواهد شد

- ۶ -

جانا بیا که بی تو جهان جمله (۱) واله شد
 بس دل ز داغ نرگس مستت که لاله (۲) شد
 آماده‌است بزم بامید مقدمت
 قد چنگ و اشك تار و دو چشمم (۳) پیاله شد
 در طفلیت تملك دلها وظیفه بود
 بی حجت و کنون خط سبزت قباله شد

(۲) میسازد : (طا) دم‌سازد .

(۳) دلبر : (طا) دائر .

(۴) بیچاره‌است : (طا) بیچاره هست .

- ۶ -

(۱) جمله : نهم وشه‌یه له (طا) و (طلا) دانی‌یه .
 (۲) لاله : (مع) واله .
 (۳) چشمم : (طا) شمم .

بودم امید بوسه از لب ز چشم تو ^(۴)
گفتند ^(۵) بچاه غبغب از وی حواله شد
(خالد) ز هجرت ای ^(۶) گل سیراب اگر ^(۷) نمر
معذور دار مرگ ز ^(۸) بالا حواله شد

- ۷ -

این چه خالاست کزو رایحه جان آمد
خس و خارش بنظر سنبل و ریحان آمد
همچو مرغی که پس از هجر بگلزار رسد ^(۱)
دل از شادی او سخت به افغان آمد
شوره خاکيست کزو سر زده ^(۲) شاخ گیاه
نگهش رشك ده روضه رضوان آمد
خواندمش مشک خطا ^(۳) ، لیک خطا میگویم
گفت دل عنبر سارا و پشیمان آمد

(۴) ثم نیوه بهینه له (مع) دا بهم جورهیه :
بودم امید بوسه ز لب آن هم ز چشم تو
له (ط) یشدا بهم جورهیه :

بودم امید بوسه چشم از لب تو

- (۵) گفتند : (طا) ؛ (طلا) آنرا .
(۶) ای : (طا) آن .
(۷) اگر : (مع) گر .
(۸) ز : (طا) به .

- ۷ -

- (۱) رسد : (طا) رسید .
(۲) زده : (طا) نزد .
(۳) خطا : (طا) ؛ (طلا) ختن .

این همان ^(۴) خاك كزين پيش زمانى بقديم
تا سحر نیمه شبی منزل جانان آمد
آن زمان کاهوی مشکین شکار اندازش
بود مدهوش می خواب هراسان آمد
نیمه خوابش اثر نشئه می میخشد
چهره اش رشك ده شمع شبستان آمد
(خالد) آن عشرت جان بخش در آن شب که گذشت ^(۵)
وہ چه خوش بود ولی زود پایان آمد

- ۸ -

برد گل رشك از روی محمد
خویش خون ^(۱) گشته از خوی محمد
سپر شد پیش پیکان غم آنکو
ظفر دارد بر ابروی محمد
دهد شیر افگنارا خواب خرگوش
شکوه چشم آهوی محمد
ز فردوس برین جا دور دارد
اسیر آن دو جادوی محمد

(۴) همان : (طا) همین .

(۵) در آن شب که گذشت : (مع) که ناگه بگذشت .

- ۸ -

(۱) خون : (طا) چون .

نگردد بلبل اندر صحن گلشن
ز باد ار بشنود بوی محمد

غنی از سبجه و ز نار شد دل
مرا بس خال و (۲) گیسوی محمد

نهاده در قدم سرو سهی سر
ز شرم سرو دلجوی محمد

نهندت حجر (خالد) گر ستانی
دو عالم را به يك موی محمد

- ۹ -

سایه این خرگه نیلی کرا مأمن بود
یا در این دنیا کجا آسایش يك تن بود
گردش گردون هزاران خانه را بر باد داد
نه همین بدمهریش با تست یا با من بود

چشم عبرت بر گشا و طاق کسری را بین
پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود
شهریارانی که (۱) بر اورنگ زرین خفته اند
يك بنگر تا کجاشان منزل و مسکن بود

(۲) بس خال و (طاس) خال و در .

- ۹ -

(۱) شهریارانی که : (طا) شهریارا اینکه .

پا بخاك آهسته نه (خالد) كه اين خاك سياه (۲)
از غبار خط مهر و يان سيمين تن بود

- ۱۰ -

جان باستقبال جانان ميرود
تشنه سوي آب حيوان ميرود
بلبل شيدا شد آزاد از قفس
سوي گلگشت گلستان ميرود
زين عجيب تر چه باشد در جهان
مهر را شب پره مهمان ميرود
تا ز كف دامان يارم شد برون
خونم از مژگان بدامان ميرود
در فراقش صبر كردن چون توان
جسم اگر باز ايستد (۱) جان ميرود
كرد (خالد) دامن از لعلت يمن
سوي سامان بدخشان ميرود

- ۱۱ -

في نعت النبي صلى الله عليه وسلم

عجائب نشئه زين دامن كهسار مي آيد
تو گويي با نسيم صبح بوي يار مي آيد

(۲) خاك سياه : (طا) ؛ (طلا) سياره خاك .

- ۱۰ -

(۱) ايستد : (طا) ايستد از .

ز خاکش یافت تسکین زخمهای سینه ریشم
(تعالی الله) چه سان از مشک این کردار میآید

نشانی از هلال عید وصل دوست میبخشد
هران نقشی ز سم توسن رهوار میآید

ندانم از (۱) کجا میآید، اما این قدر دانم
دمادم تفحه‌های طبله عطار میآید

علامتهای روز و شب بکلی از میان (۲) برخاست (۳)
ز بس نگسسته از هم پرتو انوار میآید

اگر نه جای آن سر حلقهء مشکین غزالان است
چرا زین خاک بوی نافهء تاتار میآید

بای این جلوه‌گاه دلربای عالم آشوبی است
که تصویر نظیرش بر خرد دشوار میآید

بهر ساحت (۴) دمی آن (۵) مایهء جان جلوه‌گر گردد (۶)
ز خاکش تا به محشر نکمت گلزار میآید

نشانی از کف (۷) پایش بهر منزل که شد (۸) پیدا
از آن جا سرمهء چشم (اولوا الابصار) میآید

- ۱۱ -

- (۱) ندانم از : (طا) ؛ (مع) نمیدانم .
- (۲) میان : (مع) جهان .
- (۳) برخاست : (طا) ؛ (طلا) برخواست .
- (۴) ساحت : (طا) ساعت .
- (۵) آن : (مع) کان .
- (۶) گردد : (طا) کردند . (طلا) گردید .
- (۷) کف : (طا) کف و .
- (۸) که شد : (طا) شده .

همه آزاده ^(۹) سروان بندهء بالای او گردند
 خرامان چون بعزم جلوه در رفتار میآید
 ته این خاك چندان از شهیدان غمش پر شد
 برنگ لاله‌ها بیرون دل افگار میآید ^(۱۰)
 نگین خاتم جم شد مرا هر دانهء سرخی
 ز شوق لعل او از ^(۱۱) دیدهء خونبار میآید
 دلا هشیار باش از پرتو حسن ازل کاینجا ^(۱۲)
 تجلیها دمام بر دل هشیار میآید
 به بیداریم دادند آنچه در خوابش نمیدیدم
 سعادت بین مرا ^(۱۳) کز دولت بیدار میآید
 سخن سربسته تا کی با نسیم صبحدم (خالد)
 شمیم خاك کوی احمد مختار میآید
 امین (لی مع الله) ، محرم اسرار (ما اوحی)
 زهی وصفش که گویم برتر از پندار میآید
 شه تخت (لعمرك) ، شهنسوار عرصهء (لولاك)
 مجلدها ثنایش ز ایزد دادار میآید ^(۱۴)

(۹) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .

(۱۰) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دانی به .

(۱۱) از : (مع) کز .

(۱۲) کاینجا : (طا) ؛ (طلا) اینجا .

(۱۳) مرا : (طا) مر .

(۱۴) ثم نیوه بهیته له (طا) دانی بهم جوره به :

مجلدها ثنایش را برو دادار میآید

ز یمن^(۱۵) پای بوسش فرشرا بر عرش تفضیل است
 سعود نحس را انکار در این کار میآید
 ز ایوان جلالش بر صفوف زائران قدس
 صدای دور شد دور از در و دیوار میآید
 زهی ایوان که کمتر بندگان آستان او
 ز شاهنشاهی^(۱۶) روی زمینش عار میآید
 ز زیرین پایه اش شهباز فکرت تا فراز عرش
 بمقصد نارسیده خویش از منقار میآید
 جنون دوره دارد^(۱۷) چرخ از سودای پابوسش
 ازین معنی چنین در^(۱۸) گردش دوار میآید
 گر از^(۱۹) اهل عنادم در رهش خاری خلد بر دل
 کجا گلچین ز خار گلشنش آزار میآید
 مرا تا تاری از گیسوی طراش بچنگ افتاد^(۲۰)
 کجا هرگز سخن از نافهء تاتار میآید
 زهی شاهی که ناید غیر اندر رشتهء وصفش
 ز گنج عرش اعظم هر دری شهوار میآید

(۱۵) ز یمن : (طا) زمین .

(۱۶) شاهنشاهی : (طا) شاهنشاه .

(۱۷) دوره دارد : (طا) : دوره دار .

(۱۸) در : (مع) هر .

(۱۹) گر از : (مع) ، (طلا) اگر ز .

(۲۰) افتاد : (طلا) افتد .

دهد یکتاره مویش رشته^(۲۱) تشبیه را از کف
بنقش^(۲۲) چون کمال حسین در اشعار میآید^(۲۳)

ثنایش از خرد در تنگنای امتناع افتاد
معاذ الله چه سان از عقل این مقدار میآید

بود از آفرینش آفرینش بادیه پیمای^(۲۴)
همین جان آفرین از عهده این کار میآید

جهانرا میتوان در دانهء خاشخاش جا کردن
ولی مدحش کجا در حیز گفتار میآید

کسی کو هردو عالم زو بسلك انتظام آمد
چه سودار گویمش بر سروان سردار میآید

ز اسرار درونش جبرئیل آگه نخواهد شد
ز بهر شق صدرش گر دمی صد بار میآید^(۲۵)

درین موسم بیابان طی مکن بیهوده ای حاجی^(۲۶)
که بیت الله بطوف روضهء دلدار میآید

بنام ایزد کریمی کز وجود فائض الجودش
در از دریا، گهر از خار، گل از خار میآید

(۲۱) یکتاره مویش رشته: (مع) یکتائی اش سر رشته. (طلا) تکتائی اش سر رشته.

(۲۲) بنقش: (طلا) بنعتش.

(۲۳) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۲۵) و له (مع) دا بهیتی ژماره (۳۰) به.

(۲۴) بادیه پیمای: (طا)؛ (طلا) باد پیمایی.

(۲۵) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی ژماره (۲۴) و له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۳۰) به.

(۲۶) حاجی: (طا) جامی.

نیابی (۲۷) غنچه لب از تبسم باز ناکرده
اگر از حسن خلقش بحث در گلزار میآید (۲۸)

بحسن التفاتش میتوان رستن دران روزی
که از گردن فرازان نالهای زار میآید

گاهی مه نیمه میگردد ز اعجاز سرانگشتش
گاهی بر تشنگان از پنج او انهار میآید

سخن با مشک چین از چین گیسویش خطا باشد
که این هر خسته را مرهم وزان آزار میآید

نه تنها آهوی وحشی بتصدیقش زبان بگشاد
ز سنگ خاره بر اعجاز او اقرار میآید

باندك مدتی رفت و بیامد باز راهی را
که بر پیک خرد پیمودنش دشوار میآید

ملائك تا بسدره صف کشیده در (۲۹) سر راهش
بشارت گوی کاینك (۳۰) سید مختار میآید

ز هجرش چوب مینالید زار و تو نمی میری
اگر مردی ترا زین زیندگانی عار میآید

اگر بر مشتری خورشید رویش جلوه گر گردد
مه کنعان بنقد جان سوی بازار میآید (۳۱)

(۲۷) نیابی : (طا) بیابی .

(۲۸) نهم بهینه و بهیتی پیشووی له (مع) دا له جیتی به کدان .

(۲۹) در : (مع) پر .

(۳۰) گوی کاینك : (طا) گویی و بین هم . (طلا) گویی کاینك .

(۳۱) نهم بهینه و بهیتی پیشووی له (طا) و (طلا) دا له جیتی به کدان .

گهی داده‌است نسبت قد و رخسارش بسرو و گل
 خرد شرمنده این فکر ناهموار می‌آید
 اگر از مهر گویی پرتوی از نور (۳۲) او باشد
 و گر گل قطره خویی زان گل رخسار می‌آید
 بود يك جذبه از عشق وی و يك پرتو از رویش
 نیاز از بی‌دلان و ناز از دلدار می‌آید
 ازو خیزد تجلی از درخت وادی ایمن
 وزو بر طور موسی طالب دیدار می‌آید
 ازو (هل من مزید) از بازیدی تشنه لب برخواست
 وزو بانك (انا الحق) بر فراز دار می‌آید (۳۳)
 بود حرف مفید و مختصر در بحث نیرویش
 برو از آستینش پنجه قهار می‌آید
 ز جودش ابر اگر بر خویش گرید جای آن دارد
 کفش را صدهزاران خنده بر ابحار می‌آید
 اگر بر بر چکد يك قطره از دریای احسانش
 بخشکی هر طرف صد قلزم زخار می‌آید
 درین معنی حکیم کور دل اندر غلط افتاد
 وساطت زواست و گفت از گنبد دوار می‌آید
 ز سرّ سینه پاك وی از نص (آلم نشرح)
 همین دانی و بس کان مخزن اسرار می‌آید

(۳۲) پرتوی از نور : (طا) پرتو از انوار .

(۳۳) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دانی به .

گذارد انبیارا زهره اندر موقف محشر
 اگر نه جلوه گر در عرصه اظهار میآید
 کند ناموس اکبر فخرها از غاشیه داریش (۳۴)
 بلی زین نکته بر خیل ملک سالار میآید
 سخن در (۳۵) وصف او زین پایه بس بالاتر است اما (۳۶)
 اگر برتر روم نااهل را انکار میآید
 به بزم قدسیان چون نکته از فضل بشر رانند
 نخستین از مهاجر وانگه از انصار میآید
 جوانمردان گردون جاه دشمن سوز شیر افکن
 که اوصاف پیمبر در همه تکرار میآید
 ز جود خویش گو شرمنده شو ای حاتم طائی
 کزان گردن فرازان (۳۷) بحث از ایثار میآید
 نه چون آن مهتر آزادگان (۳۸) ، سرمایه ایمان
 که در هر منقبت سردفتر ابرار میآید
 صدیق سرور و صدیق اکبر آنکه در شانش
 بقرآن (ثانی اثین اذ هما فی الغار) میآید
 ملایک ژنده پوش از خرقة پشمینه اویند
 نوید ارتضایش (۳۹) ز ایزد دادار میآید

(۳۴) داریش : (طا) برادریش .

(۳۵) در : (طا) از .

(۳۶) بس بالاتر است اما : (طا) بسی . الخ . (مع) بس بالاتر از عقل است .

(۳۷) کزان گردن فرازان : (طا) کزو گردن فراز آن .

(۳۸) مهتر آزادگان : (طا) مهتران زادگان .

بکام مار پا (۴۰) بگذاشت تا زو دوست (۴۱) نازارد
 تواین یاری پنداری که از هر یار میآید
 مگر کشور ستانی (۴۲) تاج بخشی خرقه پشمینی
 که با عزمش مقارن سطوت قهار میآید
 گریزد از شکوهش دیو دون چون پشه از صرصر
 بجز وی کی چنین کردار از دیثار میآید
 ز علم و حلم و عدل و فضل و عرفان و کمالاتش
 خرد سرگشته تر از گردش پرگار میآید
 فرا نگرفته (۴۳) در هردو سرا هردو سر از پایش (۴۴)
 چنین باشد کسی کز بخت برخوردار میآید
 بیا و (۴۵) داستان پور دبستانرا (۴۶) قلم برکش (۴۷)
 که بحث از گیرودار حیدر کرار میآید

- ۱۲ -

آرام رفت از دل و آرام جان ندید
 جان بر لب آمد و رخ آن مهربان ندید

-
- (۳۹) ارتضایش : (طا) ارتضایش را .
 (۴۰) مار پا : (طا) ما ز پا .
 (۴۱) تا زو دوست نازارد : (طا) تا زو دست ناز آرد .
 (۴۲) کشور ستانی : (طا) با کشورستان .
 (۴۳) فرانگرفته : (مع) فرانگرفت . (طلا) فرونگرفته .
 (۴۴) سر از پایش : (طا) سراپایش .
 (۴۵) بیا و : (طا) بیاد .
 (۴۶) داستانرا : (طلا) داستانرا .
 (۴۷) برکش : (مع) درکش .

بر گلشن خزان رسیده رویم ز اشک سرخ
بس جویبار روان شد و سرو روان ندید

شد دامنم چمن ز گل اشک ای دریغ
آن نونهای روضه باغ جنان ندید

درد سری که دیده‌ام از یاد ^(۱) خط او
از شهر پریان ^(۲) دل دیوانگان ندید

از بسکه در ربودن دلها دلاوراست
گویی ^(۳) شکوه و شوکت شاه جهان ندید

شاهنشهی که هر که سر از مراد ^(۴) تافت
در ششدر زمانه ره امان ^(۵) ندید

وانکس بیندگیش ^(۶) چو جوزا کمر ببند
آرامگاه خود بجز از آسمان ندید

- ۱۲ -

- (۱) از یاد : (طا) آواز .
(۲) پریان : نهمه زاست‌کردنه‌وهی خۆمانه ، نه‌گینا له (طا)دا نووسراوه (بری آن) و له (طلا)دا تمنها نووسراوه (بری) . (مع)یش پارچه‌کهی به تیکزایی تیانی‌یه .
(۳) گویی : (طا) کوه .
(۴) مراد : (طلا) امر او ، به‌لام به هردوو جۆره‌که نیوه به‌یتکه له‌نگه .
(۵) امان : له (طا)یش و (طلا)یشدا نووسراوه (امن و امان) به‌لام به هردوو جۆره‌که نیوه به‌یتکه له‌نگه .
(۶) بیندگیش : نهمه‌ش زاست‌کردنه‌وهی خۆمانه ، نه‌گینا له (طا)دا نووسراوه (که بند کیش) و له (طلا)دا نووسراوه (که بیند کیش) . ناشکراشه هردوو نوسخه‌که هه‌لەن .

زینسان کریم و عادل و عالم یگانه
 شنید گوش چرخ و زمین و زمان ندید
 بس نسخه مصحح و جامع فتاده است
 آن کس که آصف و جم و نوشیروان ندید
 منت خدایرا که ز تایید لطف او
 زخمی ز چشم فتنه آخر زمان ندید
 هر روز بر تراست ^(۷) سلالیم رفعتش
 هرگز ^(۸) تنزلی ^(۹) کس ^(۱۰) ازان نردبان ندید
 شرمندهام ز چشم جهان بین خود چرا
 بیناست و مدتی است که آن آستان ندید

- ۱۳ -

یا رب بحق تربت سلطان بایزید
 یا رب بقاطعیت برهان بایزید ^(۱)
 یا رب باشیانه شهباز لامکان
 یعنی بقرب و منزلت جان بایزید
 یا رب بحق وسعت آن مشرب کریم
 یا رب به تشنگی فراوان بایزید

-
- (۷) هر روز بر تراست : (طا) بر هر وزیرانراست .
 (۸) هرگز : (طلا) هرگز .
 (۹) تنزلی : (طا) تنزل .
 (۱۰) کس : (طا) که کس .

- ۱۳ -

- (۱) نهَم پارچه شیعره له (مع) دا نییه .

یا رب بسوز سینه آن پیر نیک بخت
یا رب بنور مشعل ایمان بایزید

وز حضرت غلام علی تا بیوالحسن
یک یک بحق جمله مریدان بایزید

یا رب بهر دو سلسله از حضرت رسول
تا جعفر از اعظم پیران بایزید (۲)

بر (خالد) شکسته بیچاره غریب
بگشا دری ز مخزن عرفان بایزید

لب تشنه زلال هدایت بود ورا
سیراب کن ز قلزم احسان بایزید

اورا بخود رسان و ز خودبینش رهان
او هم یکی شود ز غلامان بایزید

- ۱۴ -

مژده ای یعقوب دل کان یوسف کنعان رسید

محنت بی‌منت‌های (۱) هجر را پایان رسید

باز گرد ای جان بر لب آمده کان نازنین

عیسی مریم صفت بهر علاج جان رسید

(۲) نهم به‌یته و به‌یتی پیشه‌وهی له (طلا) دا به‌رودوان .

- ۱۴ -

(۱) منت‌های : (مع) انت‌های .

کوه غم بر باد ده ای دل که با باد صبا
 بر مشامم بوی خاک مقدم جانان رسید
 تلخی دوران به یکسر محو شد از دل مرا
 چون نسیمی بر مشامم زان گل خندان رسید
 (خالد) ای مرغ^(۲) گلستان وفا بس کن فغان^(۳)
 کان بهار زندگانی خرم و خندان رسید

- ۱۵ -

سوگند به خالی ز لب^(۱) گشته^(۲) پدید^(۳)
 سوگند به خطی که به گردش بدمید
 سوگند به آن قامت چون سرو چمن^(۴)
 کاندر هوشش عمر پیاپایان بر رسید^(۵)
 سوگند به آن فتنه که چشمش گویند
 وانگاه قسم به آن هلال شب عید
 سوگند به آن لعل لب مایه جان
 هرکس که بدیدش لب حسرت بگزید^(۶)

(۲) خالد ای مرغ : (طا) خالد باغ .

(۳) فغان : (طا) ؛ (طلا) سخن .

- ۱۵ -

(۱) لب : (طا) ؛ (طلا) رخت .

(۲) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۳) پدید : (طا) بدید .

(۴) چمن : (طا) ؛ (طلا) بلند .

(۵) بر رسید : (طا) نرسید .

(۶) نهم به یته له (مع) دا نی یه .

سوگند به آن طرهء پرتاب شکن
 سوگند به آن غرهء میمون^(۷) سعید
 (خالد) ز غمت گشته^(۷) چنان زار و نزار
 این بیت نکو صادق حالش گردید
 تصحیف برادر پدر همدم او است
 تا بر رخ تو برادر مادر دید^(۸)

(۵)

- ۱ -

ای بامید وصال تلخی هجران لذید
 آب تیغت در گلو چون قطرهء حیوان لذید
 لذت زیبائی خال رخت از دل نرفت^(۱)
 وه که هندو بچه در مینو بود چندان لذید
 گاه مژگانر ربایند^(۲) از کم دل گاه خط
 در گلستان رخت هم خار و هم ریحان لذید
 یاد خورشید رخت بر دل نماید آنچنان
 بندی را پر خوردا ندر ته زندان لذید^(۳)

(۷) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۸) دید : (طا) تست .

(۵)

- ۱ -

- (۱) نرفت : (مع) برفت .
 (۲) ربایند : (طا) ؛ (طلا) رباید .
 (۳) نهم نیوه به بته له (طا) دا بهم جوړه به :

جان من از دوریت جانم بلب نزدیک شد
 هوشمندان جان نپندارند (۴) بی جانان لذیذ
 خار خار غنچهء مژگان پیکانت به جان
 چون تبسمهای گل بر بلبل خوشخوان لذیذ
 (خالدا) بی روی زیبایش بفردوسم مخوان
 آتش دوزخ مرا صد بار ازان (۵) بستان لذیذ

(د)

- ۱ -

موسم عیداست و ما نوید از دیدار یار
 عالمی در عیش و نوش و ما دو (۱) چشم اشکبار
 هرکسی با یار در گشت گلستان است و من
 ز (۲) اشک سرخم شد کنار از داغ هجران لاله زار
 جان تار مقدم جانان نکرده دم بدم
 چیست بهره از تفرجهای تخت (۳) جان تار

بندیء پر تو خورد رنگ ز زندان لذیذ
 له (طلا) بشدا بهم جوړه به :

بندیء را پر تو خور در تك زندان لذیذ
 (۴) نپندارند : (مع) نیندارند .
 (۵) ازان : (مع) زان . (طا) از .

(د)

- ۱ -

(۱) دو : (طلا) و .
 (۲) ز : له (طا) دانی به .
 (۳) تخت : (طا) بحث .

بی‌نوا و دل‌پر از خار و غریب و دردمند
 دست بر دل ، سر بزانو ، چشم در ره ، دل فگار
 سینه سوزان ، دل فروزان ، کوچه کوچه ، دربدر
 کس مبادا همچو من آواره از یار و دیار
 بکره‌جویی شد ز هر چشم روان از خون دل
 عاقبت کردم دوا داغ فراق سرچنار
 (خالد) گر نیستی دیوانه و (۴) صحرا نورد
 تو کجا و کابل و غزنین و خاک قندهار

- ۲ -

ای ملک شیوه فرخنده شعار
 وی فلک پایه عالی مقدار
 کان فضل و (۱) هنر و مهر و وفا
 منبع شرم و ادب ، کوه وقار
 مفخر (۲) زمره دانشمندان
 هستی و نیست در این کار انکار
 رو بمطلب نهم اولی‌است از آنکه
 برتری زان چه نویسم صد بار

(۴) دیوانه و : (طا) ؛ (طلا) دیوانه .

- ۲ -

(۱) فضل و : (طا) و فضل .
 (۲) مفخر : (مع) معجز .

چون درین وقت به یاد آوردیم
 شده بر نامهء نامیت ^(۳) اظهار
 نامه نه ^(۴) کاتب فهرست وجود
 شده بر صفحهء مه عنبر بار
 طره اش رشك ده گیسوی حور
 غره اش داغ نه عارض یار
 طرفه تر اینکه خط مشکینش
 شده مرهم پی ریش دل زار
 آمده از همه حرفش فرحی
 رخ نما شد بمن محنت بار
 نافه سان باز گشادم چو سرش
 این حوالی شد آزو رشك تار
 رشحهء خامهء جانان است این
 یا خم زلف پری بر رخسار
 یا خداوند بمحض قدرت
 جمع کرده است بهم لیل و نهار
 بسکه جان بخش بود میزید
 کنش تا بقیامت تکرار
 از همه سلسله اش زنجیری
 رفته دریای روان بهر قرار

(۳) نامیت : (طا) نامیت آن . (مع) نامیت .

(۴) نه : (طا) بی .

(خالد) از مدحت او رنجه مشو.
زانکه يك عشر نیاید به شعار

- ۳ -

ای سراسیمه قهر تو سپهر دوار
گر نه طاقی ز چه نه طاق فلک راست مدار
تو آمان وار کنی جمع بهم آتش و آب
شاهد حال بود (فی الشجر الأخضر نار)
هست با حکم تو آسانتر ^(۱) هر کار که هست
حلّ هر عقده که باشد بر عالم دشوار
پرتو مهرت اگر ^(۲) شعله به گلشن نزدی
مرغ کی زار شدی از پی گل ^(۳) در گلزار
عرش عکسی بود از عشر بحار کرم
یا جبابی است ازان قلزم نایاب کنار
فهم در کنه تو دخلی نکند گر بمثل
مور مساحی افلاک کند در چه ^(۴) تار
نیست محرم به شبستان جلالت از هان
نبرد ره به دبستان کمال افکار

- ۳ -

- (۱) آسانتر : (طا) آسانتر و .
(۲) مهرت اگر : (مع) مهر تو گر .
(۳) زار شدی از پی گل : (طا) ؛ (طلا) از پی گل زار شدی .
(۴) چه : (مع) شب .

طائر فکر ابد در طلب معرفت
 گر سوی عالم بالا ببرد آخر کار
 نشود نیم جو از ساحت قدست آگاه
 گر دوصد جای کند بند ز سستی^(۵) منقار
 طرفه‌تر اینکه ز^(۶) جانی بیدنها نزدیک
 بلکه نزدیکتر از بینش چشم از^(۷) ابصار
 لیک اگر بوم ز خورشید^(۸) ندارد بهری
 نیست چیزی بجز از ضعف خودش مانع بار
 (خالد) ای غرقهء گرداب هوس زار بنال
 پیش ارباب کرم سود دهد ناله و زار

- ۴ -

دوشم خرد بطعنه بگفت ای گناهکار^(۱)
 نیکو شدی ز فعل بد خویش شرمسار
 بگداخت از خجالتم از بسکه یاد کرد^(۲)
 نااهلی من و نعم و لطف شهریار

- (۵) سستی : (مع) چستی .
 (۶) ز : (مع) چو .
 (۷) از : نیم وشهیه له (مع) دانی به .
 (۸) بوم ز خورشید : (طا) نور ز خورشید . (طلا) شب پره از مهر .

- ۴ -

- (۱) گناهکار : (مع) تباهاکار .
 (۲) کرد : (طا) گیر .

تا صبح در میان من و او نبرد بود
او سرزنش نمود مرا و من اعتذار
گفتم که اختیار بدستم نبود ، گفت
در شرع چون رواست کنی نفی اختیار
گفتم که بیم قصد سرم بود ، گفت رو
از بیم سر چگونه کند رسله (۳) مرد کار
گفتم که سرنوشت ازل بود گفت هان
گر عذر این بود نبود کس گناهکار
گفتم علاج نیست قضای خدایرا
گفتا بلی ولیك توی جای عیب و عار
آخر بگفتمش ای عقل خرده بین
تدبیر چیست چون نبود راه اعتذار (۴)
گفتا بگو (۵) مقصرم و معترف بجرم
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار
دارم گناه پر خطر و لیک کرده ام
توبه ازان گناه هزاران هزار بار (۶)

(۳) رسله : (مع) ذله .
(۴) له نسخه‌ی (طا) دا ثم بهیته و بهیتی باشه‌وه‌ی یهك بهیتن که نه‌ویش بهم‌جوړه‌یه :

آخر بلا بگفتمش مقصرم و معترف
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار

(۵) بگو : (مع) برو .
(۶) هزار بار : (طا) ؛ (طلا) بار هزار .

هر روز بندگان خدا گر هزار جرم
ورزند (۷) محو (۸) میشود از توبه آن هزار

شاهان (۹) بروزگار (۱۰) چو ظل الهی اند
باید کنند پیروی لطف کردگار

دائم بزرگی گنه خویش را ولی
نسبت بعفو شاه جهان نیست (۱۱) در شمار

دآب شهنشهان همه عفو است و مغفرت
ورنه کسی خلاص نگشتی بروزگار (۱۲)

پروردهء عنایت خود را ز (۱۳) مکرمت
زین يك گناه عفو کن ای شاه نامدار

گویند چوب زاب بود پرورش پذیر (۱۴)
اورا ازان فرو نبرد آب خوشگوار

از مکرمت رجای مریدی ز پیرا (۱۵)
نسبت باین مقصر مجرم قبول دار

(۷) ورزند : (طا) ورزید .

(۸) محو : (مع) عود .

(۹) شاهان : (طا) ؛ (طلا) شایان .

(۱۰) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) بزرگان .

(۱۱) جهان نیست : (مع) نیابند .

(۱۲) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) ز پروردگار .

(۱۳) ز : (طا) ؛ (طلا) و .

(۱۴) چوب ز اب بود پرورش پذیر : (مع) چوبرا بود از اب پرورش .

(۱۵) مریدی ز پیرا : (طا) ؛ (طلا) افندی و میرا .

تا آسمان به پرتو خورشید روشن است
 تا میچکد بصبح زمین ابر نوبهار
 خضرا ز نور ^(۱) معدلت باد مستنیر
 غبرا ز ابر موهبت باد سبزه زار

- ۵ -

خواهم از نظم ده سلسله لیل و نهار
 مدد مدحت شه ^(۱) گرچه نیاید به شمار
 آنکه در رزم دلش خنده بفولاد کند
 وانکه در بزم کفش طعنه زند بر ابجار ^(۲)
 آنکه در منقبتش ایزد بیچون گویا است
 شاهد حال بود آیت (قلنا یا نار)
 بسخایش که دهد نسبت جود حاتم
 تا کنم رد بیرهان و دلیلش صد بار
 همت عالی او داغ دل چرخ برین
 بخشش بی حد او رشکده ابر بهار
 دارد از موهبتش بهره همه روی زمین
 عرب و کرد و عجم تاجک و اتراک و تتار ^(۳)

(۱۶) ز نور معدلت : (طا) این در معدلت . (مع) بنور معدلت .

- ۵ -

- (۱) مدد مدحت شه : (طا) مد مدحترا به شه .
 (۲) بر ابجار : (طا) ابر بهار .
 (۳) اتراک و تتار : (مع) ترک و تاتار .

زیر زین چون بکشد رخس و هنر بنماید
 بزبردستی^(۴) او رستم دستان اقرار
 ور کند در گه کین روی سنان در دشمن
 خصم را از غضبش کیک فتد در شلوار
 ور برد حمله بکوهسار چو شیر شرزه
 کوهرها کی بود از هیبت او استقرار
 اهل چین را که کند فرق^(۵) ز شبرنگ^(۶) اگر
 نظر قهر گمارد سوی آن مرز و دیار
 نیست آینهء خورشید بصیقل محتاج
 بهتر این شد بدعا ختم شود این اشعار
 کردگارا بشهنشاه سریر لولاک
 هم بسکان شبستان سپهر دوار
 بصفوف ملک و زمره^(۷) اصحاب رسول
 بمصاییح ظلم شرذمه هشت و چهار
 بتولای^(۸) مجرد شده گان از عالم
 بتمنای کریمان ز جنت بیزار
 باد آن داور دین با همه اولاد کرام
 ایمن از قاطبهء صدمه^(۹) چرخ دوار

-
- (۴) بزبردستی : (طا) ؛ (طلا) بر زبردستی .
 (۵) فرق : (مع) فوت .
 (۶) شبرنگ : (طا) سرتنگ .
 (۷) و زمره : (مع) دائره .
 (۸) بتولای : (طا) بتولای که .
 (۹)

بأبد خرم و فرمانده و اورنگ نشین
دشمنش بددل و محروم و ستمدیده و زار

افسر مجد به سر ، شاهد بختش در بر
تا بود پرچم شب برقع عذرای نهار

در سخن پروریم عیب جز این نیست که نیست
جام در جام بخارا و سمرقند خمار^(۱)

(خالد) این شکر شیرین ز سخن میریزی
خسروت گر بنوازد بکرم دور مدار

- ۶ -

اندر ره عشق خسته جانی بهتر

وز شرح غم تو بی‌زبانی بهتر

بیماریء کو^(۱) موجب دیدار تو شد^(۲)

صد بار ز صحت جوانی بهتر

با وصل توام ز شربت مرگ چه باك

وصلت ز زلال زندگانی بهتر

آزرده مشو عزیز من ز آزارم^(۳)

صد چون من اگر مرده^(۴) تو مانی بهتر

(۱) صدمهء : (مع) صدمت .

(۱۰) خمار : (طا) : قیمار . (طلا) قمار .

- ۶ -

(۱) بیماریء کو : (طا) ؛ (طلا) بیماریکه .

(۲) شد : (طا) ؛ (طلا) بود .

رنجورم و ز ازردگیت^(۵) میمیرم
 بر من ز گل از شکر فشانی بهتر
 جان میکنم و طاقت فریادم نیست
 جان کردن عشاق نهانی بهتر
 (خالد) اگر ت هست بکف جوهر جان
 از بهر تار یار جانی بهتر

- ۷ -

ندارد هیچ کس یاری چو یار من همایون فر
 خجسته طلعت و فرخ رخ و ماه و سعید اختر
 صنوبر قامتی ، آهو نگاری ، کبک رفتاری
 سمن بویی ، قمر رویی ، ملک خویی ، پری پیکر
 جبین مهری ، پری چهری ، ستمکاری ، دل آزاری
 شهی سرکش ، بتی سرخوش ، نگاه آتش ، مه انور
 به طلعت خور ، به سیما مه ، به مو سنبل ، به خط سبزه
 دهان غنچه ، لبان پسته ، زبان طوطی ، سخن شکر
 خجل از گردن و روی و لب و موی و قد اویند
 صراحی و گل و صها و ناب و عنبر و عرعر
 برفت از سحر چشم و عشوه ناز و نگاه وی
 خرد از سر ، روان از تن ، شکیب از دل ، دلم از بر

(۳) ز آزارم : (طا) نه آزار .

(۴) مرده : (مع) ؛ (طلا) مرد .

(۵) ازردگیت : (طا) آرزوگیت .

ز مژگان سیاه و غمزه او قتل (خالد) را
مرتب کرده پیکان و خدنگ و ناوک و خنجر^(۱)

- ۸ -

روزم از هجران شب دیجور شد باری دگر
لاله‌سان شد دل ز داغ لاله رخساری دگر
بر دل از^(۱) بیداد چرخم بود چندین بار غم
داغ غربت بر سر هر بار شد باری دگر
چنگ شد قامت ز درد دوری و^(۲) از خون دل^(۳)
تا قدم پیوسته شد بر هر مژه تاری دگر^(۴)
چاک خواهم زد گریبانرا چو گل زین غم که شد
نو گل گلزار جانم زیب دستاری دگر
غمگسار خوشتن را بی‌جهت بگذاشتم
مثل او دیگر^(۵) کجا یاییم غمخواری دگر
بی‌وفایی با وفاداران نه طور عاقلی است
خاصه یاری نیست مانندش وفاداری دگر

- ۷ -

(۱) نهم پارچه تنها له (مف) دا هه بوو .

- ۸ -

- (۱) از : نهم وشه‌یه له‌نوسخه‌ی (طا) دا نی‌یه .
(۲) دوری و : (طا) دوری .
(۳) دل : (طا) درون .
(۴) نهم به‌یته له (مع) دا نی‌یه .
(۵) دیگر : (طا) ؛ (طلا) هرگز .

در خرامش گر ببیند يك نظر كبك دري
تا بود هرگز نخواهد رفت رفتاری دگر
پیش مهرویان شوی^(۶) (خالد) به رسوایی علم
دل مده زنهار هر ساعت به دلداری دگر

- ۹ -

نبی صدیق و سلمان قاسم است و جعفر و طیفور
که بعد از بوالحسن شد بوعلی و یوسفش گنجور
ز عبدالخالق آمد عارف و محمود را بهره
کز ایشان شد دیار ماوراء النهر کوه طور
علی بابا کلال و نقشبند است و علاءالدین
پس از یعقوب چرخي خواجه احرار شد مشهور
محمد زاهد و درویش محمد خواجه باقی
مجدد عروة الوثقی و سیفالدین و سید نور
حبیب الله مظهر شاه عبدالله پیر ما
ازینها رشك صبح عید شد مارا شب دیجور

(ز)

- ۱ -

دل پراکنده شد از یاد دل آرامی باز
لاله‌وش شد جگر از داغ گل اندامی باز

(۶) شوی : (مع) شدی .

داده‌ام دل ^(۱) به خیال لب شور انگیزی
 دل ربوده ز کهم شیفته بادامی باز
 شکوین خنده بتی برده بغارت دینم
 کرده در ^(۲) رهگذر هر نگهی دامی باز
 هر دم از بهر خدا باد صبا از سر لطف
 برسانش ز من دل شده پیغامی باز
 دهد آید کرم دست ز مسعودی بخت
 که برآید ز لب لعل توام کامی باز
 در پس محنت دوری بنشینیم بهم
 کنم از درد جدایی گله هنگامی باز
 (خالد) ار خون خورد ^(۳) از نرگس جادوش چه غم
 لعل میگون ویم میکند اکرامی باز

(س)

- ۱ -

بازم افتاده بدل داغ نگاری که می‌رس
 لاله زاری است پر از لاله عذاری که می‌رس

(ز)

- ۱ -

- (۱) دل : (مع) ؛ (طلا) جان .
 (۲) در : (طا) دل .
 (۳) خورد : (طلا) خوردم .

گشته جان صید بتی تازه شکاری که مگوی ^(۱)
شده دل ^(۲) بسته فتراک سواری که می‌رس

تا غبار فتن انگیزخته در دور قمر
وز ^(۳) خطش ره بدل آورده غباری که می‌رس

تا برون شد بسفر میکشد از قطره اشک
خون دل دم‌بدم از دیده قطاری که می‌رس

کو دگر میکده را در نگشاید خمار
که مرا هست از آن دیده خماری که می‌رس

موسم تیر ^(۴) کنم گریه بحال بلبل
دارم از هجرت گل ناله زاری که می‌رس

تا شد از خنده گل صحن گلستان خالی
سرفرو برده بدل چنگل خاری که می‌رس

در ظلم و گهر اشک جدائی (خالد)
بهم آورده بامید تثاری که می‌رس

- ۲ -

مردم ز هجر روی تو ای نازنین فریادرس
خون شد دلم از خوی تو ای نازنین فریادرس

(س)

- ۱ -

(۱) مگوی : (طا) ؛ (طلا) می‌رس .

(۲) شده دل : (طا) دل شده .

(۳) وز : (طا) ؛ (طلا) از .

(۴) تیر : (طا) تیر .

هر سو رود از دیده خون ، جولان کنان آید ^(۱) برون
 سرو قد دلجوی تو ای نازنین فریادرس
 دل نافه تاتار شد ، اشکم همه گلزار شد
 هر گوشه از کوی تو ای نازنین فریادرس
 کی بی رخت بویم سمن ، بیزارم از مشک ختن
 گر باد آرد بوی تو ای نازنین فریادرس
 (خالد) اگر بی روی زیبای تو بر ^(۲) گل بنگرد
 شرمنده باد از روی تو ای نازنین فریادرس

(ش)

- ۱ -

بنام نازنینی را که شد از عکس رخسارش
 عیان زین سان گلی صد دل کشد قلاب هر خارش
 ز اوراقش دوصد یا قوت رمانی بود در کف
 شده هر قطره شبیم بر جبین لولوی ^(۱) شهوارش
 دم از نعتش زدن محض پشیمانی است و نادانی
 همین کافی است ^(۲) باشد نسبتی با روی دلدارش

- ۲ -

- (۱) آید : (طا) ناید . (طلا) نامد .
 (۲) زیبای تو بر : (طا) تو زیبای بر . (مع) تو زیبایی .

(ش)

- ۱ -

- (۱) لولوی : (طا) ؛ (طلا) لؤلؤ .
 (۲) کافی است : (مع) کافیت .

شده پیراهن فیروزه‌اش صد پاره و آری (۲)
 همیشه بدر کامل با کتان این است کردارش
 چه نقش است اینکه نقاش ازل بنمود در گلشن
 هزاران آفرین بر رشحهء کلك گهربارش
 ز استغنای خوبی با لبی صد خنده می‌آید
 برنگ حور بوی نافهء آهوی تاتارش
 نماید چون بیازار لطافت روی می‌بینی
 زلیخاوش بجان صد یوسف مصری خریدارش
 درین موسم زمام اختیار آن کس بکف دارد
 که نبود فرق پیش اهل دل با نقش دیوارش
 نظربازی نزید (خالدا) جز با دلارامی
 بود پروانه‌وش شمع و چو گل بلبل گرفتارش

- ۲ -

ای رام ترا ابلق چرخ سرکش
 از یمن شه عادل افریدون‌وش
 شاهی که سراسیمه شود زال فلک
 چون رستم اگر پای نهد بر ابرش (۱)

(۳) و آری : (مع) از برکش .

- ۲ -

(۱) ابرش : (طا) برش .

این (۲) نامهء مرسوله برش عرضه بدار
 از وجه کرم این همه تصدیع بکش
 ما ساکن نفقیم (۳) و هوا آتش بار
 جز آب که در نفت زید (۴) با آتش
 این (۵) پیش حیات بس محال است مگر
 خود را فگنم زود بکانی بکنش (۶)

- ۲ -

ای گشته من فگار بی تو
 نو مید ز کامرانی خویش
 زارم چه کشی بدرد هجران
 میترس ز نوجوانی خویش
 تا چند فرامشم گذاری
 یاد آر ز مهربانی (۱) خویش
 تا بی تو نزیستم نکردم
 اقرار به سخت جانی خویش (۲)

- (۲) این : (طا) وین .
 (۳) نفقیم : (طا) نفسیم . (مع) نفطیم .
 (۴) زید : (طا) زند .
 (۵) این : (طا) زین .
 (۶) بکنش : (طا) بکنش .

- ۳ -

- (۱) ز مهربانی : (طا) مهر زبانی .
 (۲) نهم بهینه له (مع) دانی به .

خود گوی که یا که گویم آخر
شرح الم نهانی خویش^(۳)

باز آی که بهر تو گذشتم^(۴)
از مطلب دو جهانی خویش^(۵)

یعقوب بکنج غم گرفتار
یوسف بجهان ستانی خویش^(۶)

تا چرخ ترا ز من بریده است
شاداست بنکته دانی خویش^(۷)

جانا بسعادتی که داری
رخم آر بیار جانی خویش^(۸)

در یاب که بی تو گشت (خالد)
بیزار ز زندگانی خویش

(ص)

- ۱ -

ز شوق شمع چون پروانه رقاص
نه تنها شمع بل کاشانه رقاص

-
- (۳) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی هه شتممه .
(۴) گذشتم : (مع) گذاشتیم .
(۵) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی چواره مه .
(۶) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی شه شتممه .
(۷) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی پینجهممه .
(۸) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی حه و تهممه .

ز بیتابی^۱ عشقش منع دل چند
 کز آتش چون نگرده دانه رقاص
 اگر عشقت بکوه آرد شبیخون
 جهد از جای چون دیوانه رقاص
 ز تمکین شیشهء دل تیره گردد
 مؤدب^(۱) باش و شو^(۲) طفلانه رقاص
 تو در دل ، دل بزلفت^(۳) در کشاکش
 چو جان از عشق خود جانانه رقاص
 ز سوز^(۴) عشق (خالد) چون نرقصد
 کزو چون خویش شد بیگانه رقاص

(ض)

- ۱ -

ای ز گلزار جهان شمشاد دلجویت غرض
 در نگارستان هستی صورت رویت غرض
 هست از (والشمس) خورشید رخت مقصود و بس
 وز سواد طرہات (واللیل) شد مویت غرض

(ص)

- ۱ -

- (۱) مودب : (مع) مودت .
 (۲) و شو : (طا) چون .
 (۳) بزلفت : (مع) بزلغش .
 (۴) سوز : (مع) نور .

سجده پیش آدم خاکی کجا کردی ملک
 گر بودی زان میان محراب ابرویت غرض
 تیرهای غمزه‌ات را از دل دل‌دادگان
 هر طرف بینم فتاده بر سر کویت غرض
 نیست تاب اینکه بی‌پرده ز رویت دم زنم
 خوب‌رویان را ستایم روی نیکویت غرض
 خنده گل نشئه مل جعد^(۱) سنبل بر زبان
 شیمه خوش چشم دلکش تاب گیسویت غرض
 (خالد) ار دم زد ز مشک ای جان نگوید^(۲) از خطا
 چین زلفت مدعا و خال هندویت غرض

(ظ)

- ۱ -

خدایا جز تو مارا کیست حافظ
 گدا تا پادشارا^(۱) کیست حافظ

(ضی)

- ۱ -

- (۱) گل نشئه مل جعد : (طا) گل جعد سنبل نشئه . (مع) گل نشئه دل جعد .
 (۲) نگوید : (مع) بگوید .

(ظ)

- ۱ -

- (۱) پادشارا : (طا) ؛ (طلا) پادشهر .

بمحنت خانهء غربت شب و روز
 غریب بی‌نوارا کیست حافظ
 شب تاریک و بی‌ره در بیابان
 من بی‌ره‌نمارا کیست حافظ
 ز موج قلزم زخار خونخوار
 خدا و (۲) ناخدارا کیست حافظ
 ز دست‌اندازی شیطان سرکش
 من بی‌دست و پارا کیست حافظ
 نباشد ره‌نما گر لطف عامش
 تو میگو (خالدا) خود کیست حافظ (۳)

(ع)

- ۱ -

ای جلوه‌گاه ایزد دادار الوداع
 وی قبله‌گاه احمد مختار الوداع
 ای شافع گروه گنهکار روز حشر
 وی واضع شکوه ستمکار الوداع
 ای مخزن جواهر الطاف کردگار
 وی مکمن (۱) ذخایر ابرار الوداع

(۲) خدا و : (مع) ؛ (طلا) خدارا .

(۳) نهم به‌یتنه له (طا) و (طلا) دا نی‌یه .

ای آشیان طایر ارواح اصفیا
وی آستان حضرت دلداری الوداع

ای معبد مگروه اولوا العزم انبیا
وی مقصد مهاجر و انصار الوداع

ای مطلع کواکب انوار ایزدی
وی منبع لطائف اسرار الوداع

(خالد) چو دیر آمدی و زود میروی
با شادی کم و غم بسیار الوداع

(غ)

- ۱ -

عمر شد در کار ناهموار برباد ای درینغ
هیچ روزی روی ^(۱) فردا ناورم یاد ای درینغ

مینهم مردم بنایی بر هوا ، بیچاره من
قصر اعمالم بود بس سست بنیاد ای درینغ
کرده بر آمرزش حق تکیه ، بی باک از گناه
هرگز از قهاری او ناورم یاد ای درینغ

(ع)

- ۲ -

(۱) مکمن : (طا) ممکن .

(غ)

- ۱ -

(۱) روی : (مع) روز .

در گنه چندان دلیر و در نکویی ناتوان
 با چنین بدخوی ام مادر چرا زاد^(۲) ای دریغ
 آرزوی دولت ناپایدار این جهان
 چند دولتهای جاویدم ز کف داد ای دریغ^(۳)
 راه باریک است و شب تاریک و همراه دیو و دد^(۴)
 مانده زیر بار عصیان زار و ناشاد ای دریغ
 نیکی^(۵) ناکرده ثبت در نامه^(۶) روز جزا
 (خالد) آلوده چون خواهد شد آزاد ای دریغ

(ف)

- ۱ -

ایکه رویت را بود^(۱) بر مهر تابان صد شرف
 تیر باران خیال غمزات را جان هدف
 نسبت ماه دو هفته با رخت از ابلهی است
 نه همین نقصانش از رویت خسوف است و کلف

(۲) بدخوی ام مادر چرا زاد : (طا) بدخویم و در جرم آزار .

(۳) نهم بهیته له (مع) دا له پیش بهیتی پیشووه و به .

(۴) و دد : (طا) ؛ (طلا) بد .

(۵) نیکی : (طا) نیکیء .

(۶) در نامه : (مع) نامه در .

(ف)

- ۱ -

(۱) رویت را بود : (طا) مهر رویت را .

آب حیوان ، مهر رخشان در رخت باشد عیان
 مسك و عنبر ، شهد و شكر ، لعل و گوهر در صدف
 دسته دسته بسته رسته سبزه^(۲) گرد سلسبیل
 نقطه نقطه مشك تر بر صفحهء مه بسته صف
 روز و شب دست امیدم در خم زلفین تو^(۳)
 وه درین طول امل عمر عزیزم شد تلف
 غنیمت در دست و لب بر لب نهادی روز وصل
 زان تخیل گاه جانم بر لباست و گه به کف
 (خالدا) امید شادی بگسل از دنیای دون
 لشکر سلطان غم صف صف ستاده هر طرف

- ۲ -

از روم تا بهند گرفتیم^(۱) جان بکف
 بهر ثار مرقد شه بو علی شرف
 بر وی قسم بجان عزیز مبارکش^(۲)
 کاندر وفاش کرد جوانی خود تلف
 هست این غلامرا بدرش حاجتی عظیم
 لطفی کنند^(۳) باز رهاوندش از اسف

(۲) رسته سبزه : (طا) ؛ (طلا) سبزه رسته .
 (۳) تو : (مع) تست .

- ۲ -

(۱) گرفتیم : (طا) ؛ (طلا) گرفتم نقد .
 (۲) مبارکش : (مع) بها زوش .

باشد در آستانش امید شفاعتی
 در حضرتی که هند ازو یافت ^(۴) صد ^(۵) شرف
 (یمضی علی الصلاح ^(۶) من العمر ما بقی)
 (یاوی الی الفلاح من الذنب ما سلف)
 شاهی ز چشم خشم بیحرار ^(۷) نگه کند
 در یتیم آب شود در دل صدف ^(۸)
 بر ماه خاسف از کرم ار بنگرد گهی
 بر روی آفتاب شمارد دوصد کلف
 نسبت باغتناش ^(۹) خرف بهتر از گهر
 با ^(۱۰) قوت غناش گهر کمتر از صدف
 در چشم اهل دیده مسماش همچو اسم
 آینه ایست عکس نمای شه نجف
 (خالد) خموش ، هرچه تو گویی بطرز شعر
 بی دولتان مبالغه داندش و صلف ^(۱۱)

- (۳) کنند : (طا) ؛ (طلا) کنند و .
 (۴) هند از او یافت : (مع) یافت از او هند .
 (۵) صد : (طا) چون .
 (۶) الصلاح : (طا) الصباح .
 (۷) بیحرار : (طا) بی خبر .
 (۸) صدف : (طا) صد صدف .
 (۹) باغتناش : (طا) باعشعاش . (طلا) باعتناش .
 (۱۰) با : (طا) یا .
 (۱۱) صلف : (مع) سلف . (طا) وصف .

(ق)

- ۱ -

باز شد دل بدرون نائره افروز فراق
چون دهم شرح غم و غصهء جانسوز ^(۱) فراق
خوابم از دیده و صبر از دل و تاب از تن شد
وای من گر همه زینسان گذرد روز فراق
بسکه در آرزوی وصل تو غرق خیال
تیر مژگان شرم ناوک دللوز فراق
دورم افکند ^(۲) بصد مکر و حیل از بر خویش
آه ازین نگبتهی ^(۳) مسأله آموز فراق
من نه آنم ^(۴) که ز وصل تو کنم قطع امید
خرمنم گر همه بر باد دهد سوز فراق
(خالد) سوخته از هجر تو روزش تاراست
شب یلدا است برش غرهء نوروز فراق

(ق)

- ۱ -

- (۱) جانسوز : (مع) جانسوز .
- (۲) افکند : (طا) افکنده .
- (۳) نگبتهی : (مع) مکتبی .
- (۴) نه آنم : (طا) ندانم .

(ك)

- ۱ -

الا ^(۱) ای جامهء صبر از غمت ^(۲) چاك
(ترحّم ، قد دَنَتٌ للموتِ مرضاك)

تو رفتی ، لشکر جانهاست در پی
(فیا طوبی لروحك ان یلقاك)

بفرقم پای استغنا نهادی
بلندم ساختی ، (الله اعلاك)

ز خاك ار لاله سان ^(۳) فردا برایم
(ترانی ^(۴) هكذا حیران سیماك)

بسوگند و عهدت دل نبندم
(فان الرب بالاخلاف ^(۵) ربّاك)

بفردوسم مخوان زاهد که بی او
(لدی اهلِ النّهی ما طاب طوباك)

بمژگان میدرد (خالد) پس از مرگ
(تجاه اللّحدِ حتی نال ^(۶) مشواك ^(۷))

(ل)

- ۱ -

(۱) الا : له (مع) دا نی به .

(۲) غمت : (مع) رخت .

(۳) لاله سان : (طا) لاله سا .

(۴) ترانی : (مع) تران .

(۵) بالاخلاف : (مع) بالاخلاق .

(۶) نال : (مع) طاب .

(۷) مشواك : (طا) مسواك .

- ۲ -

ماهر علم و حاکم لولاک
اوحدی ممالک ادراک

واحد^(۱) دهر و حامی اسلام
اعلم واعمل و همه^(۲) دراک^(۳)

طالع سعد و احمد مرسل
سحررا محو کرده در املاک

(ل)

- ۱ -

ای مه و خورشید از رخشنده رخسارت خجل
لعل و یاقوت از لب لعل شکر بارت خجل

آهوی چینی ، گل فردوس ، طاووس چمن
مانده اند از غمزه و رخسار و رفتارت خجل

محتسب بیهوده زنجیر جنون دارد بکف
زآنکه عالم شد بدام زلف طرارت خجل

گفتمش خواهم کنم مه را^(۱) برویت نسبتی
گفت رو رو بوالهوس ، باشم ز گفتارت خجل

- ۲ -

(۱) واحد : (مع) داور .

(۲) همه : (مع) هم او . (طلا) هم .

(۳) دراک : (مع) ادراک .

گو بیا بنگر خطش را چون بنفشه گرد گل
تا شوی ای باغبان از حسن گلزارت ^(۲) خجل

از سر کویت جدا افتاده دارم زندگی
زین گنه هستم ز دیدارت بدیدارت خجل
(خالد) از درد و غمش افغان و زاری تا بکی
ناله کم کن ، شد جهان از ناله زارت خجل

(م)

- ۱ -

از بسکه ز صهبای هوس بیخود و مستم
بیرون شده سر رشته ادراک ز دستم
در ^(۱) معرکه نفس بسی پای فشردم
بفریفت مرا عاقبت و داد ^(۲) شکستم
هر لحظه پرستیدن ^(۳) دو نیم نماید
خواهد که کند رو سیه از عهد آلستم

(ل)

- ۱ -

- (۱) مهرا : (مع) گلرا .
(۲) گلزارت : (مع) گفتارت .

(م)

- ۱ -

- (۱) در : (طا) از .
(۲) داد : (طا) دام .
(۳) پرستیدن : (مع) پی رسیدن . (طا) پرسنیدن .

با فضل تو ای مفضل جان بخش خطا پوش
پیوستم و از غیر تو امید گسستم^(۴)

اضعاف گنه میکشم از توبه خجالت
(خالد) ز بس از بیخودیم^(۵) توبه شکستم

- ۲ -

عاشق و مست و خراب کیستم
بیخود از جام شراب کیستم

در مذاق آب حیاتم تلخ شد
تشنه لعل مذاب کیستم

نیم بسل غرق اندر خاك و خون
صید چشم نیمه خواب کیستم

در بدر مانند قیس عامری
واله شوق جناب کیستم

رخت بر بست از دلم صبر و قرار
این چنین در اضطراب کیستم

ز آتش دل سوختم سر تا پیا
ای دریغا من کباب کیستم

(خالد) اندر رقص و حالت ذره سان
در هوای آفتاب کیستم

(۴) گسستم : (طلا) گستم .

(۵) بیخودیم : (مع) بیخودی .

- ۳ -

چه دولت بود یا رب دوش من در خواب میدیدم
که نخل مدعارا پر بر و شاداب میدیدم

سکندر بهر آب زندگی ظلمت برید و من
بتاریکی شب سرچشمه آن آب^(۱) میدیدم

نگه مل ، چهره گل ، خط سنبل و قد سرو و لب شکر^(۲)
مژه نشروش و کاکل چو مشک فاب میدیدم

قیامت مینمود از قامت و میگفت (قد قامت)
بروی خویشان حیران شده محراب میدیدم

شب یلدا بروی روز رستاخیز شد پیدا
ندانم یا دو زلف پر ز پیچ و تاب میدیدم^(۳)

ازین تشبیههای نامناسب صد (معاذالله)
که بالله در جهان مانند او نایاب میدیدم

بخاک پاش میغلطیدم و شکرانه میکردم
تو گویی خویشرا بر بستر سنجاب میدیدم

- ۳ -

(۱) آب : (مع) خواب .

(۲) لب شکر : (طا) شکر لب .

(۳) نهم نیوه به یته له (طا) دا بهم جورده به :

یا ندانم یاد زلفین پری بر تاب میدیدم

له (طلا) شدا بهم جورده به :

ندانم یا دو زلفین پری بر تاب میدیدم

ز شوق شمع رویش جمله اعضايم برقص آمد
 ز هر مویش به بند جان دوصد قلاب میدیدم
 ندیدم زان شبی فرخنده صبحی پرتو افکن تر^(۱)
 اگرچه کلبه را بی شمع و بی مهتاب میدیدم
 تنم یکباره شد چشم از برای دیدن رویش
 بهر عضوی جمال آن گل سیراب میدیدم
 اشارت بر بشارت بود (خالد) خواب دوشینم
 که من بیمارم و گل شکر و عناب میدیدم

- ۴ -

ای خون فشرده^(۱) در دل یاقوت^(۲) از رقم
 تیر فلک چو قوس ز رشک شده است خم
 این بارهاست کز پی يك^(۳) نامه سیاه
 آدم روانه گشت نه (لا) بود و نه (نعم)
 چون تو سوار شاهی و^(۴) ییمی ز مات نیست
 آن به صریح گویی و رخ ناوری بهم

(۱) پرتو افکن تر : (طا) پرتوی افکن .

- ۴ -

- (۱) فشرده : (مع) فسرده .
 (۲) یاقوت : (مع) یاقوت .
 (۳) يك : (طا) ؛ (مع) چند .
 (۴) سوار شاهی و : (طا) ؛ (طلا) سوار شاهی .

این بار میفرست^(۵) و گرنه ز دست تو
خواهیم^(۶) برد شکوه بشاه فلک هم^(۷)

- ۵ -

جانا خدا گوااست ز دوریت ققنسم
وقت است کاشتت برد از جای چون خسم
بی یاد رویت ار بزمن یک نفس جدا^(۱)
بندد چو مهره شش در دور مسدسم
پرسش نکردنم^(۲) تو^(۳) بغفلت گمان مبر
شرمندهء تطف آن روح اقدسم
من بی وفا و غافل و سرکش نیم ولی
حیران کار گنبد چرخ مقرنسم
در روی دهر نیست زبان آوری چو من
تحریر مدعای ترا کنک و اخرسم
هر سو که بنگرم پی تسهیل مشکلی
عالم مساعد است و بکار تو بیکسم

(۵) میفرست : (مع) میفراست .

(۶) خواهیم : (طا) ؛ (طلا) خواهیم .

(۷) نهَم پارچه یه له (طا) و (طلا) دا دوو چوارخشته کی یه .

- ۵ -

(۱) جدا : (مع) خدا .

(۲) نکردنم : (طا) نکردنیم . (طلا) نکردنیم .

(۳) تو : له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۶ -

ای شده در دهر بدانش علم
وی زده بر مهر ز عنبر رقم
نامه اندوه زدایت ^(۱) رسید
شکوه کنان از من و رنج و الم
سلسله اش مرغ روان را چو دام
رایحه اش اخگر دل را چو دم
در حق تو نیست قصوری مرا
لیک بآن جان عزیزت قسم
هوش نبند در دم باز آمدن
رفت ز یادم که بخدمت رسم
هست بسی کار ^(۲) به بی اختیار
نیست نهان نکته (جف القلم)

- ۷ -

ز چنگ این سپهر چنگ پشت چنگ سان نالم
مکن عییم که قامت گشته از نیرنگ آن نالم ^(۱)

- ۶ -

- (۱) زدایت : (طا) زد آیت .
(۲) کار : (مع) گاه .

- ۷ -

- (۱) نهم پارچه شیعره له (مع) دانی به .

ز بدمهری و بدعهدیء این گردون دود پرور
 ز سفاکی و دم سردیء این خون خوارهء عالم
 یکی دوزخ شراره شد هویدا آن پی مردم
 انیس خسروان شد باز نامد همچو اقبالم
 پی تاریخ و جایش از زبان حال هاتف وار
 (کفانی خالداً دار النعیم) گفت فی الحال^(۲)

- ۸ -

بچوگان قضا بادا شکسته دست چوگانم
 که برهم زد هلال ابروی خورشید تابانم^(۱)
 مرا سودای چوگان بازی اندر سر کجا بودی
 اگر قلاب مهرش چنگ وا کردی ز دامانم
 بوجه خون بها بر کف گرفته نقد جان و دل
 بامید قبولش از دو دیده گوهر افشانم
 غرامت چون توانم داد زخم ابروی او را
 که دخل هردو عالم را بسوی زان چو نستانم
 چکد بر برگ نرسد دمادم لاله زان هردم
 چو غنچه دل پر از خونم چو^(۲) گل پاره گریبانم

(۲) رسته مهره بی‌یه که به خوروونی نه بجهد نه کانه (۱۲۰۳) که میژووی مردنی
 نه وکسه به پارچه شیعره که ی بۆ و تراوه .

- ۸ -

(۱) نه م پارچه شیعره له (طا) دا به شیکه له پارچه شیعره پاشه وه .
 (۲) خونم چو : (طا) خون همچو .

شفق شد (خالد) از خون مشرق پیشانی جانان
قیامت خاست ، تا کی زنده ؟ زین نکته حیرانم

- ۹ -

ز سودای خود ار خطی بکلك شوق بنشائم
دوصد مجنون کند مشق جنون اندر دبستانم

بگیرد شب پره خورشید را چون آشیان در بر
اگر يك شمه از دل تیرگیء غم برافشانم

گرفتارم بدام دیلمی خویی ، ستمکاری
رباید دین و دل از مردم و گوید مسلمانم

ندانم در چه کارم ، چیستم ، از حسن بیدادش
گهی چون گل به خنده ، گاه چون بلبل در افغانم

کند بدخویش^(۱) هر دم پشیمانم ز جانبازی
جمالش مینماید از پشیمانی پشیمانم

اگر هر سو خیال فیلسوفی را کنم پیکی
نشانی از دل گم گشتهء خود از کجا دانم

به محراب هلال ابروش^(۲) روکن دمی (خالد)
کند شاید ز شیر غمزهء خون ریز قربانم

- ۹ -

(۱) بدخویش : (طا) بدخویش .

(۲) ابروش : (طلا) ابرویش .

(ن)

- ۱ -

چون کنی از لعل لب میل شکر^(۱) ریختن
هر طرف ارزان شود جان بلب آویختن
خنده زنان هر زمان مینگری بر فلک
عقد ثریا^(۲) شود مایل بگسیختن
مه^(۳) همه تن رو شده چون نگرد بر رخت
نیست ورا چاره غیر ز بگریختن^(۴)
از مژدهات ای صنم گشته مشبك تنم
نادره پرویز نیست بهر طرب^(۵) ریختن^(۶)
دیدهء مست^(۷) فگند^(۸) شور بدور قمر
بر سر کویت ز بس خون جگر ریختن
پاسخ تلخت بلب وه^(۹) که چه^(۱۰) شیرین بود
لذت شکر گرفت زهر ز آمیختن

(ن)

- ۱ -

- (۱) شکر : (طا) شکرخند .
(۲) ثریا : (طا) سریا .
(۳) مه : (مع) مو .
(۴) غیر ز بگریختن : (طا) خون ز يك ریختن .
(۵) طرب : (مع) شکر .
(۶) ریختن : (طلا) بیختن .
(۷) مست : (طا) مست .
(۸) فگند : (طا) افگند .

شکوه مکن (خالد) از نرگس فتان او
عادت مستان بود فتنه پراکنگین

- ۲ -

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضه رضا بدل و جان سلام کن
از گفتگوی خام روافض دلم گرفت
بر بند و بار قطع سخنهای خام کن
بدعت سرای طوس نه جای اقامت است
برخیز و روی دل بدر پیر جام کن
از خاك قندهار و هرات^(۱) نیز درگذر
مقصود دل چو خاص بود ترك عام کن
در شام و مكهات گره از کار وا نشد
من بعد صبح راه^(۲) بره هند و شام کن
خود را بخاکپای غلام علی فکن
محو هوای روضه دارالسلام کن
در کار خواجگی همه عمرت بیاد رفت
خود را دمی بخدمت آن شه غلام کن

(۹) وه : (مع) ده .

(۱۰) چه : (طا) چو .

- ۲ -

(۱) هرات : (مع) هری .

(۲) راه : (طا) ؛ (طلا) را .

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخنها تمام کن

- ۳ -

نشتَر فولاد یا مژگان دلداری^(۱) است این
نشئه می یا نگاه چشم بیمار است این
واله بر گل یا خوی خجلت^(۲) ز شرم روی دوست
یا عرق بر جبهه شوخ ستمکار است این
کَلک مانی ریخت بر برگ سمن مشک ختن
یا خط تو سرزده بر^(۳) روی دلداری است این
شمس خاور بر سر سرو سهی بگرفته^(۴) جای
یا بلا یا خود همین بالا و رخسار است این
هست این یا قوت کان یا قوت جان بی دلان
آب حیوان یا لب لعل شکر بار است این
قطره آب بقا یا رشحه چاه زنج
سیب بستان ارم یا غنغب یار است این
کیست این کز نغمه جانکاه او دل می رود
(خالد) دل سوخته یا بلبل زار است این

- ۳ -

- (۱) دلداری : (طا) ؛ (طلا) خونخوار .
(۲) خوی خجلت : (طا) خجل خوی .
(۳) بر : (مع) از .
(۴) بگرفته : (مع) بگرفت .

گوش باید کرد ازین سرگشته اندوهکین
شمه از صنعت خلاق^(۱) گیتی آفرین

چند تن روزی ز همزادان ز جام عیش مست^(۲)
بهر گشت گلستان گشتیم با هم همقرین

ده بده صحرا بصحرا تا بگلزار اوم
یعنی باغ (عبدلان) آن معدن ارباب دین

ناگهان هاتف ز هر سو بانگ زد کای بیدلان
(هذه جنات عدن فادخلوها خالدین)

چون فروبردیم سر بهر تماشای چمن
از دل ما مجو شد سودای فردوس برین

سرو شمشاد و صنوبر ، بید مشک و نارون
ایستاده صف بصف چون دلبران نازنین

عرعر از سودای گل دیوانه خواهد شد مگر
زان پیا قید جنونش گشته زلف یاسمین

گوییا^(۳) با قد جانان لاف رعنایی زده
بید مجنون زان کند روی خجالت بر زمین

- (۱) خلاق : (مع) خلاق .
(۲) ز جام عیش مست : (طا) جام عیش نوش .
(۳) گویا : (طا) گویا .

طوطی و دراج و سارك تيهو و كبك درى
 داده ^(۴) بر باد از نوا ^(۵) اندوه عشاق حزين
 چهچه ^(۶) بلبل ، صدای قمری و بانگ تذرو
 کرده جا در گوش مگان سپهر هشتمين
 گویی از چاه زنفدان عزيزان آب خورد
 میچکد از آیش ^(۷) آب نزاکت این چنین
 خوخ و زردالو ، انار و پسته ^(۸) انجیر و عنب
 هریکی گوید که ای طالب بیا از ^(۹) من بچین
 از لطافت در میان سیب و امروداست ^(۱۰) جنگ
 مشت ازان مالند بر فرق دگر از روی کین
 میتوان مدهوش شد از بوی خاکش تا ابد
 بسکه میریزد ^(۱۱) ز شاخ تاك خشکس بر زمین
 از پی طقلان بستان یعنی کنجشکان او
 شیره مییارد بجای شیر از پستان تین
 چند انواع ریاحین بر کنار جویبار
 سوسن و لاله ، بنفشه ، نرگس دیده نمین

-
- (۴) داده : (طا) داد .
 (۵) از نوا : (طا) از نو آن .
 (۶) چهچه : (طا) چهچهه .
 (۷) آیشی : (طا) آبش .
 (۸) پسته : (طا) پسته و .
 (۹) از : (طا) ز .
 (۱۰) امروداست : (طا) ؛ (طلا) هست .
 (۱۱) میریزد : (طا) زر ریزد .

گل شقایق ، زلف عروس (۱۲) ، تاج خروس و پیل غوش (۱۳)
 هریکی کوید منم بهتر ، بسوی من بین
 از نوای نغمه سنجان گوش گردون گشته کر
 از تواضع زهره هردم بر زمین ساید چین
 میخورد هردم سمندر (۱۴) غوطها در جوی آب (۱۵)
 گویا آتش شده است از سایه گل آتشین
 از نزاکت میبرد آب زلالش بر کمر
 بیدلانرا صبر و آرام و شکیب و عقل و دین
 چون فروریزد ز کوه (باقله) با صد طرب (۱۶)
 گردد از عکس هوا هر قطره اش دری ثمین
 یا رب این آب است ازین کوه بلند آید بزیر
 یا فلك از رشك ریزد اشك (۱۷) حسرت بر زمین
 از صدای دلربا و (۱۸) صافیش گردد خجل
 ناله بر بطن بیاض گردن خوبان چین
 از نسیم جانفزایش (۱۹) اندك اندك بر کمر
 میشود سنبل پریشان همچو زلف حور عین

-
- (۱۲) گل شقایق زلف عروس : (طا) ؛ (طلا) زلف عروس و گل شقایق .
 (۱۳) پیل غوش : (طا) سیل غوش . (طلا) پیل غوش .
 (۱۴) سمندر : (مع) سمند .
 (۱۵) آب : (مع) آن .
 (۱۶) طرب : (مع) خراب .
 (۱۷) اشك : (مع) آب .
 (۱۸) دلربا و : (طا) دلربای .
 (۱۹) جانفزایش : (طا) جانفزای .

کردگارا ، شهسوار (۲۰) عرصه روز جزا
 آورم پیشست شفیع و (۲۱) حضرت روح الامین
 (خالد) از فرط گنه شرمنده درگاه تست
 (فأغف عنه كل ذنب ، انت خير الراحمین)

- ۵ -

آه ازین گردون دون صد داد ازین
 نیست جز مردان حقرا در کمین
 بحر احسان ، کوه عرفان ، کان جود
 فخر دوران ، ناصب (۱) اعلام دین
 میر عثمان آنکه رأی روشنش
 بود قلم ملک را جبل المتین
 کرد (۲) جانش تیر قدز ترا هدف
 باد بر وی رحمت از جان آفرین
 ماه ذی الحجه بد و بیست و یکم
 رخس همت کرد در یکشنبه زین
 رخت بیرون برد از دنیای دون
 خیمه برافراشت در خلد برین

(۲۰) شهسوار : (طا) شهسوارا .

(۲۱) شفیع و : (طا) ؛ (مع) شفیع .

- ۵ -

(۱) ناصب : (طا) باعث .

(۲) کرد : (مع) ؛ (طلا) گشت .

شد ز صهبای شهادت ^(۳) جرعه نوش
 گشت با همنام پیشینش ^(۴) قرین
 خاك بر فرق فقیران کرد و رفت
 خاطر خوشنود عالم شد حزین ^(۵)
 بسکه گرد ^(۶) غم بجنبد از جهان
 کس نداند آسمان را از زمین
 زاریش را ^(۷) شب همه شب تا سحر
 دیده ها بگشاده چرخ هشتمین
 از پی تاریخ سالش گفت دل
 « باد صد باره برگش آفرین » ^(۸)

(۹)

- ۱ -

خسروی دارم که گردد درگه مهمیز او
 لشکر جانها لگدکوب سم شبذیز او

(۳) شهادت : (مع) سعادت .

(۴) پیشینش : (طا) ؛ (طلا) ذوالنورین .

(۵) ثم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوړه یه :

خاطر ناخشنود عالم شد اژین

(۶) گرد : (طا) کرد و .

(۷) زاریش را : (طا) زاریش .

(۸) ثم نیوه بهیته به حوروونی نه بجهد نه کاته ۱۲۲۱ که سالی مردنی

نه وکسه به پارچه شیمره که ی بق و تراوه .

چون نهډ بر هم لب نازك توان دیدن چو در
عقد دندانها عیان از لعل قند آمیز^(۱) او

گر کشد بر برگ گل مانی چو مشک تر رقم
کی کشد تصویر روی و خط عنبریز او

در پس آینه بتوان دید رویشرا ز بس
زخمها افتد در او از غمزه خونریز او

آنچه خار قاقمش^(۲) با برگ نسرين میکند
دل فخواهد دید هرگز از خدنگ تیز او

گر زدی (خالد) بشیرین عکس روی خسروم
تنگ شکر میشدی بی شک دل پرویز او

- ۲ -

خون شد دلم ، نسیم صبا غمگسار شو
بر دشت شهرزور کمی رهگذاو شو^(۱)

رفت آنکه ما بعیش دران بوم بگذریم
زینهار تو وکیل من دلفگار شو

(و)

- ۱ -

(۱) قند آمیز : (مع) شکریز .

(۲) قاقمش : (طا) قاقمش .

- ۲ -

(۱) نهم پارچه شیمره له (مع) دا نی به .

میوس خاك آن چمن و بعدازان روان
 نزدیک بارگاه بت پرده‌دار شو
 وا کن بصد هزار ادب بند برقعش
 حیران نقش خامه پروردگار شو
 بگشا چو غنچه کوی گریبان کرتهاش
 محو صفای سینه آن گل‌لذار شو
 تاری ز چین طره‌اش از لطف باز کن
 گو سرچنار را که تو رشك تار شو
 غم بر دلم نشست چو گدرون^(۲) ز داغ هجر
 ای چشمه سار چشم تو هم سرچنار شو
 بی‌کاری است کار جهان و جهانیان
 بگریز (خالد) از همه و مرد کار شو

- ۴ -

ای از گل رخسارت خون خورده گل مینو
 با قد تو تا يك مو فرقی نبود يك مو
 این شمع شب تار است یا پرتو رخسار است
 این نافه تاتار است یا رایحه گیسو
 برجیس مبدل شد با مهر جهان‌آرا
 یا خود رخ جانان مقرون بغم^(۱) ابرو

(۲) گدرون : (طا) گردون .

از غمزه خونریز دلش بود جان هم
چون نرگس مستانت^(۲) کی دید کسی جادو

یا قوت بود لعلت مرجان^(۳) مرا یا قوت
در دائره ناسوت نبود چو لب دلبو

در بردن دلها روت^(۴) کی می شمرد ماروت
گیرد بنگه چشم بر آهو دوصد آهو

گویند مگو با کس چندین سخن عشقش
کی گنج نهان گردد در دستگه هندو

گرچه سخن (خالد) خالی ز بلاغت نیست
لیکن نبود اورا ذوق غزل (خواجو)

(۵)

- ۱ -

ای گشته چو مجنونم در عشق تو افسانه
از بهر خدا لطفی با این دل دیوانه

پروانه صفت ماییم^(۱) بر گرد رخت دایر
وز سوز و گداز ما هیچ غم و پروانه

(۴) دلها روت : (طا) ؛ (مع) دل هاروت .

- ۳ -

(۱) بخم : (طا) نجم .

(۲) مستانت : (مع) فتانت .

(۳) لعلت مرجان : (طا) لعل مرجانت .

آخر نگهی میکن بر حال من بیدل
چون گشت ز سودایت جان از همه بیگانه

تا دانه خالت را در رشته جان دیدم
مارا نبود کاری با سبجهء صد دانه

در عشق تو زانسانم رسوای جهان جانم
خوانند بدستانم در مسجد و میخانه

تسبیح ز کف دادم ز نار بندم نیز
جز رشته گیسویت گر رندم^(۲) و مردانه

گر باده بکف آری (خالد) تو نه هشیاری
تا پیش نظر داری آن نوگس مستانه

(ی)

- ۱ -

ای زلف تو ماها نقابی
(واللیل) ز موی تست تابی

با مهر رخت زمین چ حاجت
دارد بمهی و آفتابی

(۵)

- ۱ -

- (۱) ماییم : (مع) با هم .
(۲) گر رندم : (مع) کردندم .

از شرم بلندی تو کیوان
 شد در پس پنج و شش حجابی
 شیطان منشان دشمنت را
 شمشیر تو اثقب الشهابی
 بر^(۱) سیخ سنان در گه کین
 باشد دل دشمنان کبابی
 با معرفت تو لوح محفوظ
 يك حرف نباشد از کتابی
 دریای محیط و چرخ اطلس
 از قلم همت حبابی
 (خالد) چه زنی دم از صفاتش
 حدی چو ندارد و حسابی

- ۲ -

عزیزا گر ز روی غمگساری
 خیال دوستان در^(۱) خاطر آری
 ز هجران آب بحرین دو دیده
 ابد بر بندر روم است جاری

(ی)

- ۱ -

(۱) بر : (طا) با .

- ۲ -

(۱) دوستان در : (طا) دوستانرا .

بگاہ گریہ ام صد خندہ آید
 به اشک و آہ ابر نو بہاری
 میازار ار نمر دم در فراقت
 (لعمرو الله ما فیہ اختیاری)
 دل از داغت چنان سوزد ، نسوزد
 بیزم خسروان عود قماری
 من از مردن ترسم ، لیک ترسم
 گہی بر تربتم تشریف ناری
 ز ہجر دوست چندین شکوہ (خالد)
 بعید است از طریق جان سپاری

- ۳ -

ای مہ برج شرف سروری
 وی در درج صدف دلبری
 مہر جهان تاب و سپہر کمال
 تازہ گل گلبن پیغمبری
 چند بنفشہ ز ریاض دلم
 منتخب از گلشن گلغبری
 لاف زنان آمدہ و در دلش
 با خط تو داعیہ ہمسری
 داغ نہادیم بہ پیشانیش
 یعنی غلامی و زہی داوری

اینکه بشرمندگی آمد برت
 بسته بجان منطقه چاکری
 گشته سیه روی و سرافکنده پیش
 مانده پشیمان ز زبان آوری
 (خالد) دل داده ز روی نیاز
 ملتس است از گنهش بگذری

- ۴ -

بحمد الله که از اقبال و بخت خسرو ثانی
 در^(۱) درج مروت^(۲) اختر برج جهانبانی
 چراغ دودمان شیر شیران شاه گردون جاه
 (حسن بیگ)^(۳) آنکه زید نور چشم عالمش خوانی
 ز آزاری^(۴) که عالم از غمش بودند در ماتم
 بآنکه مده صحت یاب شد از فضل یزدانی
 سزد در^(۵) شکر این نعمت اگر کروییان مردم^(۶)
 به سجده سر فرود آرند^(۷) چون افراد انسانی

- ۴ -

- (۱) در : (طا) ؛ (طلا) مه .
- (۲) مروت : (طا) ؛ (طلا) مسرت .
- (۳) حسن بیگ : (طا) ؛ (طلا) حسن بگ .
- (۴) آزاری : (طا) زاری .
- (۵) در : (مع) کر .
- (۶) نهم نیوه به یته له (طا)دا بهم جوره یه :
- سزاوار شکر آن نعمت اگر دانند کان مردم
- (۷) فرود آرند : (طا) ؛ (طلا) فرو آرند .

ز تشخیص شفایش^(۸) خسرو ثانی چنان شد شاد
که یعقوب پیمبر از وصال^(۹) ماه کنعانی

تن و جان من و^(۱۰) صد همچو من بادا فدای او
وجودش عافیت بخش است بهر قاصی و دانی

نه تنها من ز یمن همتش گشتم خلاص از غم
کزو شاداب گردد خار و گل چون ابر نیسانی

من مسکین اگر قربان او گشتم عجب نبود
که اسماعیل را حق آفرید از بهر قربانی

- ۵ -

دهید از من خبر آن شاه خوبانرا به پنهانی
که عالم زنده شد بار دیگر از ابر نیسانی

صف نظاره‌گان در انتظارش^(۱) چشم در راهند
پری رویان همه جمعند و مطرب در غزل‌خوانی

خرامان در چمن^(۲) با صد هزاران عشوه و دستان
کند تشریف‌را یکدم بصحن گلشن آرزانی

(۸) شفایش : (طا) ثنائیش .

(۹) پیمبر از وصال : (طا) از پیمبر را بفضل .

(۱۰) من و : (طا) منی .

- ۵ -

(۱) در انتظارش : (طلا) در انتظار .

(۲) در چمن : (طا) و چمن . (طلا) و چمان .

گذارد از کف پا^(۳) لاله را مرهم بداغ دل
نهد داغ غلامی لاله رویانرا به پیشانی^(۴)

برد آب از لطافت تازه گل‌های بهاری را
دهد آب از خجالت نونهالان گلستانی

غلام قد خود سازد همه آزاده^(۵) سروانرا
دهد شمشادرا از لاف رعنائی پشیمانی

کند آگنده از رشك رخس گلرا بخون دل
کند شرمنده طاووس چمن را از خرامانی

شود روشن بدیدار شریفش دیده نرگس
دهد از پای بوسش سنبل تر از پریشانی

بوجه داوری در^(۶) عزم گشت گلستان امروز
کند گلزار را غیرت فزای باغ رضوانی

که هست اندر نزاکت سخت بنیاد جدل محکم
ز نوزادان بستانی چو^(۷) خوبان شبستانی

ز یکسو دلبران هر هفت کرده^(۸) برقع افکنده
همه هستند رشك خامه صورتگر مانی

-
- (۳) کف پا : (طا) کف و پا .
(۴) پیشانی : (مع) پنهانی .
(۵) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .
(۶) داوری در : (مع) داوری .
(۷) بستانی چو : (مع) بستانی و .
(۸) کرده : (مع) پرده .

ز دیگر سو بدانسان شد گلستان خرم و خندان
 نباشد حاصل تحریر وضعش غیر حیرانی
 بکلك صنعت آرا منشیء قدرت بدایعها^(۹)
 نوشته بر حواشی چمن از خط ریحانی
 بنفشه میزند با خال جانان لاف همرنگی
 گل شبم زده با روی خوبان^(۱۰) خوی افشانی
 کند راز دهن را غنچه فاش آهسته آهسته
 بدیده میکند نرگس اشارتهای پنهانی
 ریاحین از خط و سنبل ز زلف دیگران گوید
 زند سرو سہی با قد خوبان لاف همشانی
 بروی برگ گل هر قطره ژاله میچکد گویی
 که بر لعل یمانی رسته مروارید عمانی
 ز فرش سبزه^(۱۱) گلشن بر زمرد میزند طعنه
 بخندد در^(۱۲) شکفتن لاله بر یاقوت عمانی
 دم از اعجاز عیسی میزند باد سحرگاہی
 نشان میبخشد از احیای موتی ابر نیسانی
 ز جوش گریه^(۱۳) ابر بهاران گل همی خندد
 چو معشوقان بی باک از خروش عاشق فانی

(۹) بدایعها : (طا) ؛ (طلا) بدایعها .

(۱۰) با روی خوبان : (طا) ؛ (طلا) در با رویش .

(۱۱) سبزه : (مع) ؛ (طلا) سبز .

(۱۲) در : (طا) بر .

(۱۳) گریه : (طا) گریه و .

هزاران را به بوی گل دیگر ره دیده شد روشن
 بسان چشم یعقوب از شمیم ماه کنعانی
 سمندرها شدند از سایه گل آتشین آبی
 وحوش بر ز لطف گلستان گشتند بستانی
 گلستان سبز و طوطی سبز و خینا سبز در سبزاست
 نکیسارا درین محفل کجا زبید خوش الحانی
 هزاران گل شگفتند از نسیم صبح در یکدم
 چو دلهای مریدان از نگاه قطب ربانی
 چراغ آفرینش ، مهر برج دانش و بینش
 کلید گنج حکمت ، مخزن اسرار سبحانی
 مهین رهنمایان ، شمع جمع اولیای دین
 دلیل پیشوایان ، قبله اعیان روحانی
 امین قدس عبدالله ، شهی کز التفات او
 دهد سنگ سیه خاصیت لعل بدخشانی
 امام اولیا سیاح بیدای خدایینی
 ندیم کبریا سباح^(۱۴) دریای خدادانی
 اگرچه مشعلستانش بود شهر جهان آباد^(۱۵)
 ولی از مشعلش از قاف تا قاف است نورانی
 ز اقصای خطا تا غایت^(۱۶) مغرب زمین امروز
 نباشد هیچکس مانند او از نوع انسانی

(۱۴) سباح : (طا) سیاح .

(۱۵) شهر جهان آباد : (مع) شاه جهان آرا .

(۱۶) غایت (مع) : سرحد .

ز خورشید کمالش نیست جز خفاش بی بهره
 بجز احوال نبیند کس در این عالم و را ثانی
 پس از مظهر بجز وی در ضمیر کس نشد مضر
 کمالاتی که ظاهر گشت از (۱۷) قیوم ربانی
 نزیید مهر را با فیض او لاف جهانگیری
 نباشد چرخ را با قدر (۱۸) او امکان همشانی
 نباشد باد را در حضرتش تاب سبک روحی
 نباشد کوه را با همتش حد گرانجانی
 سبق گویان سابق گر در این ایام میبودند
 بمحفل مینشستندش بجان بهر سبق خوانی
 سفر اندر وطن کار مقیمان درش باشد
 برایشان نگذرد بی خلوت اندر انجمن آنی
 بجنب نسبت غرای آن قوم سعادتمند
 ندارد هوش در دم با نظر اندر قدم شانی
 بزرگانی که صد دفتر معارف گفته اند از بر
 به نزدیکش همه هستند اطفال دبستانی
 بسی چون قطب بسطامی و منصور است در کوش
 (انا الحق) بر زبان هرگز نمی رانند و (۱۹) (سبحانی)

(۱۷) از : (طا) ؛ (طلا) : بر .

(۱۸) با قدر : (طا) با قدر .

(۱۹) نمی رانند و : (مع) نمی رانند .

ز اقطاب جهان دعویّ همشانش میزید
 سهارا گر سزد با مهر تابان لاف رخسانی
 چنان ارواح زاری شد^(۲۰) ز روحانیتش دهلی
 نمیگردد بگرد قلمه او فکر انسانی^(۲۱)
 اگرچه کافرستان است باشد از وجود او
 بهشت و این سخن نبود خلاف نص قرآنی
 بسی پژمردگیا بود گلزار هدایت را
 دگر ره با فیوض^(۲۲) یافت سرسبزی و^(۲۳) ریانی
 اگر معمار لطفش قصر ایمانرا درین آخر
 اساس از نو بنستی ، روی بنهادی بویرانی
 مرا نادیده باشد با سر کویش سر و کاری
 پس از دیدن عراقی را ند با پیر ملتانی^(۲۴)
 بسی توییخ کردند اهل توران و خراسانم
 بدار الکفر رفتن چون پسندی گر مسلمانی
 بدهلی ظلمت کفر است گفتند و بدل گفتم
 بظلمت رو اگر در جستجوی آب حیوانی
 نشد با طول صحبت ز اولیای یرب و بطحا
 میسر آنچه از وی شد مرا نادیده ارزانی

-
- (۲۰) زاری شد : (مع) زاری .
 (۲۱) انسانی : (مع) نفسانی .
 (۲۲) با فیوض : (مع) ز ابر فیضش .
 (۲۳) سرسبزی و : (طا) سرسبزی .
 (۲۴) ند با پیر ملتانی : (مع) نیکو شد سر و سامانی .

بجان شو بنده‌اش ای آنکه می‌خواهی شدن آزاد
 ز تسویلات نفسانی و تلبیسات شیطانی
 در انگشت ار بگردی صخره یکدم خاتم عهدش
 بموری کی خریدی حاصل ملک سلیمانی
 به بدبختی خود شاید که خون گرید سیه‌بختی
 دران کوی‌است دارد میل سوی عالم فانی
 لثیمی گفت من نزدیکم و شناسمش ، گفتم
 مگر نقل ابوجهل و محمدر را نمی‌دانی
 ز بنده خاکروبان درش را باد صد زنه‌ار
 ز کف ندهند آن اکسیر اعظم را بآسانی
 تمنای قبولش دارم و دانم که ناأهلم
 مدد یا روح شاه نقشبند و غوث گیلانی
 سگم ، از سگ بسی کمتر تو نجم‌الدین صفت جانا
 بدین سگ بنگر از روی کرم زانسان که میدانی
 گریزان از نهیب باز تقسم صعوه سان سویت
 زهی دولت بلطف این صعوه‌را گر باز گردانی
 بخود کن آشنا چون کردیم از خویش بیگانه
 عطای احمدی فرما چو ما کردیم سلمانی
 بدانسان مظه‌ری شد جان پاکت جان جانانرا (۲۵)
 بچشم اهل بینش این زمان خود جان جانانی

(۲۵) بدانسان .. الخ له (طا) دا بهم‌جزیره‌یه :

بدینسان جان پاکت‌را بشد مظهر که جانانرا

ز جام فیض خود کن (خالد) درمانده را سیراب
که او لب تشنه تیه است و تو دریای احسانی

- ۶ -

زهی شهنشه^(۱) عالی و ظل یزدانی
قرین دولت و شوکت ، خلیل^(۲) رحمانی

کف سخای ترا بحر گفتم و دل گفتم
قیاس بحر ز کف میکنی ز نادانی

چنین کریم و خردمند و دادگر که توی
چ جای حاتم طائی و شاه ساسانی

توی ز غایت عدلت همیشه گرگ و پلنگ
روند خانه بخانه ز بهر چوپانی

شجاع و عالم و عادل کریم ابن کریم
بهوش و درك چو آصف ولی سلیمانی

چنین بفرق تو افسر شده است ابر سزد
اگر ز معجز پیغمبریش برخوانی

وگر بن سوارى بود رسول توی
بزرگ شاه سواران بوحی ربانی

- ۶ -

(۱) شهنشه : (طا) ؛ (طلا) شاهنشهی .

(۲) خلیل : (طا) ؛ (طلا) خلیل حی . بهلام به گویره ی نیم دوو جیاوازی بهی
همردو نیوه بهیته که ، نیم بهیته له باره ی سهنگی شیمری بهوه نه گوزی و
نه که ویتته بهر بایتیکی تری جیا له بابی بهیته کانی تر که نه وهش له شیمر
دروست نی به .

وگر نه بهره گردد خجل ز معجزه‌ات^(۳)
 سر فوارس توران و روم و ایرانی
 چو خسروانه نهی پا بتوسن گلگون
 ندیده چرخ به شیرین سواریت ثانی
 غرض ز^(۴) (خالد) ازین مدح بود عرض هنر
 وگر نه مدح چه حاجت تو مهر تابانی

- ۷ -

هردم بگوشم آید از سوز دل صدایی
 گویا ز دردمندان خالی نماند جایی
 بر حال خویش گریم از جور زلف شوخی
 بینم بدست صیاد هر مرغ بسته پای
 گلزار حسن جانان هرگز خزان نبیند
 آری که می‌باشد فردوس را فنایی
 بر دیده آنچه آید در انتظار رویش^(۱)
 چشم جهان ندیده^(۲) زین گونه ماجرای
 (خالد) ز در اشکش دامن پراست دایم
 سازد مگر تارش در پای مه لقایی

(۳) معجزه‌ات : (طا) معجزه‌اش .

(۴) ز : له (طلا) دانی به .

- ۷ -

(۱) رویش : (طا) ؛ (مع) رویت .

(۲) ندیده : (مع) نبیند .

متفرقه

- ۱ -

مدهوش صهبای خودبینی و مغروری ، بنده جانی خالد کردی
شهرزوری ، تتبع حضرت کامیاب لذت ناکامی مولانا نورالدین عبدالرحمن
نقشبندی جامی کرده ، در هفت بند خود میگوید (۱) .

بند اول

ساربانان رحم کن بر آرزومندان زار
وعده شد نزدیک و نبود بعد ازین جای قرار
کن صدا^(۲) نعمانیء گردن فراز برق سیر
بیخبر ز آب و علف ، کار آزمای^(۳) راهوار
بی تأمل بر گشا بند عقال از زانوش
زمره درماندگان را این گره وا کن ز کار
تا کنم بر خویشتن آرام و آسایش حرام
تا نهم یکباره خواب و خورد^(۴) و راحت برکنار

(۱)

- (۱) نهمه نهو پیشه کی یه به له (مع) دا بق نهم پارچه شیمره دانراوه . له (طا) و
(طلا) دا نووسراوه : « ترجیع بند [طلا : ترکیب بند] در طریق مدینهء
منوره در اظهار شوق روضهء مطهره » .
(۲) صدا : (طا) ؛ (طلا) جدا .
(۳) کار آزمای : (طا) ؛ (طلا) آزمایی .
(۴) خواب و خورد : (مع) خورد و خواب .

کرده ده منزل یکی تا سر نهم در راه دوست
 تا کشم در دیده خاک آستانش سرمه وار
 بادیه پیما شد از هر دیده ام صد قطره خون
 سوی جانان دیر میجنبید چرا^(۵) امشب قطار
 نیست تاب سستیء جمّالم از شوق جمال
 سوختم از آتش جان سوز^(۶) هجران زینهار
 حادیا خیز^(۷) و بلند آهنگ کن آواز را
 آر در رقص از نوای جان فزا جمارا

بند دوم

چون منش بیخود کن از ذوق حدی بهر خدای^(۸)
 دل ز جا شد ، تا بکی محمل نمی جنبد ز جای
 گوش بر بانگ حدی جان سوی جانان رهنورد
 تن بخاک شام دل با یاد^(۹) یثرب در هوای
 مهبط وحی خدا و مشرق نور هدی
 مغرب مهر^(۱۰) سپهر رحمت و صدق و صفای^(۱۱)

(۵) چرا : (مع) مرا .

(۶) سوز : (طا) سوز و

(۷) خیز : (مع) برخیز .

(۸) خدای : (طا) ؛ (طلا) خدا .

(۹) یاد : (طا) ؛ (طلا) باد .

(۱۰) مهر : (مع) جور .

(۱۱) صفای : (طلا) صفا .

آب حیوان است آبش ، خاك مشك آمیز او
 مرهم کافور بهر خستگان بی‌نوای
 کردگارا خستگانرا مرهم کافور بخش
 تشنگانرا سوی آب زندگی راهی نمای
 نشئه لطف آلهی یابی از باد هوا
 بوی فردوس برین آید ازو سر تا پیای
 مرده صد ساله با صد رعه میجنبد ز خاك^(۱۲)
 میدمد از جانب یثرب نسیم جاتقزای
 این نه بس وصفش که یثرب چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است

بند سوم

من که سرگردان جانانم چ باك از خان مان
 یا مرا کی در دل آید فکرت سود و زیان
 در دل تنگم چنان سودای یثرب زد علم
 جای گنجایش کجا دارد دراو یاد جنان^(۱۳)
 یثرب آن خاك است تبعا بدام آورد دل^(۱۴)
 ز آبدانی^(۱۵) اندرو نه نام بود و^(۱۶) نه نشان

(۱۲) خاك : (طا) ؛ (طلا) جای .

(۱۳) جنان : (مع) چنان .

(۱۴) بدام آورد دل : (طا) بدام آورده دل . (طلا) دام آورد بدل .

(۱۵) آبدانی : (طلا) آبادانی .

(۱۶) بود و : (مع) بودی .

یثرب آن خاک است جبریل امین با صد نیاز
 آمدی بهر طوافش بر زمین از (۱۷) آسمان
 یثرب آن خاک است پیش از خلق آدم صبح و شام
 بهر طوافش آمدندی زمره روحانیان
 از خیال اینکه (۱۸) خواهد گشت جای دوست بود (۱۹)
 پیشتر (۲۰) از آبدانی قبله گاه انس و جان
 هست اکنون خوابگاه او خجالت بین که من
 سالها بگذشت از عمر و (۲۱) نکردم طوف آن
 (خالدا) تا کی نشینی در خجالت منفل
 خیز و گرد مرقلش برکش فغان از سوز دل

بند چهارم

السلام ای چهره ات شمع شبستان وجود
 السلام ای قامتت سرو بهارستان جود
 السلام ای آنکه تا آرامگاهت شد زمین
 هست خاک تیره را صد ناز بر چرخ کبود
 السلام ای آنکه برتر پایه هر برتری
 صد هزاران ساله راه (۲۲) از ساحت قربت فزود

-
- (۱۷) از : (طا) و .
 (۱۸) اینکه : (مع) آنکه .
 (۱۹) بود : (مع) او .
 (۲۰) پیشتر : (طا) پیشتر .
 (۲۱) عمر و : (مع) عمر .
 (۲۲) ساله راه : (مع) سال و ماه .

السلام ای آنکه بر ظلمت نشینان عدم
از تو شد گنجینه نور عنایترا گشود

السلام ای آنکه بهر کوری چشم دلان (۲۳)
گرد نعلینت جواهر سرمه اهل شهود

السلام ای آنکه اعجازت یکی از صد هزار
برتر از گنجایش فسحت گه گفت و شنود

السلام ای آنکه پیش از خلق آدم سالها
روی در محراب ابرویت ملائک در سجود

من کجا و حد تسلیم تو (یا خیر الانام)
از خداوند جهانت باد هر دم صد سلام

بند پنجم

ای پناه عاصیان سویت پناه آورده ام
کرده ام بی حد خطا و التجا آورده ام

بوده ام سرگشته (۲۴) تیه ضلالت سالها
این زمان رو سوی خورشید هدی آورده ام

هست مارا در جهان جانی و ای جان جهان
و انهم از تو چون توان گفتن فدا آورده ام

(۲۳) بهر کوری چشم دلان : (طا) بر کوری چشم نادلان . (مع) بر کوری چشم بددلان .

(۲۴) سرگشته : (طا) سرگشته و .

تو طیب عالمی من دردمند دل فگار
 رو بدرگاهت بامید دوا آورده‌ام
 زاده ره بردن بدرگاه کریمان ناسزا است
 شادم ار رو (۲۵) بر درت بی‌زاد (۲۶) راه آورده‌ام
 کوه بر دوش از گناه و رخ ز خجلت همچو کاه
 دارم امید زوال کوه و کاه آورده‌ام
 شستش را یک نم از دریای لطفت بس بود
 گرچه دیوانی چو روی خود سیاه آورده‌ام
 گر بخاک درگهت سایم جبین ای جان پاک
 آنچه خضر از آب حیوان یافت من یابم ز خاک

بند ششم

سرور عالم من دل داده حیران توام
 واله و (۲۷) سرگشته سودای هجران توام
 شاه تخت قاب قوسینی تو ، من کمتر گدا
 کی بود یارای آن گویم که مهمان توام
 رحمت عام تو آب زندگی ، من تشنه‌ای
 مرده بهر قطره از آب حیوان توام
 دیگران بهر طواف کعبه می‌آیند و من
 سو بسو افتاده کوه و بیابان توام

(۲۵) ار رو : (طا) آرو .

(۲۶) بی‌زاد : (طا) بی‌زاد و .

(۲۷) واله و : (طا) واله .

دوش در خوابم نهادند افسر شاهی بسر
 گویا پا می‌نهد^(۲۸) بر فرق دربان توام
 (جامیا) ای بلبل داستان سرای نعت دوست
 این سخن بس حسب حال آمد ز دیوان توام
 بر لب افتاده زبان گرگین سگی‌ام تشنه لب
 آرزومند نمی از بحر احسان توام
 نفس و شیطانم به پیشت آبرو نگذاشتند
 حق آنانی ز وصلت کام دل برداشتند

بند هفتم

حق آنانی که تادر قید هستی بوده‌اند
 دم بدم در جستجوی خواهشت افزوده‌اند
 هوشیارانی که در امر خرد زو خیره‌اند^(۲۹)
 لب بتصدیق تو از روشن دلی بگشوده‌اند
 شهریاران مرقع‌پوش بی^(۳۰) تخت و کلاه
 کافر شاهی ز شاهان جهان بر بوده‌اند
 غمگسارانی^(۳۱) نهاده گردن اندر زیر تیغ
 در سر و کار وفایت بذل جان بنموده‌اند

(۲۸) می‌نهد : (طا) می‌نهند .

(۲۹) خیره‌اند : (طا) ؛ (طلا) خیره بود .

(۳۰) بی : (مع) با .

(۳۱) غمگسارانی : (طا) غمگسارانرا .

روزه‌دارانی بجهد از صبح تا هنگام شام
یافته نانی و در راه خدا بخشوده‌اند

(خالد) دلداده‌را آینهء دل ده جلا
نفس و شیطاننش برنگ معصیت آلوده‌اند (۳۲)

در شمار آن کسانی آر کز روی نیاز
سالها راه وصال‌ترا بجان پیموده‌اند

بو (۳۳) که از لطف تو ای سرچشمهء انعام عام
کارش آرایش پذیر آید بحسن اختتام

- ۲ -

درودی کز نسیمش ملک تاتار
خورد خون همچو دل از طرهء یار

سلامی کز شمیمش بوی رضوان
شود سرگشته چون جان بهر جانان

پس از عجز از سپاس ایزد پاک
بود بر جان شاهنشاه لولاک

پس آنکه باد بر یاران جانیش
بتخصیص آنکه میگویند ثانیس (۱)

(۳۲) ثم بهیته له نوسخه‌ی (طا) دا له‌باش بهیتی پاشه‌وه‌یه‌تی .
(۳۳) بو : (طا) تو .

- ۲ -

(۱) ثانیس : (مع) نامیش .

- ۲ -

از پس ^(۱) حمد ملك ذوالجلال
 بعد درود مه برج کمال
 به که به اوصاف شه دادگر
 خامه کنم رشك ده نی شکر
 آن شه دریا دل والا تبار
 داور دارا سیر و جم وقار ^(۲)
 کوه شرف کان سخا و هنر
 هر که شود از کرمش بهره ور
 رتبه عالیش بدانسان شود
 تاج سرش صیقل کیوان شود
 کشتی تن در یم ^(۳) احسان او
 خرد کند موجه طوفان او
 خصم خجل گشته بشمشیر او
 چرخ سراسیمه تدبیر او ^(۴)
 هر که ^(۵) برد ^(۶) سر بدر از امر او
 خورد دو سیلی ^(۷) ز کف قهر او

- ۳ -

- (۱) از پس : (طا) از پس که .
- (۲) ثم به یته له (مع) دا نی به .
- (۳) در یم : (طا) داریم .
- (۴) ثم به یته و بهیتی پیشوو له (مع) دا نین .
- (۵) هر که : (مع) خواست .

اینکه برو چشمهء شمس و قمر
 مانده نشان بسته ز جوزا کمر
 شاهد اقبال در آغوش او
 صد کی و جم غاشیه بر دوش او
 عالم و رغبت ده ارباب شرع
 ارض و سمائی است ^(۸) باصل و بفرع
 گشت ز همنامی او پیش از این
 آتش نمرود چو خلد برین
 تا زده آن مهر عدالت علم
 رخت برون برده ز عالم آلم
 باز به کنجشك دهد دانه را
 شمع نسوزد پر پروانه را
 الغرض از غایت امن و امان
 داغ نهد بر دل نوشیروان
 مهدی اگر گردد از این باخبر
 (یحسبه سُنَّةٌ خیر البشر)
 بانی این بلدهء جنت نهاد
 رشك ده روضهء (ذات العماد) ^(۹)

(۶) برد : (طا) کشد . (طلا) کشید .

(۷) سیلی : (طا) سلی .

(۸) سمائی است : (طا) سما نیست .

(۹) له نوسخه‌ی (مع) دا له سهر. ثم بهیته نووسراوه : « مراد از بانی بلده
 سلیمان پاشای بابان است » واته : مه بهست اه دروست کهری شاری
 سلیمانی سلیمان پاشای بابانه .

بسکه فرح میدهد این بوستان^(۱)
حافظ شیراز بلاغت نشان

بیند اگر يك تفست جای خویش
نسخ کند نعت مصلاى خویش
کرد خرد ختم سخن این چنین :
(اِنَّكَ فِيْهَا كَلِمٰنٌ الْخَالِدِيْنَ)

- ۴ -

خداوندا بحق اسم اعظم
بنور سید اولاد آدم

بسوز سینه صدیق اکبر
بسلمان و بقاسم بار دیگر

بشاه صفدر کرار حیدر
که از نیروش وا شد باب خیر

نبد فصلی بروز^(۱) کارزارش^(۲)
ز عزرائیل و ضرب ذوالفقارش

(۱۰) بوستان : (طا) ؛ (طلا) گلستان . له نسخه‌ی (مع) دا له سرهم به‌یته
نووسراوه : « مقصودش از (بوستان) (چهارباغ پاشائی) است که الحال
ویران است » . واته : مبه‌ستیشی له (بوستان) (چوارباغی پاشا) به که
نیستا ویرانه .

- ۴ -

(۱) بروز : (طا) هنر .

(۲) کارزارش : (طا) دو کارزارش .

بآن سرو گلستان نبوت

بآن شمع شبستان فتوت

حسن کز محض لطف و خیرخواهی^(۳)

فرود آمد ز تخت پادشاهی^(۴)

بآن نوباوه باغ رسالت

بآن یکتای میدان بسالت

حسین آن سرور جمع سعیدان

سپهسالار افواج شهیدان

بآن چشم چراغ اهل ینش

که بر وی بد مدار آفرینش

علی بن الحسین آن زین عباد

که بد از غیر ذات بخت آزاد

بآن کان صفا و منبع نور

که بود اندر قباب عز مستور

محمد باقر آن کوه مفاخر

که از تحریریش گفتند باقر

بحق مجمع البحرین انوار

که شد او را ز صدیق و علی یار

امام صادق و مصدوق جعفر

که این دو منصب او را شد میسر

(۳) لطف و خیرخواهی : (طا) لطف خیر خواهش .

(۴) پادشاهی : (طا) پادشاهش .

بحق جمله اهل بیت اطهار (۵)
 کلان و خرده ، مرد و زن بیکبار
 که هر يك كشتی بحر یقینند
 چه كشتی لنگر روی زمینند
 بدان سرمست صهبای محبت
 که بد غواص دریای مودت
 شه ارباب عرفان (۶) قطب بسطام
 که در این ره نزد چون وی کسی گام
 به شرب بوالحسن از جام عشقت
 که بد شایسته اقدام عشقت
 به حق بوعلی آن قطب فایق
 به خواجه یوسف آن غوث الخلاق
 به عبدالخالق آن البرز تمکین
 امام پیشوایان ره دین
 که پا ننهاد آن فرخنده اختر
 بجز اندر قدمگاه پیمبر
 بحق خواجه عارف کان معنی
 به محمود آن شه انجیر فغنی
 بتمکین عزیز آن پیر نساج
 که بر چرخ برین سود از شرف تاج

(۵) اطهار : (طا) کبار .

(۶) شه ارباب عرفان : (مع) رئیس عشقبازان .

بحق خواجه بابای سماسی
بآن خورشید برج حق شناسی

امیر سید کلال آن پیر کامل
که فکر غیر نگذشتیش در دل

بحق پیر پیران بخارا
کزو شد سنگ خارا زر سارا

بهاء الدین والدنیا محمد
که این راه هدا زو شد مهده

به بی نقشی چو (۷) کردی سربلندش
نهادی نام شاه نقشبندش

ز بس از وی گره از کار وا شد
خطابش خواجهء مشکل گشا شد

بقطب حق علاء الدین عطار
که از عالم گشادی قفل اسرار

به آن پیری که چرخ آمد مقامش
ازان یعقوب چرخ گشت نامش

به حق آبروی پیر احرار
کزو زیب دگر بگرفت این کار

چه (۸) گویم من ز وصف آن گرامی
دری وصفش چنین سفته است (جامی) :

(۷) چو : (طا) چه .

« مقام خواجه برتر از گمان است
 برون از حد تقریر و بیان است »
 « دلش بحری است ز اسرار الهی
 از و یک قطره از مه تا ب ماهی »
 بخواجه زاهد آن پیر صفا کیش
 بجانبازی مولانای درویش
 به حق خواجگی کاندر بدایت
 نمودی درج اسرار نهایت
 به آن مهر سپهر ارجمندی
 ختام خواجگان نقشبندی
 که صهبای محبتر است ساقی
 در دریای عرفان خواجه باقی
 به آن سیار سیر بی نهایت
 به آن سرهنگ ارباب درایت
 به آن ینبوع اسرار نهانی
 که کس او را نمیداند تو دانی
 به آن دریای ذخار ^(۹) معانی
 به آن شهباز ^(۱۰) اوج لامکانی

(۸) چه : (طا) چو .

(۹) دریای ذخار : (مع) ذخار دریای .

(۱۰) شهباز : (طا) سالار .

بنور دیدهء فاروق احمد
 کزو شرع محمد شد مجدد (۱۱)
 ز نورش شد سواد هند روشن
 وزو سرهند شد وادی ایمن (۱۲)
 چراغ محفل باریک بینان
 سپه سالار فوج پاک دینان
 نسجد هر که داند ارتقای
 نگاه (۱۳) هیچ کس با نقش پایش
 بهر دو دیدهء آن غوث قیوم
 سعید عروة الوثقای معصوم
 بشیخ عبدالاحد آن نجم ثاقب
 محمد عابد والا مناقب
 بسیف الدین و سید نور محمد
 بشمس الدین حبیب الله ارشد
 به پیر ما که هست اندر زمانش
 هدایت حصر اندر آستانش
 نشد جز بندگی آرامگاهش
 ازان شد نام عبدالله شاهش

(۱۱) مجدد (طا) : مجدد .

(۱۲) ثم بهیته و بهیتی پیشه‌وهی له (طا) و (طلا) دا له شوینی به‌کدان .

(۱۳) نگاه (طا) : نگاه .

نگویم از کمالاتش که چوناست
ز هر وصفش که اندیشم فزوناست

غریب و بی کسم بر من بیخشای
چو کس مشکل گشا نبود تو بگشای
دری بگشای از خوشنودی خویش
برین سرگشته مهجور دل ریش
بهر کس کز کرم کردی نگاهی
دو عالم را نمی‌سنجد بکاهی

ز بحری کز فیوضت گشت ریزان
ز عین مکرمت بر این عزیزان

برحمت رشحهء هم بر (۱۴) دل من
اگر ریزی شود حل مشکل من

ز من هرگز نشد کاری که باید
گنه زینسان (۱۵) بگفتن در نیاید (۱۶)

ز اعمال بد خود شرمسارم
نه طاعت نه زبان عذر دارم

چو بر خود بینم از بس شرمساری
بدوزخ خوشترم از رستگاری

(۱۴) هم بر (مع) اندر .

(۱۵) زینسان (طا) : زانسان .

(۱۶) بگفتن در نیاید : (مع) که در گفتن نشاید . (طلا) که در گفتن نیاید .

پیامرز و میرس از کار خامم
 بر سوابی نیززد انتقامم
 اگرچه بس ستم بر خویش کردم
 قباحتهای از حد بیش کردم
 چو می اندیشم از دریای جودت
 خورشم با این همه نقض عهودت
 بمحض فضل تو امیدوارم
 تو خود فرموده آمرزگارم

- ۵ -

پی گلگشت در فصل بهاری
 گذشتم ^(۱) بر بساط جویباری ^(۲)

نگه کردم که مرغ گلستانی
 نوا سنجند در ^(۳) مرثیه خوانی

تذرو از مد آهش سرو بر سر
 بدل بیم ^(۴) فراقش ^(۵) گشته یکسر ^(۶)

- ۵ -

- (۱) گذشتم : (طا) گذاشتم .
 له نوسخه‌ی (مع) دا له‌سهر ثم پارچه‌یه نووسراوه : « در مرثیه شیخ
 عبدالکریم که استاذ خودش بوده است ، وال حال در تپه وسط شهر
 سلیمانیه مدفون است فرموده است » . واته : له لاوانده‌وه‌ی شیخ
 عه‌بدولکه‌ریمدا فره‌موویه‌تی که ماموستای خۆی بووه و ئیستا به‌سهر
 گردیکه‌وه نیژراوه که که‌وتووه‌ته ناوه‌زاستی شاری سوله‌یمانی‌یه‌وه .
- (۲) جویباری : (طا) ؛ (طلا) مرغزاری .
 (۳) در : (طا) از .

کشیده قمری از اندوه جان کاه
زبان در (ائما آشکو الی الله)

نهاده سر بزانو بید مجنون
سخنگو سوسن اندر هجو (۷) گردون

گل سوری گریبان چاک کرده
پریشان سبزه رو بر (۸) خاک کرده

گرفته ابر و خاک و باد و مه تاب (۹)
کند فریاد و کف بر سر زند آب

چنان گشته است نرگس مست و محزون
تو گویی گاو چشمش داده افیون

بنفشه دال گشته از (۱۰) ظلم
زبان لاله لال است از تکلم

سمن میکند (۱۱) از (۱۲) بیداد طاعون (۱۳)
بناخن خال روی (۱۴) آسمان گون

-
- (۴) بیم : (طا) بینم .
(۵) فراقش : (مع) فواش .
(۶) یکسر : (مع) کمتر .
(۷) هجو : (مع) هجر .
(۸) سبزه رو بر : (طا) ؛ (طلا) بر سر خود .
(۹) نه م نیوه بهینه له (مع) دا بهم جوره به :
گرفته آه خاک از باد مهتاب
(۱۰) از : (مع) بر .
(۱۱) میکند : (طا) ؛ (طلا) برمیکند .
(۱۲) از : (طلا) ز .
(۱۳) طاعون : (مع) ماعون .

یکی از سبزه پوشان در ^(۱۵) گلستان
پاسخ تر زبان شد همچو مستان

که بحر علم و دانش کوه عرفان
بیرج زهد و تقوی مهر رخشان

سلاله (صاحب الخلق العظیم)
(امام العالم ^(۱۶) عبد الکریم)

ز چشم دهر شد خورشید وش گم
ازان تر دامنم از اشک ^(۱۷) شبنم

بزیر خاک گنج آسا چو پی برد
ز رشک ارض گردون خون دل خورد

(دَعَتْ يا لَيْتَنِي كُنْتُ تَرَابًا)
(لعلَّ الی بعد الموت آبا ^(۱۸))

بجنت جای کرد آن قطب کامل
بنات النعش وش گردش افاضل

(بنی تأریخهم ربی الرحیم)
(کهاکم خالداً داری ^(۱۹) النعیم ^(۲۰))

(۱۵) خال روی : (مع) خال ورد . (طا) خالی و رو .

(۱۶) در : نهم وشهیه له (مع) دانی به .

(۱۷) العالم : (طا) عالم .

(۱۸) اشک : (طا) اشک و .

(۱۹) آبا : (طا) ایابا . (مع) آبا .

(۲۰) داری : (طا) دار .

(۲۰) نهم نیوه بهیته به حوروونی نه بجد نه کاته ۱۲۱۳ و شیخ عهبدولکه ربمی
به رزنجیه پیش لهم سالمداد کوچی دواپی کردوه ، کهواته نهو نوسخانه

فغان از جور این خونریز فرهاد
 ستون بیستون (۲۱) همت افتاد
 کسی چون او به فن حق پرستی
 نگشته ثبت در دیوان هستی
 کلام و زیج و حکمت با نجومش
 بدی يك قطره از بحر علومش
 چنان آگه بد از اسرار تنزیل
 تو گویی اوستادش بود جبریل (۲۲)
 ز موج فکرش گردون حبابی
 ز علمش لوح يك حرف از کتابی
 شدی محو ار (۲۳) دوصد چون (گلشن راز)
 بلا فکر و توقف گفتیش باز
 غرض علمی نبذ در دهر (۲۴) فانی
 که در وی باشد اورا هیچ ثانی
 اجل تا دام بر مردم نهاده
 چنین صیدی (۲۵) بدامش کی فتاده

هه‌لەن که (ی) که‌یان لەسه‌ر (دار) هوه تێدا نی‌یه و به‌م‌پێ‌یه (داری) و (النعمیم)
 ئەبن به‌ موبته‌دا و خه‌به‌ر .

(۲۱) بیستون : (طا) بیستونرا .

(۲۲) ئەم به‌ینه له (طا) دا نی‌یه .

(۲۳) ار : (طا) ؛ (مع) از .

(۲۴) دهر : (طا) ؛ (طلا) دیر .

(۲۵) صیدی : (طا) ؛ (طلا) مرگی .

سزد گر چرخ ازین ماتم ^(۲۶) ستیزد
 دوصد پروین ز مهر و ماه ریزد
 ز بس بارد ز پشم اختران ^(۲۷) خون
 که گردد بیستون ^(۲۸) چرخ گلگون
 بیا (خالد) بشکر ایزدی کوش
 ز صهبای تحمل جرعهء نوش
 لباس گریه ^(۲۹) را یکباره کن شق
 روانش را روان کن رحمت حق
 نماند هیچ کس در زیر گردون
 اگر شه گر گدا ، گر نیک و گر دون

- ۶ -

بوعلی گفت آن حکیم پر خرد
 آدمی را هفت علت هست بد
 فالج و عرق النساء ، کم شهوتی
 باد قولنجی کزان در زحمتی
 همچنان باد بواسیر اسیر
 مردمان را زود گرداند اسیر

-
- (۲۶) ازین ماتم : (مع) ماتم زین .
 - (۲۷) اختران : (مع) ارفوان .
 - (۲۸) بیستون : (طا) بیستون این .
 - (۲۹) گریه را : (طا) کبر را .

درد پشت و درد دندان هفتمین
 نیست ازین هفت درد درد سهمگین
 يك دواى گويمت بشنو ز من
 تا كه گردى سرفراز انجمن
 جوز و بازباز و قرقل ، قاقله
 دارچینی ، سعد هندی ، آمله
 سنبل خوش بوى داخل كن در او
 تا دماغت تازه گرداند ز بو
 انگبین خام را يك جوش ده
 كه از او بستان و يك ساعت بنه
 نام آن معجون جاويدان بود
 بهر آن هفت دردمان بود (۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) ده سنو سه كهى (مع) دا كه تنها نه و نه م پارچه شيمرهى تيابوو ، له
 داوینى شيمره كانه وه به فارسى نو و سراوه : « اجزاها همه مقابل باشند
 و انگبین برابر همه باشد ، مجرب است » . واته : به شه كان هموو
 نه وهنده ی بهك بن و نه وهنده ی هموویشیان ههنگوین بن ، تا قى كراوه ته وه .

مخمسات

- ۱ -

بجز تو خاطر این بو الهوس نمیگیرد
بگوش خفته صدای جرس نمیگیرد
سوای شهد انیس مگس نمیگیرد
دلم بغیر تو الفت بکس نمیگیرد
چو بلبل است ^(۱) که جا در قفس نمیگیرد

★ ★ ★

چو عشق مغز بود عقل پوست نتوان کرد
به پند زاهد فردوس ترك دوست ^(۲) نتوان کرد
بقول مدعی ار صد نکواست نتوان کرد
بحرف زشت بدان ^(۳) ترك دوست نتوان کرد
کسی که دل بکسی داد پس نمیگیرد

- ۱ -

- (۱) بلبل است : (طلا) بلبلی است .
(۲) فردوس ترك دوست : (مع) فردوس پوست . (طلا) ترك فردوس دوست .
(۳) زشت بدان : (مع) مدعیان .

مخمس بر غزل مولانای جامی

- ۲ -

گرچه در صورت ذرات جهان جلوه گری
گاه در حور نماینده و گه در بشری
لیک چون ذات تو از ژنگ^(۱) حدوث است بری
نه بشر خوانمت ای دوست نه حور و نه پری
این همه بر تو حجاب است ، تو چیزی دگری

★ ★ ★

دلبری از تو و خوبان^(۲) جهانند حجاب
بحر زخاری^(۳) و هرچه^(۴) نه تو^(۵) مانند حجاب
عین انواری و غیر تو بود تاب سراب
نور پاکی و فسانه است^(۶) حدیث گل و آب
لطف محضی و بهانه است لباس بشری

★ ★ ★

نبود جای سخن نکتهء محبوبی تو
نیست میدان خرد ساحت محبوبی تو
مر ترا زبید و شرح^(۷) دل آشوبی تو

- ۲ -

- (۱) ژنگ : (مع) رنگ .
(۲) خوبان : (مع) خواب .
(۳) بحر زخاری : (مع) بخرد خواری .
(۴) هرچه : (طا) از هرچه .
(۵) نه تو : (طا) غیر تو . (مع) تو نه .
(۶) فسانه است : (طا) ؛ (طلا) فسانست .
(۷) شرح : (مع) شمع .

حد اندیشه نباشد صفت خوبی تو
هرچه اندیشه کند خاطر آزان خوبتری

★ ★ ★

بهمه ذره بود نسبت و پیوند ترا
در همه چیز عیان دیده خردمند ترا
لیک در هردو جهان نیست چو مانند ترا
هیچ صورت نتواند که کند بند ترا
در صور ظاهری اما نه اسیر صوری

★ ★ ★

نیست بی سوز تو در روی زمین^(۸) هیچ دلی
نیست بی عکس رخت در چمن دهر گلی
نیست بی نشأء عشقت بخرابات ملی
جلوهء حسن تو از شکل مبرا است ولی
میتوانی که بهر شکل کنی جلوه گری

★ ★ ★

نیست آن کوس (أنا الحق) زده منصور ، توی
به نیاز (آرنی) نعره زن^(۹) طور توی
متجلی^(۱۰) تو و^(۱۱) جوینده آن نور توی
در^(۱۲) مرایای نظر ناظر و منظور توی
وحدت ذات تو از وهم دویی هست بری

(۸) روی زمین : (مع) هردو جهان .

(۹) نعره زن : (مع) نعره زنان .

(۱۰) متجلی : (طا) متجلی و . (مع) بتجلی .

(۱۱) تو و : (طا) تو .

★ ★ ★

خوبی و عشق بود خاص تو در کون و مکان
گاه در شیوه یوسف شوی ای دوست عیان
گاه در کسوت یعقوب برویش نگران
میکنی جلوه نخست از رخ خوبان جهان
وانکه از دیده عشاق درو مینگری

★ ★ ★

(خالد) دعویء صاحب نظری چند آخر
هان نگردي بير اهل حقیقت^(۱۳) کافر
گوش کن نکته آن سر فنا را ناشر
گر تو از دیده عشاق نگردي ناظر
کیست (جامی) که کند دعویء صاحب نظری

- ۳ -

ای وصل تو اعظم امانی
سرمایه عیش کامرانی
گر بی تو بمر جاودانی
يك لحظه زیم بشادمانی
یا رب نخورم بر از جوانی

★ ★ ★

در بحر غم فتاده مشکل
کشتی رسدم دمی بساحل
برباد شدیم ز آتش دل

(۱۲) در : (طا) ور .

(۱۳) حقیقت : (مع) طریقت .

شد ز اب دو چشم خاك تن گل
افسوس تو حال ما ندانی

★ ★ ★

بی مهر رخ تو شام^(۱) هجران
ریزم چو سپهر خون بدامان
صد چاك كنم ز غم گریبان
لیکن چو نمیرسد بسامان
مقصود چه سود خون فشانی

★ ★ ★

پیوسته چو غنچه میخورم خون
هر گوشه رود ز دیده جیحون
دامن شده ز اشك^(۲) سرخ گلگون
بی قد تو لیک سرو موزون
مارا چه هوای گلستانی

★ ★ ★

گر زیسته‌ایم بی وصال
غرق عرقیم ازین خجالت
اما بدو ابروی هلاکت
این نیست حیات بی جمالت^(۳)
مرگ است بنام زندگانی

★ ★ ★

- ۲ -

- (۱) رخ تو شام : (طا) توام بشام .
(۲) ز اشك : (طا) اشك .
(۳) جمالت : (مع) وصال .

بی (۴) صبر و شکیب داشت يك چند
 ریش دل خویش (۵) آرزومند
 با هجر تو تا گرفت پیوند
 ای من بخیال از تو خرسند
 بیرید ز دوستان جانی

★ ★ ★

(خالد) ز دو دیده خون (۶) سارا
 میبار نهان و آشکارا
 زان ابر نهال مدعارا
 شاداب همی نما خدارا
 تا بار دهد همانکه دانی

★ ★ ★

یا رب بمجردان افلاك
 یا رب بشه سریر لولاك
 از غیر تو رستگان بی باك
 پیش تو شفیع آورم تاك
 بار دیگرم بدو رسانی

★ ★ ★

(۴) بی : (طا) ؛ (طلا) با .
 (۵) ریش دل خویش : (مع) ؛ (طلا) خویش دل ریش .
 (۶) خون : (مع) نور .

قطعات

- ۱ -

از وحی سخن نیست دیگر کیست که چون تو
در فتح معارف زده بر لوح قلمرا
زین بیع و شرایی که تو کردی چه بجا بود
گر در حق تو بیع نمودند سلمرا
افسوس که استاد دوم نیست که بیند
سرگشته‌تر از چرخ نهم عقل دهمرا^(۱)

- ۲ -

عبد رحمن شیر میدان شاه گردون جاودان
با عموم^(۱) شهرتش مهرباست مانند سها
طوب اژدروار را چون بر عراده تکیه داد
پاره شد خیمپاره‌وش قلب عدو زین اعتنا

- ۱ -

(۱) نهم پارچه‌به‌له (مع) دانی‌به .

- ۲ -

(۱) با عموم : (طا) باد عموم .

حسب حال خصم ملهم گشت تاریخش بدل
« دشمن بد چون رهد از شیر یا از اودها » (۲)

- ۳ -

بود پیش از کار حارث نام دیو بد سرشت
پس بهر (۱) گردون ورا نام دگر شد (۲) سرنوشت

عابد و زاهد بد و او اب در چارم منیب
خاشع و شاکر مطیع است و عزازل در بهشت
خواند ابلیشش خدا یعنی ز رحمت ناامید
چون ز گلزار بهشتش راند و در تفرین بهشت

- ۴ -

فرید دهر ملا صالح زاد
که تا بد داد علم و فضل میداد
روانش بود مرغ گلشن قدس
روان شد سوی نزهتگاه خود شاد
ستون علم و عمان معانی
همه استادها را بود استاد

(۲) نهم نیوه به یته به حوروونی نه بجهد نه کانه ۱۲۲۳ که به سالی هجری
میژووی نهو سه رکه و تنه ی عه بدولر ه حمان پاشایه که شیعه ره که باسی
نه کا .

- ۳ -

- (۱) بهر : (مع) همه .
(۲) شد : (مع) بود .

رقم زد خامه تاریخ وفاتش
« که از پا آن ستون علم افتاد^(۱) »

- ۵ -

یا خیالت را بگو تا رو بگرداند ز من
چون به^(۱) بستر آرزوی خواب باشد بی توام

یا بر آسایم دمی یادی فرومیرد مگر
آتش افروخته در استخوان پهلوم

من بدانسانم که دانستی ز هجرات ولی
بازگشتی هست مر وصل ترا ای مه روم

- ۶ -

چار جنت بود درین دنیا
همه زیبا و شهرمه ایام
در سمرقند سفد و در بصره
هست نهر ابلّاء بدرام
شعب بوان بفارس در شیراز
غوطه باشد بهشتکی در شام

- ۴ -

(۱) نهم پارچه‌یه له (طلا) و (طلا) دا نی‌یه . نهم دوا نیوه دیره به حوروونی
نهمجهد نه‌کانه (۱۲۰۵) که نه‌یج سالی کوچی دواایی نه‌و مه‌لا صالحه بی.

- ۵ -

(۱) به : (طلا) ز .

- ۷ -

ای از مژمات غرقه بخون استادم
وز خط تو در قید جنون استادم
دلدادۀ دلدار خمار آلودت
عالم همه وز ^(۱) جمله فزون استادم
شیدای دو آهوی شکار اندازت
صد چون من و صد هزار چون استادم

- ۸ -

بی روی تو رفت طاقت از دل
در دست نمائد اختیارم
جز شوق وصال روی خوبت
نبود بدل حزین و زارم ^(۱)
از هجر تو جان رسید بر لب
رحمی بنما بحال زارم

- ۹ -

مهجور و زبان بسته و ^(۱) سرگردانم
رنجور و جگر سوخته و حیرانم

- ۷ -

(۱) وز : (مع) از .

- ۸ -

(۱) حزین و زارم : (طلا) حزین قرارم .

از چشم تو چشم التفاتی^(۲) دارم
گر پای نهی بچشم جان افشانم
دلدادۀ دیده توام گر قدمی
بر دیده نهی ثار جان افشانم

★ ★ ★

- ۹ -

(۱) بسته و : (طا) بسته .

(۲) التفاتی : (مع) انتظاری .

رباعیات

- ۱ -

چیست بر آن کس که بوید خاك سالار عرب
می‌نبوید تا ابد بویای پر عطر و طرب^(۱)

بر سرم چندان مصیبت ریخت از هجران او
گر بریزد فی‌المثل بر روزها گردند شب

- ۲ -

هرچند دل ز محنت ایام داغ یافت
رمزی ز داغهای قره اچداغ^(۱) یافت

اما چو دیده راه وصال است^(۲) وصل را
وهم^(۳) آن خیال کرد و ز داغش فراغ یافت

- ۱ -

(۱) طرب : (طا) عبیر .

- ۲ -

(۱) قره اچداغ : (طا) ؛ (طلا) قره‌جهداغ .

(۲) راه وصال است : (طا) ؛ (طلا) براه وصال است .

(۳) وهم : (طا) هم . (مع) مرهم .

- ۳ -

نسینما گر فتد ره بر در ^(۱) آن سرو دلجویت
بگو ای زمره شیرافکنان نخچیر آهویت
ز طول مدت هجران و شام ^(۲) محنت دوری
تو مانی زنده (خالد) گشت قربان دو ابرویت

- ۴ -

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدمم در یم آفات نگون باد
ور بر گل و نسرین نگرم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به آغشته خون باد

- ۵ -

ای آنکه ز کنهت ^(۱) همه کس حیرانند
دیوانه و دانا به برت یکسانند
(القصه) ز تو غیر تو کس واقف نیست
نازم به تقدس تو ای بی مانند

- ۳ -

- (۱) بر در : (مع) در بر .
(۲) شام : (طلا) رنج .

- ۵ -

- (۱) کنهت : (طا) نکهت .

- ۶ -

امروز که منزلم نصیبین گردید
از داغ غمت نصیب من این ^(۱) گردید
دوری ز سر کوی تو از من دوراست
اما چه توان کرد نصیب این ^(۲) گردید

- ۷ -

خورد در قافه خون ^(۱) مشک ختن از رشك گیسویش
نهد سر در قدم سرو سهی از قد دلجویش
اگر زاهد بخواب آن شوخرا بیند یقین دامن
نسازد سجده گه هرگز بجز محراب ابرویش

- ۸ -

واله شوق جمال دوستان
بی نصیب از گشت باغ و بوستان
بنده و امانده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هندوستان

- ۹ -

قاضیء مانند ملا مصطفی در سرزمین
نیست ، قاضی خود بود ^(۱) چون دیگران شاهد برین

- ۶ -

- (۱) نصیب من این : (طا) ؛ (طلا) دلم نصیبین .
(۲) نصیب این : (طا) نصیبین .

- ۷ -

- (۱) در نافه خون : (طا) خون نافهء . (مع) در نافهء .

میستاند (۲) تا نبیند نان او هرگز بخواب
خواب مستی از دو چشم دلبران نازنین

- ۱۰ -

سلامی جان فزا چون نشئه می
تحیاتی فزون تر زان پیایی
بران نوباهه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

★ ★ ★

- ۹ -

- (۱) بود : (طا) برد .
(۲) میستاند : (مع) میستاند .

فرد

- ۱ -

معما باسم علی

تا بخالت شد سر زلف آشنا
عالمی را عام شد درد و بلا

- ۲ -

به تاب و تب فتاد از تاب رویت این دل بی تاب
ز تاب کاکلت از سینه شد صبر و ز چشم خواب

- ۳ -

مظهر لطف صمدی (خالد) است
منبع فیض ابدی (خالد) است^(۱)

- ۴ -

معما باسم اسماعیل

نازم برعنا دلبری سالار هردو عالم است
بینم بیای اخترش افشاند تاج آدم است^(۱)

- ۳ -

(۱) نهم به یته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۴ -

(۱) آدم است : (طا) ؛ (طلا) عالم است .

- ۵ -

حالتم رشك ده مجنون است
وز غمت دیده من جیحون است ^(۱)

- ۶ -

هراکوه مست صهای جنون است
همه کارش ز حیرت واژگون است

- ۷ -

معما باسم اسماعیل

دلربائی است مرا نیم نگاهش چو می است
در دل نه نود و یک چو نهی نام وی است ^(۱)

- ۸ -

(خالدا) کرد فلك قد ترا خم یعنی
که ازین در بیقین وقت برون رفتن تست

- ۹ -

براستی و بجید و بچشم بادامت ^(۱)
مفسراست ^(۲) بر اهل علم لفظ اقامت

- ۵ -

(۱) مجنون است ؛ جیحون است : (طا) ؛ (طلا) مجنون کن ؛ جیحون کن .

- ۷ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۹ -

(۱) بجید و بچشم بادامت : (مع) تجلد بگردن و ادامت .

(۲) مفسراست : (طا) ؛ (طلا) مفسراند .

- ۱۰ -

(خالد) اندر بهشت خالد باد
(بالنبی و آله الامجاد)

- ۱۱ -

ور^(۱) از نفس کسی چراغ افسرد
آن شمع شبستان شرف روشن باد^(۲)

- ۱۲ -

در مکتب دل سبق نباشد
این مسأله در ورق نباشد

- ۱۳ -

معما باسم احمد

طمع دارد ز جانان لطف سرمد
شهید کربلای عشق احمد

- ۱۴ -

سالار رسل کریم و امجد
شاهنشاه ملک دین احمد

- ۱۱ -

(۱) ور : (مع) دور .
(۲) ثم بهیته له چهند نامه به کی مهولانادا دووهمی چوارینه به که و کمسن
جیاوازیشی هیه . چوارینه که بهم جوریه :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاله
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

- ۱۵ -

از ضیق وقت و تنگی حال آفریده‌اند
مارا برای خوردن دل آفریده‌اند

- ۱۶ -

غوث عالم خواجه گردن‌فراز سربلند
یکه‌تاز عرصه تجرید شاه نقشبند

- ۱۷ -

خاکپای حضرت صدیق شاه نقشبند
(خالد) درمانده تقصیربار و مستمند^(۱)

- ۱۸ -

طمع دارد بفضل حی معبود
غلام خالد و صدیق و محمود

- ۱۹ -

مرید (خالد) درمانده زار
سمی شه^(۱) عیدالله احرار

- ۲۰ -

فریاد ز دست فلك^(۱) سنگین دل
بیداد ز بیداد مه مهر گسل

- ۱۷ -

(۱) نهم به‌یته و به‌یتی پیتشو و له (طا) دا چوارخشته‌کی به‌کن .

- ۱۹ -

(۱) سمی شه : (مع) سمی شد .

- ۲۱ -

هست تعریفی ز تعریفات ^(۱) ای شیرین کلام
گناه حد و گناه رسم و گناه ناقص گناه تام

- ۲۲ -

غنی شد از تعلق حرف جر زاید ای همدم
(علا) ، (حاشا) ، (خلا) ، (لولا) و (کاف) و (رب) ، (و)ش هم ^(۱)

- ۲۳ -

دارد امید شفاعت از شفیع المذنبین
راجی لطف خدای هردو عالم شمس دین

- ۲۴ -

نام او اندر کلام حق مبین
(انّ الیاسَ لَمِنْ المرسلین) ^(۱)

- ۲۰ -

(۱) فلك : (مع) دلبر .

- ۲۱ -

(۱) تعریفات : (طا) تعریفات . (مع) تعریفان .

- ۲۲ -

(۱) نعم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۲۴ -

(۱) نعم بهیته و بهیتی (دارد امید شفاعت ..) تاد ، له (طا) و (طلا) دا
جوارخشته کی به کن .

- ۲۵ -

کی شکفت آید ز معروف و کرامتهای او
هفده رتبه از فلک چون برتر آمد جای او

- ۲۶ -

چون قمری سرگردان کز جفت جدا ماند
از هجر سهی قدان در دشت زخم کوکو^(۱)

- ۲۷ -

روی زمین جمله زیرجد شده
زاغ و زغن آخر ابجد شده

- ۲۸ -

معما باسم لطیف

يك از يك چون فتد دو در میانه
شود نامت هویدا ای یگانه

- ۲۹ -

در مدح سید علی قاضی

شد چو ماه از نسل زهرا منجلی
اختر برج شرف سید علی

- ۳۰ -

(۱) زنم کوکو : (طا) نرم گو .

- ۴۰ -

جدل با هزبر دمان ^(۱) می‌کنی
چنین میشوی ^(۲) چون چنان می‌کنی

- ۴۱ -

جلای آینه دل ز رنگ خود بینی
غلام حضرت ایشان محمد چینی

- ۴۲ -

صحن چمن و سایه بید و لب جوی
سر بر سر زانوی بت عربده جوی

★ ★ ★

- ۴۰ -

- (۱) با هزبر دمان : (طا) بما نیز هر زمان .
(۲) میشوی : (طا) ؛ (طلا) میشود .

بهشی کوردی

- ۱ -

ديسان ديارى دلبرى وەك مەشەلستان دا ديار
نوور بوون لەسەر كىوى ئوحوود تۆمار بە تۆمار ئاشكار
خۆش خۆش نەسىمى عەنەرىن يىن خۆش دەكاتن سەرزەمین
ئەمما نە بۆیى عەنەرىن يا نافەيى مېشكى تەتار
بىچ وادە ئېمشو پۆۆ ھەلات يا نوورى جانان سات بە سات
پۆشن دەكاتن سەرىسات ، (فى اللیل یولج النهار)
پۆ بوو لە نوور دەشتى فەقا ، گۆيا ھەيىبى خۆش لىقا
(لىلاء على السطىح ارتقى ، من نورہ القاع استار)^(۱)

- ۲ -

وہ ئەودال نەكەم .. وہ ئەودال نەكەم ..
تا كەى خۆم چون قەيس وہ ئەودال نەكەم ..
بازووى دەرویشىم پۆ خەرخال نەكەم
پۆشاكىن جە لۆنگ شا دەسمال نەكەم

- ۱ -

(۱) ئەم پارچە شىعرە تەنھا لە (طا)دا ھەيە لەگەل ھەندى ھەلەدا . بەبەرراورد
لەگەل بەك دوو دەستىنوس ژاستمان کردووہ ئەوہ . لەوہش ئەچى
ناتەواو بى . مەولانا ئەم پارچە شىعرەى لە مەدینەى مۇنەووەرە وتووە .

چه نى دهيرى يان مال به چۆل نه كم
 ته حصيل زۆزى به كه شكۆل نه كم
 فه ناييم به خاك سه حراى به ز نه كم
 به و كانى و سيلاو ديدهم ته ز نه كم
 بيخ زيشه ي فخل زه وقم پهي نه كم
 چار گۆشه ي جيهان مه سكن ته ي نه كم
 پهرى به خت و پم خاك وه سهر نه كم
 يا مه ن هوو پهي سهد سكه ندمر نه كم
 جه قوم و عه شرت خۆم بيتزار نه كم
 عزم وه ئه ي كابل و قه نده هار نه كم
 (خاليد) بى زه فiq زۆز وه شه و نه كم
 چون تاف ئاوان تهرك خه و نه كم (۱)

- ۳ -

هامسهران نه سب .. هامسهران نه سب ..
 مه جبوويتم (۱) هه ن شای عالی نه سب ..
 ئيسمش موحه ممه د ، قوره يشى و عه رب
 نه داش ئامينه كناچه ي وه هه ب

- ۲ -

(۱) نه م پارچه شيعره ، ئيمه بزانه ن ، به كه مجار له ژماره (۲۵) و ۲۶ ی (دهنگى گيتى تازه) دا بلاو كراوه ته وه كه له ۸ ی حوزه يرانى ۱۹۴۶ دا ده رچووه .

- ۳ -

(۱) مه جبوويتم : (مع) مه جبووب ويتم .

ته مامي (۲) عومرش شه صت و سځ سالهن
 باب و باپيرش بځي طهرز و حالهن
 عه بدوللا ، عه بدولموطه ليب ، هاشم
 عه بدولمه نافهن ، بزانهش لازم
 نه کوتا و نه بهرز (۳) سپي و گه ندم گون
 نه که و تن سايهش نه پرووي دنياي دوون
 به وه له د بځي بهن جه مه ککه ي نه نوهر
 چل سال چاگه مه ند بي به پښغه مبه ر
 وه سيزده ي هه ني نه و خور جه مينه
 راهي بي ، کوچ کهر د شي وه مه دينه
 چوگه موقيم بي تا مودده ي ده سال
 مهر گش په ي ئاما جه لاي بځي زه وال
 بهرشي جه (۴) دنياي فانيي بځي بنياد
 نه بله ه که سيوهن دل پيش کهر و شاد
 صه د و ييست و چار هه زار پښغه مبه ر
 سيصه د و سيزده ره سول ره مبه ر
 ئيراهيم و نوح ، موسا ئولولعه زم
 عيسا و موحه مبه د بزانهش وه جه زم

(۲) ته مامي : (طا) تاممي .

(۳) نه بهرز : (طا) دراز .

(۴) بهرشي جه : (طا) بهرشي و جه ي .

سه ییدولکه ونه نین ، خه تمولمور سه لین
جه ماسیوای حق بیهتر جه گردین

- ۴ -

قییلم فیراقت .. قییلهم فیراقت ..
ئارامم سه ندهن سه ودای فیراقت ..

دل قه قنهس ئاسان جه ئیشتیاقت
تاقت تاق بره ن په ی ئه برۆی تاقت

دوور جه قامه نت قیامهت خیزان
هیجرت شه راره ی جه هه نم ییزان

کاری پیم که ردهن مه روومی زازت
نه که ردهن وه دل نیم نیگای زازت

قه در عافیه ت وه سلّت نه زانام
شوکرانه ی شه که ر زازت نه وانام

سا غهم کۆی شادیم باد وه باد شاتۆ
ته مام ئینتیقام وه سلّت جیم ساتۆ

خاس خاس جه شیددهت نا ئیره ی دووری
وه کۆی نووره که رد ^(۱) سه رتا پای (نووری)

- ۴ -

(۱) وه کۆی نووره که رد : (طا) که رد وه کۆی نووره .

- ۵ -

- یا فەرد ئەظم • • یا فەرد ئەظم !
- یا حەیی قەییوم • • یا فەرد ئەظم ! (۱)
- یا شەوندە نالە ی صوبح دەم !
- ئە پای بەندی یان بەندیخانە ی غەم !
- یا فەرازدە ی چەرخ موعەللەق !
- یا نیگارندە ی تۆ تاق ئەزەرەق !
- یا بانێ بونیان قوصور و ئەیوان !
- ژفەت بەخش تەخت هەفت پایە ی کەیوان !
- بێزاد و ئەمیر ، بێخواب و بێخۆر !
- ئەەرەض ، ئە جیسەم ، ئە زۆح ، ئە جەوہەر !
- بێنای بێدیدە ی ، شەوای بێگۆش !
- جە ئەسرار غەیب واقیف و خامۆش !
- بێهەمتا و بێمیشل ، بێشەرێک ، بێباک !
- جە غەیب موبەززا ، جە ئالایش پاک
- ئەقشەبەند لەوح صفحەیی هەستی
- ئەشەبەخش جام بادە ی سەرەبستی !

- ۵ -

(۱) ئەم پارچە شیعەرە ی مەولانامان لەبەر نوسخە ی (مەلا فەتاحی کاگردەلی [ممف]) و (مەلا عەزیزی جوانزۆیی) نووسی یەوہ . نوسخەکان جیاوازی یان زۆر بوو ، مەودای باس کردنی هەموو جیاوییەکانمان نەبوو ، بۆیە بە پێی تێگەشتنی خۆمان هەردو نوسخە کەمان لە یەک دا و ئەم نوسخە بەمان لێ پێکەتێنان .

نظام دهندهی ئهرواح نه ئهجسام
تهركيب كوئندهی ئهعضا نه ئهندام

- به ماه و خورشيد خهلعته بهخش نوور !
- نومايندهی صوبح نه ئهوج دهيجوور !
- بهرپاكوئندهی خهيمهی بيستوون !
- دهوران دهندهی باد بيسكوون !

- جهمين پز نوور ماه مونهووهر
- نه طوززهی گيسووی شهو نومايان کهر !
 - تهئليف دهندهی چار عونصور به هم !
 - ظاهير كوئندهی وجود نه عهدهم !
 - فروزندهی بهرق نه سينهی سهحاب !
 - ئولفته دهندهی ئاتهش چهنی ئاب !
 - شوعله بهخش نار ، پوزتهو ئهفزای نوور !
 - زۆزی دهندهی مل و مار و موور !
 - فرمان دهندهی مولك و مهله کووت !
 - شههه نشای ئيقليم لاهووت و ناسووت !
 - نهققاش نوقوش ههيوولا و صووهر !
 - زهضامه ند جه خهیر ، با خهبر جه شهز !
 - زههاتندهی نووح نه طوف طوفان !
 - خلاص كوئندهی يووسف نه زيندان !

- ژۆی زهوشه ن به شهو ، شهو به ژۆ ئاوهر !
- گه دايان به شاه ، شاه به گه دا کهر !
- جه شه ژ فيرعه ون موسا نه جات دهر !
- ئاتهش په ي خه ليل وه گولستان کهر !
- موونيس يوونس نه گيتجاو غه م !
- نه کۆي سه رانديب زه هه نومای ئاده م !
- هه مراز يووسف نه چاه . که نعان !
- نه نيس به عقووب نه به يتولته حزان !
- زه ههر موسا به ئار شه جهر !
- به دهم عيسا مه رده زينده کهر !
- ئاقه به رئاوهر جه سه نك خارا !
- نه سکه ندهر جا دهر نه ته خت دارا !
- که ره م کهر به لوظف به موسای عيمران !
- ئيعجاز به يضا و موعجيزه ي ثوعبان !
- زو باینده ي تاج نه فخر شاهان !
- به خشاينده ي جاه وه صاحيب جاهان !
- ميفتاح نه بواب خه زانه ي غه يبي !
- ميشکات ضيای به زم لازه يبي !
- (خالق الأرواح ، فالق الاصباح) !
- (مفتاح النجاح ، مفتاح الفلاح) !

- گیرنده‌ی به‌هشت جه دست شه‌داد !
- به‌رباد کوتنده‌ی قه‌وم عاد وه باد !
- که‌وکه‌به‌ی فیرعه‌ون غه‌رق ده‌ریا که‌ر !
- وه پشه‌ی ضه‌عیف نه‌مروود فه‌نادمه‌ر !
- جا ده‌هنده‌ی جه‌م جه‌ موغاک خاک !
- به‌رارنده‌ی مار نه‌ دۆش ضه‌حاک !
- نیگوون کوئنده‌ی چه‌تر فه‌ریدوون !
- خوسرمو خه‌لطان‌که‌ر نه‌ گیتی‌جاو هوون !
- جام جه‌م نه‌ ده‌س جه‌مشید به‌رئاوهر !
- که‌لله‌ی که‌یکاس وه‌ تووتیا که‌ر !
- به‌ره‌م زه‌ننده‌ی سوپای سه‌لم و توور !
- به‌رباد ده‌هنده‌ی ئه‌ساسه‌ی ته‌یموور !
- مه‌ششاطه‌ی طوغرای زولف دیز له‌یل !
- زه‌هنومای مه‌جنوون نه‌ هه‌رده‌ی دوجیل !
- په‌ی خوسره‌و شیرین نه‌ ئه‌رمه‌ن ئاوهر !
- په‌ی شیرین فه‌ره‌اد وه‌ بیستوون به‌ر !
- زه‌نگ‌زیز کالای گولناریی گولان !
- نه‌غمه‌ی نه‌وای ده‌نگ ناله‌ی بولبولان !
- طه‌رراز بالای گول نه‌ چه‌مه‌نان^(۲) !
- عه‌به‌ریتز زولف میشکین که‌مه‌نان^(۳) !

(۲) له‌ ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (چه‌مه‌ندان) .
 (۳) له‌ ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (که‌مه‌ندان) .

- صفا دهندهی سینهی دهر ویشان !
- عیلاج کوفندهی دهر د دل ویشان !
- میسکینان نهواز ، غریبان یادکر !
- بهندیان جه به ند میخنه تازادکر !
- قبیلهی عاشقان جه که عبه و جه دهیر !
- گهر دش دهندهی چرخ سوبوک سیر !
- مه بده ئیجاد کولل کائینات !
- سزاوار به حمد ، مه و صوف به صیفات !
- هم جه مه ساجید ، هم جه بتخانان ،
- مؤمنین و کافر ثنات موانان !
- پهری بی که سان تونی فریادرس
- بالادس تو نیهن دس کهس
- یا ژب به حاجت ذولجه لالی ویت ••
- به ذات و صیفات لایه زالی ویت ••
- به موقه ژرّه بان باره گای عزیزهت ••
- به پهرده داران سریر و محدتهت ••
- به عرش و کورسی ، به لهوح و قهلم ••
- به مه لائیکان خاصهی موخته رهم ••
- به دهفته رداران دیوان لاهوت ••
- به ذیکر ته وحید جه رگهی مهله کووت ••
- به سوز ئادهم به دیدهی نمین
- نه وړو جه به هشت کهفت نه ژووی زه مین ••

به خه لاصیی نووح جه طۆف طۆفان ..
 به شادیی خه لیل زۆی عید قوربان ..
 به صیدق هاروون .. به قورب موسا ..
 به پاکیی مەریەم .. به ته قوای عیسا ..
 به زاستیی هوود .. به دۆسیی ئیدریس ..
 به نه غمەیی داوود .. به نالەیی جەرجیس ..
 به ویرد یوونس .. به صەبر ئەییووب ..
 به حوسن یووسف .. به زاریی یه عقووب ..
 به ئاوازیی ذیکر ئەژژەیی زە کەریا ..
 ئەوژۆ که نه جهوف شه جەر شهق کریا ..
 به ئیخلاص پاک سەید موختار ..
 به زۆر بازووی حەیلەر که ژژاژ ..
 به زاستی و صیدق صیددیق ئە کرەم ..
 به دین دۆستی فارووق ئە عظم ..
 به نیکنامی و مەظلوومیی عوتمان ..
 به شه هیدی ئەو شاهیدەن قورئان ..
 به حەلق تەشنەیی حوسەین مەزلووم
 به ئەرواح پاک ئە ئیمەیی مەعصوم
 به صوحف و زەبوور تەورات و ئینجیل ..
 به ئایەیی قورئان ئاوەردەیی جویریل ..
 به ئەصخاب کەهف خواب ئالوودەیی غار ..
 ئەمین بین جه شه ژ شه رارەیی کوفقار ..

- به قوطبولئه خیار ، به غه وئولئه عظم
- به زَیجالولغهریب ئه وئاد عالهم
- به بهیتولمعموور ، مه سچیدولئه قصا
- به یه ثریب زه مین ، به ئه رض به طحا
- به شیخ به صری ، به شیخ بایه زید
- به سولطان جونهد ، شیخ ئه بووسه عید
- به چه هار دهرویش مولک هیندستان
- به ههفت ئه وئالان خاصه ی کوردستان
- به ئه صاحب به در حال شه هیدان
- به گشت مریدان که یوان مریدان
- به شهو ییئداران عییادهت خانه
- به حق ئاشنا ، جه خهلق بیگانه
- به خالک نشینان بادیه ی پهستی
- به جورعه توشان به زم سه رمهستی
- به سیاه پوژشان سه رحه لقه ی ماته م
- هونانو ئه سرین مژیزان نه چه م
- به قه ده ح توشان جورعه ی سه بووحی
- به تۆبه کاران تۆبه ی نه صووحی
- به یا هوو یا هووی ئه وئالان به ژ
- به ناله ی پیران واده ی سوب سه حر
- به سۆز سینه ی که فته ی دهروونان
- به ئاب دیدنه ی دل پز جه هوونان

به قهله ندهران مهست مه یخانه
 مکیشان نه دل نهره ی مه ستانه ..
 به عیشق زه نندان سهرمه ست و مه دهوش ..
 به جام باده ی پیر مه ی فروش ..
 به سۆز سینه ی سفته ی دمویشان
 به ئاب دیده ی دل پر جه زیشان
 به دوردی که شان به زم ئیراده ت
 به گوشه گیران کونج قه ناعه ت ..
 به بانگ حه ججاج ، به ئاب زه مزه م ..
 به لهن ئینجیل ، به طه وف حهره م ..
 به ته ئیر صوره ت قاری قورئانان ..
 به صه دای ناقوس نه وای زه ه بانان^(۴) ..
 به سه حه رخیزی ساکنان دهیر ..
 به دوعای پیران عاقیبه ت وه خیر ..
 به صه فای سینه ی صوفیان صاف ..
 به ذیکر شیخان (جامع الاوصاف) ..
 به سه رگه شته گان وادی حهیرانی ..
 به مکه ران نه زای حه ق جان فشانی ..
 به سه رگه ردانی که لپوس وه پیلان
 نه بادیه ی عیشق ویل ویل مگیلان

(۴) ئه م نیوه به یته له نوسخه ی مه لا عزیزی جوانزویی دا به م جۆره یه :
 به صه دای نه ذان جه پهنج وهخت وانان

به سۆز سینه‌ی سفته دهروونان
 به ئاب دیدهی دل پز جه هوونان
 به عیشق سینه‌ی صاف دهرویشان
 به سۆز دهروون یا هوو مکییشان
 به کونه‌پویشان کونج خه‌رابات
 جه نیمه‌شه‌وان موانان حاجات
 به زه‌قص و سه‌ماع و مجد ئه‌هل حال
 موینان وه چه‌م جه‌مین و یصال
 به حیکمه‌ت وانان سیزر ئیلاهی
 جه ئه‌سرار غه‌یب مدان گه‌واهی
 به توبه‌کاران جه گشت و یه‌رده
 به بی‌وه‌فایی دنیای بی‌یه‌رده
 به عدل شاهان زه‌عیه‌ت په‌روهر
 کس جه سه‌وداشان نه‌دیه‌نش زهرهر
 به سه‌یل ئه‌سرین ئه‌بر نه‌وبه‌هار
 به شو‌عله‌ی دهروون به‌رق شه‌ره‌روار
 به سه‌رئاویزی به‌زه‌زای به‌رزان ..
 به له‌رمی ئه‌ندام توول قه‌له‌ه‌زان ..
 به گۆنای زه‌نگین گولان وه‌هار ..
 به ناله‌ی حزین بولبولان زار ..
 به داغ دهروون سوپای گولالان ..
 به یداشان ماوان وینه‌ی ئه‌ودالان ..

به وهفای له یلئ ، به عیشق مه جنوون ..

به ناله ی کۆکن نه پای ییستوون ..

به جیلوه ی بتان شوخ مه هه جه مین

منمانان جه مال جیهان ئافهرین ..

به غه مزه ی جادووی سورمه سایی جانان

لیقای سوبحانی به خهلق منمانان ..

به ذیکر مورغان به یا هوو یا هوو

موانان (یا من لیس الا هو) ..

یا شا ! جه دهر گات ئێدمه ن زجا

یه خشی گونای بهنده ی زووسیا ..

من که سه ره لهقه ی گونا کارانم

سه رتوق جه رگی شه رمه سارانم

سه رتاپا غه ریق لوججه ی عیسیانم

سفته ی ناییره ی نار حیرمانم

شه رط ئه مر تووم وهجا ناوه رده ن

جه ته قصیراتم ته قصیر نه که رده ن

هه رچیوه م که رده ن جه ناهه رمانی

نادانیم ییه ن ، تو ویت مزانی ..

ئه ر مسۆچنیم ، ئه ر به خشییم گونا هه

زه ضام زه ضای تۆن (الحکم لله)

یه ک ئه مجار به لوطف یه خشه م گونا هه

(استغفر الله .. استغفر الله)

جو رسم بی حدهن ، گو نام بی شو مار
(ربّ نجّنی من عذاب النار)

نه کهری مه حرووم به ندهی ژووسیا ه
(ولا تقنطوا من رحمة الله)

بار عیسیانم کۆ کۆ بیه ن جه م
(يا غافر الذنب فاغفر لی وارحم)

نیازم ئیده ن یا هه ی ، یا قه ییووم
(خالید) جه دهر گات نه کهری مه حرووم

- ٦ -

میرزام وه فاته ن .. میرزام وه فاته ن ..
قه دهم ژه نه جه کهر ، واده ی وه فاته ن

شه هه نشای شادیم مات ناماته ن
بت په رست ، ئاسا ئه روام جه لاتنه ن

جه حو جره ی سه راو که ی مبی ژاهی
یه ند مه مدرو ما ه جه بورج ماهی

واده ی ئاماته ن ئامان سه د ئامان

ژێزه ی ژازانت شیفان په ی زامان

سا باوه ر ته شریف ئه ی بهرگوزیده م

جه ژووی مه رد می جا کهر نه دیده م

وه رنه ها ته مام نایره ی دووری

وه کۆی نووره کهر د سه رتا پای (نووری)^(١)

- ۷ -

زوځاوان چه وهخت فوصل گيان کيشان
سرواز چه داغ بڼي شيرتبي خویشان.
نهو جاگه فووت بو چه سته ی غه مگینم
نه زانان مه مخلوق کام سرزه مینم^(۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) نهم پارچه شيعره له نسلې نهم کتيبه شدا هه يه ، بهلام به هه ندي
جياوازي به وه .

- ۷ -

(۱) نهم پارچه شيعره ، نيمه بزاني ، به که مجار له ژماره (۲۷) ی (دهنگی
گيتی تازه) دا بلاو کراوه وه وه . که له ۲۲ ی حوزه يرانی ۱۹۴۶ دا ده رچوه .

القسم العربي

- ١ -

أوقدتَ ناراً^(١) في الحشا
أحرقتنى كما تشا

فارحم بصب^(٢) قد تشا
ما اشم^(٣) منكم من تشا

أغرِبتنى ، أخزيتنى^(٤)
والآنَ قد أنميتنى^(٥)

يا ليتني أصيبتنى
فالنجمُ بالنجوى^(٥) وشا^(٦)

- ٢ -

خفِ اللهَ يا بدرَ برج^(١) الكرامة
وأطفِ الفوآدَ الحريقَ اضطرأه

- ١ -

- (١) أوقدت نارا : (طا) و آى أوقدت نار .
- (٢) بصب : (مع) بصبر .
- (٣) أخزيتنى : (طا) أخزيتنى .
- (٤) قد أنميتنى : (طا) ألميتنى .
- (٥) بالنجوى : (طا) بالنحو . (طلا) بالنجو .
- (٦) وشا : (طا) ؛ (طلا) أشا .

أكنتَ ترى في الخلو^(٢)ص اعوجاجا
فلم تعدلِ القوسَ في الاستقامة^(٣)
خلافُ المهود وترك الوفا لي
س^(٤)س امرأ قميناً بأهلِ الفخامة
وكم ارتحلتم بدونِ استذاني^(٥)
دعوتُ لرجعائكم بالسلا^(٦)مة
وليل^(٧) الى الصبح قد احرقني^(٨)
حرارةُ نارِ الجوى باستدامة
ولو كنتُ ما اخطر^(٩)ن بيالك
فوادى لذكراك دار الاقامة
فما بال بال عن الحب خالٍ
وماذا الزجاجة لولا المدا^(١٠)مة
ولو ان علمتُ لكم خلفَ وعدي
لما اوقعن قلبي^(١٠) في ذا الغرامة

- ٢ -

- (١) برج : (طا) في برج .
- (٢) الخلو^(٢)ص : (طا) خلوصى .
- (٣) الاستقامة : (طا) استقامه .
- (٤) ليس : (طا) بئس .
- (٥) استذاني : (طا) استدانته .
- (٦) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٧) ليل : (مع) وكم ليل .
- (٨) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٩) ما اخطر^(٩)ن : (مع) ما خطرنا .
- (١٠) قلبي : (مع) قبل .

فقد صرتُ خطيتكم بعدَ هذا
فسوفَ نرى ما نرى في القيامة

الى مَ ألامٌ وحسَى متى
يكسّر قلبي بصخر الملامة

فلا أبصرُ منك إلا خِداً
يراهُ الورى ظاهريّ العلامة

فلا أبكينُ بعدُ في هجرِكم
ولا أسكبُ الدمعَ^(١١) مثلَ الغمامة

ندمتُ لما قد مضى بيننا
ولكنّه ليسَ يجدي الندامة

صلوةُ الاله على جدّكم^(١٢)
واحبابه وهو^(١٣) خير الختامه

- ٣ -

يا أنيسَ القلبِ في ضيقِ الفراق
يا دواءً عن تصابٍ لا يطاق

يا جلى القلبِ يا حلوى المزاج
يا زكياً جملةً الأقرانِ فاق

(١١) ولا اسكب الدمع : (طا) ولا اسبك دمع .

(١٢) جدكم : (طا) حدكم .

(١٣) وهو : (طا) وهى .

چون ز لطف خلق و حسن خلق تو^(۱)
 دم زخم کز لطف داری اشتیاق^(۲)
 اِنْ تسَلَّ عن بالٍ بلبالٍ الفوآد
 او شتایب^(۳) دموعي واحتراق
 فالذي حلاك^(۴) باللطف الوسيم
 ثم قد خلاك من شوب النفاق
 والذي في البين أعطاني جوى^(۵)
 لحظة في العمر لست في الفراق
 كالمهود اللائي^(۶) في تلقائكم
 مذ تفارقنا دموعي لا تنطاق^(۷)
 قل لمن ما شهيد في المرخ العفار
 وهو في الرئيب من الحي المحاق^(۸)
 ينظروني كيف لم الله بي
 وابل الدمع بنار الاشتیاق
 طيف نصب القد مع كسر الجفون
 جز ما^(۹) قلبي و جر^(۱۰) باتفاق

- ۲ -

- (۱) تو : (مع) دون .
- (۲) اشتیاق : (طلا) اشتقاق .
- (۳) شتایب : (مع) شبايب .
- (۴) حلاك : (طا) خلاك .
- (۵) جوى : (مع) جرى .
- (۶) كالمهود اللائي : (طا) كالدهور الانى .
- (۷) لم به يتهوه تا دواي له (مع) دا نى به .
- (۸) الحي المحاق : (طا) حى المخاق .

بر خلاف قاعده دور از رخت
 نیست خالی روزگارم از محاق
 منذ نأيت عن نبالِ الهدبِ قد
 صرت من غضبِ العذابِ كالعراق
 يأمروني^(۱۱) الصبر قوم في الوداع
 لم يذوقوا من أذاه من لواق
 كيف يدري باضطرامِ البالِ من
 ليس من لحظِ العيونِ التجل^(۱۲) ذاق
 مت في الهجر ولم أرج الوصال
 من يطيق^(۱۳) الصبر مع هذا العناق
 (خالد) از^(۱۴) لعل لبث یاد آورد
 زان بود ظمش تر و شکر مذاق

- ۴ -

کملت مسافه کعبه الآمال
 حمدا لمن قد من بالاکمال
 وأراح مركبى الطريح^(۱) من السرى
 ومن اعتوار الحط^(۲) والترحال

-
- (۹) جزما : (طا) جز بما .
 (۱۰) وجر ۳ : (طا) و جز .
 (۱۱) یامرونی : (طا) یامرون .
 (۱۲) النجل : (طا) البخل .
 (۱۳) يطيق : (طا) يضيق .
 (۱۴) از : (طا) ار .

فجّاني من قيد الأقاربِ والوطنِ
وعلاقة الأحباب والأموالِ
وهوم أمّهتي^(٣) وحسرة^(٤) اخوتي
وغوم عمي^(٥) أو^(٦) خيال الخالِ
ومواعظ السّاداتِ والعلماء^(٧)
وملامة الحُسّادِ والعُذّالِ
وأعاذني من فرقة^(٨) أفاكة
وأجارني من أمة جهال^(٩)
أعني روافضَ اذربيجان^(١٠) التي
هم أشنعُ المخلوقِ في الأفعالِ^(١١)
ومُضِلِّها الكاشي اسماعيل اذ
قد حار لما شبَّ نارُ جدال^(١٢)

- ٤ -

- (١) الطريق : (مع) الطليع .
- (٢) الحط : (طا) الخبط .
- (٣) امهتي : (طا) احبتي . (مع) امهائي .
- (٤) وحسرة : (طا) وحرّة .
- (٥) عمي : (مع) عمتي .
- (٦) أو : (طا) و .
- (٧) والعلماء : (طا) والعلماء .
- (٨) فرقة : (طا) وفرّة .
- (٩) أمة جهال : (طا) لومة الجهال .
- (١٠) اذربيجان : (طا) ؛ (طلا) آذربايجان .
- (١١) في الأفعال : (مع) والأفعال .
- (١٢) قد حار .. الخ : (طا) قد جال سيف نار الجدال .

مَسْحَقًا لَهُ مِنْ مَدْعٍ مَتَزَخَّرٍ (١٣)
 بَعْدًا لَهُ مِنْ مَنكَرٍ قَوَّالٍ
 وَغَلَاةٍ فَرَسٍ وَالْعِرَاقِ ، وَفِي الْخَبْرِ (١٤)
 قَدْ بَشَّرُوا بِاطَاعَةِ الدِّجَالِ
 وَشِرَارِ أَهْلِ الطُّوسِ مَنْ سَمَّوْا الرُّضِيَّ
 وَتَقَوَّسَهُمْ سَمَّوْا أَحَبَّةَ آلِ
 وَمِنْ الْهَزَارَةِ (١٥) وَالْبُلُوجِ الْمَقْسِدَةِ (١٦)
 وَتَمَرْدٍ (١٧) الْأُمَرَاءِ وَالْأَقْيَالِ (١٨)
 وَمِنْ الْأَفَاغِنَةِ (١٩) الَّتِي جَبَّلُوا عَلَى
 خَوْضِ الْمَفَاسِدِ وَاقْتِحَامِ قِتَالِ
 وَفَسَادِ قِطَاعِ الطَّرِيقِ بِخَيْرٍ (٢٠)
 وَمِنْ الْمَجُوسِ (٢١) وَمَا لَهُمْ مِنْ وَالٍ
 مَنَعُوا الْأَذَانَ أَمَارَةً (٢٢) الْإِسْلَامِ
 ضَلُّوا وَخَاضُوا أَبْحَرَ الْأَضْلَالِ (٢٣)

-
- (١٣) متزخرف : (مع) كذاب .
 (١٤) والعراق وفي خبر : (طا) ؛ (طلا) في حديث مسند .
 (١٥) الهزارة : (طا) الخفارة .
 (١٦) المفسدة : (طا) ؛ (طلا) المفرطة .
 (١٧) وتمرد : (مع) وتمرد .
 (١٨) والأقيال : (طا) والأقبال .
 (١٩) الافاغنة : (طا) الاناغنة .
 (٢٠) بخير : (طا) بخير .
 (٢١) المجوس : (طا) الجلوس . (مع) المجوس .
 (٢٢) امارة : (مع) رعاية .
 (٢٣) ابهر الاضلال : (مع) اليوم في الاضلال .

وهجوم أمواج البحار الزاخرة
 وأذينة المكاسر والعمال
 ومن المثثة العلوج (٢٤) الطاغية
 ما مثلهم في الأرض عالٍ غال
 وأنا لنى أعلى (٢٥) المآرب والمنى
 أعنى لقاء المرشد المفضل
 من نور الآفاق (٢٦) بعد ظلامها
 وهدى جميع الخلق بعد ضلال
 أعنى غلام على القمر (٢٧) الذي
 من لحظه يحيى الرميم البالى (٢٨)
 تمثيله ما ساغ إلا أنه
 ما ناقش الأدباء (٢٩) في التمثال
 هو ييم فضل ، طود طول والكرم (٣٠)
 ينبوع كل فضيلة وخصال
 نجم الهدى ، بدر الدجى ، بحر التقى
 كنز الفيوض ، خزانة (٣١) الأحوال

-
- (٢٤) المثثة العلوج : (طا) المثثة العلاج .
 (٢٥) أعلى المآرب : (طا) على المآرب .
 (٢٦) نور الآفاق : (طا) نور آفاقه .
 (٢٧) القمر : (طا) ؛ (طلا) القمر .
 (٢٨) البالى : (طا) ؛ (مع) البال .
 (٢٩) الأدباء : (طا) الأوباء .
 (٣٠) طول والكرم : (طا) وطول الكرم .
 (٣١) خزانة : (مع) وخزانة .

كالأرضِ حلماً ، والجبالِ تمكثاً
والشمسِ ضوءاً ، والجبالِ معالِ

عينُ الشريعةِ ، معدنُ العرفانِ
عونُ البريةِ ، منبعُ الفضالِ

قطبُ الطرائقِ ، قدوةُ الأوتادِ
غوثُ الخلائقِ ، رحلةُ الأبدالِ

شيخُ الأنامِ وقبلةُ الاسلامِ
صدرُ العظامِ ومرجعُ الاشكالِ
هادٍ الى الأولى بهدى مختفٍ (٣٢)
داعٍ الى المولى بصوتٍ عالٍ

محبوبُ ربِّ العالمينَ ، من اقتدى
بهدهُ (٣٣) ، قل يا قدوةَ الأمثالِ

كم من جهولٍ بالهوى مكبول
نجاه من لحظٍ (٣٤) كحلَّ عِقالِ

كم من وليٍ كاملٍ من صدّه
قد صدّه عنه عجائبُ الأحوالِ

كم منكرمٍ لعلوِّ شأنِهِ قد ردى (٣٥)
فأذاقه المولى أشدَّ نكالِ

(٣٢) مختف : (مع) مختلف .

(٣٣) بهده : (طا) لهداه .

(٣٤) لحظ : (طا) الحظ .

(٣٥) ردى : (طا) درى .

معطى كمال تمام أهل تقيصة
ومزيل نقص^(٣٦) جميع أهل كمال

أخفاه^(٣٧) رب العزّ جلّ جلاله
في قبة^(٣٨) الاعزاز والاجلال

يا أهل مكة حوله^(٣٩) در طائفاً
واهجر حجازا ان سمعت مقالي^(٤٠)

ومبيت^(٤١) خيف^(٤٢) دع و ركض^(٤٣) محسّر
ومنى منى والرمى للأميال^(٤٤)

واسكن بذى الوادى^(٤٥) المقدس خالماً
نلّي هوى الكونين باستعجال

حجر مقامك^(٤٦) بالمطاف بلا صفاً^(٤٧)
من خوف حضرة كعبة الآمال

ما السعى الا في رضاه بملتزم
ما الطوف الا حوله بحلال

-
- (٣٦) نقص : (طا) تقيص .
(٣٧) أخفاه : (مع) أخفاه .
(٣٨) قبة : (مع) فئة .
(٣٩) در : (مع) ذر .
(٤٠) مقالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مقال .
(٤١) ومبيت : (طا) ؛ (مع) ومبيت .
(٤٢) خيف : (طا) ضيف .
(٤٣) وركض : (طا) ؛ (مع) واركض .
(٤٤) والرمى للأميال : (طا) و رمى الايصال . (طلا) والرمى للايصال .
(٤٥) بذى الوادى : (طا) بذى الواد .
(٤٦) مقامك : (طا) مقام مكة .
(٤٧) بلاصفاً : (طا) وبالصفا .

من شامَ كَلْعاً من بَرُوقِ (٤٨) ديارِهِ
 بمشامِ رَوْضِ الشامِ كيفَ يَبالي
 آنستُ من تِلْقاءِ مَدِينِ مصرِهِ
 ناراً فيبلي (٤٩) البالُ بالبلالِ
 فهِجَرْتُ أَهلي قائلًا لهم امْكثوا
 أرجعْ اليكمْ غِبْ الاستشعالِ
 ونويتُ هِجرانَ الأحبَّةِ والوطنِ
 وركبتُ متنَ الأدهمِ (٥٠) الصَّمَالِ
 فَطَوَى منازلَ في مَسِيرَةِ منزلِ
 واهَا لجارِ (٥١) سابحِ شِمْلالِ
 فنسيتُ أصحابي على ميثاقِهِمْ
 ومواعدي من فرطِ (٥٢) شوقِ جمالِ
 من لي (٥٣) بتبليغِ السلامِ لاختوي
 ويبسَطُ عذرَ الغدرِ (٥٤) والاهمالِ
 سَلَبَ الهوى لبئى فما في خاطري
 غيرَ الحبيبِ وطيفِ شوقِ وصالِ

-
- (٤٨) بروق : (مع) بروت .
 (٤٩) فيبلى : (طا) ؛ (طلا) فبلي .
 (٥٠) الأدهم : (مع) الأكمة .
 (٥١) لجار : (طا) بحار .
 (٥٢) من فرط : (طا) من .
 (٥٣) لى : (مع) بى .
 (٥٤) ويبسط عذر الغدر : (طا) ويبسط عذار الغدر . (مع) ويبسط عذر الغدر .

قد حان^(٥٥) حين تشرُّ في بوصالِهِ
 من لي^(٥٦) بشُكْرِ عَطِيَّةِ الْإِيصَالِ
 يَا رَبِّ لَا أَحْصِي ثَنَاءَكَ إِنَّهُ
 سَفَهُ عَلَى مَنْ شَمَّ رِيحَ زَوَالِ
 وَاللَّهِ لَوْ أُعْطِيتُ عَمَرَ الْآخِرَةِ
 وَتَرَكْتُ^(٥٧) غَيْرَ الْحَمْدِ كُلِّ فِعَالِ
 وَأَتَيْحَ لِي فِي كُلِّ مُنْبَتِّ شَعْرَةٍ
 أَلْفَا لِسَانٍ فِي أَلُوفِ مَقَالِ
 وَأَمِيطَ عَنِّي النَّفْسُ وَالشَّيْطَانُ كَيْ
 لَا تَلْهِيَانِي^(٥٨) بِخَطَرَةٍ فِي الْبَالِ
 فَصَرَفْتُ عَمْرِي كُلَّهُ فِي حَمْدِهِ
 بِشِرَاشِرَى أَبَدًا بِلا اِهْمَالِ^(٥٩)
 مَا أَقْدِرُنَّ عَلَى كَهَاءِ عَطِيَّةِ
 فَضْلًا عَنِ التَّفْصِيلِ بِالْإِجْمَالِ
 أَيْنَ الْعَطَايَا وَهِيَ غَيْرُ عَدِيدَةٍ
 كَيْفَ التَّنَكُّثُ وَهُوَ بَعْضُ نَوَالِ^(٦٠)

(٥٥) حان : (طا) حال .

(٥٦) لي : (مع) بى .

(٥٧) وتركت : (طا) وتركيب .

(٥٨) لاتلهيانى : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) تلهيان ، والكل خطأ .

(٥٩) بلا اهمال : (مع) ؛ (طلا) بلا اهمال .

(٦٠) نوال : (طا) اقوال .

أم كيفَ أحمدُ ناطماً أو نائراً
 ذاتا تَرَقَّتْ عن حَضِيضٍ خيالِ
 إليه الخلاقُ في نعوتِ كماله
 سبحانه من خالقٍ مُتعالِ
 فالعجزُ (٦١) فطى ، والتحيرُ فكرتي
 ما ينبغي الا السكوتُ بحالي
 فكما قَضَيْتَ الهنا (٦٢) في أشهرِ (٦٣)
 طياً لبُعدِ مسافةِ الأحوالِ
 وَهَبْتَ اقداماً على طيِّ الفلا
 ونزولِ غورٍ وارتقاءِ (٦٤) جبالِ
 وحبِيتنا (٦٥) حفظاً عن الآفاتِ
 ومنحتنا (٦٦) أمناً من الأهوالِ
 ورزقتنا (٦٧) تقبيلَ عتبةِ قبلةِ
 فازَ (٦٨) المقبلُ منه بالاقبالِ
 فارزقِ اله العالمينَ بحقه
 أربا (٦٩) يليقُ بهذا الجنبِ العاليِ

-
- (٦١) فالعجز : (مع) والعجز .
 (٦٢) الهنا : (طا) الها .
 (٦٣) أشهر : (طا) الشهر .
 (٦٤) وارتقاء : (طا) وارتفاع .
 (٦٥) وحبيتنا : (طا) واجتينا . (مع) وحبيتنا .
 (٦٦) ومنحتنا : (طا) ومنحنا .
 (٦٧) ورزقتنا : (طا) ورزقنا .
 (٦٨) فاز : (طا) فانه . (مع) فان .

وأمددنا ببقائه وبقائه
وعطائه ونواله المتوالي (٧٠)

زد من حياتي في اطالة عمره
أدم (٧١) الوري بحياه تحت ظلال

واجعلني مسعوداً بحسن قبوله
وامنحني (٧٢) مايرضيه (٧٣) من أعمال

زد كل يوم (٧٤) في فوآدي وقعه (٧٥)
ما دمت حياً (٧٦) في جميع الحال

وأمتني مرضياً لديه وراضياً
عنه رضا يجدي مفاز (٧٧) مآلي (٧٨)

فالحمد للرب الرحيم المنعم
القادر المتقدس المتعال

ثم الصلوة على الرسول المجتبي
خير الوري والصحب بعد الآل

-
- (٦٩) أربا : (طا) ؛ (طلا) أدبا .
(٧٠) المتوالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) المتوال ، والكل خطأ .
(٧١) أدم : (مع) أرم .
(٧٢) وامنحني : (مع) وامسحتني . (طلا) وامنحني .
(٧٣) مايرضيه : (طا) يرضيه .
(٧٤) زد كل يوم : (طا) و كل يوم .
(٧٥) وقعه : (طا) وقعة .
(٧٦) ما دمت حياً : (طا) مادامت حياتي .
(٧٧) مفاز : (طا) مفارق .
(٧٨) مآلي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مآل ، والكل خطأ .

- ۵ -

يا منزلَ مَنْ مِنْ قِدَمِ أهواه
أحرقَتْ فوآدي بلظى ذِكْراه ^(۱)

طوبى لكَ أَنْ عَرَّسَ محبوبي بك
أولى لكَ ما رأيتَ ما تراه

صِرْتُ ثَمَلاً بروجِهِ كالتراح
ما أطيبَ ذا الشرابِ وما أذكاه

قد نبهني وصالُ مَنْ يتمنى
كِدْتُ فرحاً أطيرُ من جرّاه

أوزعني يا رَبِّ على الشكر بما
أنعمتَ وَأَنْ أعملَ ما ترضاه

- ۶ -

خيرُ خلقِ اللهِ غُطِيفُ العرب
وصفّه الآتي على كلِّ وجب ^(۱)

ايضُ اللونِ لحمرٍ قد يَميل
أدعجُ المَيْنَيْنِ ذو خدّ أسيل

ابنُ عبدِ اللهِ عبدِ المطلبِ
هاشمِ عبدِ المنافِ أسألُ أجِبْ

- ۵ -

(۱) نهم پارچه له (مع) دا نی به . له تکیشی زور تیدایه .

- ۶ -

(۱) نهم پارچه شیعره له (طا) دا نی به .

هَاشِمِيٍّ مِنْ قَرْنَشٍ أَمِينَةٍ
بَنْتٌ وَهَبٌ أُمُّهُ اعْلَمَ مَوْطِنَهُ

بَدْرٌ سِيْمَاهُ بِيْطَحَاءُ جَلَا (٢)
وَبَهَا لِلْأَرْبَعَيْنِ أَرْسِلَا

قَدَّهْ كَمَا وَكَيْفًا اعْتَدَلْ
فِي ثَلَاثٍ بَعْدَ خَمْسِينَ اتَّقَلْ

هَاجِرًا فِي طَيِّبَةٍ عَشْرًا ثَوَى (٣)
شِيْهِ عَشْرِينَ شَعْرًا مَا اِحْتَوَى

مَعَ ثَلَاثٍ عَاشَ سِتِّيْنَ سَنَةً
فِي تَوَفِّيهِ تَكَلَّ الْأَلْسِنَةُ

غَابَ بَيْضًا وَجْهَهُ فِي يَثْرَبٍ (٤)
طَيِّبَتْهَا يَا لَهَا مِنْ مَغْرَبٍ

- ٧ -

نَذَرُ الْقَرَاظُ ، الْقَرَضُ كَالْمَرْهُونِ
جَانِ زَكَاةٍ مَوْنُ الْمَوْنِ (١)

(٢) بيطحاء جلا : له نوسخه کانی به رده ستماندا نووسرا بوو (بيطحا انجلا) .

تيمه نه وه مان به لاهه هه له يو .

(٣) ثوى : (مع) ثرى . دياره هه له يه .

(٤) فى يثرب : له نوسخه کانی به رده ستمانا نووسرا بوو (باليثرب) به لام

نه وه له يووى پيرمانه وه هه له يه .

- ٧ -

(١) نه م چوارخته کى يه له (مع) دا نى يه .

كتابة موسى مبيع المفلس
مردود عيب يسبق اخفظ ترأس

- ٨ -

ان عرّف الخبّر باللام انحصر
في المبتدا ، والعكس بالعكس (١) ظهر (٢)

- ٩ -

لقائل ان قورى السؤال
ودونه ان قيل لا يقال (١)

- ١٠ -

من كان يركب طرف وجد لم يقتل
طى السباسب مهلك ومخوف (١)

- ١١ -

ابناء عباس و عمرو و عمر
ثم زيير والعبادل الفرر (١)

- ٨ -

- (١) بالعكس : (مع) فى العكس .
(٢) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ٩ -

- (١) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ١٠ -

- (١) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ١١ -

- (١) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ١٢ -

لقد غلظتُ في هذا المقام
لا أبدي الوجهَ لكي لا ألام

★ ★ ★

سو پاس

ئىستا كه له ئاماده كردن و له چاپ داني ئهم كتيبه ئه به وه ، ئه مه وي
سو پاسي زوري حاجي مه لا زاهيدي پاوه يي بكم و ، له خوي گوره
بيازيه وه زه حه تي خوي به سه ر گوزي حاجي شيخ مه عصومي قزله باتدا
بزيئي كه نامه فارسي و عه ره بي به كاني مه ولانا خاليديان دايه لام ، وه كو له
سه ره تاوه باسم كردووه . هه روه ها هيو اي سه ركه وتني برازاي خوشه ويستم
دوكتور عيززه دديني كوزي خوالي خوش بوو مه لا مصطه فاي حاجي مه لا
زه سوولي ديلازيه يي بكم كه له شامه وه به تاييه تي له كتيخانه ي مالي شيخ
ئه سهد صاحب نوسخه يه ك (بغية الواجد في مكتوبات حضرة مولانا خالد)
بو هيتام كه له ئاماده كردني ئهم كتيبه دا كه لكيني زورم لي وه رگرتووه .

— دانه ر —

(ديواني مه ولانا خاليدى نه قشبه ندى) كه به شيكه له م كتيبه ، له لايه ن
(محمدي مه لا كريم) وه زي كخراوه و نوسخه كاني به راورد كراوه . هه روه ها
ئاوبراو له باره ي داژشتي زمانه واني و ئه ده بي به وه به به شه كوردى به كى
كتيبه كه شدا چو وه ته وه . هه ر ئه ويش سه رپه رشتي له چاپ داني كردووه و
هه له چاپي به كاني زاست كردووه ته وه .

من منشورات المجمع العلمي الكردي

تذكار الرجال

الجزء الاول

مولانا خالد النقشبندي

(باللغة الكردية)

(يضم سيرته وبحثا عن الطريقة النقشبندية ، وبعض مؤلفاته
ورسائله باللغتين الفارسية والعربية ، وديوان اشعاره)

تأليف

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل في المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٧٩

★ ★ ★

A Publication of the Kurdish Academy

Y A D I M A R D A N

(REMEMBERING THE GREAT MEN)

Vol. I :

MAWLANA KHALID I NAQSHBANDÉE

By :

MALA ABDULKAREEM I MUDARRIS

(IN KURDISH)

BAGHDAD — 1979